BÜYÜK TÜRK KLASİKLERİ

Gazeller ve Diliçi Çevirileri

SAÜ Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

2013 Girişli B Grubu

I. ve II. Öğretim Öğrencilerinin Ortak Çalışmasıdır

13. YÜZYIL

Yunus Emre

GAZEL

Hak'dan nazar oldı bana Hak kapusın açar oldum
Girdüm Hakk'un haznesine dürr ü gevher saçar oldum
Hak'dan bir nazar oldu (bana bir ilgi, bir lütûf oldu) Hak kapısını açtım. Hakk'ın hazînesine girdim, inci ve mücevher saçtım.

Devlet tâcı başa kondı aşk kadehin bana sundı
Susaduğumca ben dahı her dem anı içer oldum
Başıma devlet tacı kondu, bana aşk kadehini sundu. Her zaman susadıkça ondan içtim.

Esritdi aşka düşürdi ben hamıdum aşk bişürdi
Aklumı başa divşürdi hayrı şerden seçer oldum
Beni esritip (sarhoş edip) aşka düşürdü. Ben hamdım, aşk pişirdi, aklımı başıma devşirdi, hayrı şerden seçmeğe başladım.

Hayra döndi benüm işüm endişeden âzâd başum
Nefsüm başın kesüben şer işlerden kaçar oldum
Benim işim hayra döndü, başım kaygıdan kurtuldu. Nefsimin başını keserek şer işlerden kaçmağa başladım.

Kesdüm başın nefsüm öldi fısk u fesâd işler kıldı
Hak'dan bana nazar oldı kanadlandum uçar oldum
Fısk u fesâd yapmağa başladığı için nefsimin başını kestim. Öldü. (Böylece) Hak'dan bana lütûf oldu kanatlanıp uçmağa başladım.

Uçdum bir hoş yire kondum bu dünyâyı bâkî sandum
Ey yârenler ben usandum kondum girü göçer oldum
Uçtum, hoş bir yere kondum. Bu dünyâyı bâkî sandım. Ey dostlar ben usandım. Kondum, tekrar göçer oldum.

Göçenler menzile yitdi vardı anda karâr itdi
Geçdi ömür kavil bitdi varlığumdan geçer oldum
Göçenler konağa erişti, gidip orada karar kıldı, ömür geçti, söz bitti, varlığımdan (varlıktan) geçtim.

Dutsakıdı cânum anda, kalmışdum bir vîrân yirde
Gel didiler vardum anda yöneldüm uş göçer oldum
Canım orada tutsaktı, vîrân yerde kalmıştım. "Gel" dediler oraya gittim. Yöneldim ve işte göçtüm.

Yûnus Hakk'a bilişeli cân u gönül virişeli
Şol Tapduğ'a irişeli gözlerümü açar oldum
Yûnus Hak'la tanışalı, can ve gönül verişeli, Tapduk Emre'ye erişeli, gözlerim açılmaya başladı.

GAZEL

İster idüm Allâh'ı buldumısa ne oldı
Ağlarıdum dün ü gün güldümise ne oldı
Allah'ı isterdim buldumsa ne oldu? Gece gündüz ağlardım, sonunda güldümse ne oldu?

Erenler meydânında yuvarlanur top idüm
Pâdişâh çevgânında kaldumısa ne oldı
Erenler meydanında yuvarlanan bir toptum Pâdişâh çevgeninde kaldımsa ne oldu?

Erenler sohbetinde deste kızıl gül idüm
Açıldum ele geldüm soldumısa ne oldı
Erenler sohbetinde bir deste kırmızı gül idim, Açıldım ele geldim ve soldumsa ne oldu?

Âlimler ulemâlar medresede buldısa
Ben harâbât içinde buldumısa ne oldı
Âlimlerle ulemanın medresede bulduğunu, ben harâbât içinde buldumsa ne oldu?

İşit Yûnus'ı işit yine delü oldı hoş
Erenler mânîsine daldumısa ne oldı
İşit Yûnus işit, yine deli oldu, Erenlerin mânâsına (âlemine) daldımsa, ne oldu?

GAZEL

İlim ilim bilmekdür ilim kendin bilmekdür
Sen kendini bilmezsin yâ nice okumakdur
İlim, doğru olanı bilmektir. O da insanın kendisini bilmesidir. İnsan, kendini bilmezse okumanın faydası yoktur. (Kendini bilmek, tasavvuf inanışında temel fikirlerden birisidir. Buna göre, Allah'ın bir parçası olan insan, kendisini tanırsa, Allah'ı tanır. Yûnus'un ilimden anladığı insanın Allah'ı bilmesidir.)

Okumakdan mânî ne kişi Hakk'ı bilmekdür
Çün okıdun bilmezsin ha bir kurı emekdür
Okumanın maksadı Hakk'ı bilmektir. Okuyan insan, eğer Allah'ı bilmezse, boşa emek harcamış olur.

Okıdum bildüm dime çok tâat kıldum dime
Eri Hak bilmezisen abes yire yilmekdür
"Okudum, biliyorum" deme. "Çok itâat ettim, çok ibâdet ettim" deme. Eğer Hakk'ı tanımadıysan, Allah'ı bilmediysen, bütün gayretin boş yere koşuşturmaktan başka bir şey değildir.

Dört Kitâbun mânisi bellüdür bir elifde
Sen elifi bilmezsin bu nice okumakdur
Dört kitâb'ın mânâsı bir Elif'de toplanmıştır. Eğer sen Elif'i bilmiyorsan bu nasıl okumaktır. (Dört kitap Kur'ân, İncîl, Tevrât ve Zebûr'dur. Bunlar, Allah'ın birliği inancına dayanan kutsal kitaplardır. Eski alfabenin ilk harfi olan Elif, tasavvufda "bir"i, "birliği" (Vahdeti) sembolize eder. Yûnus'a göre ilmin ve imânın başı da, sonu da bunu bilmekten ibârettir.)

Yigirmi dokuz hece okusan ucdan uca
Sen elif dirsün hoca mânisi ne dimekdür
Bütün harfleri, heceleri, kitapları baştan başa okusan ne çıkar. Önce Elif'i bilmelisin. Elif'in mânâsını bilmelisin. (Yûnus dördüncü beyitteki inanışı bir kere daha tekrarlıyor. İlim, Allah'ın birliğini bilmektir. Yalnız bunu bilmek yetmez, mânâsını da anlamak gerekiyor diyor.)

Yûnus Emre dir hoca girekse var bin hacca
Hepisinden eyüce bir gönüle girmekdür
Yûnus Emre der ki: Ey Hoca, bin defa Hacc'a gitmek iyidir, ama ondan daha iyisi bir insanın gönlünü kazanmaktır. (Tasavvufda ve eski kültürümüzde gönül, Allah'ın evi, tecelligâhıdır. Dolayısıyla bir gönül kazanmak, Allah'ın rızâsını kazanmak demektir.)

GAZEL

Bir nazarda kalmayalum gel dôsta gidelüm gönül
Hasretile ölmeyelüm gel dôsta gidelüm gönül
Bir bakışta(düşüncede)kalmayalım gel gönül dosta gidelim. Hasretle ölmeyelim gel gönül dosta gidelim.

Gel gidelüm cân durmadın sûret terkini urmadın
Araya düşmen girmedin gel dôsta gidelüm gönül
Gel gönül can durmadan, (rûh) vücûddan ayrılmadan, araya düşman girmeden dosta gidelim.

Gel gidelüm kalma ırak dôst içün kılalum yarak
Şeyhün katındadur durak gel dôsta gidelüm gönül
Gel gidelim, uzakta kalma, dost için hazırlık yapalım, durağımız şeyhin katındadır. Gel gönül dosta gidelim.

Terkidelüm il ü şarı dôst içün kılalum zârı
Ele getürelüm yârı gel dôsta gidelüm gönül
Ülkeden şehirden uzaklaşalım, dost için ağlayıp sızlayalım, sevgiliyi ele geçirelim. Gel gönül dosta gidelim

Bu dünyâya kalmayalum fânîdür aldanmayalum
Biriken ayrılmayalum gel dôsta gidelüm gönül
Bu dünya fânidir, orada kalmayalım; ona aldanmayalım, birleşmişken ayrılmayalım. Gel gönül dosta gidelim.

Biz bu cihandan göçelüm ol dôst iline uçalum
Ârzû hevâdan geçelüm gel dôsta gidelüm gönül
Biz bu dünyadan göçerek o dost iline uçalım; arzû ve hevesden geçelim. Gel gönül dosta gidelim.

Kulağuz olgıl sen bana gönilelüm dôstdan yana
Bakmayalum önden sona gel dôsta gidelüm gönül
Sen bana kılavuz ol; dosttan yana yönelelim; önüne sonuna bakmayalım. Gel gönül dosta gidelim.

Bu dünyâ olmaz pâyidâr aç gözüni cânın uyar
Olgıl bana yoldaş u yâr gel dôsta gidelüm gönül
Bu dünyâ sürekli kalmaz. Gözünü aç, canını uyar, bana yoldaş ve arkadaş ol. Gel gönül dosta gidelim.

Ölüm haberi gelmedin ecel yakamuz almadın
Azrâil hamle kılmadın gel dôsta gidelüm gönül
Ölüm haberi gelmeden, ecel yakamıza yapışmadan, Azrâil hamle etmeden (saldırmadan), gel gönül dosta gidelim.

Gerçek erene varalum Hakk'ın haberin soralum
Yûnus Emre'yi alalum gel dôsta gidelüm gönül
Gerçek erene gidelim, Hakk'ın haberini alalım. Yûnus Emre'yi alıp gel gönül dosta gidelim.

GAZEL

Ata belinden bir zamân anasına düşdi gönül
Hak'dan bize destûr oldı hazîneye düşdi gönül
Bir zaman gönül baba belinden ana rahmine düştü. Hak'tan bize izin çıktı, gönül hazineye düştü

Anda beni cân eyledi et ü sünük kan eyledi
Dört on güni diyiceğiz değritmeye düşdi gönül. Orada bana can verdi**;** et kemik ve can verdi. Kırk gün içinde kımıldamağa başladı gönül

Yürüridüm anda pinhân Hak buyruğu virmez amân
Vatanumdan ayırdılar bu dünyaya düşdi gönül
Orada gizlice yürüyordum. Tanrı buyruğuna karşı gelinmez. Yurdumdan ayırdılar gönül bu dünyaya düştü

Beni beşiğe urdılar elüm ayağum sardılar
Öndin acısın virdiler tuz içine düşdi gönül
Beni beşiğe yatrdılar, elimi ayağımı sardılar. Önce acısıı verdiler tuz içine düştü gönül

Günde iki kez çözerler başına akça dizerler
Ağzıma emcek virdiler nefs kabzına düşdi gönül
Günde iki kez çözdüler, başıma akça dzidler. Ağzıma meme verdiler, nefis eline düştü gönül

Bu nesneyi terkeyledüm yürimeğe azmeyledüm
On'ki sünüğin yazarlar elden ele düşdi gönül
Bunu bırakarak yürümeğe karar verdim. On iki kaburga kemiği belirmişti. Gönül elden düştü

Oğlan iken sultân kopar kim elin im yüzin öper
Akıl bana yoldaş oldı sultanlığa düşdi gönül
(İnsan) Çocukken sultan sayılır kimi elini kii yüzünü öper. Akıl bana yoldaş oldu, sultanlığa heves etti gönül

Bu çağıla sakal biter görenin gülregi dutar
Güzeller katında biter sev-sevüye düşdi gönül
Bu çağda sakal çıkar görenin göreceği tutar. Gönül güzellerin arasına karışır, aşka düşer

Hayırdan şerri çok sever işlemeğe becid iver
Nefsinün dieğin kovar nefs evine düşdi gönül
Hayırdan çok şerri sever, şer işlemeğe acele eder. Nefsinin arzusu peşinde koşar: gönül nefs evine düştü

Kırkbeşimde suret döner kara sakala ak iner
Bakup şeybetin göricek yoldurmağa düşdi gönül
Kırkbeşinde yüzü değişir kara sakala ak düşer. Yaşlandığını görünce gönül ağaran kılları yolmağa başladı

Yola gider başaramaz yiğitliğe eli varmaz
Bu nesneleri koyuban yuvanmağa düşdi gönül
Yola gider başaramaz, gençliğe eli erişmez. Gönül bütün bunlar bırakıp tembelliğe düştü

Oğl eydür bunadı ölmez kız eydür yirinden durmaz
Hiç kendi hâlinden bilmez hâlden hâle düşdi gönül
*Oğul: 'Bunadı, ölmez' der**;** kız 'yerinden kalmaz' der. Hâlden hâle düşen gönül kendi hâlini bilmez*

Öliceğiz şükrideler sinden yana iledeler
Allâh adın zikr ideler çok şüküre irdi gönül
Ölünce şükrederler, mezara götürürler. Allah'ın adını anarlar. Gönül çok şüküre erişti

Su getüreler yumağa kefen saralar komağa
Ağaç ata bindüreler teneşire düşdi gönül
Yıkamak için su getirirler, kefene sararar. Tahta ata bindirdiler gönül teneşire kavuştu

Eğer varsa amelün gin olısar sinün senün
Eğer yoğısa amelün şarâb içdi gönül
(İyi) Amelin varsa mezarın geniş olur. (iyş) Amelin yoksa gönül ateşten şarap içti

Yûnus anlayıver hâlün şuna uğraşıyor yolun
Bunda elin ireriken hayr işlere düşdi gönül
Yûnus hâlini anla, yolun şuna varıyor: Bu dünyada elin ulaşırken gönül hayır işlere düştü

GAZEL

Aşkın aldı benden beni bana seni gerek seni
Ben yanaram düni güni bana seni gerek seni
Aşkın beni benden aldı bana sen gereksin sen. Ben gece gündüz yanarım bana sen gereksin sen

Ne varlığa sevünirem ne yokluğa yirinürem
Aşkınla avunuram bana seni gerek seni
Ne varlığa sevinirim ne yokluğa üzülürüm. Aşkınla avunurum bana sen gereksin sen

Aşkın âşıklar öldürür aşk denizine doldurur
Tecellîye doldurur bana seni gerek seni
Aşkın aşıklar öldürür, aşk denizine daldırır. Tecelli ile doldurur; bana sen gereksin sen

Aşkun şarabından içem mecnun olup dağa düşem
Sensin dün ü gün endişem bana seni gerek seni
Aşkın şarabındam içeyim, Mecnun olup dağlara düşeyim. Gece gündüz düşüncem sensin; bana seni gerek seni

Sûfîlere sohber gerek ahîlere ahret gerek
Mecnûnla'a Leyl'î gerek bana eni gerek seni
Sûfîlere sohber gerek ahîlere ahret gerek. Mecnûnla'a Leylâ gerek; bana sen gereksin sen

Eğer beni öldireler külim göke savurular
Toprağum anda çağıra bana seni gerek seni
Eğer beni öldürseler, külümü göğe savursalar. Toprağım orada 'bana sen gereklisin sen' diye bağırır

Yûnus durur benüm adum güngeldükçe artar odum
İki cihânda maksudum bana seni gerek seni
Benim adım Yunus'tur. Gün geçtikçe ateşim artar. İki cihanda maksadım: bana sen gereklisin sen

GAZEL

Yar yüreğim yâr gör ki neler var
Bu halk içinde bize güler var
Sevgili yüreğimi yar da neler var gör. Bu halk içinde bize gülenler var

Ko gülen gülsün Hak bizim olsun
Gaafil ne bilir Hakk'ı sevr var
Bırak gülen gülsün, Hak bizim olsun. Hakk'ı sevenlerin olduğunu, gafil olanlar ne bilir?

Bu yol uzaktadur menzili çokdur
Geçidi yokdur derin sular var
Bu yok uzaktadır, konakları çoktur. Geçidi yoktur, derin sular var

Girdik bu yola aşkıla bile
Gurbetlik ile bizi salar var
Bu yola aşk ile birlikte girdik. Bizi gurbet illere salanlar var

Her kim merdâne gelsün meydâna
Kalmasun câna kimde hüner var
Her kim mert ise meydana gelsin. Kimde hüner varsa saklamasın göstersin

Yûnus sen bunda meydân isteme
Meydân içinde merdâneler var
Yunus sen burada meydan isteme. Meydan içinde meydan erleri var

GAZEL

Sensin Kerîm sensin Rahîm Allâh sana sundum elüm
Senden artuk yokdur emüm Allâh sana sudum elüm
Kerîm olan sensin, Rahmân olan sensin Allahım elimi Sana sundum. Sen'den başka ilacım yoktur, Allah'ım elimi Sana sundum

Ecel geldi vâde irdi bu ömrün kadehi doldu
Kimdir ki içmeden kaldı Allâh sana sundum elimi
Ecel geldi, vâde ulaştı bu ömrümün kadehi doldu. İçmeden kim kaldı Allah'ım elimi Sana sundum

Gözlerüm göke süzüldi cânum göğüzden üzüldi
Dilüm tetiği bozuldı Allâh sana sundum elimi
Gözlerim göğe süzüldü, canım göğüsten koptu. Dilimin tetiği bozuldu, Allah elimi Sana sundum

Uş biçildi kefen donum Hazret'e yöneltdüm yönüm
Aceb nice ola hâlüm Allâh sana sundu elüm

İşte kefen elbisem biçildi, yönümü Tanrı'ya doğrulttum. Acabâ hâlim ne olacaktı? Allah'ım elimi Sana sundum

Urdılar suyum ılıdı kavum kardaş cümle geldi
Esen kalsun kavum kardaş Allâh sana sundum elüm
Suyumu ocağa koydular, ısındı. Kavim kardeş hepsi geldi. Kavim, kardeş esen kalsın. Allâh'ım elimi Sana sundum

Gledi salacam sarılur dört yana salâ virülür
İl namâzuma dirilür Allâh sana sundum elüm
Salacam geldi, sarılır; dört yana selâm verilir. Halk namâzımı kılmak için toplanır. Allah'ım elimi Sana sundum

Çün cenazeden şeşdiler üstüme toprak sacdılar
Hep koyubanı kaçdılar Allâh sana sundum elüm
Vaktâki cenazeden dağıldılar, üstüme toprak sacdılar. Hep koyarak kaçtılar. Allah'ım elimi sana sundum

Yidi tamu sekiz uçmak her birinün vardur yolı
Her bir yolda yüz biin çârşû Allâh sana sundum elüm
Yedi cehennem sekiz cennet her birinin yolu var. Her bir yolda yüz bin çarşı. Allah'ım sana sundum elimi

Geldi Münker ile Nekir her birisi sordı bir dil
İlâhi sen cevâb virgil Allâh sana sundum elüm
Geldi Münker ile Nekir, her birisi bir dil sordu. İlâhi sen cevap ver. Allah'ım sana sundum elimi

Görün aceb oldı zamân gönülden eylerüz figaan
Ölür çün anadan doğan Allâh sana sundum elüm
Görün zaman ne acayip oldu. Gönülden feryat ederiz. Mâdem ki anadan doğan ölür. Allah'ım sana sundum elimi

Yûnus tap uzatdun sözi Allahuna tutgıl yüzi
Dîdârdan ayurma bizi Allâh sana sundum elüm
Yûnus sözü uzattın. Yüzünü Allah'a döndür. Bizi Sevgili'den ayırma. Allah'ım Sana sundum elimi

GAZEL

Niçeler bu dünyede günâhını yuyamaz
Ömri geçer yok yire iy dirîgâ duyamaz
Bu dünyâda birçok kimse günâhını, yıkayamaz. Yok yere ömrü geçer, yazık ki duymaz.

Bir niçe kişilerün gaflet gözin bağlamış
Hak yoluna dirisen bir yufkaya kıyamaz
Birçok kişilerin gözünü gaflet bağlamış. Hak yolu için(bir şey) desen bir yufkaya (bile) kıyamaz

Bu dünye bir gelindür yeşil kızıl donanmış
Kişi yen gelince bakubanı doyamaz.
Bu dünyâ bir gelindir, yeşil kızıl donanmış, insan yeni geline bakmaya doyamaz.

İy niçe arslanları alur akdarur ölüm
Azrâil pençesine bir yohsulca döyemez
Ölüm birçok arslanı alır götürür. O arslanlar Azrâil'in pençesine bir yoksulun tahammül ettiği kadar dayanamazlar

Var imdi miskin Yûnus uryân olup gir yola
Yüz çukallu gelürse yalıncağı soyamaz
Şimdi miskin Yûnus git, soyun(ve) yola gir. Yüz zırhlı gelirse de (bir) çıplağı soyamaz.

GAZEL

İy âşıklar iy âşıklar aşk mezheb ü dîndür bana
Gördi güzüm dôst yüzini yas kamu düğündür bana
Ey âşıklar, ey âşıklar benim dînim ve mezhebim aşktır; Dost'un yüzünü gördüğümden ber, yaslı günlerim hep düğün günleridir.

Ayruk bana ben dimeyem kimseneye sen dimeyem
Bu kul o sultân dimeyem işidenler kala tana
Artık bana "ben ", başkasına da "sen" demeyeyim. Bu kuldur, o sultândır demeyeyim ki herkes hayretler içinde kalsın. (Tasavvufta Tanrı'ya ulaşmanın ilk adımı benlikten kurtulmaktır. Bu inanışa göre ben-sen, benlik-senlik zâhiridir. Görünen her şey Allah'ın bir parçası, gölgesi, tecellisidir.)

Dôst aşkına ulaşaldan dünyâ âhiret bir oldı
Ezel ebed sorarısan dün ile bugündür bana
Dostun aşkına ulaştığımdan beri dünyâ ve ahiret benim için oldu. Benim nazarımda ezel ile ebed, dün ile bugün gibidir.

Ayruk bize yas olmaya hîç gönlümüz pas olmaya

Zîra Hâk'dan gelen âvâz savulmaz bir ündür bana
Artık bize yas olmaz, gönlümüzde pas, yâni dünyâ kiri olmaz. Hak'dan gelen âvâz, bizi kendimize getirdi, gerçek yolu buldurdu.

Ben aşkundan ayrılmayam dergâhundan ırılmayam
Eğer benden gider isem senün ile varam sana
Ben senin aşkından ayrılmayayım, dergâhından uzaklaşmayayım. Eğer benliğimden kurtulursam, sana senin ile varayım.

Ol dôst beni viribidi var dünyâyı bir gör didi
Geldüm gördüm hoş ârâyiş seni seven kalmaz ana
O Dost beni gönderdi, git şu dünyâyı gör dedi. Geldim, bu güzellikleri gördüm, ama anladım ki o dostu seven bu dünyâya bağlanmaz.

Kullarına va'd eyledi yarınki gün görnem didi
Ol dostlarun sevindüği yarınum bugündür bana
O, kullarına vâdetti: Bir gün size görüneceğim, didârımı göreceksiniz, dedi. İşte, o, kulların sevinçle beklediği gün benim için bugündür.

Yûnus seni dîn idindi dîn nedür îman idindi
Aşka bugün yarın nolur işi budur öndin sona
Yûnus, senin aşkını kendine dîn edindi, bu aşkı îmân bildi. Onun artık baştan sona tek işi vardır ki, o da senin aşkınla avunmaktır.

GAZEL

Din ü millet sorarısan âşıklara dîn ne hâcet
Âşık kişi harâb olur harâb bilmez dîn diyânet
Dîn nedir, millet nedir diye sorma. Âşıklara dîn ne gerek! Âşık kişi harâbât ehlidir, bu insanlar dîn diyânet bilmezler. (Din ile Allah'a inanış ve bağlanış yolu kastedilmiştir. Allah'a aşk ile bağlı olan insan, Yûnus'a göre, artık başka bir yol aramaz. (Beyitte, ayrıca Tanrı'ya ulaşmak için medrese ile tarîkat arasındaki fark ele alınmıştır. Medrese ehli ibâdeti ön plânda tutar. Mutasavvıflar ise Tanrı'ya ulaşmanın en kestirme yolu olarak aşkı görürler.)

Âşıklarun gönlü gözi mâşûk dapa gitmiş olur
Ayruk sûretde ne kalur kim kılısar zühd ü tâat
Âşıkların gönlü de, gözü de Sevgili'ye yönelmiştir. Artık geriye ne kalır? Gönlü ve gözü ile Allah'a bağlanmış olan ibâdeti ne yapsın?

Tâat kılan uçmağ içün dîn tutmayan tamu içün
Ol ikiden fâriğ olur neye benzer bu işâret
Cennete gitmek için ibâdet eden, Cehennem'den kurtulmak için dîne sığınan insan, sonunda bu ikisindende vazgeçer. Bu neye işârettir? Bu, Cennet arzusu ve Cehennem korkusuyla değil, Allah'a olan aşk için ibâdet etmek demektir.

Her kim dostı sever ise dosttan yana gitmek gerek
İşi güci dôst olıcak cümle işden olur âzât
Kim dostunu seviyorsa, dosttan yana gitmelidir. İşi gücü dost olan insan, başka işlerle uğraşmaz.

Anun gibi ma'şûkanun haberini kim getürür
Cebrâil-i mürsel sığmaz şöyle olındı işâret
O'nun gibi bir sevgilinin haberini kim getirebilir? Bu habercilik ancak Cebrâil'e yakışır.
(Cebrâil, dört büyük melekten birisidir, Hz. Peygamber'e vahiy getiren Kur'ân'ı öğreten melektir.)

Soru hisâb olmayısar dünyâ ahret kovana
Münker ü Nekir ne sorar terk olıcak cümle murât
Dünyâ ve ahreti terk etmiş insana kabir sorusu yoktur. Bütün hırslarını, dünyâ ve âhirete âit arzû ve emellerini terk etmiş birisine Münker, Nekir ne sorabilir? (Münker ve Nekir, kabirde ölüleri, dünyâya âit amellerinden ve günahlarından sorguya çeken iki melektir.)

Havf u recâ gelmez gelmez anda varlık yokluk bırağana
ilm ü amel sığmaz anda ne terâzû var ne sırât
Varlık ve yokluk endîşesini terketmiş insanın korkmasına sebep yoktur. Ondan hiç bir şeyin hesâbı sorulmayacaktır. Ne günâhları tartılacak, ne de Sırat'tan geçmek zorunda kalacaktır.
(Son iki beyitte tasavvufun önemli fikirlerinden birisine telmîh vardır. Buna göre insan, üç merhaleden geçerek Tanrı'ya ulaşır: Terk-i dünyâ, dünyâyı terketme; terk-i ukbâ, ahretteki mukâfatları terketme ve terk-i terk, bu terketme düşüncesini de akıldan çıkarma… Böylece insan, her

yaptığını Allah için, onun rızâsı için yapmış olur ki, bu insan, ahrette sorguya suale çekilmez. Çünkü o zâten maksada ulaşmıştır.)

Ol kıyâmet bâzârında her bir kula baş kayısı
Yûnus sen âşıklar ıla hiç görmeyesin kıyâmet
O kıyâmet günü, her kulun en büyük kaygısıdır. Ey Yûnus, eğer sen âşıklardan olabildinse kıyâmet gününden korkma.

GAZEL

İy aşk eri aç gözini yir yüzine kılgıl nazar
Gör bu lâtif çiçekleri bezenüp uşgeldi geçer
Ey aşk eri gözünü aç, yeryüzünü bir seyret. Şu güzel çiçeklere bir bak, nasıl süslenmişler.
Ama çabuk ol, onların böyle açılmaları ile solmaları ân meselesidir.

Bunlar böyle bezenüben dostdan yana uzanuban
Bir sor ahi bunlara sen kancaradur azm-i sefer
Bunlar böyle bezenip, Hakk'a doğru yol arıyorlar. Ey kardeş sor bunlara bir kere, böyle nereye sefer ediyorlar?

Her bir çiçek bin nâzıla öğer Hakk'ı niyâzıla
Bu kuşlar hoş âvâz ıla ol pâdişâhı zikr ider
Bütün çiçekler bin nâz ve bin niyâz ile Hakk'ı öğerler. Kuşlar da o güzel sesleriyle o yüce Pâdişâh'ı zikrederler.

Öğer anun kadirliğin her bir işe hâzırlığın
İllâ ömri kasırlığın anıcağız benzi solar
Bilirler ki onun her şeye gücü yeter, O, yarattıklarını sever. Her yerde hâzır ve nâzırdır. Fakat bu yaratıklar, kendi ömürlerinin ne kadar kısa olduğunu hatırlayınca üzülürler, benizleri solar.

Rengi döner günden güne toprağa dökilür gine
İbret durur anlayana bu ibreti ârif duyar
O çiçeklerin rengi günden güne solar, sonra toprağa dökülürler. Bu, anlayana bir ibret dersidir. Bu dersi, ancak ârif olan insanlar anlayabilir. (Beyitte, İslâmiyet'in temel inanışlarından birisine telmîh vardır. İnanışa göre 'herşey aslına rücû eder, aslına döner'. Çiçek _Burada dolaylı olarak insan kastedilmiştir _ topraktan biter, sonra tekrar toprağa döner.)

Ne gelmeğün gelmek durur ne gülmeğin gülmek durur
Son menzilün ölmek durur duymadunsa aşkdan eser
Eğer aşktan bir eser duymadınsa, eğer Tanrı aşkını tatmadınsa, yaşamanın mânâsı yoktur. Ne dünyâya gelmiş olmanın, ne de gülmenin bir mânâsı olamaz. Son durağın ölüm olur ki bu da hiç yaşamamışsın demektir.

Herbir sözi duyayıdun ya bu gamı yiyeyidün
Yiründe eriyeyidün gideydi senden kâr ü bâr
Her doğru sözü anlasaydın, mânâsını bilmek için gayret gösterseydini mâddi varlığından uzaklaşsaydın, senden dünyâ meşgalesi uzaklaşırdı. İşin gücün için gam yemezdin.

Bildün gelen geçer imiş bildün konan göçer imiş
Aşk şerbetin içer imiş her kim bu mâniden duyar
Eğer gelenin gidici, konanın göçücü olduğunu bildiysen, bunun mânâsını anladıysan, o zaman aşk şerbetinden içersin.

Yûnus bu sözleri kogıl kendözinden elüm yugıl
Senden ne gele bir digil çün Hak'dan gelür hayr u şer
Yûnus bu sözleri bırak, elini kendinden çek, benliğinden uzaklaş. Senin neye gücün yeter ki?
Her şeye gücü yeten, hayrı ve şerri yaratan Allah'dır.

GAZEL

Keleci bilen kişinün yüzüni ağ ide bir söz
Sözi bişirüp diyenün işini sağ ide bir söz
Bir güzel, söz, mânâlı söz seylemesini bilenin yüzünü ağ eder. Sözü düşünerek söyleyenin işini kolaylaştırır.

Söz ola kese savaşı söz ola bitüre başı
Söz ola ağulu aşı bal ile yağ ide bir söz
Söz vardır, savaşı keser; söz, yarayı iyileştirir. Söz de vardır ağılı aşı yağ ile bal ider.

Kelecilerün bişirgil yaramazını şeşirgil
Sözün us ıla düşürgil dimegil çağ ide bir söz
Sözünü söylemeden iyice düşün, işe yaramayan sözü söyleme; Sözün akla uygun düşsün, yoksa sana ham insan derler, câhil derler.

Gel ahî iy şehriyâri sözümüzi dinle bâri
Hezâr gevher ü dinâri kara toprağ ide bir söz
Gel ey kardeşim, sultânım! Sözümü dinle. Söz eğer iyi ve yerinde söylenmezse, yüzlerce mücevheri ve altını kara toprak eder, kötü söz, söyleyen insanın değerini düşürür.

Kişi bile söz demini dimeye sözün kemini
Bu cihân cehennemini sekiz uçmağ ide bir söz
İnsanoğlu sözü ne zaman söyleyeceğini bilmeli, kötü sözü söylememeli. İyi söz, bu dünyâ cehennemini cennet bahçelerine döndürür.

Yüri yüri yolun ıla gaafil olma bilün ile
Key sakın ki dilün ile cânuna dâğ ide bir söz
Yolun doğrusunu seç, o yolda yürü. Bilgili ol, gafil olma. Sözünü sakın, olmaya ki bir söz ile hem başkalarını yaralayasın, hem de acı çekesin.

Yûnus imdi söz yatından söyle sözi gaayetinden
Key sakın o şeh katından seni ırağ ide bir söz
Yûnus sakın fenâ söz söyleme. Sözün iyisini, hoşa gidenini söyle ki, kötü bir söz insanı Allah'tan bile uzaklaştırır.

GAZEL

Muhammed'e bir gice Çalab'dan indi Burak
Cebrâil eydür hocam mîrâca kığırdı Hak
Allah, bir gece Hz. Muhammad'e Burak'ı indirdi. Cebrâil '' Hocam, Hak seni mi'râca çağırıyor ''dedi. (Beyitte Mi'râc hâdisesine telmîh vardır. Kur'ân-ı Kerîm'de ve Peygamber'in hayatıyla ilgili bütün kaynaklarda sözü edilen Mi'rac, Hz. Muhammed'in, bir gece evinden alınıp önce Kudüs'e, oradan da göğe alınması ve Allah cemâli ile karşılaşması hâdisesidir. Burak, bu yolculukta Hz. Muhammed'in bindiği atın adıdır. Cerâil, dört büyük melekten birisidir. Allah'ın emirleini Peygamber'e ulaştıran, ''vahy''e aracı olan melektir.)

Aç kendüne cinânun Bi hişt ü dîdâr senün
Seni okur Sübhânun ne yatursın kıl yarak
Cebrâil devam etti: '' Sana Cennet yolu açıldı, artık Cennet ve Allah'ın cemâlini görmek sana nâsib oldu. Sübhân seni çağırıyor, kalk hazırlığını yap ''!

Urdı Mîrâc kasdına yüridi âbdestine
Secde kıldı dostına dimedi yakın ırak
Hz. Muhammed, Mi'râc'a hazırlık için abdestini aldı, namâzını kıldı. Dostun yakın-ırak olduğunu düşünmedi.
Gitti yik Hazreti getürdi Burak atı
Nûrdan idi hilâti gözi gevher yüzi ak
Cebrâil, Burak atı getirdi. Muhammed, nûrdan bir elbise giymişti. Gözleri inci gibi, yüzü tertemiz idi.

Kadem bir taşa basdı taş kopdı bile vardı
Kâf yâ mübârek didi şöyle kaldı mu'allak
Ayağıyla bir taşa bastı, taş arkası sıra yuvarlandı ve Allah'ın hikmetiyle boşlukta öylece kalakaldı.

Taş eydür gelesini bir kadem basasını
Resûl eydür gelürem buyurur ısa ol Hak
Taş, Muhammed'e, kendisine doğru gelmesini ve ayağını basmasını istedi. Resûl, ''O Hak, emrediyorsa gelirim '' dedi.

Göklere haber oldı yir gök şâdılık daldı
Eydürler Ahmed geldi bezendi sekiz uçmak
Göklere haber ulaştı, ''Muhammed geliyor'' diye yer gök sevinçle doldu. Cennet bahçeleri bezendi, süslendi.

Gör Muhammed neyledi gökleri seyr eyledi
Ümmetini toyladı arşa hemin varıcak
Bakın Hz. Muhammed ne yaptı: Gökleri geçdi, arşa vardı. Oraya varınca hemen ümmetini sevindirdi. (İnanışa göre Hz. Peygamber Mi'râc'a yükseldiğinde Allah, onun isteklerini sormuş, o da sâdece ümmeti için rahmet ve lütûf dilemiştir.)

<u>Çün geçdi felekleri ün geldi kim gel beri</u>
Kaldurdum perdeleri hemân cemâlüme bak
Felekleri geçmeye başladığı sırada bir ses geldi: '' Perdeleri kaldırdım, artık arada engel yok, durma cemâlime bak '' buyruldu.

Dîdârum sana ayân gösterem bellü beyân
İn Burak 'dan ol yayan arşuma bas bir ayak
'' Burak' tan in, yaya olarak arşıma bas ki Dîdârımı sana açıkça göstereyim. ''

Ferişteler geldiler Burak ’dan indürdiler
Na’lini döndirdiler ol dem yüridi yayak
Hemen melekler geldi ve onu Burak ‘tan indirdiler, ayağına nalinlerini giydirdiler ve O, yaya olarak yürüdü.

Üveys yirinden durdı arşda nalin döndürdi
Muhammad anı gördi visâle döndi firaak
Üveys, yerinden kalktı, onun nalinlerini çevirdi. Muhammed Hakk’ın dîdârını gördü, böylece ayrılık bitip, vuslat başladı. (Beyitte geçen Üveys, Veysel Karanî olmalıdır. Fakat Veysel Karanî, Hz. Muhammed öldükten sonra Mekke‘ye gelmiştir ve O’nu yakınlarının anllattıkları şekilde dinlemiş ve öğrenmiştir. Yani Hz. Peygamber‘in Mi’râc’a çıktığı sırada onun hizmetine koşması, Yûnus’un yakıştırması olabilir. Hz. Peygamber bir hadîste ‘’Sahabe döneminin en hayırlı insanlarından birisi, Veysel Karanî ‘dir ‘’ demişlerdir. Yûnus, bunu hatırlatmak istiyor olabilir.)

GAZEL

Aşksuzlara virme ögüd ögüdünden olur değül
Aşksuz kişi hayvân olur hayvân ögüd bilür değül
Aşkı bilmeyen, âşık olmayan kimselere öğüt verme, o, öğütten anlamaz. Çünkü aşksız insan hayvan gibidir, hayvan öğütten anlar mı?

Eksük olman ehillerden kaça görün câhilerden
Tanrı bîzâr bahillerden bahil dîdâr görür değül
Allah dostlarından uzak durma, fakat câhillerden kaçmaya bak. Allah, kıskanç ve cimri insanlardan rahatsız olur, çünkü onlar Allah yüzünü göremezler.

Boz yapalak devlengice emek yime irte gice
Anun eşi gözsepekdür salup ördek olur değül
Boz tüylü çaylağa boş yere ve gece gündüz emek verme. O, köstebek ile dostluk ettiği için, ördek avlayacak bir kuş değildir. (Çaylak ve köstebek ile iyi yaradılışlı olmayan, hakikatı göremeyen insanlar kastedilmişdir.)

Şâh balaban şâhin doğan zihî öğmiş anı öğen
Doğan zaîf olur ısa doğanlukdan kalur değül
Doğan ve şâhin gibi alıcı kuşlar, Yaradan'ın övüp yarattığı kuşlardır. Onun için Doğan kuşu güçsüz bile olsa, yine de vazîfesini yapar.

Kara taşa su koyorsan elli yıl ısladur ısan
Heman taş gine bayagı hünerli taş olur değül
Kara taşa su bağlasan, elli yıl ıslatsan, o yine taş kalır. Hünerli bir taş olmaz. ("Kara taş" ile yine insan kastedilmiştir. Yûnus'a göre insanın yaradılışı müsâid değilse, aşktan nasîbi yoksa o, öğütten bir şey anlamaz.)

Ol iki cihân güneşi zâhir dünyâsın degşürdi
Câhil anı öldi sanur ol hod ölmez ölür değül
O iki cihânın güneşi görünüşte dünyâsını değiştirdi. Câhiller, O'nu öldü sanırlar, halbuki o asla ölmez. (İki cihânın güneşi, Hz. Peygamber'dir. Onun dünyâsını değiştirmesi, güneşin batışı gibidir; burada batar, öbür tarafta doğar.)

Yûnus olma câhillerden ırak olma ehillerden
Câhil ne var mü'min ise câhillikden kalur değül
Ey Yûnus câhil kimselerden olma, Allah dostlarından uzaklaşma. Câhil mü'min olabilir, ama mü'min olmak onu câhilllikten kurtarmaya yetmez. (Yûnus'a göre insanın mü'min olması yeterli değildir. İmânın aşk ile tamamlanması gerekir.)

GAZEL

Bir dürr-i yetimem ki görmedi beni ummân
Bir katreyem illâ ki ummâna benem ummân
Bir yetim inciyim ki, benim gibisini hiç bir umman görmedi. Bir katreyim amma, ummanlardan daha büyük bir ummanım.

Gel mevc-i acâib gör deryâ-yı nihân gözle
Zî bahr nihâyetsüz katrade olur pinhân
Gel, bu acayip dalgayı gör, bu gizli denizi gözetle. Bir damlaya, uçsuz bucaksız bir deniz nasıl sıpğarmış, onu gör. (Katre, tasavvuf inanışında insandır. O tabiatı ve bedeniyle zavallı ve çaresizdir ama, gönlü ve idrakiyle âlemin şuurudur. Yaradan, onda tecelli eder. İnsanın büyüklüğü, Allah’ı idrak edebilmesindendir.)

Okuyamadı mevzun Leylî adını Mecnûn
Hem Leylî idim anda hem Mecnûn idim hayrân
Mecnûn, Leylâ'nın adını sonuna kadar götüremedi. Halbuki ben hem Leylâ, hem de onun hayranı Mecnûn idim. (Meşhur hikâyeye telmih var. Yunus gibi. Fuzûlî gibi bir çok şair kendilerini Mecnûn'dan daha çok aşka istidatlı görmişlerdir. Hem Leylâ, hem Mecnûn olmak, âşık ile Mâşuk'un bir olması demektir ki bu da "fenafi'llâh" mânâsına gelir.)

Dem urmazıdı Mansûr tevhîd-i ene'l-Hak'dan
Aşk dârına dôst zülfi asmışıdı beni uryân
Eğer Mansur, dostun zülfüyle darağıcına asılmış olan beni görseydi "Ene'l-Hak" (Ben Hakkım) dâvâsında bulunmazdı. (Mansur, Hallâc-ı Mansur adıyla şöhret bulmuş olan büyük İslâm sofîsidir. Onun bir cezbe ânında söylediği "Ene'l-Hak" (Ben Hakkım) sözü küfür sayıldığı için asılarak öldürülmüştür. Yûnus, bu sözün "Hak bende tecelli etti, seven ile sevilen bir oldu"mânâsına geldiğini düşünüyor.)

Bu âlem-i kesretde sen Yusuf u ben Yakûb
Ol âlem-i vahdetde ne Yusuf u ne Kenân
Bu kesret âleminde sen Yusufsun, ben Yakubum. Ama o Vahdet âleminde ne Yusuf vardır ne de Ken'an illeri. . . (Yusuf, Yakub peygamberin oğludur. Kardeşleri, Yusuf'un güzelliğini ve babasının sevgisini kıskandıkları için onu bir kuyuya atmışlar, yoldan geçen bir kervan Yusuf'u kurtarmış. Mısır'a götürüp köle diye satmıştır. Oğlunun hasretine dayanamayan Yakup, kör olmuştur. Kur'ân-ı Kerîm'de "ahsenü'l-kısâs=kıssaların en güzeli adıyla geçen bu hadiseye telmih vardır. Eski edebiyatta Yakup, hasreti ve hüznü sembolize eder. Beytin mânâsına göre acı ve hasret bu maddi dünya içindir. Öteki âlemde ne ızdırap vardır, ne de hasret. . .)

Kâf nun'a ulaşmadan can kalebe düşmeden
Aşk dârına mest geldüm hem mest giderem hayran
Kâf, nun'a ulaşmadan, can vücuda girmeden ben aşk ile sarhoş idim. Öyle geldim, öyle giderim. (İslâmî harflerle kâf ile nun yanyana yazılınca "kûn" okunur ve Arapça "Ol" demektir. Allah'ın "kûn" emri ile kâinat yaratılmıştır. Kur'an-ı Kerîm'de anlatılan bu yaradılış hadisesine telmih vardır. Yunus, ezel meclisinden beri Allah aşkı ile sarhoş olduğunu anlatmak istiyor.)

Adım Yûnus oldugı bu cisim belâsıdır
Adım sorar olursan sultâna benem sultân
Adımın Yunus olması, şu bedenimden dolayıdır. Adım da benim gibi gelip geçicidir. Ama işin aslını sorarsan ben sultanlar sultanıyım. (Yunus Emre gibi son derece mütavazi bir insanın kendisine sultanlar sultanı demesinin sebebi içindeki aşktır. Allah, insanın gönlünde tecelli ederse, sevenle sevilen aynı olur, bir olur.)

GAZEL

Bu dünyanun meseli bir ulu şara benzer
Velî bizüm ömrümüz bir tiz bâzâra benzer
Bu dünya, büyük bir şehre benzer. Bizim bu dünyadaki ömrümüz ise çarçabuk dağılan bir pazar gibidir.

Her kim bu şara geldi bir lahza karâr kıldı
Girü dönüp gitmeği gelmez sefere benzer
Bu şehre her kim gelse, bir müddet kalır sonra geri dönüp gider. Bu, dönüşü olmayan bir seferdir.

Bu şarun evvel dadı şehd ü şekkerden şirin
Âhır acısını gör şol zehr-i mâra benzer
Bu dünya aldatıcıdır, önce güzelliklerini gösterir, ki tadı şekerden baldan daha tatlıdır. Ama sonunda acısını gösterir ki, bu acı, yılanın zehrinden daha beterdir.

Evvel gönül almağı hûblara bisbet ider
Âhır yüz döndürmeği acûz mekkâra benzer
Önce güzellikleriyle insanların gönlünü aldatır. Sonunda bu güzellerin birer kocakarı olduğu anlaşılır.

Bu şarun hayâlleri dürlü dürlü halleri
Aldamış gaafilleri câdu ayyâra benzer
Bu şehrin, insanı aldatan halleri, hayalleri vardır. Onlarla, baştan çıkaran büyücü gibi insanları aldatır durur.

Bu şarda hayâllerün haddi vü şümârı yok
Bu hayâle aldanan otlar duvara benzer
Bu şehirde, aldatıcı hayallerin ne hesabı, ne sayısı bellidir. Hangi insan bu hayale kanarsa o, otlakdaki davar gibidir.

Kendi mikdârın bilen bildi kendü hâlini

Velî dahı ışk ıla evvel bahara benzer

İnsan, kendisini bilirse haddini de bilir. Ancak aşk ile insanın hayatı bir bahar mevsimine döner.

Bîçâre Yûnus'ı gör derd ile hayrân olmış
Anun her bir nefesi şehd ü şekere benzer
Şu çâresiz Yunus'a bak, aşk derdiyle kendinden nasıl geçmiş. Onun için Yunus'un sözleri şeker ve bal gibidir.

GAZEL

Sabahın sinleye vardum gördüm cümle ölmüş yatur
Her biri bîçâre olmış ömrin yavı kılmış yatur
Sabahleyin mezarlığa gittim, gördüm ki hepsi ölmüş yatıyor. Her biri çaresiz, ömrünü tamamlamış yatıyor.

Vardum bunların katına bakdum ecel heybetine
Nice yiğit murâdına irememiş ölmiş yatur
Bunların huzuruna varınca ecelin büyüklüğünü anladım. Nice yiğitleri gördüm ki muratlarına erememiş yatıyorlar.

Yimiş kurd kuş bunı keler niçelerin bağrın deler
Şol ufacık nâ-resteler gül gibice solmış yatur
Kurtlar kuşlar bedenlerini yemiş, hepsinin bağrı yaralı. O körpecik fidanlar, solmuş güller gibi yatıyor.

Duzağa düşmiş tenleri Hakk'a ulaşmış canları
Görmez misin sen bunları növbet bize gelmiş yatur
Tenleri tuzağa düşmüş, canları Hakk'a ulaşmış. Sen bunları görmez misin, sıra bize de gelecek diye düşünmez misin?

Esilmiş incü dişleri dökilmiş sarı saçları
Kamu bitmiş teşvişleri emr ü nemde irmiş yatur
İnci dişleri düşmüş, sarı saçları dökülmüş. Kargaşalıkları sona ermiş. Allah'ın emrini yerine getirmiş, öyle yatıyorlar.

Gitmiş gözinin karası hiç işi yoktur turası
Kefen bizünün pâresi sünüğe sarılmış yatur
Gözlerinin karası kaybolmuş, yapacak işleri kalmamış. Kefen bezinin parçaları, kemiklerine sarılmış yatıyorlar.

Yûnus gerçek âşık-ısan mülke sûret bezemegil
Mülke sûret bezeyenler kara toprak olmış yatur
Ey Yunus, eğer gerçek âşık isen dünya malına gönül verme. Bak, dünya malına gönül verenler kara toprak olmuş yatıyorlar.

GAZEL

Cânum erenler yolı inceden inceyimiş
Süleymân'a yol kesen şol bir karıncayımış
Canım, erenler yolu inceden inceyimiş. Süleyman'ın yolunu kesen şu ufacık karınca imiş. (Süleyman ile karınca efsânesine telmîh var. Efsâneye göre, Süleyman Peygamber, askerleriyle bir vâdiden geçerken, karıncaların beyi ona bir çekirge budu hediye etmiş. Bu budun yarısı ile Süleyman'ın askerleri doymuş, kalan yarısını da karıncalar yemişler. Yunus, saltanatın sembolü olan Süleyman ile bunun tam tersi olan karınca tezâdından faydalanarak Allah'ın kime ne derece kudret verdiğinin önceden bilinemeyeceğini anlatmak istiyor.)

Gönlüm aydur varayın sana girü geleyin
Gönlüm uyduğı bana dostı buluncayımış
Gönlüm der ki kalkıp sana geleyim. Gönlümün arzusu seni bulmak imiş.

Götürmedi kimsene kimsenenün gücini
Güç götürürin diyen eli irinceyimiş
Kimse kimsenin yükünü taşıyamaz. Yük taşırım diyen de ancak götürebileceği kadarını taşırmış.

Âşıkun gözi yaşı dün ü gün durmaz akar
Âşık kan ağladuğı mâ'şûk soruncayımış
Âşığın gözünün yaşı gece gündüz demeden akar. Onun kan ağlamasının sebebi, sevgilinin ilgi gösterip, hatırını sorması imiş.

Eydürler-idi bana âşık âvâre olur
Geldi başuma gördim ol söz yirinceyimiş
Bana "âşık âvâre olur" demişlerdi. Başıma gelince anladım ki bu söz doğru imiş.

Dört kitâbun ma'nisin okıdım tahsîl itdüm
Işka gelicek gördüm bir uzun heceyimiş
Dört kitabı okudum mânâsını anladım. Ama aşka gelince gördüm ki, o, uzun bir hece imiş. (Dört kitap Kur'ân, İncil,

Tevrat ve Zebur'dur. Dördü de Allah'ın birliği esasına dayanan mukaddes kitaplardır. Bunların kullara verdiği şey, dinin ibadeti ile ilgili emirlerdir. Yunus, ibadeti ve imanı öğrendim ama, insanı Allah'a ulaştıran yolun aşk olduğunu anladım diyor.)

Ben dervîşem diyenler harâmı yimeyenler
Harâmun yenmediği ele girinceyimiş
Ben dervişim diyip de haram yemiyenlere şunu söylerim: Haram, eline geçdiği anda yememek iradesini gösterirsen, işte o zaman derviş olursun.

Eydürler fülân öldi mülkiyle malı kaldı
Ol malun irkildüği ıssı ölinceyimiş
Derler ki "falan öldü, şu kadar malı mülkü kaldı". Demek ki malın mülkün insana faydası yok. İnsan, öldükten sonra o malın mülkün hesabını başkaları yapıyor.

İki kişi söyleşür Yûnus'ı görsem diyü
Biri eydür ben gördüm bir âşık kocayımış
İki kişi "Şu Yunus'u bir görsek" diye söyleniyorlardı. Birisi "ben gördüm, ihtiyar bir âşık imiş" dedi.

GAZEL

Ma'nî eri bu yolda melûl olası değül
Ma'nî tuyan gönüller hergiz ölesi değül
Mânâ eri bu yolda melûl olmaz. Gönlünde aşkın mânâsını duyanlar asla ölmezler.

Ten fânidür can ölmez gidenler girü gelmez
Ölür ise ten ölür cânlar ölesi değül
Ten fânidir ama can ölmez, gidenler geri gelmez. Ölür ise ten ölür, canlar ölümsüzdürler.

Gevher seven gönüller yüz binyol ider ise
Hak'dan nasîb olmasa nasîb olası değül
Cevhere ulaşmak isteyen yüzbin yol denese bile, eğer Hak nasib etmemişse, istediğine ulaşması mümkün değildir.

Sakıngıl yârun gönlin sırçadur sımayasın
Sırça sınduktan girü bütün olası değül
Sevgilinin gönlü bir sırça saraydır, sakın onu kırmayasın. Eğer o gönül bir kere kırılırsa, tıpkı cam gibi bir daha bütünleşemez.

Çeşmelerde bardağun toldırmadın kor ısan
Bin yıl anda turursa kendü tolası değül
Bardağını çeşmeden kendin dolduramazsan, bin yıl orada kalsa bile kendiliğinden dolmaz.

Şol Hızır'la şol İlyas âb-ı hayât içdiler
Bu birkaç gün içinde bunlar ölesi değül
Hızır ile İlyas âb-ı hayat içtiler, onlar kıyamete kadar ölmeyeceklerdir. (İnanışa göre Hızır ile İlyas peygamberler âb-ı hayat içtikleri için ölümsüzlüğe ulaşmışlardır. Göze görünmezler ama Hızır karada, İlyas denizde, başı darda olanların imdâdına yetişir.)

Yaratdı Hak dünyayı Muhammed dostlığına
Dünyaya gelen gider bâkî kalası değil
Allah, dünyayı (Hazreti) Muhammed'in sevgisi uğruna yarattı. Dünyâya gelen gider, kimse kalıcı değildir. (Beyitte "Habîbim, sen olmasaydın ben bu felekleri yaratmazdım" meâlindeki Hadîs-i Kudsî'ye telmîh yapılmıştır.)

Yûnus gözün görürken yarağun eyle bugün
Gelmedi anda varan girü gelesi değül
Yunus, gözün görüyor, elin tutuyorken hazırlığını yap. Günâh ve kusur işleme. Çünkü insan dünyâya bir defa gelir. Gidince de bir daha geri dönemez.

GAZEL

Dostan haber geldi bana turayım andan varayım
Muştalayana cânumu vireyim anadan varayım
Dosttan bana haber gelsin diye haber geldi. Kalkıp ona gideyim. Bana bu haberi müjdeleyene canımı verip öyle gideyim.

Şol bir iki arşun bizün ne yeni ver ne yakası
Kefen idüben engüme giyeyim andan varayım
Şu kolsuz yakasız iki arşın bezi boynuma kefen edip de öyle gideyim.

Cânalıcı hod geliser emâneti vir diyeser

Ben emâneti ıssına vireyim andan varayım
Can alıcı Azrail ansızın gelip de''emaneti ver'' deyince emanetini ona verip sonra gideyim.

Gitdi cânum kaldum eyle nâçâr olup girdüm yola
Dostlar şâd olduğın bile göreyim andan varayım
Canım gitti öyle kalıp bu yola girdim. Dostların şâd olduğunu görüp de sonra gideyim.

Münker ü Nekir gliser yir gök ün ile tolısar
Ben bunlara cevâbını vireyim andan varayım
Münker ve Nekir gelip her taraf feryâd ile dolunca ben onların sorularının cevabını vereyim ondan sonra gideyim

Yazugum çok günah öküş yürür idüm dünyâda hoş
İtdüklerimün hisabın sorayım andan varayım
Dünyada başıboş dolandığım için hatalarım çok günahım fazla. Bu ettiklerimin hesabını vereyim öyle gideyim.

Besledügüm nâzük teni terk itmiyem dirdim anı
Kara toprağa ben anı karayım andan varayım
Bu beslediğim vücudumu terketmeyeyim derdim ama şimdi onu kara toprağa virip öyle gideyim.

Ben bu ömür hırmanını degdüm devşürdüm uş yine
Yûnus eydür bu dükkânı direyim andan varayım.
Ben bu ömür harmanını esip savurdum. Yunus der ki bari bu dükkanı derleyip toplayayım ondan sonra gideyim.

GAZEL

Canlar cânını buldum bu cânum yağma olsun
Assı ziyandan geçdüm dükkânum yağma olsun
Canlar canını buldum bu canım yağma olsun Kârdan ziyandan geçtim dükkânım yağma olsun.

Ben benlügümden geçdüm gözüm hicâbun açdum
Dost vaslına irişdüm gümânum yağma olsun
Ben benliğimden kurtuldum gözümün perdesini açtım Dostun vuslatına eriştim artık endişelerim yağma olsun.

Benden benlügüm gitdi hep mülkümi dost dutdı
Lâ-mekâna kavm oldum mekânum yağma olsun
Benliğim beni terk etti bütün varlığımı dost kapladı Ben mekan endişesinden kurtuldum mekanım yağma olsun.

Ta'allukdan üzüşdüm ol dostdan yana uçdum
Işk divanına düşdüm divânum yağma olsun
Dünya güzelliklerinden bağımı kopardım dosttan yana uçmaya başladım Artık aşk divanına düştüm başka neyim varsa yağma olsun.

İkilikden usandum ışk tonını tonandum
Derdün honına kandum dermânum yağma olsun
Senlik-benlik ikiliğinden usandım aşk elbiselerini giyindim Derdin ziyafetiyle doydum dermanım yağma olsun.

Varlık çün sefer kıldı dost andan bize geldi
Viran gönül nur toldı cihânum yağma olsun
Varlığım sefere çıktı çünkü dost bizden yana geldi Şu yıkık gönlüm aydınlandı artık cihanım yağma olsun.

Geçdüm bitmez sağınçdan usandum yaz u kışdan
Bustanlar başın buldum bustânum yağma olsun
Bütün arzuları terkettim yazdan kıştan utandım Ben bostanlar başını buldum bostanım yağma olsun.

Yûnus ne hoş demişsin bal ü şeker yimişsin
Ballar balını buldum kovanum yağma olsun
Yunus ne güzel söylüyorsun sanki bal ile şeker yemişsin Artık ballar balını buldum kovanım yağma olsun.

GAZEL

Uş yine nazar oldı bu bizüm cânumuza
Muhammed bünyâd urdı dîn ü îmânumuza
İşte yine bu bizim canımıza nazar oldu Muhammed din ve imanımızı tamamladı.

Peygamberler serveri din direği Muhammed
Gör ne gevher komış bu bizüm kânumuza
Peygamberler peygamberi dinimizin direği Muhammed bak bizim madenimize nasıl cevherler koymuş.

Hey gel amel idelüm elümüz irer iken
Ecel irer ansuzın irmezüz sanumuza

Gelin elimiz erer iken iyi şeyler yapalım yoksa ansızın ecel gelir her işimiz yarıda kalır.

İy dirîğa n'idelüm bizde amel olmazsa
Hışm idüp yapışalar bu kefen tonumuza
Bizde amel olmazsa hayırlı işler yapamazsak sonumuz kötü olur Ahirette yakamıza yapışır hesabını sorarlar.

Sorucular geleler sorı hisab alalar
Karanu sin içinde otura yanumuza
Öyle ki sorucular gelip karanlık mezar içinde yanımıza otururlar ve dünyadaki işlerimizin hesabını sorarlar.

Ölüm hakdur bilürsin niçün gafil olursın
Azrâil kasd idiser günahlu canumuza
Biliyorum ölüm haktır bundan niye gafil oluyorsun? Azrail'in gelip de bu günahlı canımıza kastedeceğini unutma.

Miskin Yûnus bu sözi kendüzinden eyitmez
Hak Çalab viribidi sabak lisânumuza
Miskin Yunus bu sözleri kendiliğinden söylemiyor Ona bu sözleri söyleten Allahtır.

GAZEL

Sana ibret gerek ise gel göresin bu sinleri
Ger taşısan eriyesin bakup göricek bunları
Eğer ibret almak istiyorsan gel bu mezarları gör Bunların manasını kavrarsan taş olsan bile eriyebilirsin.

Şunlar ki çokdur malları gör nice oldı halleri
Sonucı bir gönlek geymiş anun da yokdur yenleri
Şunların malı çoktu ama bak şimdi halleri nice olmuş Sonunda kolu ve yakası bile olmayan bir gömlek giymişler.

Kanı mülke benüm diyen köşk ü saray beğenmeyen
Şimdi bir evde yaturlar taşlar olmuş üstünleri
Hani ben zenginim diyenler köşkler saraylar beğenmeyenler Şimdi öyle bir evde yatıyorlar ki üzerlerinde bir tek taş kalmış.

Bunlar eve girmeyeler zühd ü tâat kılmayalar
Bu begligi bulmayalar zîrâ geçdi devrânları
Bunlar artık ne eve girebilir ne ibadetlerini tamamlar ne de eski beyliklerini bulabilirler Devranları geçti artık.

Kanı ol şîrin süözlüler kanı ol güneş yüzlüler
Şöyle gayip olmış bunlar hiç belürmez nişanları
O tatlı dilliler o güneş yüzlüler hani? Onlar öyle kaybolup gitmişler ki ufak bir iz bile kalmamış.

Bunlar bir vakt begler idi kapucular korlar idi
Gel şimdi gör bilmeyesin beg kangıdır ya kılları
Bunlar bir zamanların beyleri idi. Kapıcıları, adamları, hizmetçileri vardı. Ama şimdi gel gör ki hangisi bey hangisi kul belli değil.

Ne kapu vardur giresi ne yimek vardur yiyesi
Ne ışık vardur göresi dün olmışdur gündüzleri
Artık ne girecek kapıları ne yiyecek yemekleri var. Işıkları da kalmamış. Gündüzleri hep gece olmuş.

Birgün senün dahı Yûnus benven didüklerün kala
Seni dahı böyle ide nitekim itdi bunları
Ey Yunus gün gelip sen de benliğini bırakıp bunlar gibi olacaksın. Bunlar ne hâle geldiyse sen de öyle olacaksın.

GAZEL

Severem ben seni candan içeri
Yolum ötmez bu erkândan içeri
Ben seni canımdan çok severim. Bu yolun yolcusuyum ben, başka yol tanımam.

Nireye bakarisam toptolusun
Seni kanda koya. N benden içeri
Nereye baksan, seninle dopdolu görürüm. Aslında sen benim içimdesin.

O bir dilber-durur yokdur nişânı
Nişân olur mı nişândan içeri
O, öyle bir güzeldir ki izi ve nişanı belli olmaz. Ama herşeyde görülen güzellik, ondan bir parça olduğuna göre, bundan daha büyük nişan olur mu?

Beni sorma bana bende değülven
Suretüm boş yürür tondan içeri

Beni bana sormayın. Ben diye bir şey yoktur. Elbisenin içindeki vücud, bir "yokluk"tan başka bir şey değildir.

Beni benden alana irmez elüm
Kadem kim basa sultandan içeri
Benliğimi benden alana elim ulaşamaz. Meğer ki Sultan'ın kapısına ayak basabileyim.

Tecellîden nasîp irdi kimine
Kiminün maksûdu bundan içeri
Kimisi Allah'ın tecellisine erdi, onun cemalini gördü. Ama kiminin maksadı bundan da ileridir.

Kime dîdar güninde şu'le değse
Anun şu'lesi var günden içeri
Kime o sevgilinin aydınlığından bir parça değse, onun aydınlığı güneşinkinden daha fazla olur.

Senün ışkun beni benden alupdur
Ne şîrin derd bu dermandan içeri
Senin aşkın benim benliğimi silip süpürdü. Bu ne güzel dert ki, dermandan daha fazla şifa veriyor.

Şerîat tarîkat yoldur varana
Hakîkat ma'rifet andan içeri
Şeriat ve tarikat, Allah'a ulaşmak isteyenler için bir yoldur. Ama hakikatin ve mârifetin yolu, bunlardan daha ileridir.

Süleyman kuş dilün bilür didiler
Süleyman var Süleyman'dan içeri
Süleyman kuş dili bilir diyorlar ama, Süleyman'dan daha ileri Süleymanlar var.
(Süleyman, peygamber ve hükümdardır. Saltanatın sembolüdür. Yunus'a göre Süleyman'ın büyüklüğü Allah'ın kudretinden başka bir şey değildir.)

Unutdum din diyânet kaldı benden
Bu ne mezheb-durur dinden içeri
Ben dini diyâneti unuttum ama, dinden içeri bir mezhep buldum ki, bu, aşk yoludur.

Dinün terk idenin küfürdür işi
Bu ne küfürdür îmandan içeri
Dini terk edenin işi küfürdür. Ama bu öyle bir küfür ki, imandan daha ileri gözüküyor.

Geçer iken Yûnus şeş oldı dosta
Ki kaldı kapuda andan içeri
Yunus geçip giderken, yolu dosta uğradı. Ama ne yazık ki çeri giremeyip kapıda kaldı.

GAZEL

Canum kurban olsun senün yolına
Adı güzel kendü güzel Muhammed
Şefâat eylesim kemter kulına
Adı güzel kendü güzel Muhammed
Adı güzel, kendi güzel Muhammed, canım senin yoluna kurban olsun. O adı güzel kendi güzel Muhammed, günahkâr kullara şefaat eylesin.

Mü'min olanlarun çokdur cefâsı
Âhiretde olur zevk u safası
Onsekiz bin âlemin Mustâfa'sı
Adı güzel kendü güzel Muhammed
Mü'min olanlar bu dünyada çok cefa çekerler, ama onsekiz bin âlemin peygamberi Mustafa, âhirette onlara zevk ve safa nasib eder.

Yidi kat gökleri seyran eyleyen
Kürsinün üstünde cevlân eyleyen
Mirâcında ümmetini dileyen
Adı güzel kendi güzel Muhammed
O, adı güzel, kendi güzel Muhammed, yedi kat gökleri dolaştı, arşın en yükseğine çıktı. Mi'râcında Allah'dan ümmetine rahmet diledi.
(Mir'âc hadisesine telmîh vardır. Hazreti peygamber, Allah'ın daveti ile göklere yükselmiş ve Hakk'ın huzûruna varmıştır. Orada hep ümmeti için af ve rahmet dilemiştir.)

Dört çâryâranun gökçek yaridür
Anı seven günahlardan beridür
Onsekiz bin âlemün sultânıdur
Adı güzel kendü güzel Muhammed
O dört insan, Peygamber'in sevgili dostlarıdır. Peygamber'i seven günahlardan uzak durur. Çünkü o, onsekiz bin âlemin sultanıdır.

(Çâryâr ile Hulefâ-i Râşidîn de denilen Hazreti Ebu Bekir, Ömer, Osman ve Ali kastedilmektedir.)

Sen hak peygambersin şeksüz gümansuz
Sana uymayanlar gider imansuz
Âşık Yûnus n'eyler dünyayı sensüz
Adı güzel kendü güzel Muhammed
Şüphesiz sen Hak peygambersin, sana uymayanlar imansız gider. Ey adı güzel, kendi güzel Muhammed, bu âşık Yunus, dünyayı sensiz ne yapsın?

GAZEL
Şol cennetün ırmakları akar Allah diyü diyü
Çıkmış İslâm bülbülleri öter Allah diyü diyü
Şu Cennet'in ırmakları Allah diye diye akar. İslâm'ın bülbülleri Allah diye diye öter.

Salınur Tûbâ dalları Kur'an okır hem dilleri
Cennet bağının gülleri kokar Allah diyü diyü
Tûbâ ağacının dalları salınır, diller hep Kur'an okur. Cennet bağının gülleri Allah diye diye kokar.

Kimi yiyüp kimi içer hem melekler rahmet saçar
İdris nebi hulle biçer biçer Allah diyü diyü
Kimi Cennet'in nimetlerinden yer içer, melekler bunlara rahmet saçar. İdris nebi elbiseler diker, kullara Allah diye diye giydirir.
(İdris İsrailoğulları'nın peygamberlerinden biridir. İnanışa göre terziliği icat ettiği için terzilerin piri sayılmıştır.)

Hep nurdandır direkleri gümüşdendür yaprakları
Uzandukça budakları biter Allah diyü diyü
O Cennet bağının ağaçları nurdan, yaprakları gümüştendir. Budakaları Allah diye diye biter, uzar.

Aydan arıdur yüzleri misk ü anberdür sözleri
Cennetde huri kızları gezer Allah diyü diyü
Yüzleri aydan parlak, sözleri misk ve anber gibi olan huri kızları, Cennet'te Allah diye diye gezerler.

Hakk'a âşık olan kişi akar gözlerinin yaşı
Pür-nûr olur içi taşı söyler Allah diyü diyü
Hakk'a âşık olan kişi durmadan gözyaşı döker, içi dışı nurla dolar ve Allah diye diye söyler gezer.

Ne dilersen Hak'dan dile kılavuz ol doğru yola
Bülbül âşık olmuş güle öter Allah diyü diyü
Ne dilersen Hak'dan dile, doğru yolun yolcusu ol. Bülbül güle âşık olmuş. Allah diye diye öter.

Açıldı gökler kapusı rahmetle doldıhepisi
Sekiz cennetünkapusı açar Allah diyü diyü
Göklerin kapısı açıldı, her taraf Allahın rahmetiyle doldu. Sekiz Cennet'in kapısı Allah diye diye açıldı.

Rıdvan-durur kapı açan hulle donlarını biçen
Kevser şarabını içen kanar Allah diyü diyü
Cennet'in kapılarını açan, oraya gelenleri giydirip süsleyen Rıdvan'dır. Kevser şarabından içenler, Allah diye diye susuzluklarını giderir.
(Rıdvan, cennetin kapıcısı olan büyük melektir.)

Miskin Yûnus var yârına koma bugüni yarına
Yarın Hakk'un dîdârına varur Allah diyü diyü
Miskin Yûnus, dosta doğru git, bugünün işini yarına bırakma. Allah'ın dîvânına onun adını tekrarlayarak yürü.

GAZEL
Bir kez gönül yıkdunısa bu kılduğun nâmaz değül
Yitmiş iki millet dahı elin yüzin yumaz değül
Bir kez gönül yıktınsa bu kıldığın namaz değil. Yetmiş iki milllet de elini yüzünü yıkamaz değil (Mesele el yüz yıkamak değildir)

Kan'erenler geldi geçti bunlar yurdı kaldı göçdi
Perv'âz urup Hakk'a uçdı hümâ kuşıdır kaz değül
Hani o erenler? (Hepsi) geldi geçti. Kendileri göçtü, yurtları kaldı. Kanat çırpıp, Hakk'a kavuştu, uçtular, bunlar Hüma kuşudur, kaz değil.

Yol oldur ki doğru vara göz oldur ki Hakk'ı göre
Er oldur alçakda dura yüceden bakan göz değül
Yol oldur ki (amaca) dosdoğru vara, göz oldur ki Hakk'ı göre, er oldur ki alçakta dura (alçakgönüllü ola). Yukarılara bakan göz değildir.

Doğrı yola gitdünise er eteğin tutdumsa
Bir hayır da itdünise birine bindür az değül
Doğru yola gittinse, er eteğini tuttunsa, Bir hayır da ettinse, birine bin sayılır; az değil.

Yûnus bu sözleri çatar sanki balı yağa katar
Halka metâların satar yüki gevherdür tuz değül
Yûnus bu sözleri söyler, sanki balı yağa katar. Halka mallarını satar; yükü mücevherdir, tuz değil.

GAZEL

Taşdun yine deli gönül sular gibi çağlar mısın
Akdun yine kanlu yaşum yollarumı bağlar mısın
Taşdın yine deli gönül, sular gibi çağlar mısın? Aktın yine kanlı yaşım, yollarımı bağlar mısın?

Nidem elüm irmez yâre bulınmaz derdüme çâre
Oldum ilümden âvâre beni bunda eğler misin
Ne yapayım elim sevgiliye erişmez, derdime çâre bulunmaz. Yurdumdan gurbete düştüm, beni burada alıkoyacak mısın?

Yavu kıldum ben yoldaşı onulmaz bağrımun başı
Gözlerümün kanlı yaşı ırmağ olup çağlar mısın
Ben yoldaşım yitirdim, bağrımın yarası iyileşmez. Gözlerimin kanlı yaşı, ırmak olup çağlar mısın?

Ben toprak oldum yolına sen aşurı gözedürsin
Şu karşuma göğüs gerüp taş bağırlı dağlar mısın
Ben yoluna toprak oldum, sen bununla yetinmiyorsun. Şu karşımda göğüs gerentaş bağırlı dağlar mısın?

Harâmî gibi yoluma arkun inen karlı dağ
Ben yârümden ayru düşdüm sen yolumı bağlar mısın
Eşkıyâ gibi yoluma yandan çıkıveren karlı dağ, ben sevgilimden ayru düştüm, sen yolumu keser misin?

Karlı dağlarun başunda salkım salkım olan bulut
Saçun çözüp benüm içün yaşın yaşın ağlar mısın
Karlı dağların başında salkım salkım olan bulut, saçlarını çözüp benim için gizli gizli ağlar mısın?

Esridi Yûnus' un cânı yoldayam illerüm kanı
Yûnus düşde gördi seni sayru mısın sağlar mısın
Yûnus' un canı esridi (sarhoş oldu, kendinden geçti) yoldayım, hani benim yurdum. Yûnus seni düşte gördü; hasta mısın sağ mısın?

GAZEL

Aceb şu yirde varm' ola şöyle garîn bencileyin
Bağrı başlu gözi yaşlu şöyle garîb bencileyin
Acabâ şu yerde benim gibi böyle garîb (gurbette olan) bir kimse var mı? Göğsü yaralı, gözü yaşlı, benim gibi garîb bir kimse var mı?

Gezerem Rûm' ıla Şam' ı Yukaru iller' i kamu
Çok istedüm bulımadum şöyle garîb bencileyin
Anadolu' yu, Sûriye' yi, Âzerbeycân'ı hep gezdim; çok istedim ama benim gibi garîb birini bulamadım.

Kimseler garîb olmasun hasret adına yanmasun
Hocam kimseler olmasun şöyle garîb bencileyin
Kimseler garîb olmasın, (gurbete düşmesin). Hasret ateşine yanmasın, Tanrım kimseler benim gibi gurbete düşmesin.

Söyler dilüm ağlar gözüm garîblere göynür özüm
Meğer ki gökde yıldızum şöyle garîb bencileyin
Dilim söyler, gözlerim yaş döker, garîblere içim yanar; (yoksa) gökteki yıldızım da benim gibi garîb mi?

Niçe bu derdile yanam ecel ire bir gün ölem
Meğer ki gökde yıldızum şöyle garîb bencileyin
Bu dert ile ne zamana kadar yanacağım. Bir gün ecel erişecek öleceğim. Belki de benim gibi bir garibi mezârımda bulacağım.

Bir garîb ölmiş diyeler üç günden sonra duyalar
Soğuk su ile yuyalar şöylev garîb bencileyin
Benim gibi böyle bir garip için ''Bir garîb ölmüş'' diyecekler, üç gün sonra duyacaklar, soğuk suyla yıkayacaklar.

Hey Emrem Yûnus bîçâre bulınmaz derdüme çâre
Var imdi gez şardan şara şöyle garîb bencileyin

Hey biçare Yûnus Emrem, derdime çâre bulunmaz. Benim gibi şöyle garîb garîb git şimdi şehirden şehire gez.

GAZEL

Ben yürürem yana yana aşk boyadı beni kana
Ne âkılem ne dîvâne gel gör beni aşk neyledi
Ben yana yana yürürüm, aşk beni kana boyadı. Ne akıllıyım ne de deli. Gel bak aşk beni ne hâle koydu.

Geh eserem yiller gibi geh tozaram yollar gibi
Geh akaram seller gibi gel gör beni aşk neyledi
Kâh yeller gibi eserim, kâh yollar gibi tozarım, kâh seller gibi akarım. Gel bak aşk beni ne hâle koydu?

Akar sulayın çağlaram derdlü ciğerüm dağlaram
Şeyhüm anuban ağlaram gel gör beni aşk neyledi
Akar sular gibi çağlarım, derdli ciğerimi dağlarım, şeyhimi anıp ağlarım. Gel bak aşk beni ne hâle koydu.

Ya elüm al kaldur beni ya vasluna irdür beni
Çok ağlatdun güldür beni gel gör beni aşk neyledi
Ya elimden tut beni kaldır yahut beni visaline kavuştur, çok ağlattın beni, (biraz) güldür. Bak aşk beni ne hâle getirdi.

Ben yürürem ilden ile şeyh soraram dilden dile
Gurbetde hâlüm kim bile gel gör beni aşk neyledi
Ben ilden ile yürürüm, herkese Şeyh(imi) sorarım. Gurbette hâlimi kim bilecek. Gel gör beni aşk ne hâle koydu.

Miskîn Yûnus bîçâreyem başdan ayağa yâreyem
Dost ilinden âvâreyem gel gör beni aşk neyledi
Dervîş Yûnus çâresizim baştan ayağa yâreyim(yara içindeyim) dost ilinden uzaktayım. Gel bak aşk beni ne hâle koydu.

GAZEL

Arayı arayı bulsam izüni
İzinün tozını sürsem yüzümi
Hak nasib eylese görsem yüzüni
Yâ Muhammed canum arzular seni
Araya araya izini bulsam, ayağının tozuna yüzümü sürsem, Hak nasib eylese yüzünü görsem, Ya Muhammed, Canım arzular seni.

Bir mübârek sefer olsa da gitsem
Kâbe yollarında kumlara batsam
Hub cemâlün bir gez düşde seyr itsem
Yâ Muhammed canum arzular seni
Bir mübarek sefer olsa da gitsem, Kâbe yollarında kumlara batsam. O güzel yüzünü bir defa seyretsem, Ya Muhammed canım arzular seni.

Zerrece kalmadı gönlümde hile
Sıdk ile girmişem ben bu Hak yola
Ebubekir Ömer Osman da bile
Yâ Muhammed canum arzular seni
Gönlümde zerrece kötülük kalmadı, bu yola doğrulukla girdim. Ya Muhammed seni, Ebubekir, Ömer, Osman'la birlikte canım arzular.

Ali ile Hasan Hüseyin anda
Sevgüsi gönülde mahabbet canda
Yarın mahşer güni olur divanda
Yâ Muhammed canum arzular seni
Ali, Hasan, Hüseyin oradalar. Onların sevgisi benim gönlümdedir. Mahşer günü yüzlerini görmek isterim. Ya Muhammed, canım arzular seni.

Arafat dağıdur bizüm dağumuz
Anda kabul olur bizüm duamuz
Medine'de yatar peygamberümüz
Yâ Muhammed canum arzular seni
Arafat bizim dağımızdır. Dualarımız orada kabul edilir. Peygamberimiz, Medine'de gömülüdür. Ya Muhammed, canım arzular seni.

Yûnus medh eyledi seni dillerde
Dillerde dillerde hem gönüllerde
Ağlayu ağlayu gurbet illerde
Yâ Muhammed canum arzular seni
Yûnus, dili döndüğünce seni metheyler. Sen hem dillerde, hem gönüllerdesin. Ben ağlaya ağlaya gurbet ellerde seni arzulayıp duruyorum.

15. YÜZYIL

Necâtî Bey

GAZEL 1

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün

Gamzen okını gâh dile gâh câna at
Ey kaşları kemân iki başdan nişâne at
Gamzenin okunu gâh gönüle gâh cana at; ey keman kaşlı iki tarafa nişan at.

Sandûkasında sînemün olsun nişâne dil
Öğret elüni gel berü ta'limhâne at
Bağrımın sandukasında gönlüm nişân olsun; işte tâlimhâne, at ey sevgili, gel elini alıştır!

Benzetdilerse çihre-i dildâra ey güneş
Şevk ile germ olup külehün âsumâna at
Ey güneş, seni, eğer sevgilimin çehresine benzettilerse; sevincinden coşup külâhını göğe at.

Meyl it gözüm yaşına eyâ serv-i hoş-hırâm
Dirler ki eyle iylüği âb-ı revâna at
Gözümün yaşıyla ilgilen ey sevgili; "iyilik et de suya at" derler.

Utdun cemî' varumı yârâ harif isen
Bu def'a kâ'beteyn-i gamı nakd-i câna at
Bütün varlığımı ütdün ey sevgili; eğer kumar arkadaşı isen' bu kez gam zarını cam sermâyesi için at.

Çün serv dost nâz ile gülşende salına
Ey bâğbân çınârun elin al yabana at
Bak sevgili servi gibi çiçek bahçesinde naz ile salınıyor; ey bahçıvan, çınarı elinden tutup dışarı at, o orada yakışmaz artık.

Gamdan halâs ister isen gel Necâtîyâ
Dil cur'asını câm-ı mey-i ergavâna at
Ey Necâtî, gamdan kurtulmak istiyorsan gönül yudumunu erguvan renkli şarabın kadehine at.

GAZEL 2

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

Gonca câmından olupdur andelîb-î zâr mest
Bilmeyen şöyle sanur kim yok yere ağlar mest
İnleyip feryâd eden bülbül gonca kadehinden sarhoş olmaktadır; bilmeyen sarhoş yok yere ağlar sanır.

Her kişi bezm-i ezel mestidurur ammâ ki ben
Cür'a-i câm-ı lebünle olmışam tekrâr mest
Herkes ezel kadehinin sarhoşudur; ama ben dudağının kadehinin yudumuyla tekrar sarhoş olmuşum.

Dilde sırr-ı ışkunı sakladuğum ayb eyleme
Olıgelmişdür ider keyfiyettin inkâr mest
Aşkının sırrını gönülde saklayışımı kınama; sarhoş sarhoşluğunu inkâr eder.

Gözlerün ile değişdüm gönlümi bir gamzeye
Aldamak âsân olur çünkim ola ayyâr mest
Gönlümü bir gamze karşılığında gözlerinle değiştirdim; bilirim, hiylekâr sarhoş olunca onu aldatmak kolaydır.

Kan içelden gözleri oldı müselmânlar zebûn
Katı ceng eyler Necâtî olıcak küffâr mest
Gözleri kan içeliberi Müslümanlar zebûn oldu; Ey Necâtî, kâfirler sarhoş olunca katı savaşır.

GAZEL 3

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün

Zibâ ruhundan oldı lebûn ey kamer lezîz
Gün germ olınca lâcerem olur semer lezîz
Ey ay yüzlü, senin parlak yanağından dolayı dudağın tatlıdır; çünki gün sıcak olunca elbette meyve tatlı olur.

Işk odıdur ruhunla lebünden safâ viren
Mihrün harâretinden olur gülşeker lezîz
Gönülü yanağınla dudağından huzûra kavuşturan aşk ateşidir; güneşin harâretiyle gülşeker tatlı olur.

Rıhlet gününde derdüni dünyâya virmezin
Zirâ olur müsâfire zâd-ı sefer lezîz
Ayrılık gününde senin derdini dünyâya değişmem; çünki sefere çıkana yol azığı tatlı olur.

Ağladuğumı zülfün ider gülmeğe bedel

Acı deniz suyını bulutlar ider lezîz
Ağlayışımı saçın gülmeğe eş eder; acı deniz suyunu bulutlar tatlılaştırır.

Gam acısı Necâtîye hoş geldi öyle kim
Gelmez mezâka şehd ü şeker ol kadar lezîz
Gam acısı Necâtî'ye öyle hoş geldi ki, bal ve şeker damağa o kadar tatlı gelmez.

GAZEL 4

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

meh-i bî- mihr şehrün pâdişâhı yok mıdur
Zülfüne hey dimeğe zıll-i İlahî yok mıdur
Ey ay yüzlü, sevgisiz sevgili, bu ülkenin pâdişâhı yok mudur? Saçına "hey dur! " demeye Tanrı'nın gölgesi yok mudur? Mihr kelimesi sevgi, seviş ve bir de güneş, gün mânâlarına gelir. Zıll-ı İlâhi, Tanrı'nın şeriatini uygulayan veya uygulanmasına nezâret eden İslâm devletinin başı ki halîfe de denir.

Sevdüğümçün kasd idermişsin beni öldürmeğe
Bîgünâh öldürmeğün yâ Rab günâhı yok mıdur
Beni öldürmeye kalkışın seni sevdiğim içinmiş; aman yâ Rabbi, günahsız insan öldürmenin günahı yok mudur?

Nice bir ey lâle-ruh benzüm zaafrân eylemek
Âşık-ı bîçârenün küynüklü âhı yok mıdur
Ey lâle yanaklı, ne zamana kadar benzimi safran gibi sapsarı edeceksin? Zavallı âşığın ateşli âhına aldırmıyor musun?
Necâtî Bey'in divanında safranla ilgili diğer beyitlerden edindiğimiz bilgiye göre, safran yanık yarasının tedâvisinde kullanılmakta veya yangın yerlerinde yetişmektedir.

Mülk-i câna leşker-i mihnet şebîhûn itmesün
Âşık-ı miskînün âh-ı subhgâhı yok mıdur
Mihnet askeri can ülkesine gece baskını yapmaya kalkmasın; miskin âşığın sabah vakti edilen o tesirli dûa ve şikâyeti yok mudur sanıyor?

Ey gönül Rûm ile Şâma ta'n iden dilberlerün
Ârız-ı sîmîn ile zülf-i siyâhı yok mıdur
Ey gönül, Anadolu ile Şam vilâyetine söz atan güzellerin gümüş gibi beyaz yanağı ile kara saçı yok mudur? Şâm aynı zamanda, akşam, gece karanlık mânâlarına gelir. Rum, Roma ve Bizans imparatorluklarına verilen addır. Daha sonraları bundan hareketle Bizans'ın idâresi altında bulunan Anadolu'ya bu isim verilmiştir. Anadolu halkı beyaz olduğu için, rum ve rumî kelimeleri beyaz, beyazlık v. S. mânâlarında kullanılır.

Leşker-i gam ben gedâyı öldürür yoldaşlar
Padişâh-ı ışka tâbi' bir sipâhî yok mıdur
Gam askeri ben zavallıyı öldürüyor; ey yoldaşlar benim gibi aşk pâdişâhına bağlı bir sipâhî yok mudur ki yardıma gelsin!

Azmasun göster Necâtî derdmende zülfüni
Pâdişâhum şehr-i hüsnün şâhrâhı yok mıdur
Derdli Necâtî'ye saçını göster de yolunu sapıtmasın; acabâ güzellik şehrinin caddesi yok mudur ey sultânım?

GAZEL 5

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

Bir dem iken devlet-i dünyâyı bir dem sandılar
Bu fenâ gülzârının ayşını âlem sandılar
Bir nefeslik olduğu halde dünyâ mülkünü sürüp gider sandılar; bu ölümlü bahçede yiyip içip eğlenmekle âlem ediyoruz sandılar.

Şol kadar zârîlığ itdüm kim cihân bünyâdını
Hânekâh-ı şiven ü eyvân-ı mâtem sandılar
O kadar inleyip ağladım ki, işitenler bu cihân konağını iniltiler tekkesi ve mâtem köşkü sandılar.

Ehl-i diller göricek âyînede tasvîrüni
Bağrına basmışdurur Îsâyı Meryem sandılar
Gönül ehli olanlar senin aynadaki resmini görünce Hz. Meryem Îsâ peygamberi bağrına basıp kucaklamıştır sandılar.

Çâk Çâk itdi kara zülfünle Kâ'be cübbesin
Jendeler geymişdür İbrâhîm-i Edhem sandılar
Kâbe senin kara saçını kıskanarak örtüsünü parça parça ett; görenler İbrâhîm-i Edhem yırtık sökük cübbeler giymiştir

sandılar. (İbrâhim bin Edhem, meşhur bir mutasavvıf olup aslında Belh'dir. Menâkıbnâmeler, Belh meliklerinden Edhem adlı birinin oğlu olduğunu söylerler. bir rastlantı ile tacını tahtını bırakmış, üzeindeki prens elbiselerini bir çobanın eski elbiseleriyle değişerek tasavvuf yoluna girmiştir.)

İncelikde bilüne mânendi yokdur didiler
Yoğ olalar k'ol hilâl ebrûlarun kem sanılar
Belinin incelikte benzeri yoktur, dediler; yok olasıcalar hilâl kaşlarını daha aşağıdır sandılar.

Yüzine kefler urup yire sürüp acıtdılar
Bilmezin deryâ-yı ummânı benüm nem sandılar
Yüzüne tokatlar vurup yere sürüp acıttılar; bilmiyorum umman denizini benim neyim sandılar. (Burada Necâtî Bey, hüsn-i ta'lil sanatı ile hem avuç ayası hem köpük manalarına gelen kef kelimesinin bu iki mânâsından istifâde ederek denizin "yüzüne kefler vurdular "demekle ve denizin kıyıda kumsallara doğru yayılmasını "yüzünü yere sürdüler" demekle tuzluluğunu "acıttılar"demekle belirtip incisi ile meşhur olan Umman denizine bu özelliğinden dolayı işkence edildiğini bilmezden gelip, " ben bu kadar hünerle yerde sürünüyor, ıstırap çekiyorum, sadece ben değil benim yakınlarımda açlık, sefalet çekmekte ve horlanmaktadır. Hattâ zulümlerini o kadar ileri götürmektedir ki içinde cevher olan herkesi bana nispet edip ezmekteler" diyor.)

Sundılar bir cür'a kim bin yıl yaşar içen tamâm
Bu perî-rûlar Necâtİ bizi âdem sandılar
Bir yudum sundular ki içenler tam bin yıl yaşar; ey Necâtî, o peri yüzlü güzeller bizi adam sandılar. (burada "adam" kelimesi Âdem peygamber mânâsını da vermektedir. inanışa Hz. Âdem bin yıl yaşamıştır.)

GAZEL 6

Tâ ol büt-i şîrîn-leb şekker-şiken olmışdur
Gül goncasınun vallah yiri diken olmışdur
Put gibi güzel tatlı dudaklı şeker kırmaya başlayınca, vallâhi gül goncasının yeri diken olmuş, huzuru kaçmıştır. ("şeker kırmak" güzel konuşmak, güzel ve tatlı sözler söylemek mânâsındadır. Gül goncanın yerinin diken olması yani kıskanıp huzurunun kaçması kendisinin konuşamamasındandır.)

Kaddünle izârundan ayru düşeli cânâ
Tâbût u kefen bana serv ü semen olmışdur
Ey sevgili boyunla yanağından ayrı düşeli beri, servi bana tabutu, ak gül de kefeni andırıyor.

Hüsnün sıfatın tâ kim diye işide dâim
Gülşende gül ü gonca gûş u dehen olmışdur
Güzelliğinin sıfatını dâimâ deyip işitmek için gül bahçesinde gül kulak, gonca da ağız olmuştur.
(Gül şekli dolayısıyla kulağa, gonca da ağıza benzetilmektedir.)

Haddünde görüp zülfün ben güni kara âşık
Âlemde perîşânlık bildüm neden olmışdur
Ben kara günlü, yaslı âşık yanağında saçını görünce dünyâda perişanlık denen şeyin neden olduğunu bildim.

Bîmâr-ı gamem benden bîçâre tabîb el çek
İtme emeğün zâyi' bana olan olmışdur
Gam hastasıyım zavallı tabib, benden el çek; emeğini ve vaktini boşuna harcama, bana olan olmuştur.

Ey Rûma akîk ilten sakın ki ziyân eyler
Kanlu yaşum ucında âlem Yemen olmışdur
Ey Anadolu'ya akik ileten, sakın getirme ziyân edersin: çünki benim kanlı yaşımla her taraf akîkiyle meşhur Yemen'e döndü.

Billâhi Necâtîye bu lûtf u atâyı gör
Şeyhî olalı şeyhi nazmı hasen olmışdur
Allah için gel de Necâtî'ye yapılan bunca lütuf ve ihsanları gör; ustası (karamanlı) Şeyhî olalıberi şiiri güzelleşmiştir.

GAZEL 7

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün
Güzeller ipini zülfün uzattılar
Hakkâ ki boylarunca yazuklara batdılar
Güzeller gerçi saçlarını uzattılar ama, doğrusu boylarına kadar günaha battılar (saç siyahlığından dolayı günaha benzetiliyor. Bilindiği gibi siyah uğursuz bir renktir.)

Yarûn ayağı tozına benzer diyu bu gün
Bâzâr içinde anberi Allâh ki satdılar
Sevgilinin ayağının tozuna benzer diye bugün pazarda anberi nasılda sattılar!
(eğer sevgilinin ayağının tozuna benziyor demeselerdi kimse anberi almazdı.)

Şimşâd ü serv irdüğine dik gelürdi lîk
Reftâr-ı yâri göreli bir pâre yatdılar
Şimşir ağacı ve servi erdiğine dik gelir, böbürlenirdi; lâkin sevgilinin yürüyüşünü göreli bir parça yattılar, hadlerini bildiler. ("ermek" erişmek raslamak mânâlarına gelir. her iki ağaç da uzun olduğu için "erişmek" mânâsını tercih ettim ağaçların ikisininde yürüyüşünü göreli beri bir parça yatmaları, kendilerinin yürüyemediklerinden dolayıdır.)

Bezm-i belâda bir kişi hüşyâr kalmadı
Câm-ı mey-i mahabbete sâkî ne katdılar
Belâ meclisinde bi kişi ayık kalmadı; ey sakî muhabbet şarabının kadehine ne kattılar acabâ?

Pisteh dehân-ı dilbere öykündi ehl-i bezm
Söyletmediler urdılar ağzın uşatdılar
Fıstık sevgilinin ağzıyla kendini ölçmeye kalkıştı; mecliste bulunanlar söyletmediler, vurup ağzını kırdılar.

Kaddün katında turmağa yaraşmadı diyu
Servün alup elini yabanlara atdılar
Senin boyunun katında durmaya yaraşmaz, lâyık değildir diye servinin elinden tutup yabanlara attılar. (servi bağ ve bahçede kenara dikilen bir ağaçtır.)

Îd-i visâlün istedüğiyçün Necâtîyi
Güzeller üşe geldiler öget tonatdılar
Senin vuslatının bayramını istediği için güzeller Necâtî'nin başına üşüp iyice donattılar.
("Donatmak" burada " azarlamak, paylamak " mânâlarında ve bir de "süslemek" mânâsında kullanılmıştır. "süslemek" mânâsı, bayram kelimesi dolayısiyledir. Asıl ağırlık noktası "paylamak, azarlamak " mânâsındadır.)

GAZEL 8

Mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ûlün
Hattunda kim ol zülf-i perîşân yazılupdur
Gûyâ ki gubâr üstine reyhân yazılupdur
Gubâri yazı üzerine Reyhâni yazının yazılması gibi, ayva tüylerinin üstüne perişan saç yayılır.

Ol hokkâ-i mercân üzerinde hat-ı müşgîn
Dil-hastalarun derdine dermân yazılupdur
O mercan hokkaya benzeyen dudağının üstündeki misk renkli ayva tüyleri gönlü hasta olanların derdine derman diye yazılmıştır.
(misk siyah renklidir. hokka denilen, kıymetli taşlardan ve ya camdan, billûrdan yapılmış şişelerde bulundurulur. "yazılmak" fiili "bezenmek, süslenmek, oyulmak…" gibi anlamlara da gelir. " derman " ve "yazı " kelimeleri birlikte bulunduğunda "muska yazmak " deyimini de hatırlamak lazımdır.)

Dil-teng ü perîşân idi vasfun işidicek
Güller açılup gonca-i handân yazılupdur
Gönlü sıkıntıda ve perişan idiler; senin vasfını işitince güller açılmaya, gülen gonca da yayılmaya başladı.
(burada "dil-teng" deyimi "gönlü dar, sıkıntıda " mânâsında olup goncaya; "perîşân" kelimeside güle aittir.)

Nakş oldı hatun dilde yazukdur oda yakma
Şol safhaya kim âyet-i cânân yazılupdur
Senin yazı gibi olan ayva tüylerin gönlüme nakşolunmuştur; üstüne Kur'an âyeti yazılan sahifeyi oda yakma günahtır.

Cân suretini görmeğe meylün var ise gel
Cân hey etine sûret-i cânân yazılupdur
Canın şeklini görmeyi istiyorsan gel; sevgilinin resmi can biçiminde çizilmiştir.

Ey hüsn diyu âşık olan göz ile kaşa
Bu şîve kilîsâda firâvân yazılupdur
Ey güzellik diye göz ile kaşa âşık olan; güzelliğin bu türlüsü kiliselerde bol bol resm edilmiştir.
(burada anlatılmak istenen güzellikten murad olunanın ilâhi güzellik olduğu, ölümlü güzelliğe bağlanmanın Tanrıya ortak koşuculuktan başka bir şey olmadığı fikridir.)

Gül defteri dürsün ki ruh-ı dost yüzinden
Eş'âr-ı Necâtî ile divân yazılupdur
Gül artık defterini dürsün, onun hükmü geçmiştir; çünki sevgilisinin yanağının yüzünden Necâtî'nin şiirleriyle divan yazıyor.
(gül şekli dolayisiyle açılmış bir kitaba, bir mecmuaya benzetilir. sevgilinin yanağının kırmızı rengi ve Necâtî'nin o yanağın ilhamiyle yazılmış şiirleri gülden üstün tutulmaktadır.)

GAZEL 9
Mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ûlün
Güzelde murâd ân olur endâm değüldür
Keyfiyyet olur meyde garaz câm değüldür
Güzelden murad çekici bir güzelliktir, boy bos değildir; şarapta aranan iyiliği veyâ kötülüğü; yâni verdiği keyiftir, kadeh değildir.

Toğrusu bu kim kâmet-i dldârum öninde
Serv-i çemenün turuşı endâm değüldür
Doğrusu bu ki, sevgilinin boyunun önünde çimendeki servinin duruşuna endam denemez.

İlerde delü kanlu idi bâde be-gâyet
Duruldu biraz şimdi inen hâm değüldür
Eskiden şarap zorlu delikanlı idi; şimdi biraz duruldu o kadar çiğ değildir.

Kış günleri geldi hele ben bildüğüm oldur
Hasretle geçen giceler eyyâm değüldür
Kış günleri geldi, benim bildiğim odur ki hasretle geçen geceler zamandan değildir, hayattan sayılmaz.

Zülf ü ruhi şeydâsına kim diye Necâti
Kim düni güni kadr ile bayram değüldür
Ey Necâti, saçı ve yanağı uğruna divâne olmuşların gecesi gündüzü Kadir gecesi ve bayram günü değildir, diye kim diyebilir?

GAZEL 10
Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün
Lebüne cân u dili hatt-ı semen-bû getürür
Ki meyün sohbetine âdemi kaygu getürür
Dudağına can ve gönüllü yasemin kokulu ayva tüyleri getirir; çünki şarabın sohbetine insanı kaygu getirir.

Ser-i kûyuna şarâb içmeyicek varımazın
Ten-i hâşâkümi ol gülşene bu su getürür
Senin mahallene şarap içmeyince varamam; çör-çöp gibi olmuş tenimi o çiçek bahçesine bu su getirir.

Niçe bir zühd ü vera' saflarını bozmağ içün
Hat u hâlünle müjen leşker-i hindû getürür
Nice ham sofularla haramdan sakınanların saflarını bozmak için ayva tüylerin ve beninle kirpiklerin hind askeri getirir.

Bana sensüz felekün şehd ü şeker sunduğını
Sanuram kim yedi tasdan geçer ağu getürür
Sensiz bana felek bal ve şeker sunsa, yedi tasdan geçmiş ağu getiriyor sanırım.

Hat u hâlin haberin virdi sabâ zülfünden
Döndi ol hâce-i hindûya ki dârû getürür
Zülfünden gelen bahar yeli, ayva tüylerinle beninin haberinş verdi; o hindli tâcire benzer ki ilâç getirir.

Ser-i kûyına ahup gelse Necâti gönlin
Ama benzer ki şifâhâneye sayru getürür
Necâti gönlünü alıp senin mahallene varsa, şifâ yurduna hasta getirene benzer.

GAZEL 11
Mefâ'ilün / fe'ilâtün / mefâ'ilün / fe'ilün
Nigâra gâh güneş gâh olur kamer dirler
Görün o bi-bedelün yüzine neler dirler
Sevgiliye gâh güneş, gâh olur kamer derler; görün o eşi ve benzeri olmayanın yüzüne neler diyorlar.

Yüzün görüp sevinenler saçundan ağlamasun
Ki tanladan gülen ahşama dek güler dirler
Yüzünü görüp sevinenler saçından ağlayıp şikâyet etmesin; çünki "tan vaktinden gülen akşama dek güler" derler.

Hevâ-yı ışk ile hâk olanundurur meydân
Bu od ile tutuşup sabr iden yeğer dirler

Meydan aşk hevesiyle, aşk uğruna toprak olanındır; bu ateşle tutuşup sabr eden murâdına kavuşur, derler.

Ölür isem berü gel yüzüni görüp öleyin
Bahar günleridür mevsim-i sefer dirler
Beri gel, ölürsem de yüzünü görüp öyle öleyim; derler ki bahar günleri sefer mevsimidir.

Güzeller ağlamayana ne derdi olımaz yârân
Meseldurur ki ere bir hüner yiter dirler
Güzeller ağlamayana "acabâ ne derdi var" derler de kan ağlayana gülerler "zavallı gâfil! " derler.

GAZEL 12

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün
Yâr ile kon beni beni ol yâr yeğ bilür
Biçâre andelibini gülzâr yeğ bilür
Sevgilimle bırakın beni, beni o sevgili iyi bilir; zavallı öksüz bülbülünü gül bahçesi iyi bilir.

Zülf-i dırâz derdini benden sor ey tabib
Uzun gice belâsını bîmâr yeğ bilür
Uzun saçın derdini benden sor ey hekim; uzun gecelerin belâsını hasta iyi bilir

Arturmaz âdemiyi meğer kim mezâd-ı ışk
Her nesnenün bahâsını bâzâr yeğ bilür
Aşk mezâdindan başkası insanın değerini artırmaz; her nesnenin pahasını pazar iyi bilir (pazarda belli olur).

İzün tozın sabâ yili satar direm direm
Misk ü âbir kadrini attâr yeğ bilür
Bahar yeli izinin tozunu dirhem dirhem satar, misk ile anberin kadrini attar iyi bilir.

Ey gül bu gussa kıssasını sor Necâtiye
K'ahvâl-i ışkı bülbül-i bîdâr yeğ bilür
Ey gül bu kederin hikâyesini Necâti'ye sor ki, sşkın ahvâlini uykusuz bülbül iyi bilir.

GAZEL 13

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün
Zülf-i müşgînün ki cânâ mâhtâb üstindedür
Sanasın tâvûs-ı kudsi âfitâb üstindedür
Ey sevgili, dolunaya benzeyen yanağının üstündeki misk kokulu saç, sanki güneş üstündeki cennet tâvüsudur.

Fitne vü âşûb-ı çeşmün göreli nergis müdâm
Mest-i lâya'kıl olup her demde hâb üstindedür
Senin gözünün fitne ve kargaşalığını göreli beri, nergis durmadan aklını yitirecek kadar sarhoş olup uyku hâlindedir.
Burada " Fitne uyumaktadır, Allah onu uyadırana lânet etsin" hadisi hatırlanmalıdır.

Goncadan vasf-ı dehânun işidüp ey gül-izâr
Hançer-i bürrân çeküp süsen ıtâb üstindedür.
Ey gül yanaklı, goncadan senin ağzının vasfını işiten susam keskin hançer çekmiş, onu azarlamaktadır.

Vasf-ı hüsnün her seher gülşende bülbül bir varak
Okudukça gonca vü güller hicâb üstindedür
Bülbül gül bahçesinde her seher senin güzelliğinin vasfında bir sayfa okudukça goncalar ve güller utanıp saklanmakta veyâ kızarmaktadır.

Dâne-i hâl-i siyâbun aksi çeşmümde şehâ
Hoş vatan dutmış veli bünyâdı âb üstindedür
Ey padişah, siyah beninin dânesinin aksi güzümde ne güzel vatan tutmuştur ama temeli su üstündedir.

İnledüğüm dilberâ dolâb gibi subh u şâm
Bu ki cismüm dem-be-dem yaşumla âb üstindedür
Ey sevgili, sabah vaktinde dolap gibi inlediğim bundandır ki, cismin her zaman gözyaşımdan su üstündedir.

Ey Necâti lâ'l-i nâbı üzre hâli dilberün
Bir mekesdür kim makâmı kand-i nâb üstindedür
Ey Necâti, dilberin saf yâküta benzeyen dudağının üstündeki beni, saf şeker üstüne konmuş bir sineğe benzetmektir.

GAZEL 14

Mefâ'ilün / fe'ilâtün / mefâ'ilün / fe'ilün
Habib âşıka cevr itmese Habib olmaz
Tabib nicesin öldürmese tâbib olmaz

Sevgili aşığa zulmetmese sevgili olmaz; tabib nicesini öldürmese tabib olmaz.

Gözüm yaşından umardum kapun tavâf itmek
Veli çok akçalu olur ki hac nasib olmaz
Çok gözyaşı döktüğüm için kapının çevresinde dönüp dolaşmağı umuyordum; lâkin parası çok nice zengin vardır ki onlara hacca gitmek nasib olmaz.

Habib işiği râkibe şeref virürdü veli
Çemende gezmek ile zağ andelib olmaz
Sevgilinin eşiğinde bulunmak rakibe belki şeref verirdi, lâkin bahçede gezmekle karga bülbül olmaz.

Billâd-ı Çine senün gibi bir sanem heyhât
Diyâr-ı Rüma saçun gibi bir salib olmaz
Çin ülkelerinde senin gibi put nerede… Rum diyârında saçın gibi bir haç olmaz. Burada "Rum diyârı" ile kastedilen Anadolu'dur. Anadolu'ya Diyâr-ı Rum denildiği, Romalılar ve onların devamı olan Bizanslılar Hristiyan olduğu için şair bu kelime üzerinde oynamaktadır.

Bütün cihânda gönül ışk ile olur mâkbül
Kamu diyârda ehl-i hüner garib olmaz
Bütün dünyada gönül aşk ile makbül olur; hiçbir yerde hüner sahibi insan garib ve perişan olmaz.

Hâbib vasbını dil kendüden dahl güniler
Necâtiyâ kim ola böyleye rakib olmaz
Sevgiliye kavuşmayı gönül kendinden dahi kıskanır; Ey Necâti böyle bir güzele rakib olmayacak olan kimdir?

GAZEL 15

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün
Şol ki tecrid olımaz tâc ü kabâdan geçmez
Halka-i bezm gibi ehl-i safâdan geçemez
Dünyada arınıp soyunmayan, taç ve hırkadan geçmeyen kimse, halka olup meclis kuran gönül ehli kimse olarak geçinemez.
Bu beyitteki "geçemez" fiili, "halka" kelimesiyle birlikte kullanınca, "geçmek, mürür etmek" mânasını hatırlamakla berâber "geçinmek, kendisini öyle göstermek, taklid etmek vs. " mânasına da gelir. Burada, bu ikinci daha kuvvetli görünüyor.

Geçmelü oldı gönül za'f ile çemberlerden
Ne havâdur bu ki ol zülf-i dü-tâdan geçemez
Gönül o kadar zayıfladı ki, çenberlerden geçecek hale geldi: bu nasıl bu hevesdir ki iki katlı zülüften geçemez! "Hevâ" burada hem " hava, rüzgâr, yel" mânâsında, hem de "heves, arzu, istek" mânâsında kullanılmıştır. "geçmek" fiili de hem "geçmek" hem de "vazgeçmek" mânâlarında kullanılmaktadır. Bu beyitte canbaz mazmünu vardır. Çünkü "çenberler" ve "iki katlı" ip ve "geçmek" üçlüsü canbazı hatıra getiriyor. Fakat asıl söylenen "gönül o kadar zayıflayıp çenberlerden geçecek hale geldiği halde yine de o zülfün aşkından vazgeçmiyor, bu nasıl iştir? " şeklinde ifade edilebilir.

Meyl ider dâne-i hâlüne gönül murgı veli
Zülf-i miskini koyup dâm-ı belâdan geçemez
Gönül beninin dânesine meyl eder fakat o misk kokulu ve renkli saçı koyup belâ tuzağından geçemez.

Valsa mâni' yoğ idi olmasa seylâb-ı sirişk
Kamudan geçdi gönül hastası mâdan geçemez
Gözyaşı seli olmasaydı vuslatı engelleyecek hiçbir şey yoktu, gönül hastası her şeyden geçer de sudan geçemez. Buradaki *"geçemez" fiili "geçmek, aşmak" mânâsından çok "vazgeçmek, bırakmak, fedâ etmek" anlamında kullanılmıştır. Çünkü hasta için sudan vazgeçmekten çok, su içmekten vazgeçmek, su içmeyi bir yana komak söz konusu olabilir.*

Beli mihrâb-ı ibâdetde iki büküldi
Zâhidi gör ki dahi bâb-ı riyâdan geçemez
Ham sofuyu gör ki, mihrab önünde ibâdet ede ede beli iki büküldü de hâla ikiyüzlülük kapısından geçemez. İbâdetle insanın manevi mertebesinde yükselir. Halbuki zâhid o kadar ibâdet ettiği, beli ibâdetten kamburlaştığı halde ikiyüzlülük makamında kalmış, oradan ileri geçememiştir. Burada bir de eğilerek kapıdan geçmek vardır.

Sineme vâde-i vasl itmiş idi tir-i müjen
Dil takâzâ ide diyu bu yanadan geçemez

Kirpiğinin oku gelmek için bağrıma söz vermişti; gönül serzenişte bulunup niye sözünü tutmadın, der diye bu taraftan geçemez.

Sâkiyâ bezm-i mahabetde Necâti-i levend
Bâdeden geçdi leb-i rüh-fezadan geçemez
Ey sâki, muhabbet meclisinde genç Necâti şaraptan geçti de rüha neşe veren kırmızı dudaktan geçemez.

GAZEL 16

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün
Şevk-ı ruhsârunla dil zülf-i dü-tâdan korkmaz
Ârzü-yı genc idenler ejdehadâdan korkmaz
Gönül yanaklarının coşkun arzusuyla iki katlı saçdan korkmaz; hazine peşinde olanlar ejderhadan korkmaz.

Eydünüz uşşâkı zâhid nâr ile korkutmasun
Ârif olan irteye kalan belâdan korkmaz
Söyleyiniz hamsofuyu, âşıkları ateşte korkutmasın; iç bilgisine sâhib olan kişiler yarına kalan belâdan korkmaz.

Işk elinden akl âciz olduğın ayb eylemen
Bir raiyyet var mıdur kim pâdişâdan korkmaz
Aklın aşk elinden âciz olduğunu ayıplamayın; tebasından olup da pâdişâhtan korkmayan var mıdır?

Rıhlet eyyâmında gamdan incine sanma beni
Korkulu yollarda kişi âşinâdan korkmaz
Göç vaktinde beni gamdan incinir sanma; kişi korkulu yollarda tanıdık kişiden korkmaz.

Eşk ü âhumdan sakınmaz lâcerem serv ile gül
Cüydan incinmez ü bâd-ı sabâdan korkmaz
Servi ve gül âhımdan ve gözyaşımdan elbette sakınmaz, ne diye ırmaktan incinip bahar yelinden korksunlar?

Ol cefâgâr eylemez feryâd u âhumdan hazer
Cennetün handan güli bâd-ı sabâdan korkmaz
O cefâlı sevgili âhımdan ve feryâdımdan sakınmaz; çünki cennetin açılan gülü sabâ yelinden korkmaz.

Düşmanı yâr idinüp yârum unutdı yârını
Yarını anmaz diriğâ ol Hudâdan korkmaz
Sevgilim düşmanı dost edinip kendi yârini unuttu; yazık o Tanrıdan korkmaz yarın neler olacağını hatırına getirmez.

Havf ider sanma mahallende Necâtiden rakib
Padişahum bellidür kim seg gedâdan korkmaz
Rakib mahallende Necâti'den korkar sanma sultânım, bellidir ki köpek dilenciden korkmaz.

GAZEL 17

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün
Nice dirsin ey gönül kim hecrden cân ağlamaz
Ya'nî kimse var mıdur bu derdile kan ağlamaz
Ey gönül, nasıl dersin ki can ayrılıktan ağlayıp şikâyet etmez; yâni bu derd ile kan ağlamayan kimse var mıdır?

Ey gözüm ebr-i bahârî geh yağar geh açılır
Âlem içre sencileyin kimse yeksân ağlamaz
Ey gözüm, bahar bulutu bile gâh yağar gâh açılr; bu dünyâda kimse sencileyin durmadan ağlamaz.

Âh u zârum işdürsin nevbahâr-ı hüsn içün
Şöyle bil bâd-ı havâdan ebr-i nîsân ağlamaz
Güzelliğin baharı için âh edip inlememi işitiyorsun, şöyle bil ki nisan bulutu boşuna ağlamaz.

Her biri bir gevher olsa eşk-i bî-pâyânumun
Yoluna harc eylemekden çeşm-i giryân ağlamaz
Bitmez tükenmez ğözyaşımın her biri bir inci olsa da ağlayan gözüm yoluna harcamaktan şikâyet etmez.

Nice gice ola kim yaş yirine encüm döküp
Derdmendün hâline gerdûn-ı gerdân ağlamaz
Bu nasıl gecedir ki, dönen felek derdinin hâline gözyaşı yerine yıldızları döküp ağlamıyor.

Gönlüm ol zülf-i dilâver key katı itdi zebûn
İki kâfirden eğerçi bir müselmân ağlamaz
Bir Müslüman iki kâfirden şikâyet etmez ama ne var ki, gönlümü o gönüller alıcı saçlar adamakıllı güçsüz ve dermansız kıldı. Burda "bir Müslüman iki kâfire bedeldir" sözüne işâret vardır.

Nâle kıl kim alasın nâmerd dünyâdan murâd

Ana süt virmez Necâtî tâ ki oğlan ağlamaz
İnleyip ağla ki alçak dünyâdan istediğini alasın; ey Necâtî oğlan ağlamayınca ana süt vermez.

GAZEL 18

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün
Yüzün gülzârıma sünbül saçun saç kim nikâb olmaz
Çerâğ-ı meclis-efrûza zalâm-ı şeb hicâb olmaz
Yüzünün çiçek bahçesine o sünbül saçını saçsan da peçe gibi kapatır diye korkumuz yok; meclisi aydınlatan kandili gecenin karanlığı perdeleyemez.

Gidersün ko kara zülfün sabâ yili yanağından
Ki nevrûz olıcak dirler güneş üzre sehâb olmaz
Bırak bahar yeli kara saçını yanağından gidersin, çünki nevruzda güneşin üzerinde bulut olmaz.

Gam-ı mihnetle yanardım hatuna tâbi' olmasam
Ne şüphe yanar odlara şu kim ehl-i kitâb olmaz
Yazıya benzeyen ayva tüylerine bağlamasam mihnet acısıyla yanardım; kitaba inanmayan kişi elbette ateşlere yanar. Burada imânın şartlarından biri olan Tanrı'nın elçilerine gönderdiği kitaplara inanmak belirtilmiştir. İnsanı cehennem ateşinden kurtaracak olan imânıdır.

Hidâyet nûrına mâni' değüldür câm-ı yâkûtî
Ki sırça hâil-i ferr-i zıyâ-yı âftâb olmaz
Yâkût renkli şarabın kadehi doğru yolu aydınlatan nûra engel değildir; çünki sırça güneş ışığının parlaklığını gizleyemez.

Kaçan lâyık olur ehl-i safâ bezmine şol kimse
Ki hasret odına bağrı döne döne kebâb olmaz
Hasret ateşinde döne döne bağrı kebâb olmayan kişi, gönlü arınmış kimselerin meclisinde bulunmaya nasıl lâyık olur?

Didüm yolunda ey dilber ne çok âşıklarun ölmiş
Didi kim kâ'be yolında ölenlere hisâb olmaz
Dedim ki "Ey sevgili, yolunda ne çok âsıkların ölmüş!"; dedi ki "Kâbe yolunda ölenlerin hesâbı belli olmaz."

Gözi yaşlu gider dâim Necâtî kûy-ı cânâna
Tarîk-ı Kâ'be müşkildür kamu yirlerde âb olmaz
Necâtî sevgilinin mahallesine dâimâ gözü yaşlı olarak gider; çünki Kabe yolları çetindir, her yerde su bulunmaz.

GAZEL 19

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün
Benüm serv-i hırâmânum cemâlün tâze bâğ olmış
Ruhum güllerinün kızılı kızıl ağı ağ olmış
Ey benim salınan servi boylum, güzelliğin tâze bağ gibi; yanağının güllerinin kızılı kızıl, akı ak olmuş, ne kadar güzel olmuşlar!

Mahabbet sebzezârında biter çok lâleler ammâ
Bulunmaya benüm gibi cefâdan bağrı dağ olmış
Muhabbet bahçesinde çok lâleler biter ama, benim gibi cefâdan bağrı yaralanıp dağlanmışı bulunmaz.

Yüzini gösterüp gizler keb-i lâ'bîni cânâne
Dirîğâ mevsim-i gülde mey-i nâba yasağ olmış
Sevgili yüzünü gösterip de yâkût renkli dudağını gizliyor; eyvâh, bahar mevsiminde saf şarap içmeğe yasak olmuş!

Eğilmesün diyu âhum yilinden sakınup her dem
Rakîb-i kelb ol servün nihâline dayağ olmış
Âhımın yelinden eğilmesin diye her dem köpek rakîb o servi fidanı boyluya dayak olmaktadır.

Gönül çün âşıkun işi yakılmakdur yıkılmakdur
Cihânda kimse var mı ışk ucundan od ocağ olmış
'Ey gönül, âşığın işi yakılmak yıkılmaktır; cihanda aşk dolayısiyle od ocak olmuş, mal mülk edinip râhata kavuşmuş var mı?

Necâtî derdmend iken kapun dârüşşifâsından
İnâyet şerbetin nûş eyleyüp filhâl sağ olmış
Necâtî derdli iken senin kapının şifâ yurdundan lûtuf şerbeti içmiş, hemen sağalmıştır.

GAZEL 20

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün
Tutupdur zülfün ucundan cemâlünle cihân âteş
Giceyle olıcak halka katı eyler ziyân âteş
Zülfünün yüzünden cihânı güzelliğinle ateş sarmakta-

dır; ateş geceyle olunca halka daha çok zarar verir.

Aceb midür nasîhat eyledükçe inlese gönlüm
Bilürsin üstine su sepseler eyler figân âteş
Nasihat eyledikçe gönlüm inlese şaşılır mı? Bilirsin ki üstüne su sepeleyince ateş figan eder.

Gam u gussa üşüp gönlüm evin yıkdukları budur
Ki etrâfa ulaşmaya derûnumda yanan âteş
Gam ile kederin üşüp gönlümün evini yıktıkları, içimde yanan ateş etrafa ulaşmasın diyedir.

Eğer dîdâr ümîdi olmayaydı bâğ-ı cennetde
Cehennem gibi olaydı gül ile ergavân âteş
Eğer cennet bağında sevgiliyi görmek ümidi olmayaydı, gül ile erguvan ateş kesilip her taraf cehennem gibi olurdu.

Gerek ağla gerekse gül cihân fâriğdur ey bülbül
Kimine âteş olur gül kimine gülisitân âteş
Gerek ağla gerekse gül ey bülbül, dünyâ kendi keyfindedir, aldırmaz; kimine ateş gül olur, kimine de gül bahçesi ateş.

Beni senden sovutmağa sevâdın ekşidür nâsih
Bilür kim sirke ile yeğ söyünür bî- gümân âteş
Beni senden soğutmak için nasihatçi kara suratını ekşitiyor; biliyor ki ateş elbette sirkeyle daha iyi söndürülür.

Necâtî gönlüni her dem ider bir lâle-ruh yağma
Sanasın Bursa şehridür ki yakar her zaman âteş
Necâtî'nin gönlünü bir lâle yanaklı durmadan yağma ediyor; sanırsın ki ateşin her zaman yaktığı Bursa şeh-
ediyor; sanırsın ki ateşin her zaman yaktığı Bursa şeh-
ridir. Bursa, târihinde birçok büyük yangın geçirmiştir. Burada
ona işâret vardır.

GAZEL 21

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün
Hâk-i pâyuna kul olduğum ne lâzım ben dimek
Bende ye lâyık mıdur sultânum evvel ben dimek
Kapıda kul olduğumu benim söylemem gerek mi? Kula senden önce söze başlayıp "ben" demesi veyâ sen varken kendinden bahsetmesi lâyık mıdır, sultânım?

Benlüği terk eyle mutrib nâleni dilsûz kıl
Bezm-i cândur ayb ola uşşâk içinde ten dimek
Ey saz çalan, benliği bırak da feryâdını gönül yakıcı kıl; can meclisidir bu, âşıkların içinde tenden bahsetmek ayıptır.
Gül yüzünle sahn-ı gülşen şöyle zîbâ oldı kim Dostum ta'rifolupdur cennete Gülşen dimek Çiçek bahçesinin yüzü, senin gül yüzünle öyle güzelleşti ki sevgilim, cennete çiçek bahçesi demek onu târif etmek olur, çünki çiçek bahçesinin cennet farkı kalmadı.

Pâydar olmaz güzellik razv-ı cennet gibi
Sen bilürsin ey yüzi cennet hele benden dimek
Güzellik cennet bahçesi gibi devâmlı olmaz; sen bilirsin ey cennet yüzlü, hele benden demesi!
Ben kulunçün dir imişsin kim bana cânın virür
Ölmek olur dostum olmaz sana yalan dimek
Ben kulun için "Bana canını verir" diyormuşsun; ölürüm de seni yalancı çıkarmam ey sevgilim.

Goncanun ağzına bakarken çemende andelîb
Gülşenün ahvâlini câiz midür sûsen dimek
Bülbül bir işâret için bahçede goncanın ağzına bakarken, çiçek bahçesinin ahvâlini susamın demesi câiz midir?

Gonca-veş cân u surâhî hep ağız bir itdiler
İç diyu sofî Necâtîye ne lâzım ne dimek
Can ve surâhi gonca gibi ağız bir ettiler; ey sofu, senin iç diye Necâti'ye söylemenin ne gereği var?

GAZEL 22

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün
Hakkâ budur ki sahn-ı cihân kem konak değül
İllâ ki ömr kâfilesi oturarak değül
Doğrusu budur ki yeryüzü öyle azımsanacak konak değildir, fakat ömür kafilesi eylenip kalmıyor.

Dildâra senden olur ise bu'd-i maşrıkayn
Sa'y it gönül ki âşıka Bağdad ırak değül

Ey gönül, sevgiliyle senin arada doğu ve batı arası kadar mesâfe olsa da sen yine gayret et, âşıka Bağdad ırak değildir.

Eşcâr eğerçi her varakı bir kitâbdur
İdrâki olmayana cihân bir varak değül
Gerçi ağaçların her yaprağı bir kitaptır, fakat anlayışı olmayana dünyâ bir sayfa bile değildir.

Kullâb gibi kendüye çekmek durur işi
Mestâne gamzeler gibi zülfün atak değül
İşi gücü çengel gibi kendine çekmektir, zülfün sarhoş gamzelerin gibi atak değildir.

Bir dem mi vardır ey gözi sermest ü ceng-cûy
K'ol gamzeler bizüm ile kılıç bıçak değül
Ey sarhoş gözü kavga koparmak için fırsat arayan; o gamzelerin bizimle kılıç-bıçak olmadığı bir dem mi vardır?

Yârun ayağı tozuna sürmiş yüzin meğer
Ayun yüzinde görüni duran behak değül
Her halde sevgilinin ayağının tozuna yüzünü sürmüş olmalıdır, ayın yüzünde görünüp duran abraşlık değildir.

Dünyâ ulûmı deftere sığmaz eğerçi kim
Işkun kitâbına göre ol bir sebak değül
Gerçi dünyânın ilimleri deftere kitaba sığmayacak kadar çoktur, fakat aşkın kitabının yanında bir derslik bile değildir.

Gün yüzünün altında bir alçakdurur kamer
Filcümle Kâ'be benzedi dirsen ırak değül
Senin gün yüzünün katında, yüzüne kıyasla kamer çok alçaktır; kısacası, Kâbe benzer dersen o kadar ırak bir ihtimâl değildir.
Eyler Necâtî cennet-i dergâhun ârzû Dünyâda gerçi kim bu havâ olacak değül
Gerçi dünyâda bu olacak heves değildir ama ey sevgili, Necâtî yine de senin cennete benzeyen kapı önünü arzu ediyor.

GAZEL 23

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün

Didün ey dil sana yâr ide vefâ handân ol
Âh idüp derd-i derûn ile didi andan ol
Ey gönül, sevgili sana vefâ gösterir gülümse, dedim; içindeki derdle bir âh edip "bu derdim de ondandır " dedi.

Bana cânân işiği Kâ'be sana ey sofi
Tek yüzün görmeyelüm var Mısıra sultân ol
Sevgilinin eşiği benim, Kâbe de senin ey sofu; istersen var Mısır'a sultan ol, yeter ki yüzünü görmeyelim!

Didüm işigüne yüzüm süreyim güldi didi
İşte bak Kâ'be gerek hâcî gerek kurbân ol
Dedim ki "Eşiğe yüzümü süreyim ", güldü; "Bak, işte Kâbe, istersen hacı, istersen kurban ol " dedi.

Ey vefâsuz güzel efgân ile geçdi günümüz
Bir gice külbe-i ahzânumuza mihmân ol
Ey vefâsız güzel, günümüz figanlar ile geçti; ne olur, bir gececik hüzünlerle dolu kulübemize konuk ol!

Hasret ü derd ile ey dil beni vîrân itdün
Göreyin hasret ü derd ile seni vîrân ol
Ey gönül, hasret ve derd ile beni viran ettin; göreyim sen de hasret ve derd ile viran ol.

Düşman oldun ise halk ile kayırmaz bârî
İşiği itleri ile yüri var yârân ol
Halk ile düşman oldunsa zararı yok, bârî yürü var da kapısının itleri ile ahbâb ol.

Ko Necâtî gâm-ı cânân ile cânun çıksun
Sana kim didi ki var her güzele hayrân ol
Ey Necâtî, sevgilinin gamı ile canın çıkarsa yeridir, sana var her güzele hayran ol diye kim dedi!

GAZEL 24

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün

yâ ister imiş k'ola sana hâk'i kadem
Garazı bu ki sata kendüyi dirhem dirhem
Sürme senin ayağının toprağı olmak istermiş; kasdı kendisini dirhem dirhem satmak, kıymete bindirmek.

Haylıdan dîde-i uşşâka görinmez oldun

Hey bizüm ile perî şîvesin itme âdem
Çoktandır âşıkların gözüne görünmez oldun; bizimle peri cilvesi etme be adam!

Gözlerin ırmaya hâlün gibi ruhsârundan
Ger bu hüsn ile göre hâlüni ibn-i Edhem
Edhem'in oğlu, beninin bu güzelliğini görürse, gözlerini benin gibi yanağından ayırmaz.

Mihnet ü hecrün ile çarh iki bükdükçe belüm Sevgünün riştesi dahi beter olur muhkem
Felek senin ayrılığının mihneti ile belimi büktükçe sevgilinin ipliği daha çok sağlam olur.

Ser-i kûyında mukîm oldun ise itler ile
Ey Necâtî eyü sen yirüni buldun epsem
Ey Necâtî, eğer köpekleriyle berâber sevgilinin mahallesine yerleşebildiysen, sesini kes, sen sen tam yerini buldun!

GAZEL 25

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün

Cefâ vü cevri ko alma dil-i sûzânı sinemden
Od alup kanda yakarsın peri yüzlüm cehennemden
Zulüm ve eziyet etmeyi bırak, yanan gönlümü bağrımdan alma; cehennemden ateş alıp nasıl yakarsın ey peri yüzlüm?

Gönül kasrına geldükçe hayâlün bir dem eğlenmez
Sanasın kim od almağa gelür bu külbe-i gamdan
Hayâlin gönül konağına geldikçe bir dem eğlenmez; sanki bu gam kulübesine ateş almağa gelir.

Gözün merdümlük eyleyüp her ok kim sineme urdı
Kaşun yayı gamı anı çıkardı bir bir arkamdan
Gözünün insanlık edip bağrıma vurduğu her oku kaşının yayının gamı bir bir arkamdan çıkardı.

Yüzüni ey melek-sûret görürse diye hûriler
Bu sûretlü beşer gelmiş değüldür nesl-i âdemden
Ey içi melek gibi olan, yüzünü huriler görürse "Âdem Peygamberin soyundan böyle bir insan gelmiş değildir" derler.

Hayâli serv-i kaddünün dile gelmedi haylıdan
Ayağına su dökmelü olupdur çeşm-i pür-nemden
Çoktandır servi boyunun hayâli gönüle gelmedi; herhalde nemli gözümden ayağına su dökmek gerekiyor.

Müsâfirdür sabâ şimdi ayak tozı ile geldi
Getürdi gönlüme bûy-ı vefâ ol zülf-i pür-hamdan
Sabâ yeli ayağının tozuyla şimdi gelmiş bir misâfirdir ki, gönlüme o büklüm büklüm saçtan vefâkârlık kokusu getirdi.

Cüdâ olmadı sinenden Necâti nefs-i emmâre
Bu rûşen oldı kim kâfir ebed çıkmaz cehennemden
Seni kötü şeylere zorlayan nefsin bağrından ayrılmadı ey Necâti kâfirin cehennemden ebedi olarak çıkmayacağı bir kere daha belli oldu

GAZEL 26

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün

Zülfün hamını anber-i sârâya virmezin
Lâ'lün gamını şâdi-yi sahbâya virmezin
Saçının büklümünü saf anbere vermem dudağının hamına şarabın neşesine değişmem.

Cân virüp asılursa bu miskin selâsilün
Bir kılını memâlik-i Dâraya virmezin
Bu miskin can verip asılsa da zencir gibi örülmüş saçının bir kılını Dârâ'nın ülkelerine vermem.

Lâ'l-i lebün safâsını sâgarda bulalı
Meyhâneler bucağını dünyâya virmezin
Yâkût rengindeki dudağının safâsını kadehde bulalı, meyhâneler bucağını dünyâya değişmem.

İzün tozını gün güzine tûtiyâ içün
Gökden yire inerse Mesihâya virmezin
İzinin tozunu, güneşin gözüne sürme diye istemek için gökten yere inse bile Hz. İsâ'ya vermem.

Gülşende âşiyâne-i bülbül kadar yiri
Korlarsa bana cennet-i Me'vâya virmezin
Gül bahçesinde bülbül yuvası kadar yeri bana kosalar, Me'vâ cennetine vermem.

Ben mu'tekid değül miyin Allah zikrine

Şol denlü var ki başumı gavgâya virmezin
Tanrı'yı zikretmeğe ben inanmıyor muyum, elbette inanıyorum; şu kadar var ki başımı gürültüye sokmuyorum.

Yokdur çemende servün eli üzre el veli
Reftâr-ı yâri serv-i dilârâya virmezin
Çimende servinin elinin üstünde el yoktur ama, sevgilinin salınıp gidişine gönlü donatan serviye değişmem.

Eğlenmeğe Necâtiyâ divârı sâyesin
Gisû-yı hûr u zülf-i semensâya virmezin
Ey Necâti, duvarının gölgesinde eğlenip kalmayı hûrinin perçemine ve yâsemin kokulu saça değişmem.

GAZEL 27

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün
Ko gönül bûsene cân ile haridâr olsun
Billâh ey gonca-dehen yok dime bâzâr olsun
Bırak gönül seni öpmeye can ile müşteri olsun; ey gonca ağızlı, Allah aşkına yok deme, pazar olsun!

Zülfün âşüfteleri hâline rahm eylemeyen
Göreyin bencileyin derde giriftâr olsun
Zülfünle perişan olanların hâline acımayanın benim gibi derde tutulduğunu bir görsem!

Bûse peymânesinün cur'a-i cân-bahşından
Hele ol piste-dehen yok dimedi var olsun
O fıstık ağızlı öpüş kadehinin can bağışlayan yudumundan isteyene "yok, vermem" demedi, var olsun.

Kimse beğlerde vefâ görmedi dünyâ turalı
Kim diye sen meh-i bi-mihre vefâdâr olsun
Dünyâ duralıberi kimse beylerde vefâ görmedi, senin gibi şefkatsiz bir ay yüzlüde vefâ olmasını kim bekler?

Öpmeğe kocmağa yer yok dir isen ey yüzi gül
Ko Necâti kulunı âşık-ı didâr olsun
Ey yüzü gül, öpmeğe koçmağa izin vermiyorsan, bâri bırak da Necâti kulun güzelliğine âşık olsun.

GAZEL 28

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün
Gerçi gülzâr-ı cihânda gül olur hâra yakın
Hak ırağ eylesün andan k'ola ağyâru yakın
Gerçi bu cihan gül bahçesinde gül dikene yakın olur, lâkin Tanrı o sevgiliyi gayrılara yakın olmaktan korusun.

Lebün umar varıcak zülfüne gönlüm gerçi
Kişi cândan keser ümmid olıcak dâra yakın
Her ne kadar kişi darağacına yakın olunca candan ümidini keserse de, gönlüm saçına varınca dudağını umar.

Şükr idüp yirlere sürer yüzini sâye gibi
Afitab olduğuna hüsn ile dildâra yakın
Güneş, güzellikte sevgiliye yakın olduğuna şükredip yüzünü gölge gibi yerlere sürer.

Katı çok başlıdurur zülfine dolaşma gönül
Sana bir bend geçer olma o tarrâra yakın
Çok hileler bilir, zâlimdir ey gönül, zülfüne dolaşma; sana bir oyun oynar, bir iş eder o dolandırıcıya yaklaşma!

Üzülür gül açılur gonca gülistândan eğer
Bu had ü hande ile yâr ola gülzâra yakın
Eğer bu yanak ve bu gülüşle sevgili gül bahçesine yakın gelirse gül üzülür, gonca açılır.

Diledüm bûse lebinden didi pes cânun idi
Hele bir şivedurur bu dahi ikrâra yakın
Dudağından öpmeyi, diledim "Pes, sanki canındır, kendinindir" dedi; hele bu da kabûl etmeye yakın bir söyleyiş tarzıdır.

Lebi şevkı iledür zülfe Necâti gönlin
Beli tiryâk olıcak varsa olur mâra yakın
Dudağının arzusu Necâti'nin gönlünü saça iletmektedir; elbette yılan zehirlenmesinden dolayı tedavi olunmak kaderinde olan yılana yaklaşır.

GAZEL 29

Gül yüzünde sünbül-i anber feşânı bilmeyen
Oldur ol cennetde ömr-i câvidânı bilmeyen

Senin gül yüzündeki anber kokusu saçan sünbül saçını bilmeyen, cennette ebedi ömür olduğundan haberi olmayandır.

Bilmedi hüsn âfitabından hilâl olduğumı
Yir yüzinde âsumândan rismânı bilmeyen
Yeryüzünde asumândan rismânı bilmeyenler, benim o güzellik güneşinden dolayı hilâl gibi büküldüğümü bilmediler.
" Âsumân"kelimesi "gökyüzü", "rismân" da "ip" mânâsında"Âsumân u rismân" Farsça bir deyim olup, bir doğru dürüst soruya hiç ilgisi olmayan bir karşılık vermek, " âsmân ez rismân nedanistan", "göğü urgandan ayırt etmemek, ayırt etmek kabiliyetinden mahrum olmak " mânâsında, ve " bir şeyi seçmekten, ayırt etmekten tamamen yoksun " olmak mânâsındadır ki, burada da bu sonuncu manada kullanılmıştır.

Bilmedüği şîve yokdur hep bilür bilmezlenür
Bana sorsun bana ol şûh-ı cihânı bilmeyen
Dünyanın o en oynak ve işvelisi olanı bilmeyenler bana sorsunlar, bana; onun bilmediği işve ve edâ yoktur fakat bilmezlenir.

Hâlini miskîn sanursız fitnede bir dânedür
Saçları dâm-ı belâdur bilmez anı bilmeyen
Benini miskin sanırsınız, fakat fitnede bir tânedir; saçları da belâ tuzağıdır, onu bilmeyen bilemez.

Cân virür Îsâ suyı diyü leb-i handânuna
Ömri içinde şarâb-ı ergavânı bilmeyen
Ömrü içinde erguvan renkli şarabı bilmeyen, senin dudağına Hz. Îsâ'nın suyu diye can verir.

Nağmesinde bülbülün fehm-i maânî idemez
Gül yüzün vasfında bu hüsn-i beyânı bilmeyen
Senin gül yüzünün vasfındaki bu güzel ifâdeyi bilmeyen, bülbülün nağmesinden mânâlar çıkaramaz.
"Beyân"ve " mânâ" kelimeleri edebi sanatlarla ilgili iki deyimdir. Beyan söylenecek bir şeyin birbirinden daha açık olarak çeşitli yollarla söylenmesidir ki " mecazlar, teşbih, istiâre, kinâye" gibi anlatma yollarına "ilm-i beyân" adı verilirdi. Kelimelerin anlamlarıyla ilgili sanatlara da "mânâ sanatları" adı verilir.

Ey Necâtî hatt u hâl-i hüsne eylesün nazar
Güzel olup fitne-i âhir zamânı bilmeyen
Ey Necâti, güzel olup da âhir zaman fitnesini bilmeyen, o güzelliği meydana getiren ayva tüylerine ve bene baksınlar.

GAZEL 30

Neşât u işreti neyler gamunla hemden olan
Kapunda cennetün adın anar mı âdem olan
Senin gamınla arkadaş olan yeyip içip neşelenmeyi ne yapsın? Adam olan senin kapında cennetin adın anar mı?

Hakikaten yine bir demdurur ziyâde değül
Saâdeti şu cemi'-i zamânda her dem olan
Ey mutluluğu her zaman devamlı olan; mutluluk gerçekte bir ânlıktır, fazla değildir.

Aceb zemâneye kalduk gelünüz ağlaşalum
Zelildür hüner ü fazl ile mükerrem olan
Acayip bir zamana kaldık, geliniz ağlaşalım, zamandan şikayet edelim; çünkü hüner ve faziletlerden dolayı hürmet görmüş olanlar, şimdi aşağılanıp hor tutulmaaktadır.

Yenilenür elemi yatmaz eski gussa ile
Düşinde bir gice nâgâh şâd u hurrem olan
Düşünde bir gece ansızın neşelenenin elemi yenilenir, eski keder ve sıkıntıyla yatmaz.

Benim katumda ölüm şerbetidür Âb-ı Hayât
Ki bir dem önce gidendür hemîşe bî-gam olan
Benim katımda ölüm şerbeti Hayat Suyu(Bengi su)dur; çünki devamlı olarak bir dem önce gidendir.

Didüm hezâra ki bin söyleyen ölür dirler
Didi ne şübhe yeğer gonca gibi epsem olan
Bülbüle " Bin söyleyen ölür" dedim; dedi ki " Ne şüphe, gonca gibi susup ağzını kapatan yeğer, rağbet bulur".

Ecel gelüp sefere nevbetündurur diyicek
Necâtiye kara yayadurur müsellem olan

Ecel gelip de " Sefer sırası senindir" dediğinde Necâti'ye düşen kara yaya gitmektir.

GAZEL 31

Nice kâkül nice mû sünbül-i gûl-bûdur bu
Dil-i uşşâkı perîşân idici budur bu
Ne kâkülü, ne kılı, gül kokulu sümbüldür bu! Âşıkların gönlünü perişan edici budur, bu!

Ne gönül kodı ne göz hâl-i ruh u ârız-ı dost
Oda yanmaz suya batmaz nice câdûdur bu
Sevgilinin yanağı ve üzerindeki ben ne gönül koydu, ne de göz, nasıl cazudur bu ki oda yanmaz, suya batmaz.

Umarım haşrda cân oynaduğumdan tuyalar
Mâhrûlar diyeler bir birine odur bu
Dünyâda bilmiyorlar, umarım ki kıyamette, cânımı fedâ ettiğimden duyup ay yüzlüler "bu, odur! " diyeler.

Yüri yıllarla yilersen yetemezsin ey dil
Şol cihetden ki perî şîvelü âhûdur bu
Yürü git ey gönül! Yıllarca yelsen, koşup dursan da yine yetişemezsin; çünki bu peri edâlı bir âhûdur.

Tenüme ayru irer cânuma ayru sitemün
Tiğ-i hûnriz-i cefâ-pîşeden ayrudur bu
Sitemin tenime ayrı, canıma ayrı erişir; bu cefaya alışmış kan dökücü kılıçtan ayrıdır, ona benzemez.

Gözümün penceresin yapmağa hükm eyledi şer'
Ki nigârın harem-i hüsnine karşudur bu
Şeriat, sevgilinin güzellik binâsının haremine karşıdır diye gözümün penceresinin kapatılmasına hükmetti.

GAZEL 32

Ey gül inen açılma gel ağyâr arasında
Dâmânunı sakla yürime hâr arasında
Ey gül, gayrıların arasında çok açılıp saçılma; eteğini koru, diken arasında yürüme.

La'lünle dehânun görinür söylediğünce
Bir gonca iki dâne-i gülnâr arasında
Sen konuştuğun zaman, dudaklarınla ağzın iki nar çiçeğinin arasında bir gonca gibi görünür.

Dil almağa pusuda durur leşkere benzer
Hatt-ı siyehün zülf ile ruhsâr arasında
Saçınla yanağının arasındaki ayva tüyleri, düşmandan haberci yakalamak için pusuya yatmış askerlere benzer.

La' lüne nice benzedeyin şol güheri kim
İpin sürüyüp yürüye bâzâr arasında
Şu inciyi yâkût renkli dudağına nasıl benzeteyim ki, pazar arasında ipini sürüyüp yürür.

Fürkat gözümün acı yaşın ırmağ idüpdür
Su sızmaz iken benüm ile yâr arasında
Benimle sevgili arasında su sızmazken şimdi ayrılık gözümün acı yaşını ırmak etmiştir.

Bir yana cihân bir yana cânâne Necâtî
Kaldum nideyin iki sitemgâr arasında
Bir yanda dünyâ, bir yanda sevgili…. Ne yapacağımı bilmiyorum, Necâtî, iki zâlimin arasında kaldım!

GAZEL 33

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün
Söyler yürekde ağız açup yara yaraya
Miskîn umar ki yara ile yâre yaraya
Yürekte yara yaraya ağız açarak der ki Zavallı, yaraile sevgiliye yaranacağını sanıyor.

Gamzen ölüm yaraların urur bu ben fakîr
Ara okuna şâd olurın ara yaraya
Gamzen ölüm yaraları açar, bu ben fakir de bâzan oklarıyla bâzan da yarayla sevinirim.

Geh ağların geh inlerin ammâ ki ummazın
Biçaneye bu âb u havâ vara yaraya
Gâh ağlarım gâh âh edip inlerim ama çâresiz kalmışa bu su ile bu havanın yarayacağını ummuyorum.

Bir yana cevr-i dilber ü bir yana rûzigâr
Bir kişi nice iki sitemgâra yaraya

Bir yanda sevgilinin zulmü bir yanda zamanenin; bir iki kişi zâlimle nasıl baş eder?

Taş ile başum ursun iki pâre eylesün
Şâyed bununla gönline bir pâre yaraya
Eğer böyle yapması gönlüne yarayıp ondan bir parça memnun olacaksa, bir taş başıma vurup iki parça eylesin.

Mümkin midür ki hoş gele zühhâda ehl-i aşk
Olmış mıdur ki mest ola hüşyâra yaraya
Âşıkların sofulara yaraması mümkün müdür? Sarhoş olanın ayıklarca hoş görüldüğü olmuş mudur?

Mahmurâ mey nenün gibidür bildünüz mi hîç
Şol şerbet-i hekîm ki bimâra yaraya
İçkiden ayılmışa şarap ne gibi gelir, bilir misiniz; şu hekim ilâcı gibidir ki, hastaya yarar.

Yarayla çünki beğlere yoldaş olur kişi
Çalış Necâtî eyleyigör çâre yaraya
Kişi yarayla beylere yoldaş olur; çalış ey Necâtî, yara içindir çâre bul.

GAZEL 34

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün
Nola dökülse yaşum Çeşme-i Hayvân değül a
Yire geçsün nideyin dirliğüm andan değül a
Gözyaşım dökülse ne çıkar, Bengisu değil ya! . . yere geçse ne olur, bütün varlığım o değil ya! .

Âyet-i hüsnüne inkârı komaz zâhid-i şehr
Vay bu kafir ne aceb dahi müselmân değül a
Şehrin sofusu güzelliğinin âyetini inkar etmekten vazgeçmiyor; vay bıu ne acâyib kâfirdir.

Beni içer diyu bilsem neye sevmez sofî
Meydür arada nizâ' itdüğümüz kan değül a
Sofu içiyor diye beni neden sevmiyor bilsem; arada çektiğimiz şaraptır, kan değil ya ! .

Hay esirge seni sen cân ele girmez dirler
Cân içün gam yimezem cân ise cânan değül a
Aman sen seni esirge, can bir daha ele girmez, diyorlar; can için ne tasalanayım, can dedilerse sevgili değil ya !

Bakmayam kuhl-i Safâhâna iki gözüm içün
Ayağun tozu gibi derdüme dermân değül a
İki gözüm için Isfahan sürmesine bakmam, senin ayağının tozu gibi derdime derman değil ya! ne bakayım !

Cân bağışlar nefesün ölme Necâtî ölme
Kişi gösterme Mesihâ yolın âsân değül a
Nefesin can bağışlıyor, sabırlsızlanma Necâtiî, sabırsızlanmış; kişiye Hz. Îsa'nın yolunu göstermek kolay mıdır?

GAZEL 35

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün
Koma kim hâl ü hatun halka perîşânlığ ide
Mısr-ı hüsnünde bir iki kara sultanlığ ide
Beninin ve yanağındaki ayva tüylerinin halkı perişan etmelerine izin verme; güzellik ülkesinde bir ikiş zâlim soysuzun sultanlık yapmasına müsâde etme.

Bu cihândur güzelüm hüsnüne mağrur olma
Bir zamân ola ki karınca Süleymânlığ ide
ey güzelim, güzelliğinle böbürlenme; bu cihandır, bir zaman gelir ki karınca Süleymanlık eder.

İdinür âdem olan cennet-i kûyunda yirin
Meğer ey dost rakîbün gele şeytânlığ ide
Eğer rakibin gelip bir şeytanlık etmezse, insan olan herkes için senin mahallende yer vardır.

Gayret ey pir-i harâbât nedür bu nice bir
Muhtesib câm-ı şarâbı sıyup oğlanlığ ide
Ey ihtiyar meyhâneci, biraz arlanıp harekete gel; daha ne zamana kadar zâbıta memuru acarlık edip şarap kadehini kıracaktır?

Bir zâman oldu ki kan berâber tutılur
Bir iki rind eğer meykedede kanlığ ide
Öyle bir zamana geldik ki bir ili rind eğer meyhânede çok sarhoş olup hırçınlık etse kan etmekle bir tutuyorlar.

Didile, sîb-i zenahdânuna hayvânî velî
Dimediler ki rakîbün değer hayvanlığ ide
Elma gibi olan çene çukurunda Bengisu vardır diye hayvanidir dedilerse rakibin hayvanlık edip dokunsun demediler ya!

Elhak insâf budur tûtîye değmez güftâr
Şol çemende ki Necâtî şeker-efşânlığ ide
Doğrusu budur ki, Necâtî'nin şekerler saçtığı bir bahçede papağana konuşma sırası gelmez.

GAZEL 36

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün

Cân u dil oldı gamze-i cânân oyuncağı
Işkı birâder eyledün oğlan oyuncağı
Can ve gönül sevgilinin gamzesinin oyuncağı oldu; sende aşkı çocuk oyuncağı ettın be birâder!

Ol hatt u hâl-i dilbere baş eğmeyen gönül
Derdâ ki oldı zülf-i perişân oyuncağı
Dilberin o ayva tüyleriyle benine baş eğmeyen gönül yazık ki perişan saçın oyuncağı oldu.

Geh var didi dehânına ağyâr gâh yok
Ol hâtem oldı dif-i Süleymân oyuncağı
Rakip sevgilinin ağzı için gâh var gâh yok dedi; o yüzük Süleymanın devrinin oyuncağı oldu.

Câm-ı safâ niyâz ile özr-i günâh iken
Tesbih olur riyâ ile şeytân oyuncağı
Zevk ve eğlence kadehi duâ ve yakarma ile günâhın mâzereti olduğu halde, teşbih ikiyüzlülük ve samimiyetsizlikle şeytan oyuncağı olur.

Uzatma sözi kes dilüni yârdan rakib
Kelbün ne bâbıdur meh-i tâbân oyuncağı
Uzatma sözü, dilini sevgiliden kes ey rakib; dolunayı oyuncak einmek köpeğin haddi değildir.

Oyna güzeller ile peygamber oyuncağın
Işk olmadı mı Yûsuf-ı Ken'ân oyuncağı
Güzeller ile peygamber oyuncağını oyna; çünki aşk Kenanlı Yûsuf Peygamberin oyuncağı olmuştu.

İvrildi kaldı rişte-i cânı keminenün
Peygamber oynı olalı yârân oyuncağı
Dostların oyuncağı peygamber oyunu olalıberi bu âcizin canının ipliği büküldü (dolaştı) kaldı.

Gam çok oyunlar oynadı miskin Necâti'ye
Yazukdurur ana da be hey cân oyuncağı
Zavallı Necâti ' ye gam çok oyunlar oynadı; behey can oyuncağı sevgili, ona da yazıktır! .

GAZEL 37

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün

Hâkîleriz biz özlerüz ol serv-kâmeti
K'ehl-i kubûr cân gibi ister kıyâmeti
Biz topraktanız, o servi boyluyu özleriz; çünki kabirdekiler kıyâmet gününe kavuşmayı can gibi isterler.

Uymuş belâtu gönlüme derd ü firâk-ı dost
Düşmiş garîbün üstine ölüm alâmeti
Sevgilinin ayrılığı ve derdi belâlı gönlüme uymuş; garibin üstüne ölüm belirtileri düşmüş.

Âhir günümde ışkun ile eylesem sefer
Vallahi nakd-i cânı virürdüm selâmeti
Son günümde senin aşkın ile göç etsem, vallahi can parasını selâmetlik olarak verirdim. Burada, yolculuğa çıkanın yolculuğun selametle geçmesi için sadaka dağıtması geleneğine işarettir.

Hakkâ budur ki kâmetünün toğrusıdurur
Yirde komaz sanevberi ol istikâmeti
Gerçekten çam fıstığı ağacı senin boyunun doğrusudur, ona uymuştur; o tuttuğu yol, onu yerde koymaz

Eksüklüğin bilenler olur âkibet tamâm
İrişdürür tabîbe kişiyi sekâmeti
Eksikliğini bilenler sonunda tamam olurlar; kişiyi hastalığa tabibe eriştirir.

Işk-ı mecâzî meclis-i mey gibidür hemân
Eksük değül sonında kişiye nedâmeti

Gerçek olmayan aşk şarap meclisine benzer; sonunda dâima kişiye pişmalık eksik değildir.

Kimdür Necâtî dir isen ey serv-i serferâz
Bî-i'tidâl kendüyi bilmez melâmetî
Ey baş çekip boylanmış servi boylu, "Necâtî kimdir? "dersen, bir dengesiz, kendiyi bilmez, horlanmış kimsedir.

GAZEL 38

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün
Dünyâyı bir yana kosalar bir yana seni
Bana seni gerek seni ey bîvefâ seni
Dünyâyı bir yana, seni bir yana kosalar, yine de bana sen gereksin ey vefâsız, sen!

Müşkil bu kim muhabbet iki başdan olmadı
Sevdürmedi sana beni illâ bana seni
Seni bana sevdirdi de beni sana sevdirmedi.

Mihr ü vefâ içün mi getürdi beni felek
Cevr ü cefâ içün mi yaratdı Hudâ seni
Felek beni sevmek ve sevgisinde vefâlı olmak için mi getirdi? Tanrı seni zulüm ve eziyet etmek için mi yarattı?

Âşıklarun ne çekdüğini anlamağ içün
Allâh ideydi bir güzele mübtelâ seni
Âşıkların neler çektiğini anlaman için, Allah seni bir güzelin aşkına düşüreydi.

Bir bağrı katı yüzi açılmış güzel gerek
Âyine gibi göstere şâhum sana seni
Bir bağrı katı, yüzü açılmış, ettiğinden utanmayan güzel gerek ki, ayna gibi seni sana göstersin ey sultanım!

Salma sakın ayağa duâcılarunı kim
Ey serv-kad el üstine tutar duâ seni
Ey servi boylu, duâcılarını ayağa salıp geri çevirme ki duâ seni el üstünde tutar.

Oldun Necâtî sâye-i zülfinde pâdişâh
Vâr ey gedâ ki kapladı zıll-i hümâ seni
Necâtî, onun zülfünün sâyesinde pâdişah oldun; yürü sevin ey dilenci ki seni hümâ gölgesi kapladı.

GAZEL 39

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün
Didüm hüsnün berâtında nedür zülf-i siyâh eğri
Didi bu Rûmdur derviş olur tevkî'-î şâh eğri
Dedim ki "Güzelliğinin fermânın da o siyah zülf neden eğridir? Dedi ki "Bu Anadolu ülkesidir ey derviş, pâdişahının tuğrası eğri olur."

Güzellük tehtgâhına çıkup zulm itme sultânum
Sakın âşıklar âhından ki olmaz tîr-i âh eğri
Güzellik tahtına çıkıp da zulm etme ey sultanım; âşıkların âhından sakın ki, âhın oku eğri olmaz, hedefine varır.

Kaşun sevdâsına zâhid makâm idindi mihrabı
Kad ü zülfün hayâliyle olur geh toğru gâh eğri
Sofu senin kaşının sevdâsiyle mihrabda yerleşti, kaldı; boyunun ve zülfünün hayâliyle gâh doğruluyor, gâh eğiliyor.

Benüm serv-i serefrâzum rakîbün yanına varma
Elif kim ulaşa lâma olur bî-iştibâh eğri
Ey benim yüksek servi boylum, rakibin yanına sakın varma; çünkü "elif"harfi "lâm" harfiyle yazılınca şüphesiz eğri olur.

Kara yüzlü saçun hakdur dimiş tezvîrine hattun
El ursun muhaf-ı hüsne değülse ol güvâh eğri
Kara yüzlü saçın ayva tüylerinin yalan dolanına doğrudur demiş; eğer o şâhitliği eğri değilse, güzellik muhafına el bassın.

Elâ ey âfitab üzre hilâli görmeyen kimse
Gör ol horşîd-ruhsârı ezer zerrin külâh eğri
Ey güneş üzerinde yeni ayı görmeyen kimse, başında eğri zerrin külâhla gezen o güneş yanaklıyı gör!

Boyun şimşâdını ayru görürmiş servden nergis
Biri iki görür lâbüd şu kim ider nigâh eğri
Şimşir ağacına benzeyen boyunu nergis serviden ayrı görürmüş; elbette eğri bakan(şaşı gözlü) biri iki görür.

Kaşun olmasa mihrâbı ne assı zühd ü takvâdan
Yıkılmak eydür ol mescid ki la kıblegâh eğri

Mihrâbı kaşın olmayana çok ibadet etmek ve günahlardan sakınmak ne fayda verir; kıblesi eğri olan mescidin yıkılması daha iyidir.

Necâtiye ölüm yeğdür bu dirlikten maâzallâh
Rakîb-i rû-siyeh toğru ola ben bîgünâh eğri
Allah korusun, eğer kara yüzlü rakib doğru, ben suçsuz eğri olacaksam, ölüm Necâtî'ye bu yaşayıştan daha üstündür.

GAZEL 40

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün
Dime kim yârda yok cevr ü cefâdan gayrı
Ne dilersen bulınur mihr ü vefâdan gayrı
Sevgilide eziyet ve zulümden başka bir şey yok deme; sevgiden ve sözünde durmaktan gayrı ne dilersen bulunur.

Beni ağlan beni kim üstüme gelmez ölicek
Bir avuç toprağ atar bâd-ı sabâdan gayrı
Siz bana ağlayın bana ki öldüğümde bir avuç toprak atmak için tanyelinden başka üstüme gelen olmaz.

Elif-i kâmetün ile kaşuna ra diyeli
Gönlümi eğleyimez kimse bu râdan gayrı
Boyunun elifi ile kaşlarına "râ" diyeliberi, bu düşünceden artık benim gönlümü kim alıkoyabilir?

Hat u hâlün elemi yetmedi mi gönlüme kim
Çeke hecr âteşini bunca belâdan gayrı
Beninin ve ayva tüylerinin elemi yetmedi mi gönlüme ki, bunca belâdan gayrı bir de ayrılık ateşini çeksin!

Ne garaz eyleye uşşâk vlsâlün var iken
Ne murâd eyleye bîmâr devâdan gayrı
Sana kavuşup sarılmak var iken âşıkların başka ne düşünce olabilir? Hasta iyileşmekten gayrı ne isteyebilir?

Dûd-ı âhum ne aceb göklere tutsa yüzini
Âşıkun kimisi var ola Hudâdan gayrı
Âhımın dumanı göklere yönelirse niye şaşılsın? Âşıgın Tanrı'dan gayrı kimisi var ola ki?

Yüzine tutsa Necâtî ne aceb haclet elin
Nesi var yüze gelür dest-i duâdan gayrı
Necâtî utanarak elini yüzüne tutarsa şaşılır mı? Duâya el götürmekten gayrı nesi var?

GAZEL 41

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün
Sünbül saçunla hâtırumuz âtır olmadı
Gül ruhlarun bizümle iki gün bir olmadı
(Sünbül saçın gönlümüze koku salmadı, gün yanakların bizimle iki gün bir olmadı. Şâir burada, sevgilinin güne bezeyen yanaklarından gâh birini, gâh öbürünü çevirdiğini, kendisinin yüzüne bakmadığını "iki gün berâber olmaz" mânasına gelen "iki gün bir olmak" deyimiyle anlatmaktadır.)

Bâzâr-ı gamda dil midür ol kim mezâd olup
Dellâl-i ışk elinde iken âhir olmadı
(O gönül müdür ki, gam pazarında satışa çıkarılıp aşk dellânin elinde iken bitmedi?)

Dirler mihak şaraba harâbât erenleri
Şâd ol gönül ki altun adun bakır olmadı
(Meyhânenin ermişleri (ihtiyarları) şaraba mihenk derler; sevin ey gönül ki altun adın bakır olmadı, meyhânede bozulmadın.)

Tiğ-i muhabbet ile kim oldı şehid kim
Rûhülkudüs cenazesine hâzır olmadı
(Kim muhabbet kılıcıyla şehid oldu da Cebrâil cenâzesinde bulunmadı?)

Miskin rakibi gamze-i mekkârun ey perî
İt itmeyince âdem iken sâhir olmadı
(Ey peri gibi güzel; gamzen miskin rakibi insan iken it etmeyince adı büyücüye çıkmadı. . Kasidenin. Beyitine bakınız.)

Bayram ola vü gül açıla içmeyen kişi
Sabri debile mi tutalum şâir olmadı
(Bayram olur, gül açılır da kişi şâir olmasa bile nasıl içmeyip sabredebilir?)

Yakma cahim-i hecre müebbed Necâtiyi
Biçâre âşık oldı ise kâfir olmadı

(Ayrılık ateşine Necâti'yi ebedi olarak yakma, zavallı sana âşık oldu ise kâfir olmadı ya! . .)

GAZEL 42

Mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ûlün

Sanman li beni devr-i zaman çekdi çevürdi
Ol turraları müşg-feşân çekdi çevürdi
(*Sanman ki beni çekip çeviren zamanın gelip geçişidir; o perçemleri misk kokusu saçan çekti çevir.)*

Toğrı iken ok gibi yolunda dill-i hâki
Aldı ele ol kaşı kemân çekdi çevürdi
(Bu değersiz, toprakla gönül yolunda ok gibi doğru iken o kaşı keman ele aldı çekti çevirdi.)

Tolab gibi inleyüp ağladuğum içün
Kûyunda beni dün şu fûlan çekdi çevürdi
(Dolap gibi inleyip ağladığım için şu filân (adı anılmaya değmez biri) beni mahallende dün çekti çevir.)

Nakkâş-ı ezel cedvel ü pergâra koyunca
Devrân beni bir nice zaman çekdi çevürdi
(Ezel nakkaşı cedvele ve pergele koyuncaya kadar felek beni bir nice zaman çekti çevirdi.)

Münşi-yi kader dün beni divân-ı kazâda
Âlemlere olmağa nişân çekdi çevürdi
(Kader kâtibi dün beni kazâ divânında âlemlere nişan olmak için ekti çevirdi.)

Fâş eyledi râzum diyu altun kemerini
Yok yirlere ol mûy-miyân çekdi çevürdi

Tevki'-i refi' olmağa menşur-ı cemâle
Kaşun gibi kendüyi nişân çekdi çevürdi
(Güzellik fermanının başına nişan olmak için tuğra kendisini kaşın gibi çekti çevirdi.)

Tuğrâ kaşna benzedüğin münşiye dildüm
Divânda tutup anı hemân çekdi çevürdi
(Kâtibe tuğranun senin kaşına benzediğini söyledim, divanda hemen onu tutup çekti çevirdi.)

Tir-i müjesi gönlümüz almağa Necâti
Mâyil idi ol şûh-ı cihân çekdi çevürdi
(Kirpiğinin oku gönlümüzü almağa meyilli idi, Necâti, o cihân işvelisi çekti çevirdi. Bu gazelde "çeki çevirmek" deyimi değişik mânâlarda kullanılmıştır. Bunar "itip kakalamak, sersemletmek; yoldan çıkarmak, kandırmak, iğfal etmek; döğüp söğmek, ezip büzmek, azarlamak, çekip çevirmek.)

GAZEL 43

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

Kâkül-i müşgini birdür ârız-ı gül-fâm iki
Nitekim âdetdür olur kadr bir bayram iki
(Misk kokulu ve renkli perçemi birdir, gül renkli yanağı iki; nitekim öteden beri gelenektir, Kadir Gecesi bir, bayram iki olur. Kadir Gecesi ramazan ayının yirmyedinci gecesidir, ki, Kur'anın bu gecede indiği tahmin olunmakla bu geceye ad olarak verilmiştir. Aslında Kadir Gecesinin ramazının son gecelerinden biri olduğu söylenmiştir. Burada "bayram" ile murâd olunan ramazan ve kurban bayramlarıdır.)

Sinede hem cevr-i yâr ü hem cefâ-yı rüzigâr
Bir niyâm için olmaz tiğ-ı hün-âşâm iki
(Bağırda hem sevgilinin incitmesi, hem zamanenin zulmü; bir yara içinde iki kan içici kılıç olmaz.)

Âh kim adem ortasıdur bâğ-ı vücûd
Bir harâb-âbâda geldük subg birdü şâm iki
(Ah ki varlık bağı iki yokluğun ortasındadur; öyle bir viraneliğe geldik ki, sabah birdir, akşam da iki.)

Tâlib-i câmâneyi dünyâ ve ukbâ eğlemez
Kûy-ı yârun yoh birdür menzil ü ârâm iki
(Sevgiliyi isteyen dünyâ ve âhiret alıkoyamaz; yârin mahallesinin yolu birdir, dinlenme konağı da iki. Burada gerçek sevgiliye, Tanrı'ya kavuşmak için dünyadan ve âhiretten baz geçmek gerektii anlatılmaktadır.)

Kimi İsâ dir leb-i cân-bahşuna kimisi Hızr
Sora vuruşan hakikat cism birdür nâm iki
(Senin can bağışlayan dudağına kimisi İsâ der, kimisi Hızır, sorup gidersen gerçekte cisi bir, adı ikidir. . Gazelin. Beyitinin ve. Gazelin. Beyitinin açıklamalarına bakınız.)

Geh sanavber didiler kaddüne geh rûh-ı revân
Nâz ile salınun oldı serv bir endâm iki
(Boyuna gâh fıstık çamı dediler, gâh yürüyen ruh; öyle bir naz ile salındın ki servi bir oldu, endâmı iki.)

Bâdedür lâ'lin lebün mestânedir nergislerün
Bezm-i hüsnün zinet itmiş piste bir bâdâm iki
(Yâkut renkli dudağın şaraptır, nergis gözlerin de sarhoşlar; güzelliğinin meclisini bir fıstık, iki bâdem süslemişler.)

Dürr-i deryâ-yı keremsin hüsn ile bir dânesin
Âh kim zülfün hamında dâne birdür dâm iki
(Cömerdlik denizin incisisin, güzellikte bir tânesin, fakat yazık ki zülfünün kıvrımında dâne birdir, tuzak halkası iki.)

Düşde ışkım hâletin Mecnûna sordum didi kim
Sana hemdemdür Necâti bâde birdür câm iki
(Düşümde Mecnun'a aşkın hallerini sordum, dedi ki "Sana arkadaş olan şarap bir, kadeh ikidir Necâti, başka şeyin olmaz".)

GAZEL 44

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün
Her gice ey güneş meh senden yakar çerâğı
Sen şâha çarh çâder meh bir sefer çırağı
(Ey güneş, her gece ay senden çırasını yakar; sen pâdişâga gök çadırdır, ay da zefer çırası.)

Sen gelmeyince mâhum mahv olmaz âteş-i dil
Haşr olmayınca şâhum söyünmez er çerâğı
(Ay yüzlüm, sen gelmeyince gönlün ateşi sönmez; kıyâmet kopmayınca er kişinin ocağı sönmez.)

Dünyâ bugün benümdür ne mihr olaydı ne mâh
Vasl-ı nigâr olunca âşık nider çerâğı
(Dünyâ bugün benimdir, ne güneş olsun ne de ay; sevgiliye kavuştuktan sonra âşık kandili ne yapsın?)

Ey dili ruh-ı habibi şevk ile öğ ki yana
Başun ayağun üzre şems ü kamer çerâğı
(Ey gönül, sevgilinin yanağını coşarak öv ki, başının ayağının üstünde güneş ve ay kandili yansın.)

Olmazdı şem'i cem'ün yârâne böyle düşman
Olmasa lâle vü gül bâd-ı seher çerâğı
(Eğer lâle ve gül seher yelinin çırası olmasaydı, meclisin mumu dostlara düşman olmazdı.)

Didârun ârzûsı komadı gözde Pertev
Dervişlerde olur nite ki er çerâğı
(Dervişlerde toplayıp dilenme kandili olursa da, senin güzelliğinin arzusu gözde ışık bırakmadı. Eskiden âşıklar veyâ kalenderi dervişleri kendilerine sefer verildiğinde, geçimlerini ellerine bir kandil alarak dilenmek suretiyle sağlarlardı. Bugn dahi İstanbul'un bâzı semtlerinde ve Anadolu'nun bir kısım kasabalarında çocukların ellerine kandiller alarak kandi gecelerinde bahşiş toplamaya çıkması bu âdetin bir devâmı olsa gerektir.)

Bu şi'r-i dil-firibün nâ-yâhdur Necâti
Çak cânda saklasunlar bu şeb-gülher çerâğı
Bu gönül aldatan câzibeli şiirinin eşi benzeri bulunmaz; bu şeb-güher çerâğını tâ canda saklasınlar. Şebçerâğ gece çırağ gibi parlayan taci demektir. Derler ki, gâv-ı bahri, yâni su sığırı bâzı geceler otlamak için karaya çıktıkta, o inciyi ağzında berâber çıkarıp otlayacağı yere kor ve onun aydınlığında otlar. Buna dürr-i şebgân da derler. Bundan başka bu kelime be şebtâb bir inciyi tavsifde kullanılır.)

GAZEL 45

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün
Eser itmez nidelüm âh-ı segergâh sana
Meğer insâf vire dostum Allâh sana
Seher vakti edilen ah bile tesir etmeyince, elimden ne gelir? Meğer Allah sana insaf versin ey sevgilim!

Hoş olur sohbet-i mey gicede mehtâb olıcak
Nûr saç meclise gel kim dimişüz mâh sana
Gece mehtaplı olunca şarap sohbeti hoş olur; seni ay'a benzettik, gel meclisede nur saç.

Nidelüm devr sunarsa sana şerbet bana zehr
Bu cihân böyle olur gâh bana gâh sana
Zamâne sana şerbet, bize zehir sunarsa elimizden ne gelir? Bu cihan böyledir; bazan bana, bazan sana.

Levh-i çihremde okımağa hikâyât-ı gamı
Giceler subha değin şem' tutar âh sana
Çektiğim ıstırâbı yüzümün levhasında okuman için âhım geceleri sabaha kadar sana kandil tutar.

Gözyaşı encümini rehber idinmezse eğer
Şeb-i gamda iremez âşık-ı gümrâh sana
Eğer gözyaşı yıldızlarını rehber edinmezse, gam gecesinde yolunu yitirmiş olan âşık sana erişmez.

Gece gelmeyeceğin sohbete ey dil bilürüz
Heler var gör ki ne yüzden toğar ol mâh sana
Ey gönül, o ay yüzlü sevgilinin bizimle sohbete gelmeyeceğini biliriz; eğer sen inanmıyorsan var da gör!

Husrevâ kullarunun eyle revâ hâcetini
Ki ebed oldı müyesser kamu dilhâh sana
Ey sultânım, kullarının dileklerini kâbul et, çünkü gö ül isteklerini karşılamak ebedi olarak sana verildi.

Ey Necâtî taş iken lâ'l ide horşîd bigi
Bir nazar eyler ise himmet ile şâh sana
Ey Necâtî, o pâdişâh sana lûtf edip bakarsa, güneşin mâdenlere tesir ederek onları kıymetli taşa çevirmesi gibi, sencileyin değersiz taşı yâkûta çevirir.

GAZEL 46

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

Sînem üzre zahm-i gamzen râhat-ı cândur bana
Gamzen oklarıyla ölmek hâb-ı bârândur bana
Gamzenin bağrımın üstündeki yarası canımı rahata kavuşturur; senin gamzenin oklarıyla ölmek bana yağmur uykusu gibi tatlı gelir.

Ey karanu gicelerde gezdüğüm men' eyleyen
Berk-ı âh-ı tâbnâküm mâh-ı tâbândur bana
Ey karanlık gecelerde gezmemi yasaklayan; yakıcı âhımın kıvılcımı benim dolunayımdır.

Her kişinün zulmine sultân olanlar dâd ider
Bana kim dâd ide k'iden zulmi sultândur bana
Zulme uğrayan her kişiye sultanlar adâletleriyle yardım ederler; bana kim adâlet etsin ki, zulmeden sultanın kendisidir.

Nâfe dirmiş zülf-i anber-bâr-ı dilber var iken
Âlem içre müşg adı bir kuru bühtândur bana
Nâfe dermiş ki, sevgilinin anber kokusu saçan zülfü varken bana misk adını vermek bir kuru iftirâdır.

Dem-be-dem hâsidlerün ta'nı okın men' itmeğe
Dâğ-ı mihnet sînemün üstinde kalkandur bana
Kıskançların durmayan sövüp kötüleme oklarına mâni olmak için bağrımın üstündeki mihnet yarası benim kalkanımdır.

İçmeyeliden kudurdum mı nic'oldum bilmezem
Sâf ü pâk âb-ı revânlar hep kızıl kandur bana
Çoktandır içmeyeliberi kudurdum mu, ne oldum bilmiyorum; duru temiz akarsular bana kıpkızıl kan gibi görünüyor.

Yüreğümi sineden yarup çıkarsunlar benüm
Kim gam-ı tîrünle ol bir kanlu peykândur bana
Bağrımı yarıp yüreğimi çıkarsınlar; çünkü oklarının gamıyla o bana bir kanlı temren olmuştur.

Buldı her bir şeyde zihnüm gevher-, ma-nî-yi hâs
Değme bir katra Necâtî bahr-i ummândur bana
Zihnim her şeyde bir seçkin mânâ incisi bulmaktır: ey Necâtî bir katracık bile bana Umman denizi gibidir.

GAZEL 47

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

Var iken cânâne gönlüm câna olmaz âşinâ
Şem'i koyup gayr ile pervâne olmaz âşinâ
Sevgilim varken gönlüm cana ilgi duymaz; pervâne mumu koyup gayrılarla dostluk kurmaz.

Cânı yüreklendüren sînemdeki peykânıdur
Kalbi âhen olmayan meydâna olmaz âşinâ
Canı yüreklendiren bağrımdaki temrenidir; yüreği demirden olmayan meydana girmek cesâretini göstemez.

Cân tabîsin senün geldüğün uman hastalar
Hoş dirilür derd ile dermâna olmaz âşinâ
Can tabibisin sen; geldiğini uman hastalar dedden hoşnud olur, dermana aldırmaz.

Ey bana sen ağlamakta başa çıkmazsın diyen
Gözi yenmeyen kişi ummâna olmaz âşinâ
Ey bana, sen ağlamakla başa çıkmazsın, eline bir şey geçmez diyen; gözü tutmayan kişi denizde yüzemez.

Bakmadı benden yana sen mâha uyaldan gönül
İki gün bir kimseye dîvâne olmaz âşinâ
Sen ayyüzlüye uyalıberi gönül benden yana bakmadı; haklıdır, çünki dîvâne iki gün bir kimseyle birlikte bulunamaz.

Niçün ahşamlarsın ağyâr ile ey bedr-i tamâm
Seg bilürsin kim meh-i tâbâna olmaz âşinâ
Köpeğin dolunaydan hoşlanmadığını bilirsin; ne diye gayrılarla akşamlarsın ey dolunay yüzlü!

Kısmet-i bezm-i ezeldür ey Necâtî bilmiş ol
Âşinâ bîgâne vü bîgâne olmaz âşinâ
Ezel meclisinde öyle takdir edilmiş ey Necâtî, bilmiş ol ki, o zaman biribiriyle biliş tanış olanlar şimdi yabancı, yabancılar da biliş tanış olamazlar.

GAZEL 48

Mefâ'ilün / fe'ilâtün / mefâ'ilün / fe'ilün
Dimez nice sürinürsin kapumda sen de garîb
Kimesne bencileyin olmasun vatanda garîb "
Kapımda ne sürünüp duruyorsun ey zavallı? " bile demezsin; kimse bencileyin vatanında garîb olmasın.

Helâk ider hat u hâlün niçe benüm gibiyi
Selâmet ol ki komazsın beni inende garîb
Ayvatüylerin ve benin, benim gibi nicelerini öldürür; Allah râzı olsun senden ki beni yine de bir köşede yalınız bırakmıyorsun.

Eğerçi ağır olur taş kopduğı yerde
Sitâre var ki akîkı ider Yemende garîb
Eğerçi "taş bulunduğu yerde ağır olur" derler, fakat öyle yıldız vardır ki Yemen'de akîkı eşsiz kılar. Pek parlak olan ve güney tarafına düştüğü için Yemen'de daha iyi görüldüğünden Süheyl-i Yemânî'nin, bu ülkede pek bol olduğu söylenen akîkin oluşunda etkisi olduğuna inanılırdı.

Kapunda âhuma yer yok aceb hikâyetdür
Bahâr ü mevsim-i gülşen sabâ çemende garîb
Senin kapında benim âhıma yer yok, garip şey; bahar ve çiçek mevsimi iken bahar yeli çimende tek başınadır!

Mukîm idüm ser-i kûyunda der-be-der itdün
Garîb işler idersin bu derdmende garîb
Senin mahallende yerleşmiştim, beni kapı kapı dolaşır ettin; acâyip işler ediyorsun bu zavallıya, acâyib!

Zihî kemâl-i terakkî zihî cemâl-i celâl
Ki ışk bende garîb oldı hüsn sende garîb
Ne hoş bir gelişmedir ve ne güzel bir ululuktur ki aşk bende eşsiz ve benzersiz oldu, güzellik de sende.

Yazuk değül mi bana gülmemek işiğünde
Efendisi kapusında olur mı bende garîb
Bana yazık değil mi ki eşiğinde gülmeyeyim; kul efendisinin kapısında garib olur mu?

Sabâ gibi yüzi üzre görüp Necâtîyi
Didi nice sürinürsin kapumda sen de garîb
Necâtî'yi bahar yeli gibi yüzü üzre görüp sevgili dedi ki " Sen de kapımda ne diye sürünüp duruyorsun ey zavallı! "

GAZEL 49

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün
Didün ey dil sana yâr ide vefâ handân ol
Âh idüp derd-i derûn ile didi andan ol
Ey gönül, sevgili sana vefâ gösterir gülümse, dedim; içindeki derdle âh edip "bu derdim de ondandır" dedi.

Bana canâna işiği Kâbe sana ey sofi
Tek yüzün görmeyelüm var Mısıra sultân ol
Sevgilinin eşiği benim, Kâbe de senin ey sofu; ister sen var Mısır'a sultan ol, yeter ki yüzünü görmeyelim!

Didüm işiğüne yüzüm süreyin güdi didi
İşte bak Kâ'be gerek hâci gerek kurbân ol
Dedim ki "Eşiğine yüzümü süreyim" güldü; Bak, işte Kâbe, istersen hacı, istersen kurban ol" dedi.

Ey vefâsuz güzel efgân ile geçdi günümüz
Bir gice külbe-i ahzânumuza mihmân ol
Ey vefâsız güzel, günümüz figanlar ile geçti; ne olur, bir gececik hüzünerle dolu kulübümüze konuk ol!

Hasret ü derd ile ey dil beni virân itdün
Göreyin hasret ü derd ile seni virân ol
Ey gönül, hasret ve derd ile beni viran ettin; göreyim sen de hasret ve derd ile viran ol.

Düşman oldun ise halk ile kayırmaz bâri
İşiği itleri ile yüri var yârân ol
Halk ile düşman oldunsa zararı yok, bâri yürü var da kapısının itleri ahbâb ol

Ko Necâti gâm-ı cânân ile cânun çıksun
Sana kim didi ki var her güzeel hayrân ol
Ey Necâti, sevgilinin gamı ile canın çıkarsa yeridir, sana var her güzele hayran ol diye kim dedi!

GAZEL 50

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün

Tûtiyâ ister imiş k'ola sana hâk-i kadem
Garazı bu ki sata kendüyi dirhem dirhem
Sürme senin ayağının tıprağı olmak istermiş; kasdı kendisini dirhem dirhem satmak, kıymete bindirmektir.

Haylıdan dide-i uşşâja görinmez oldın
Hey bizüm ile peri şivesin itme âdem
Sürme senin ayağının tıprağı olmak istermiş; kasdı kendisini dirhem dirhem satmak, kıymete bindirmektir. Peri ve âdem eski edebiyatta kara ve beyaz gibi tezat unsuru olarak beraber kullanılır. Burada perinin göze görünmez olduğu da hatırlanmalıdır.

Gözlerin ırmaya hâlün gibi ruhsârundan
Ger bu hüsn ile göre hâlüni ibn-i Edhem
Edhem'in oğlu, beninin bu güzelliğini görürse, gözlerini benin gibi yanağından ayırmaz.
İbrâhim bin Edhem, dünya malını ve güzelliklerini terkedip dervişlik yolunu tutmuştu.

Mihnet ü hecrün ile çarh iki bükdükçe belüm
Sevgünün riştesi dahi beter olr muhkem
Felek senin ayrılığının mihneti ile belimi büktükçe sevginin ipliği daha çok sağlam olur.
Burada "iplik bükmek" ve "çıkrık" mazmunu vardır.

Ser-i kûyında mukim oldun ise itler ile
Ey Necâti eyü sen yirüni buldun epsem
Ey Necâti, eğer köpekleriyle berâber sevginin mahallesine yerleşebildiysen, sesini kes sen tam yerini buldun!

GAZEL 51

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün

Şol dem ki zecr-i hecr ile cânândan ayrılam
Gönlün budur ki cânı virem adan ayrılam
Ne zaman ayrılığın zoruyla sevgiliden ayrılacaksam, arzum budur ki, önce canımı vereyim, sonra ayrılayım.

Cânânedur Mesih-nefes cân içün ne gam
Müşkil budur ki vuslat-ı cânândan ayrılam
Sevgili Îsa nefeslidir, can için ne diye üzüeyim? Beni asıl kaygulandıran sevgilinin vuslatından ayrılmaktır.

Mecmû- nesneden dir idüm ayrılam veli
Dimez idüm ki zülf-i perişandan ayrılam
Her şeyden ayrılayım derdim fakat perişan saçtan ayrılacağım aklıma gelmezdi.

İsterler ise işte harifâne nakd-i cân
Mümkin midr ki sohbet-i yârândan ayrılam
Harifâne isterlerse işte can parası; sevgilinin sohbetinden ayrılamam.
"Harifâne" herkesin lemdi parası ile iştirâk ettiği oyun, ziyafet vs. 'dir. Burada anlatılmak istenen, herkesin bir şey getirerek geldiği sevgilinin sohbetine Necâti'nin de canıyla iştirâk etmiş olduğudur.

Kul oldum ol şehe nice terk ideyüm anı

Sanma beni ki hıdmet-, sultandan ayrılam

Ben o pâdişâha kul oldum; onu nasıl terkederim? Beni sultan hizmetinden ayırılır sanma.

Zencir-i zülfi ile zenahdânı çâhını

Gördüm Necâti sanma ki zındândan ayrılam

Zülfünün zenciri ile çenesinin çukurunu gördüm ey Necâti bunlar o kadar çekici ki, zindandan ayrılacağımı sanmasınlar.

GAZEL 52

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün

Şol dem ki zecr-i hecr ile cânândan ayrılam

Gönlüm budur ki cânı virem andan ayrılam

Ne zaman ayrılığın zoruyla sevgiliden ayrılacaksam, arzum budur ki, önce canımı vereyim, sonra ayrılayım.

Cânânedur Mesîh-nefes cân içün ne gam

Müşkil budur ki vuslat-ı cânândan ayrılam

Sevgili Îsâ nefeslidir, can için ne diye üzüleyim? Beni asıl kaygılandıran sevgilinin vuslatından ayrılmaktır.

Mecmû' nesneden dir idüm ayrılam velî

Dimez idüm ki zülf-i perîşândan ayrılam

Her şeydan ayrılayım derdim fakat perişan saçtan ayrılacağım aklıma gelmezdi.

İsterler ise işte harîfâne nakd-i cân

Mümkin midür ki sohbet-i yârândan ayrılam

Harîfâne isterlerse işte can parası; sevgilinin sohbetinden ayrılamam.

Kul oldum ol şehe nice terk ideyüm anı

Sanma beni ki hıdmet-i sultândan ayrılam

Ben o pâdişâha kul oldum; onu nasıl terk ederim? Beni sultan hizmetinden ayrılır sanma.

Zencîr-i zülfi ile zenahdânı çâhını

Gördüm Necâtî sanma ki zındândan ayrılam

Zülfünün zenciri ile çenesinin çukurunu gördüm ey Necâtî; bunlar o kadar çekici ki, zındandan ayrılacağımı sanmasınlar.

GAZEL 53

Mefâ'ilün / fe'ilâtün / mefâ'ilün / fe'ilün

Gözümde aks-i cemâlün bahâra benzetdüm

Yaşum bahârda taşmış pınara benzetdüm

Güzelliğin gözümdeki aksini bahara, gözyaşımı da baharda taşmış pınara benzettim.

Ciğerde cem' olalı kanlu kanlu peykânun

Derûn-ı sînemi gördüm enâra benzetdüm

Kanlı kanlı temrenlerin ciğerimde toplanalıberi, bağrımın içini nar tânelerine benzettim.

Görince hüsn denizinde hattınun karasın

Necât sâhili sandum kenâra benzetdüm

Güzellik denizinde ayva tüylerinin karasını görünce kurtuluş sâhili sandım, kenâra benzettim.

Saçun hevâsı ile yolları muattar ider

Nesîmi kâfile-i müşg-bâra benzetdüm

Saçının hevesi ile yollara kokular saçıyor; yeli misk saça saça giden bir kervana benzettim.

Güzel görinür ırakdan görinse her nesne

Anun içün güneşi rûy-ı yâra benzetdüm

Iraktan görünen her şey güzel görünür, o yüzden güneşi sevgilinin yüzüne benzetiyorum.

Sirişk yağmurı dinsün ki berk-ı âhumdan

Karanu gicelerümi nehâra benzetdüm

Âhımın şimşeklerinden karanlık gecelerimi gündüze benzettim; gözyaşı yağmuru artık dinsin, bu böyle devâm etmez!

Öğersen ol ruhı öğ kim Necâtî vasf ideli

Beyân varaklarını lâlezâra benzetdüm

Ey Necâtî, öğersen o yanağı öğ ki, onu vasf edeliberi sayfaları lâle bahçesine benzettim.

GAZEL 54

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

Her gün ol ruhsârı gülzâr-ı cinânı gözlerem

Her gice ol zülfi ömr-i câvidânı gözlerem

Her gün o yanağı cennet bahçesini olanı gözlüyorum; her gece o saçı ebedî ömür gibi olanı gözlüyorum.

Zülf ü ruhsârun firâkıyla ıraklardan durup
Gice âteş şu'lesin gündüz duhânı gözlerem
Saçının ve yanaüının hasretiyle durup, uzaklardan her gece ateş yalazını, her gün dumanı gözlüyorum.

Hüsnüne ins ü melek hayrân u ben divâne-vâr
Geh zemîne bakaram geh âsumânı gözlerem
Senin güzelliğine insan ve melek hayrandır; ben de divâneler gibi gâh yere bakıyorum, gâh gökyüzünü gözlüyorum.

Halka gibi gözlerim kapunda kaldı dostum
Feth-i bâb ola diyu ol âstiânı gözlerem
Gözlerim halka gibi kapında kaldı ey sevgilim, kapı açılır diye eşiği gözlüyorum.

Nice suna çarh çîni kâse ile nukl-i gam
Devr elinden ben ki câm-ı şâdumâni gözlerem
Felek ne zamana kadar çini renkli kâse ile gam mezesi sunacak? Ben ki devrân elinden sevinç kadehini gözlüyorum.

Râhat ü kahrına dehrün baş eğüp yalvarmazam
Ben Necâtî himmet-i şâh-ı cihânı gözlerem
Feleğe rahatı için de, belâsı için de baş eğip yalvaramam; Necâtî, ben cihan pâdişâhının himmetini gözlerem.

GAZEL 55

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün
Yâ Rab ol düşman bakışlu yâra nitdüm neyledüm
Sevdüğümden gayrı ol dildâra nitdüm neyledüm
Yâ Rabbi, ben o düşman bakışlı sevgiliye nettim, neyledim? Sevmekten gayrı o gönül alıcıya nettin neyledim?

Ben gedâ bir kimsenün yatur itin kaldurmadum
Yâr işiğinde olan ağyâra nitdüm neyledüm
Ben dilenci bir kimsenin yatar itini kaldırmadım; sevgilinin kapısındaki rakiblere nettim, neyledim?

Gül yüzine bakmadum şimşâdun adın anmadum
Ol kamer-ruhsâr u hoş-reftâra nitdüm neyledüm
Gülün yüzüne bakmadım, şimşir ağacının adını anmadım; o dolunay yanaklı ve hoş yürüyüşlü sevgiliye nettim, neyledim?

Gûşe-i meyhânede geh mest oluram geh humâr
Böylelikden zâhid-i hüşyâra nittüm neyledüm
Meyhâne köşesinde bâzan sarhoş olurum, bâzan ayrılır baş ağrısı çekerim; böyle oluşumla ayık sofuya nettim neyledim?

Altına aldı gam u derd üstüme dönmez felek
Rûzigâr-ı zâlim ü gaddâra nitdüm neyledüm
Derd ve üzüntü beni altına aldı, felek üstüme dönüp baht açıklığı göstermez; bu merhametsiz, zâlim zamana nettim, neyledim?

Kâmet ü zülfe giriftâr oldılarsa cân u dil
İtdilerdi buldılar biçâre nitdüm neyledüm
Eğer gönül ve can o boya ve zülfe tutundularsa, ettilerdi, buldular; ben zavallının bunda suçu ne? Neden ıstırab çekiyorum?

Âdem olmaz âdeme yakışmaz âdemden kaçar
Ben Necâtî ol perî-ruhsâra nitdüm neyledüm
Adam olmaz, adama yakışmaz, adamdan kaçar; ey Necâtî ben o peri yanaklığa nettim, neyledüm?

GAZEL 56

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün
Tutalum zenbil ile gökden iner mehpâreler
A beğüm yerden mi çıkdı âşık-ı bîçâreler
Tutalım ki ay parçası gibi güzeller gökten indiler; ya beğim, zavallı âşıklar yerden mi çıktılar.

İhtiyât itmez misin andan ki ashâb-ı niyâz
Baş açup zâri kılup yerden göğe yalvaralar
İhtiyaç sahibi zavallıların baş açıp feryâd edip yerden göğe yalvarmasından çekinmez misin?

Câm-ı lâ'lünle şarâb-ı nâb hem-reng olmasa
Güvleyüp düşmezdi sâgar üstine âvâreler

Lâ'l renkli kadehe benzeyen dudağınla saf şarap aynı renkte olmasaydı, âvâreler hücûm edip kadehin üstüne düşmezlerdi.

Âfitâbum yüzün ağ alnun açukdur gerçi kim
Sâye-vâr arduncadur bir nice yüzi karalar
Ey güneş yüzlüm, gerçi birçok yüzü karalar gölge gibi ardından ayrılmazlarsa da yine yüzün ak, alnın açıktır.

Ey Necâtî çıkma yoldan aldanup güzellere
Şem' gibi sanma kim dâim önünce varalar
Ey Necâti, güzellere aldanıp yoldan çıkma; mum gibi senin dâimâ önün sıra gideceklerini sanma.

GAZEL 57

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün
Fâni cihânda gerçi ki çok gonca-leb güler
Her kim gülerse gül gibi hep bi-sebeb güler
Bu ölümlü dünyâda gerçi birçok gonca dudaklı güler; lâkin her kim gülerse gül gibi hep sebebsiz güler.

Baş götürürken iki omuzında mâr-ı zülf
Dahhâk gibi lebleri nice aceb güler
Yılana benzeyen saçı iki omuzunda baş götürürken dudakları dahhâk gibi acabâ nasıl güler!

Billâhi ey bahâr nice adldür bu kim
Bülbül hep ağlamakla geçer gonca hep güler
Ey bahar, bu nasıl adâlettir Allah aşkına? Bülbül'ün vakti hep ağlamakla geçer, gonca hep güler.

Germ olduğınca meclis-i uşşâk-ı mey-perest
Ashâb-ı şevk girye ider bî-edeb güler
Şarap düşkünü aşıkların meclisi kızıştıkça coşkunlar ağlar, edepsizler güler.

Horşîd-i rûzı şem'-i şeb-efrûzı neylesün
Bir hüsn ister ehl-i nazar rûz u şeb güler
Görüş ve düşünüş sâhibi olanlar gündüzün güneşini, Geceyi aydınlatan mumu ne yapsınlar; onlar gece gündüz güler bir güzellik isterler.

Pervâne gerçi handesine şem'ün aldanur
Bilmez anı ki çok kişi vakt-i gazab güler
Çok kişi öfkelendiği zaman güler; pervâne bunu bilmediğinden mumun gülüşüne aldanır.

Gülzâr-ı hüsn içinde açılur gül-i murâd
Her gonca-leb ki bûse idince taleb güler
Güzelliğinin gülbahçesinde istek gülü açılır. Her gonca bûse talep edince gülen bir dudaktır.

Ağlar Necâtî hasret ile çak şu hadde kim
Bezm-i safâda husrev-i âli-neseb güler
Necâti hasret ile o kadar ağlar ki, zevk ve safâ meclisinde yüksek soylu pâdişâh onun haline güler.

GAZEL 58

Mefâ'ilün / fe'ilâtün / mefâ'ilün / fe'ilün
Gönül cemâl-i muanber-nikâb ile oynar
Hakir zerreyi gör k'afitâb ile oynar
Gönül anber renkli peçeli güzel yüz ile cilveleşir; şu zavallı zerreyi gör ki güneş ile oynuyor.

Niçün hemîşe eğilüp öper lebün zülfün
Ne hindûdur bu ki yâkut-a nâb ile oynar
Niçin saçın dâimâ eğilip dudağını öpüyor; bu nasıl bir hintlidir ki saf yâkût ile oynuyor?

Yetimler gibi şâhâ iki gözüm bebeği
Mahallen içre oturmış türâb ile oynar
Ey sultânım, iki gözümün bebeği mahallenin içinde oturmuş toprakla oynamaktadır.

Fakîr iken kademünde ganî olup çeşmüm
İkisi de bile dürr-i hoşâb ile oynar
Fakir iken senin ayağınla gözlerim zengin oldu; ikisi de bile parlak incilerle oynuyorlar.

Ruh u lebün ko gönül kim zübâb u pervâne
Çün ölümi gele şem'ü şarâb ile oynar
Yanağını ve dudağını bırak gönül, onlara yanaşma; ölümü gelen kara sinek ve pervâne mumla ve şarapla oynar.

Gamunla ahumu görüp rakîb raks eyler
Karanu gicede şeytân şihâb ile oynar

Gamınla ettiğim âhı görüp rakib rakseder; nasıl ki karanlık gecede şeytan şihâb ile oynar.

Rakîb ile işigünde Necâti subh ideli
Çemende bülbüli gördüm gurâb ile oynar
Senin eşiğinde Necâti rakîb ile sabahlayalıberi, gördüm ki bülbül de çimende kargalarla oynamaya başladı.

GAZEL 59

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün

Gönlüme gâh nesteren ü geh semen gelür
Derviş ölüsine nice yerden kefen gelür
Gönlüme gâh ağustos gülü, gâh ak gül gelir; derviş ölüsüne nice yerden kefen gelir.

Cânlar virürîn ölmeğe hecründe şöyle kim
Tâbût ile kefen bana serv ü semen gelür
Senin ayrılığından dolayı ölmeyi o kadar candan istedim ki, tabut ile kefen bana servi ve ak gül gibi gelir.

Sünbül saçunla nergis-i bîmârun özleyen
Bâd-ı sabâ gibi kamu yoldan esen gelür
Senin sünbül saçınla nergis gibi hasta gözlerini özleyenler bahar yeli gibi her taraftan sağ esen gelirler.

Ben ol dehâna yok dir isem söz gelür bana
Yok yirden âdemî söz işitmek neden gelür
Ben o ağza yok dersem bana söz gelir; bir insan yok yere neden söz işitsin?

Seng-i cefâyı yazmaz urur çarh-ı bîvefâ
Ben mu'tekid ana ki başa yazılan gelür
Vefâsız felek cefâ taşını sayısız hesapsız vurur; ben ona inanırım ki başa yazılan gelir.

Meyl iderüz Necâtî gibi tevbeye velî
Ey hâce korkaruz yine vakt-i çemen gelür
Necâti gibi tövbe etmeye niyetimiz var, fakat ey hoca, korkarız ki çimenler açılıp zavk ve işret vakti gelir de tövbemizi tutamayız.

GAZEL 60

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün

Dil sevinür yanağunda hat-ı hoşbû olıcak
Uğrınun güni doğar ay karanu olıcak
Yanağında misk renkli ayva tüyleri olunca sevinir; ay karanlık olunca hırsızın günü doğar elbette.

Dostum böyle yabanlar mı gözetmek yaraşur
Gamze-i mest harâmî gözün âhu olıcak
Sarhoş gamzen yol kesen haydut, gözlerin de âhu oldu diye böyle yabanlar mı gözetmek, başkalarına mı bakmak yakışır, sevgilim ?

Hâk-i kûyun var iken cennet anılmak sanemâ
Şuna benzer ki teyemmüm ideler su olıcak
Ey put gibi güzel, senin mahallenin toprağı dururken cennetin adını anmak, su varken teyemmüm etmeğe benzer.

Âşık olalı gam u gussadurur hep yidüğüm
Ki muhâlif yimek ister kişi sayru olıcak
Âşık olalı beri gam ve keder yiyorum, çünki kişi hasta olunca hep aksine şeyler yemek ister.

Umaruz kim baka bizden yana ol rûh-ı revân
Akabına işümüz na'ra-i yâ hû olıcak
Durmadan arkasından "yâ hû" diye seslenirsek umarız ki o rûh gibi giden sevgili bizden yana bakar

Bûy-ı zülfüni sabâdan işidüp nâfe-i Çîn
Didi ben Rûma varup neyleyeyüm bu olıcak
Saçının kokusunun ününü işitip Çin miski dedi ki " Bunun gibi bir koku varken ben Anadolu'ya varıp da ne yapayım ? "

Söze uymaz diyü siz bana delü dimen kim
İşini gayra inanmaz kişi uslu olıcak
"Ne söylesek dinleyip uymuyor" diye bana deli demeyin; akıllı kişi işinde başkasına kulak verip inanmaz.

Ey gönül ben acabâ nice gelem kendüme kim
Göricek bîhad olup ölürin ayru olıcak
Görünce kendimden geçiyorum, ayrılınca ölüyorum ; ey gönül, acaba ben kendime nasıl geleyim ?

Kim kabûl ide Necâti seni kim dost imiş
Varmazam sohbete şimden gerü ben o olıcak

Dost " Mâdem ki o var, ben şimdiden sonra sohbete varmam " demiş ; seni şimdi kim kabûl eder ey Necâti ?

GAZEL 61

Mefâ'ilün / fe'ilâtün / mefâ'ilün / fe'ilün

Lebün letâfeti söylense goncanun sözi yok
Sözün letâfeti anılsa şekkerün tuzi yok

Dudağın letâfeti söylense gonca susar, ben de varım diyemez, söyleyecek sözü yoktur ; her nerede ki sözünün tatlılığı anılsa şeker lâfa karışamaz.

Aceb nice hareket itdi serv kâmetüne
Ki nergüsün anı gülşende görecek gözi yok

Senin boyuna karşı servi nasıl bir harekette bulundu ki, çiçek bahçesinde nergis ona bakamaz.

Dehânun ile miyânundurur eğer var ise
Vefâlarun gibi bir adı var kendüzi yok

Varsa bir ağzın ve belin vardır ki vefâların gibi adı var kendi yoktur, o kadar küçük ve incedirler.

Cefâ denizine düşdüm kenâra yok çâre
Belâ dünine sataşdum meded ki gündüzi yok

Cefâ denizine düştüm, kıyıya ulaşmanın çâresi yok; öyle bir belâ gecesine çattım ki gündüzü yok.

Güneş yüzini görüp eskilendi bedr-i münir
Tana kalup tapuna gelmeğe senün yüzi yok

Parlak ay senin güneş yüzünü görüp revnakını kaybetti ; bundan şaşırıp kalmıştır, senin huzûruna gelmeğe yüzü yoktur.

Kapuna göz yaşı ilten saâdet ehli olur
Necâtinün dimesünler ki gökde yıldızı yok

Senin kapuna gözyaşı ileten mutluluğa erer ; Necâti'ye gökte yıldızı yok demesinler.

GAZEL 62

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün

Cemâlün mushafı hakkı mübârek fâldür zülfün
Ki tâvûsî mürekkeble yazılmış dâldür zülfün

Yüzünün mushafı hakkı için zülfün uğurlu bir faldır ; tâvûsi mürekkeble yazılmış "dâl" harfine benziyor zülfün.

Meğer serv-i bülendünden yire düşmişdir anunçün
Kararmış cümle endâmı şikeste-hâldür zülfün

Her halde senin yüksek serviye benzeyen boyundan yere düşmüş olmalı ki, bütün endâmı kararmıştır, yaslı ve kırgındır zülfün.

Ne cân ile duralum biz siyâsetgâh-ı ışkundan
İki cellâddur gamzen iki çengâldür zülfün

Bizim ne canımız var ki, aşkının idam meydanında duralım ; gamzelerin gibi iki cellâdı, saçların gibi iki çengeli var.

Bu gün ırmakda tutmakda katı sahhardur gamzen
Bu gün asmakda basmakda katı kattâldur zülfün

Bugün vurup tutmakta gamzen çok güçlü büyücüdür ; bu gün asıp basmakta en öldürücü olan zülfündür.

Necâtî her müselmânun görür kaydını ol kâfir
Bana geldükçe her dâim işi ihmâldür zülfün

Necâtî, o kâfir zülüf bu gün her Müslümanın işini becerir ; bana gelince her zaman ihmâl eder.

GAZEL 63

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

Cevre mâyil olmasun yâri İlâhî kimsenün
Zulmi âdet eylemesün pâdişâhı kimsenün

Ey Tanrım, kimsenin sevgilis ıztırap çektirmeyi huy edinmeye kalkmasın ; kimsenin pâdişâhı zulmü âdet edinmesin.

Şâhid-i ışk idi yaşum kanlu çıkardun anı
Böyle mecrûh olmasun yâ Rab güvâhı kimsenün

Yaşım aşkımın şâhidi idi, onu kanlı çıkardın ; yâ Rabbi kimsenin şâhidi böyle yaralı olmasın!

Ben günehkârı bu gün men'itme safi içmeden
Kim sorulmaz kimseden yarın günâhı kimsenün

Ey sofu, günah işliyoum diye beni bu gün içmekten alıkoyma ; yarın kıyâmet gününde kimsenin günahı kimseden sorulmayacak.

Taşlar altında kalupdur katı gönlünden elüm
Böyle nâçâr olmasun hâli ilâhî kimsenün

Senin katı gönlünden dolayı elim taşlar altında kalmıştır ; yâ Rabbî, kimsenin hâli böyle perişan ve çâresiz olmasın

Âh u efgânum bu korkudan uyutmaz halkı kim
Sana düşinde düşe nâgah nîgâhı kimsenün
Sana rüyâsında birinin gözü değer korkusuyla âhım ve feryâdım halkı uyutmuyor.

Ey güzellik bürcine horşid olan yakma beni
Yirde kalmaz çün bilürsin dûd-ı âhı kimsenün
Ey güzellik burcunda güneş olan, beni yakma ; bilirsin ki kimsenin âhının dumanı yerde kalmaz!

Din Necâtî gussadan gam çekmesin kim yokdurur
Âsitân-ı meykede gibi perâhı kimsenün
Deyin Necâtî'ye, kederim var diye üzülmesin ; hiç kimse meyhâneden daha iyi bir sığınak bulamaz oraya gitsin.

Şeyhî

GAZEL 1

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün
Ölme gönül firâk ile Îsî-nefes gelür
Yanma ciğer figaan ile feryâd-res gelür
Gönül ayrılık acısı ile ölme, İsâ nefesli (sevgili)geliyor. (Ey) ciğer, ıztırap ile yanıp yakılma; feryâd imdâdına yetişen (sevgili) geliyor.

Ol izzet ıssı hâceye eydün ki vaktidür
Hasta kulın sorarsa ki dahı nefes gelür
O izzet sahibi sevgiliye söyleyin ki, zamanıdır. Hasta kulunu sorarsa henüz nefesi vardır. (Yani öldü ölecek durumdadır).

Cân bülbüli teferrüc-i dîdâr kılmasa
Firdevs bûstânı gözine kafes gelür
Can bülbülü senin yüzünü (görerek)gamını dağıtmasa cennet bahçesi gözüne kafes görünür.

Her bî-haber ne bile mahabbet safâsını
Nâ-merde aşk derdi hevâ vü heves gelür
Sevginin safâsını her habersiz ne bilir. Mert olmayana aşk derdi kuru bir arzu gibi gelir

Çeksün nihân sürâhiyi sûfî-i savmaa,
N'ola giceyse şahne işidür ases gelür
Tekke sofisi sürâhiyi gizlice içsin, ama gece içiyorsa polis işitir, bekçi gelir. (yakalar).

Bilmez kimesne kaafile-i dôstdan haber
Geh geh budur kulağuma bang-ı ceres gelür
Kim dost kafilesinden haber almaz. Bazı bazı kulağıma çan sesi gelir.

Şeyhî ko peşşeyi dahı şehbâzı kıl şikâr
Sîmurg-ı himmet olana âlem meges gelür
Şeyhî, sivrisineği bırak, doğanı avla. Himmet simurgu olana âlem sinek gibidir.

GAZEL 2

Mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ûlün
Gerçi sabâ kohun uma her dem gelür gider
Verhem yiyüp saçun ile derhem gelür gider
Gerçi sabâ rüzgârı kokunu (alma) umuduyla heran gelir gider (ama) saçınla dolaşıp karmakarışık gelir gider. (sabâ'nın burada sanki bir âşıkmış gibi sevgilinin kokusunu almak üzere gelip gittiğini, ama buna sevgilinin saçlarının râzı olmadığını ve onu azarladığını, bu yüzden de sabâ rüzgarının karmakarışık gittiğini söylüyor.)

Hüsnün günine benzeyimez bedr ay çün
Bir dün kemâli var kalanı kem gelür gider
Senin güneş gibi yüzüne tolun ay benzeyemez. Zira onun bir gecelik bütünlüğü vardır; geri kalanı azalır gider. (Burada sevgilinin aya benzeyemiyeceğini çünkü ayın sadece bir gecelik bedr halinde kemale ulaştığını sonra eksildiğini söylüyor. Oysa sevgilinin güzelliği her zaman kemâl haldedir).

Câm-ı cihân-nümân yüzini pâk dut müdâm
Âlemde nîk ü bed ferah u gam gelür gider
Cihânı gösteren kadehinin yüzünü dâima temiz tut ki, âlemde iyi kötü, ferah ve gam gelir gider.

Âşık gerek ki sıdk ile sâbit –kadem dura
Yohsa hezâr –bâr bu âlem gelür gider
Âşıkın doğrulukla sözünde durması gerekir. Yoksa bu âlem bin kez gelir gider.

Ömr-i bekaa diler isen ihsân yolın gözet
Çün kalur âdemîlig ü âdem gelür gider
Bâkî ömür dilersen ihsan yolunu kolla, zirâ insan gelir gider ama insanlık kalır.

Gün yüzlüler hevâsına düşenler ağlasun
Görmez misin bulutları pür-nem gelür gider
Güneş yüzlülerin (sevgililer)arzusuna düşenler, ağlasın. Bulutları görüyor musun? Nem dolu gelir giderler.

Şeyhî karâr kılmaz imiş bir dem âdemî
Devletlü şol ki âleme hurrem gelür gider
Şeyhî, âdemoğlu bir an aynı kararda kalmazmış. Asıl bahtlı o kimsedir ki dünyâya şen gelir şen gider.

GAZEL 3

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün
İy sabâ peyk-i revânsın haberüm câna irür
Bu kulun hasretini Hazret-i Sultân'a irür
Ey sabâ, sen yürüyen habercisin, haberimi sevgiliye ulaştır. Bu kulun hasretini Sultân Hazretleri'ne ulaştır.

İşiği tozı ile tâze vü ter kıl ciğeri
Hasta vü teşneleri çeşme-i hayvâna irür
Eşiğinin tozu ile ciğeri ter ü tâze hale getir. Hasta ve susamış olanları âb-ı hayâta ulaştır.

Zülf-i müşgîn ile âfâkı muattar kılıcak
Şemmesin bu dil-i miskîn-i perîşâne irür
Müşk kokulu saçı ile ufukları kokulu yapınca bir parçasını bu perişan miskin gönüle ulaştır.

Hüdhüd'ün hayretini âsaf-ı Cem-kadre yitür
Nâlesin mûrçenüm sem'-i Süleymân'e irür
Hüdhüd kuşunun hayretini Cem îtibarlı vezîre, küçük karınca'nın inlemesini Süleymân'ın kulağına ulaştır.

Yoh hatâ didüm ol ay bezmine yohdur yile yol
İzin öp menzilini Zühre vü Keyvâne irür
Yok ben hatâ yaptım. O ay (gibi güzelin) meclisine yele yol yoktur(yel oraya giremez). İzini öp, menzilini Zühre ile Zuhal yıdızına ulaştır.

Sâki ol gamzeye cân bağladı peymân-ı ezel
Bârî bî-hûş olalum bir iki peymâne irür
Sâkî! O yan bakışa ezel yemini can bağladı. Bâri kendimizden geçelim, onun için bir iki kadeh ulaştır.

Şeyhî'nün âh u duâsı eserin iy dem-i subh
Sıdk iledür nefesün Hüsrev-i İran'a irür
Ey sabah rüzgârı, senin nefesin samimî olduğu için geçerlidir. Şeyhî'nin âhını ve duâsını da al. İran'ın Hüsrev'ine (şair Hüsrev'de olabilir) götür.

GAZEL 4

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün
Virdi harâba gönlümi şol gam didükleri
Bulınmadı bu derdüme merhem didükleri
Şu gam dedikleri gönlümü harap etti. Bu derdime merhem dedikleri bulunmadı.

Def'-i melâl kılmağa âlemde bir nefes
Çoğ istedümbulınmadı hemdem didükleri
Hüznü dağıtmak için çok istedim (ama) arkadaş dedikleri bu dünyada bir an için bile olsa bulunmadı.

Simurg-i kîmyâ-yı vefâ gibidür adem
Yâr u harîf ü mûnis ü mahrem didükleri
Yokluk, vefâ kimyasının Simurgu(masal kuşu) gibidir. Sevgili, dost, arkadaş ve mahrem dedikleri de aynen öyledir.

Ölüyi diri kılduğın işitse leblerün
Doğurmaz idi Îsâ'yı Meryem didükleri
Senin dudaklarının ölüyü dirilttiğini duysa Meryem dedikleri İsa'yı doğurmazdı.

Kâbe yüzinde benlerüni kılmayınca yâd
Virmez safâ şu Merve vü Zemzem didükleri
Kâbe'ye benzeyen yüzünde benlerini anmayınca, şu Merve ve Zemzem dedikleri safâ vermez.

Emsem dir ise leblerüni Şeyhî kınama
Derdüne ol durur dahi emsem didükleri
Şeyhî, senin dudaklarını emsem derse onu ayıplama. (Zira)derdine ilâç dedikleri odur.

16. YÜZYIL

Zâtî

GAZEL 1

Görecik hüsnün inân-ı ihtiyâr elden gider
Tig-i hışmı lûtf et ey çâpük-süvâr elden gider
Güzelliğini görünce düşüncemin, kararımın dizgini elimden kaçar. Ey usta binici sevgilim, lütfet bu öfkeli bakış kılıcını elinden bırak.

Başın içün naks edüp ayağa salma âşı kı
Reng-i hınnâ-yı melât ey nigâr elden gider
Ne olur, başın için hileler edip âşı kı ayaklara düşürme. Güzelim, güzellik kınasının rengi bir gün gelir, elden gider.

Gırre olmabunca murg-ı dil şikâr etdüm deyu
Âkıbet şehbâz-ı hüsn ey şehriyâr elden gider
Sultânım, bunca gönül kuşunu avladım diye gururlanma. Sonunda güzellik doğanı elden kaçıp gider, unutma.

Murgveş el üzre tut âşıklara rağbetler et
Bu tarâvet âhir ey kaddi çınâr elden gider
Ey boyu çınara benzeyen sevgilim, âşıklara iyi davran, saygı göster; kuş gibi el üstünde tut. çünkü sonunda bu tazelik bu güzellik yok olup gider.

Zâtî-i mûra elünden geldügince eyle lûtf
Hâtem-i hüsn ey Süleymân-iştihâr elden gider
Ey Süleyman gibi namlı sevgilim! Bu, karınca gibi küçük, değersiz Zâtî'ye elinden geldiğince iyilik göster. Çünkü güzelliğinin mührü bir gün olur kaybolup gider.

GAZEL 2

N'oldun inlersin felek hercâyî cânânun mı var
Seyr eder her menzili bir mâh-ı tâbânun mı var
Felek ne oldu sana, inleyip duruyorsun? Yoksa senin de benim gibi hevayî, kararsız bir sevgilin mi var? Her yerde dolaşan, her yanı gözleyen parlak bir ayın mı var ?

Benzüni ey bûstân fasl-ı hazân mı eti zerd
Yohsa başı taşra bir serv-i hırmâmânun mı var
Ey bahçe! Benzini göz mevsimi böyle sapsan etti? Yoksa senin de benim gibi boyu yüksek, aklı başka yerlerde, vefasız salınan bir selvi boylun mu var?

Ağlayup feryâd edersin her nefes ey andelîb
Hâr ile hem-sâye olmış verd-ihandânun mı var
Ey bülbül, böyle her an ağlayıp inliyorsun. Yoksa sen de benim gibi dikenle dost olan, gülüp açılmış bir güle mi âşıksın.

Yoluna cânum revânetsem gerek cân'a dedüm
Yüzüme bin hışım ile bakdı dedi cânun mı var
Canım sevgilim! Yoluna canımı akıtmalı, sana kurban olmalıyım, dedim. Yüzüme öfkeyle baktı, dedi. Senin canın da mı var ?

Zülf-i dilber gibi Zâtî perîşânsın yine
Cevri bî-had yohsa bir yâr-I perîşânun mı var
Ey Zâfî! Yine sevgilinin saçı gibi dağınık, bitkinsin. Yoksa cefâsı, eziyeti sınırsız peri gibi güzel bir sevgilin mi var?

GAZEL 3

Kime yansam sûz-ı dilden yüregi biryân olur
Kime ağlarsam közümden eşk-i çeşmi kan olur
Gönlümğn ateşinden kime yakınsam yüreği yanar, kebap olur. Kime derdimi anlatıp ağlasam ateşimden göz yaşları kan olup akmağa başlar.

Bilmezsin kim bildire derd-i derûnum dilber
Her kim esrârumı lâş eylesem hayrân olur
İçimdeki aşk derdini sevgilime kim bildirecek, bilemiyorum. Derdimin sırlarını kime anlatsam şaşırıp kalıyor.

Gabgabun topın hey âfet zâhide arz eyleme
Tevbe vü zühd ü salâhı kal'ası vîrân olur
Aşıka felaket getiren güzel, çenenin topunu hamsoluya sunma: tövbesi, ibadeti; dindarlığın kalesiyıkılır, harab olur.

Burc-ı çeşmümden olur seyyâre-i eşküm ayâr
Her kaçan ol âfitâbum dîden pinhân olur

O güneş gibi güzel sevgilim ne zaman gözden kaybolursa gözümün burcundan gözyaşımın yıldızları ortaya çıkıp parıldar.

Tâli'ün tutup müneccim ey meh-i Mirrîh-çeşm
Dedi kim bunun ucından günde yüz bin kan olur
Ey Merih gözü, ay yzülü sevgilim! Müneccim senin yıldız falına bakıp, bunun yüzünden günde yüzbinler kişi ölür, kan dökülür, derler.

Şir-i dilsûzum benüm ey hâce-i Hindûstân
Tûtiye billâhi ta-lîm eylemen biryân olur
Ey Hindistan taciri. Benim yürekler yakan şiirlerimi sakın papağana öğretmeyin. Vallahi, ateşinden keap olur, gider.

Zâtî-i bîçâre bir derde giriftâr oldı kim
Ey tabîb-i cân u dil ancak ecel dermân olur
Ey canların ve gönüllerin doktoru olan güzel Zavallı, çaresiz Zâfî öyle amansız bir derde tutuldu ki, ona ancak ölüm çare olabilir.

GAZEL 4

Bir gün mi var âhum adı eflâke ulşamaz
Bir dem mi var eşküm denizi aşk ile taşmaz
Çektiğim ahın ateşin göklere ulaşmadığı bir gün mü var? Gözyaşlarımın denizinin aşkla dolup taşmadığı bir an mı kaldı?

Billah nice sayr eyleye kûyunda rakîbün
Uşşâkdan ey şâh eşigünde eşek aşmaz
Vallahi rakibin mahallende nasıl dolaşsın? Sultanım! Aşıklanın çocukluğundan eşeğini eşek aşamaz.

Câmen gibi bir câme giyüp geldi rakîbün
Görenler anı geldü dedi vây bu yaraşmaz
Rakibin senin giysin gibi bir giysi giyip geldi. Onu bu halde görenler güldüler, vay bu hiç yakışmamış, dediler.

Tuydı o güzel bendeki keyfiyyet-i aşkı
Bu bezm-i mahabbetde kimün ayağı şaşmaz
O güzel aşkın bendeki durumu öğrendi. Bu sevgi toplantısında kimin ayağı şaşmaz?

Uzatdı saçın kim gece âşıklara bendi
Etdükleri sanma ki ayağına dolaşmaz
Sevgili, ilmiği aşıkları yakalasın diye saçının kemendini attı. Sanma ki yaptakları ayağına dolaşmayacak.

Bir şeb mi var âhum ele yalın kılıç alup
Od gibi çıkup gökde sitâreyle talaşmaz
Ahımın eline yalın kılıç alıp ok gibi göğe çıkarak yıldızımla dolaşmadığı bir gün mü var?

Gönülüm kuzusın pâreleyüp tîg ile Zâtî
Kirpikleri oklar bıragup sanma ulaşmaz
Zâtî! Sevgilim gönlümün kuzusunu kılıçla parçalar. Kirpik oklarının da ulaşmayacağını sanma.

GAZEL 5

Aşk bir âhen kafes biz tûtî gûyâsıyuz
Derd bir gülzârdur biz bülbül-i şeydâsıyuz
Aşk bir demir kafes, biz o kafesin konuşan papağanıyız. Dert bir gülbahçenin aşktan çılgına dönmüş bülbülüyüz.

Onsekiz bin âlemi seyr eyledik uçdan uca
Mülket-i sultân-ı sşkun peyk-i reh-peymâsıyuz
Biz aşk sultanının ülkesinde yolları aşıp tüketen habercisiyiz. Onsekiz bin alemi uçtan bir uca dolaşıp gördük.

Ka'nmuz gavvâs-ı efkâr u tasavvur bulımaz
Bizdedür dürr-i ma'ânî ma'rifet deryâsıyuz
Düşünce ve hayal dalgıçları düşüncemizin derinliğine varamazlar. Biz ustalık, hüner deryasıyız; en güzel anlam incileri bizdedir.

Bunı der her beytimüz dâ'im zebân-ı hâl ile
Hak bilür biz bahr-ı nazmun lû'lû-yi lâlâsıyuz
Her beyitimiz sürekli, hal diliyle şunu söylemek ister: Doğrusu biz şiir denizinin parlak incileriyiz.

Şi'rümüz esrânna vâkıf olan hayrân olur
Zâtîyâ âlemde ma'cûn-ı ma'ârif tâsıyuz
Zâtî, bizim şiirimizin sırlarını, inceliklerini anlayan güzelliğine şaşar kalır. Biz dünyada bilgi ve hüner macununun bulunduğu hokkayız.

Hayâlî Bey

GAZEL 1

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün

Öykündi bâde la'lüne ayağa saldılar
Su arîzun anınca tutup bâğa saldılar
Kırmızı şarap dudağına özenince onu ayaklar *altına attılar. Su yanağını anıp öğünmeye kalkınca onu da tutup aşağı attılar.*

Zülfün kim oldu koşunun üstünde âşikâr
Bir şâhbâzdur ki anı zâga saldılar
Saçın kaşının üstünde meydana çıkınca, bu doğan kuşudur diye karga avına saldılar.

Kasr-ı cefâyı yapmağa şâhân- ı mülk-i hüsn
Ferhâdı taşlara beni toprağa saldılar
Güzellik ülkesinin sultanları cefâ köşkünü yapmak için Ferhâd'ı taş taşımmaya, beni de toprak çekmeye götürdüler.

Aks-i nücûmmı eşk-i revânumda seyr eden
Sandı hazân varakların ırmağa saldılar
Sel gibi akan gözyaşlarım da yıldızların aksini görenler, sandılar ki; sonbahar *yapraklarını ırmağa atmışlar.*

Fânî cihânda ağlamağa geldi niceler
Bir iki gün Hayâlî yi de lâga saldılar
Nice insanlar bu dünyaya ağlamak için gelmişler. Hayâlî 'yi de bir iki gün bu oyunun içine attılar.

GAZEL 2

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

Sînede ağız açup peykânun ister yâreler
Cân verür bir katre suya teşnedür bîçâreler
Göğsümdeki yaralarım ağızlarını açıp attığın okun ucunu isterler. Biçarereler o kadar susamışlar ki bir yudum su isterler.

Aşk bezminde melâmet bâdesin nûş eyleyüp
Bir habâba saymadı başın geçen âvâreler
Başlarından vazgeçen aşıklar, aşk toplantısında perişanlık, rezillik şarabını içtiler de bir yudum yerine bile saymadılar.

Gördüler nâlân hezârân bülbülün var reşkden
Jâle dendânıyla güller kendü kendin pâreler
Sevgilim, güller ağlayıp inleyen binlerce bülbülün olduğunu görünce, kıskançlıktan kendi kendilerini paraladılar.

Âşıkı bikes sanup öldürme kim Ferhâd içün
Bîsütûn dahi giyer ebr-i siyehden
Ferhâd'ın başı için aşkı kimsesiz sanıp öldürme. Bîsütûn dağı da kara bulutlardan kara giyinir, yasını tutar.

Tîg-ı cevherinden Hayâlî yaralu her dilberün
Merhem-i vasl ile bîçâre umar kim saralar
Hayâlî her güzelin cefâ kılıcından yaralıdır. Zavallı, kavuşma merhemiyle yaralarını sarar, iyileştirirler sanır.

GAZEL 3

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün

e gerdûndan sitem çekdüm ne ahterden melâlüm var
İkilikten bugün ferdem ne hasm ü ne cidâlün var
Ne bahtımdan kötülük gördüm ne de yıldızımdan bir sıkıntım var. Bugün ikilikten kurtulmuşum: ne düşmanım ne de kimseyle bir anlaşmazlığım, kavgam var.

İki âlem bugün müstağrak-i envârum olmışdur
Sipihr-i dilde doğmış âfitâb-ı bî zevâlüm var
Bu dünyâ ve öteki dünyâ bugün benim nûrlarımla ışıl ışıl aydınlanmıştır: Benim gönlümün göğünde hiç batmayan bir güneşim var.

Duyaldan küfr-i zülfünden eser âr etdüm imândan
Sana tâ kim gönül verdüm hayâtumdan melâlüm var
Senin saçının karanlığının, kafirliğinin etkisini duymaya başladığımdan beri imandan utanıyorum. Sana gönül verdiğimden beri yaşamaktan bıkıp usandım.

Verürsem kâse-i hurşîd-i nûr efşâna nâmerden
Elümde derd-i yâr ile pür olmuş bir sifâlüm var
Elimde sevgilinin aşk derdiyle dolu kocaman bir kadehim var. Onu güneşin ışık saçan kasesiyle değişirsem alçağım.

Sühan şehbâzıyam murgân-ı kudsiler şikârümdur
Kanâatle tecerrüdden Hayâlî perr a balum var

Hayâlî, az şeyle yetinmek ve dünya ile ilişki kesmek gibi iki kanadı olan ve güzel sözleri avlayan bir doğan kuşuyum. Bütün kutsal kuşlar benim avımdır.

GAZEL 4

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

Nâr-ı dilden zâhir etsem bir şerer âlem yanar
Dursa bir dem sîne-i sûzanûm içre gam yanar
Gönlümün ateşinden bir kıvılcım çıkarsam bütün dünya yanar. Bir an yanan bağrımın içinde kalsa gönlümdeki gam yanar tutuşur.

Bu hamîde kadd ile yandum muhabbet adına
Bana nisbet mâh-ı nev nâr-ı şafakta kem yanar
Bu iki büklüm olmuş vücudumla aşk ateşine yandım. Bana nispetle yeni ay şafağın ateşi içinde daha çok yanar.

Sanma kan ağlamadan germ oldı nâr-ı hasretün
Dûddur müjgânlarum bu dîde-i pür nem yanar
Senin özleminin ateşi kan ağlamandan bu kadar kızıştı sanma. Kanlı gözyaşları dökmekten bu yaşlı gözüm yanar. Kirpiklerim duman olmuştur hep.

Kaysa eydün ben belâ deştinde sergerdân iken
Uğramasun yanuma billahi ol sersem yanar
Kaysa söyleyin: Ben bela çölünde başım dönmüş bir halde dolaşıp dururken, sersem yanıma uğramasın: ateşimden vallahi kül olur.

Gel Hayâlînün teninde dâğ-ı İbrahîme bak
Bu kadar ancak çerâğ-ı Hazret-i Edhem yanar
Gel Hayâlî'nin vücûdundaki Hz. İbrahim için yakılan ateşe benzeyen yanık yanık yarasına bak! İbrahim Edhem hazretlerinin gönlündeki ateş ancak bu kadar yanar.

GAZEL 5

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün

Başumda mûy-ı jülide tenümde taze dâğum var
Melâmet mülkünün sultânıyam tûğum otağım var
Başımda karmakarışık saçlarım, vücûdumda taze yaralırım var. Ayıplanıp kınanma ülkesinin sultanıyım: tuğum da otağım da var.

Diyâr-ı sûzun oldum şem gib ben de serdân
Nice Ferhâd ile Mecnûn gibi yanar çerâğum var
Mum gibi ben de yanıp tutuşma ülkesinin başkomutanı oldum. Nice Ferhad ve Mecnûn gibi yanan kandilim var.

Fezâ-yı aşkda ben ol nihâl-i ser firâzam ki
Nihâl-i Sidre gibi sâye salmış bir budağim var
Ben aşk göğünde başı göğlere uzanan öyle bir fidanım ki sidre fidanı üstüne kök salan bir fidanım var.

Sipah-ı gussa vü gamdan beni saklar penâhumdur
Yüzünde hâl-i müşgînün gibi bir kara dâğum var
Senin yüzündeki mis kokulu benin gibi beni gam ve keder askerlerinin saldırılarından koruyup saklayan kara bir yaram var.

Hayâlî şâh-ı aşk oldum dahi bu akl-ı hercâyî
Gönül mülkine ayak basmasın muhkem yasağum var
Hayâlî, aşk diyarının sultanı oldum. Bundan böyle bu kararsız akıl gönül ülkesine ayak basmasın: kesin olarak yasakladım.

GAZEL 6

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün

Sanma sen cûy bizi biz akıcak deryâyuz
Hâr u haslar götürüp gitmede bî-pervâyuz
Sen bizi ırmak sanma, biz akınca deryâ oluruz. Çör çöp alıp götürmekten sakınmayız

Pâymâl etme bizi mûr görüp ey gâfil
Mûr iken mâr oluruz mâr iken ejderhâyuz
Ey gâfil! Bizi karınca gibi güçsüz görüp ayağının altında ezmeğe kalkma; biz karınca iken yılan, yılan iken yedi başlı ejderhâ oluruz.

Eyledük himmetümüz câhına hâkaanı gedâ
Çalınur debdebe-i şevketümüz Dârâ'yuz
Yardımımızın derecesine göre sultânı dilenci yaptık. Büyüklüğümüzün debdebesiyle Dârâ'yız.

Yoğ iken dest kefümüzde durur mühr -i kabûl
Devleti zîr-i kadem kılmış iken bî-pâyuz

Elimiz yokken kabûl mührü avucumuzdadır. Ayaksızız ama, zenginliği, iktidarı ayağımızın altına aldık.

Biz Hayâlî bu gönül âleminun göklerine
Dâ'imâ şevk veren mihr-i cihân-ârâyuz
Hayâlî! Biz bu gönül dünyâsının göklerini sürekli aydınlatan dünyayı süsleyen güneşiz.

GAZEL 7

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün
Bu cemâlün şem'ine pervâne gelmişler denüz
Yanalum ey şem'-i rûşen yana gelmişlerdenüz
Bu güzelliğin mumu çevresine pervâne olmuşlardanız. Ey parlak muma benzeyen sevgili! Bırak yanalım; ötedenberi yanıp gelmişlerdeniz.

Cerr edüp eytâm-ı eşküm kûyunı devrân eder
Merhamet kıl dôstum ihsâna gelmişlerdenüz
Gözyaşlarımın yetimleri dilenerek mahallende dönüp dolaşıyor. Dostum, acı bize, iyiliğini istemeğe gelenlerdeniz.

İtlerünle âşinâ olmag içün ey nâzenin
Nâzükâne kûyunı seyrâna gelmişlerdenüz
Nazlı sevgilim, kapını bekleyen köpeklerinle tanışmak için, bulunduğun yerleri saygıyla dolaşmağa gelenlerdeniz.

Zâhidâ mahbûb u meyden gel bizi men'eyleme
Biz ezelden bu yola rindâne gelmişlerdenüz
Ham sofu! Gel bizi güzel sevmek ve şarap içmekten alıkoyma. Biz bu yola ezelden beri rindcesine gelenlerdeniz.

Vasf-ı haddünle Hayâlî tâze dîvân bağladı.
Pâdişâhum sunmağa dîvâna gelmişlerdenüz
Hayâlî, yanağını öğerek yeni bir dîvan meydana getirdi. Sultânım! Dîvânımızı sunmağa huzûruna gelenlerdeniz.

GAZEL 8

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün
Dil helâk oldı bu gün derdiyle ol mehpârenün
Bulmadum çoğ istedüm nâm u nişânın çârenün
Gönül bu gün o ay parçası gibi güzelin derdiyle helâk oldu. Çok aradım, ama buna çârenin ne adını, ne izini bulamadım.

Mihnet ü derd ü belâ ile düşelden hecrüne
Rahm eder hâline her bîçâre ben bîçârenün
Üzüntü, dert ve belâ ile ayrılığına düşeliden beri bütün çâresizler ben çâresizin hâline acırlar.

Hâr-ı gamdan gülşen-i kûyında bülbül-veş yine
Göklere erişdi feryâdı dil-i gam hârenün
Bulunduğun gülbahçesinde gamının dikeninden çektiği acılarla dertli gönlümün haykırışları, bülbül feryâdı gibi yine göklere yükseldi.

Sînem üzre dâğ-ı hasret acıyup kan ağladı
Hâline şol tig-i hecründe erişen yârenün
Göğsüm üzerindeki özlem yarası, senin şu ayrılığının kılıcından açılan yaranın hâline acıyıp, kan ağladı.

Ey Hayâlî tâli'ün yokdur sitâren neylesün
Çün senünle yılduzı barışmaz ol mehpârenün
Hayâlî! Tâlihin yok: o ay parçası güzelin seninle yıldızı barışmayınca yıldızın ne yapsın?

GAZEL 9

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün
Bezm-i bahâra basdı ayağı benefşenün
Gül gibi geldi işreti çağı benefşenün
Menekşenin ayağı bahar toplantısına bastı. Menekşenin de gül gibi yiyip içme çağı geldi.

Çekdi dolusını arak-ı jâleden seher
Boynını eğdi jâle çanağı benefşenün
Sabah, çiğ daneleri rakısıyla dolu kadehini başına dikti. Menekşenin çiğ dolu çanağı başını eğdi.

Nergis iletdi bezmine bir şem'dân-ı zerd
Tâ subh olınca yandı çerâğı benefşenün
Nergis, toplantısına san altından bir şamdan getirdi. Menekşenin mumu tâ sabah oluncaya kadar yandı.

Sevdâ-yı hâli ey gözi nergis izârınun
Boynına atdı bir kara dâğı benefşenün
Ey nergis gözlü! Yanağının üzerindeki beninin kara sevdâsı, menekşenin boynuna bir kara yanık bıraktı.

Pâyından asılu megese benzedenlere
Vardur Hayâlî bir nice lâgı benefşenün
Hayâlî! Menekşenin, kendisini ayağından asılmış sineğe benzetenlere bir nice latîfesi var.

GAZEL 10

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün
Sûfîyâ ta'h eyleme sâfî şarâb-ı gel
Düş ayağına harâbât ehlinün insâfa gel
Ey ham sofu! Durmadan yalnızca ayıplıyorsun. Ayıplamayı bırak, saf şarap içmeğe gel. İnsâf et, biraz da meyhâneyi tanıyanların ayağına düş, yalvar.

Sînemün dâğında idrâk eyle gönlüm sırrını
Olmağa ankaa-yı âlî-şâna hemden Kaaf'a gel
Gönlümün sırrını göğsümde açılan yaralardan anla. Yükseklerde uçan Anka'ya arkadaş olmak istiyorsan Kaf dağına gel.

Gönlüme gir görmek istersen muhabbet gülşenin
Cennet-i Adn' i temâşâ kılmağa A'râf'a gel
Sevgi gülbahçesini görmek istersen gel, gönlüme gir. Adn cennetini seyretmek istersen A'raf'a gel.

Cevher-i ferd iken ey gâfil bu cümle mümkinât
Nice taksîm oldugın fehm etmege sarrâfa gel
İnsan bütün yaradılmışların özü, en şereflisi iken, bunu bilmeyen gâfil! Bu cevherin bütün varlıklara nasıl bölüşüldüğünü öğrenmek için sarrafa gel de anla.

Aşkda kan ağlamak şerhin Hayâlî'den işit
Bezm-i Cem evsâfını öğrenmeğe vassâfa gel
Aşkta kan ağlamanın açıklamasını Hayâlî'den dinle; Cem toplantılarının nasıl olduğunu bilmek istiyorsan, bunları en iyi anlatan bana gel sor.

GAZEL 11

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün
Ey sabâ benden nigârun kûyınun meydânın öp
Devlet elverse nişân-ı makdem-i derbânın öp
Ey sabah yeli benim için sevgilinin bulunduğu yerin alanın toprağını öp. Bahtın yardım ederse kapıcısının gelişinin ayak izlerini öp.

Nâgehân arz-ı cemâl eylerse ol sultân-ı hüsn
Sür ayağı tozına ruhsârunı dâmânın öp
O güzellik sultanı birden güzelliğini gösterirse yanağını ayağının tozuna sür eteğini öp.

Nâfe gibi bağrumı hûn eyleyüpdür intizâr
Arz ederken hâlümi zülf-i abîr- efşânın öp
Beklemek misk gibi bağrımı kanla doldurmaktadır. Halimi sevgiliye anlatırken güzel kokulu saçını öp.

Gülşeninde hâba varsa bâğbân-ı gamzesi
Devlet-i bîdâra erdün gonca-i handânın öp
Sevgilinin güzelliğinin gülbahçesinde yanbakışının bahçıvanı uykuya dalmışsa, uyanıklılık mutluluğuna erdin demektir; gülen gonca ağzını öp.

Ay sabâ etsen Hayâlî bendeden arz-ı niyâz
Ana bu devlet yeter dergâh-ı âlî-şânın öp
Ey sabah yeli! Hayâlî kulunun yalvarışlarını söyleyebildinse bu mutluluk ona yeter; yüce eşiğini öp.

GAZEL 12

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün
Aşk bir şem-i ilâhîdür benem pervânesi
Şevk bir zencîrdur gönlüm onun dîvânesi
Aşk ilahi bir mumdur. Ben onun çevresinde dönen pervanesiyim. Arzu, heves gönlümün deli divane olduğu bir zincirdir.

Kanda bilsün şâh-ı aşkun dergehi âdâbını
Kûhken bir dag eri Mecnûn yaban dîvânesi
Ferhâd görgüsüz bir dağ adamı, Mecnun'da yabanın delisidir. Aşk sultanın sarayının usul ve töresini ne bilsinler.

Kelle-i uşşâk satılmaz kesâdı var katı
İşlemez oldı mahabbet şehrinün serhânesi
Artık âşıkların başı satılmaz, para etmez oldu, hiç sürümü yok. Aşk şehri sakatatçısı işlemez oldu.

Mürg-ı dil dâ'im hevâ-yı aşk sergerdânıdır
Bülbülün gülzârı var bûmun olur vîrânesi
Bülbülün gülbahçesi var. Baykuşun bile bir viranesi olur. Gönül kuşu ise yersiz yurtsuz aşk göğünde başı dönmüş bir şekilde döner durur.

Sâgar-ı Cemde bu beyt-i dilgûşa mersûm imiş
Âteş-i bâdeyle germâgerm iken kâşânesi
Başı şarabın ateşiyle iyice kızışmışken Cem'in kadehinde gönülleri ferahlatan bu beyit yazılı imiş.

Ridd oldur kim götürdi bezm-i kesretden ayağ
Sâkî-i devrân elinden tolmadan peymânesi
Felek sakisinin elinden kadehi dolmadan bu çokluk toplantısından ayağını çeken kişi gerçek rinddir

Şîr ü şeker gibi alışdı Hayâlî'nün bugün
İltifât-ı Şâh ile vâz'ı dervîşânesi
Sultanın iltifatları ile Hayali'nin dervişlere yaraşır davranışı sütle şeker gibi birbiriyle buluştu.

GAZEL 13

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün
Nigârâ bezm-i hüsnünde dil-i mestânemüz kaldı
Perin yakmış cemâlün şem'in epervânemüz kaldı
Güzelim! Güzel yüzünün mumu çevresinde dolaşırken kanatlarını yakan pervanemiz yani sarhoş gönlümüz güzelliğinin toplantısında kaldı.

Anı hoş tut garîbündür efendi işte biz gitdik
Gönül derler ser-i kûyunda bir dîvânemüz kaldı
Efendi! İşte biz gidiyoruz. Senin bulunduğun yerde adına gönül derler bir delimizi bıraktık. O sana tutkun kimsesiz bir zavallıdır; onu hoş tut.

Yürek kan oldı hicrândan vücûdum çekdi el cândan
Fedâ oldı yoluna cümlesi zîrâ nemüz kaldı
Yüreğim ayrılığın acısıyla kan doldu. Vücudum canından ayrıldı. Her şeyimiz yoluna feda edildi. Başka nemiz kaldı.

Başumdan akl ise gitdi dil ile cân revân oldı
Ten-i bî-i'tibâr adlu kuru virânemüz kaldı
Aklımsa başımdan çıkıp gitti. Gönlüm ve canım yollara düştü. Kala kala vücut adında değersiz bpş bir yıkıntımız kaldı.

Hayâlî devlet-i bî-i'tibâra bakmadan gitdün
Bize besdür bu ki dillerde bir efsânemüz kaldı
Hayali: Bu değersiz dünya zenginliğine, saltanatına aldırmadan geçip gittin. Aşkımızın dillerde dolaşan efsanesi kaldı. Bu bize yeter.

GAZEL 14

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün
Mecnûn kaçan ki aşk eline pâdişâh idi
Âhı alem figânı tabl gam sipâh idi
Mecnun aşk eline sutan olduğu zaman ahı, bayrağı, feryadı, davulu, çektiği gam askerd idi.

Mecnûn belâ vîlayetine şehriyâr iken
Jûlîde mûlar üstine çetr-i siyâh idi
Mecnun bela ülkeine sultan iken karmakarışık saçları üstüne kurulumuş kara bir çadırdır.

Mecnûn teninde yer yer elif na'l ile dîlâ
Mihnet şebinde Leylî içün şekl-i âh idi
Ey gönül! Mecnun'un vücudundaki yer yer elif biçimindeki tırmıklar, nal şeklindeki yaralarla, acılı gecelerinde Leyla için çektiği ahlara benzerdi.

Mecnûn başında var idi bir âşiyân-ı murg
Ankaa-yı aşka kûh-i belâda penâh idi
Mecnunun başında bir kuş yuvası vardı. Bu aşk ankasına belâ dağında bir sığınaktı.

Nâgeh Hayâlî Leylî güzer eyleye deyu
Mecnûn teninde yer yer elif doğrı râh idi
Hayâlî ! Leylâ ansızın gelirde geçer diye. Mecnûn'un vücudunda yer yer elif gibi doğru yollar vardı.

GAZEL 15

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün
Kûhkenlikler ki Ferhâd etdi çekdi mihneti
Aşkbâzîlik degülmüş bildim anun niyeti

Ferhâd dağ delmekle uğraştı. Çok üzüntü ve keder çekti. Anladım. Meğer onun niyeti aşkla uğraşmak değilmiş.

Levh-i dilde nakş olmışken hayâl-i şekl-î yâr
Taşlara yazmak düşer miydi o şîrîn sûreti
Sevgilinin şeklinin hayali gönül sahifesinde kalmışken, o tatlı tüzün hayalini taşlara yazmanın ne gereği vardı?

Tâlib oldur sala kendin nâr-ı aşka nûr ola
Âşık oldur aşk ile olmaya anun şöhreti
Sevgiliyi gerçekten isteyen, kendini aşk ateşine atıp nur olandır. Gerçek aşık aşkta tanınmış olmayana denir.

Aşk âşıklar işidür ey gönül Mecnûn dahi
Sağ olaydı öğrenürdi şimdi benden san'atl
Ey gönül! Aşk, âşıkların işidir. Mecnûn bile sağ olsaydı da bu sanatı benden öğrenseydi.

Ey Hayâlî dâvî-i aşk eylemek hâcet degül
Anladur âşıklığın lâbüd kişinün hâleti
Hayâlî ! Aşıkım diye iddia etmeye gerek yok. Kişinin durumu şüphesiz âşık olduğunu belli eder.

GAZEL 16

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün
Sanma sen cûy bizi biz akıcak deryâyuz
Hâr u haslar götürüp gitmede bî-pervâyuz
Sen bizi ırmak sanma, biz akınca deryâ oluruz. Çör çöp alıp götürmekten sakınmayız.

Pâymâl etme bizi mûr görüpey gâfil
Mûr iken mâr oluruz mâr iken ejderhâyuz
Ey gâfil! Bizi karınca gibi güçsüz görüp ayağının altında ezmeğe kalkma; biz karınca iken yılan, yılan iken yedi başlı ejderhâ oluruz.

Eyledük himmetümüz câhına hâkanı gedâ
Çalınur debdebe-i şevketümüz Dârâ'yuz
Yardımımızın derecesine göre sultânı dilenci yaptık. Büyüklüğümüzün debdebesiyle Dârâ'yız.

Yoğ iken dest kefümüzde durur mühr-i kabûl
Devleti zîr-i kadem kılmış iken bî-pâyuz
Elimiz yokken kabûl mührü avucumuzdadır. Ayaksızız ama zenginliği, iktidârı ayağımızın altına aldık. (Beyitte Kazâ-yı ilahî anlatılmış; elsiz ve ayaksız olarak elin ve ayağın yapacağı işleri yapıyor).

Biz Hayâlî bu gönül âleminün göklerine
Dâ'imâ şevk veren mihr-i cihân ârâyuz
Hayali! Biz bu gönül dünyâsının göklerini sürekli aydınlatan dünyayı süsleyen güneşiz.

GAZEL 17

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün
Bu cemâlün şem'ine pervâne gelmişlerdenüz
Yanalum ey şem'-i rûşen yana gelmişlerdenüz
Bu güzelliğin mumu çevresıne pervâne olmuşlardanız. Ey parlak muma benzeyen sevgili! Bırak yanalım; ötedenberi yanıp gelmişlerdeniz.

Cerr edüp eytâm-ı eşküm kûyûnı devrân eder
Merhamet kıl dôstum ihsâna gelmişlerdenüz
Gözyaşlarımın yetimleri dilenerek mahallende dönüp dolaşıyor. Dostum, acı bize, iyiğini istemeğe gelenlerdeniz.

İtlerünle âşinâ olmag içün ey nâzenin
Nâzükâne kûyunı seyrâna gelmişlerdenüz
Nazlı sevgilim, kapını bekleyen köpeklerinle tanışmak için, bulunduğun yerleri saygıyla dolaşmağa gelenlerdeniz.

Zâhidâ mahbûb u meyden gel bizi men' eyleme
Biz ezelden bu yola rindâne gelmişlerdenüz
Ham sofu! Gel bizi güzel sevmek ve şarap içmekten alıkoyma. Biz bu yola ezelden beri rindcesine gelenlerdeniz.

Vasf-ı haddünle Hayâlî tâze dîvân bağladı
Pâdişâhum sunmağa dîvâna gelmişlerdenüz
Hayâlî, yanağını öğerek yeni bir dîvân meydana getirdi. Sultânım! Dîvânımızı sunmağa huzûruna gelenlerdeniz.

GAZEL 18

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün
Dil helâk oldı bu gün derdiyle ol mehpârenün
Bulmadum çoğ istedüm nâm u nişânın çârenün

Gönül bu gün o ay parçası gibi güzelin derdiyle helâk oldu. Çok aradım, ama buna çârenin ne adını, ne izini bulamadım.

Mihnet ü derd ü belâ ile düşelden hecrüne
Rahm eder hâline bîçâre ben bîçârenün
Üzüntü, dert ve belâ ile ayrılığına düşeliden beri bütün çâresizler ben çâresizin hâline acırlar.

Hâr-ı gamdan gülşen-i kûyında bülbül veş yine
Göklere erişdi feryâdı dil-i gam-hârenün
Bulunduğun gülbahçesinde gamının dikeninden çektiği acılarla dertli gönlümün haykırışları, bülbül feryâdı gibi yine göklere yükseldi.

Sînem üzre dâğ-ı hasret acıyup kan ağladı
Hâline şol tîğ-i hecründen erişen yârenün
Göğsüm üzerindeki özlem yarası senin şu ayrılığının kılıcından açılan yaranın hâline acıyıp, kan ağladı.

Ey Hayâlî tâli'ün yokdur sitâren neylesün
Çün senünle yılduzı barışmaz ol mehpârenün
Hayâlî! Tâlihin yok. O ay parçası güzelin seninle yıldızı barışmayınca yıldızın ne yapsın?

GAZEL 19

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün

Bezm-i bahâra basdı ayağı benefşenün
Gül gibi geldi işreti çağı benefşenün
Menekşenin ayağı bahar toplantısına bastı. Menekşenin de gül gibi içme çağı geldi.

Çekdi dolusını arak-ı jâleden seher
Boynını eğdi jâle çanağı benefşenün
Sabah, çiğ dâneleri rakısıyla dolu kadehini başına dikti. Menekşenin çiğ dolu çanağı başını eğdi.

Nergis iletdi bezmine bir şem'dan-ı zerd
Tâ subh olınca yandı çerâğı benefşenün
Nergis, toplantısına san altından bir şamdan getirdi. Menekşenin mumu tâ sabah oluncaya kadar yandı.

Sevdâ-yı hâli ey gözi nergis izânnun
Boynına atdı bir kara dâğı benefşenün
Ey nergis gözlü! Yanağının üzerindeki beninin kara sevdâsı, menekşenin boynuna bir kara yanık bıraktı.

Pâyından asılu megese benzedenlere
Vardur Hayâlî bir nice lâgı benefşenün
Hayâlî! Menekşenin, kendisini ayağından asılmış sineğe benzetenlere bir nice latîfesi var.

GAZEL 20

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

Sûfıyâ ta'n eyleme sâfî şarâb-ı sâfa gel
Düş ayağına harâbât ehlinün insâfa gel
Ey ham sofu! Durmadan yalnızca ayıplıyorsun. Ayıplamayı bırak, saf şarap içmeğe gel. İnsâf et, biraz da meyhâneyi tanıyanların ayağına düş, yalvar. (Ayag; ayak ve kadeh anlamındadır Meyhâne tasavvufta tekke karşılığı kullanılır)

Sînemün dâğında idrâk eyle gönlüm sırrını
Olmağa ankaa-yı âlî-şâna hemdem Kaaf' a gel
Gönlümün sırrını göğsümde açılan yaralardan anla. Yükseklerde uçan Anka'ya arkadaş olmak istiyorsan Kaf dağına gel. (Anka, hümâ, simung ismi olup cismi olmayan efsanevı devlet kuşudur. Çok yüksekten uçtuğu için kimse göremez. Kaf dağında veyâ ıssız bir adada yaşadığı ve kemikle beslendiğine inanılır. Anka, tasavvufta vahdet anlamında kullanılır)

Gönlüme gir görmek istersen muhabbet gülşenin
Cennet-i Adn'i temâşâ kılmağa A'râf'a gel
Sevgi gülbahçesini görmek istersen gel, gönlüme gir. Adn cennetini seyretmek istersen A'raf'a gel. (Cennet i adn. sekiz cennetin en yücesidir. Hepsinin ortasındadır. Bütün cennetlerin akarsuları buradan çıkar. A'raf aslında kum tepesi, yüksek yer demektir. Kur' an'ın VII süresinin adıdır Cennet ve cehennemin arasında, sevep ve günahları eşit olanların gidecekleri bir set, yüksek bir yerdir)

Cevher-i ferd iken ey gâfil bu cümle mümkinât
Nice taksîm oldugın fehm etmege sarrâfa gel
İnsan bütün yaradılmışların özü, en şereflisi iken, bunu bilmeyen gâfil! Bu cevherin bütün varlıklara nasıl bölüşüldüğünü öğrenmek için sarrafa gel de anla. (İnsan

kâinâtın özü ve eşrefü'l- mahlûkat, canlıların en şereflisidir. Sarraf, altının değerini ölçen, altından anlayan kişidir. Beyitte şâir, kendisinin sarraf olduğunu, cevherin değerinden anladığını söylemek istiyor).

Aşkda kan ağlamak şerhin Hayâlî'den işit
Bezm-i Cem evsâfını öğrenmeğe vassâfa gel
Aşkta kan ağlamanın açıklamasını Hayâlî'den dinle; Cem toplantılarının nasıl olduğunu bilmek istiyorsan, bundan en iyi anlatan bana gel sor.

GAZEL 21

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

Sûfîyâ ta'h eyleme sâfî şarâb-ı sâfa gel
Düş ayağına harâbât ehlinün insâfa gel
Ey ham sofu! Durmadan yalnızca ayıplıyorsun. Ayıplamayı bırak, saf şarap içmeğe gel. İnsâf et, biraz da meyhâneyi tanıyanların ayağına düş, yalvar.

Sînemün dâğında idrâk eyle gönlüm sırrını
Olmağa ankaa-yı âlî-şâna hemdem Kaaf' a gel
Gönlümün sırrını göğsümde açılan yaralardan anla. Yükseklerde uçan Anka'ya arkadaş olmak istiyorsan Kaf dağına gel

Gönlüme gir görmek istersen muhabbet gülşenin
Cennet-i Adn'i temâşâ kılmağa A'râfa gel
Sevgi gülbahçesini görmek istersen gel, gönlüme gir. Adn cennetini seyretmek istersen A'raf'a gel. Cennet i adn sekiz cennetin en yücesidir. Hepsinin ortasındadır. Bütün cennetlerin akarsuları buradan çıkar. A'raf aslında kum tepesi, yüksek yer demektir. Kur'an'ın sûresinin adıdır. Cennet ve cehennemin arasında, sevap ve günahları eşit olanların gidecekleri bir set, yüksek bir yerdir

Cevher-i ferd iken ey gâfil bu cümle mümkinât
Nice taksîm oldugın fehm etmeğe sarrafa gel
İnsan bütün yaradılmışların özü, en şereflisi iken, bunu bilmeyen gâfil! Bu cevherin bütün varlıklara nasıl bölüşüldüğünü öğrenmek için sarrafa gel de anla. İnsan kâinâtın özü ve eşrefü'l-mahlûkat, canlıların en şereflisidir. Sarraf, altının değerini ölçen, altından anlayan kişidir. Beyitte şâir, kendisinin sarraf olduğunu, cevherin değerinden anladığını söylemek istiyor

Aşkda kan ağlamak şerhin Hayâlî'den işit
Bezm-i Cem evsâfını öğrenmeğe vassâfa gel
Aşkta kan ağlamanın açıklamasını Hayâlî'den dinle; Cem toplantılarının nasıl olduğunu bilmek istiyorsan, bunları en iyi anlatan bana gel sor.

GAZEL 22

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün

Ey aşk-ı yâra bende-i fermân olan başum
Bî-taht u tâc âleme sultân olan başum
Ey sevgilinin aşkının buyruğuna kul, köle olan başım. Tahtı ve tâcı olmadan dünyaya sultan olan başım.

Kanıyla ta'ne taşlarını la'l-reng edüp
Derd ü belâ günehlerine kân olan başum
Ayıplama taşlarını kanıyla yâkut rengine boyayıp, dert ve belâ cevherlerinin mâdeni olan başım

Ey bir gedügine bu cihânun konulmayup
Gam ellerinde seng-i beyâbân olan başum
Ey bu dünyânın bir gediğine yerleştirilmeyen, gam ellerinde çöl taşları olan başım

Evvel benüm firâk ile ummân edüp yaşum
Sonra habâb-ı lücce-i ummân olan başum
Önce, ayrılık acısıyla gözyaşlarını deniz hâline getirip, sonra bu denizin dalgaları üstünde bir kabarcık gibi kaybolan başım.

Çevgânına irâdet-i Hakkun rızâ verüp
Çün gûy mihr ü mâh ile galtân olan başum
Tanrı buyruklarının değneğinin işâretlerine uyup, top gibi ay ve güneşle birlikte yuvarlanan başım.

Her gün Hayâlî gibi edüp bir makaamı seyr
Her gece bir vilâyete mihmân olan başum
Hayâlî gibi, her gün bir başka yeri dolaşıp, her gece bir başka şehre konuk olan başım.

GAZEL 23

Mefâ'ilün / fe'ilâtün / mefâ'ilün / fe'ilün

Harâb olupdur o âbâd gördügün gönlüm
Gamunla dopdoludur şâd gördügün gönlüm

O bayındır gördüğün gönlüm, şimdi yıkıntı hâlindedir. O, mutlu ve neş'eli gördüğün gönlüm, şimdi aşkının kederiyle dopdoludur.

Cihânda başına sultan iken benüm servüm
Kul oldı sen şehre âzâd gördügün gönlüm

Benim selvi boylum! Dünyâda kendi başına sultanken, şimdi serbest sandığın gönlüm, senin gibi bir sultâna kul, köle olmuştur.

Cefâya öykünüben cevre cân verür şimdi
Vefâ vü mihr ile mu'tâd gördügün gönlüm

Sevgiye ve bağlılığa alışkın olduğunu bildiğin gönlüm, şimdi cefaya imrenir, eziyete canını verir oldu.

Görünce dâne-i hâlüni dâm-ı zülfünde
Tutuldı kaldı o sayyâd gördügün gönlüm

Saçının tuzağında beninin danesini görünce, o hep avlar bildiğin gönlüm tuzağa tutuldu kaldı. Kuş avlarken kurulan bir tuzak anlatılmış. Saç ipliğe, ben de yem danesine benzetilmiş.

Karışdı kara yere kûhsâr-ı mihnetde
Hayâlî şimdi o Ferhâd gördügün gönlüm

Hayâlî; O, dağları delen Ferhâd olarak bildiğin gönlüm, şimdi üzüntü ve keder dağlarında kara yere karıştı gitti.

GAZEL 24

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün

Livây-ı mihrüni dikdüm gönül mülkine şâhem ben
Şerâr-ı nâr-ı âhumla şeh-i emcüm-sipâhem ben

Aşkının bayrağını diktim: gönül ülkesine şâh oldum. Âhımın ateşinin kıvılcımlarıyla yıldızlar kadar kalabalık ordusu olan sultânım ben.

Letâfet gülşeninde gonce-i gülgûn-kabâsın sen
Mahabbet sebzezârında sararmış bir giyâhem ben

Sen, güzellik bahçesinde gülrenkli giysiler içinde bir goncasın. Ben, yemyeşil sevgi bahçesinde sararmış bir otum.

Cihân-ı fîrenün rûşen çerâğı mihr-i gerdûnsun
Mahabbet âsumânında husuf içinde mâhem ben

Sen bu karanlık dünyâyı aydınlatan gökyüzünün güneşisin. Ben sevgi göğünün tutulmuş ayıyım.

Sa'âdet Mısrınun sultanısın gün gibi rûşensin
Hayâlün Yûsufına mesken olmış fîre çâhum ben

Sen mutluluk ülkesinin sultanısın; güneş gibi parlaksın. Bense hayâlinin Yûsuf'unun oturduğu karanlık bir kuyuyum. Kardeşleri Hz. Yûsuf'u karanlık bir kuyuya atmışlardı. Tâcirler su çekerken karanlıklar içinde güneş gibi parlayan Yûsuf'u kuyudan çıkarmış ve Mısır'a götürüp köle olarak satmışlardı.

Hayâlî yedi eflâkün nola gönlinde yer etse
Elifle dâg ile başdan ayağa âh âdem ben

Hayâlî! Göğsümdeki elif biçimindeki yırtıklar ve yuvarlak yaralarla baştan ayağa âhlar içindeyim. Âhlarım, yedi gökkubbesinin gönlünde yer etse şaşırılır mı?

GAZEL 25

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

Âyîne her gün koyar dildân tenhâ koynına
Nâz ile Yûsuf girer güya Züleyhâ koynına

Ayna her gün sevgiliyi yalnız başına koynuna alır. Sanki, Yûsuf nazlanarak Züleyhâ'nın koynuna girer Kur'ân'daki Yûsuf kıssasında, güzelliğiyle tanınmış olan Yûsuf peygamber, Mısır azizinin karısı Züleyhâ'nın aşk çağrısına uymamış, kaçarken eteği yırtılmıştı.

Çıkmadı yârun lebi fikr-i dil-i ağyârdan
Aldı ol la'li dirîgâ seng-i hârâ koynına

Sevgilinin dudağının düşüncesi yabancıların gönüllerinden çıkmadı. Ne yazık ki, kara taş o yâkutu koynuna aldı. Sevgilinin dudağı rengi bakımından yâkuta, rakibinin gönlü de merhametsiz ve değersiz oluşu sebebiyle sert kara taşa benzetilmiştir.

Râh-ı gülzâr-ı vefâda cismini eden gubâr
Rüzgâr ile girür bir verd-i ra'na koynına

Vücûdunu vefâ gülbahçesinin yolunda taş gibi unufak eden bir gün gelir güzel bir gülün koynuna girer. Gül-i ra'nâ, dışı

sarı, ortası kırmızı renkli bir gülün adıdır. Rüzgâr kelimesi zaman ve rüzgâr anlamlarında kullanılmış.

Dâmenine seng alup kûhsâr ceng etmek diler
Koyduğı-çün makdemin nakşını sahrâ koynına
Ova, ayağının izini koynuna koyup sakladığı için dağ, eteğine taşlar doldurup onunla savaşmağa hazırlanır.

Nice gözyaşı Hayâlî aşk içinde oldı mahv
Girdiler ırmağlar gûyâ ki deryâ koynına
Hayâlî! Tıpkı akarsuların denizin koynuna girip kaybolması gibi, nice gözyaşları aşk yolunda yokolup gitti.

GAZEL 26

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün
Dem mi var kanlu yaşum çehreme yol eylemeye
Gün mi var leşger-i gam câna nüzul eylemeye
Kanlı yaşımın yüzümden aşağı boşalmadığı bir an mı kaldı? Gam askerinin canımda konaklamadığı bir gün mü var?

Yok yerüm kûy-ı münâcâtda havfum bu benı
Bu melâmetle harâbât kabul eylemeye
Tanrı'ya yalvarma yeri olan mescitte yerim yok. Korkarım bu rezillikle meyhâne de beni kabul etmeyecek.

Varmı bir kaleb-i matlûb-ı melek-sîma kim
Pertev-i hüsn-i ezel ana hulûl eylemeye
Melek yüzlü, tam istendiği gibi, uygun bir kalıp var mıdır ki, başlangıcı olmayan ilâhî güzellik onda kendini göstermesin? Tasavvuf düşüncesine göre Cemal-i mutkak'ın tecellisi anlatılmış

Âferînler ola şol âşık-ı mihnet-keşe kim
Başına üşe gam-ı dehr melül eylemeye
O belâ çeken âşıka âferînler olsun; başına dünyânın bütün dertleri üşüşmüş de onu yine usandırmamış.

Muhîbbî

GAZEL 1

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün
Celîs-i halvetüm vârum habîbüm mâh-ı tâbânum
Enîsüm mahremüm vârum güzeller şâhı sultânum
Yalnızlık köşesindeki arkadaşım, efendim, sevgilim, parlak ayım, dostum; sırdaşım, sahibim, güzeller şâhı sultânım.

Hayâtum hâsılum ömrüm şarâb-ı Kevserüm Adnum
Bahârum behçetüm rûzum nigârum verd-i şebîstânum
Hayatım, her şeyim, ömrüm, Kevser şarabım, cennetim, baharım, güzelim, gündüzüm, sevgilim, gülen gülüm.

Neşâtum işetüm bezmüm çerâğum neyyirüm şem'üm
Turunç u nâr u nâencüm benüm şem-i şebistânum
Sevincim, sevgim, sohbet ve muhabbet meclisim, kandilim, nûrum, mumum, mandalinam, nârım, portakalım, benim yatak odamım mumu.

Nebâtum sükkerüm gencüm cihân içinde bî-rencum
Azîzüm Yûsuf um vârum gönül Mısır'ınsaki hânu
Yeşilliğim, şekerim, hazinem, dünya içinde biricik dertsizim, azizim, Yuduf'um, efendim, gönül mısır'ındaki hânım.

Stanbul'um Karaman'um diyâr-ı mülket-i Rûm'um
Bedahşân'um ve Kıpçağ'um ve Bağdad'um Horasânum
İstanbul'um, Karaman'ım, Osman ülkesinde memleketlerim, Bedahşan'ım ve Kıpçağım ve Bağdâd'ım, horâsân'ım (Bedahşân, Hindistan ile Hôrôsan arasında olup, değerli taşlarıyla tanınmış bir şehir.)

Saçı vâvum kaşı yâyum gözi pü-fitne bîmârum
Ölürsem boynuna kanun meded hey nâ-müselmânum
Saçıvavım, kaşı yayım, gözü hasta ve ortalığı karıştıranım, ölürsem kanım boynuna olsun,hey kâfir sevgilim, yardım et.

Kapunda çünki meddâhum seni medh ederüm dâyim
Yürek pür-gam gözüm pür-nem Muhibbî yemvü hoşhâlüm
Çünkü kapında mübâlağa ile övenim, seni her zaman överim, yüreğim kederli gözüm yaşlı, Muhibbi'yim ve hâlimden hoşnudum.

GAZEL 2

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün
Dostum haddün yeter gülşende gülzâr olmasun
Dilden özge karşuna bülbül gibi zâr olmasun

Sevgilim güle benzeyen yanağın bana yeter, gül bahçesinde güller olmasa olur. Karşında benim gönlümden başka bülbül gibi ağlayıp inleyen olmasın.

Âşık oldum yine zülfine giriftâr oldı dil
Dostlar düşmen dahi aşka giriftâr olmasın
Âşık oldum: gönül yine saçma tutuldu Dostlar, düşmânım bile benim gibi aşka tutulup perîşân olmasın.

Sırr-ı aşkı sakladukça rûşen oldı gün gibi
Âh u eşkinden kişi böyle şermsâr olmasun
Aşkımın sırrını sakladıkça, gün gibi herkese açıkça belli oldu. Dilerim, aşkı ve gözyaşı yüzünden kimse böyle mahcup olmasın

Câna bey eder yine vermez metâ-ı bûseyi
Hüsn devrindeana kimse harîdar olmasun
Sevgili öpücük malını cana karşı satar, ama yine de vermez. Bu güzellik zamanında kimse ona alıcı olmasın

Çâresüz kaldı Muhibbî varabilmez vuslata
Âhkim âlemde kimse böyle nâçâr olmasun
Muhibbî çâresiz kaldı, bir türlü sevgiliye kavuşamıyor. Ah, dilerim dünyâda kimse böyle çâresiz kalmasın.

GAZEL 3

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

Halk içinde mu'teber bir nesne yok devlet gibi
Olmaya devlet cihânda bir nefes sıhhat gibi
Halkın gözünde iktidâr gibi, zenginlik gibi değerli bir şey yok Halbuki şu cihânda bir nefes sıhhat gibi ghiç mutluluk olmaz.

Saltanat didükleri ancak cihân gavgasıdur
Olmaya baht ü saâdet dünyede vahder gibi
Saltanat dedikleri sâdece birdünyâ kavgasıdır. Bu kavga gürültüden uzak yalnızlık gibi büyük saâdet ve bahi açıklığı olmaz.

Ko bu ayş ü işareti çünkim fenâdur âkıbet
Yâr-ı bâkî ister isen olmaya tâat gibi
Bu eğlenceyi, yeme içmeyi bırak, sonu kötüdür. Eğer ehedi bir sevgili istiyorsan ibâdetten ayrılma

Olsa kumlar sağışınca ömrüne hadd ü aded
Gelmeye bu şîşe-i çerh bir sâat gibi
Ömrün, kumlar sayısınca sınırsız ve hesapsız olsa bile, o şu dünyâ içinde bir sâat gibi geçip gider.

Ger huzur etmek dilersen ey Muhibbî fâriğvol
olmaya vahdet cihânda kûşe-i uzlet gibi
Ey Muhibbî, eğer huzur içinde olmak istersen, ferâgat sâhibi ol, dünyadan vazgeç. Yanlızlık köşesi gibi dünyâda huzur olmaz.

Yahyâ Bey

GAZEL 1

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün

Dâr-ı dünyâ delü gönlüm gibi virân olsa
Ne cihân olsa ne cân olsa ne hicrân olsa
Dünyâ evi deli gönlüm gibi virân olsa
ne dünyâ olsa ne can olsa nede ayrılık olsa

Kâskî sevdügümi sevse kamu ehl-i cihân
Sözümüz cümle hemân kıssa-i cânân olsa
keske sevdigimi herkes sevseydide
hepimiz onu konussak, ondan söz etsek

Bir demir tagi delüp boynına almak gibidür
Her kişi âsık olurdı eger âsân olsa
Âsık olmak demir dagı delip boynuna almak gibidir:
Eger bu iş kolay olsaydı herkes âsık olurdu.

Şâdmânam gam-ı yâr ile sevinmez yokdur
Bir gedâ cümle cihân mülkine sultân olsa
Bende sevgilinin derdi var diye mutluyum:
Bir dilenci bütün dünyâya hakim olsa sevinmez mi?

Cân atar karşu çıkar izzet eder ey Yahyâ
hancer-i dilber ile bir çıkışur cân olsa
Sevgilinin hanceri ile bas edebilecek biri olsaydı,
hemen karsılar, can atar, ona saygı gösterirdi.

GAZEL 2

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

Kâskî bin canum olaydı benim ey gonca-leb

Cevrüni bin cÂn ile tâ kim cekeydüm rûz u şeb
Nolaydı ey gonca dudaklı sevgili, bin canım olaydıda
derdini gece gündüz çekeydim.

Çesm-i mestündür araya fitneye bais olan
Bu dil-i mansûrumı asmaga zülfündür sebeb
Arada ortalıgı karıstıran sarhos gözündür:
bu Mansûr'a benzeyen gönlümün asılmasına zülfün sebeb
olmustur

Askı bir vâdiye irgürdi dil-i dîvâne kim
Furkatüne râzî oldı vuslatı itmez taleb
Deli gönül aşkı öyle bir vadiye getirdiki,
artık senin ayrılıgına razıdır ve sana kavuşmayıda istemez.

Devlt anun kim lebunle zindegânî eyleye
Vây ana kim ol hârâmi gözlerün ede gazab
Dudaklarının serbetinden icip hayat bulanlara ne mutlu:
Harâmî gözlerini ugrayanınsa vay hâline.

Pâdisâhum hey ne müskil derd imiş sevmek seni
Gelmesün kullar başıma ısbu hâl-i bü'l-aceb
Sultanım, seni sevmek ne müşkil dertmiş meger!
Bu görülmedik hl kimsenin basına gelmesin.

Âsık-ı dîvânesini tasa tutarmıs ol perî
Ellerun dedukleru bir bir basuma geldi hep
O peridîvâne âsıgını tasa tutarmış:
Başkalarının söyledikleri bir bir basıma gelldi hep

Âşık-ı bîmârun ey Yahyâ vucûdi beytine
Aşk-ı yan zelzele olur misâl-i tâb-i teb
Ey Yahyâ! sevgilisinin aski,
hasta asıgın vucûdu binasına sıtma titremesi gibi sarsıntı
verir

GAZEL 3

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün
Yâra gecmişler beni birkaç münâfıklar meded
zâyi oldu bunca yıllık âşinâlık medet
Bir kac münâfık beni sevgiliye gecmiş meded!
Bunca yıllık dostluga yazık oldu meded!

İçürüp âl ile her dem ol gözi mestaneyı
Od salarlar cânuma bir niçe fâsıklar meded
Bir gurup kötü tüşünceli o sarhos gözlüyü hile ile içirerek,
bagrımı yakarlar nolur yardım edin.

Câme-i gülgûn ile âdemler öldürür nigâr
Girdi gül gibi boyınca kana yazıklar meded
O güzel al elbiseler giymele insanı öldürür:
yazık gül gibi boyunca kana girdi

Hâba varmışken öpermiş dest-i cânânı rakîp
Olur imiş uyur ardınca uyanıklar meded
Rakip, sevgili uyurken elini öpermiş:
Meger uyuyanın arkasından uyanıklar firsat gözetirmiş,
yetişin.

Hâleti nez'üzre Yahyâ vuslatun adın anar
Bu ecel uykusudur bîçâre sayıklar meded
Yahyâ can teslim ederken bile sevgiliye kavusmayı dilden
düşürmez:
Bu ecel uykusudur, zavallı, yazık, sayıklıyor

GAZEL 4

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün
Yüzine tutmış nikaab-ı hattı yusuf-vâr şi'r
şîvesündendur hicab eder guftâr şi'r
Şiir, yazıdan peceyi yüzüne tutmus. Böylece şiir,
nazından dolayı örtünerek konuşur.

Çekdügüm derdi bilürdi nâlemi gûş eylese
Hâlume vâkıf olurdı okusa dildâr şi'r
Gönül alan güzel eger feryâdıma kulak verse cektigim derdi
bilir, şiir okusa durumumu kavrardı

Yârun ebrûsi gibi bahri melâhat mevcudi
Yarasur olursa manzûr_ı ülü'l ebsâr şi'r
Şiir sevgilinin kaşı gibi güzellik denizi dalgasıdır:
Bu yüzden şiir akıl sahiplerininnezdinde degerli bir yer tutsa
uygun olur.

Pâre pâre etdi endâmın yakasın câk edüp
tûr-i mûsâ gibi görmüşdır meger dîdâr şi'r
Mûsâ'nın tûr dagı gibi mutlak güzelligi görmüş olmalıki

Şiir yakasını yırtıp vucûdunu parcaladı

Âşık-ı dÎvâneye dîvânum oldu hasb-i hâl
Ehl-i derdün derdini eyler müdâm iş'ar şi'r
Divâne aşıklara benim şiirlerimi topladıgım divânım dert ortagı oldu: çünkü şiir dâimâ dertlilerin derdini bildirir

bir lisân-ı gaybdur gûyâ anun her mısra'ı
Âlem -i mânâdan eyler kendüyi izâr şi'r
Kendini mânâ âleminde gösteren şiirinher mısrası sanki gaybdan gelen bir dildir.

Şevk ile Yahyâ güller yakasın çâk eder
Söylesem ol kaameti mevzûn içeün her bâr şi'r
Her ne zaman o endam güzel için şiir söylesem,
Güller şevk ile açılır ve Yahyâ gibi yakalarını yırtarlar.

GAZEL 5

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün
Eyü ad ile benâm olana âdem dediler
Beşer'i muhterem insân-ı mukerrem dediler
İyi ad ile anılmıs olana adam dediler,
Saygı deger ve üstün kılınmıs insan dediler.

Kendüsin bilmeyene tanrısını bulmayana
Har-ı lâyefhem ü dîvâne vû sersem dediler
Kendisini bilmeyene tanrısını bulmayanı,
Deli, sersem, anlayıssız eşek dediler

Mütekebbirlere ikrâm-ı tamam etmediler
Kendi eksükligini bilmeyene kem dediler
Kibirlenenlere saygi göstermediler:
Kendi eksikligini bilmeyen için kötü dediler

Gussadan hâli degül hâl-ı hayâtında kişi
Elem-i âleme her dem gam-ı müdgam dediler
İnsan yasadıgı sürece derd ve üzüntüden uzak kalamaz:
Dünyanın dertlerine her zaman üst üste yıkılmıs gam dediler

her mey'i ma'siyete mâyil olan mollâya
Fâsık-ı bî-meze hayvan-ı muallem dediler
günah sarabına egilimi olan her mollaya:
Tatsız, zevksiz, ehlilestirilmiş hayvan dediler

Katrece vermediler kendi vücûda vûcûd
Sôfîler tâlib-i deryâ-yı fenâyam dediler
Mutasavvıflar kendi varlıklarının bir damlasında mesâbesinde görmediler: yokluk denizine varmak istiyoruz dediler.

Şir-i Yahyâ'ı görüp izzet ile hürmet ile
Fusahâ sellemehu'llahu musellem dediler
Yahyâ nın şiirini gören fâsih kişiler, Saygı ile onun önünde egilerek Allah ona esenlik verin ve oda esenlige kavustu dediler.

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün
-mevt selâmınıeğildüm aldum
(Vücudum iki kat oldu. Kocadım, gücüm kalmadı. Eğildim ölüm meleğinin selamını aldım)

Mârifet mîvelerieğdi vücûdum talın
Ra gibi hayret ile bahr-i kemâle taldum
(Marifet meyveleri vücudumun dalını eğdi R harfi gibi hayretle olgunluk
denizine daldım.)

Ağarup gün gibi müstağrak-ı envâr oldum
Sâye-veş yüz karasın rûy-ı zemîne çaldum
(Güneş gibi ağarıp nura gark oldum. Yüz karasını gölge gibi yere çaldım.)

Rüzgâr ile dü-tâ oldı nihâl-i bedenüm
Âhir-i mâh gibi gâyet ile alçaldum
(Rüzgarla vücud fidanım iki kat oldu. Ayın sonu gibi gayet alçaldım)

Rûhum aslına rücû ede gibi ey Yahyâ
Pîr olup gerdenümi cânib-i hâke saldum
(Ey Yahya, ruhum aslına döneceğe benziyor ihtiyarlayıp boynumu toprağa saldım. Yani ölüm yaklaşıyor. Ruhum Tanrıya vücudum toprağa dönecektir.)

GAZEL 6

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün
Seni hûb anlamışuz husrev-i hûbân bilürüz

Kâkülün gibi ser-âmedlere sultân bilürüz
(Seni güzel bilir güzeller sultanı sayarız. Kısacası kakülün gibi önde gelenlere padişah tutarız.)

Dil-rübâlar yegi begler begisin sultânum
Kulunun kulına kul olmagı unvân bilürüz
(Sultanım sen gönül alan güzellerin tercih ettiği beyler beyisin. Biz senin kuluna kul olmayı şeref biliriz.)

Yâr elinden iniler ney gibi yanar yakılur
Biz bu âşıklar alayını neyistân bilürüz
(Yar elinden inleyip ney gibi yanıp yakılan bu aşıklar alayını bir ney ülkesi olarak tanırız)

Yân cân gülşenine belki cinân gülşenine
Togrusın mı diyelüm serv-i hırâmân bilürüz
(Doğrusunu söyleyeyim yari can, belki de cennet bahçesine salınan servi biliriz)

Zinde kıl adunı Yahyâ gibi cânun var ise
Yârsuz âşıkı bî-hâlet ü bî-cân bilürüz
(Eğer canın varsa adını Yahya gibi diri tut. Sevgilisiz aşığı biz halsiz ve cansız olarak biliriz.)

GAZEL 7

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün
Mecnûn-ı aşkı lâle gibi taga saldılar
Hem taga hem benefşe gibi bâga saldılar
(Aşk delisini lale gibi dağa saldılar. Hem dağa hem de menekşe gibi bağa saldılar.)

Başlandı çünki kasr-ı muhabbet yapılmaga
Ferhâdı taşa Husrevi toprağa saldılar
(Sevgi sarayı yapılmaya başlayınca Ferhad'ı taşa, Hüsrev'i toprağa saldılar.)

Kayd-ı gam-ı cihândan alup dest-i aşk ile
Şehbâz-ı rûh-ı âşıkı uçmaga saldılar
(Dünyanın gam bağını aşk eliyle alıp aşıkın ruh doğanını uçmağa saldılar)

Cânânı kalb-i âşıka sôfiyi Kâ'beye
Kimin yakına kimini uzaga saldılar
(Sevgiliyi aşıkın kalbine, sofuyu Kabeye, kimini yakına kimini ise uzağa saldılar.)

Müstagrak etdi gözyaşı Yahyâyı nâgehân
Berg-i hazânı sanki bir ırmaga saldılar
(Ansızın Yahya'yı gözyaşı, hazan yaprağını nehre atmış gibi sürükleyip boğdu.)

GAZEL 8

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün
Âşıkun aşkı hakîkatda tarîkat yolıdur
Zâhidâ her elifi sînede vahdet yolıdur
(Aslında aşıkın aşkı tarikat yoludur. Ey zahid onun her elifi sinede vahdet yoludur.)

N'ola yerden göğe âh eylesem ol mâhı görüp
Görinen âh değül mihr ü muhabbet yolıdur
(O ay yüzlü sevgiliyi görünce yerden göğe ah etsem n'ola? Görünen ah değil sevgi ve dostluk yoludur.)

Başumuz kûh-ı elem oldu görinen iki kaş
Birisi râh-ı fenâ vü biri gurbet yolıdur
(Başımız elem dağı oldu. Görünen iki kaşınsa biri fenâ yolu biriyse gurbet yoludur.)

Aşk derbendi imiş dîde-i âşık bu gönül
Kârbân-ı gâmu endâh u meşakkat yolıdur
(Aşığın gözü aşk geçidi bu gönülse gam, sıkıntı ve dert kervanı yoludur.)

Gâfil olma yol eri yolda gerek ey Yahyâ
Aşk yolında ölüm âşıka vuslat yolıdur
(Ey Yahyâ aldanıp oyalanma. Yolcu yolunda gerek. Aşk yolunda ölüm, aşıka kavuşma yoludur.)

Nev'î

GAZEL 1

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün
Ne dehrün bendesi ne şâh-ı âlî-şânıyuz cânâ
Esîrün olalı milk-i gomun sultânıyuz cânâ
(Ey sevgili, dünyânın ne kulu ne şânı yüce pâdişâhıyız, Senin esîrin olduğumuzdan beri gam ülkesinin sultânıyız.)

Bizi egler gam-ı aşkundan bir künc-i ferâgat yok
Bu meydân-ı belânun gûy-i ser-gerdânıyuz cânâ
(Aşkının gamından bizi eğleyecek bir ferâgat köşesi yok.
Ey sevgili, bu belâ meydanının başı dönmüş topuyuz.)

Ferahdan ağlaruz gamdan güler biz özge abdâluz
Lebünle hattunun geh mest ü geh hayrânıyuz cânâ
(Sevinçten ağlayan, gamdan gülen özge abdallarız. Ey dost
Dudağınla tüyünün bazen hayrânı, bazen sarhoşuyuz.)

Vuhûş-ı deşt ile gündüz müsâfir kûh u sahrâda
Kilâb-ı kûyunun şeb-tâ-seher mihmânıyuz cânâ
(Ey sevgili, çölün yabanî hayvanlarıyla gündüz dağ ve
Çölde misâfir, köyünün köpeklerinin akşamdan sabaha
kadar konuğuyuz.)

Olaldan halka-i zülfünle Nev'î bî-ser ü sâmân
Muhabbet bezminün ser-halka-i rindânıyuz cânâ
(Ey sevgili, Nev'î senin zülfünün halkasıyla perîşan
olduğundan beri muhabbet meclisinin zindanlarının
başıyız.)

GAZEL 2

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün
Gönlümi yıkmak benüm şâhum revâ gördün mü hiç
Kendü iklîmin yıkar bir pâdişâ gördün mi hiç
(Benim sultânım, gönlümü yıkıp perîşan etmeyi hiç kendine
Uygun buluyor musun? Hiç, kendi ülkesini sultân gördün
mü?)

Hûblarda sen perî-peyker melek-manzar gibi
Cân-ı uşşâka görünmez bir belâ gördün mi hiç
(Güzeller içinde kendin gibi bir peri yüzlü, melek görünüşlü,
Âşıklarına görünmeyen bir belâ hiç gördün mü?)

Ben senün gibi cefâ-cû dilbere dûş olmadum
Sen benüm gibi belâ-keş mübtelâ gördün mi hiç
(Ben senin gibi cefâlı güzele hiç rastlamadım. Sen benim
Gibi belâ çeken bir âşık gördün mü hiç?)

Sâlik-i mülk-i adem olmış miyânun aşkına
Bu dil-i şeydâ gibi ehl-i fenâ gördün mi hiç
(Bu, belinin aşkından yokluk mülkünün yolcusu olan deli,
Divâne gönül gibi, hiç kendinden geçmiş bir Tanrı âşığı
gördün mü?)

Bunca yıllardur işün hercâyîlikdür ey felek
Ol yüzi mâhum gibi bir bîvefa gördün mi hiç
(Ey felek, yıllardır işin başıboş dönüp dolaşmaktır. O, ay
Yüzlüm gibi bir vefâsız güzel gördün mü hiç?)

Güllerin ben hep fenâ sûretlü buldum gülşenün
Sen de bak gör ey gönül rûy-ı bakâ gördün mi hiç
(Ben gülbahçesinin güllerini hep geçici, ölümlü gördüm.
Gönlüm, Sen de bak, güzelliği sonsuza kadar süren bir yüz
gördün mü hiç?)

Görmeyelden Nev'iyâ bir ay olupdur ol mehi
Şehir içinde ana benzer mehlikaa gördün mi hiç
(Nev'î, o ay yüzlü güzeli görmeyeli bir ay oldu. Bütün
Şehirde Ona benzer bir ay yüzlü güzel gördün mü hiç?)

GAZEL 3

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün
Cân Yusufı çâh-ı zenâhdân esîridür
Gel ey azîz esirge ki zindân esîridür
(*Cân Yûsuf'u o çene çukurunun esîridir***;** *ey azîz gel*
o zindân Esîrini kurtar.)

Ol şeh metâ'-ı hüsn ile Mısr-ı cemâlde
Bir hâcedür ki Yûsuf-ı Ken'ân esîridür
(O şâh, güzellik malıyla güzellik ülkesinde Ken'ân'la
Yûsufu Esîr eden bir efendidir.)

Tâtâr-ı zülfine o şehün bağlanur gönül
Ya'ni gedâ esîri degül hân esîridür
(O şâhın yağmacı zülfüne gönül bağlanır. Yani böylece
Dilenci esiri değil, hanın esiri olunur.)

Urmış surâhî gerdenine niçe yirde bend
Bî-çâre gör ki halka-i rindân esîridür
(*Surâhi gerdanına birçok yerde boğumlar yapmış.*
Gör ki zavallı rindler, halkasının esîridir.)

Boynında Nev'iyâ neye zincir-i şa'şa'a
Benzer güneş de ol şeh-i devrân esîridür

(Ey Nev'î, boynundaki görkemli o zinciriyle o, güneş Vurduğunda cihân şâhının esirine benziyor.)

GAZEL 4

Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilün

Kanda bir gam yârsuz kala benümle yâr olur
Bir belâ kim sâhibin bulmaz bana gamhâr olur
(Nerede bir üzüntü, keder dostsuz kalsa, benimle dost olur. Nerede sâhibini bulamayan bir belâ olsa, gelir bana ders ortağı olur.)

İstesem bir çare bin nâ-çarlık yüz gösterür
Vüs'at istersem geniş dünyâ başuma târ olur
(Derdime bir çâre arasam bin türlü çâresizlik yüzünü gösterir. Biraz ferahlamak istesem, bu koca dünyâ başıma dar olur.)

Her har-ı nâdân içün pâ-bend olan zilf-i siyâh
Bana gelse mürg-i cân sayd etmek içün mâr olur
(Her câhil eşeğin ayağını bağlayan sevgilinin o kara saçı, Bana gelince can kuşunu avlamak için bir yılan hâline gelir.)

Tâli'ümde hak tasavvur kıldugum bâtıl çıkar
Rişte-i tevhîd olan halka bana zünnâr olur
(Tâlihsizliğimden bütün doğru bildiklerim yanlış çıkar. Başkalarına birlik ipliği olan bana zünnâr olur)

Bâr-ı ümmîdin kesüp Mansûr-beş bu bağdan
Nev'iyâ ber-dâr olan ma'nîde ber-hurdâr olur
(Nev'î Mansûr gibi bu dünyâ bağının umut yükünden kurtulan, görünüşte darağacında asılsa da aslında murâdına ermiş olur.)

GAZEL 5

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün

Belâ dildendür ol dildâr elinden dâdumuz yokdur
Gönüldendür şikâyet kimseden feryâdumuz yokdur
(Bela gönülden geliyor; o sevgilinin yüzünden bir şikâyetimiz yok. Bizim şikâyetimiz kendi gönlümüzdendir; başka kimseden şikâyetçi değiliz.)

Niçün aşk ehlini yâd etmez ol lâ'l-i Mesîh-âsâ
Bilür hod âlem-i ervâha nisbet yâdumuz yokdur
(Bizi kimsenin ölüler âlemi kadar bile anlamadığını bilir de, o İsâ gibi dudakları can veren sevgili âşıkları niçin hiç anmaz.)

Harâbât ehline rûz-ı hesâbı anma ey vâiz
Bizüm hergiz bu varlık defterinde adumuz yokdur
(Ey öğüt veren! Meyhânede oturup kalkanlara kıyâmetteki hesap gününü hiç anma. Bizim bu varlık defterinde adımız, şanımız hiç geçmez.)

Toğup kumrî-sıfat biz andan tavk-ı mahabbetle
Esîr-i hayd-ı derd ü mihnetüz âzâdumuz yokdur
(Biz, kumru gibi, anamızdan boynumuzda aşk halkasıyla doğmuşuz. Bunun için dert ve keder bağının tutsağıyız. Kurtulup, serbest kalma umudumuz da yok.)

Mukarrer şâir-i şîrîn- zebânuz Nev'iyâ ancak
Bu devr içinde bir şöhret verür Ferhâd'umuz yokdur
(Ey Nev'î. Şüphesiz biz, tatlı dilli bir şâiriz ama bu devirde Bizi üne kavuşturacak bir Ferhad'ımız yok.)

GAZEL 6

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün

Senun mahzûnun olmak bana şâdân olmadan yegdûr
Gamunla aglamak illerle handân olmadan yegdür
Senin yüzünden mahzun olmak benim için mutlu olmaktan, Gamınla ağlamak başkalarıyla gülüp eğlenmekten yeğdir.

Cihanûn izz ü câhin böyle iz'ân eyledüm ben kim
İşigûnde kul olmak dehre sultân olmadan yegdür.
Cihânın ululuk ve yüceliğini ben şöyle anlıyorum; Eşiğinde kul olmak kâinâta sultân olmaktan yeğdir.

Düşüp kûy-ı harâbât içre sûfi kâse-lîs olmak
Serîr-i devlete fağfûr u hâkaan olmadan yegdür
Düşüp harâbât köyü içinde çanak yalayan sûfî olmak Devlet tahtına sultân olmaktan yeğdir.

Cihân-ı bî-sebatun rağmına devr itdürüp câmı
İçüp lâ-ya'kul olmak şâh-ı devrân olmadan yegdür
Dönek dünyâya rağmen kadehi elden ele dolaştırıp çeyre' Akıl kaydından kurtulmak, dünya pâdişâhı olmaktan yeğdir

Şarâb-ı aşk ile Nev'î gibi mest-i müdâm olmak
Bakup bu ni'met-i dünyâya hayrân olmadan yegdür
Aşk şarâbıyla Nev'î gibi sürekli sarhoş olmak
Bu dünyâya bakıp hayrân olmaktan yeğdir

GAZEL 7

Mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ûlün

Geldümse n'ola ben şuarâ devrine âhır
Âdet budur âhırda gelür bezme ekâbir
Ben bu şairler toplantısına en son geldimse ne çıkar
Âdet budur, büyükler toplantıya en son gelirler.
(Devr kelimesinin zaman, dünya, baht anlamları yanında kadeh anlamı da vardır. Toplantılarda çepeçevre oturulur. Kadeh elden ele dolaştırılır.)

Sâfî zarar vermez sana etfâl ile sohbet
Gam çekme girür cennette erbâb-ı sagâ'ir
Ey sofi! Küçük çocuklarla görüşmek sana zarar getirmez.
Üzülme, küçük günahları olanlarda cennete girerler.

Ey meh n'ola şehbâz-sıfat tutsan el üzre
Şehründe bizüz şimdi gözi boğlu müsâfir.
Ey ay yüzlü güzel, şimdi senin şehrinde gözü bağlı garip misafirler biziz doğan kuşu gibi bizi el üstünde tutsan ne olur.

Hiç neyleyeyin bu dil-i âvâreyi bilmem
Ne vuslata kâdir sana ne fûrkata sâbır
Bu başıboş gönlümü ne yapayım bilmem;
Ne kavuşmağa gücü yetiyor ne de ayrılığa dayanabiliyor.

N'etsün ya güzel sevmeyüp Allah'ı seversen
Nev'î gibi bir rind husûsâ ola şair
Nev'î gibi bir rind özellikle şâir de olursa,
Söyle Allahını seversen; güzel sevmeyip de ne yapsın!

GAZEL 8

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün

Meded ey gönlümi sihir ile meftûn eyleyen eyleyen dilber
Alup aklum beni aşk ile Mecnûn eyleyen dilber
Ey benim gönlümü sihirle büyüyen aklımı alıp
Beni aşkıyla mecnûna çeviren dilber.

İdüp izhâr-ı şevkat gösterüp meyl ü mahabbetler
Görünmez derde uğradup gözüm hûn eyleyen dilber.
Bana şevkat gösterip meyl ve muhabbet eden
Sonrada görünmez derde uğradıp gözümü kan eden dilber

Bana evvel seni lûtfumdan arturmam diyüp âhır
Karâr u sabrum eksüp derdüm efzun eyleyen dilber
Önceleri bana seni lûtfumdan uzak tutmam
Deyip sonra da karar ve sabn mı azaltıp derdimi arttıran dilber.

Tutup cevr eylemekte devr usûlin âşk-ı zâra
Beni inletmeyi ney gibi kaanûn eyleyen dilber
Ben ağlayup inleyen aşığa ezâ cefâ etmek için
Devrin useûllerini uygulayıp, beni ney gibi inletmeyi kaanûn hâline getiren dilber.
Nev'îye bazen yüzünü bazan da saf sineni
Gösterip benim halimi günden güne değiştiren dilber meded elinden!

GAZEL 9

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

Âşıkuz dîvâneyüz bağ ile gülzâr isterüz
Bir güle bağlanmışuz illâ ki bî-hâr isterüz.
Âşıkız, deli divâne olmuşuz bağda, bahçede
Eğlenmek isteriz. Bir güle bağlanmışız ama ille de dikensiz olsun isteriz.

Şâm-ı hecri mihr-i ruhsâriyle rûz-ı id eder
Âşıkun kadrin bilür âlemde bir yar isterüz
Ayrılık akşamını, yanağının güneşini gösterip bayram gününe döndüren;
Yâni dünyada âşıkının değerini bilen bir sevgili isteriz.

Gül gibi her gördüğü hâr u hasa yüz vermeyüp
Nâil-i ehl-i heva bir serv-reftâr isterüz
Gül gibi her gördüğü çalı çırpıya yüz vermeyen, gerçek
Âşıklara düşkün selvi yürüyüşlü bir güzel isteriz

Kasd ederse gerd-i râhın görmege çeşm-i rakîb
Sürmeyi gözden silerbir şûh-ı ayyâr isterüz

Yabancının gözü ayağının tozunu görmeğe kalksa, gözünden sürmeyi çeken, aldatıcı bir sevgili isteriz.

Hatt-ı bâkî bulmağa gülzâr-ı fânîden bugün
Nev'iyâ sâgar sunar bir lâle-ruhsâr isterüz
Ey Nev'i! Bu geçici dünyâ gülbahçesinden ölümsüzlüğe
Giden yolu bulmak için, şarap sunan bir lâle yanaklı güzel isteriz.

GAZEL 10

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün
Seni kavlinde yalan derler idi gerçek imiş
Ben inanmazdum inan derler idi gerçek imiş
Seni sözünde durmaz derlerdi gerçekmiş, ben inanmazdım
İnan derlerdi doğruymuş

Seni dünyâ gibi yalancı vü yüze gülici
Bilmez ol ahd ü amân derler idi gerçek imiş
Senin için o dünyâ gibi yalancı ve yüze gülücü, sözde
Durmak nedir bilmez derlerdi, gerçekmiş

Su gibi alçağa vü ok gibi yabana düşüp
Gözlemez nâm u nîşân derler idi gerçekmiş
O, su gini alçağa ok gibi yabana düşüp nâm nişan gözlemez derlerdi doğruymuş.

'İd-i hüsnin geçürüp kadrini bilmezler ile
Anlamaz kadr ile şân derler idi gerçek imiş
O, güzellik bayramını değerbilmezler ile geçirir
Kadir kıymetten anlamaz derlerdi gerçekmiş.

Gözi hûnîlere vü gamzesi tâtârlara
Bir olur yahşı yaman derler idi gerçek imiş
Onun gözü kanlılarla, yanbakışı tatarlarla beraber olup
Yaman biridir derlerdi, dedikleri gibiymiş.

Fuzûlî

GAZEL 1

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün
Yâ Rab hemîşe lûtfunı kıl rehnümâ mana
Gösterme ol tarîki ki yetmez sana mana
Allah'ım! İyiliğini, bağışını bana her zaman yol gösterici, önder yap. Sana ulaşmayan yolu bana gösterme.

Kât eyle âşinâluğum andan ki gayrdur
Ancak öz âşinâlarun et âşinâ mana
Kendinden başka herşeyle benim ilgimi kes Allah'ım!
Yalnızca gerçek tanıdıklarını bana tanıt.

Bir yirde sâbit et kadem-i itibârumu
Kim rehber-i şeri'at ola muktedâ mana
Allah'ım, benim kararsız, hareketli ayağımı bir yerde durdur. Şeriatın rehberi Hz. Muhammed (s. A. V.) benim yol görstericim olsun.

Yoh mende bir amel sana şâyeste âh eger
A'mâlüme gore vere adlün cezâ mana
Allah'ım, bende sana yaraşan hiçbir iş yok. Eğer adâletin beni yaptığım işlere gore cezalandıracaksa vay hâlime.

Havf ü hatâda muztaribem var ümîd kim
Lûtfun vere beşâret-I afv-ı hatâ mana
Hata işleme korkusundan hep üzüntü içindeyim. Allah'ım, senin iyiliğin bana hatâlarımın bağışlanacağı müjdesini vereceğini umuyor, buna güveniyorum.

Men bilmezem mana gereğin sen hakîmsen
Men 'eyle verme her ne gerekmez sana mana
Allah'ım, ben bana ne gerektiğini; neyi yapıp neyi yapmamam gerektiğini bilemiyorum. Sen herşeyi görür ve bilirsin: bana ne gerekiyorsa onu bana yaptırma, engel ol.

Oldur mana murâd ki oldur sana murâd
Hâşâ ki senden özge ola müdde'â mana
Allah'ım, benim istediğim ancak senin istediğindir. Asla, senden başka ve senden farklı bir şey isteyemem.

Habs-I hevâda koyma Fuzûlî sıfat esîr
Yâ Rab hidâyet eyle tarîk-I fenâ mana
Allah'ım beni Fuzûlî gibi arzu ve hevesler içinde hapsedip bunların tutsağı etme. Doğru yolu bulmamda bana yol gösterici ol, beni yok olma yoluna eriştir.

GAZEL 2

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün
Cânumun cevheri ol lâ'l-I güher bâra fedâ

Ömrümün hâsılı ol şîve-I reftâra fedâ
Canımın cevheri o inci saçan yâkut dudaklara fedâ olsun
Ömrümün varı yoğu o yürüyüşteki naza, edaya fedâ olsun.

Derd çekmiş başum ol hâl-I siyeh kurbânı
Tâb görmüş tenüm ol tura-I tarrâra fedâ
Dertler çeken başım o kara benim kurbanıdır. Acılar içinde kıvranan bedenim o gönüller avlayan saça fedâ olsun.

Gözlerümden dökülen katre-i eşkümden güheri
Lebleründen saçılan lû'lû şehvâra feda
Gözlerimden dökülen gözyaşı damlarının incise, senin dudaklarından dökülen iri değerli incilere fedâ olsun.

Çâk-I sînemde olan kanlu ciğer pâreleri
Mest çeşmünde olan gamze-I hûn-bâra fedâ
Paramparça gönlümdeki kanlı ciğer parçaları sarhoş görünen kanlar saçan bakışına fedâ olsun

Pâre pare dil-i mecrûh –ı perîşânumdan
Ser-i kûyunda gezen her it e bir pare fedâ
Perîşan, yaralı, parça parça olmuş gönlümden senin bulunduğun yerlerde dolaşan her köpeğe bir parça fedâ olsun.

Cân u dil kaydını çekmeden özüm kurtardum
Cânı cânâneye etdüm dili dildâra fedâ
Cânı sevgiliye, gönlümü gönüller alan güzele fedâ ederek, canımı ve gönlümü düşünüp üzülmekten kendimi kurtardım.

Ey Fuzûlî nola ger saklar isem cân-ı azîz
Vakt ola kim ola bir şûh-ı sitemkâra fedâ
Fuzûlî! Canımı azîz tutup saklıyorsam şaşırmayın. Bir gün gelir de onu bir sitemle güzele feda ederim diye saklıyorum.

GAZEL 3

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün
Dôstum âlem senünçün ger olur düşmen mana
Gam değül zîrâ yetersen dôst ancak sen mana
Dostum, eğer senin yüzünden herkes bana düşman olsa üzülmem. Çünkü dost olarak yalnız sen bana yetersin.

Aşka saldum men meni pend almayup bir dôstdan
Hiç düşmen eylemez anı ki etdüm men mana
Bir dosttan öğüt almadan ben kendimi aşk âlemine attım.
Hiç bir düşmanın yapamayacağını ben kendime yaptım.

Cân ü ten oldukça menden derd ü gam eksük değül
Çıhsa can hâk olsa ten ne can gerek ne ten mana
Bu canım ve vücûdum bende oldukça derdim, üzüntüm eksilmiyor. Can çıksın vücudumdan da toprak olsun; bana ne can ne vücud gerek.

Vasl kadrin bilmedin firkat belâsın çekmedin
Zulmet-I hecr etdi çoh tarîk işi rûşen mana
Buluşmanın değerini bilmeden, ayrılığın üzüntüsünü çekmeden ilâhî sevgiliden ayrılığın karanlığı acısı bana çok karanlık işi aydınlattı.

Dûd u ahkerdür mana serv ile gül ey bâğbân
N'eylerem men gülşenî gülşen sana külhan mana
Ey bahçıvan! Senin gülbahçendeki selvi ağacın ve gülün bana duman ve ateş gibi gelir. Ben gülbahçesini ne yapayım? Gülbahçesi senin olsun, bana külhan yetişir.

Gamze tîğin çekdi ol meh olma gâfil ey gönül
Kim mukarrerdür bu gün ölmek sana şîven mana
Ey gönül! O ay yüzlü güzel keskin yanbakış kılıcını çekti. Sakın dalgın bulunma. Bugün senin ölmen benim de başında yas tutup ağlamam kararlaştırılmış.

Ey Fuzûlî çıhsa can çıhman tarîk-I aşkdan
Reh güzâr-ı ehl-i aşk üzre kılun medfen mana
Ey Fuzûlî! Canım çıksa ölsem de bu aşk yolundan ayrılmam. Bana öldüğümde âşıkların gelip geçtiği yol üzerinde bir mezar yapın.

GAZEL 4

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün
Gam diyârında ecel peyki güzâr etmez mana
Yoh sanur varum meger kim itibâr etmez mana
Gam ülkesinde ecel habercisi benim yanıma uğramaz. Her halde benim varlığımı yok sanıyor ki bana bakmıyor.

Yâr cevr etmez mana ağyâr ta'lim etmedin
Billah ağyâr eyleyen ihsânı yâr etmez mana

Düşmanlarım öğretmezse sevgilim bana eza cefâ etmiyor. Vallahi dostun yapmadığı iyiliği bana düşman yapıyor.

Dağıdur her lahza berk-I ayşumı âhum yeli
Hansı nâhak zulmdur kim rûzgâr etmez mana
Âhımın yeli hayatımın yapraklarını oraya buraya savuruyor. Hangi haksız bir zulüm vardır ki felek onu bana yapmasın.

Aşk zevkıyle hoşem terk-I nasîhat kıl refik
Men ki tiryâkî mizâcem zehr kâr etmez mana
Dostum, ben aşk derdinden memnunum bana öğüt vermeği bırak. Ben tiryaki yaradılışlıyım. Bana zehir etki etmez.

Çarhdan aşurmadın yâdunla âh-ı âteşîn
Kadr edüp gerdûn şererden zer nisÂR etmez mana
Seni anarak ateşli âhımı gökyüzünden aşırmadan felek değer verip bana kıvılcımlarından altın saçmaz.

Nakd-ı cân târâc-ı gamdan sahlamak duşvârdur
Aşk tâ seng-I melâmetden hisâr etmez mana
Aşk, ayıplama taşından benim çevremde bir kale yapmazsa can parasını gamın yağmasından saklamak güçtür.

Yâd-ı lâ'lünle Fuzûlî gözleyüp râh-ı adem
Var bir tedbîri ammâ âşikâr etmez mana
Fuzûlî dudağını anarak yokluk yolunu gözleyip bir tedbir düşünüyor ama bana açıklamıyor.

GAZEL 5

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün

Ey bîvefâ ki âdet olupdur cefâ sana
Bi'llâh cefâdur olma dimek bîvefâ sana
Ey sözünde durmayan vefâsız sevgili! Aşıkı incitmeyi Âdet edinmişsin. Vallahi sana olma demek seni incitmek olur.

Geh nâz ü geh kirişme vü geh işvedür işün
cânın sevenler olmasa yeğ âşînâ sana
Sevgilim işin bazan naz bazan işve bazan da cilve yapmaktır. Canını rahatını sevenler seni hiç tanımasalar daha iyi olur.

Min cân olaydı kâş men-i dil şikestede
Tâ her biriyle bir kez olaydum fedâ sana
Gönlü kırık olan bende keşke bin can olsaydı da her biriyle sana bir kez daha kurban olsaydım.

Aşkunda mübtelâluğumı ayb eden sanur
Kim olmak ihtiyâr iledür mübtelâ sana
Senin aşkın yüzünden düşkünlüğümü ayıplayanlar, sana tutkun olmamın benim isteğime bağlı olduğunu sanıyorlar.

Ey dil ki hecre dözmeyüp istersen ol mehi
Şükr et bu hale yohsa gelür bir belâ sana
Ey gönül! Ayrılığa dayanamayıp o ay yüzlü güzeli istersin. Bu haline şükret yoksa sana daha beter bir belâ gelir.

Ey gül gamunda eşk ruh-ı zerdüm etdi âl
Bildürdi ola sûret-i hÂlum sabâ sana
Ey gül yüzlü sevgili! Senin gamını çekerken dökdüğüm göz yaşları san yanağımı kırmızıya boyadı. Acaba sabah yeli bu halimi sana bildirdi mi?

Düşmez çü şâh kurbı Fuzûlî gedâlara
Ol şehden iltifât ne nisbet mana sana
Fuzuli! Şahlara yaklaşmak dilencilere düşmez. Bu yüzden o sultan sevgilinin benim senin gibilere bakması ne mümkün.

GAZEL 6

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

Ol ki her sâ'at gülerdi çeşm-i giryânum görüp
Ağlar oldu hâlüme bî-rahm cânânum görüp
Her zaman ağladığını görüp bana gülen acımasız sevgilimi görünce halime acıyıp ağlamaya başladım. (Beyitten bana gülen sevgilimi görünce bana aşık oldu ve benim gibi ağamaya başladı anlamıda çıkıyor) (Fuzuli'nin kıyametin kopmasını durdurmaya çalıştığı görünüyor.)

Eyleyen ta'yîn-i eczâ-yı müdâvâ derdüme
Terk edüp cem etmedi hâl-i perîşânum görüp
Hastalığını iyileştirmek için ilaçları belirleyen doktor halimin perişanlığını görünce bunları birleştirip ilaç hazırlamayı bıraktı. (Eskiden doktor ve eczacı aynı kişiydi. Önce hastalığı belirler ve ilacını da hazırlar verirdi. Fuzûlî'nin hastalığı aşk derdi olduğundan ve iyileşme umudu kalmadığından ilaç vermekten vazgeçmiş çünkü aşk derdine ilaç verilmezmiş.)

Lâle-ruhlar göğsümün çâkine kılmazlar
Nazar hîç bir rahm eylemezler dâğ-i hicrânum görüp
Gelincik gibi kırmızı yanaklılar göğsümün parça parça oluşuna bakmazlar bile ayrılık yaramı gördükleri halde hiç mi hiç acımazlar.

Dut gözin ey dûd-i dilçerhün ki devrin terk edüp
Kalmasun hayretde çeşm-i gevher-efşânum görüp
Ey yanan gönlümün dumanı gökyüzünün gözünü kapa incini gibi gözyaşı döken gözümü görüp şaşırarak dönmesini bırakmasın. (Aşıkların yanan gönüllerinin dumanı gökyüzüne yükselir. Göğün gözü güneştir. Güneş gözyaşı incilerinin kendinden parlak olduğunu görünce şaşırıp kalacaktır. Güneşin durması kıyametin kopmasıdır. Güneş üç gün olduğu yerde kalacak ve dördüncü gün batıdan doğup ayla birleşecek ve batıdan batacaktır. Fuzûlî kıyametin kopmasını durdurmaya çalışır gibi görünüyor.)

Pertev-i hurşîd sanman yerde kim devr-i felek
Yere urmış âfitâbın mâh-ı tâba^num görüp
Güneşin ışığını yere vurmuş sanmayın; dönen gökyüzü benim ay yüzlü sevgilimi görüp güneşini yere çalmış. (Güneşin batışı bir hüsn-i ta'lil sanatıyla anlatılmış bir yandan ay doğarken ufukta güneş kayboluyor. Gök sevgilinin ay yüzünün güneşten parlak olduğunu görünce kızgınlığından bunu yapmış. Öfkeli insanın yüzü kızarır.)

Suda aks-i serv sanman kim koparup bâğbân
Suya salmış servini serv-i hırâmânum görüp
Selvi ağacının aksi suya vurmuş sanmayın bahçıvan sevgilimin selvi gibi uzun boyunu görüp kıskançlığından kendi ağacını koparıp suya atmış.

Ey Fuzûlî bil ki ol gül-ârızı görmüş degül
Kim ki ayb eyler menüm çâk-i girîbânum görüp
Ey Fuzûli! Benım yakamı yırtığını görüp ayıplayan kimse bil ki, o gül yanaklı sevgilimi görmemiştir.

GAZEL 7

Mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ûlün
Gönlüm açılır zülf-i perûşânını görgeç
Nutkum dutulur gönce-i handânını görgeç
Dağınık saçlarını görünce gönlüm açılır. Gonca dudağını görünce nutkum tutulur, ağzımı açamam. (Gönlün açılması, ferahlaması, sevinmesi demektir. Ayrıca âşıkların gönülleri sevgilinin saçına bağlı kıvrımlarında, tellerinde veya düğümlerindedir. Saç rüzgardan dağılınca yada taranınca gönüller de dağılır. Sevgilinin ağzı rengi şekli küçük ve kapalı olması ile goncaya benzetilir. Gülen ağza açılan ağızdır. Konuşurken de ağız açılır. Aşığın nutkunun tutulup konuşması sevgilinin gülümseyip konuşması karşısındaki sevinç ve hayranlıktan doğan şaşkınlıktandır. Çünkü sevgili ne ona güler ne de onunla konuşur. Ayrıca bırı karsısında konuşurken susar.)

Bahdıkça sana kan saçılır dîdelerümden
Bağrum delinür nâvek-i müjgânını görgeç
Sana baktıkça gözlerimden kanlı gözyaşları saçılır. Kirpiklerinin okunu görünce bağrım delinir. (Sevgilinin yanakları ve dudakları kırmızıdır. Aşık bakınca bunları görüyor ve kanlı gözyaşları döküyor. Kirpikleri de oka, kılıca benzetilir. Ve aşığın gönlüne saplanır. Delik deşik eder.)

Ra'nâlığ ile kamet-i şimşâdı kılan yâd
Olmaz mı hacîl serv-i hırâmânını görgeç
Şimşir ağacının boyunun güzelliğini anıp onu öven, senin salınan servi ağacı gibi boyunun güzelliğini uzunluğunu görünce uzunluğunu görünce bu düşüncesinden utanmaz mı? (Şimşir ağacı selvi ağacı gıbı fala boylu bır ağaç değildir. Ayrıca selvının salınmasından da sözedilmiş. Salınmak, aynı zamanda naz ve edayla yürümektir. Halbuki şimşir ağacı yerinde duruyor.)

Çoh aşka heves ideni gördüm ki hevâsın
Terk itdi senin senün âşk-ı nâlânını görgeç
Aşka çok heves edeni gördüm ama senin ağlayıp inleyen aşığının halini görünce aşık olmaktan vazgeçti.

Kâfir ki değül mu'terif-i nâr-ı cehennem
İmâna gelür âteş-i hicrânını görgeç
Cehhenem ateşine inanamayan kafir senin ayrılığının ateşini görünce imana gelip inanır. (Sevglinin ayrılığında çekilen acı, üzüntü cehennem ateşine benzetilmiş. Beyitte sevgilinin ayrılık ateşinin fazlalığını görünce cehennem ateşine râzı

olur ve ayrılık ateşibu kadar yakıcı olunca cehennem ateşinin ne derecelere varacağını düşünür, anlamları var.)

Nâzüklük ile gonce-i handânı eden zike
Etmez mi hayâl lâ'l-i dür efşânını görgeç
Bahçede açılmış goncanın güzelliğini inceliğini anlatıp öven, senin inci saçan yakût renkli, ağzını görünce bu düşüncesinden utanmaz mı?

Sen hâl-i dilün söylemesen n'ola Fuzûlî
İl fehm kılur çâk-i girîbânunı görgeç
Fuzulî, sen gönlümün hâlini görünce söylemesen ne olur? Herkes yakanın yırtığını görünce, hâlinin ne olduğunu zaten anlar.

GAZEL 8

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün
Reng-i rûyundan dem urmuş sâgar-i sahbâya bah
Âfitâb ilen kılur da'vî dutulmuş aya bah
(Kırmızı şarabın kadehine bak, yüzünün renginden sözedip öğünüyor. Şu tutulmuş aya bak, güneşle güzellik yarışına çıkmış. (Dem urmak sözü söz etmek ve kan fışkırmak anlamındadır. İkinci anlamda kadehin yüzünün sevgilinin yüzünün rengini kıskandığı için kıpkırmızı kesildiği söylenmiş.)

Şem'başından çıharmış dûd-ı şevk-ı kâkülün
Böyle kûteh ömr ile ile başındaki sevdâya bah
Mum senin saçının aşkının dumanını başından çıkarmış. Böyle kısacık ömrüyle başıdaki sevdaya bak. (Mum insana benzetilir. Beyaz mum kısmı insanın vücudu alevi yüzü dumanı saçı fitili de camdır. Mumun ömrü gerçekten kısa bir iki saattir.)

Ey selâmet ehli ol ruhsâra bahma zinhar
İhtirâz eyle melâmetden men-i rüsvâya bah
Ey aşık olmadığı için dertsiz kedersiz rahat olan kişi sakın sevgilinin o yanağına bakma. Benim rezil halime bakıp ibret al da herkesin ayıplamasından çekin. (Fuzuli ayrıca sevgilinin yanağına kendinden başkasının bakmasını istemiyor.)

Bildi aşkında nemed-pûş olduğum âyîne-veş
Rahm idüp bir kez mana bahmaz bu istiğnaya bah
Onun aşkından ayna gibi keçe örtündüğümü bildiği halde acayıpbır kez bile bana bakmıyor. Sevgilinin şu nazlanışına bak.

Sînemi çâk eyle gör dil ıztırâbın aşkdan
Revzen aç her dem hevâdan mevc uran deryaya bah
Göğsümü yırtıp aşktan gönlümün çektiği acıları gör pencereyi açıp her zaman rüzgardan dalgalanan denize bak.

Ey diyen kim şâm-ikbâlün ne yüzden firedür
Sâye salmış aya ol gîsû-yı anber-sâya bah
Ey mutluluk aksamın neden karanlıktır diyen baksana o anber kokulu saç ayı gölgelemiş.

Ey Fuzûlî her nice men eylese nâsıh seni
Bahma anun kavline bir çehre-i zîbâya bah
*Fuzûli ! Öğüt veren hoca ne kadar yasaklarsa yasaklasın, onun sözüne bakma***;** *sen yine güzel bir yüze bak.*

GAZEL 9

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün
Leblerün tek lâ'l ü lâfun tek dür-i şehvâr yoh
Lâ'l ü gevher çoh lebün tek la'l gevher-bâr yoh
Dudakların gibi kırmızı yakut sözlerin gibi iri ve değerli inci yok. Dünyada yakut ve inci çok ama, inci saçan yakut yok.

Senden itmen dâd cevrün var lûtfun yoh diyüp
Mest-i zevk-i şevkunam birdür yanımda var yoh
Senden cefa cok, iyiliğin yok diye şikayet etmem. Aşkının zevkinden sarhoş olmuşum benım için var yok ikisi de birdir.
,

Kime izhâr eyleyem bilmem bu pinhân derdi kim
Var yüz min derd-i pinhân kudred-i izhâr
Bu gizli derdi kime açayım, bilmem ki? Yüz binlerce gizli derdim var açıklamaya yüzüm yok.

Devr sermest-i şarâb-ı gaflet itmiş âlemi
Munca sermestün temâşâsına bir hûşyâr yoh
Dünya herkesi dalgınlık şarabının sarhoşu yapmış. Bu kadar sarhoşu seyredip de ibret alacak kimse kalmamış.

Halkı medhûş eylemiş hâb-ı şeb-i tûl-i emel
Subh tahkîki alâmâtına bir bîdâr yoh
Uzun emel gecesinin uykusu bütün halkı şaşırtmış, kendini bilmez hale getirmiş. Sabahın işaretlerini gözleyecek bir uyanık kalmamış.

Sûreti zîbâ sanemler yoh demen büthânede
Vâr çoğ ammâ bir sana benzer büt-i hunhâr yoh
Evet, kilisede yüzü güzel putlar, resimler yok denemez. Çok vardır ama, sana benzeyen kan içici, merhametsiz bir put yoktur.

Ey Fuzûlî sehldür her gam ki gamhârı ola
Gam budur kim mende min gam var bir gamhâr yoh
Ey Fuzûlî! Bir dert ortağı olduğu zaman her dert insana kolay gelir. En büyük derdim şu: bende bin dert var, bir dert ortağı yok.

GAZEL 10

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün
Lâhza lâhza lebün anup edicek efgânlar
Katre katre saçılur dîdelerümden kanlar
Her an dudağını anarak feryatlar ettikçe, gözlerimden damla damla kanlar saçılır.

Katre katre deme kandur ki çıhar çeşmümden
Dembedem gönlüm odıyla eriyen peykânlar
Gözlerimden damla damla kanlar çıkıyor deme, bunlar her zaman gönlümün ateşinde eriyen senin yanbakış oklarının temrenleridir.

Kaşlarun yayına meyl eyleyeli cân ü gönül
Dün ü gün men bilürem kim ne çekerler anlar
Canım ve gönlüm kaşlarının yayına tutulduğundan beri, ben bilirim onların gece gündüz neler çektiklerini.

Açma kâkül girihin başun için görme revâ
Ki perîşân olalar bir nice sergerdânlar
Başın için saçının düğümünü açma! Saçına bağlanmış bir nice başı dönmüş gönlün perîşân olmalarına izin verme.

Yel değer zülfüne yâ koymayup öz hâli ile
Gezdürürler anı elden ele her dem cânlar
Saçına ya yel değip dağıtır yahut o da kendı haline bırakmayıp candan elden ele dolaştırır.

Eyle uşşâka cefâlar ki vefâlar göresen
Sanma kim zayî olur eyledügün ihsânlar
Aşıklara cefa eziyet et ki karşılığında sadakat göresin. Yaptığın iyiliklerin boşa gideceğini sanma.

Sorma zühhâda Fuzûlî reh ü resmin aşkun
Ne bilürler reviş-i ehl-i hıred nâdânlar
Fuzûlî! Aşkın yolunu, usûlünü ham sofulara sorma. Câhiller akıllıların yolunu yordamını ne bilsin?

GAZEL 11

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün
Ezel kâtıbleri uşşak bahtın kare yazmışlar
Bu mazmûn ile hat ol safta-i ruhsâre yazmışlar
Ezel toplantısının katipleri aşıkların bahtını kara yazmışlar. Bunun gizli anlamını sevgilinin yanağına tüy şeklinde yazmışlar. (Aşıkların sevgilinin yüzündeki tüylere aşık olacakları ta ezelde yazılmış. Bunun içinde bahtları kara.)

Havâs-i hâk-i pâyun şerhini tahkîk idüp merdüm
Gubâr ilen beyâz-ı dîde-i hûn-bâre yazmışlar
Senin ayağının toprağının özelliklerini özelliklerini ayırıp inceleyen insanlar bunu gubar yazısı ile kanlı gözyaşları döken gözün beyazına yazmışlar. (*Merdum insan ve gözbebeği gubar toz ve toz gibi ince bir yazı türü. Sevgilinin ayagının topragı aşıkların gözüne sürmedir. Aşıklar ayak toprağını incelerken gözlerini toz kaçmış. Toz kaçan göz kanlanır hastalanır. Hasta göze de ilaç olarak sürme çekilir.*)

Gülistân-ı ser-i kûyun sıfâtın bâb bâb ey gül
Hat-ı reyhân ile cedvel çeküp gülzâre yazmışlar
Ey gül yüzlü sevgili! Senın bulunduğun gül bahçesine benzeyen yerin özelliklerini bölüm bölüm fesleğenden tarhlar çekerek gülbahçesine yazmışlar. (Reyhan fesleğen ve bir yazı türüdür.)

İki satr eyleyüp ol iki mey-gûn lâ'ller vasfın
Görenler her birin bir çeşm-i gevher-bâre yazmışlar

Şarap rengindeki o iki dudağı görenler her birinin niteliklerini iki satır halinde inci saçan bir göze yazmışlar. (Dudakların renkleri kırmızı olusundandır. İnci gibi söz söyleyip, diş göstermeleri hatta görünmez oluşlarıdır. Göz ağlayınca yani inci saçınca kızarır. Dudakların küçüklüğü de görünmez oluşu ile anlatılır.)

Girüp büt-hâneye kılsan tekellüm can bulur şeksüz
Ne sûret kim der ü dîvâre yazmışlar
Sevgilim kiliseye bir girip konuşsan, kuşkusuz ressamlarım duvarlara ve kapılara yaptıkları resimler canlanır. (Konuşmak nefesle can vermek Hz. İsa'nın mucizesidir. Sevgilinin resimlerini canlandırması mübalağadır. Bunu hafifletmek için konuşsan denmiş. Aslında Müslümanlar kilisede konuşmaz ve girmezdi.)

Muharirler yazanda her âlemde bir rûzî
Mana her gün dil-i sad-pâreden bir pâre yazmışlar
Katipler herkese dünyadaki bir günlük rızklarını yazarken bana her gün bin parça olmuş gönlümün bir parçasını yazmışlar.

Yazanda Vâmık u Ferhâd ü Mecnûn vasfın ehl-i derd
Fuzûlî adını gördüm ser-i tûmâre yazmışlar
Aşk dertlileri Vamık Ferhad ve Mecnun'un niteliklerini yazdıkları zaman Fuzuli adını defterin en başına yazdıklarını gördüm.

GAZEL 12

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün
Demiş her gonceye âşıklığum râzın sabâ derler
El ağzın dutmak olmaz korharam ey gül sana derler
Sabah yeli gizli tuttuğum aşkımı bütün goncalara söylemiş. El ağzı tutulmaz; ey gül yüzlü sevgili, korkarım goncalar bu sırrı sana da söyleyecekler.

Esîr-i derd-i aşk u mest-I câm-ı hüsn çoh ammâ
Bizüz meşh'ur olan Leylî sana Mecnun mana derler
Aşk derdinin tutsağı ve güzellik kadehinin sarhoşu çoktur ama, asıl tanınmış olan biziz: Sana Leylâ bana da Mecnûn diyorlar.

Senün mihr ü vefâ gösterdüğün ağyâra çoh gördüm
Galatdur kim seni bî-mihr ohurlar bîvefâ derler
Senin yabancılara sevgi ve vefâ gösterdiğini çok gördüm. Bu yüzden sana merhametsiz ve vefâsız demeleri yanlıştır.

Sana derler büt-i Çin zülfüne zünnâr söylerler
Zihî îmânı yohlar küfr söylerler hatâ derler
Sana Çin resmi diyorlar. Saçını da papazların zuzun kuşağına benzetiyorlar. Ne îmansız şeyler: günâha giriyorlar, hatâ ediyorlar.

Mana derlerdi evvle bir melekdür sevdüğün hâlâ
Görenler meni fakîre gökden inmiş bir belâ derler
Eskiden bana "senin sevdiğin bir melektir" derlerdi. Şimdi sevgilimi gördükten sonra, ben zavallı için gökten inmiş bir belâ olduğunu söylüyorlar.

Mâriz-I aşk akd-i zülfün eyler ârzû zîrâ
Mu'âlicler bu mühlik derde müşkildür devâ derler
Aşk hastası, saçının düğümünü istiyor, çünkü doktorlar bu *öldürücü aşk hastalığını iyileştirmenin çok güç olduğunu söylüyorlar.*

Fuzûlî âşıka derler olar kim terk-i aşk eyle
Demezler mi hatâ tağy^İr kıl hükm-I kazâ derler
Fuzûlî! Âşıka, bu aşkı bırak diyenler, acaba Tanrı'nın hükmünü değiştir demekle hatâya düşmüyorlar mı?

GAZEL 13

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün
Cânı kim cânânı içün sevse cânânın sever
Cânı içün kim ki cânânın sever cânın sever
Kim canını sevgilisini düşünerek sevse sevgiliyi sevmiş olur. Kim sevgilisini keni canı için sevse o, canını sevmiş olur.

Her kimün âlemde mikdârıncadur tab'ında meyli
Men leb-I cânânumı Hızr Âb-ı Hayvân'ın sever
Dünyâda herkesin isteği yaradılışındaki değer yargısına göredir. Ben sevgilinin can veren dudağını severim. Hızır ölümsüzlük suyunu ister.

Başa dem düşdükçe taksîr eylemez eyler meded
Ol sebebden muttasıl çeşmüm ciger kanın sever

Başa kan çıktıkça, gecikmeden hemen yardım eder. Bu yüzden gözüm ciğer kanını sever.

Müşg-i Çîn âvâre olmuşdur vatandan men kimi
Hansı şûhun bilmezem zûlf-i perîşânın sever
Çin miski benim gibi vatanından uzakta kalmıştır.
Bilmem ki, hangi güzelin dağınık saçlarını sever de onun için dolaşır

Su ki sergerdân gezer başında vardur bir hevâ
Gâlibâ bir gül-ruhun serv-I hırâmânın sever
Su, başı havalanmış, kendini bilmez bir halde gezip dolaşır.
Galiba bir gül yanaklı güzelin selviye benzer uzun boyunu sevmektedir.

Âkibet rüsvâ olup mey tek düşer el ağzına
Kim ki bir sermest sâkî lâ'l-I handânın sever
Kim bir sarhoş içki dağıtıcısının yan açık yâkut renkli dudağını severse, sonunda şarap gibi rezil rüsvâ olup herkesin ağzına düşer.

N'olacakdur terk-i aşk itme Fuzûlî vehm edüp
Gâyeti derler ola bir bende sultânın sever
Fuzûlî, dedikodudan çekinip de aşkından vazgeçme. Ne olacak, en çok kulun biri sultanını seviyor, diyeceklerdir.

GAZEL14

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

Âşiyân-ı murg-ı dil zülf-I perîşânundadur
Kande olsam ey perî gönlüm senün yanundadur
Gönül kuşunun yuvası, darmadağınık saçının içindedir. Ey peri yüzlü güzel, nerede olursam olayım, gönlüm hep senin yanındadır.

Aşk derdiyle hoşem el çek ilâcumdan tabîb
Kılma derman kim helâküm zehri dermânundadur
Doktor, ben aşk derdinden memnunum. Beni iyileştirmekten vazgeç. Derdime derman arama. Çünkü beni öldürecek olan zehir senin ilâcındadır.

Çekme dâmen nâz idüb üftâdelerden vehm kıl
Göklere açılmasun eller ki dâmânundadur
Nazlanarak âşıklardan eteğini çekip, ilgini kesme. Eteğine sarılan ellerin onu bırakınca göklere açılmasından çekin.

Gözlerüm yaşın görüb şûr etme nefret kim bu hem
Ol nemekdendür ki lâ'l-I şekker efşânundadur
Gözlerimin yaşının tuzlu olduğunu group tiksinme. Bu tat aynı zamanda şeker saçan dudağının tuzundandır.

Mest-I hâb-ı nâz ol cem' et dil-i şad-pâremi
Kim anun her pâresi bir nevk-i müjgânundadur
Naz uykusundan sarhôş ol da, her parçası bir kirpiğinin ucundan olan yüz parça gönlümü bir araya getir.

Bes ki hicrânundadur hasiyyet-i kat-ı hayât
Ol hayât ehline hayrânam ki hicrânundadur
Senin ayrılığında hayatı sona erdirme özellipi olduğu halde, senden ayrı oldduklari halde, yaşayabilenlere şaşıyorum.

Ey Fuzûlî şem' veş mutlak açılmaz yanmadın
Tâblar kim sünbülinden rişte-i cânundadur
Ey Fuzûlî! Sevgilinin saçı yüzünden can ipliğinde meydana gelen kurumlar, mum gibi yanmadan kesinlikle açılmaz.

GAZEL 15

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

Ol perî-veş kim melâhet mülkin sultânıdur
Hükm anun hükmi mana fermân anun fermânıdur
O peri yüzlü sevgili, güzellik ülkesinin sultânıdır. Buyruk onun buyruğu, emir onun emridir.

Sürdi Mecnun nevbetin şimdi menem rüsvâ-yı aşk
Doğru derler her zaman bir âşıkun devrânıdur
Mecnûn nöbetini savdı, şimdi aşk yüzünden rezil, rüsvâ olan benim. Doğru derler; her zaman bir âşıkın devridir.

Lâhza lâhza gönlüm adından şererlerdür çıhan
Katre katre göz token sanman sirişküm kanıdur
Gözümün damla damla kanlı gözyaşları döktüğünü sanmayın. Parlak gözyaşı gibi görünenler her an yanan gönlümün ateşinden çıkan kıvılcımlardır.

Çâkler cismümde fiğ-I aşkdan ayb etmenüz
Kim cünun gül-zânnun munlar gül-i handânıdur

Aşkın kılıcından vücûdumda açılan yarıkları görüp ayıplamayınız. Bunlar delilik gülbahçesinin açılmış kırmızı gülleridir.

Ey Fuzûlî ola kim rahm ede yâr efgânuna
Ağlagıl zâr anca kim zâr ağlamak imkânıdur
Fuzûlî, ağlamak imkânını varken öylesine ağla ki, belki sevgili bu ağlayıp inlemene acır da yüzüne bakar.

GAZEL 16

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün
Menim kim bir leb-I handân içün giryanlığum vardur
Perîşân turralar devrinde sergerdânlığum vardur
Ben dudağı yarı açılmış gülen bir sevgili için ağlamaktayım
Dağınık saçları çevresinde başım dönmüş, dolaşıyorum.

Yaşum taht-ı revândur tâc-i zerrîn şu'le-i âhum
Görün kim devlet-I aşk ile ne sultânlığum vardur
Gözyaşım tahtırevânım, âhımın alevi başımda altından ilacımdır. Bakın aşk devlet sâyesinde ne sultanlığım var.

Yumulmaz eşk tuğyânında ansuz çeşm-i hûn bârum
Hayâl-I sûret-i cânâna hoş hayrânlığum vardur
Aşk tufanında kan saçan gözüm sevgiliyi görmeden yumulmaz. Sevgilinin yüzünün hayâline öyle hayranlığım var.

Sirişküm gör meni ey ebr özünden kem hayâl etme
Hevâ-yı aşk ile min sence eşk efşânlığum vardur
Ey bulut! Gözyaşlarımı gör de beni kendinden değersiz sanma. Aşkın arzusuyla senden bin kez çok gözyaşı dökerim.

Fuzûlî câm-ı mey terkin kılup zühd ile takvâden
Kamu dânâya rûşendür bu kim nâdânlığum vardur
Fuzûlî! Bütün bilenler apaçık bilirler ki, şarap kadehini bırakıp, yasaklardan kaçıp sofuluğa dönmede çok câhilim.

GAZEL 17

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün
Nice yıllardur ser-i kûy-ı melâmet beklerüz
Leşker-i sultân-ı irfânuz velâyet beklerüz
Nice yıllardır melâmet yerinin başında bekleriz. İrfan ülkesinin sultanıyız ülkeyi biz bekleriz.
(Melâmet, ayıplama kınanma, aşk yüzünden rezil rüşvâ olma demektir. Velâyet sözü hem şehir, ülke hem de velilik ermişlik anlamlarında kullanılmış)

Sâkin-i hâk-i der-i meyhâneyüz şâm ü seher
İrtifâ'-i kadr için bâb-ı sa'âdet beklerüz
Gece gündüz meyhâne kapısının toprağında otururuz. Değerimiz artsın diye sultân sarayının kapısını bekleriz. (Bâb-ı sa'âdet, mutluluk kapısı demektir. Pâdişâh sarayı ve pâdişâhın bulunduğu başkent yani İstanbul anlamında kullanılır.)

Cîfe-i dünyâ değül herkes kimi matlûbumuz
Bir bölük ankalaruz Kaf-ı kanâ'at beklerüz
Herkes gibi bu dünyâ leşini istemeyiz. Biz bir bölük anka kuşuyuz kanaat Kaf'ında rızkımızı bekleriz.
(Ankâ, Kaf dağında yalnız başına yaşayan, kimsenin görmediği bir efsâne kuşudur. Yalnız kemikle beslenir. Bu bakımdan Anka'ya Kaf-ı kanaat denmiştir. Anka tasavvufta vücûd-ı mutlkak, bazen şeyh anlamlarında kullanılır)

Hâb görmez çeşmümüz endîşe-i ağyârdan
Pâsbânuz genc-i esrâr-ı muhabbet beklerüz
Düşmanlarımızı düşünmekten gözümüze uyku girmez. Aşk sırlarının saklandığı hazinenin kapısıyız, hazineyi bekleriz.

Kârbân-ı râh-ı tecrîdüz hatar havfın çeküp
Gâh Mecnûn gâh men devr ile nevbet beklerüz
Dünyâ ilişkilerinden soyunma yolunun kervânıyız. Yol tehlikesinin korkusundan bazen Mecnûn, bazen ben sıra ile nöbet bekleriz. (Tecrîd, soyunma, dünya ile ilgiyi kesip Tanrı yoluna girme demektir. Yollarda türlü tehlikeler bulunduğundan yalnız yolculuk yapılmaz, kervân hâlinde yola çıkılır, ayrıca baskınlardan korunmak için silahlı muhafizlar götürülür, gece nöbet tutulurdu. Mecnûn, herkesle, ilgisini kesmiş, çöllerde yaşamış, yâni tecrîd hırkasını giymiştir. Mecnûn'un okulda başlayan beşeri aşkı sonraları ilahî aşka dönüşmüştür).

Sanmanuz kim geceler bîhûdedür efgânumuz
Mülk-i aşk içre hisâr-ı istikamet beklerüz
Geceleri boyunca boşuna haykırıyoruz sanmayın. Aşk ülkesinde doğruluk kalesini bekliyoruz.

(Kale nöbetçiler nöbet sırasında birbirine bağırarak hem uyumadıklarını hem de bir olay olmadığını bildirirlerdi.)

Yatdılar Ferhâd ü Mecnûn mest-i câm-ı aşk olup
Ey Fuzûlî biz onlar yatdukça sohbet bekleruz.
Ferhad'la Mecnun aşk kadehinden sarhoş olup yattılar. Fuzûlî, onlar yattıkça aşk sohbetinin toplantısını biz bekleriz.
(Ferhad ve Mecnûn gibi büyük âşıklar artık kalkamayacaklarına göre Fuzûlî, aşk içinde biz yalnız kaldık demek istemiş).

GAZEL 18

Müte'fâilün/Fe'ûlün/Müte'fâilün/Fe'ûlün
Büt-i nev-resüm nemâza şeb ü rûz râgıb olmuş
Bu ne dindür Allah Allah büte secde vâcıb olmuş
Yeni yetişme, put gibi güzel sevgilim gece gündüz namaz kılmağa başlamış. Allah Allah bu nasıl bir dindir; puta secdeye kapanmak zorunlu olmuş.
(Büte secde vâcib olmuş, sözü iki anlamda kullanılmış: putun secde etmesi ve puta secde edilmesi).

Eser-i kabûl-ı tâ't ana virmiş eyle hâlet
Ki kulûb-ı ehl-i hâle harekâtı câzib olmuş
İbâdet etmeyi benimsemenin etkisi ona öyle değişiklikler vermiş ki, her hareketi âşıkların yüreğine daha çekici gelmeğe başlamış.

Ferahum görüp cefâsın hasenâta dâhil eyler
Ne melek kim ol perînün ameline kâtib olmuş
O peri yüzlü güzelin işlerini yazan melek, bana ettiği eziyetlerden sevinip ferahladığımı görünce bunları iyiliklerine yazmış.
(Her insanın sağ omuzunda hasenatını 'iyiliklerini, sol omuzunda da seyyiatını 'günahlarını' yazan iki melek vardır. Bunlar yaptığı her iş değerlendirip sevap veya günah defterine yazarlar).

Ne aceb ger olsa garndan dünüm ü günüm berâber
Nazarumdan ol yüzi gün nice gün ki gâ'ib olmuş
O güneş gibi parlak yüzlü sevgiliyi günlerdir göremiyorum. Üzüntüden gecemle gündüzüm bir olsa şaşılır mı?

Gam-ı hecrdür ki artar eseriyle aşk zevki
Galat eylemiş Fuzûlî ki visâle tâlib olmuş
Aşkın zevki ayrılık acısının etkisiyle artar. Fuzûlî ise hata edip kavuşmayı istiyor.

GAZEL 19

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün
Olur ruhsâruna gün lâ'lüne gül-berg-i ter âşık
Sana eksük değül gökden iner yerden biter âşık
Yanağına güneş, yakut rengli dudağına tâze gülyaprağı âşık olmuş. Senin için âşık eksik olmaz; kimi gökten iner, kimi yerden biter.

Mana maksûd terk-i aşk idi veh kim meni hüsnün
Olup gün günden efzun kıldı gün günden beter âşık
Benim için gerekli olan aşkından vazgeçmekti. Ne yazık ki güzelliğin günden güne artarak, beni günden güne daha çok âşık etti.

Temâşâ'yı cemâlünden nazar ehlini men' etme
Ne sûd ol hûb yüzden kim ana kılmaz nazar âşık
Sana bakanların güzelliğini seyretmelerini yasaklama. Aşıklar bakamadıktan sonra o güzel yüzün faydası ne?

Çemende pây-bûsundan olupdur sebzeler hurrem
Hemân bir sebzece olmağa âlemde yeter âşık
Çimende bütün yeşillikler ayağını öpmekle neşelenir, mutlu olurlar. Âşıklar dünyâda bir ot parçası kadar küçülmeğe râzıdırlar.

Kılursan bir ciğer kan her yana bahdukça ey zâlim
Ne bahmakdur bu her dem handan alsun bir ciğer âşık
Ey zâlim, ne yana baksan bir âşığın ciğerini eritip kan edersin. Bu nasıl bir bakıştır, âşıklar her an bir ciğeri nereden bulup alsınlar?

Kırarsan ehl-i aşkı dutalum kimse elün dutmaz
Ne işdür bu gerekmez mi sana ey sîm-ber âşık
Âşıkları kırıp geçirirsin, kimse elini tutmaz. Bu ne iştir? Ey gümüş göğüslü sevgilim, sana artık âşık gerekmiyor mu?

Ne pervâne döyer bir şu'leye ne şem' bir âha
Fuzûlî sanma kim benzer sana âlemde her âşık

Ne pervâne bir ateşe, ne de mum bir âha dayanabilir. Fuzûlî dünyâda sana benzeyen bir âşık daha olduğunu sanma. (Pervâne, mumun ateşinde yanıp kül olur. Mum da rüzgârdan söner, gider. Fuzûlî ise hem aşk ateşine hem de aha dayanır).

GAZEL 20

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün

Sabâ lûtf etdün ehl-i derde dermândan haber verdün
Ten-i mecrûha cândan câna cânândan haber verdün

Sabah yeli, lûtfedip aşk dertlilerine dermândan haber verdin; yaralı vücûda candan, cana da sevgiliden haber verdin.

Hazân-ı gamdan gördün ıztırâbın bülbül-i zârun
Bahâr eyyâmı tek gülberg-i handândan haber verdün

Gam sonbaharında ağlayıp inleyen bülbülün çırpınmalarını gördüm, ilkbahar günleri gibi açılmış, tâze gül yaprağından haber verdin.

Sözüni vahy-i nâzil ger desem men hîç küfr olmaz
Cihâni dutmuş iken küfr îmândan haber verdün

Sözüne gökten inmiş vahy desem hiç dinsizlik olmaz. İmkânsızlık dünyâyı tutmuşken gelip imândan haber verdin.

Süleymân mesnedinden dîv-i gümreh rağbetin kesdün
Denizde hâtem-i hükm-i Süleymân'dan haber verdün

Yolunu şaşırmış şeytanın Hz. Süleymân'ın makamına olan isteğini kestin. Süleymân buyruğunun mührünü denizde haber verip buldurdum.
(Hz. Süleyman hem peygamber, hem de hükümdardı. Taşı kibrit-i ahmerden ve İsm-i a'zam yazılı mührü ile insanlara, cinlere, yırtıcı hayvanlara ve rüzgara hükmederdi. Şeytan mührünü çalmış ve eline geçmesine diye denize atmıştı. Tanrı'nın emriyle bir balık mührü bulup getirmişti).

Dediler yâr uşşâkun gelür cem' etmeğe gönlin
Meger kim yâre uşşâk-ı perîşândan haber verdün

Sevgili aşıkların gönüllerini derleyip toplamağa geliyor, dediler. Herhalde sevgiliye âşıkların perîşân durumlarından haber verdin.

Fuzûlî rûzgârun tîre gördün şâm-i hicrânda
Nesîm-i subh tek hurşîd-i rahşândan haber verdün

Fuzûlî! Ayrılık gecesinde günlerini karanlık gördün ki, sabah yeli gibi parlak güneşten haber veriyorsun.

GAZEL 21

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün

Ey fırâk-ı leb-i cânân ciğerüm hûn etdün
Çehre-i zerdümi hûnâb ile gülgûn etdün

Ey sevgilinin dudağının ayrılığı, ciğerini kan içinde bıraktın. Sapsarı yüzümü kanlı gözyaşları ile kırmızıya boyadın.

Ciğerüm kanını göz yaşına tökdün ey dil
Vara vara anı Kulzüm munı Ceyhûn etdün

Ey gönül! Ciğerimin kanını gözyaşıma karıştırdın. Gitgide birini Kızıldeniz, ötekini Ceyhûn hâline getirdin. (Gözyaşının kanlı olması gözün ağlamaktan kızarması ve acıdan ciğerin eriyip gözden akmasındandır. Kulzüm; aslında engin deniz, okyanus demektir. Kızıldeniz, Basra Körfezi anlamlarında da kullanılır).

Nice hüsn ile seni Leyli'ye nisbet kılayum
Bilmeyüp kadrümi terkü meni Mecnûn etdün

Değerimi bilmeyip bıraktın da beni deli ettin diye seni güzellikte Leylâ'yı nasıl benzetirim; Leylâ'dan da güzelsin sen.

Söyledün kim dutaram şâd gönüllerde makam
Şâd iken bu söz ile gönlümi mahzûn etdün

Ben sevinçli, mutlu gönüllerde yerleşip otururum, dedin. Gönlüm neşeli iken bu sözle gönlümü mahzun ettin.

Ahd kıldun ki cefâ kesmeyesen âşıkdan
Âşıkı va'de-i ihsân ile memnûn etdün

Âşıklardan cefânı kesmemeğe söz verdin, yemîn ettin. Böylece iyilik vâdedip âşıkları memnun ettin.

Cür'a cür'a mey içüp zîb-i cemâl arturdun
Zerre zerre gözümün nûrını efzûn etdün

Yudum yudum şarap içip güzelliğinin parlaklığını artırdın. Gözümün nurunu zerre zerre çoğalttın.

Ey Fuzûlî ahıdup seyl-i sirişik ağlayalı
Aşk ehline figân etmeği kanûn etdün

Fuzûlî! Gözyaşı selini akıtıp ağlamağa başladığından beri, ağlayıp inlemeyi âşıklara kanun yaptı.

GAZEL 22

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

Ey kemân-ebrû şehîd-i nâvek-i müjgânunam
Bulmuşam feyz-i nazar senden senün kurbânunam

Ey yay kaşlı sevgili! Oka benzeyen kirpiklerinin şehidiyim. Senin bakışından feyz, bereket bulmuşum. Bunun için senin kurbanınım. (Nazar, beyitte hem sevgiliye, hem de âşığa âittir. İlgi iltifat anlamında da kullanılır. Bakmak, görmek insan için büyük nimettir. Ayrıca sevgiliye bakmak da onun âşıka büyük bir lütfudur. Böylece birçok bakımdan şâirin sevgiliye kurban olması doğaldır. Kurban, yakınlaşmak demektir. Şehitler de Tanrı'ya yakındır.)

Kâkülün tânna peyvend etmişem can riştesin
Başun içün bir terahhum kıl ki sergerdânunam

Canımın ipliği saçının teline bağlamışım. Başının hayrı için acı, arkanda avâre dolaşıyorum. (Başın için sözü, hem yalvarma, hem de başına bir zarar gelmesin mânâlarında kullanılmış.)

N'ola kılsam terk-i mey minnet kılub zâhidlere
N'eylerem mey neş'esin men kim senün hayrânunam

Zâhidlere minnet edip, şarabı bırakırsam ne olur? Mâdem ki sana hayranım, içkinin neşesini ne yapayım artık. (Hayran çok beğenme, şaşırıp, donup kalma demektir. Esrar sarhoşunada hayran denir.)

Şâne veş yüz nâvek-i gam sancılubdur cânuma
Tâ esîr-i halka-i gîsû-yi müşg-efşânunam

Misk kokusu saçan uzun saçının halkalarının tutsağı olduğumdan beri, canıma tarak gibi, yüzlerce gam oku saplanmaktadır.

El çeküb kat'-i nazar kılmış ilâcumdan tabîb
Bildi gûyâ kim harâb-ı nerkîs-i mestânunam

Doktor, herhalde senin sarhoş yüzünden harap ve perişan olduğumu bilmiş olacak ki, bana ilaç hazırlamayı bıraktı, tedaviden vazgeçti. (Harap, sarhoş demektir. Göz mest, haraptır ve öldürücüdür. Doktor, hastalığın aşk derdi ve onulmaz olduğunu anlayınca hastadan ümit kesip, tedâvîden vazgeçmiş.)

Câna meylün var ise hükm eyle teslîm eyleyem
Padşâhum men senün bir bende-i fermânunam

Canımı istiyorsan emret, teslim edeyim. Sultânım, ben senin her emrini yerine getiren bir kulunum.

Gonca kılmaz şâd gül açmaz dutulmuş gönlümi
Ârzûmend-i ruh-ı âl ü leb-i handânunam

Sıkıntılı gönlümü gonca neşelendirmez, gül de ferahlatmaz. Çünkü ben senin al yanağını ve gülen dudağını istiyorum.

Kan idüb bağrum işüm âh etme her dem ey felek
Hürmetüm dut bir iki gün kim senün mihmânunam

Ey felek, her an bağrını kanla doldurup bana âh çektirme. Senin konuğunum; bir iki gün beni hoş tut, saygı göster. (Dünyânın bir misafirhane olduğu, insan kısacık ömründe dünyâda kalıp sonra göçtüğü halkın dilinde de söylenir. Konuklara saygı göstermek de âdetlerdendir.)

Ey Fuzûlî âteş-i âh ile yandurdun meni
Gâlibâ sandun ki şem'-i külbe-i ahzânunam

Fuzûlî, âhının ateşi ile beni yaktın. Galibâ beni kendi hüzün dolu evinin mumu sandın. (Külbe-i ahzen, H. Z Yâkuub'un evidir. İnsan vücudunun muma benzetilmesi de çok kullanılmıştır. Âh, ateşlidir. Eski yazıyla âh kelimesinin yazılışında ''elif'' ateşi, ''he'' kıvılcım, med de dumandır.)

GAZEL 23

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

Ney kimi her dem ki bezm-i vaslunı yâd eylerem
Tâ nefes vardur kuru cismümde feryâd eylerem

Her an ney gibi kavuşma toplantını anarım. Kupkuru kalmış bedenimde nefes olduğu sürece feryâd eder, haykırırım. (Ney, kurumuş kamıştan yapılır. İçine nefes üflenince ses çıkarır.)

Rûz-ı hicrândur sevin ey mruğ-ı ruhum kim bu gün
Bu kafesden men seni elbette âzâd eylerem

Ey ruhumun kuşu! Bu gün ayrılık günüdür, sevin: bu ten kafesinden bugün seni mutlaka salıverir, kurtarırım.

Vehm edüp tâ salmaya sen mâha mihrin hîç kim
Kime yetsem cevr ü zulmünden ana dâd eylerem
Kuruntuya düşüp, sen ay yüzlü güzele sakın âşık olmayasın diye, kimi görsem senin eziyetinden, cefandan şikayet ediyorum. (Beyitte hem başkalarının iyiliğini düşünme, hem de başkaları sevgiliye âşık olacak diye çok korku vardır. Vehm, korkmak ve umutlanmak, heveslenmek anlamında da kullanılmış.)

Kan yaşum kılmaz vefâ giryân gözüm isrâfına
Munca kim her dem ciğer kanından imdâd eylerem
Kanlı yaşım durmadan ağlayan gözümün bol bol harcamasına kâfi gelmediği için her an ciğer kanından yardım istiyorum.

İncimen her nice kim ağyâr bîdâd eylese
Yâr cevriyçün gönül bîdâda mu'tâd eylerem
Düşman bana ne kadar zulmetse bundan incinmem, üstelik sevinirim. Çünkü böylece sevgilinin cevr ü cefâsı için gönlümü alıştırmış oluyorum.

Bilmişem bulman visâlin lik bu ümmîd ile
Gâh gâh öz hâtır-ı nâ-şâdumı şâd eylerem
Sana kavuşmamın mümkün olmadığını biliyorum. Ama yine de bu umutla zaman zaman kendi kederli gönlümü sevindiriyorum.

Levh-i âlemden yudum eşk ile Mecnûn adını
Ey Fuzûli men dahi âlemde bir ad eylerem
Gözyaşlarımla dünyâ sahifesinden Mecnûn'un adını yıkayıp temizledim. Fuzûli! Ben de böylece dünyâda bir ad sâhibi oldum.

GAZEL 24

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün
Cânlar verüp senün kimi cânâne yetmişem
Rahm eyle kim yetince sana câne yetmişem
Canlar verip senin gibi bir güzele ulaşmışım. Acı bana, sana ulaşıncaya kadar canıma yetti.

Şükrâne-i visâlüne cân verdüğüm bu kim
Çoh derd çekmişem ki bu dermâne yetmişem
Sana kavuştuğuma şükürler olsun diye karşılığında canımı veriyorum. Bu dermana erişmek için çok dertler çektim.

Hâlüm deyüp murâduma yetsem aceb değül
Bir bendeem ki dergeh-i sultâne yetmişem
Durumumu sana anlatıp isteğime kavuşursam şaşılır mı? Ben sultânın kapısına gelen bir kulum.

Mûr-ı muhakkaram ki serâsîme çoh gezüp
Nâgâh bârgâh-i Süleymân'e yetmişem
Âciz bir karıncayım. Başıboş çok yer dolaşıp, ansızın Süleymân'ın sarayına vardım. (Hz. Süleymân'la karıncaların macerasına telmih yapılmış. Kur'an'ın. Neml sûresinde Hz. Süleymân'ın savaşa giderken karıncalar vâdisinde, karınca beyinin ''karıncalar yuvalarınıza dönün, Süleymân'ın askeri bilmeden sizi çiğnemesin'' diye bağırdığını duyduğu anlatılmıştır. Süleymân karınca beyiyle konuşmuş ve ondan çok yararlı öğütler almıştır.)

Bir bülbülem ki gülşen olupdur neşîmenüm
Yâ tûtiyem ki bir şekeristâne yetmişem
Ben, yerim yurdum gülîstan olan bir bülbülüm. Yâhut da şekeristâna uLaşan bir tûfi kuşuyum.

Devr-i felek müyesser edüpdür murâdumı
Gûyâ ki tâlib-i güherem kâne yetmişem
Sanki cevher arıyorum da mâdeni bulmuşum gibi. Göğün devri, isteğime kavuşmama bana kolaylık gösteriyor.

Miskin Fuzûliyem ki sana dutmuşam yüzüm
Yâ bir kemine katre ki ummâne yetmişem
Yüzüm sana döndürüp yalvaran zavallı Fuzûlî'yim. Sanki denize varan küçücük bir su damlasıyım.

GAZEL 25

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün
Zülfi kimi ayağın koymaz öpem nigârum
Yohdur anun yanında bir kılca i'tibârum
Sevgilim, saçını öpmeme izin vermediği gibi, ayağını öpmeme de izin vermez. Onun yanında kıl kadar bile bir değerim yok.

İnsâf hoşdur ey aşk ancak meni zebûn et

Ha böyle mihnet ile geçsün mi rûzgârum
Ey aşk, gel insâf et, yalnız beni çâresiz, âciz bırakman doğru mu? Bütün ömrüm böyle acılar, üzüntülerle mi geçsin?

Bildi temâm-ı âlem kim derdmend-i aşkam
Ya Rab henüz hâlüm bilmez mi ola yârum
Bütün dünyâ aşkından dertli olduğumu öğrendi. Tanrım! Sevgilim hâlimin kötülüğünü hâlâ öğrenemedi mi?

Vaslundan ayru n'ola kanum tökülse gül gül
Men gülbün-i firâkam bu fasldur bahârum
Kanım senden uzakta kırmızı güller gibi akıp gitse şaşılır mı? Ben sevgiliden ayrı yetişen gül fidanıyım; ayrılık devri benim ilk baharımdır.

Tasvîr eden vücudum yazmış elümde sâğar
Ref olmağa bu sûret bu sûret yoh elde ihtiyârum
Resmimi yapan, beni elimde şarap kadehiyle göstermiş. Bu şekli değiştirip ortadan kaldırmağa elimde gücüm yok.

Dûr istemen zamânî mey neş'esin başumdan
Toprağ olanda yâ Rab dürd-i mey et gubârum
Şarap neşesinin başımdan uzak olmasını hiçbir zaman istemem. Tanrım! Öldüğümde toprağımı şarap tortusunun atıldığı topraktan yap.

Rüsvâlarından ol meh saymaz meni Fuzûlî
Divâne olmayam mı dünyâda yoh mı ârum
Fuzûlî! O ay yüzlü güzel beni aşkından rezil rüsvâ olanlardan saymaz. Benim de utanıp arlanmam yok mu? Ben de aşkının deli, divânesi olmayayım mı?

GAZEL 26

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün
Bâğa girdüm ser-i kuyun anup efgân etdüm
Gül görüp yâdun ile çâk-i girîbân etdüm
Bahçeye girdim, senin bulunduğun yeri anarak ağlamağa başladım. Gülü görünce, seni hatırlayarak yakamı parçaladım.

Bahuban nergise bîmâr gözün kıldum yâd
Nergisi nâle vü efgânuma hayrân etdüm
Nergise bakıp süzgün gözünü andım. İniltim ve feryâdımla nergis çiçeğini şaşırttım. (Hayran, şaşma, donup kalma demektir. Bir güzellik karşısında şaşırıp kalmaya da hayran olma denir. Nergis çiçeğinde afyonun uyuşturucu etkisi vardır. Afyon sarhoşuna hayrân denir. Nergis çiçeği şaşkınlıkla açılmış göze benzetilir.)

Gonce vü lâle deme dağ karasın koparup
Al vâlaya sarup sebzede pinhân etdüm
Gördüklerini gönce ve gelincik sanma! Yaralarımın kara kabuklarını koparıp, al ipekliye sarıp yeşillikler içine gizledim. (Gonca ve gelincik kırmızı, diş yaprakları yeşildir. Ortalarındaki kara tohumlara dağ denir.)

Gül-i ter üzre düşen şebneme düşdi nazarum
Gözümi şem'-i cemâlünle dür efşân etdüm
Bakışlarım tâze gülün üstüne düşünce, güzelliğinin parlak mumunu hatırlayıp gözlerimden inci gibi yaş dâneleri döktüm.

Berg-i gül sanma ki hûnâbe töken demde gözüm
Nice yaprağa ciğer kanı salup kan etdüm
Kırmızı gülün yaprağı sanma! Gözüm kanlı yaşlar dökerken, nice yaprağa ciğerimin kanını bulaştırıp kıpkırmızı yaptım.

Göricek sünbüli andum şiken-i kâkülüni
Sünbüli girye vü âh ile perîşân etdüm
Sünbülü görünce saçının kıvrımlarını hatırladım. Sünbülü, ağlayıp, âh çekerek perîşân ettim.

Ey Fuzûlî reviş-i akl melül etdi meni
Sehv kıldum ki cünûn derdine dermân etdüm
Fuzûlî! Aklın yolu beni bezdirip usandırdı. Hatâ edip akıl yoluyla delilik derdine çâre bulmağa çalıştım.

GAZEL 27

Mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ûlün
Ol mâh visâliyle hoş et bir gice hâlüm
Ey ahter- i tâli' koma boynunda vebâlüm
Ey bahtımın yıldızı! Günahım boynunda kalmasın; beni o ay yüzlü sevgiliye kavuşturup halimi bir gece olsun iyileştir.

Feryâd ki ber virmedi bî dâddan özge

Göz yaşum ile besledüğüm tâze nihâlüm
O, gözyaşlarımla besleyip büyüttüğüm tâze fidanım, sevgilim, ne yazık kibana zulümden başka bir meyve vermedi.

Sınmış müje tek halk gözinden akıdur yaş
Nezzâre- i za'f-ı beden-i mûy-misâlüm
Kıl gibi incelmiş zayıf bedenimi görenler, kirpikleri kırılmış gibi durmadan gözlerinden gözyaşı akıtır, hâlime ağlarlar. (Kirpiklerin kırılması şiirde ilk kez bu beyitte görülmüştür. Hayâl, kirpiklerin sanki bir set gibi gözyaşlarını tuttuğu ve kırılınca yaşların boşandığı üzerine kurulmuştur).

Ol şem' hayâliyle hoşem ola ki dâim
Bu sûret ile çizgine fânûs- ı hayâlüm
O mum gibi parlak, ışık saçan sevgilimin hayâlinden memnunum. İsterim ki fânûs- ı hayâlim hep bu şekilde dönüp dursun.
(Fânûs- ı hayâl, fânûs- ı gerdân ve hayâl-i fener de denilen ince muşamba veyâ ipekli kumaştan, resimli kâğıtlardan yapılan, bazılarının içine renkli cam parçaları da konulan hafif bir fenerdir. İçinde yanan mumun ısısıyla döndükçe üstündeki resimler veya renkli camlar çevrede oynaşan renkli hayâller bırakır. Çok zayıf insana da hayâl- i fener denir. Fuzûlî vücûdunu hayâl- i fenere benzetmiş; üzerinde de sevgilinin hayâli vardır. Döndükçe her yanda hayâli görülüyor).

Sûzândur odumdan tenüme sancılan ohlar
Pervâneyem ey şem' dutuşmış per ü bâlüm
Gönlümün ateşinden vücûduma saplanan oklar yanıyorlar. Ey muma benzeyen sevgilim! Ben senin çevrende dönen kolu kanadı kırılmış bir pervâneyim.

Sâkî gam- ı devrân ile gâyetde melûlem
Bir câm- ı ferah- bahş ile def 'eyle melâlüm
Sâkî! Dünyâ dertleri yüzünden çok hüzünlüyüm. Şu kederimi ferahlık veren bir kadehle sona erdir.

Lûtf eyle Fuzûlî menüm ahvâlümi arz et
O! Serve ki söyleşmeğe koymadı mecâlüm
Fuzûlî! Bir iyilik yap, o servi boylu güzele benim şu hâlimi arz et; çünkü benim onunla söyleşmeğe mecâlim kalmadı.

GAZEL 28

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün

Penbe- i merhem- i dâğ içre nihândur bedenüm
Diri oldukça libâsum budur ölsem kefenüm
Vücûdum yaralarımın merheminin pamuklarıyla örtülüp kayboldu. Diri oldukça giysim, ölünce de kefenim budur.

Cânı cânân dilemiş vermemek olmaz ey dil
Ne nizâ eyleyelüm ol ne senündür ne menüm
Ey gönül! Canımı sevgilim istemiş; vermemek olmaz. Zaten niçin tartışılır? O ne senin ne de benimdir; sevgilimindir.

Daş deler âhum ohı şehd- i lebün şevkinden
N'ola zenbûr evine benzese beytü'l hazenüm
Dudağının balının aşkıyla âhımın oku taşları deler. Hüzünlü evim arının kovanına benzese şaşılır mı?
(Beytü'l hazen ya da Külbe- i ahzân Hz Yâkub'un kaybolan oğlu Yusuf'un acısıyla kapandığı ve ağlayarak gözlerini kör ettiği evidir. Şiirde, özellikle Fuzûlî'nin şiirlerinde çok kullanılmıştır).

Tavk- i zencîr- i cünûn dâ'ire- i devletdür
Ne revâ kim meni andan çıhara za'f- i tenüm
Delilik zincirinin ucundaki halka mutluluğun, zenginliğin çenberidir. Vücûdumun zayıflığı onu boynumdan çıkarırsa yakışır mı?
(Tavk, güvercin, kumru gibi kuşların boynundaki değişik renkli tüylerden halkadır. Deliler ve mahkûmların boyunlarına geçirilen zincir bağlı demir veya tahta gerdanlığa da tavk denir. Fuzûlî, vücûdu o kadar zayıflamış ki halkanın boynundan kendiliğinden çıkmasından korkuyor).

Aşk sergeştesiyem seyl-i şirişk içre yerüm
Bir habâbem ki hevâdan doludur pîrehenüm
Aşk sarhoşuyum, gözyaşı seli içinde yuvarlanıyorum. Gömleğimin içi hava ile dolu bir su kabarcığıyım.
(Hevâ kelimesi, hava ve arzu, aşk anlamında kullanılmış).

Bülbül- i gam-zedeyem bâğ u bahârum sensen
Dehen ü kadd ü ruhun gonce vü serv ü semenüm

Bir kederli bülbülüm. Bahçem ve ilkbaharım sensin. Senin ağzın ve boyun benim bahçemde goncem ve selvi ağacım, yanağın da yaseminimdir.

Edemem terk Fuzûlî ser-i kûyın yârun
Ne kadar zulm yeri ise mana hoşdur vatanum
Fuzûlî, sevgilinin bulunduğu yerleri bırakamam. Ne kadar eziyet yeri de olsa benim vatanım bana yine güzel gelir.

GAZEL 29

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün
Kerem kıl kesme sâkî iltifâtun bî-nevâlardan
Elünden geldügi hayrı dirîğ itme gedâlardan
Sâkî lütfet, iyiliklerini çâresiz zavallılardan kesme. Elinden gelen iyiliği yoksullardan esirgeme.

Esîr- i gurbetüz biz senden özge âşnâmuz yoh
Ayağun kesme başun'çün bizüm mihnet-serâlardan
Biz gurbet esiriyiz, senden başka tanıdığımız yok. Başının hayrına, bizim dert çekip oturduğumuz yerlerden ayağını çekme.
(Ayak, aynı zamanda kadeh anlamında kullanılmıştır).

Sabâ kûyında dildârun nedür üftâdeler hâli
Bizüm yerden gelürsen bir haber ver âşnâlardan
Ey sabah yeli, sevgilinin bulunduğu yerde düşkün aşıkların halleri nedir? Bizim taraftan gelirsen dostlardan bir haber getir.

Deme zâhid ki terk et sîm- ber bütler temâşâsın
Meni kim kurtarur Tanrı sataşdurmış belâlardan
Ey ham sofu! Gümüş göğüslü, put gibi güzelleri seyretmekten vazgeç, deme. Beni Tanrı'nın sataştırdığı belâlardan kim kurtaracak?

Girüp mescidlere ger muktedâlar peyrevi olman
Budur vechi ki hergiz görmedüm yüz muktedâlardan
Mescitlere girip de insanlara uymuyorsam bunun sebebi hiçbir zaman insanlardan yüz bulamadığımdandır.

Tabîbâ hâk-i kûy- ı yârdandur eşk teskîni
Bize arturma zahmet göz yaşarur tûtiyâlardan
Ey doktor! Aşk hastalığının iyileşmesi sevgilinin kapısının toprağındandır. Gözleri yaşartır sürmelerle bizim rahatsızlığımızı boş yere artırma.

Felekde mihr zâ'il yâr gâfil ömr müsta'cil
Nedür tedbîr bilmen sâna yetdüm bîvefâlardan
Gökte güneş kaybolmuş, sevgili habersiz, ömrümüzse aceleyle geçiyor. Tanrım! Bu vefasız güzellere karşı çâre nedir diye senin kapına vardım.

Vücûdum ney kimi sûrâh sûrâh olsa âh etmen
Mahabbetden dem urdum incimek olmaz cefâlardan
Vücûdum ney gibi delik deşik olsa da yine âh vâh edip yakınmam. Bir kere sevgiden söz edince artık cefâdan eziyetten incinmek olmaz.

Fuzûlî nâzeninler görsen izhâr- ı niyâz eyle
Terahhum umsa ayb olmaz gedâlar pâdşâhlardan
Fuzûlî, güzelleri görünce yalvarıp yakınmağa başla. Yoksullar sultanlardan merhamet dilense ayıp olmaz.

GAZEL 30

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün
Ey geyüp gülgûn demâdem azm- ı cevlân eyleyen
Her taraf cevlân edüp döndükçe yüz kan eyleyen
Ey dâimâ kırmızılar giyip dolaşmağa çıkan! Her bir yanı dolaşıp döndükçe yüzlerce âşığın kanına giren!

Ey meni mahrûm edüp bezm- i visâlinden müdâm
Hayrı hân- ı iltifâtı üzre mihmân eyleyen

Ey hiçbir zaman beni kavuşma toplantısına almayıp, başkalarını iltifatının sofrasında misâfir eden!

Ey demâdem reşk tiğiyle menüm kanum töküp
Mey içüp ağyâr ile seyr- i gülistân eyleyen
Ey her zaman kıskançlık kılıcıyla benim kanımı döküp, başkalarıyla şarap içip gülbahçesinde gezip dolaşan sevgilim!

Nice kim efgânumı ey mâh işitdün geceler
Demedün bir gece kimdur munca efgân eyleyen

Ey ay yüzlü! Geceler boyu haykırışımı o kadar işittin de, bir gece bu kadar feryâd edip ağlayan kimdir diye sormadın.

N'ola ger cem'iyyet-i hâtırdan olsam nâ-ümîd
Cem' olur mı hûblar zülfin perîşân eyleyen
Gönlümü derleyip toparlamaktan umudu kessem şaşılır mı? Hiç güzellerin saçını dağıtan toparlanabilir mi?
(Beyit, âşıkların gönüllerinin sevgilinin saçına bağlı olduğu mazmûnu üzerine kurulmuş. Gönüllerinin her biri ya da her parçası saçın bir teline bağlıdır. Saç dağılınca gönüller de dağılıp perişan olur, dağılırlar).

Yâr dün çekmişdi katlüm kasdine tîğ- i cefâ
Yetmesün maksûdına yâ Rab peşîmân eyleyen
Sevgili dün beni öldürmeğe cefâ kılıcını çekmişti. Tanrım ! Onu bu düşüncesinden caydıran, arzusuna erişmesin.

Aşk derdiyle olur âşık mizâcı müstakîm
Düşmenümdür dôstlar bu derde dermân eyleyen
Aşktan çektiği acılarla âşığın yaradılışı düzelir. Dostlar, bu derde derman eyleyen benim düşmanımdır.

Zâhidün ta'n ile dönderdüm yüzin mihrâbdan
Nice bulmaz ecr bir kâfir müselmân eyleyen
Ayıplayıp, kınayacak ham sofunun yüzünü mihraptan döndürdüm. Bir kâfiri müslüman eden nasıl sevap kazanmaz?

Derd- i hicrân nâtüvân etmiş Fuzûlî hasteyi
Yoh mıdur yâ Rab devâ- yı derd-i hicrân eyleyen
Ayrılık derdi hasta Fuzûlî' yi iyice güçsüz bırakmış. Tanrım! Bu ayrılık derdine bir çâre bulacak yok mudur?

GAZEL 31

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün
Yahma cânum nâle- i bî-ihtiyârumdan şahın
Tökme kanum âb- ı çeşme- i eşk- bârumdan şahın
Sevgilim, canımı yakma, elimde olmadan edeceğim feryatlarımdan sakın. Kanımı dökme, aman çeşme gibi gözyaşı akıtan gözümün sellerinden sakın.

Su virür her subh-dem göz yaşı tîğ- ı âhuma
Çoh meni incitme tîğ- i âb- dârumdan sahın
Gözyaşlarım her sabah ahımın kılıcına su verip onu keskinleştirir. Beni çok incitme, parlak, bilenmiş ah kılıcımdan sakın.

Cevr odı yahdı meni yanumda durma ey gönül
Bir dutuşmuş âteşem kurb ü civârumdan sahın
Gönül, cefâ ateşi beni öylesine yaktı ki, aman yanımda durma. Tutuşmuş bir ateş halindeyim, yanıma yöreme yaklaşmaktan sakın.

Ten evinden rahtunı cehd eyle ey can daşra çek
Âfet-i seyl-i sirişk-i bî karârumdan sahın
Ey can! Uğraş, didin, pılını pırtını vücut elinden topla, dışarı çıkar. Dinmek bilmeyen gözyaşlarımın sel afetinden sakın.

Gerçi bir hâk- i rehem kimse meni almaz göze
Çoh hakaaretle nazar kılma gubârumdan sahın
Her ne kadar ayak altında çiğnenen toprak kadar hakirsem, kimse beni gözüne alıp değer vermiyorsa da, yine bana küçümseyerek bakma. Tozumdan çekin.
(Sevgilinin gelip geçtiği yolun toprağını âşıklar sürme diye gözlerine çekerler. Kimse beni gözüne almıyor ama, korkarım tozum senin gözüne kaçar da gözünü hastalandırır).

Gelme kabrüm üzre ey aşk içre men tek ölmeyem
Ta'ne daşıdur sana seng- i mezârumdan sahın
Aşk yüzünden benim gibi ölmeyen kişi, sakın mezarıma yaklaşma. Mezar taşım senin için hazırlanmış taşlama taşıdır. Çekin bundan.
(Ta'n. Ta'ne sözü ayıplama, kınama, söğme anlamlarındadır. Aşktan perişan ve deli divane olanlar ayıplanır, arkalarından taşlanır. Mecnunu da çocuklar taşlamışlardır).

Şâh- ı mülk- i mihnetem hayl ü sipâhum derd ü gam
Hayl- i bî- hadd ü sipâh- ı bî- şümârumdan sahın
Keder, üzüntü ülkesinin sultanıyım. Ordum ve askerim dert ile gam. Benim bu hadsiz hesapsız ordumdan ve sayısız, kalabalık askerimden çekin.

Ey Fuzûlî hansı mahbûbı ki sevsen rahmi var
Kıl hazer ancak menüm bîrahm yârumdan sahın
Fuzûlî, hangi güzeli sevsen acıması vardır mutlaka. Yalnız benim vefâsız sevgilimden sakın; onun hiç acıması yoktur.

GAZEL 32

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün
Dôst bî-pervâ felek bîrahım devrân bî-sükûn
Derd çoh hemderd yoj düşmen kavî tâlî zebûn
Dost ilgisiz, umursamaz, felek acımasız, devirkargaşa içinde. Dert çok, dert ortağı yok. Düşman güçlü, tâlihim ise zayıf, âciz.

Sâye-i ümmîd zâ'il âfâb-ı şevk germ
Rütbe-i idbâr âlî pâye-i tedbîr dûn
Arzu güneşi yakıcı, umudun glgesi bile kaybolmuş. Düşkünlüğün derecesi yüksek, çârenin derecesi alçak.

Akl dûn himmet sadâ-yı ta'ne yer yerden bülend
Baht kem şefkat belâ-yı aşk gün günden füzûn
Aklın bir çabası yok, tembel ayıplamalar, söğüp saymalar orada burada haykırışlara dönüşmüş. Bahtın acıması yok. Aşk belâsı ise gün günden artmada.

Men gârib ü râh-ı mülk-i vasl pür teşviş ü mekr
Men harîf-i sâde-levh ü dehr pür nakş-ı füsûn
Ben kimsesiz bir yabacı. Kavuşmanın yolu karmakarışık, tuzaklarla dolu. Ben gönlü saf, basit bir adam, dünya ise hile ve kargaşa dolu.

Her sehî kad cilvesi bir seyl-i tûfân-ı belâ
Her hilâl ebrû kaşı bir serhat-i meşk-i cünûn
Her düzgün boylu güzelin hareketi bir bela tûfânının seli. Her hilâl kaşlı güzelin kaşı bir delilik yazısının başlığı.

Yelde berg-i lâle tek temkîn-ı dâniş bîsebât
Suda aks-i serv tek te'sîr-i devlet vâjgûn
Bilginin, mantığın ağırbaşlılığı, yele kapılmış gelincik yaprağı gibi geçici. Zenginliğin, mutluluğun etkisi, sudaki selvi ağacının aksi gibi tersine dönmüş.

Serhad-i matlûb pür mihnet tarîk-i imtihân
Menzil-i maksûd pür âsîb râh-ı âzmûn
Varılmasa istenen sınır, dert ve zahmet dolu bir sınama yolu. Gidilecek yer belâ ve felâketler dolu bir deneme yolu.

Şâhid-i maksad nevâ-yı çeng tek pede nişîn
Sâgâr-ı işret habâb-ı sâf-ı sahbâ tek nigûn
Amaç güzeli, çenh nağmesi gibi perdeler arkasında gizlenmiş, hayat kadehi, şarabın saf kabarcıkları gibi tersine dönmüş.

Tefrika hâsl tarîk-ı mülk-i cem'iyyet mahûf
Âh bilmem n'eyleyem yoh bir muvâfık reh-nümûn
Sonuç hep ayrılık, anlaşmazlık: anlaşıp birleşme ülkesinin yolu korkunç, tehlikeli. Ah bilmem ne yapayım: uygun bir yol gösterici de yok.

Çehre-i zerdin Fuzûli'nin dutupdur eşk-i âl
Gör ana ne rengler geçmiş sipihr-i nîlgûn
Fuzûli'nin sapsan yüzünü al renkli gözyaşları kaplamış; ona bu mavi gök ne düzenler hazırlamış.

GAZEL 33

sMef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün
aydı mendeki gam Ferhâd-ı mübtelâde
Bir âh ile virürdü min Bistûn'ı bâde
Bendeki gam aşk belâsına düşmüş Ferhâd da olsaydı bir âh çekip bin Bisütûn dağını yele verir, ortadan kaldırırdı.

Verseydi âh-ı Mecnûn feryâdumun sadâsın
Kuş mı karâr ederdi başındaki yuvade
Mecnûn'un âhı benim haykırışımın gürültüsünü verseydi, başındaki yuvada kuş mu kalırdı.
(Mecnûn çölde yalnız dolaşırken vahşî hayvanlar ve kuşlarla dost olmuştu. Bütün hayvanlar peşinde dolaşırdı. Kuşlar başında karmakarışık saçları içinde yuva yapmışlardı.)

Ferhâd'a zevk-i sûret Mecnûn'a seyr-i sahrâ
Bir râhat içre her kim ancak menem belâde
Ferhâd görünüş zevkinde. Mecnûn çölü dolaşıp oyalanıyor. Herkesin rahatı yerinde yalnız ben acı ve keder içindeyim.

Eşk-i revânuma el cem oldı var ümîdüm
Kim ola vara vara cem'iyyetüm ziyâde

Herkes çağıl çağıl akan gözyaşlarımı seyretmeğe toplandı. Gide gide topluluğumun artacağından umutlanıyorum. (Cem'iyyet, topluluk düğün dernek yanında perişan karşıtı olarak da kullanılmış: şâir, perişanlıktan kurtulup, devlenip toplanacağımdan umutluyum diyor)

Geh gamzen içmek ister kanumı gâh çeşmün
Korhum budur ki nâ-geh kanlar ola arade
Bazan yanbakışın, bazen da gözün kanımı içmek istiyor. Korkuyorum ansızın aralarında kan çıkacak.

Serverlik ister isen üftâdelik şi'âr et
Kim düşmedin ayağa çıhmadı başa bâde
Efendi olmak istersen düşkünlüğü benimse. Şarap ayağa düşmeden başa çıkmadı.
(Ayak kadeh anlamında da kullanılır. Kadehe konduktan sonra başa kadar yükselip içilir.)

Ger görmemek dilersen resm-i cefâ Fuzûlî
Olma vefâya tâlib dünyâ-yı bî-vefâde
Fuzûlî, celâ ve eziyet çekmek istemezsen bu vefâsız dünyâda hiç kimseden vefâ bekleme.

GAZEL 34

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün

Merhem koyup onarma sînemde kanlu dâğı
Söndürme öz elünle yandurduğun çerâğı
Göğsümdeki kanlı yarayı merhem koyup onarma. Kendi elinle yaktığın mumu söndürme.

Uymış cünûna gönlüm ebrûna der meh-i nev
Ne i'tibâr ana kim seçmez karadan ağı
Gönlüm deliliğe uymuş, kaşına yeni ay demiş. Onun sözüne inanılır mı? Akı karadan seçemiyor.

Kaddûn gamında servün sormağa zaf-ı hâlin
Gülzârdan kesilmez ırmaklarun ayağı
Selvi ağacının senin boyunun üzüntüsüyle kötüleşen durumunu sormak için ırmaklarının ayağı gül bahçesinden kesilmez.

Dûr tek dişün sözini her dem işitmek ister
Bahrun müdâm onunçün sâhildedür kulağı
Senin inciye benzeyen dişinin söznü her an işitmek istediği için denizin kulağı her zaman sahildedir.

Zülfi siyeh sanemler olmuş senün esîrün
Aşkunda her birinün öz zülfi boynı bağı
Kara saçlı put gibi güzeller, senin esirin olmuş. Aşkında boylarının bağı her birinin kendi saçı.

Ger müşa derse âşık ol bûy-i zülfe sâkî
Tünd olma bir kadeh ver ter eylesün dimâğı
Şarap sunan! Eğer âşık sevgilinin saçının kokusuna misk kokusu derse kızma bir kadeh şarap ver de dimağını ıslatsın.

Devrân havâdisinden yoh bâkümüz Fuzûlî
Dârü'l emânumuzdur meyhâneler bucağı
Fuzûlî! Zamanın haberlerinden korkumuz yok. Meyhâne köşeleri bizim sığınak yerimizdir.

GAZEL 35

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün
Her gören ayb etdi âb-ı dîde-i giryânumı
Eyledüm tahkîk görmüş kimse yoh cânânumı
Ağlayan gözünden akanyaşları her gören ayıpladı. Araştırıp öğrendim ki, ayıplayanlar içinde sevgilimi görmüş kimse yok. (Beyitte sevgilinin güzelliğinden sözedilmiş. Gören olsa şâire hak verip ayıplamayacaktı.)

Lâhza lâhza hûblar gördümki dil kasdındadur
Pâre pâre eyledüm men hem dil-i sûzânumı
Zaman zaman gönlümü isteyen güzeller gördüm. Ben de yanan gönlümü parça parça yapıp dağıttım.
(Gönlün parça parça olması kesrete düşmesi demektir. Mutasavvıflar gönlün bütün ve sağlam olmasını isterler.)

Çoh yetürme göklere efgânum ey kâfir sahın
İncinür nâgeh Mesîhâ eşidüp efgânumı
Ey kâfir! Haykırışlarımı tâ göklere kadar ulaştırmaktan sakın. Ahlanmın sesini ansızın Mesîh işitip incinecek. (Hz. İsâ çarmıha gerildikten sonra bedeninden ayrılarak dördüncü göğe yükselmiştir.)

Kılma her sâ'at meni rüsvâ-yı halk ey berk-i âh

Eyleme rûşen şeb-i gam külbe-i ahzânumır
Âhımın şimşeği her an beni herkesin diline düşürüp rezil etme Acılar çekip oturduğum evimi ayrılık gecesinde aydınlatma.
(Kulbe-i ahzân. Hz. Yâkuub'un oğlu Yûsuf'un acısıyla ağlayıp gözlerini kaybettiği evidir. Ayrılık gecesi karanlıktır. Fuzûlî hem karanlığı istiyor, hem de evinin sabahlara kadar aydınlanıp halkın acı çektiğini görmesini istemiyor.)

Çıhma ey dîvâne bâzâr-ı melâmetden deyu
Muttasıl çâk-ı girîbânum dutar dâmânumı
Yakamın yırtığı ''ey divâne bu ayıplanıp kınanma pazarından çıkma''diye sürekli eteğimi tutar.
(Aşk yüzünden perîşan, rezil olanlar ayıplanır, arkalarından taşlanır. Delilere de taş atılır. Aşırı kederin işareti yakanın eteğe kadar yırtılmasıdır. Beyitte yaka yırtığının etekle birleştiği söylenmiş.)

Hansı bütdür bilmezem îmânumı gâret kılan
Sende îmân yoh ki sen aldun diyem îmânumı
Îmânımı yağmalayan hangi güzeldir bilmiyorum. Sevgilim, sende îmân, acıma yok ki, îmânımı sen aldın diyeyim.
(Put kâfirdir ve yoktur. Sevgilinin tapılacak put gibi güzel ve acımasız olduğu söylenmiş. Kâfirlerde acıma yoktur.)

Ey Fuzûlî câne yetmişdür gönülden şükr kim
Bağladum bir dilbere kurtardum andan cânumı
Fuzûlî! Bu gönülden canıma yetti artık. Allaha şükür gönlümü bir güzele bağlayıp ondan canımı kurtardım.

GAZEL 36

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün
i candan usandırdı cefâdan yâr usanmaz mı
Felekler yandı âhumdan murâdum şem'i yanmaz mı
Sevgili beni canımdan usandırdı, bana celâ etmekten usanmayacak mı? Çektiğim âhlardan gökkubbeleri yandı, dileğimin mumu yanmaz mı?

Kamu bîmânna cânân devâ-yı derdi ider ihsân
Niçün kılmaz mana derman meni bîmâr sanmaz mı
Sevgili bütün aşıklarının derdine bir çare bağışlar da benim derdime neden çare bulmaz? Yoksa benim onun aşkından hasta olduğumu bilmez mi?

Gamum pinhan dutardum men dediler yâre kıl rûşen
Desem ol bîvefâ bilmen inanır mı inanmaz mı
Ben gamımı gizli tutuyordum. Sevgiliye açıkla dediler. Bilmem acaba açıklasam o vefâsız sevgili inanır mı, inanmaz mı?

Şeb-i hicran yanar cânum töker kan çeşm-i giryânum
Uyarur halkı efgânum kara bahtum uyanmaz mı
Ayrılık gecesi canım yanar. Ağlayan gözlerim kanlı gözyaşları döker. Haykırıp bağırmam herkesi uyandırır da, uykuda olan kara bahtım hâlâ uyanmaz m?

Gül-i ruhsâruna karşu gözümden kanlu ahar su
Habîbüm fasl-ı güldür bu ahar sular bulunmaz mı
Yanağının kırmızı gülüne karşı gözyaşlarım da gözümden kanlı akar. Sevgilim bu gül mevsimi ilkbahardır. Bu mevsimde akarsular bulanık akmaz mı?

Değüldüm men sana mâ'il sen etdün aklumı zâ'il
Mana tâ'n eyleyen gâfil seni görgeç utanmaz mı
Ben sana düşkün değildim. Benim aklımı başımdan sen aldın. Beni ayıplayan kişi acaba seni görünce vebi ayıpladığına utanmayacak mı?

Fuzûli rind-i şeydâdur hemîşe halka rüsvâdur
Sorun kim bu ne sevdâdur bu sevdâdan usanmaz mı
Fuzûli aşk yüzünden deli divâne olmuş bir rinddir. Her zaman dile düşmüş, halka rezil olmuştur. Sorun bakalım! Bu ne biçim aşktır. Bu aşktan hâlâ usanmayacak mı?

Bâkî

GAZEL 1

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün
Nedür bu handeler bu işveler bu nâz u istiğnâ
Nedür bu cilveler bu şiveler bu kaamet-i bâlâ
Bu gülüşler, bu işler, bu naz ve bu umursamazlık nedir? Bu kırıtmalar, bu edâlar. Bu uzun boy nedir böyle?

Nedür bu pîç pîç ü çîn çîn ü ham-be-ham kâkül
Nedür bu turralar bu halka halka zülf-i müşg-âsâ

Bu kıvrım kıvrım, büklüm büklüm, bu kıvır kıvır kâkül nedir? Bu alındaki perçemler, bu misk kokulu halka halka zülüfler ne güzeldir.

Nedür bu ârız u hatt u nedür bu çeşm ü ebrûlar
Nedür bu hâl-i Hindûlar nedür bu habbetü's-sevd'a
Bu yanak ve üzerindeki tüyler, bu gözler, bu kaşlar ne kadar güzel. Bu Hindli benler, bu kara tâne ne güzel böyle.
(Hindû: Hintli, şiirde zengî, Habeşî gibi kara anlamında kullanılır.)

Miyânun rişte-i cân mı gümüş âyîne mi sînen
Bünâgûşunla mengûşun gül ile jâledür gûyâ
Belin can ipliği mi? Göğsün gümüşten ayna mı? Sanki kulağının memesi gül, inci küpen de gülün üzerindeki çiğ tânesidir.

Vefâ ummaz cefâdan yüz çevirmez Bâkî âşıkdur
Niyâz etmek ana cânâ yaraşur sana istignâ
Ey sevgili! Bâkî âşıktır; senden vefâ ummaz, cefâdan da yüz çevirmez. Ona yalvarıp yakarmak, sana da umursamazlık yaraşır.

GAZEL 2

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün
Gülsitân bezm-i şarâb u câm-ı mey güldür bana
Kulkul-i hulk-ı sürâhî savt-ı bülbüldür bana
Benim için içki toplantısı gülbahçesi, şarap kadehi de gül yerine geçer. Sürahinin boğazındaki lıkırtı bana bülbül nağmesi gibi gelir.

Ânzunda ol iki zülf-i girih-gîrün senün
Suya konmış iki garrâ tâze sünbüldür bana
Yanağın üzerindeki düğüm düğüm zülüf, bana suya konmuş iki tâze ve parlak sünbül demektir.
(Zülüf, şakaklarda, yanağın üzerine uzanan kıvrım kıvrım saçtır. Şiirde yanak suya, saç da şekli, kokusu ve rengi bakımından sünbüle benzetilir.)

Seng-i bîdâdunla serde zahm-ı hûnînün ki var
Gûşe-i destârda rengîn-karanfüldür bana
Senin acımasızca fırlattığın taşın kaşımda açtığı kanlı yara, benim için sarığımın köşesinde kırmızı bir karanfildir sanki.

Mest ü medhûşam velî hâlî mey-i engûrdan
La'l-i nâbun hâleti keyfiyyet-i müldür bana
Üzüm şarabını içmeden sarhoş ve kendimden geçmiş bir haldeyim. Dudağının saf şarabının etkisi beni şarap içmiş gibi sarhoş ediyor.

Hayder-i Kerrânyam meydân-ı nazmun Bâkîyâ
Nevk-i hâme Zülfikaar u tab'Düldül'dür bana
Ey Bâkî! Nazım sahasının Hz. Ali gibi üst üste saldıran arslanıyım. Kalemimin ucu Zülfikaar, şâirlik yaradılışım altımdaki Düldül'dür
(Hayder-i Kerrâr, Hz. Ali'nin lakaabıdır. Zülfikaar, iki çatallı kılıcı: Düldül de bindiği katırdır. Her ikisi de Hz. Ali'ye Hz. Muhammed tarafından armağan edilmiştir.)

GAZEL 3

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün
Ezelden şâh-ı aşkun bende-i fermânıyuz cânâ
Mahabbet mülkinün sultân-ı âlî-şânıyuz cânâ
Ey sevgili! Biz ezelden beri aşk sultanının buyruklarının kulu, kölesiyiz. Bu yüzden de aşk ülkesinin anlı şanlı sultanıyız.

Sehâb-ı lütfun âbın teşne-dillerden diriğ etme
Bu deştün bagrı yanmış lâle-i Nu'mân'ı yuz cânâ
Ey sevgili! İyilik bulutunun suyunu susamış gönüllerden esirgeme. Biz bu aşk çölünün bağrı yanık lâlesiyiz.
(La'le-i nu'mân, Nu'mân adındaki bir hükümdarın yetiştirdiği, dağ şakâyıkı da denilen bir lale türüdür. Yaprakları ateş kırmızısı, ortası karadır. Susuz yerlerde yetişir. Bu yüzden bağrı yanmış denmiş.)

Zamâne bizde gevher sezdigiçün dil-hırâş eyler
Anunçün bağrımuz hûndur ma'ârif kânıyuz cânâ
Ey sevgili! Bu devrin insanları bizde cevher olduğunu sezdikleri için gönlümüzü tırmalayıp parçalarlar. Bilgi ve irfan mâdeni olduğumuz için bağrımız sürekli kan içindedir.
(Yâkut, elmas, zümrüt gibi değerli taşlar mâden ocaklarından toprak kazılarak çıkarılır. Burada daha çok yâkut mâdeni anlatılmış.)

Mükedder kılmasun gerd-i küdûret çeşme-i cânı

Bilürsün âb-ı rûy-ı mülket-i Osmânîyüz cânâ
Ey sevgili! Bilirsin, biz Osmanlı ülkesinin yüzünün suyu, şanı, şerefi olan bir şâiriz. Bunun için tasa, üzüntü tozları can pınarımızı bulandırmasın.

Cihânı câm-ı nazmum şi'r-i Bâkî gibi devr eyler
Bu bezmün şimdi biz de Câmî-i devrânıyuz cânâ
Şiirimin herkesi kendinden geçiren kadehi, Bâkî'nin şiiri gibi dünyâyı dolaşır. Ey sevgili: şimdi biz de bu toplulukta devrin Câmi'siyiz.

GAZEL 4

Fâ'ilâtün/mefâ'îlün/fe'îlün
Arızun âb-ı nâbdur gûyâ
Zekânun bir habâbdur gûyâ
Yanağın sanki saf sudur. Çenen de suyun üzerindeki kabarcıklardır sanki.

Dilde envâr-ı mihr-i ruhsârun
Âbda mâhitâbdur gûyâ
Güneş gibi parlak yanağından gönlüme vuran ışıklar sanki ayın suda yansıyan ışıklarına benzer.

Bezm-i gamda dü-çeşm-i pür-hûnum
İki şîşe şarâbdur gûyâ
Gam toplantısında kanlı gözyaşları döken iki gözüm, tıpkı iki şişe şaraba benzer.

Nakş-ı hüsn-i hatunla safha-i dil
Bir musavver kitâbdur gûyâ
Yüzündeki tüylerin güzel şekillerinin yazıldığı gönlümün sahifesi sanki resimli bir kitaptır.

Tutdı mihri cihânı ol mâhun
Pertev-i âfitâbdur gûyâ
O ay yüzlü güzelin sevgisinin parlaklığı, tıpkı güneşin parlaklığı gibi bütün cihânı kapladı.

Bâkîyâ hâl-i anberîni anun
Nâfe-i müşg-i nâbdur gûyâ
Ey Bâkî, o sevgilinin anber kokan beni, sanki saf misk kokusu dağıtan âhûların göbeğine benzer.
(Misk, Türkistan, Çin ve Huten'de yaşayan ceylanların göbeğinden çıkartılır.)

GAZEL 5

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün
Şöyle olmış câm-ı aşk-ı yârdan mest ü harâb
Kendüsin dîvârdan dîvâra urmış âfitâb
Güneş, sevgilinin aşkının kadehinden öylesine kendinden geçmiş ki, kendini duvardan duvara vuruyor.

Nâfe kıldı zülf-ı müşgînün görüp ser-ber-zemîn
Ayagun toprağına miskinlik etdi müşg-i nâb
Misk senin mis gibi kokan saçlarını görünce başını eğdi. Saf misk ayağının toprağında miskinlik edip kaldı.
(Beyitte saçın mis kokusu ve yere kadar uzadığı söylenmiş. Miskin sözü, zavallı, tenbel, beceriksiz anlamları yanında mis kokusu saçtı anlamlarında da kullanılmış.)

Tokınupdur bâde-i gülgûna çeşm-i rûzgâr
Sâgar üzre sanmanuz peydâ olur yer yer habâb
Kadehin üzerinde yer yer kabarcıklar görünüyor sanmayın! Gül renkli şaraba rüzgârın gözü değmiş.
(Hava kabarcıkları gözlere benzetilmiş. Göz değince insan hastalanır ve vücudunda yaralar açılır, hattâ nazar insanı öldürür. Ruzgâr sözü, devir, zaman ve yel anlamlarında; yel esince suda dalgalar, köpükler, kabarcıklar olur.)

Şahne-i devrân nola çekse çevürse dembedem
İki kanludur anılmış bâde-i nâb u kebâb
Kırmızı şarapla kebap tanınmış iki katildir. Devrân zâbıtası onları zaman zaman çekip çevirip yola getirse şaşılır mı?
(Şarap ve et kırmızı ve kanlı oldukları için katile benzetilmiş. Saf şarap süzülüp çekilerek yapılır, kebap da çevrilir.)

Derd-i aşkun âşık-ı miskini âhır öldürür
Mestlik pâyâne yetse erişür elbette hâb
Sarhoşluk son sınırına varınca uykunun geldiği gibi, senin aşkının hastalığı da zavallı âşığı sonunda öldürür.

Bâkî'ye senden ferâgat verdi ey gerdûn-ı dûn
Südde-i devlet me'âb-ı pâdişâh-ı kâmyâb
Ey alçak felek! Mutlu pâdişâhın devletinin eşiği Bâkî'yi senden vazgeçirip uzaklaştırdı.

GAZEL 6

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

Lâle hadler kaldılar gül-geşt-i sahrâ semt semt

Bâg u râgı gezdiler idüp temâşâ semt semt

Lale gibi al yanaklı güzeller kırın her yönünü dolaşıp çiçek seyrine çıktılar. Her yanı seyrederek bahçeyi, çimenliği gezdiler.

Âşık-ı dîdâr-ı pâkündür meğer kim cûylar

Cüst ü cû eyler seni ey serv-i bâlâ semt semt

Ey selvi ağacı gibi uzun boylu sevgili! Akarsular herhalde senin temiz yüzüne âşık olmuşlar ki her yerde seni anıyorlar.

Leşger-i gam geldi dil şehrine kondı cevk cevk

Kopdı yer yer fitne vü âşûb u gavgâ semt semt

Gam askeri gelip bölük bölük günül şehrinde konakladı, yerleşti. Her yanda karışıklık her mahallede kavga gürültü çıktı.

Giryeden cûy-ı sirişküm sû-be-sû oldı revân

Yine kulzûm gibi cûş etdi bu deryâ semt semt

Ağlamaktan gözyaşımın ırmağı her yana aktı. Bu gözyaşı deryası yine ummân gibi hert taraftan coştu.

Bir kadem bas lûtf ile gel gülşene ey serv-kad

Bileler eksikliğin her serv-i bâlâ semt semt

Ey selvi boylu sevgili! Lütfedip gül bahçesine gelip bir ayak bas da bütün uzun boylu selvi ağaçları her yanda eksikliklerini anlasınlar.

Şi'r-i Bâkî seb'a-i iklime oldukça revân

Okunursa yiridür bu nazm-ı garrâ semt semt

Bâkî'nin şiiri yedi iklime su gibi akıp yayılmıştır. Bu parlak, güzel şiir her tarafta okunsa yeridir.

GAZEL 7

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün

Gel ey an halka-i müşgîn-i zülf-i pür-şikenden geç

Düşersin dâm-ı tezvîre reh-i mekr ü fitenden geç

Gönül, gel sevgilinin kıvrım kıvrım, mis gibi kokan saçlarının halkasından vazgeç. Bu hîle ve karışıklık yolunu bırak, sonra yalan dolan tuzağına düşersin.

Sana Gây-ı hırâm ey nahl-i bâlâ gülşen-i cândur

Nesîm-i nevbahârî gibi gel sahn-ı çemenden geç

Ey boylu boslu güzel! Senin dolaşabileceğin yer canın gül bahçesidir. Gel, ilkbahar yeli gibi yeşillik alanında dolaşmaktan vazgeç.

Neden bu menzil-i hâkîde ârâm ihtiyâr etmek

Senün cândur yerün ey fîr-i dilber bedenden geç

Ey sevgilinin yanbakış oku! Bu aşağılık toprak yerde kalmayı istemek niye? Vücûdundan geç, senin yerin candır.

Bu bâzâr içre düşmez dâne-i eşküm gibi gevher

Gel ey cân riştesi şimden gerü dürr-i Aden'den geç

Bu aşk pazarında gözyaşlarımın tanesi gibi bir inci bulunmaz. Ey canımın ipliği olan sevgilim, gel. Aden incisinden vazgeç!

Kemend-i zülfi ey Bakî sana çok bend geçmişdür

Velî sen gamze-i hûn-rîzi cevrin gör geçenden geç

Bâkî! Sevgilinin saçını kemendi seni üst üste bağlamıştır. Ama, sen kan döken yanbakışının cefasını gör de delip geçenden vazgeç.

GAZEL 8

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün

Pür olup devr idicek meclis-i mestânı kadeh

Çarh olur halka-i rindân meh-i tâbânı kadeh

Kadeh dolup da sarhoşlar toplantısını dolaşmağa başlayınca, çepçevre oturan rindlerin halkası gökyüzü, kadeh de onun parlak ayına benzer.

Felek-i işrete bir ahter-i ferhunde iken

Yine Mirrîh-sıfat turma döker kanı kadeh

Kadeh içki ve eğlence göğünün uğurlu bir yıldızı iken, yine de Merih yıldızı gibi durmadan kan döker.

Me x mey ki nedenlerle hisâr olmışdur

Şehr-i işretdür anun âfet-i devrânı kadeh

Kale bedenleri gibi, insan bedenleriyle çepçevre bir hisar hâlindeki içki toplantısı, bir içki ve eğlence şehridir. Bu şehrin en tanınmış güzeli de kadehtir.

Devr-i meclis safâ câmi'inün çenberidür
Âb-ı rengîn ile kandîl-i fürûzânı kadeh
Toplantının halkası saflık câmi'inin çenberidir. Kadeh ise içindeki renkli su ile o câmi'in çenberine asılmış parlak kandilidir.

Yaraşur halka-i rindâna desem ey Bâkî
Hâtem-i Cem'dür anun lâl-i Bedahşân'ı kadeh
Ey Bâkî! İçki toplantısındaki rindlerin halkası Cem'in yüzüğüdür onun üstündeki Bedahşân yâkutu da kadehtir desem yaraşır.

GAZEL 9

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün

Etdi şikâr gönlümi bir şûh-ı şeh-levend
Müjgânı fır ü kaşı kemân turrası kemend
Kirpikleri ok, kaşı yay, saçı kement gibi, boylu boslu şen, oynak bir güzel gönlümü avladı.

Telh-i şarâb-ı gussa-i devrânı def eder
Şîrîn lebün dehânuma alsam niteki kand
Tatlı dudağını şeker gibi ağzıma alsam, zamanın gam, keder veren şarabının acılığını yok eder.

Bâzârlarda başladı nahli tonatmağa
Dil bağlayalı kaamet-i zîbâna nahl-bend
Nalbend süslü boyuna gönül vereliden beri, pazarlarda fidanları donatıp süslemeğe başladı.

Bu cism-i zerd ü zâr u nizâr ile nice bir
Yanam firâkun âteşine nitekim sipend
Bu sapsan, zayıf, kupkuru vucûdumla senin ayrılık ateşine üzerlik tohumu gibi daha ne kadar yanacağım?

Her dûna şâh-ı gül gibi meyl etme dôstum
Düşmez giyâha hemser ola serv-i ser-bülend
Sevgilim! Her alçağa gül dalı gibi eğilme. Başı yukarıda olan selvinin bir küçük otla kafadar olması yakışık almaz.

A'dâ yanunda hurrem u handân u şâdmân
Bâkî gamunda zâr u dil-efgâr u derd-mend
Düşmanlar, senin yanında neşeli, sevinçli ve mutlu. Bâkî ise senin gamınla dertli, gönlü yaralı ve ağlayıp inlemede.

GAZEL 10

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

Kıldı âfâkı münevver tal'at-ı rahşân-ı ıyd
Halka dibâlar geyürdi mâh-ı nûr-efşân-ı ıyd
Bayramın parlak yüzü ufukları aydınlattı. Bayramın nurlar saçan ayı halka değerli ipek kumaşlardan giysiler giydirdi.

Câme-i dîbâyıla tâvus-ı zerrîn-bâldür
Dil-rübâ kim eyler ol reftâr ile cevlân-ı ıyd
Sevgili, ipekli giysisiyle altın kanatlı bir tâvus kuşuna benzer; o güzel yürüyüşüyle bayram gezmesine çıkmış.

Ayagun tozıyla vezn etmez birin ehl-i nazar
Toptolu Yûsuf-likâlarla bu gün mîzân-ı ıyd
Doğru görüşlüler bugün bayram tahtaravallisini dolduran Yûsuf'a benzer güzel yüzlülerden hiçbirini senin ayağının tozuyla bir tutmaz.

Salınur her Şâh-ı gül nâzük-nihâl-i ergavârı
Bâg-ı cennetden nişân verdi bahâristân-ı ıyd
Her gül dalıyla ince erguvan fidanı salınmağa başlayınca bayram bahçesi cennet bahçesine döndü.

Sâkıyâ ntl-ı girân eksük gerekmez aradan
Yahşı ağırlanmak ister hâsılı mihmân-ı ıyd
Ey sâkî! Kocaman kadehlerin aradan hiç eksik olmaması gerekir. Kısacası bayram konukları iyi ağırlanmak isterler.

Şimdi fîg-i cevr ile öldürme kurbân olduğum
Iyd-ı edhâ geldüğinde idesin kurbân-ı ıyd
Kurbân olduğum sevgilim, şimdi beni cevr ve celâ kılıcıyla öldürme. Kurbân bayramı geldiğinde kurbân edersin.

Âşıka ihsân ise maksûd elünde dôstum
Dest-bûsundur muhassal Bâkî ye ihsân-ı ıyd
Sevgilim! Amacın âşığa iyilik etmekse, bu senin elinde. Sözün kısası, Bâkî ye bayram armağanı, elini öptürmendir.

GAZEL 11

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

Lâleler bezm-i çemende câm-ı işret gösterür
Devletinde husrev-i gül ayşa ruhsat gösterür.

Gül sultânı devletinde yiyip içmeğe, eğlenmeğe izin verince, lâleler çimenlik toplantısında içki kadehioldular.

Mevsim-i gül ıyd ile yâr u musâhib düşdiler
Birbirine iki dilberdür muhabbet gösterür
Gül mevsimi bayramla sanki birbirine sevgi gösteren iki sevgili gibi dost ve arkadaş oldular.

Iydgehde varalum dolâba dilber seyrine
Görelüm âyîne-i devrân ne sûret gösterür
Bayram yerinde güzelleri seyretmek için dönme dolaba gidelim. Bakalım tâlihimiz dolap döndükçe bize ne yüzler gösterecek, ne biçim maceralar yaşatacak.

Kaddüne kul olmağa gelmiş dizilmiş karşuna
Servler turmış çemen sahnında kaamet gösterür.
Selvi ağaçları senin uzun boyuna kul olmak için çimenlik alanına gelmiş, karşına dizilmiş, boylarını gösteriyorlar.

Âşıkı bî-sabr u ârâm eyleyüp seyyâh eder.
Memleket seyir etdürür aşkun vilâyet gösterür.
Senin aşkın âşıkları sabırsız bir yerde duramaz hâle getirip yollara düşürür. Böylece başıboş nice ülkeler dolaştırır neşehirler gösterir.

Bîsütûn-ı gamda Bâkî seng-i mihnet kesmede
Şöyle üstâd oldi kim Ferhâd'a san'at gösterür.
Bâkî senin gamının Bîsütün dağında acı, üzüntü taşlarını parçalamakta öyle usta oldu ki, Ferhad'a bile sanat öğretmeğe başladı.

GAZEL 12

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün
Açıl bâgun gül ü nesrîni olruhsân görsünler
Salın serv ü sanavber şîve-i reftân görsünler
Sevgilim! Yüzünü aç da bahçenin gülü nesrini o yanağı görsünler. Salınarak bir yürü de selvi ve çam ağaçlarıo yürüyüşteki edâyı, güzelliği görsünler.

Kapunda hâsıl itdi bu devâsuz derdi hep gönlüm
Ne derde mübtelâ oldı dil-i bîmân görsünler.
Bu devâsız derdi gönlüm hep senin kapında kazandı. Yaralı gönlümün nasıl bir onulmaz derde tutulduğunu görüp anlasınlar.

Açıldı dâglar sînemde çâk etdüm girîbânum
Mahabbet gülşeninde açılan ezhân görsünler.
Göğsümde yaralar açıldı. Sevgi gülbahçesinde açılan narççeklerini herkes görsün diye yakama parçalayıp açtım.

Ten-i zârumda pehlûm üstü hânı sayılur bir bir
Beni seyr etmeyen ahbâb mûsîkân görsünler.
Bu zayıf, dermansız vücûdumda böğrümün kemikleri bir bir sayılır. Beni bu hâlimle görmeyen dostlarımı mıskâl âletine baksınlar beni görmüş gibi olurlar. (Mûsîkâl, adını rüzgar estikçe gagasının deliliklerinden nağmeler çıkan efsanevi bir kuştan almış bir mûsîkî âletidir. Değişik boydaki boğumlu kamışların yan yana birleştirilmesi ile yapılmıştır. Üflenince her biri ayrı perdeden ses verir. Türkçede Arapça adı ile mıskâl denir.)

Güzeller mihribân olmaz demek yanlışdur ey Bâkî
Olur vallâhi billâhi hemân yalvan görsünler.
Ey Bâkî! Güzeller sevgi, merhamet göstermezler, demek yanlıştır. Âşıklar biraz yalvanversinler vallahi de billahi de gösterirler.

GAZEL13

Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilü
Âb-ı hayât-ı la'lüne ser-çeşme-i cân teşnedür
Sun cür'a-i câm-ı lebün kim âb-ı hayvân teşnedür
Dudağının hayat vericiliğine can pınarı susamıştır.
Dudağının o âb-ı hayvânın bile susadığı kadehinden bir yudumsun.

Cân la'lin eyler arzû yâr içmek ister kanumı
Yâ Rab ne vâdîdür bu kim cân teşne cânân teşnedür.
Canım sevgilinin kırmızı dudağını ister; sevgilide benim kanımı içmek istiyor. Tanrım, bu aşk vâdîsi nasıl bir yerdir ki orada âşık sevgilide susuzdur. (Vâdî kelimesi tarz, uslüb, şekil, yol anlamlarında da kullanılır. Bâkî 'nin şaşırarak sorduğu soruda vâdî kelimesini kullanması şundandır: susuzluk çölde olur vâdîde susuzluk olmaz. Bütün sular

vâdîlerden akar. Suyun bu kadar bol olduğu yerde bu susuzluk niye diye şaşırıyor.)

Âb-ı zülâl-i vasluna muhtâc tenhâ dil degül
Hâk üzre kalmış huşk-leb deryâ-yı ummân teşnedür.
Ey sevgili! Sana kavuşmanın hayat veren suyuna muhtaç olan yalnız gönül değil ki, ona, sâhilde toprak üzerinde dudakları kupkuru kalmış açık deniz bile susamıştır. (Suyun susaması, ilk bakışta anlamsız görünüyor. Denizin susaması, suyunun tuzlu olmasından ve toprağın sâhilde suyu içip susuz bırakmasındandır. Deniz kıyısına leb-i deryâ denir. Sâhildeki köpüklerde kuruyan dudağın tuzdan beyazlamasını andırır. Beyitte denizin sâhile vurması sevgiliye kavuşmak için, dudakları kurumuş bir halde karalara çıkmak istediği şekilde yorumlanmış.)

Bezm-i gamında cân ü dil yandı yakıldı sâkıyâ
Depret elün sür ayagı meclisde yârân teşnedür.
Ey sâki! Sevgilinin gamının çekildiği toplantıda can ve gönül yandı yakıldı, şikâyet ettiler. Elini kımıldat, ayağını yürüt, şarap sun: toplantıdaki dostlar pek susadılar.

Cânâ zülâl-i vaslunı agyâr umar uşşâk umar
Âb-ı sehâb-ı rahmete kâfir müselmân teşnedür
Ey sevgili! Sana kavuşmanın saf, lezzetli suyunu aşıklar da yabancılar da umar, beklerler. Tanrının rahmet bulutunun suyuna kafirler de müslümanlar da susamışlardır.

Giryân o Leylî-veş n'ola sahrâya salsa Bâkî'yi
Mecnûn'un âb-ı çeşmine hâk-i beyâbân teşnedür
O Leylâ'ya benzeyen güzel Bâkî'yi ağlaya ağlaya çöllere salsa şaşılır mı? Mecnûnun gözyaşlarına çölün toprağı susamıştır.

GAZEL 14

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün

Dem-i subh erdi getür bâdeyi sohbet demidür
Mey-i nâb ile pür et sâgan işret demidür
Sabah oldu: sohbet zamânıdır; şarabı getir. Kadehi saf şarapla doldur; yiyip içmenin zamanıdır.

Çok belâ çekdi senün çeng-i gamunda dil-i zâr
Nây-veş nâleler eylerse şikâyet demidür
Bu zayıf, ağlayan gönlüm senin elinden çok dertler çekti. Ney gibi ağlayıp inlese şaşılır mı? Şimdi ağlayıp yakınmanın zamanıdır. (Zâr sözü, zayıf ve ağlayıp inleme; çeng, eğri büğrü, çengel pençe ve çalgı anlamındadır. Çeng şiirde iki büklüm olmuş, durmadan gözyaşı döken bir aşıga benzetilir; telleri gözyaşlarıdır. Çeng ve ney sesi, üzüntü ve kederden ağlayıp inlemenin ve yakınmanın simgesidir.)

Yâr ise mahrem-i agyâr gönül hemdem-i zâr
Gözlerüm kan akıdursa nola gayret demidür
Sevgili düşmanlarla birlikteyse gönül de ağlayanların dostudur. Gözlerim kan akıtırsa ne çıkar? Tam kıskanılacak zamandır. (Gayret, aslına nâmus ve şerefe dokunacak şeylerden kaçma, kıskanma anlamlarındadır. Çalışıp çabalama, uğraşma, didinme anlamlarınada gelir. Beyitte bu anlamların tümü düşünülebilir.)

Aşkunı saklar idüm sînede ammâ şimdi
Âh edersem beni ayb eyleme fürkat demidür
Aşkını canımda saklar, kimselere söylemezdim. Ama şimdi ayrılık zamanı; âh edip haykırırsam beni ayıplama.

Mihneti dil ser-i zülfinde çeker ey Bâkî
Kâfiristâna düşen kimsede mihnet demidür
Bâkî! Gönül acıyı sevgilinin saçlarının ucunda çeker. Kâfir ülkesine düşen kimse için bu, üzüntü ve keder çekme zamanıdır. (Saç kara ve bu yüzden kâfirdir. Gönül da saça tutkun ve hep saçın ucuna asılı, ilmeklerinin tuzağına tutulmuş, kemendine bağlanmıştır. Kâfir iline düşen veyâ kâfire tutsak olan müslümânın sıkıntı ve acı çekmesi de tabiidir.)

GAZEL 15

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün

Kaddün katında kaamet-i şimşâd pest olur
Zülfün yanında revnak-ı sünbül şikest olur
Boyunun karşısında şimşir ağacının boyu alçalır. Sünbülün canlılığı ve parlaklılığı senin saçının yanında donuk kalır. (Sevgilinin boyu uzun ve düzgün saçlarının yanında şimşâda da benzetilir. Aslında şimşir kısa, bodur ve dallı budaklı bir ağaçtır. Beyitte bu gerçekte söylenmiş.)

Tâb-ı ruhunda la'lün anan aklın aldurur

Şevk ile bâde içse kişi katı mest olur

Yâkut renkli dudağınla yanağının parlaklığını düşünen aklını yitirir. İnsan hevesle içki içtiğinde daha çok sarhoş olur. (Şevk sözü arzu, heves, harâret, gayret, aşk gibi pek cok mânâlarda kullanılır. Beyitte bu mânâların çoğu düşünülmüştür.)

Reftâre gelse kaamet-i ar'ar hırâm ile
Bâlâ-yı yâre serv-i çemen zîr-dest olur

Dağ selvisi boyunu gösterip yürümeğe kalksa, çimenliğin selvi ağacı sevgilinin yüksekliği karşısında, elinin altında, buyruğuna uyan kul olur.

Zinhâr eline âyine virmen o kâfirün
Zîrâ görince sûretini büt-perest olur

O kâfirin eline sakın ayna vermeyin. Çünkü yüzünü görünce putperest olur, tapınmaya başlar.

Bâkî çeker mi bâde-i minnetin
Her kim ki mest-i cür'a-i câm-ı Elest olur

(Bâkî! Elest toplantısında sunulan kadehin bir yudumuyla kendinden geçen, hiç üzüm şarabının minnetini çeker mi? (Bu, Bâkî'nin çok az görülen tasavvufî beyitlerinden biridir. Ezel toplantısında içilen şarap ilahi aşk şarabıdır ve sarhoşluğu kıyâmete kadar sürer. Bâkî sözü hem mahlas olarak hem de sonsuza kadar anlamında kullanmıştır.)

GAZEL 16

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün

Cünd-i şitâyı taşa tutup yine jâleler
Kasd etdiler ki mülket-i gülzân alalar

Çığ daneleri yine kış askerini taşa tutup gül bahçesi ülkesini almağa niyetlendiler.

Sahn-ı çemende şöyle kırıldı zücâc-ı yah
Seng-i felâhan urdı meger ana lâleler

Gelincikler sanki sapantaşı vurmuşlar gibi. Bahçedeki bütün buzların camları kırılıp paramparça oldu.

Çözdi çemende turaların sünbül-i tarî
Gûyâ tagıtdı mûyını müşgîn-külâleler

Sanki mis kokulu kıvırcık saçlar tellerini dağıtmış gibi. Taze sünbül çimenlikte kâküllerini çözüp dağıttı.

Gülşende basdı jâleleri kara bağrına
Erdi sâfaya lâle-i hûnîn-piyâleler

Kanlı kadehe benzeyen lâleler, gülbahçesinde çiğ tanelerini kara bağırlarına bastırıp zevke, eğlenceye giriştiler. (Gelinciğin ortasındaki tohumlar karadır. Bu yüzden kötü niyetli anlamında "kara bağırlı" denmiş. Çiğ tanesi donmuş sudur. Bağrı yanık laleler suya kavuşunca serinleyip ferahlıyorlar. Safâ aynı zamanda saflık ve temizlik demektir. Su da temizliğin simgesidir.)

Oldı çemende bâliş-i gonca kenâr-ı hâr
Murg-ı seher ederse nola âhu nâleler

Çimenlikte goncanın yastığı dikenin kucağına düştü. Sabahın kuşu olan bülbül âh edip inlese ne çıkar?

Şâh-ı gül ü nihâl-i semen biri birinün
Erdi o dem ki kolını boynına salalar

Öyle bir an geldi ki. Gül dalıyla yâsemin fidanı kollarıyla birbirinin boynuna sarılıyorlar.

Bâkî bu demde hayf ola ehl-i mezâk eğer
Künc-i belâ vü gûşe-i mihnetde kalalar

Bâkî! Eğer zevketmesini bilenler böyle bir zamanda keder ve üzüntü kösesinde oturup kalırlarsa yazık olur

GAZEL 17

Mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ûlün

Cânâne cefâ kılsa nola câne safâdur
Agyâr elemin çekdüğümüz ya ne belâdur

Sevgilim bana eziyet etse de ne çıkar; canıma eğlence gelir bu. Ya başımıza belâ olan bu düşmanlardan çekdiğimiz üzüntülere ne demeli?

Her tâc olınmaz fakr u fenâ şâhına ser-tâc
Terk ehlinün ey hâce biraz başı kabadır

Her tâç, fakirlik ve fânîlik ve sultânına baş-tacı olamaz. Ey hoca, bu yüzden dünyâdan ilişkisini kesenlerin başı biraz çıplaktır.

İzün tozına sürdi yüzin âyine-veş dil

Maksûd benüm pâdişehüm kesb-i safâdur
Gönül, ayağının izinin tozunu ayna gibi yüzüne sürdü. Sultânım! onun amacı neşelenmek, mutlu olmaktır. (Sâfa kelimesi aynı zamanda saflık, temizlik anlamında kullanılır. Eski mâden aynalar toprakla oğulup parlatılırdı. Gönül aynaya benzetilmiş. Onunn da saf ve temiz olması istenir.)

Aşk ehline şol câmı sunar sâki-i la'lün
Kim akla cilâ kalbe safâ rûha gıdâdur
Dudağının içki dağıtıcısı âşıklara öyle bir kadeh sunar ki, akla cilâ. Kalbe mutluluk verir, rûhu besler.

Hep derd ü belâdur güzelüm aşk u muhabbet
Âlemde hemân mihr ü vefâ hüsn-i edâdur
Güzelim! Sevgi ve aşk hep dert ve belâdır. Dünyâda güzellere yakışan tavır güzelliği ise âşıka sevgi ve bağlılık göstermektir.

Sâkî mey-i Bâkî'yi getür bezme safâ ver
Çün kâr-ı cihân âkıbetü'l-emr fenâdur
Ey içki sunucu! Bâkî'nin içkisini getir, toplantıyı neşelendir. Çünkü dünyânın işi sonunda yokolup gitmektir.

Vallâhi gazel söylemeden çokdan usandım
Maksûd hemân hâside bir pâre ezâdur
Vallâhi, gazel söylemekten usandım. Hâlâ gazel söylemekteki amacım; yalnızca kıskançlara biraz eziyet etmektir.

GAZEL 18

Mefâilun/mefâilun/fe'ûlun
Ruhun berg-i gül-i sîrâba benzer
Leb-i la'lün şarâb-ı nâba benzer
Yanağın tâze gül yaprağına benzer. Yâkut gibi kırmızı dudağında saf şaraba benzer

Furûg-ı dâg-ı aşkun sînem üzre
Şu'â'-i mihr-i âlem-tâba benzer
Aşkının göğsümün üstünde açtığı yanık yaralarının parıltısı, dünyâyı aydınlatan güneşin ışıkları gibidir.

Eşigin Mescid-i Aksâ'ya mânend
Yüzün kıble kaşun mihrâba benzer
Kapının eşiği Mescid-i Aksâ'ya eştir. Yüzün kıbleye, kaşın mihrâba benzer.

Ser-i zülf-i siyeh-kârun şeb-i târ
İzârun pertev-i mehtâba benzer
Günahkâr saçlarının ucu tıpkı karanlık gece. Yanağın ise mehtâbın parlaklığını andırır.

Cihân efsânedür aldanma Bâkî
Gam u şâdî hayâl-i hâba benzer
Bâkî, aldanma, dünyâ asılsız bir efsânedir. Üzüntü de sevinçte uykudaki ruyâya benzer.

GAZEL 19

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün
Her kaçan gönlüme fikr-i ânz-ı dilber düşer
Gûyıyâ mir'âta aks-i pertev-i hâver düşer
Ne zaman gönlüm sevgilinin yanağına düşünse sanki güneşin parlaklığının aksi aynaya düşmüş gibi olur.

Ger ölürsem hasret-i kaddine ol servün beni
Bir yere defn eylenüz kim sâye-i ar'ar düşer
Eğer o selvi boylu güzelin boynunu görmek özlemiyle ölürsem beni ardıç ağacının gölgesinin düştüğü bir yere gömün.

Tan mı gam öldürse meydân-ı melâmetde beni
Bu neberd-i aşkdur anca dilâverler düşer
Bu ayıplanma rüsvâlık alanında üzüntü keder beni öldürse şaşılır mı? Bu aşk savaşıdır. Bu alanda nice şehitler düşer kalır.

Anun içün vanmazın kûyına giryân olup
Hâk-i râhun korkaram cânâ gözümden ter düşer
Sevgilim kapına ağlaya ağlaya gelemem. Çünk yolunun toprağı gözümden akan yaşlarla ıslanır diye korkarım

Ârız u ruhsârun ı vasf etse Bâkî her kaçan
Şi'ri ey gül-çehre anun böyle rengîn-ter düşer
Ey gül yüzlü sevgilim! Bâkî ne zaman yanaklarını öğerek anlatsa onun şiiri işte böyle renkli ve parlak olur.

GAZEL 20

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün

Bin mübtelâyı mihnet ile her dem öldürür
Dilber mülâyim olmayıcak âdem öldürür

Güzel yumuşak yaradılışlı olmazsa insanı öldürür. Her an üzüntüsüyle binlerce tutkununu öldürür

Genc-i visâl tâlibini ejdehâ-sıfat
Ol halka halka zülf-i ham-ender-ham öldürür.

Kavuşma hazinesini ele geçirmek isteyeni, hâzineleri bekleyen ejderhâlar gibi o halka halka kıvrım kıvrım saç öldürür. (Hazineleri sihirli yılanlar, yedi başlı ve ağızlarından ateş saçan ejderhâlar bekler. Yuz hazînesini bekleyen de kara yılana benzeyen kıvrım kıvrım saçlardır.)

Çeşmün şu resme âşıkı gamzenle katl eder
Bir nâtuvânı tîg ile san Rüstem öldürür.

Rüstem güçsüz bir zavallıyı kılıçla nasıl öldürürse gözün de âşıkları yanbakışının kıcıyla öyle öldürür. (Şehnâme'nin başlıca kahramanım Rüstem çok kan dökücüdür. Aslanlar filler ejderhâlarla savaşır. Altmış batmanlık gurzunu ve ağır kılıcını sallayınca binlerce düşmanı öldürür.)

Tursun yerinde gamze-i hûnrîz-i cân-sîtân
Başdan belâlu âşıkı ol, perçem öldürür

Sevgilinin o canlar alan kandökücü yanbakış kılıcı yerinde dursun. O kıvrım kıvrım saç başı belâlı âşıkı öldürmeğe yeter.

Bâkî peleng-i kûh-ı gamun pençesindedür
Lûtfun meded yetişmez ise bir dem öldürür

Bâkî gam dağının kaplanın pençesine düşmüştür. Eğer iyiliğin yardımına yetişmezse bir anda öldürecek onu.

GAZEL21

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün

Eser âhum yeli kûyunda cism-i nâtüvân ditrer
Çemen sahnında gûyâ bâddan berg-i hazân ditrer

Çimenlikte esen rüzgarda sonbaharın kurumuş yaprakları nasıl titrerse, senin olduğun yerde ahımın yeli esince bu mecalsiz vücudun öyle titrer.

Gönül bir nâzük-endâmun visâli hânın özler kim
Tenin pâlde-i ter gibi degsen bir zamân ditrer

Gönül bir ince biçimli boylu güzelin kavuşma sofrayı özlemekten öyle zayıfladı ki, değsen vûcudu tâze pelte gibi bir zaman titreyip durur.

Kamer camı bu eyvân üzre dâ'im sunduğu bu kim
Sadâ-yı tôp-ı âhumdan zemin ü âsmân ditrer

Ay kadehinin bir kubbe üstünde durmadan kırılmasının nedeni âhımın topunun gürültüsünden yerin ve göğün titremesidir.

Şu mâhî gibi kim hâk üzre düşmiş sudan ayrılmış
Zülâl-i âg-i dilberden cüdâ cismümde cân ditrer

Sevgilinin bakışı kılıcının saf suyundan uzak kalan canım tıpkı sudan çıkıp toprağa düşümüş balık gibi vücûdumda çırpınır durur.

Mey-i dûşineden Bâkî yine mahmûra benzersin
Elünde tutmayup câmı şarâb-ı ergavân ditrer

Bâkî, dün geceki içkiden yine mahmûr olmuşa benzersin; elindeki erguvan renkli şarap kadehi durmadan titriyor

GAZEL 22

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün

İşigün hâkine ser-çeşme-i hayvân derler
Kapuna matla-ı hûrşîd-i dırahşân derler

Eşiğinin toprağına ölümsüzlük suyunun pınarı derler. Parlak güneşin senin kapıdan doğduğunu söylerler.

Zülfünün dest-resin tuydı meğer ruhlaruna
Bağda sünbülün ahvâli perîşân derler

Saçının yanaklanna el uzattığını duyunca bahçede sünbülün hâlinin kıskançlıktan perişân olduğunu söylüyorlar.

Hançer-i gamze-i hû-rîzüne fig-i Hayder
Safha-i ânzuna Mushaf-ı Osmân derler

Bakışının kan döken hançerine Hz Ali'nin kılıcı. yanağının sahîfelerine, Hz. Osmân'ın Mushaf'ı diyorlar.

Kimlerün rûşen eder menzilin âyâ bilsem
Geceler seyre çıkar ol meh-i tâbân derler

O yüzü parlak aya benziyen sevgili. geceleri dolaşmağa çıkıyor diyorlar. Acaba kimlerin evini aydınlatıyor. bir bilsem.

La'l-gûn katreler akıtdugı demler çeşmüm
Ayagun topragına kân-ı Bedahşân derler
Gözümün yâkut renkli gözyaşları döktüğü zamanlar ayağının toprağına Bedahşân'ın yâkut mâdeni diyorlar.

Gözlerüm yaşı fenâ verdi dile ey Bâkî
Âlemi gark eder ol bahr-i firâvân derler
Ey Bâkî Gözlerimin yaşı gönlümü sele verip yoketti. O engin deniz bütüb dünyâyı bile suya boğar derler.

GAZEL 23

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün

Sâkî zamân-ı ayş u mey-i hôş-güvârdur
Bir kaç piyâle nûş idelüm nevbahârdur
Sâkî! Yiyip içip eglenmenin ve hoş içimli. lezzetli şarap içmenin zamanıdır. İlkbahar mevsimidir: birkaç kadeh şarab içelim

Bûy-ı nesîm ü reng-i gül ü revnak-ı bahâr
Âsâr-ı fazl u rahmet-i Perverdigârdur
Sabah yelinin kokusu. gülün rengi ve ilkbaharın güzelliği hep besleyip büyüten Tanrı'nın lûtfu ve ıhsânıdır.

Gâfil geçürme fursatı kim bâg-ı âlemün
Gül devri gibi devleti nâ-pâydârdur
Ele geçen fırsatı düşüncesizce boşuna geçirme. Çünkü dünyâ bahçesinin güzelliği, mutluluğu gül devri gibi. sürekli değildir. çabuk geçer.

Eyyâm-ı zühd ü mevsim-i zerk u riyâ degül
Hengâm-ı ayş u işret ü geşt ü güzârdur
*Ham sofulluk günleri yalan ve ikiyüzlülükmevsimi değil***;** *yiyip içme, eğlenme ve gezip tozma zamanıdır.*

Zâyi geçürme ömri bu dem günc-i gamda kim
Menzil kenâr-ı bâg u leb-i cûybârdur
Bu mevsimde ömrünü gam köşesinde gereksiz yere harcama. Konakladığımız yer. bahçenin kenarı ve akarsuyun kıyısıdır.

Dil zevrakını lücce-i gamdan hevâ-yı aşk
Elbette bir kenâra atar rûzgârdur
Aşk rüzgârı gönül kayığını gam deryâsından elbette bir gün kurtarıp sâhile atacak rüzgârdır.

Bâkî nihâl-i ma'rifeyün mîve-i teri
Ârif katında bir gazel-i âbdârdur
Bâkî! Tâze^parlak bir gazel. düşünüp doğruyu görenlere göre mârifet fidanından koparılmış tâze bir meyvedir

GAZEL 24

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

Zahm-ı dilden kan akar bu çeşm-i giryân bi-haber
Garka virdi âlemi bir katre ummân bi-haber
Gönlümün yarasından kan akıyor. bu ağlayan gözümün haberi yok. Bir su dünyâyı sele boğdu. koca denizin bundan haberi yok.

Yâr bîpervâ Celâlî gibi hat kaldurdı baş
Memleketde fitne peydâ oldı sultân bî-haber
Tüyler, Celâller gibi başkaldırdılar. sevgili umursamıyor: ülkede karışıklık çıktı. sultânın haberi yok.

Mest olup uyurken öpmiş la'l-ı dildârı rakîb
Ehremenler aldılar mühri Süleymânı bî-haber
Sarhoşluktan kendinden geçmiş uyurken düşman o güzeli öpmüş: şeytânlar mührü ele geçirdiler. Süleymân' ın haberi yok.

Muttasıl atar dile peyveste müjgân okların
Câna geçdi zahm-ı fir-i gamze cânân bî-haber
Kirpikleri durmadan. arka arkaya oklarını gönlüme atmakta. Yanbakış okunun yarası canıma işledi. Sevgili hâlâ habersiz.

İtlerünle her gice gavgâda Bâkî çâkerün
Hâb-ı gafletde yatur agyâr-ı nâdân bî-haber
Kapıdaki itlerle her gece kavgada olan Bâkî kulundur. Câhil düşmanlarım habersiz, gaflet uykusunda yatmaktalar.

GAZEL 25

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün

Gönül Yûsuf gibi çâh-ı zenahdânunda kalmuşdur.

Halâs eyle anı şâhum ki zindânunda kalmuşdur
Gönül Hz Yûsuf gibi çenenin kuyusunda hapsedilip kaldı.
Sultânın zindanda o bîçâreyi kurtar.

Metâ'-ı vasluna cândan hırîdâr olmak ister dil
Hemân ey hâce ancak şübhe hicrânunda kalmışdur
Gönül, sana kavuşma malına candan alıcı olmak ister. Ey sevgili! Ayrılığının malına da alıcı mı. artık şüphe yalnız bunda kaldı.

Begüm merdümlik et kendü ciğer-gûşen gibi besle
Yaşum tıfl-ı yetimündür ki dâmânunda kalmışdur.
Beyim, gözyaşım eteğine düşmüş. yalvaran yetim çocuğundur. Bir insanlık göster. onu kendi ciğerinin köşesi gibi besle.
Benümçün acıyup ağlar görenler zahm-ı şemsîrün
Bana etdüklerün ey hûnî hep yanunda kalmışdur.
Senin göğsümde açtığın kılıç yarasını görenler bana acıyıp ağlarlar. Ey katil sevgili. bana ettiklerin hep yanında kalıyor.
Re'îs-i bahr-ı nazm oldun bu gün âlemde ey Bâkî

GAZELdemek senün tab'-ı dür-efşânunda kalmuşdur.
Ey Bâkî! Bugün dünyada şiir denizinin kaptanısın. Gazel söylemek yalnız senin inciler saçan şâirlik yaradılışında kaldı.

GAZEL 26

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün
Gönül câm-ı lebünle sâkıyâ âvâre düşmişdür
Görelden çeşm-i mestün hâne-i hamınâre düşmişdür
Saki! Gönül senin dudağının kadehiyle kendinden geçmiş başı boş dolaşıyor. Sarhoş gözünü göreliden beri meyhanecinin yurdunda düşüp kaldı.

Belâ âşıklara rûz-ı ezelde kısmet oldukda
Tabîbüm derd-i hicrânun dil-i bîmâre düşmişdür
Derdime derman olacak doktorum! Ezel gününde âşıklara bela dağıtılırken benim de hasta gönlüme senin ayrılğının derdi düştü.

Benefşe kendüyi zülfine teşbîh etse incinme
Ki olir şâhid-i kâşânedür bâzâre düşmişdür
Menekşe kendi saçına benzetirse bundan incinme. O saraylarda, köşklerde yetişmiş bir güzeldir. Ama pazarlara düşmüş.

Ser-i zülfünle zencîrin sürer divânedir sünbül
Gam-ı hâlünle yanup lâleler kûhsâra düşmişdür
Sümbül senin saçının ucu yüzünden deli olmuş. Zincirini sürüklüyor. Gelincikler senin beninin derdiyle yanıp dağlara düştüler.

Meded Bâkî'ye ey pîr-i mugân bir cür'a himmet kıl
Elin alup ayaklanur ki ol bîçâre düşmişdür
Ey meyhanecilerin Piri! Bâki'ye bir yudum vermek iyiliğinde bulun. O zavallı düşmüş elinden tutup ayağa kaldır(Ayaklandır sözü aynı zamanda içki kadehi ver anlamındadır.)

GAZEL 27

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün
Kâpunda sâ'il olmak gayre mihmân olmadan yegdür
Gedâ-yı kûyun olmak Mısr'a sultân olmakdan yegdür
Sevgilim senin kapunda dilenci olmak yabancılara konuk olmakdan iyidir. Senin yurdunda dilenci olmak Mısıra sultan olmakdan iyidir.

Kapun meddâhınun bir bende -i fermân -beri olmak
Der-i devlet-me'âb-ı şehde derban olmakdan yegdür
Kapında seni öven emrincek her emrini yerini getirmeye hazır kölesi olmak bile sultanın yüce kapısında köle olmakdan iyidir.

Kilâb-ı kûyun ile hem-sifâl olup hırıldaşmak
Varup bezminde Tahmâsun gazel-hân olmakdan yeğdür
Evini bekleyen köpeklerle aynı kaptan yiyip içmek onlarla hırıldaşmak, gidip Tahmasb'ın toplantısında gazel okuyucu olmakdan iyidir.

Harâbât erleriyle kâse kâse bâde nûş etmek
NedÎm-i meclis-i fağûr u hâkaan olmakdan yegdür
Meyhane erleriyle kase kase içki içmek, fağfur ve hakanın toplantılarında nedim olarak bulunmakdan iyidir.

Belâ küncinde her şeb âh u vâh etmaklik ey BâkÎ
Ümîd-i vuslat-ı yâr ile şâdân olmakdan yegdür
Ey Bâkî bela köşesinde her gece ah ile vah ederek ağlamak, sevgiliye kavuşma umuduyla neşelenmekden iyidir.

GAZEL 28

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün

Hâlk-ı âlem yüzüne mihr-i dırahşân derler
Yine ardunca dönerler meh-i tâbân derler
Dünya halkı yüzünü güneşe benzetirler, arkasından dönerler parlak aya benzetirler.

El terâzûya urup Mısr-ı melâhatda şehâ
Bunca varmıdur ola Yûsuf-ı Ken'ân derler
Sultanum güzellik ülkesinde ellerinle terazi alıp, ölçüp tartıp, acaba Ke'nan ülkesinin Yusufu bu kadar güzel midir, diye kendi kendine sorarlar.

Nesl-i Adem'den eyâ hûrî-sıfat dünyâya
Gelmedi sencileyin âfet-i devrân derler
Ey hûri yüzlü! Hz. Adem'in soyundan dünyaya senin gibi aşıkları mahveden bir güzellik daha gelmedi, derler.

İşte hecr-i ser-i zülfinde zülâl-i la'lin
Zulet içinde olur çeşm-i hayvân derler
Saçlarından ayrı, keder içinde karanlıkta kalırsın, kırmızı dudağının saf, berrak suyunu iste, çünkü ölümsüzlük suyunun pınarı karnlıklar içinde olur derler. (Ölümsüzlük suyunu arayan hızır ve ilyas peygamber, suyu engin bir denizin ötesindeki karanlıklar ülkesinde bulup içmişler ve ölümsüzlüğe kavuşmuşlardır)

Bilmeyen jâle sanur ol boyı servün Bâkî
Leblerinden utanur gonca-i handân derler
Bâkî! o selvi gibi uzun boylu güzelin dudaklarını bilmeyenler, çiğ tanesi sanırlar. Açılmak üzere olan bu gonca bu dudaklardan utanır derler. (Çiğ tanesi seher vakti yapraklar ve çiçekler üzerinde donmuşsu damlasıdır, güneş çıkarken buharlaşıp yok olur. Sevgilinin dudağı da nokta gibidir küçüktür, hatta yoktur bu bakımdan dudakla çiğ tanesi arasında benzerlik kurulmuş.)

GAZEL 29

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün

Fermân-ı aşka cân ile var inkıyâdumuz
Hükm-i kazâya zerre kadar yok inâdumuz
Aşk sultanlarının buyrukalarına canla başla uyarız. Tanrı buyruklarına, kurallarına karşı da zerre kadar direnmemiz yok.

Baş egmezüz edâniye deryâ-yı dûn içün
Allâh'adur tevekkülümüz i'timâtumuz
Bu alçak dünya için alçaklara baş eğmeyiz tevekkülümüz, güvenimiz Allah'adır.

Biz müttekâ-yı zer-keş-i câha tayanmazuz
Hakk'un kemâl-i lutfınadur istinâdumuz
Biz makam mevkii altın işlemeli yastığa dayanmayız. Yalnız Tanrı'nın lütfunun büyüklüğüne ve sonsuzluğuna dayanır, güveniriz. (Beyitte gerçek değeri olmayanlar bir makamın altın işlemeli yastıklarına dayanır, eksiklerini makam süsü ve şâşâsı arkasına gizlerler. Biz makam peşinde değiliz böyle desteğe ihtiyaç duymayız.)

Zühd-ü salâha eylemezüz ilticâ hele
Tutdı gerçi âlem-i kevni fesâdumuz
Her ne kadar kötülüğümüz dünyayı tutsa da, bundan kurtulmak için sofuluğa, sahte dindarlığa sığınmayız.

Meyden sâfâ-yı bâtın-ı humdur garaz hemân
Erbâb-ı zâhir anlayamazlar murâdumuz
Bizce şaraptan istenen şarap küpünün içinin temizliğidir. Dış görünüşte bakanlar bizim ne istediğimizi anlayamazlar.

Minnet Hudâ'ya devlet-i dünyâ fenâ bulur
Bâkî kalur sahîfe-i âlemde adumuz
Dünyanın devleti, zenginliği son bulur, geçer gider. Tanrı'ya şükür ki bizim adımız dünya sahifesinde sonsuza kadar kalır.

GAZEL 30

Mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ûlün

Feryâduma ol kaaneti şimşâd yetişmez
Benzert ki anun gûşına feryâd yetişmez

Boyu şimşir ağacına benzeyen sevgili, incelem yetişip gelmiyor, herhalde feryadım onun kulağına kadar erişmiyor olacak.

Ser-menzile uşşâk erişür cümleden evvel
Ol mertebeye sa'y ile zühhâd yetişmez
Varılmak istenen son durağa herkesten önce aşıklar erişirler, bu dereceye ulaşıp didinmekle ham sofular erişemezler.

Âhumdan önirdi yetişür kapuna eşküm
Germiyyet ile şöyle gider bâd yetişemez
Gözyaşım öyle hararetle akıp gider ki âhımdan önce kapına varır. Arkasından rüzgar bile yetişemez.

Yollarda kalur râh-rev-i Ka'be-ivaslun
Ömr âhır olur mevt erişür zâd yetişmez
Sana kavuşma Kabe'sine giden uzun yolun yolcusu, ömrü sona erer, ölüm yetişir, yol azığı tükenir ve sana kavuşamadan yollarda düşüp kalır.

Bu arsada Bâkî nice üstâde yetişdi
Âlemde bu gün ana bir üstâd yetişmez
Bu şair sahasında Bâkî nice şair ustalarına yetişip, onları geçti. Ama bu gün ona dünyada hiçbir üstâd yetişemez.

GAZEL 31

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün
Gel ey sâkî bulunmaz böyle âlî dil-güşâ meclis
Getür câm-ı musaffâyı kim olsun pür-safâ meclis
Ey içki dağıtan güzel! Gel, böyle yüce, gönlü ferahlatan toplantı bulunmaz. Saf şarap kadehini getir, toplantı neşeyle dolsun.

Piyâle aksi mir'ât-ı felekde âfitâb olsun
Fürûg-ı sâgar-ı sahbâdan olsun pür-ziyâ meclis
Kadehin aksi gökkubbesinin aynasında güneş gibi parlasın. Kırmızı şarap kadehin parlaklığından toplantı ışıkla dolsun.

Şarâb âb-ı hayât u câm-ı zerrîn âfitâb olsun
Cinân içre gerekmez bana cânân olmasa meclis
Şarap ölümsüzlük suyu, altın kadeh güneş de olsa, sevgili olmadan cennette bile toplantı istemem.

Kadeh kan ağlayup def sîne döger ney figân eyler
Meger derd ü gam-ı aşka olupdur mübtelâ meclis
Kadeh kan ağlayıp, def göğsümü döğer, ney inler. Sanki toplantı aşkın derdine ve üzüntüsüne tutuldu.

Kadeh fıskıyye mey su halka-ı rindân onun havzı
Saray-ı şevkâ şadırvân olupdur Bâkıyâ meclis
Bâkî! Kadeh fıskıyye, şarap su, rindlerin halka biçiminde oturuşu da onun havuzu. Sanki toplantımız, aşk sarayının şadırvanı oldu.

GAZEL 32

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün
Zülf-i siyâhı sâye-i perr-i hümâ imiş
İklîm-i hüsne anun içün pâdişâ imiş
Sevgilinin kara saçı, hümâ kuşunun kanadının gölgesi imiş. Bunun için sevgili güzellik ülkesine sultân olmuş.

Bir secde ile kıldı ruh-ı âfitâbı zer
Hâk-i cenâb-ı dôst acep kimyâ imiş
Sevgilinin sarayının avlusunun toprağı ne garip bir ilâç imiş ki, güneşin yanağını bir secdeye kapanmakla altın yaptı. (Kimya, ilâç ve kimyâ ilmi anlamlarında kullanılmış. İlm-ı kimya gümüş ve bakırı, hattâ her maddeyi civa bazı ilâçlarla karıştırıp altın yapma ilmidir: Buna yanlış olarak İlm-i simyâ denmiştir. İlm-i simya sihirbazlıktır, el çabukluğu ve bâzî hilelerle olmayan şeyleri var gibi gösteren ve olanı ortadan kaldıran ilimdir.)

Âvâzeyi bu âleme Dâvûd gibi sal
Bâkî kalan bu kubbede bir hôş sadâ imiş
Feryâdını bu dünyâya Hz. Dâvûd gibi sal. Bu gökkubbesinde sonsuzluğa kadar çınlayan sâdece hoş bir sadâ imiş. (Hz. Dâvûd, hem peygamber, hem de hükümdardır. Sesi ile ünlüdür. Yüksek sesle Zebur okuduğu zaman dağlar yankılanır, kuşlar başına üşüşürdü. Güzel, kalın sese dâvûdî sesdenmiştir.)

Görmez cihânı gözlerümüz yâri görmese
Mir'ât-ı hüsni var ise âlem-nümâ imiş
Gözlerimiz sevgiliyi görmeyince dünyâyı da görmez. Güzelliğinin aynası, eğer varsa, dünyâyı gösteren aynaya

benzer. (Âyine-i âlem-nüma, bir söylentiye göre Aristo'nun bulunduğu bir aynadır. Şehrin en yüksek tepesine yerleştirilen bu ayna ile düşman gemileri çok uzaktan görünürmüş. Cemşid'in yedi mâdenden yapılmış ve dünyâyı çepçevre gösteren kadehine de bu ad verilmiştir.)

Zülfün esîri Bâkî-i bî-çâre dôstum
Bir mübtelâ-yı bend-i kemend-i belâ imiş
Sevgilim, saçının esîri olan bîçâre Bâkî, belâ kemendini yakalamış düşkün bir âşıktır.

GAZEL 33

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün
Gönül dâg-ı gamunla sinede bir şem uyandurmış
Çerâg-ı aşka bir garrâ kızıl altunı yandurmış
Gönül senin gamının ateşiyle göğsümde bir mum alevlendirmiş, aşk çırası için parlak bir altını yakmış.

Gönüller nakdin almış yâr girmiş halka-i zikre
Bir iki derdmend âvâreyi varmış tolandurmış
Sevgili, gönüllerin paralarını alıp zikir halkasına girmiş, gitmiş bir iki dertli zavallıyı dolandırmış.

Demen Mecnûn'a gelmiş âkıbet Leylâ'dan istiğnâ
Belâ-yı aşk o ser-gerdânı cânından usandurmış
Mecnûn'a sonunda Leylâ'dan usanç geldi, demeyin. O sersemi aşkın belâsı canından usandırmış.

Bulup sakkâ-yı hicrân teşne-dil sahrâda Mecnûn'ı
Ecel peymânesin sunmış hayât âbına kandurmış
Ayrılığın sakası çölde Mecnûn'u bağrı yanık bulup, ecel kadehini sunarak ölümsüzlük suyuna kandırmış. (Sakkâ, sulayan, su dağıtan demektir. Öldükten sonra sevgiliye kavuşup ölümsüz olmak Leylâ ve Mecnûn hikâyesinin tasavvuf yönüdür.)

Bu gün Bâkî'ye ol âfet visâlin va'deler kılmış
Yalanlar söylemiş miskini gerçekden inandurmış
O güzel bu gün Bâkî'ye kavuşma sözleri vermiş. Yalanlar söyleyerek o zavallıyı gerçekten inandırmış.

GAZEL 34

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün
Sôfî tesbîh ü asâyı mey-i gül-fâme değiş
Hırka-i zühd ü riyâyı çıkarup câme değiş
Ham sofu! Tesbihini ve sopanı gülrenkli şarapla değiştir. Sofuluk ve iki yüzlülük hırkasını çıkarıp bir kadehle değiştir. (Câme değiş sözü, hırkanı verip karşılığında bir kadeh al ve hırkanı çıkarıp başka bir giysi giy, yâni hamsofuluktan vazgeç anlamlarında kullanılmış.)

Ârife çünki yeter bir gül eger ârif isen
Götüri âlemi bir tâze gül-endâme değiş
Eğer olgun bir insansan, olgun insanlara bir gül yeter. Bundan böyle bütün dünyâyı tâze bir gül endâmlı güzelle değiş.

Bulmak istersen eger Ka'be-i maksûda vüsûl
Çıkarup atlas u dîbâyı bir ihrâme değiş
Eğer isteğinin Kâ'be'sine ulaşmak istersen, atlas ve ipeklilerini çıkarıp bunları bir ihrâmla değiştir. (İhrâm, hac farzlarından olarak hareme girmeden önce bürünülen dikişsiz, sâde bir örtüdür.)

Cânı cânâne virüp ol yüri bî-nâm u nişân
Merd isen nakd-i hayâtı bir eyü nâme değiş
Canını sevgiliye verip yürü, hiçbir ad ve iz bırakma. Yiğitsen hayat parasını iyi bir adla değiştir.

Zevk-i Bâkî bulayın dirsen eger âhır-ı kâr
Âlemün zevk u safâsın gam u âlâme değiş
Eğer sonunda ölümsüz zevki bulayım dersen, dünyanın zevkini ve eğlencesini acı ve elemlerle değiştir. (Bâkî sözü, hem şâirin mahlası olarak, hem de sonsuz ölümsüz anlamlarında düşünülmüş.)

GAZEL 35

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün
Müje haylin dizer ol gamze-i fettân saf saf
Gûyiyâ cenge turur nîze-güzerân saf saf
O fettân yanbakış kirpik süvarisini saf saf dizer. Sanki mızraklı askerler saf saf dizilip savaş durumu alırlar.

Seni seyr etmek içün rehgüzer-i gülşende
İki cânibde turur serv-i hırâmân saf saf

Salınan selviler gülbahçesi yolunun iki yanında senin geçişini seyretmek için saf saf sıralanmış dururlar

Leşger-i eşk-i firâvân ile ceng etmek içün
Gönderür mevclerin lücce-i ummân saf saf
Engin deniz, âşığın kalabalık gözyaşı askeriyle savaşsın diye dalgalarını saf saf sâhile gönderir. (Âşığın gözyaşları sel ve ırmak gibi akar. Gözyaşı askere benzetilmiş. Deniz bu askerle savaşmak için sâhile dalga dalga askerini gönderiyor. Sel ve ırmakların denize karıştığı yerde savaş kopuyor. Eski savaşlarda asker saf saf dizilir ve birbiri üzerine saldırırdı.)

Câmi' içre göre tâ kimlere hem-zânûsın
Şekl-i sakkâda gezer dîde-i giryân saf saf
Göz, câmi'de kimlerle diz dize oturduğunu görmek için ağlaya ağlaya, gözyaşlarını saka gibi dökerek saf saf dolaşır.

Gökde efgân ederek sanma geçer hayl-i güleng
Çekilür kuyuna murgân-ı dil ü cân saf saf
Gökte bağrışarak turna sürüsü geçiyor sanma. Gönül ve can kuşları saf saf senin bulunduğun yere, yuvalarına dönüyorlar.

Ehl-i dil derd ü gamun ni'metine müstağrak
Dizilürler keremün hânına mihmân saf saf
Âşıklar dert ve gamının nimetine boğulmuş bir halde. ----- mertliğinin sofrasına konuk olarak saf saf dizilirler. (Sancak, üzerindeki alemle askerin önünde ve hepsinin üstünde sallanarak ilerler. Alem, kalem ve sevgilinin boyu, üçü de uzundur ve salınarak yürür. Kalemin hareketi sıra sıra askerlerin önünde ilerleyen sancağa benzetilmiş.)

Vasf-ı kaddünle hırâm etse gibi kalem
Leşger-i satrı çeker defter ü dîvân saf saf
Kalem, boyunun uzunluğunu öğerken sancak gibi salınarak yürümeğe başlasa, defter ve dîvân saf saf askeriyle dolar.

Kûyun etrafına uşşâk dizilmiş gûyâ
Harem-i Ka'be'de her canibe erkân saf saf
Âşıklarbulunduğu yerin çevresine, tıpkı Ka'be^nin çevresindeki alanın dört bir yanına dizilmiş direkler gibi saf saf dizilmişler.

Kadrüni seng-i musallâda bilüp ey Bâkî
Turup el bağlayalar karşuna yârân saf saf
Ey Bâkî! Senin değerini dostlar ancak musalla taşında anlayıp, karşında saf saf el bağlayarak saygıyla duracaklar. (Yârân, kelimesiyle dostlar ve özellikle şâirler anlatılmış. Namazdaki el bağlamayı Bâkî, büyüklere karşı yapılan saygı gösterisi olarak düşünüyor. Cenâze namazında zâten dost, düşman olmaz. Namazı kılan herkes ölenin dostudur artık.)

GAZEL 36

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün
Halk-ı âlem ezelî böyle perîşân ancak
Kimi handân kimi giryân kimi nâlân ancak
Bu dünyânın insanları ötedenberi yalnızca böyle perîşândırlar. Kimi yalnız güler, kimi ağlar, kimi inler.

Kimisi bülbül-i nâlân-ı ârız-ı yâr
Kimi pervâne-i şem'-i ruh-ı cânân ancak
Kimi sevgilinin yanağının gülünün inleyen bülbülüdür. Kimisi de sâdece sevgilinin yanağının mumu çevresinde dönen pervâne olabilmiştir.

Bu cihân kimine kasr-ı tarab u ayş u safâ
Kiminün mihnet ile başına zindân ancak
Bu dünyâ kimine neşe, eğlence, yiyip içe çoşkusudur. Kimine de çektiği dert ve kederle başına bir zindândır.

Pâymâl olmada âhır şütür-i gerdûna
Pâdişâh ile gedâsı hele yeksân ancak
Sonunda feleğin devesinin ayağı altında ezilince, ancak o zaman sultânla kölesi bir olur.

Bâkıyâ hânkah-ı âlem-i heyretde hemân
Her gelen kimse bu esrâr ile hayrân ancak
Bâkî! Hemen her gelen insan bu şaşkınlık dünyâsının tekkesinde bu sırlarla şaşkına dönüp kalmıştır.

GAZEL 37

Mefâ'ilün / fe'ilâtün / mefâ'ilün / fe'ilün

Kemâl u fazl ile âlemde iftihârum yok
Melâmet eylese aşkun cihânda ârum yok
Dünyâda olgunluk ve erdemle öğündüğüm yok. Aşkın beni rezil, rüsvâ etse dünyada utanmıyorum.

Hezâr mertebe aşkunda gâlibem Kays'a
Nihâyet ey sanem ol denlü iştihârum yok
Sana âşık olmakta Kays'a yüz kat daha üstünüm. Ey put gibi güzel sevgili! Yine de onun kadar ünlü olamadım.

Hûzûr-ı pîre erişdüm egerçi her fende
Velî güzelleri sevmekde ihtiyârıum yok
Her hünerde usta olup yaşlıların huzuruna eriştim. Ama güzelleri sevmekten yine de kendimi alamıyorum.

Çemende gonca-i dil neyle gülsün açılsun
Yanumda sencileyin şûh-ı gül-izârum yok
Gönül goncası çimenlikte senin gibi gül yanaklı bir güzel olmayınca neyle gülüp açılsın?

Adem diyârına çokdan giderdüm ey Bâkî
Şarâb-ı aşk ile reftâre iktidârum yok
Bâkî! Yokluk diyârına çoktan giderdim ama, aşk şarabının sarhoşluğunda yürümeğe gücüm kalmadı.

GAZEL 38
Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün
Fitneye âgâz edelden gamze-i câdûlarun
Geh görinür gâh görinmez hilâl ebrûların
Büyücü yan bakışların karışıklık çıkarmağa başlayalı beri, hilal kaşların bazen görünüp bazen de görünmez oluyor.

Bakmasa yıllarca Nâhîd'ünyüzine gam yemez
Ayda bir kez hâl-i ruhsârın gören meh-rûlarun
Ay yüzlü güzellerin yanağının mumunu ayda bir gören Zühre'nin yüzüne yıllarca bakmasa üzülmez.

Yüzleri kararmazdı eger ey mâh-rû
Âfitâba tapmayayadı tura-ı Hindûlarun
Ay yüzlü sevgilim! Senin Hintli kâküllerin güneşe tapmasalardı böyle kararmazlardı.

Hürrem olsa gam degül eşk-i revânum görse yâr
Âdet-i tefrîh-i rûh etmektedür akar sularun
Sevgilim akıp giden gözyaşlarımı görüp neşelense hiç üzülmem. Çünkü akarsuların özelliği ruhları ferahlandırmaktır.

Hurdeler geçmiş durur dendânun evsâfında kim
Hâme-i Bâkî delüpdür bağrını lû'lûlarun
Bâkî'nin kalemi dişlerini anlatıp öğerken ne incelikler yapmış: İncilerin bağrını delip onları kederlendirmiştir.

GAZEL 39
Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün /fâ'ilün
Kaddümi çeng eşkümi rûd eyledün
Cismüm âteş cânumı ûd eyledün
Boyumu çeng sazı eğip iki büklümyaptın. Gözyaşlarımı o saza tel yaptın. Vücûdumu ateş hâline getirdi, canımı da odağacı gibi tütsü yapıp yaktın.

Hâli sevdâsıyla âh etdün dilâ
Cân meşâmın anber-âlûd eyledün
Gönlüm! Sevgilinin beninin aşkıyla âhlar çekip haykırdın canın burnunu anber kokularıyla doldurdun.

Dinmese yaşum aceb mi ey gönül
Hânemi âh ile pûr-dûd eyledün
Gönlüm! Gözyaşlarım hiç dinmese şaşılır mı? Çektiğin ahlarla evimi dumana boğdun.

Her şeb ey dil âh-ı âteşnâkden
Çarh-ı bed-mihrün yerin od eyledün
Gönlüm! Her gece ateşli âhlarınla acımasız feleğin yerini ateşlere verdin.

Kühl-i hâk-i pây-i yârı çeşmüne
Sürmeden Bâkî aceb sûd eyledün
Bâkî! Sevgilinin ayağının toğrağınıgözüne sürmekten şaşılacak derecede yarar gördün.

GAZEL 40
Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün
Reh-i meyhâneyi kat'etdi tîg-i kahrı sultânun
Su gibi arasın kesdi Stanbûl u Kalâtâ'nun

Sultanın kahredici kılıcı meyhânenin yolunu kesti.

İstanbul'la Galata'nın arasını su gibi ayırıp ikiye böldü.

Miyân-ı âb u âteş oldı cây-ı keştî-i sahbâ

Baturdı rûzgâr âyîn-i ayşın bezm-i rindânun

Şarap gemisinin yeri suyla ateş arasında kaldı. Rüzgar, rindlerin toplantılarının yiyip içme usûl ve töresini suya batırdı.

Yakan âb üzre âteş sanmanuz keştî-i sahbâyı

Şu'â- tîg-i kahrından tutışdı Şeh Süleymân'un

Şarap gemisini su üstünde yakanın ateş olduğunu sanmayın.

Sultân Sülaymân'ın kahredici kılıcının aleviyle tutuştu.

Hilâl-âsâ fürûzan oldı bahr-ı nîlgûn üzre

Şafakdan dem urur âb-ı şârab-âlûdı deyânun

Deryânın şarapla karışmış suyu, mâvi denizin üstünde hilâl parlayıp kıpkızıl şafak rengine döndü.

Semâ-ı çeng ü nây u devr-i sâgar devleti döndi

Safâsın süre gör ey sôfi-i sâlûs devrânun

Ey ikiyüzlü kaba sofu! Çeng ve ney coşkunluğu ve kadehin elden ele dolaşmasının tâlihi tersine döndü. Bu, tam senin devrin, safâsını sürmeğe bak.

Şarâb-ı nâbdan humlar tehî humhâneler tenhâ

Aceb hâlîliğin buldı riyâ ehli bu meydânun

Küpler saf şaraptan boşalmış, meyhâneler ıssız. İkiyüzlü riyâkarlar bu alanı şaşılacak kadar boş buldular.

Şu meclis içre kim dâ'im tokuz peymâne devr eyler

Ne denlü ola ey Bâkî zamân-ı ayşı insânun

Bâkî! Sürekli dokuz kadehin dönüp durduğu bu dünyâ toplantısında insanın hayatı daha nasıl olsun?

GAZEL 41

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

Gül gibi olmak dilersen şâd u hurrem ey gönül.

Làle-veş elden düşürme càmı bir dem ey gönül

Gönlüm! Gül gibi neşeli olmak dilersen. Lale gibi kadehi bir an elinden düşürme.

Devr elinden kàse kàse yutduğum kanlardur ol

Katre katre tamlayan gözden demàdem ey gönül

Gönlüm! Gözümden o damla damla damlayan kanlar, devrin elinden kase kase içtiğim kanlardır.

Devlet-i dünyàyıçün hergiz ne gamgín ol ne şád

Ber-karár olmaz bilürsın hál-i álem ey gönül

Dünya mutluluğu için ne gam keder çek; ne de sevin.

Gönlüm! Bilirsin, dünyanın hali değişiktir, hep bir kararda durmaz.

Gülşen-i kúyında me'vá bulsa ol húrí-veşün

İhtiyar eyler mi bág-ı huldı ádem ey gönül

Ey gönül! İnsan huri yüzlü bir güzelin bulunduğu cennet bahçesinde sığınacak bir yer bulsa. Hiç cennet bahçesini ister mi?

Devr-eder Bákí-sıfat húrşíd o máhun menzilin

Aşk ser-gerdánıdur Alláhu a'lem ey gönül

Güneş, Baki gibi o ay yüzlü güzelin evinin çevresini dolaşır. Tanrı bilir ya, herhalde aşktan başı dönmüş olacak.

GAZEL 42

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün

Nev-bahár oldı gelün azm-i gülistán edelüm

Açalum gonca-i kalbi gül-i handán edelüm

İlkbahar geldi. Gelin gülbahçesine gidelim. Yüreğimizin goncasını açalım. Neşeyle gülen gül gibi yapalım.

Komayup lále gibi elden ayagı bir dem

Mest olup gonca-sıfat çák-i giríbán edelüm

Lale gibi kadehi bir an elimizden bırakmayalım. Gonca gibi sarhoş olup yakamızı yırtalım.

İçelüm la'l-i müzábı saçalum cür'aları

Hák-i gülzárı bu gün kán-ı Bedahşán edelüm

Süzülmüş saf şarabı içelim. Yudumdan çevreye saçalım. Bu gün gülbahçesinin toprağını Bedahşan'ın yakut madenlerine çevirelim. (Kadehte kalan son yudum tortuludur, içilmez ve toprağa dökülür. Bunun Cemşıd'ın ruhu için yapıldığı söylenir.)

Menzil-i ayş u tarab hurrem ü ábád olsun

Yıkalum zevk u riyá deyrini virán edelüm

Yaşamanın ve eğlenmenin yeri şen ve bayındır olsun. Riya ve ikiyüzlülük kilisesini yıkıp viran edelim.

Okusun vasf-ı ruh-ı yár ile Bákí şi'rin
Bülbül-ü gülşeni meclisde gazelhán edelüm
Baki, sevgilinin yanağını öperek şiirini okusun.
Gülbahçesinin bülbülüne toplantımızda gazel söyletelim.

GAZEL 43

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün

Cemál-i álem árásından ol máhun nikaab açdum
Acem ferhunde geldi fál-i ahválüm kitáb açdum
O ay yüzlü güzelin dünyayı süsleyen güzelliğinin örtüsünü kaldırdım. Kitap açıp fal baktım: halim falda çok uğurlu çıktı.

Yakam çák eyledüm aşkun bilindi dáğ-ı sínemden
İçinden genc peydá oldı bir künc-i haráb açdum
Yakamı parçaladım. Bağrımın yaralarından sana aşık olduğum anlaşıldı; *Viran bir köşeyi kazdım, içinden hazine ortaya çıktı.*

Letá'if söyledüm güldi açıldı hokka-i la'li
Yine seyr eylesün yárâne dürc-i dürr-i náb açdum
Latifeler yaptım, yakut hokkasına benzayen ağzı gülüp açıldı. İşte, dostlar seyretsin diye, yine parlak inci çekmecesini açtım.

Hevá-yı aşkun içre ben kaçurdum Kaaf'a simurgı
Cenáh-ı himmeti ol dem ki mánend-i ukaab açdum
Gayret kanadını kartal gibi açarak aşk havasında simurgu Kaf dağına kaçırdım. (Himmet; *çalışma, çabalama, gayret demektir. Ermişlerin iradesinede himmet denir. Simurg Kaf dağında yaşar ve görünmez devlet kuşudur. Gölgesi kimin başına düşerse zengin ve devlet sahibi yapar. Şair*; *büyüklük, yücelik beklemiyorum bu yüzden Simurgu Kaf dağına kaçırdım diyor.)*

Salup şen şír'i nazm-ı ábdán dehre Bákí-veş
Belágat kişverin ey pádişáh-ı kámyáb açdum
Ey mutlu padişah! Baki gibi parlak, Baki gibi parlak, keskin şiir kılıcını dünyaya karşı sallayıp, kusursuz ve düzgün söz söyleme ülkesini ele geçirdim.

GAZEL 44

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

Bir haber ver ey sabá n'oldı gülistánum benüm
Kimler ile salınur serv-i hırámánum benüm
Ey seher yeli'Bebim gülbahçem şimdi ne durumda? Bir haber ver. Benim selvi gibi salınan sevgilim şimdi kimlerle gezip tozmada?

Bülbül-i müştákunun ağladuğın yár işidüp
Hárlarla açılır mı verd-i handánum benüm
Gülüp açılmış gül gibi olan sevgilim, aşığı olan bülbülünün ağladığını işittiği halde dikene benzeyen yabancılarla gülüp eğlenir mi?

Hiç bilür mi mey yerine dembedem kan yutdugum
İşidür mi ney yerine áh u efgánum benüm
Hiç, şarap içmek yerine kan yuttuğumdan, ney dinlemek yerine ah edip inlediğimden haberi var mı?

Sebzeler dil uzadup topraga sürerler yüzin
Kimseden incinmesün bu nahl-i bústánum benüm
Sevgi bostanımın bu taze fidanı kimseden incinmesin diye, yeşillikler dillerini uzatıp yüzlerini toprağa sürerler.

Bákıyá bir murgdur gúya giriftár-ı kafes
Kúy-ı yári anıcak uçmak diler cánum benüm
Ey Baki! Benim canım, sanki kafese hapsedilmiş, sevgilinin yurdunu anınca uçup gitmek için çırpınan bir kuştur.

GAZEL 45

Mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ûlün

Başlar kesilür zülf-i períşánun ucında
Kanlar dökilür gamze-i bürránun ucından
Dağınık saçlarının güzelliği yüzünden ne başlar kesilir. Kılıç gibi keskin yanbakışların yüzünden ne kanlar dökülür. (Ucundan kelimesi bütün gazelde, ucundan ve sebebinden anlamlarında kullanılmış. Sevgilinin saçlarının ucunda can ve gönüller asılır. Saçların uçları kesilince bunlarda kesilip

atılır. İkinci mısrada yanbakış kılıca benzetilmiştir. Kılıcın ucunun kan dökmesi tabiidir.

Peykán-ı belá cánuma işler geçer oldı
Ey kaşları yá návek-i müjgánun ucından

Ey kaşları yaya benzeyen sevgili! Kirpik oklarının ucundaki bela temreni canıma işleyip öte yana geçti. (Temren, okun ucundaki çelik parçadır. Ağaç kısmına sıkıca geçirilmiştir.)

Dil darbın urur kalbe firákunda demádem
Kan aglasa zahmum nola peykánun ucından

Senin yokluğunda gönlüm acıdan çırpınır, durmadan yüreğime vurur. Attığın okun açtığı yaralarım kan ağlasa şaşılır mı? (Mücerred bir mefhum olan gönlün kalbin içindeki canın içinde olduğu düşünülür. Baki, kalbin çarpmasını, gönlün acıdan döğünmesi şeklinde anlatmış.)

Yüz sürmek umar páyüne üftádeler ammá
Nevbet mi deger kimseye dámánun ucından

Düşkün aşıklar, ayağına yüz sürmeyi umarlar. Ama, eteğinin yüzünden kimseye sıra mı geliyor.

Murg-ı dil-i Báki-yi görün fáhte-asa
Efgán eder ol serv-i hırámánun ucından

Baki'nin gönül kuşuna bakın! Üveyik kuşu gibi, o salınan selvi boylu güzelin yüzünden inler durur.

GAZEL 46

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün

Erdüm figân u zâr ile ol âsitâne ben
Çıkdum kemend-i nâle ile âsmâne ben

Ben ağlayıp inlemekle onun eşiğine ulaştım. İnlemelerimin kemendiyle göklere çıkdım.

Lû'lû dişün gamıyla sirişküm güherlerin
Dizdüm ümîd riştesine dâne dâne ben

İnci dişlerinin üzüntüsüyle dökülen gözyaşlarımın incilerini ben umut ipliğine tane tane dizdim.

Yâd-ı lebünle câm-ı mey-i la'l fâm içün
Kûy-ı mugânı geşt ederin hâne hâne ben

Dudağını anarak yâkut renkli şarap kadehini bulmak için meyhaneler sokağını meyhâne meyhâne dolaştım.

Subh-ı visâlün ermedi pâyâne yetdi ömr
Şâm-ı gamunda şem gibi yane yane ben

Benim gamının gecesinde mum gibi yana yana ömrüm sona erdi ama sana kavuşma sabahı hâlâ gelmedi.

Cevr ü cefânı çekmege sevdi gönül seni
Derd ü belâya geldüm efendi cihâne ben

Efendi! Ben dünyâya dert ve belâ çekmeğe geldim. Gönül seni üzüntünü kederini çekmek için sevdi.

Bâkî musahhar oldı bana kişver-i suhan
Geçdüm serîr-i nazma bugün Husrevâne ben

Bâkî! Söz ülkesi bana teslim edildi. Bugün şiir tahtına bir sultân gibi geçtim oturdum.

GAZEL 47

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün

Tesellî vermez ey dil derdün ol cânâne söylersin
Açılmaz sana gûyâ gonca-i handâne söylersin

Gönlüm! Derdini o sevgiliye söylüyorsun ama sana teselli vermiyor. O gülüp açılan goncaya söylediğin halde o senin için gülüp açılmıyor.

Varup Mecnûn gibi âhun kemendin salma sahrâya
Ol âhû sana sayd olmaz abes yabâne söylersin

Mecnun gibi gidip âhının kemendini çöle atma. Derdini boşuna bir yabancıya söylüyorsun. O âhû sana avlanmaz.

Koyup tesbîh-i mercânı seni kim dinler ey vâ'iz
Mufassal kıssa başlarsın garîb efsâne söylersin

Vâiz! Mercan tesbihi bırakıp da seni kim dinler? Uzun bir hikâyeye başlıyorsun garip efsaneler anlatıyorsun.

Anunçün gonca-i gül râzın açmaz sana ey bülbül
Hezârân hem-zebânun var çıkar yârâne söylersin

Ey bülbül! Senin binlerce dildaşın, dostun var. Gül goncası, çıkar dostlarına anlatırsın diye sana sırrını açmıyor.

Yanup yakılmag ister kimse yok yanunca ey Bâkî
Hadîs-i aşk-ı âlem-sûz-ı yâri ya ne söylersin

Bâkî! Seninle birlikte yanıp yakılmak isteyen kimse yok. Öyle ise sevgilinin dünyâyı yakan hikâyesini hâlâ neden anlatıyorsun?

GAZEL 48

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

Dil giriftâr-ı belâ dilber hevâyî neylesün
Dâme düşmez yerlere konmaz hümâyı neylesün
Gönül, sevgilisi hevâyî olduğu için ne yapsın, belâya tutulmuş. Tuzağa düşmeyen, havalarda dolaşıp yerlere konmayan hümâ kuşunu ne yapsın?

Kâ'inâtun seyr eden nakşın safâ-yı câmdan
Safha-i âyîne-i âlem- nümâyı neylesün
Kâinâtta olup bitenleri kadehin neşesinde gören, dünyâyı gösteren aynanın yüzüne bakıp ne görsün.

Gönlin egler nâle-i zincir ile mecnûn-ı aşk
Nagme-i ûd u safâ-yı çeng ü nâyı neylesün
Aşk delisi, zincir iniltileriyle gönlünü eğlendirir; ud nağmesiyle çeng ve ney nağmesini ne yapsın.

Mübtelâ-yı aşkunun dermândan istignâsı var
Derdüne mu'tâd olan diller devâyı neylesün
Aşkına tutulmuş olan derdine dermân bulunsun istemez. Senin derdine alışmış olan gönüller ilâcı ne yapsın.

Halk-ı âlem Bâkîyâ aşkında yârun haste-dil
Bir tabîb ondan bu denlü mübtelâyı neylesün
Ey Bâkî ! Bütün dünyâ halkının segilinin aşkıyla gönülleri hasta. Bir doktor onun bu kadar hastasını nasıl iyileştirsin.

GAZEL 49

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün

Nâm ü nişâne kalmadı fasl-ı bahârdan
Düşdi çemende berg-i dıraht-i'tibârdan
İlkbahar mevsiminden bir iz, bir belirti kalmadı. Çimenlikte ağaçların yaprakları itibardan düştüler.

Eşcâr-ı bâg hırka-i tecrîde girdiler
Bâd-ı hazân çemende el aldı çenârdan
Bağın ağaçları dervişler gibi tecrîd hırkalarına girdiler. Sonbahar rüzgârı çemende çınar ağacının ele benzeyen yapraklarını düşürdü.

Her yaneden ayagına altun akup gelür
Eşcâr-ı bâg himmet umar cûy bârdan
Bağın ağaçları akarsudan iyilik ve yardım umarlar; bu yüzden akarsuyun ayağına her yandan altın akıp gelir.

Sahn-ı çemende turma salınsun sabâyıla
Âzâdedür nihâl bu gün berg ü bârdan
Fidan bugün yaprağından ve meyvesinden kurtulmuştur. Artık durmadan çimenliğin ortasında sabah yeli ile salınıp gezinir.

Bâkî çemende hayli perîşân imiş varak
Benzer ki bir şikâyeti var rüzgârdan
Ey Bâkî! Yapraklar bahçede bir haylî perîşân olmuş; oradan oraya dağılıyorlar. Herhalde rüzgârdan bir yakınmaları var.

GAZEL 50

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün

Müheyyâ oldı meclis sâkıyâ peymâneler dönsün
Bu bezm-i rûh-bahşun şevkıne mestâneler dönsün
Sâkî, toplantı hazırlandı, herkes şarap bekliyor: kadehler dönmeğe başlasın. Bu insana can bağışlayan toplantının aşkına sarhoşlar döne döne oynasınlar.

Dilâ câm-ı şarâb-ı aşk-ı yân şöyle nûş et kim
Felekler güm ötsün boşuna humhâneler dönsün
Ey gönül! Sevgilinin aşk şarabının kadehini öylesine iç ki, gök kubbeleri güm güm ötsün; başında meyhâneler dönsün.

Cemâl-i şem-i ruhsârun koyansun hâne-i dilde
Perin ol şem'a Yakup şevk ile pervâneler dönsün
Sevgilim, yanağının mumunun hayâli bırak gönül evinde yansın. Pervâneler o mumda kanatlarını yakıp istekle, harâretle dönüp dursunlar.

Sen agyâr ile devr etdür şehâ peymâneyi dâ'im
Ser-i kûyun tolaşup âşık-ı pîçâneler dönsün
Sultanım, sen yabancılarla kadehi elden ele dolaştır durmadan. Kıvrım kıvrım kıvranan âşıklar da evinin çevresinde dolanıp dursunlar.

Bu bezm-i dil-güşâya mahrem olmaz Bâkıyâ herkes
De gelsün ehl-i diller gelmesün bîgâneler dönsün

Ey Bâkî! Bu gönül açıcı toplantıya herkes katılamaz. Söyle gönül sahibi âşıklar gelsin, yabancılar gelmesin, dönüp gitsinler.

GAZEL 51

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

Söylemez küsmiş bana cânâne söylen söylesün
Neyledüm ol yâr-ı âlî-şâne söylen söylesün
Sevgili bana küsmüş, benimle konuşmaz oldu. Söyleyin de konuşsun benimle. O şânı şerefi yüksek sevgiliye ben ne yaptım? Söyleyin de bana açıklasın.

Nâz ile güftâre gelmezse helâk eyler beni
Ol cefâ vü cevri bî-pâyâne söylen söylesün
Sevgili nazlı nazlı konuşmazsa beni öldürür. O, cefâsı ve cevri sonsuz olan sevgiliye söyleyin de nazlı nazlı konuşsun benimle.

Derd-i aşkı gayrıdan sorman ne bilsün çekmeyen
Anı yine âşık-ı nâlâne söylen söylesün
*Aşk derdinini başkalarından sormayın***;** *bu derdi çekmeyen ne bilsin. Onu yine ağlayıp inleyen âşığa sorun, o anlatsın.*

Hâr zahmından neler çekdügümi gülzârda
Bâğbân-ı bülbül-i giryâne söylen söylesün
Gül bahçesinde diken yarasından neler çektiğimi ağlayan bülbül bahçıvanına sorun, o size anlatsın.

Bâkıyâ din durmasun güftâre tâkat kalmadı
Vaktidür ol husrev-i devrâne söylen söylesün
*Ey Bâki! Zamanın güzellik sultânına söyleyin***;** *benim konuşmağa gücüm kalmadı. Artık vaktidir, söyleyin de durmasın* o konuşsun.

GAZEL 52

Müfte'ilün/Mefâ'ilün/Müfte'ilün/Mefâ'ilün
Müşkil imiş ki dilrübâ tıfl ola dilsitân ola
Âşık-ı zâr u mübtelâ pîr ola nâtüvân ola
Sevgili genç olur, gönül alıcı olur: tutkun ve zayıf âşık da yaşlı ve mecâlsiz olursa durum hayli zor olurmuş.

Yaşuma bakmaz ol perî bilmedi kadr-i gevheri
Tâlib ola bu demleri bulmaya bir zamân ola
O peri yüzlü sevgili herhalde incinin değerini bilmiyor ki, gözyaşlarıma bakmıyor. Bir gün gelir, istese de bu günleri bulamaz.

Gûş tutup münâfıka cevri ko yâr-ı sâdıka
Dilber odur ki âşıka müşfik ü mihribân ola
İki yüzlü karıştırıcılara yüz verip gerçek dosta eziyet etmeyi bırak. Ancak âşıklara yumuşak ve şefkatli davranana güzel denir.

Hayl-i şirâr-ı nâr-ı dil cünd-i nücûma muttasıl
Böyle kalursa şöyle bil gökde nice kırân ola
Gönül ateşinden çıkan kıvılcımların ordusu yıldızların askerleriyle karışmış. Böyle giderse gökte kıran kırana çok savaş olacağını bilesin.

Bakî'ye sâkıyâ ferah ver ki fenâ bula terah
Şol meyi sun ki bir kadeh pîr içe nev-cevân ola
Şarap sunan, Bâkî'ye sunacağın şarapla ferah ver, neşelendir: Tasa, keder ortadan kalksın. Yaşlının bir kadeh içip de gençleştirdiği şaraptan olsun.

GAZEL 53

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün
Câme-hâb ol âfeti aldukça tenhâ koynına
Sanuram ebrün girür mâh-ı şeb-ârâ koynına
Uyku giysisi o güzeli yalnızca koynuna aldıkça, geceyi süsleyen ay bulutun koynuna girer sanırım.

Subh-dem ey fâhte bîhûde efgân eyleme
Çün girürsin her gice bir serv-i bâlâ koynına
Ey üveyik kuşu! Sabah vakti boşuna inleyip feryâd etme. Çünkü her gece uzun boylu bir selvinin koynuna girersin.

Niçün ağlarsın felekden bilsem ey şebnem seni
Çün girürsin her zamân bir verd-i ra'nâ koynına
Ey çiğ dânesi! Seni bir türlü anlayamıyorum, bahtından yakınıp niçin ağlayıp durursun? Çünkü her zaman güzel bir gülün koynuna giriyorsun.

Dür dişün vasfında şi'rüm defterin gördi meger

Kim sadef mecmû'asını saldı deryâ koynına

Deniz, herhalde senin inci dişlerini öğdüğüm şiir defterini görmüş olacak ki, sadeflerinin tümünü toplayıp koynuna sakladı.

Ruhlarun şevkıyle pür-dâğ etdi Bâkî sînesin

Bir avuç berg-i gül-i ter koydı gûyâ koynına

Bâki, yanaklarının aşkıyla göğsünü baştan başa yaralar içinde bıraktı. Sanki bir avuç tâze gül yaprağını koynuna doldurdu.

GAZEL 54

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

Kanı bir şîrîn-suhan la'l-i şeker-bârun gibi

Kande gördi tûti bir âyîne ruhsârun gibi

Senin şeker saçan saçan dudağın gibi bir tatlı sözlü nerede? Papağan, yanağın gibi bir aynayı nerde gördü?

Gönülümüz alur ele zülf-i dil-âvîzün hele

Vechden hâric degül hatt-ı siyeh kârun gibi

Senin gönülleri tellerine asan saçın yine de gönlümüzü ele alır, ilgilenir. Kara işli tüylerin gibi yol yordam bilmekten uzak değildir.

Sîm-sîmâ serv-bâlâ meh-likaalar çok velî

Kimsede yokdur senün evzâ' u etvârun gibi,

Gümüş gibi beyaz yüzlü selvi gibi uzun boylu ay yüzlüler çoktur; ama senin davranışın ve tavırların kimsede yoktur.

Sen semen-ber serv-i sîm-endâme bir kez sarılan

Başa iletdi işin âlemde destârun gibi

Sen, yâsemin göğüslü, gümüş vücutlu, selvi boyluya bir kez sarılan, başındaki sarık gibi işini sonuna vardırdı.

Ögmesün âşıklara vâ'iz riyâz-ı cenneti

Bâg-ı hurrem olmaz ehl-i aşka dîdârun gibi

Mescitte öğüt veren, âşıklara cennet bahçelerini öğretmesin! Âşıklara yüzün gibi sevinçli, mutlu bir bahçe daha olamaz.

Karşu tut şem'-i ruhun bi'llâhi ben dil-hasteye

Künc-i târîk içre kaldum çeşm-i bîmârun gibi

Ben gönlü yaralıyım. Tanrı için yanağının mumunu bana göster. Süzgün gözün gibi karanlık bir köşede kaldım.

Nükte-i mihr ü mahabbetdür serâser Bâkıyâ

Bulmaya aşk ehli bir eglence eş'ârun gibi

Bâki! Senin şiirin baştanbaşa sevgi ve aşka dâir güzel sözlerdir. Âşıklar bunun gibi bir eğlence daha bulamazlar.

GAZEL 55

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün

Devlet el verse yüzün gördügüm eyyâm olsa

Merhabâ eylesem ol şûh ile bayram olsa

Bahtım yardımcı olsa da yüzünü göreceğim günler gelse. Bayram olsa da o şûh sevgili ile selamlaşsam.

Olıcak yâr gibi dilber-i şîrîn-harekât

Teni pâlûde-i ter gözleri bâdâm olsa

Olunca, bari tatlı davranışlı, teni tâze pelte gibi, gözleri bademe benzeyen bir güzel sevgilim olsa.

Gül gibi bâde-i rengîne ne ibrâm gerek

Zâhidün kanın içerdüm eger ibrâm olsa

Gül rengindeki kırmızı şarabı içmem için ısrâra ne gerek var? Eğer ısrar edilse ham sofunun kanını bile içerim.

Hasret-i kaddün ile kanlu elifler çeksem

Sînede her biri bir serv-i gülendâm olsa

Boyunun özlemiyle acıdan göğsümü parçalayıp, kanlı elifler çeksem; her biri bir gül endâmlı selvi gibi upuzun olsa.

Bâkıyâ ayş-ı bahâr eyler idük meclisde

Sâkî-i lâle-izâr u mey-i gül-fâm olsa

Bâki! Gelincik gibi kırmızı yanaklı bir içki sunan ve gül renkli bir şarap olsa, toplantımızda bahar hayâtı yaşardık.

GAZEL 56

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün

Çıkar eflâke derûnum şereri döne döne

dökülür hâke yaşum katreleri döne döne

İçinin ateşinin kıvılcımları döne döne gökyüzüne çıkar. Gözyaşımın damlalrı döne döne toprağa dökülür.

Âşık-ı haste-dilün niteki fânûs-ı hayâl

Nâr-ı aşkunia yanupdur cigeri döne döne

Gönlü hasta âşıkın ciğeri, aşkının ateşiyle tıpkı hayâl fânûsu gibi döne döne yanmaktadır.
(Fânûs-ı gerdân, hayâl-i fener de denilen ve eskiden süs için kullanılan fânûs-ı hayâl, ince muşamba ya da ipekli kumaştan yapılan ve içinde mum yakılan bir fenerdir. Çok hafif olduğundan mumun sıcaklığıyla sürekli döner ve kumaştaki resimlerle içine yerleştirilen renkli camlardan dolayı, duvarlarda hareketli hayaller görülür. Çok zayıf insana da " hayâl-i fenere döndü. " denir.)

Pister-i gamda gözüm giceler uyku görmez
Ederin subha degin nâleleri döne döne
Gam yatağında gözüm geceler boyunca uyku görmez.
Sabaha kadar o yandan bu yana döne döne ağlarım.

Zevrak-âsâ gam-ı aşkınla yaşum girdâbı
Gark edüpdür sanemâ çeşm-imteri döne döne
Ey put gibi güzel sevgili! Aşkının üzüntüsüyle dökülen göz yaşlarının oluşturduğu girdâb, yaşlı gözümü bir kayık gibi döne döne batırmakta.

İyd-gâhun göreyin inlesün ol dôlâbı
İle seyr itdürür ol sîm-beri döne döne
Bayram yerini o dönme dolabı inleyerek dönsün de göreyim.
O gümüş göğüslü sevgiliyi döne döne yabancılara seyrettiriyor.
(Dönme dolap, bostan dolabı dönerken yağsızlıktan gıcırdar. Şâirler bunu inlemeye benzetmişlerdir. Şâir beyte birkaç anlam vermiş: Önce sevgiliyi görebilmek için dolabın dönmeesini istiyor. Sonra kıskançlık gösterip, hele döndün de göreyim, dönmesini engellerim, demiş. Ayrıca dolabın inlemesini sevgiliyi herkese gösterdiği için pişmanlık duyduğu şeklind e açıklamış.)

Dîde-i encüme kühl olmag içün eflâke
Girdibâd ile çıkar hâk-i deri döne döne
Sevgilinin kapısının toprağı, yıldızların gözüne sürme olmak için hortumla döne döne göklere yükselir.

Tolaşaldan ruhı şem'ine dil-i sergeşte
Yakdı pervâne-sıfat bâl ü peri döne döne
Başı dönmüş gönül yanağının mumu çevresinde dönmeğe başladığından beri, pervâne gibi döne döne kanatlarını yaktı.

Katre-i eşkine öykündi deyü Bâkî'nün
Çarh hakkâki delüpdür güheri döne döne
Bâkî'nin gözyaşlarının damlalarına kendini benzetip öğündüğü için gökyüzü hakkâki inciyi döne döne delip cezâlandırmaktadır.
(İnci, inanışa göre nisan yağmurunun istiridyenin kabuğu içine düşmesinden oluşur. İnci donmuş bir damla sudur. Çarh, gökyüzü, baht ve inci delici hakkâkin kullandığı çarh mânâlarındandır. Delinmiş inci, değerinden kaybetmiştir. Ayrıca, artık gözyaşına da benzemez. Çünkü gözyaşının deliği yoktur.)

GAZEL 57
Mefâilün Mefâilün Fe'ûlün
Gönül şevk-i ruhunla yane geldi
Cemâlün şem'ine pervâne geldi
Gönül, güzelliğinin mumunun çevresinde dönmeğe pervâne olunca, yanağının ateşiyle neredeyse yanacaktı.

Ham-ı zülfün ki devr eyler yanagun
İrem tâvûsıdur cevlâna geldi
Saçının kıvrımı, sanki İrem bahçesinin dolaşmağa çıkmış tavus kuşu gibi yanağının çevresinde döner dolaşır.

Gelüp kâfir saçun ruhsârun üzre
Yüzün nûrın görüp îmâne geldi
Kara saçın yanağının üstüne düşünce, yüzünün nurunu görüp imâna geldi.
(Kâfir, dinsiz ve hristiyan demektir. Müslüman olmayanlar, karanlıkta kalmışlardır. Bu nedenle kâfir, kara anlamında kullanılır. Yüz ise beyaz, aydınlık ve imândır.)

Dil-i pür-hûn bana bezm-i ezelden
Lebâleb bir tolu peymâne geldi
Kanla dolu gönlüm, tâ ezel toplantısından bana ağzına kadar kanla dolu bir kadeh olarak geldi.
(Bezm-i ezel, bezm-i elest, henüz dünyâ yaratılmadan Tanrı'nın ruhları topladığı toplantıdır. Ezel, elest, kâlû belâ,

sözleri bu toplantıyı anlatır ve ilk, en eski anlamlarında kullanılır.)

Zebûn olmaz acûz-ı dehre Bâkî
Bu meydâne begüm merdâne geldi
Bâkî, bu dünyâ kocakarısına yenik düşmez. Beğim! Bâkî bu savaş alanına yiğitçe çıktı.

GAZEL 58

Mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ûlün
Hôş geldi bana mey-gedenün âb u hevâsı
Va'llâhi güzel yerde yapılmış yıkılası
Bana meyhânenin suyu ve havası pek hoş geldi. Vallâhi yıkılası pek güzel bir yerde yapılmış.
(Yıkılası sözü türlü anlamlarda kullanılmış:
Yıkılması gerek: Meyhâne haram ve yasak olan şarabın içildiği yerdir, yıkılması gerekir.
Türkçede bazı kötü anlamlı sözler, beddualar anlamlarının tersine şaka yerine, takılmak, öğmek anlamlarında kullanılır. Külhânî, boyu devrilesi gibi. Yıkılası da bu anlamda ve ayrıca "aman yıkılmasın" anlamında kullanılmış
Meyhâneye harâbât da denir. İçki yasağı olduğundan harâbelerde, yıkıntılarda gizlice içildiği ve sarhoşa harâb denildiği için.
Yıkılası bir özel isimdir. XVI. yüzyılda İstanbul'da bu adda bir meyhâne varmış.)

Men'eyler imiş mes'ele-i aşkı müderris
Ey hâce onun var ise yaklaşdı kazâsı
Medresedeki müderris aşk işlerini yasaklarmış. Ey hoca! Kaderinde varsa onun başına bir kazâ gelmesi yaklaştı demektir.
(Beyitte hoca sözüyle okuyucuya seslenilmiştir. Özellikle mesnevilerde " ey kardeş", "ey ammi=amca! " " efendi" ey hâce! " bu anlamda çok kullanılmıştır. Müderrisin başına kazâ gelmesi ileri geri konuştuğu için işinden atılması, kendisininde aşık olması anlamlarını verir. Ayrıca yaşı ilerleyen ve medresede en yüksek dereceye erişen müderrislerin maaşlarının artması için kazâya çıkmaları, yani kadı olmaları gerekir. Kadı olup medreseden ayrıldıktan sonra artık aşkı yasklayamayacaktır.)

Gitmez o mehün râ gibi hançer kemerinden
Üftâdelerin öldürür âh işte burası
Râ harfi gibi hançer, o ay yüzlü güzelin kemerinden hiç eksik olmaz. Âh işte âşıklarını bu hâli öldürür.

Zibâ yaraşur hil'at-i nâz o boyı serve
İki kolumı kılsam ana bel tolaması
O boyu selviye benzeyen güzele, nâz kaftanı ne güzel yaraşır! İki kolumu bu bele kemer gibi dolasam.

Dikkatler ile seyr ederüz yâri serâpâ
Görmez mi idük biz de eger olsa vefâsı
Sevgiliyi baştan ayağa inceden inceye seyrederiz. Eğer âşıklara vefâsı olsa biz de görmez miydik?

Dünyâ deger ol mehlikaa dilbe-i garrâ
Yûsuf da dahı yokdur anun hüsn ü behâsı
O ay yüzlü parlak güzel dünyalar değer. Onun güzelliğinin değeri Yûsuf da bile yoktur.

Meddâh olalı çeşm-i gazâlânuna Bâkî
öğrendi gazel tarzını Rûmun şu'arâsı
Bâkî, senin âhû gözlerinin öğücüsü olduğundan beri Osmanlı ülkesinin şâirleri gazel tarzının nasıl söylendiğini öğrendiler.

GAZEL 59

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün
Sâkıyâ kalmaz imiş çünkü bu sohbet bâkî
Mey-i gülgûn içelüm bâde-i cennet bâkî
Ey içki sunan! Mâdem ki bu toplantı, bu sohbet sürekli değil. O halde gül renkli şaraptan içelim: cennet şarabı tükenmez.

Hâbda almış idüm bûs-i leb-i cânânı
Cân dimâgında dahı şimdi o lezzet bâkî
Sevgilinin dudağından uykuda bir öpücük almıştım. Şimdi canımın beyninde o tât hâlâ duruyor.

Beni öldürdi firâkun meded ey dôst yetiş
Hele bir pâre dahı tende harâret bâkî
Ey sevgili, beni ayrılığının acısı öldürdü. İmdâda gel, yetiş, henüz vucûdumda bir parça daha ateş kaldı.

Ağlamazdum bu kadar zâr u zebûn olduguma
Kalsa bir pâre gamun çekmege tâkat bâkî
Sevgilim! Eğer gamını çekmeğe bir parça gücüm kalmış olsaydı, bu kadar zayıf ve güçsüz olduğuma ağlamazdım.

Bâkî ölsün yoluna pâdişehüm sen sağ ol
Baht pâyende Hudâ yâr sa'âdet bâkî
Sultanım! Bâkî yoluna canını versin. Sen sağ ol. Bahtın Tanrı yardımcısı, mutluluğun sürekli olsun.

GAZEL 60

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün
Gel ey sâkî bulunmaz böyle âlî dil-güşâ meclis
Getür câm-ı musaffâyı kim olsun pür-safâ meclis
Ey içki dağıtan güzel! Gel, böyle yüce, gönlü ferahlatan toplantı bulunmaz. Saf şarap kadehini getir, toplantı neşeyle dolsun.

Piyâle aksi mir'ât-ı felekde âfitâb olsun
Fürûg-ı sâgar-ı sahbâdan olsun pür-ziyâ meclis
Kadehin aksi gökkubbesinin aynasında güneş gibi parlasın. Kırmızı şarap kadehin parlaklığından toplantı ışıkla dolsun.

Şarâb âb-ı hayât u câm-ı zerrîn âfitâb olsun
Cinân içre gerekmez bana cânân olmasa meclis
Şarap ölümsüzlük suyu, altın kadeh güneş de olsa, sevgili olmadan cennette bile toplantı istemem.

Kadeh kan ağlayup def sîne döger ney figân eyler
Meger derd ü gam-ı aşka olupdur mübtelâ meclis
Kadeh kan ağlayıp, def göğsümü döğer, ney inler. Sanki toplantı aşkın derdine ve üzüntüsüne tutuldu.

Kadeh fıskıyye mey su halka-ı rindân onun havzı
Saray-ı şevkâ şadırvân olupdur Bâkıyâ meclis
Bâkî! Kadeh fıskıyye, şarap su, rindlerin halka biçiminde oturuşu da onun havuzu. Sanki toplantımız, aşk sarayının şadırvanı oldu.

GAZEL 61

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün
Zülf-i siyâhı sâye-i perr-i hümâ imiş
İklîm-i hüsne anun içün pâdişâ imiş
Sevgilinin kara saçı, hümâ kuşunun kanadının gölgesi imiş. Bunun için sevgili güzellik ülkesine sultân olmuş.

Bir secde ile kıldı ruh-ı âfitâbı zer
Hâk-i cenâb-ı dôst acep kimyâ imiş
Sevgilinin sarayının avlusunun toprağı ne garip bir ilâç imiş ki, güneşin yanağını bir secdeye kapanmakla altın yaptı. (Kimya, ilâç ve kimyâ ilmi anlamlarında kullanılmış. ilm-ı kimya gümüş ve bakırı, hattâ her maddeyi civa bazı ilâçlarla karıştırıp altın yapma ilmidir: Buna yanlış olarak İlm-i simyâ denmiştir. İlm-i simya sihirbazlıktır, el çabukluğu ve bâzî hilelerle olmayan şeyleri var gibi gösteren ve olanı ortadan kaldıran ilimdir.)

Âvâzeyi bu âleme Dâvûd gibi sal
Bâkî kalan bu kubbede bir hôş sadâ imiş
Feryâdını bu dünyâya Hz. Dâvûd gibi sal. Bu gökkubbesinde sonsuzluğa kadar çınlayan sâdece hoş bir sadâ imiş. (Hz. Dâvûd, hem peygamber, hem de hükümdardır. Sesi ile ünlüdür. Yüksek sesle Zebur okuduğu zaman dağlar yankılanır, kuşlar başına üşüşürdü. Güzel, kalın sese dâvûdî sesdenmiştir.)

Görmez cihânı gözlerümüz yâri görmese
Mir'ât-ı hüsni var ise âlem-nümâ imiş
Gözlerimiz sevgiliyi görmeyince dünyâyı da görmez. Güzelliğinin aynası, eğer varsa, dünyâyı gösteren aynaya benzer. (Âyine-i âlem-nüma, bir söylentiye göre Aristo'nun bulunduğu bir aynadır. Şehrin en yüksek tepesine yerleştirilen bu ayna ile düşman gemileri çok uzaktan görünürmüş. Cemşid'in yedi mâdenden yapılmış ve dünyâyı çepçevre gösteren kadehine de bu ad verilmiştir.)

Zülfün esîri Bâkî-i bî-çâre dôstum
Bir mübtelâ-yı bend-i kemend-i belâ imiş
Sevgilim, saçının esîri olan bîçâre Bâkî, belâ kemendini yakalamış düşkün bir âşıktır.

GAZEL 62

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün

Gönül dâg-ı gamunla sinede bir şem uyandurmış
Çerâg-ı aşka bir garrâ kızıl altunı yandurmış

Gönül senin gamının ateşiyle göğsümde bir mum alevlendirmiş, aşk çırası için parlak bir altını yakmış.

Gönüller nakdin almış yâr girmiş halka-i zikre
Bir iki derdmend âvâreyi varmış tolandurmış
Sevgili, gönüllerin paralarını alıp zikir halkasına girmiş, gitmiş bir iki dertli zavallıyı dolandırmış.

Demen Mecnûn'a gelmiş âkıbet Leylâ'dan istiğnâ
Belâ-yı aşk o ser-gerdânı cânından usandurmış
Mecnûn'a sonunda Leylâ'dan usanç geldi, demeyin. O sersemi aşkın belâsı canından usandırmış.

Bulup sakkâ-yı hicrân teşne-dil sahrâda Mecnûn'ı
Ecel peymânesin sunmış hayât âbına kandurmış
Ayrılığın sakası çölde Mecnûn'u bağrı yanık bulup, ecel kadehini sunarak ölümsüzlük suyuna kandırmış. (Sakkâ, sulayan, su dağıtan demektir. Öldükten sonra sevgiliye kavuşup ölümsüz olmak Leylâ ve Mecnûn hikâyesinin tasavvuf yönüdür.)

Bu gün Bâkî'ye ol âfet visâlin va'deler kılmış
Yalanlar söylemiş miskini gerçekden inandurmış
O güzel bu gün Bâkî'ye kavuşma sözleri vermiş. Yalanlar söyleyerek o zavallıyı gerçekten inandırmış.

GAZEL 63

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün
Sôfî tesbîh ü asâyı mey-i gül-fâme değiş
Hırka-i zühd ü riyâyı çıkarup câme değiş
Ham sofu! Tesbihini ve sopanı gülrenkli şarapla değiştir. Sofuluk ve iki yüzlülük hırkasını çıkarıp bir kadehle değiştir. (Câme değiş sözü, hırkanı verip karşılığında bir kadeh al ve hırkanı çıkarıp başka bir giysi giy, yâni hamsofuluktan vazgeç anlamlarında kullanılmış.)

Ârife çünki yeter bir gül eger ârif isen
Götüri âlemi bir tâze gül-endâme değiş
Eğer olgun bir insansan, olgun insanlara bir gül yeter. Bundan böyle bütün dünyâyı tâze bir gül endâmlı güzelle değiş.

Bulmak istersen eger Ka'be-i maksûda vüsûl
Çıkarup atlas u dîbâyı bir ihrâme değiş
Eğer isteğinin Kâ'be'sine ulaşmak istersen, atlas ve ipeklilerini çıkarıp bunları bir ihrâmla değiştir. (İhrâm, hac farzlarından olarak hareme girmeden önce bürünülen dikişsiz, sâde bir örtüdür.)

Cânı cânâne virüp ol yüri bî-nâm u nişân
Merd isen nakd-i hayâtı bir eyü nâme değiş
Canını sevgiliye verip yürü, hiçbir ad ve iz bırakma. Yiğitsen hayat parasını iyi bir adla değiştir.

Zevk-i Bâkî bulayın dirsen eger âhır-ı kâr
Âlemün zevk u safâsın gam u âlâme değiş
Eğer sonunda ölümsüz zevki bulayım dersen, dünyanın zevkini ve eğlencesini acı ve elemlerle değiştir. (Bâkî sözü, hem şâirin mahlası olarak, hem de sonsuz ölümsüz anlamlarında düşünülmüş.)

GAZEL 64

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün
Müje haylin dizer ol gamze-i fettân saf saf
Gûyiyâ cenge turur nîze-güzerân saf saf
O fettân yanbakış kirpik süvarisini saf saf dizer. Sanki mızraklı askerler saf saf dizilip savaş durumu alırlar.

Seni seyr etmek içün rehgüzer-i gülşende
İki cânibde turur serv-i hırâmân saf saf
Salınan selviler gülbahçesi yolunun iki yanında senin geçişini seyretmek için saf saf sıralanmış dururlar

Leşger-i eşk-i firâvân ile ceng etmek içün
Gönderür mevclerin lücce-i ummân saf saf
Engin deniz, âşığın kalabalık gözyaşı askeriyle savaşsın diye dalgalarını saf saf sâhile gönderir. (Âşığın gözyaşları sel ve ırmak gibi akar. Gözyaşı askere benzetilmiş. Deniz bu askerle savaşmak için sâhile dalga dalga askerini gönderiyor. Sel ve ırmakların denize karıştığı yerde savaş kopuyor. Eski savaşlarda asker saf saf dizilir ve birbiri üzerine saldırırdı.)

Câmi' içre göre tâ kimlere hem-zânûsın
Şekl-i sakkâda gezer dîde-i giryân saf saf

Göz, câmi'de kimlerle diz dize oturduğunu görmek için ağlaya ağlaya, gözyaşlarını saka gibi dökerek saf saf dolaşır.

Gökde efgân ederek sanma geçer hayl-i güleng
Çekilür kuyuna murgân-ı dil ü cân saf saf
Gökte bağrışarak turna sürüsü geçiyor sanma. Gönül ve can kuşları saf saf senin bulunduğun yere, yuvalarına dönüyorlar.

Ehl-i dil derd ü gamun ni'metine müstağrak
Dizilürler keremün hânına mihmân saf saf
Âşıklar dert ve gamının nimetine boğulmuş bir halde. ----- mertliğinin sofrasına konuk olarak saf saf dizilirler.
(Sancak, üzerindeki alemle askerin önünde ve hepsinin üstünde sallanarak ilerler. Alem, kalem ve sevgilinin boyu, üçü de uzundur ve salınarak yürür. Kalemin hareketi sıra sıra askerlerin önünde ilerleyen sancağa benzetilmiş.)

Vasf-ı kaddünle hırâm etse gibi kalem
Leşger-i satrı çeker defter ü dîvân saf saf
Kalem, boyunun uzunluğunu öğerken sancak gibi salınarak yürümeğe başlasa, defter ve dîvân saf saf askeriyle dolar.

Kûyun etrafına uşşâk dizilmiş gûyâ
Harem-i Ka'be'de her canibe erkân saf saf
Âşıklarbulunduğu yerin çevresine, tıpkı Ka'be^nin çevresindeki alanın dört bir yanına dizilmiş direkler gibi saf saf dizilmişler.

Kadrüni seng-i musallâda bilüp ey Bâkî
Turup el bağlayalar karşuna yârân saf saf
Ey Bâkî! Senin değerini dostlar ancak musalla taşında anlayıp, karşında saf saf el bağlayarak saygıyla duracaklar. (Yârân, kelimesiyle dostlar ve özellikle şâirler anlatılmış. Namazdaki el bağlamayı Bâkî, büyüklere karşı yapılan saygı gösterisi olarak düşünüyor. Cenâze namazında zâten dost, *düşman olmaz. Namazı kılan herkes ölenin dostudur artık.)*

Bağdatlı Rûhî

GAZEL 1

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün

Sana zâhid eğer derse şarâb-ı dilgüşâdan geç
Şarâb-ı dil-güşâdan geçme ey dil sen riyâdan geç
(Ey gönül! Eğer kaba sofu sana gönlü ferahlatan şarabı bırak derse, gönlü ferahlatan, şarabı bırakma, sen iki yüzlülüğü bırak.)

Sana ehl-i vefâdan geç deyü ibrâm ederlerse
Sen uyma sevdüğüm ağyâr-ı bed-gûya cefâdan geç
(Sevdiğim, sana vefâlı âşıklarını bırak diye ısrar ederlerse, sen kötü sözü düşmana inanma, cefâ etmekten vazgeç.)
Delâlet bir belâdur başda amma def'i âsândur
Gel ey zâhid mürîd-i pîr-i aşk ol ol belâdan geç
(Yolunu sapıtma başta bir belâdır ama kurtulması kolaydır. Ham sofu, gel aşk pîrinin mürîdi ol, bu belâdan kurtul.)

Demem elden safâ-yı câmı ko tesbîhden el çek
Ne zikr-i Hakk'dan ol fâriğ ne câm-ı dilğüşâdan geç
(Kadehin neşesini elden bırak, tesbihten el çek demem.Ne Hakkı dilinden düşür , ne de gönlü neşelendiren kadehten geç.)

Beka bezmindedür Rûhî safâ-yı bâde-i vahdet
Erişmekse garaz ol zevke bu bezm-i fenâdan geç.
(Rûhî, birlik şarabının neşesi ölümsüzlük toplantısındadır.Amaç o zevke erişmekse, bu ölümlü dünyâ toplantısından vazgeç.)

GAZEL 2

Görünmez yâr ben mağlûB-ı aşkam ıztırâbum var
Beni mest eyle sâkî gel ki yârumla itâbum var
(Ben aşka yenilmiş biriyim sevgili görünmez,derdim çok, gel ey içki sunan güzel beni sarhoş et, yârimle aram açık.)

Hatun âyâtınun tefsirine bir vech buldum kim
Su'âl eylerse zâhid bir su'âle bin cevâbum var
(Yüzündeki tüylerin âyetlerini tefsire öyle bir metod buldum ki kaba sofu bundan dolayı bana soru sorarsa ona bir cevabım var.)

Dehânun sıfrını sâfi tutarmış yok hesâbiyle
Hele rûz-ı hesâb olsun anunla çok hesâbum var
(Senin ağzının sıfırının sofu yok sayarmış, hele bir hesap günü olsun hesaplaşacağım çak şey var.)

Salâdur âleme câm-ı belâdan zevk eden gelsün
Harîf-i meclis-i aşkam tokuz şîşe şarâbum var
(Bütün âlemi dâvet ediyorum; bela kadehinden zevk alan herkes gelsin aşk toplantısısının; ustasıyım, dokuz şişe şarabım var.)

Garîb-i aşkam ammâ sâye-i lûtfında hôş-hâlüm
Beni tenhâda sanman zerre-perver âfitabum var
(Aşk garibiyim ama senin lütfunun gölgesinde muutluyum.Beni tenhâda zerrecikleri ortaya çıkaran güneşim var.)

Gedâ isem nola bâlâ-nişîn-i meclis-i kurbum
Gedâsından kaçınmaz bir şeh-i âlî-cenâbum var
(Dilenciysem ne olmuş! Yakınlık meclisinin baş köşesinde oturuyorum. Çünkü dilencisinden kaçınmayan değerli bir sultânım var.)

Bihamdillah mukim-i âsitân-ı aşkam ey Rûhî
Ne bâkim var bir öyle bargâha intisâbum var
(Ey Rûhî, çok şükür aşk eşiğinde oturuyorum. Öyle bir tekkeye bağlıyım ki hiç korku endişesi taşımıyorum.)

GAZEL 3

Düşmene baş egdürür şemşîr-i hûn-efşânumuz
Himmet eylerse eger serdâr-ı âlî-şânumuz
(Eğer şânı yüce başbuğumuz himmet ederse bizim kanlar saçan kılıcımız düşmana baş eğdirir.)

Tîrümüzden baş halâs etmez adû-yı hîle-sâz
Bir kemâdaruz ki zehr-âlûdur peykânumuz
(Biz okunun ucundaki demir zehire bulanmış öyle yay kullananlarız ki okumuzdan hileci düşman başını kurtaramaz.)

Rezmgehde görinür a'dâ-yı rûbâha peleng
Câbecâ dâğ-ı sivehlerle tenn uryânumuz
(Bazı yerleri kara yaralarla kaplı çıplak tenimiz savaş sırasında tilki düşmana kaplan görünür.)

Olmaz ceng etmeden nâlî sipâhî kısmıyuz
Yoğrulupdur kan ile rûz-ı ezelden nânumuz
(Bizim hamurumuz başlangıçta kan ile yoğrulduğu için sipâhî cenk etmeden duramayız.)

Biz o pîr-i ceng ü rezmüz kim hizebr âhû-misâl
Göbeğin salar kaçar gûş eylerse efğânumuz
(Biz cenk ve savaşın pîri olan öyle biriryiz ki her ne zaman nara atsak arslan ceylan gibi göbeğini salar.)

Tek hemân serdârumuz devletle olmuş müstedâm
Kaailüz biz verelüm yolında baş u cânumuz
(Yeter ki sultanımız devlet ve ikbâlle sürekli bizim başımızda olsun biz onun yolunda baş ve can vermeğe and içtik.)

Ol Süleymân-ı zamânum sâyesinde Rûhiyâ
Hoş geçer dâ'im safâ vü zevk ile devrânumuz
(Ey Rûhî, o zamanının Süleymân'ı sâyesinde bizim vaktimiz dâimâ safâ ve zevkle hoş geçmektedir.)

GAZEL 4

Sözde biz sihr eylerüz fenn-i gazelde mâhirüz
İşidenler şi'r-i garrâmız sanurlar sâhirüz
(Biz söze büyü yapanız, gazel tarzında mahiriz, parlak gazelimizi işidenler bizi büyücü sanırlar.)

Tutmuşuz mümtâzlık semtin gazel tarzında biz
Tab-ı pâk ile selâset bahsin etsek kaadirüz
(Gazel tarzında seçkinlik semtini tuttuk, temiz kabiliyetimizle akıcılık bahsini dile getirsek buna güç yetirebiliriz.)

Gönlümüz âyînesin sındırdı cevr-i rüzgâr
Tab'ımuz gayet mükedderdür şikeste-hâtıruz
(Zamanın ezâları gönül aynamızın sındırdı, bu yüzden mizâcımız gayet üzgün gönlümüz kırıktır.)

Biz hâd öldük hûb-rûlarda vefadan yok eser
Cevr ederler muttasıl zîrâ görürler sâbirüz
(Biz kendimizi öldürdük, güzellerde ise vefadan eser yok; sürekli eziyet ediyorlar çünkü görüyorlar ki sabırlıyız.)

Hamdülillah mâliküz tab-ı bülend Rûhiyâ
Gam degül cânân bizi ma'dûm bilse nâdirüz
(*Ey Rûhî, çok şükür yüce yaradılışlıyız. Sevgili bizi yok biliyorsa da gam değil, biz az rastlanan biriryiz*.)

GAZEL 5

Muttasıl Feyzî Beğ'ün meddâhı olsak veçhi var

Fahnmuz kâmilleri medh eylemekdür şâirüz

(*Sürekli feyzî Bey'i övsek şaşılmaz; övüncümüz olgun kişileri övmektir, şâiriz.)*

İltifâtı gayrılar gibi degül nazm ehline

Lutfı dâ'imdür biz ol sâhib-suhandan şâkirüz

(Onun şâirlere iltifâtı başkalarınınki gibi değil, lütfu süreklidir bizi o söz sâhibinden memnunuz.)

Mir'ât-ı rûy-ı yâre ki biz nâzır olmışuz

Kesb-i hakikat etmeğe bir vech bulmuşuz

(Biz sevgilinin yüzünün aynasına bakmışız. Böylece gerçeği görmeğe yol bulmuşuz.)

Bezm-i safâda bizden alur neş'e ehl-i zevk

Peymâneyüz ki bâde-i vahdetlerle dolmuşuz

(Zevk sâhipleri eğlence toplantısına neşeyi bizden alırlar. Birlik şarabıyla dolu bir kadehimiz var.)

Bir gonceyüz ki sohbetümüz rûz târeler

Nâdân eline düşmek ile gerçi solmusuz

(*Biz câhillerin eline düşmekle gerçi solmuşsak da konuşmamızla ruhları tazeleyen bir goncayız*.)

Def'ât ile süpürmeğe meyhâne sadrını

Mestâne rîş-i zâhid-i şeyyâdı bulmışuz

(Meyhânenin başköşesini süpürmeğe birçok kez sarhoşlukla iki yüzlü ham sofunun saka elimiz geçirmişiz.)

Meyhâneden geçilmeğe yok çâre Rûhîyâ

Hakkaa ki her bulmış isek anda bulmışuz

(Rûhî meyhâneden vazgeçmemize çâre yok. Doğrusu biz ne bulmuşsak orada buluşuruz.)

17. YÜZYIL

Bahtî

GAZEL 1

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün

Yenilendi bu köhne âlem erince hemân Nevrûz

Cihâna makdemiyle bahş edüpdür taze cân Nevrûz

(Nevrûz'un erişmesiyle şu köhne dünyâ yenilendi. Gelişiyle cihâna yeniden can bağışladı.)

Nola hep bûstân-ı âlem ezhâr ile pür olsa

Getürdi bâğa çok dürlü şükûfe armağân Nevrûz

(Dünyâ bahçeleri hep çiçeklerle dolsa, bunda şaşacak ne var? Nevrûz, bahçelere türlü türlü çiçekler armağan etti.)

Gülün vasfında bir tâze murabba bağlamış bülbül

Makâmın kılmış üstâdâne ey gonçe-dehân Nevrûz

(*Bülbül, gülü anlatmak için yeni bir beste yapmış. Gül goncası ağızlı Nevrûz da üstâdâne bir şekilde onun makamını düzenlemiş*.)

Meded ref ' eyle gitsün gün yüzünden ey perî zülfün

Ki ebr olmaz hevâ yüzünde olsa bî-gümân Nevrûz

(Ey perî, ne olur yüzündeki zülüfleri kaldır. Çünkü Nevrûz zamanı havada bulut olmaz.)

Kudûmiyle güzellenmiş durur âlem yeni başdan

Kılupdur Bahtiyâ bu pîrezen dehrî cevân Nevrûz

(Ey Bahtî! Nevrûz'un gelişiyle âlem yeniden güzelleşti. O kocakarıya benzeyen dünyâ, şimdi bir genç kız oldu.)

GAZEL 2

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün

Bûy irse cân meşâmına fasl-ı bahârdan

Mürgân sadâsı gelse yine müng-zârdan

(Bahar mevsimidir, canımızın burnuna yine kokular gelse, bülbüller ötmeye başlasa. . .)

Bulsa nevâda gül gibi bu besteler zuhûr

Kim tâze nakş ü savt işidilse hezârdan

(Gül için besteler bağlansa, bülbülden yeni sesler, yeni besteler duyulsa. . .)

Nevrûz irişse yâd edüp ol eski demleri

Her kimse alsa dâdını bu rüzgârdan

(Nevrûz gelse, o eski günleri hatırlayarak, herkes bahar mevsimin tadını çıkarsa. . .)

Gülşende bülbülân giceyi gündüze katup

Başlasalar terennüme her şeb nehârdan

(Bülbüller, tâ akşamdan başlayıp geceyi gündüze katarak, ötüp dursalar. . .)

Bahtî erişse hâsılı eyyâm-ı nevbahâr
Ayrılmasak çemende leb-i cûybârdan
(Ey Bahtî sözün kısası, ilkbahar günleri gelse de bahçelerde ırmakların kenarından ayrılmasak. . .)

GAZEL 3

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

Gel kemâl-i ma'rifet öğren dilersen izz ü baht
Mu'teber olur ne denlü meyve-dâr olsa dıraht
(Eğer ve kıymet ve baht sahibi olmak istersen, gel ilim irfan öğren. Bir ağaç, ne kadar meyve yüklü olursa, değeri o kadar artar.)

Kim ki tahsîl itmedi dünyâda ilm ü ma'rifet
Şol hünersiz esbe benzer kim urulmaz zeyn ü raht
(Dünyada kim ilim irfan tahsil etmediyse, o hünersiz bir ata benzer ki, ona eğer vurulmaz.)

Âlim ol kim âlemün ahvâli mâ'lumun ola
Olmayınca kuvvet-i bâzû çekilmez kavs-i saht
(Âlim ona derler ki, dünyânın hâlini bile (Dünyânın hâlini bilmek koldaki kuvvet demektir.) (Kolda kuvvet olmayınca o atacakkatı yay çekilir mi?)

Pâdişâh oldur kim tâcın ilm ile tahtın kemâl
Şeh degüldür itmeyen ilm ü kemâli tâc u taht
(Pâdişâh ona derler ki tâcı ilim, tahtı olgunluk olsun. İlim ve olgunluğu tac ve taht etmeyen, padişah değildir.)

Tâc u tahta lâyık a'mâl ola kârın her zaman
Bahtîya çün kim nasîb oldu sana bu izz ü baht
(Ey Bahtî, mademki bahtın sana bu saltanatı nasib etti, öyleyse her işin bu tac ve tahta (ilim ve irfâna) uygun olsun.)

GAZEL 4

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

Bâşuma günden güne derd ü belâ eksük degil
Gâhî aşk-ı yâr ile cevr ü cefâ eksük degül
(Başımda günden güne dert ve belâ eksik değil, bazan da sevgilimin aşkıyla cefa ve eziyet eksik değil.)

Aldı aklum âkibet Mecnûn'a döndürdi beni
Yârimün yanında a'dâ dâimâ eksük degül
(Sonunda aklımı alıp, beni Mecnûn'a döndürdü. Sevgilimin yanında düşmanlarım hiç eksik değil.)

Vech-i hûbâna eger baksam da tesbîh eylerüm
Dilde hiç bir vech ile zikr-i Hudâ eksük degül
(Güzellerin yüzüne bakınca hep Allah'ı anar ve adını tesbih ederim. Hiçbir sebeple Allah'ı zikretmekten geri durmam.)

Nev-bahâr oldı gönüller hep yirinden oynadı
Bağda sıyt u sadâ zevk u safâ eksük degül
(Bahar geldi gönüller coştu. Bahçelerde güzel sesler, zevk ve eğlenceler eksik değil.)

Bahtiyâ Ferhâd-veş tağlar içinde yüri sen
Bir saç-ı sünbül leb-i şîrin sana eksük degül
(Ey Bahtî, sen Ferhâd gibi dağlar içinde yürü. Saçı sünbüle, dudağı şekere benzeyen güzeller eksik değil.)

Veysî

GAZEL

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün

Genc-i vaslın o peri ellere ikrâr eyler
Bu acebdir bana ikrârını inkâr eyler
O perri, vuslatının hazinelerini başkalarına açar. Açıklar;
Şaşılacak şeylerdir ki sonra bune benden inkâr eder.

Çürüdüp nakdi sirişkim o cefâkârı görün
Aşkımdır dimeğe şimdi bana âr eyler
Ocefâkarı görün ki gözyaşlarımı sel gibi akıtır da. '' benim Âşkımdır'' demekten utanır.

Yâra zahm-ı gamı göstermek olurdı ammâ
Ser-i peykân-ı belâ çok ciğere kâr eyler
Sevgiliye, gam vuranlara göstermek iyi olurdu ama, bela okunun ucu, yaralı gönüle çok tesir eder diye bundan korkuyorum.

Hâne-i câna hayâl-i leb-i cânân geliyor
Cân çıksun bedenimden o da berdâr eyler
Can evine, sevgilinin dudağının hayâli geliyor. Sevgili beni

asmadan, idam etmeden canım bedenımden çıksın.

Veysiyâ saltanat-ı dehri nider ârif olan
Bir kadeh mey kişiyi âleme hünkâr eyler
Ey Veysî, ârıf olan insan, dünya saltanatını ne yapsın? Bir Kadeh şarap kişiyi âleme hünkâr eder.

GAZEL

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün
Bezm-i ikbâlini târ eylemeye dirse felek
Kişi yakduğı çerâğ üstine pervâne gerek
Felek, insanın talihinin meclisini dar ve kasvetli eylemeye derse, insan, kendi yaktığı kandilinin üstüne pervane olmalı.

Sofra-i meclis-i ağyâra nedendir varmak
Yoğ iken ortada ey şâh-ı cihân nân u nemek
Yabancıların meclisindeki sofraya ne için gitmeli? Ey cihanın şahı, hele ortada tuz ve ekmek yok iken…

Böyle vaz' ideni âzürde-i hicv eylerler
Hele benden sana ey şûh-ı cefâ-pîşe dimek
Böyle zalimce davrananı ayıplar, gönlünü kırarlar; ama ben sana gönlünü kırmamak için zakim veya gaddar diyemem.

Âşıkı terbiyet-i aşkı tüvânger eyler
Dimez âlûde-i şehd-i lebi sîmurga sinek
Âşıkı, aşkının yüceliği zengin eder, varlığa kavuşturur. Yoksa, ağzının kenarı bala değmiş sineğe Anka kuşu denmez.

Şâh-ı gam mülk-i dil-i Veysîye asker çekicek
Her taraftan yetişür na'ra-i ''En-nusretü lek''
Gam padişahı veysî'nin gönül ülkesine asker sevkedince, her taraftan ''zafer senindir'' naraları yükselir.

GAZEL

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün
Cefâ m'mûresin lütfunla berbâd eyle sultânım
Yıkılmış gönlüm ihsânınla âbâd eyle sultânım
Cefa sarayını, iyilik edip, yerle bir et; yıkılmış gönlümü ihsanınla onar, teselli et sultanım.

Unutme anı kim sen kan içüp ben kanlar ağlardım
Seninle itdiğimiz demleri yâd eyle sultânım
O zamanı unutma ki sen kan içerken, ben kan ağlardım. sultanım, o, seninle birlikte olduğumuz zamanları hatırla.

Kapında boynu bağlu bir günâh itmiş kulundur dil
Gerek öldür gerekse anı âzâd eyle sultânım
Bu esir, günah işlemiş bir kulundur; kapında bağlı duruyor. istersen öldür, istersen onu azâd eyle sultanım.

Yeter nûş eyledim zehr-i gamı eyyâm-ı hüsnünde
Şeh-i mülk-i melâhatsın bana dâd eyle sultânım
Senin güzelliğinin saltanatlı döneminde gam zahrini yeteri kadar içtim, ey sultanım; sen güzellik mülkünün sultanısın, bana biraz adaletli davran.

Çıkarma defterinden Veysî-i dîvânenin nâmın
Güzeller içre sen de bir eyü ad eyle sultânım
Defterinden şu divane Veysî'nin adını silme; böylece diğer güzeller arasında sen de güzel ve merhametli bir ada sahip ol.

GAZEL

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün
Kanı ol demler ki derd ü guşadan mehcûr idim
Sen benim katlimle kânı' ben ana mesrur idim
Hanı o demler ki dertten, tasadan uzak idim; benim katlimi yeterli buluyordun ve ben bundan memnun idim.

Bî-tekellüf yâr idim şemşir-i hûn-rîzinle ben
Ana cân virmekde te'hîr eylesem ma'zûr idim
Sen kan dökücü kılıcınla içli dışlı olmuştun; ben ona can vermekte geciktiysem, elbette bir özürüm vardı.

Her visâlin bin firâkın sanma bilmezdim velî
Neyleyem sultânım ammâ lütfuna mağrur idim
Her vuslatının bin ayrılığa bedel olduğunu bilmiyordum; ne yapayım, lütfunla mağrur olmuştum.

Kanda gitsen pâ-yı bûsunla müşerref hâk idim
Bana göz dikmişdi âlem herkese manzûr idim
Nereye gidersen, ayağının toprağı idim, bununla şereflenmiştim. Herkes gözünü bana dikiyor, bana imreniyordu.

Ey hoş ol demler ki Veysî yâr bî-ağyâr iken

Gussadan mehcûr idim derd ü belâdan dûr idim

Ey Veysî, o demler ne hoş demlerdi ki, sevgili başkalarına karşı yabancıydı, ben de dertten beladan uzak idim.

GAZEL

Mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ûlün

Âlem kırılır kâkül-i fettânın ucundan

Âdemler ölür hançer-i berrânın ucundan

Fitneler dağıtan kâkülün yüzünden bütün âlem kırılır keskin hançerinden nice insanlar ölür.

Dâğlar yakayım kelle-i bî-devlete cânâ

Başındaki destâr-ı perîşânın ucundan

Şu nasipsiz başımla, senin başındaki tülbentin aşkına, gönlümü yaralar içinde bıraksam yeridir.

Âhır başun alur giderün kûy-ı fenaya

Ey ş'ah senin nize-i hicrânın ucundan

Sonunda başımı alır, yokluk âlemine giderim, ey sultanım. Senin ayrılığının hançeri yüzünden.

Serrişte-i zülfün hevesi geçse gönülden

Bağrım delinür süzen-i müjgânın ucundan

Zülfünün teline kavuşma arzusu geçse içimden, kirpiğinin iğnesi hemen bağrımı deler.

Şi'rin gören îsâr-ı cevâhir ider ey dil

Dürler dökilür kilk-i düreşşânın ucundan

Ey gönül, senin şiirini gören mücevher saçılıyor zanneder. İnciler saçan kalemin ucundan öylesine mücevher dökülür.

Veysî gice meclisde yine yandı yakıldı

Pervâne-veş ol şem'-i şebistânın ucundan

O, yatak odasını aydınlatan mumun aksi yüzünden, Veysî, yine meclisteki pervane gibi yandı yakıldı.

Hâletî

GAZEL

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün

Ağzına aldı dütün lûlesin ol hûr-likâ

Çeşme-i Kevsere bir lûle komışlar gûyâ

O hûri yüzlü, tütün lülesini ağzına aldı, sanki kevser çesmesine bir lüle sokmuşlar.

Dütün ol gonce-dehen ağzına zîbâ yaraşur

Reng-i âteşdedir ol la'l-i leb-i rûh-efza

Tütün, o gonca dudaklının ağzına çok yakışmış; hayat veren duaklarının rengi, ateş rengine
benzemiş.

Dütün itmekdesin ellerle velînâr-ı hased

Yüreğim yakdı benim oldı duhanlar peydâ

Başkalarıyla tütün içmektesin ama kıskançlık ateşi benim yüreğimi yaktı. Yüreğimden
dumanlar çıkmaya başladı.

Düşeli hicre işim turma duhan itmektedir

Tâ çıka dûd-ı dilim bilmeye hergiz a'da

Ayrılık derdine düşeli, işim hep duman yükseltmektedir.
Gönlümün ateşinin dumanı yükselsin
ama düşmanlar bunu asla bilmemeli.

Hâne-i dilde olan dûd-ı eleminden cânım

Korkarım kim düte mülk-i adem Haletiyâ

Ey Haletî. Canımın çektiği acıların dumanının, gönül hânesini yakıp kül etmesinden ve
Onun yokluğa karıştırmasından korkarım.

GAZEL

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün

Künc-i belâda hâl-i dil-i mübtelâyı gör

Gel hasta-i muhabbetin olan gedâyı gör

Şu bela köşesinde sana tutulmuş gönlümün halini gör: gel.
Senin muhabbetinin hasası olan şu zavallı dilenciyi gör.

Bimâr-ı aşka yazmadı kimse devâ dime

Vir sen bana şerâb-ı lebinden şifâyı gör

Aşk hastalığına kimse deva bulamadı deme: senin dudağının şarabından bir yudum ver de şifa nasıl olurmuş gör.

Mihmân olur mı hâne-i âşıkda bir gice

Hâk üzre hiç konar mı dilâ ol hümâyı gör

O sevgili, aşığının evine hiç misafir olur mu? Eğer olursa, o zaman Hümâ kuşu yere
konmuş demektir.

Ol yâr cevre başlasa cânlar safâ sürer
Düşnâm iderse âşık-ı zârı du'âyı gör
O sevgili eziyete başlasa, canlar safa sürer, mutlu olur. Ağlayan aşığın şikayet dolu sözleri hemen duaya dönüşür.

Mir'âtı rûy-ı dilbere olma firîfte
Ağyâr karşusunda iken bal belâyı gör
Sevgilinin yüzene ayna olup da yanılma, aldanma. Başkaları o aynaya bakarken seyret de belanın ne olduğunu gör.

Ey bûs la'l-i dilbere cân vir diyen bana
Benden yana temâm sen ol meh-likâyı gör
Ey bana "sevgilinin dudağı için canını ver" diyen. Ben hazırım ama. Sen o ay yüzlüye bak. O razı olmuyor.

Cây oldı Hâletî bana kühsâr-ı ma'rifet
Tut gûşunu o cânibe savt u sadâyı gör
Ey Hâletî, marifet zirveleri benim yerim yurdum oldu; kulağını ver de oradaki haykırmalar sesleri dinle.

GAZEL

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün
Birbirleriyle yaraşur ol la'l-i nâb u câm-ı mül
Sâğar-ı sahbâya âdettir konulmak berk-i gül
O saf lâl ile şarap kadehi birbiribe pek yaraşır. Âdettir, şarap kadehine gül yaprağı koyarlar.

Ol şehin-şâh ulüvv-ı himmetinden bir eser
Âb -ı tünd-i eşkime seng-i cefâdan tarh-ı gül
Çağlayarak akan gözyaşlarımın nehrine cefa taşları yerine gül atması. O şahlar şahının himmetinin yüceliğindendir.

Şânına pervâne-i aşkın budur şayeste kim
Âteş-i şevkın sıyânet eyleye olsaydı gül
Aşk pervanesinin şanına yakışan o dur ki. Gülü. Aşk ateşinden kouruya, yanmasına engel ola.

Subh-dem ey gonçe-i nahl-i letâfet bâğa gel
İdeyin ben nâle bülbüllerle sen güllerle gül
Ey güzellik fidanının goncası. Sabah vakti bağa gel: ben bülbüllerle inleyeyim. Sen güllerle gül.

Gerçi başım cevrile sayl-i ferâvân itdi yâr
Ana kalmaz Hâletî zîrâ ki deryâdur gönül. *Gerçi benim başımın derdiyle sevgili gözyaşı seli akıttı. Hâletî ona kalmaz: zirâ onun gönlüderyadır.*

GAZEL

Mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ûlün
Endûh-ı firâk itdi sirâyet dil ü câna
Girdi yine seylâb-ı belâ hâne-be-hâne
Ayrılık acısı yine cana ve gönülebulaştı: bela seleleri yine evden eve girdi.

Bin kerre eğer zahme-i şemşîr-i gam olsa
İrmez eli aşk ehlinin ol genc-i nihâna
Aşk ehlinin yüreğinde, gam kılıcın bin yara olsa. Yine de o gizli hazineye ulaşamaz.

Âşıkları yerden yere çalmağı çü sâye
Kimdir acaba sevk idem ol sevr-i revâna
Âşıkları böyle yerden yere çalman ne sebeptendir? O servi boyluyu bu yola sevk eden nedir acaba?

Dihkam-ı felek hilkat-ı harman-geh-i ikbâl
Mürg-ı harem olsam da eğer virmeye dâne
Talih harmanının yaratıcısı olan felek çiftçisi. Onun tarlasını bekleyen bir kuş olsam da bir dane vermez.

Bezm-i emelin Hâletîyâ var idi hazzı
Sâkîsi eğer olmasa hem-reng-i zemâne
Ey Hâletî erenler meclisinin elbette bir lezzeti olurdu, lakin o meclisin sakisi zamanın hilelerine bulaşmamış olsaydı.

GAZEL

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün
Od yanar başımda gamdan sabra tâkat kalmadı
Bûriyâlar yakmâğa ol şâha hâcet kalmadı
Gamdan başımda ateş yanar. Sabretmeye takat kalmadı. O sultanın hasır yakmasına artık lüzum kalmadı.

Ceyş-i sultân-ı gama yer yok güzergâh olmadık
Arsa-i âlemde bir günc-i ferâgat kalmadı

Gam sultanın ordusunun yer yok. Şu dünya arsasında başımızı dinleyecek bir köşe kalmadı.

Kesret-i bârân-ı gamdan oldı bu gülşen harâb
Meyve-i ümmidi gâyet bozdı lezzet kalmadı
Gam yağmurunun şiddetinden gül bahçesi harabeye döndü, ümidin meyveleri bozuldui
lezzet kalmadı.

Ser-be-ser geşt eylesen bu deşti ey dil gördüğün
Tâbiş-i hurşîd-i gamdır zıll-ı râhat kalmadı
Ey gönül, bu çölü baştanbaşa geçsen, görüp göreceğin gam güneşinin yakıcılığıdır. Bir
rahatlık veren gölge bile kalmadı.

Küştigîr-i merg degseydi gelür arkam yere
Hasta-i derd ü gam oldum bende kuvvet kalmadı
Çayır pehlivanı şöyle bir dokunuverse, sırtın yere gelir. Gam ve dert hastası oldum, bende
kuvvet kalmadı.

Korkum oldur kim hadeng-i gamzesi yer bulmaya
Murg-ı câna gelmedik tîr-i melâmet kalmadı.
Korkum odur ki, onun bakışlarının okuyer bulamasın: can kuşuna saplanmadık melamet
Oku kalmadı.

Düşdiler gibi girüp birbir şihâbın şekline
Hâletî göklerde hîç necm-i sa'âdet kalmadı
Akanyıldızlar gibi kayıp gittiler: ey Hâletî. Göklerde, saadet bir tek yıldız bile kalmadı.

Fehîm-i Kadîm

GAZEL 1

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

Fâriğuz kayd-ı cihândan âşık-ı dîvâneyüz
Âşinâya âşinâ bîgâneye bîgâneyüz
Biz dîvâne âşıklarız, dünya kayıtlarından kurtulmuşuz; bize dost olana dost, *yabancıya yabancıyız.*

Aşkı sâki gamze-i mest ü harâb itsek n'ola
Câmı ateş bâdesi âteş aceb meyhâneyüz
Sarhoş ve kendinden geçmiş bakışlarla aşkı ve sâkiyi mahvetsek ne çıkar? Biz öyle acayip bir meyhaneyiz ki kadehimiz ateş, şarabımız ateştir.

Havfımuzdan Çeşm-i dilber gamzeyi eyler tebâh
Kûçe-i aşk içre bî-pervâ yürür mestâneyüz
Sevgilinin gözü, bizim korkumuzdan bakışlarını saklar, başka tarafa çevirir. Biz aşk sokaklarında korkusuzca yürüyen sarhoşlarız.

Şem'i pür-sûz u güdâz itse aceb mi şevkımız
Tâb-ı dilden şu'le-i âb eyleyen pervâneyüz
Gönlümüzün ateşi, mumu yoksa, eritse bunda şaşacak ne var? Biz gönül ateşinden kanlı göz yaşı akıtan pervaneleriz.

Sâhir-i mu'ciz-kelâmız sâhir-i şûhuz Fehîm
Ne füsûna râgıbız ne mâil-i efsâneyüz
Ey Fehîm, biz mucize gibi sözler söyleyen, bu sözlerle herkesi büyüleyen insanız. Onun için ne başka büyülere, ne de efsanelere ihtiyacımız vardır.

GAZEL 2

Mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ûlün

Çeşmin gibi diller de âlüfte midir bilsek
Diller gibi zülfün de âşüfte midir bilsek
Gönüller de gözün gibi karasız mıdır bilsek, gönüller gibi züfün de dağınık ve perişan mıdır bilsek.

Hep kârı tegâfüldür ol gamze vü ol çeşmin
Mest-i mey-i nahvet mi ya hufte midir bilsek
O gözün işi gücü hep bilmezlikten, tanımazlıktan gelmedir. Acaba kendini beğenme şarabıyla sarhoş mu olmuştur, yoksa naz uykusuna mı yatmıştır?

Gülzâr-ı mahabbetde şekl-i dil-i sad-pârem
Bir gonçe-i pür-hân-ı ne-şküfte midir bilsek
Muhabbet bahçesinde benim yüz parça olmuş gönlüm yeni açılmış bir gonca gül müdür bilsek.

Bildik ne imiş aslın aşk-ı dil-i dildârın
Ammâ ki bu esrârı nâ-güfte midir bilsek
Sevgilinin gönlündeki aişkın ne olduğunu anladık. Fakat acaba bu sırlar, bilsek ki, Kimseye söylenmemiş midir?

Hem-vâra Fehîmânın manzûm olur elfâzı
Âyâ güher-i tab'ı hep süfte midir bilsek
Fehîm, sözleri ipe dizilmiş inciler gibidir. Acaba gönlündeki inciler delinmiş midir ipe dizilmeye hazır mıdır, bilsek.

GAZEL 3

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün
Figân ey Mevlevî dilber ki çeşm-i fitne-engîzin
Beni öldürmeğe cem' eyledi müjgân-ı hûn-rîzin
Ey Mevlevî güzel feryad ediyorum, çünkü senin fitneler doğuran gözlerin, beni öldürmek için, kan dökücü kirpiklerini bir araya topladı.

Olurmuş Mevlevî zinnâr-bend-i küfr bilmezdim
Temâşâ itmesem kâfir senin zülf-i dil-âvâzin
Keşişler gibi küfür kuşağını bağlanırmış, bilmezdim. Senin gönülleri ucunda sallandıran zülfünün ettiklerini gözümle görmeseydim, inanmazdım.

Semâ' itdikçe nûr-ı mihr-i hüsn-i şu'le-sûzundan
Olur hurşîd-i mahşer zerre-i bî-kadr-i nâ-çîzin
Semâ edip döndükçe, güzelliğinin nur saçan parlaklığı karşısında mahşer güneşinin güçsüz ve zerra misali kaldığını görüyorum.

Kıyâmet ferş-i râhın fitne de zencîr-i zülfündür
Gelince cünbiş-i reftâra bâlâ-yı belâ-hîzin
Belâ dağıtan eteklerin, dalgalanıp harekete başlayınca kıyamet senin tuttuğun yoldur, fitne zülfünün kıvrımlarıdır.

Hayâdan gerçi sen bıkmazsın ammâ çesm-i uşşâkı
Tecellî -zâr kıldı âteş i hüsn-i şerer-bîzin
Sen saklanmaktan, göze görünmemekten bıkmazsın amma güzelliğinin kıvılcımlar saçan ateşi âşıkların gözünde ilâhi cilvelerin göründüğü yer olur.

Nigâhın fitne-pâş oldukça dest-efşân-ı semâ içre
Derûn-ı câna hançer-rîz olur müjgân-ı ser-tîzin
Sema dönüşü sırasında bakışların fitne saçmaya devam ettikçe, ucu sivri kirpiklerin canlar için, kan dökücü bir hançer olur.

Şikâyet itmesün lutf it Fehîm ey mâh cevrinden
Girerse destine dâmânı ferdâ Şems-i Tebrîzin
Yarın Tebzirli Şems'in kapanabilir, onun için ey ay yüzlü, lûtfet de Fehîm senin eziyetlerden şikâyetçi olmasın.

GAZEL 4

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün
Garîk-i lücce-i aşkam fenâ nedir bilmem
Ümîd-i sâhil içün âşinâ nedir bilmem
Aşk deryasına batmışım, fânilik nedir bilmem: kıyıya ulaşmak ümidi için yol nedir, bilmem, ilgilenmem.

Ne câme geysem ider âteş-i dilim sûzân
Cihânda şu'leden özge kabâ nedir bilmem
Üzerime ne giyersem giyeyim, gönlümün ateşi tutuşur. Cihanda alevden başka bir elbise var mıdır, bilmem.

Hemîşe saykal-ı âyînem oldı jeng-i belâ
Henüz pertev-i rûy-ı safâ nedir bilmem
Gönlümün aynasını parlatan bela pası oldu; saadetin ışığı nedir, nasıl olur, henüz bilmiyorum.

Ne bîm-i mihnet-i dûzah ne ârzû-yı behişt
Şarâb-ı aşk ile havf u recâ nedir bilmem
Bende ne cehennem azabının korkusu, ne de cennet arzusu var. Aşk şarabı ile öyle kendimden geçmişim ki ne korku ne yalvarma bilirim.

Belâ-yı hükm-i kazâya tereddüd itsem olur
Velî o gamzeye çün u çirâ nedir bilmem
Kaderin hükmüne karşı tereddüt ederim, kararsız kalırım amma, o gamze karşısında "nasıl neden" diye bir şey sormam, onun hükmüne terddütsüz baş eğerim.

Nigâh-ı hışmı nedir lutf ile tebessümi ne
Bu şîveden o şehin müdde'â nedir bilmem
(Sevgilinin) hışmınınbu bakışı nedir? (Ya) lütfen (bize atfettiği) bu tebessümü ne? Bu işveden o sevgilinin kasdettiği mâ'nâ, söylemek istediği şey nedir bilmem.

Hemân vücûdumı mahv eylesem yeterdi Fehîm
Ümîd-i hestî-i mülk-i bekâ nedir bilmem

Ey Fehîm vücudunu hemen mahvetsen yeridir, çünkü ebediyet ülkesinin ümidi nedir bilmiyorum.

GAZEL 5

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

Meclis-i uşşâkda ol meh ki sâgar nûş ider
Çeşm ü gamze bâde-i nâzı berâber nûş eder
O ay yüzlü âşıklar meclisinde şarap içtiği zaman gözü ve gamzesi de naz şarabından içer.

Câm-ı leb-rîz-i eceldür sunduğu uşşâka hep
Bâde-i nâzı ki ol çeşm-i sitemger nûş eder
Dudağının kadehinden aşıklara hep ecel şarabı sunar. O sitem dolu bakışlarıyla hep naz şarabını içirir durur.

Çeşm-i mest-i işvedür bilmez nedür hunâb-ı dil
Ol şarâb-ı gamze-i hûn-rîzi kâfir nûş eder
Sarhoş gözleri işve ile doludur, gönülden akan gözyaşı

Günc-i hasrette mey-i hûnâb-ı çeşm-i âşıkı
Muttasıl geh âstîn ü gâh bister nûs eder
Hasret köşelerinde ağlayan âşığın kanlı göz yaşlarını bazan elbisesinin kolları bazan da döşeği içerir.

Mahrem-i bezm-i visâl-i dûst olmazsa Fehîm
Câm-ı zehr-i firkati tâ rûz-ı mahşer nûş eder
Eğer Fehim dostun vuslat meclisine ulaşamazsa, onun ayrılık zehrinin kadehini tâ mahşer sabahı içer.

Sâbit

GAZEL 1

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün

Hep yapardı yıkılan hâtır-ı yâranı kadeh
Sernigûn eylese ol âfet-i devrânı kadeh
Kadeh, hep dostlarının yıkılan hâtırını yapardı. Kadeh, o zamanın âfetini başaşağı etse de!

Eşik atlar gibibir şûh cevân ü çâlâk
Atlasun dâ'irede zâhid-i nâdân-ı kadeh
Bir şûh, ve ayağına çabuk gencin eşek atlaması gibi, kadeh de dâire câhil zâhidi atlasın!

Muhtesib darb ile işretgededen kaldıramaz
Tayasun pây-ı hum-ı bâdeye tabanı kadeh
Muhtesip döğerek meyhaneden kaldıramaz! Kadeh tabanını hele bir şarap küpünün dibine dayasın!

Biricik dâ'ire-i bezme ayak basmaz mı
Gösterür seyre bakan âfete devrânı kadeh
Meclisin çemberine, halkasına biricik ayak basmaz mı? Kadeh, seyre bakan âfete, devrânı gösterir!

Unf ile bezmi gice şahneye basdırmış iken
Lutfa sabdırdı bu gün zümre-i rindânı kadeh
Geceleyin, meclisi sıkıntı ile bekçiye bastırtmış iken kadeh bu gün rindlerin zümresini lutfa saydırdı.

Yıkıyor kürsî-i tezkîre çıkup meygedeyi
Sâkıyâ kapdıra gör vâ'ize pinhânı kadeh
Ey sâki, gizlice vâize bir kadeh kaptırıver. Allah'ı hatırlatma kürsüsüne çıkıp meyhaneyi yıkar.

Sâbitâ at kulağı sürebilür miydi eğer
Fâris-i bâdenin olmasa küheylânı kadeh
Ey Sâbit, eğer şarap atına binenin küheylânı kadeh olmasa, at kulağı sürebilir miydi?

GAZEL 2

Mefâ'ilün / fe'ilâtün / mefâ'ilün / fe'ilün

Efendi fasl-ı bahâr oldı lâlezâra buyur
Nigâh-ı lutf ile nergislere nezâre buyur
Efendi bahar mevsimi geldi, gelincik bahçesine buyur! Hoş bir bakışla nergislere bir bakış buyur!

Sana recâ-yı derâgûşa arzıhâl etdik
Mahall-i merhametiz gel şu kenâre buyur
Sana kucağa almak ümidiyle hâlimizi arz ettik! Bize merhamet edilmek ister! Gel şu kenara buyur !

Ciğer kebâbı müheyyâ vü çâşnisi halâl
Beğim ziyâfet-i uşşâk-ı dil-figâre buyur
Ciğer kebabı hazır, tadı ve mezesi helal! Beğim, gönlü yaralı âşıkların ziyafetine buyur!

Veyâ dimez mi girüp şeyh efendi koltuğuna
Du'â buyurmağiçün şunda bir mezâra buyur

Veya Şeyh Efendi koltuğuna girip, duâ buyurmak için şurada bir mezâra buyur, demez mi?

Efendi Sâbit-i pür-cürm kendi bendendir
Ne hidmetün var ise ben günehkâra buyur
Efendi kabahatla dolu Sâbit, kendi kölendir! Ben bu günahkâra ne hizmetin var ise buyur!

GAZEL 3
Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün
Dûş-ı rif'atse garaz nâsiye-sây-ı hâk ol
Dil-i seccâde gibi sen de nazif ol pâk ol
Niyet yücelme omuzuysa toprağa alnını koy! Seccâdenin gönlü gibi sen de tertemiz ol, pâk ol!

Rü'yet-i şems-i hakikatse murâdın ağla
Abdest minşakkası gibi gözüm nem-nâk ol
Hakikat güneşini görmeyi murâd ediyorsan ağla! Abdest havlısı gibi gözüm ıslak ol!

Kimsenin kurcalama aybını mânend-i hilâl
Belki setr etmede hem-hâsiyet-i misvâk ol
Ay gibi, kimsenin ayıbını kıurcalama! Belki örtmek için misvâk gibi özelliğe sahip ol!

Sem-i izâra edip şehd-i nevâzişle ivâz
Hüner oldur ki sana zehr oluna tiryâk ol
Yanak ışığına okşayış balıyla karşılık vererek sana zehir olana sen panzehir ol! Hüner budur!

Dâmenin hâr-ı mugaylân -ı hevesden kurtar
Ârzû pirehenin yırt giribân-çâk ol
Eteğini hevesin deve dikeninden kurtar! Arzu gömleğini yırt! Yakanı parçala!

Adını aksine yazdırmağa misâl-i şeytan
Nakş alıp hurde-şinâs-ı amel hakkâk ol
Şeytan gibi adını ters yazdırmağa nakış alıp yontucu işi ince şeyi bilen ol!

Ne şeb-i ıyd gibi münhemik-i isrâf ol
Subh-ı rûze gibi ne muttasıf-ı imsâk ol
Ne bayram gecesi gibi isrâf içine düş, ne oruç günü gibi imsâk ile vasıflanmış ol.

Sâbitâ ardına at bâr-ı gam-ı dünyayı
Âmil-i âdet-i müstahsene-i fitrâK OL
Ey Sâbit bâri dünyâ gamını ardına at! Eğerin güzel âdeti gibi yapan ol!

GAZEL 4
Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün
Gel câme-h'aba gir diyü çok minnet eyledim
Yıkdım netice yalvararak himmet eyledim
Gel giceliğe gir deye çok minnet eyledim. Neticede yıktım yalvararak himmet eyledim

Handeyle dedi mum yapıştır buracığa
Şem'in yanında gerdenine dikkat eyledim
Gülerek: buracığa mum yapıştır, dedi! Mumun yanında boynuna dikkat eyledim.

Gel âhret kızım deyu çektim kenarıma
Zât-ı kerîme-i inebe hürmet eyledim
Gel âhiret kızım deyerek benim tarafıma çektim. Üzüm kızının kendisine saygı gösterdim.

Bir dest-bûsa ruhsat olunca o şûhdan
Peymânçe-i niyâzda çok hizmet eyledim
O şûh güzelden bir el öpüşüne izin oluncaya kadar yalvarış yeminciğinde çok hizmet eyledim.

Şâhenşeh-i mahabbete tâbi olup yine
Uydum imâma tâatine niyyet eyledim
Sevgi şahına boyun eğip yine, imama uydum, itaat göstermeye niyet eyledim

Gördüm zamâne halkı nifâk üzre Sâbitâ
Nâçâr cümleden çekilip uzlet eyledim
Ey Sâbit, gördüm ki zamanın halkı, ayrılık üzeredir. Çâresiz kalarak, hepsinden çekilip yalnızlık köşesine çekildim.

GAZEL 5
Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün
Her subh ol zehirlik için rind varıyor

Pir-i mugân yanında boğazın otarıyor
Her sabah, o zehirlik için rind varıyor! Mecûsilerin papazının yanında (Tekke şeyhinin) boğazını zehirliyor!

Renk aldı gibi ârız u ruhsâr-ı yârdan
Verd-i sefîd ü surh kızarıp bozarıyor
Beyaz ve kırmızı gül, sevgilinin yanağından renk almış gibi kızarıp bozarıyor!

Sâkî görünce zülfünü sevdâm depreşir
Ayağına düşem gibi gözüm kararıyor
Sâkî saçını görünce, sevdâm depreşiyor. Ayağına düşeceğim gibi gözüm kararıyor.

Ol bâğbân biziz ki su mîzâb-ı dîdeden
Hûn-ı ciderle bâğ-ı nedâmet suvarıyor
Göz oluğundan su, ciğer kanıyla nedâmet, pişmanlık bahçesini suvaran bahçıvan biziz.

Safrası mı bulandı hevâ-yı hazândan
Günden güne ruh-ı çemenistân sararıyor
Sonbaharın havasından safrası mı bulandı ki çemenliğin yanağı günden güne sararıyor.

İşledi şeyh-i bâde harâbât imâretin
Hep şart-ı vâkıf üzre pişirip kotarıyor
Şarabın şeyhi, meyhane denen imâretini işletti! Vakfı kuranın şartı üzere hep pişirip kotarıyor.

Sâbit gönülde kalmadı bir şe'e rağbetim
Za'f-ı heremle cümleden insan farıyor
Ey Sâbit, gönülde, bir şeye isteğin kalmadı! Evet, yaşlılığın verdiği zayıflıkla insan cümlesinden farıyor, yoruluyor.

Nef'î

GAZEL 1

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün
Gönlümü her dem bir âteşdir kılan pür-ızdırâb
Kim ol ateşden bir ahkerdir felekde âfitâb
Gönlümü her an, ızdırapla dolduran bir ateştir!
Gökyüzündeki güneş de ondan bir kordur!

Nâr-ı âhım tutdı dehriyine mahv olmaz felek
Ber-karâr olmak acebdir âteş üstünde habâb
Âhımın ateşi cihânı tuttu, yine de felek yok olmaz!
Ateş üzerinde su kabarcığının yerli yerinde durması şaşılacak şeydir!

Gelse peykân-ı yâr ammâ gelince sîneye
Olur âteşpâre ol dahı virür bir gûne tâb
Sevgilinin attığı okun temreni gelse, gönlün ateşi kalmaz!
Bir damla suyun bir külhanı nasıl söndürdüğünü gör!

Âbdır peykân-ı hadeng-i yâr kalmaz sûz-ı dil
Gör nice teskîn eder bir külhanı bir katre âb
Okun temreni sudur ama, sineye gelince bir ateş parçası olur. O da bir çeşit harâret verir!

Âb u tâb eksik değil ey Nef'î senin
Yâr gâhî lutf eder gibi sana gâhî itâb
Ey Nef'î, senin şi'rinde parlaklık eksik değil!
Sevgili ise sana kâh lutfeder gibi, kâh azarlar gibidir!

GAZEL 2

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün
Ölmek âsân âşıka bir dem firâk-ı yâr güç
Böyle müşkil derd esîri hastaya tîmâr güç
Âşıka ölmek kolay ama bir an sevgiliden ayrı kalmak güç!
Böyle bir derdin tutsağına derman da güç!

Aşk mühlik yâr gâfil mübtelâlar neylesün
Birbirine derdini inkâr güç ikrâr güç
Aşk helâk edici, sevgili gâfil! Vurgunlar neylesin?
Bu durumda birbirine derdini inkar da ikrar da güç!

Gerçi aşk izhârı bîtâb olmayınca cürm olur
Dilber ammâ müdde'â fehm olıcak inkâr güç
Gerçi güçsüz kalmayınca aşkı belli etmek suç olur!
Ama ey dilber, iddiâ edilen şey anlaşılınca inkâr da güç!

Yâr eger âşık ne eylerse mahabbet iktizâ
Etmemek olur mahallinde anı izhâr güç
Ey dost, sevginin gerektirdiği ne ise, âşıkın onu yerinde belli etmemesi güç!

Olsa Nef'î nola ger endîşesiyle hem-zebân

Neylesün ya sohbet-i yârân-ı nâ-hemvâr güç
Nef'î, düşüncesiyle aynı dilden konuşursa nolur? Neylesin ya? ! Anlayışsız dostlarla sohbet güç!

GAZEL 3

Mefâ'ilün / fe'ilâtün / mefâ'ilün / fe'ilün

Ne tende cân ile sensiz ümîd-i sıhhat olur
Ne cân bedende gam-ı firkatinle râhat olur
Ne tende can ile sensiz sağlık ümidi olur! ?
Ne de ayrılığın gamı ile bedende râhat olur! ?

Ne çâre var ki firâkınla eğlenem bir dem
Ne tâli'm meded eyler visâle fırsat olur
Ne çare var ki bir an ayrılığınla eğlenem!
Ne tâlim meded eyler, ne de kavuşmaya fırsat olur!

Ne şeb ki kûyuna yüz sürmesem o şeb ölirin
Ne gün ki kâmetini görmesem kıyâmet olur
Hangi gece ki köyünü yüz sürmesem o gece ölürüm!
Hangi gün ki boyunu görmesem kıyamet olur!

Dil ise gitdi kesilmez hevâ-yı aşkından
Gamın da gelse dile bâ'is-i meserret olur
Gönül gitti gider, aşkının hevasından kesilmez!
Öğüt verdikçe beler kınanmış olur!

Nedir bu tâli' ile derdi Nef'î-i zârın
Ne şûhı sevse mülâyim dedikçe âfet olur
Bu tâli' ile inleyen Nef'înin derdi nedir? Hanngi şen ve oynak güzeli sevse, buna hoş, yumuşak dedikçe âfet olur!

GAZEL 4

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

Mahşer olmuş sahn-ı Kâğıd-hâne dünyâ bundadır
Cennete dönmüş güzellerle temâşâ bundadır
Kâğıthâne meydanı mahşer olmuş, dünya buradadır.
Güzellerle cennete dönmüş, temâşâ buradadır.

Bu da bir gündür kıyâmetden nişânı âşikâr
İşte gör ol âfitâb-ı âlem-ârâ bundadır
Kıyâmetten nişanı olan bir gündür bu da, işte gör, o âlemi süsleyen güneş buradadır.

Dilberin bâlâ bülendi âşıkın üftâdesi
Bir yere gelmiş bu gün a'lâ vü ednâ bundadır
Dilberin boylu boslusu, âşıkın düşkünü bugün bir yere gelmiş!
En üstünü ile en düşkünü buradadır.

Anmasun sûfî dahı kesretde vahdet âlemin
Yârı tenhâ avlayan uşşâk-ı şeydâ bundadır
Bu kalabalıkta sûfî dde teklik dünyasını anmasın!
Sevgiliyi yalnız avlayan çılgın âşıklar buradadır.

Cümleden ol gûne sermestân-ı sâhib-hâlden
Nef'î-i şûrîde-i bî-pâk ü rüsvâ bundadır
Bu gibi hâl ehli serhoşlardan, pâk olmayan, maskara ve çılgın Nef'î de buradadır.

GAZEL 5

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

Söyleşilmez çarh ile geh şöyle gâhî böyledir
Münkalibdir bu cihânın resm ü râhı böyledir
Çarhla da söyleşilmez: kâh şöyledir kâh böyledir!
Dönecektir, bu cihanın yolu, yordamı böyledir'

Zâhid ol rind hemân sûretde kalma ârif ol
Âlem-i ma'nâda hükm-i pâdişâhî böyledir
İster zâhid, ister rind ol, sûrette kalma da ârif ol!
Mânâ âleminde padişahlığın hükmü böyledir!

Gark eder bir noktada nûr-ı siyâha âlemi
Ârifin sermâye-i kil-i siyâhı böyledir
Bir noktada, cihanı, kara nûra boğar!
Ârifin siyâh kaleminin sermayesi böyledir!

Subh u şâmı fark olunmaz âsumân-ı tab'ımın
Maşrık-ı endîşemin hurşîd ü mâhı böyledir
Yaradılış göğünün gece ve gündüzü birbirinden ayrılmaz!
Düşünce maşrıkımın güneşi ile ayı böyledir.

Yalnız Nef'î değil küstah-ı bezm-i ma'rifet
Yoklasan Cemmin nedîmânı ilâhî böyledir
Allâhım! Mârifet meclisinin yüzsüzü yalnızca Nef'î değil! Yoklasan Cem'in nedimleri de böyledir!

GAZEL 6

Mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ûlün

Vuslat hevesin ko gam-ı hicrân ne belâdır
Var tâlib-i derd ol yürü dermân ne belâdır
Kavuşmak hevesini koy! Ayrılık gamı ne belâdır! Var, dert ara, yürü, dermân ne belâdır!

Dâyim tolaşup gezme ser-i kûyını yârin
Bilmez misin ol âfet-i devrân ne belâdır
Bilmez misin o zamânın âfeti ne belâdır. Sevgilinin köyünü, daimâ dolaşıp gezme!

Âh etmemeğe çâre mi var âşık-ı bîtâb
Habs-i nefes ü çâk-i girîbân ne belâdır
Güçsüz âşıkın âh etmemesine çâre var mı? Nefesi tutmak ve yaka yırtmak ne beladır? !

Cem'iyyet-i hâtır mı kalır âşık olunca
İllâ gam-ı gîsû-yı perîşân ne belâdır
Aşık olunca, derli toplu akıl mı kalır? Ancak dağınık saçların gamı ne belâdır? !

Dünyâyı girişmeyle esir eyledi bilmem
Câdû mıdır ol gamze-i fettân ne belâdır
Dünyayı bir göz işaretiyle esir aldı, o fitneli yan bakış cadı mıdır, ne belâdır? !

Nef'î sözünü vird-i zebân eyledi âlem
Şimden girü ya defter ü dîvân ne belâdır
Nef'î, senin sözünü dünya diline tesbih eyledi, bundan sonra defterdi, divandı, ne belâdır?

Var hâk-i reh-i ehl-i dil ol kaçma sitemden
Erbâb-ı dile gayret-i akrân ne belâdır
Gönül ehlinin yolu toprağı ol, sitemden kaçma! Gönül ehline yaşıtlarını kıskanmak ne belâdır.

GAZEL 7

Mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ûlün

Biz rind-i harâbâtî vü mestân-ı Elestiz
Mahşerde dahı câm-ı mey-i aşk ile mestiz
Biz, meyhaneden çıkmayan gönül ehli insanlarız ve ''Elest Bezmi''nin sarhoşlarıyız. Mahşerde bile aşk şarabının kadehi ile sarhoşuz.

Yok bâde içün minnetimiz pîr-i mugâna
Sâkî-ı mey-i vahdet ile dest-be-destiz
Bir kadeh şarap için meyhaneciye minnetimiz yoktur. Biz Vahdet şarabının sâkîsi ile eleleyiz.

Düşmezse nola gül gibi sâğar elimizden
Ne tâib-i beyhûde vü ne tevbe-şikestiz
Elimizden gül gibi kadeh düşmezse bunda şaşacak ne var? Biz ne boş yere tövbe eder, ne tövbemizden döneriz.

Dinse ne aceb tab'ımıza bahr-ı ma'ânî
Sabhâ gibi pür-hâlet ü cür'a gibi pestiz
Şairliğimize mânâlar denizi denilse yeridir. Şarap gibi coşkun ve dalgalı, yerlere saçılan kadehin son yudumu gibi alçakgönüllüyüz.

Olsak nola Nef'î gibi rüsvâ-yı dü âlem
Hem âşık u hem şâ'ir ü hem bâde-perestiz
Nef'î gibi iki âlem halkına rezil rüsvâ olsak ne çıkar. Çünkü biz hem âşık, hem şair, hem de şarap düşkünü insanız.

GAZEL 8

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

Baht uyansa h'âba varsa dîde-i bîdârımız
Düşde bârî gayriden tenhâ düşürsek yârımız
Bahtımız uyansa, uykusuz gözlerimiz uykuya dalsa… Hiç olmazsa rüyâmızda sevgiliyi başkalarından uzak, tenha bir yerde görsek.

Gökde her bir ahrete yüz bin şerâr eyler kırân
Kevkebe basdırdı çarhı âh-ı âteş-bârımız
Gökte burçlar, her yıldıza yüz bin kıvılcım saçar. Bizim ateş saçan âhımız ise bütün yıldızları bastırdı.

Şâh-ı aşkız her ne emr etsek müsahhardır felek
Oldı mı mâh-ı nevle hıdmetkâr-ı hancer-dârımız
Biz aşk sultanıyız, felek her ne emredersek yerine getirir. O sanki yeni doğmuş ay ile, kapımızda hançeri elinde bekleyen bir hizmetkârımızdır.

Biz hazân u hâr kaydından berî bülbülleriz
Sîne-i pür-dâğımızdır bâğımız gülzârımız
Biz sonbahar ve diken kaygısından uzak bülbülleriz. Çünkü bizim bağımız, bahçemiz yaralar içindeki gönlümüzdür.

Biz reh-i aşk içre terk-i ser kılan âşıklarız
Çıkmasa Ferhâd-veş başa aceb mi kârımız
Biz aşık yolunda başını vermiş âşıklarız ki tıpkı Ferhâd gibi işimiz neticeye ulaşamazsa şaşılır mı? (Ferhâd, Şirin için dağları deldi ama ona kavuşamadan külüngünü başına vurarak öldü.)

Bezm-i gamda cismimiz bir şem'-i şevk-engîz olur
Âteş-i dilden tutuşsa kûşe-i destârımız
Gönlümüzün ateşinden, sarığımızın ucu şöyle bir tutuşsa, bedenimiz gam meclisini aydınlatan bir mum olur.

Bâde-i aşka hum olmuş bir tabî'atden çıkar
Âlemi mest itse ey Nef'î nola eş'ârımız
Ey Nef'î şiirimiz bütün âlemi sarhoş etse ne olur; böyle herkesi mest eden şiir, aşk şarabıyla dolu bir yaradılıştan çıkar.

GAZEL 9

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün
Hem kadeh hem bâde hem bir şûh sâkîdir gönül
Ehl-i aşkın hâsılı sâhib-mezâkıdır gönül
Gönül hem kadeh, hem içindeki şarap, hem de şen bir sâkîdir. Sözün kısası, aşk ehli içinde zevk sahibidir, gönül.

Bir nefes dîdâr içün bin cân fedâ itsem nola
Nice demlerdir esîr-i iştiyâkıdır gönül
Sevgilinin yüzünü bir an görmek için bin can feda etsem ne çıkar? Gönül, hayli zamandır, onun hasretinin esiri olmuştur.

Dildedir mihrin ko hâk olsun yolunda cân u ten
Ben ölürsem âlem-i ma'nîde bâkîdir gönül
Aşkın gönüldedir. Bırak can ve ten, senin yolunda toprak oluversin. Ben bu yolda ölsem bile, mânâ âleminde gönül yaşayacaktır.

Zerredir ammâ ki tâb-ı âfitâb-ı aşk ile
Rûzigârın şemse-i tâk u revâkıdır gönül
Gönül bir zerredir; ama öyle bir zerre ki güneşin ruhu ile, zamanın insanları için bir kemer, bir saçak bir gölgeliktir gönül.

İtse Nef'î nola ger gönliyle dâ'im bezm-i hâs
Hem kadeh hem bâde hem bir şûh sâkîdir gönül
Nef'î gölüyle baş başa kalsa, onunla sohbet etse şaşmayınız. Çünkü onun gönlü hem kadeh, hem şarap hem de şen bir sâkîdir.

GAZEL 10

Mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ûlün
Ben mest-i harâbam dil mestâne değül mi ya
Gerdûn yine ol bezme peymâne değül mi ya
Ben, kendini kaybetmiş bir sarhoşum, elbette gönlüm de sarhoş olacak. Şu dünya yuvarlağı bu meclisin kadehi değil midir?

Çün 'âşıka rüsvâlık elbette mukarrerdür
Mestaneligüm böyle rindâne degül mi ya
Âşıkın rezil rüsvâ oluşu tabii bir şeydir; benim sarhoşluğum da böyle, rindlere yakışır şekilde değil midir?

Keyfiyyet-i nazmumla mest olsa n'ola 'âlem
Her beyti safâ-bahşı mey-hâne değül mi ya
Benim nazmımın yüceliğinden bütün âlem kendinden geçse ne olur? Onun her beyti, safa bahşeden bir meyhane değil midir?

Bin genc-i güher olsa pinhân n'ola sînemde
'İşret-gede-i tab'um vîrâne değül mi ya
Sinem, binlerce inci hazinesini içinde saklasa ne çıkar? Benim içkiye meyyal tabiatım bir virâne değil midir?

'Uşşâkı niçün kırmaz gamzen ne turur bilmem
Keskin mi değül tîgı mestâne değül mi ya
Gamzen niçin âşıkları kırmaz, ne duruyor böyle? Onun kılıcı keskin veya sarhoş değil mi yoksa?

Kadrüm n'ola bilmezse yârân-ı sühan-perver
Ehl-i dile tab' ehli bîgane değül mi ya

Söz ustası dostlar, eğer benim kadrimi bilmiyorsa bu dünya ehlinin, gönül ehline yabancı oluşundandır.

Nef'î dil-i şeydâya bir pâre tesellî vir
Lâyık mı değül 'aşka dîvâne değül mi ya
Ey Nef'î, çılgın gönlüne bir parça teselli ver. O, aşktan divâne mi değil, yoksa sen onu teselliye lâyık mı bulmuyorsun?

GAZEL 11

Mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ûlün
Mey-hâne-i nâz olmış o çeş-i siyeh-i mest
Her kûşe-i pür fitnesi bir hab-geh-i mest
O sarhoş kara gözler naz meyhanesi olmuş
Onun fitnelerle dolu her köşesinde bir sarhoş sızıp kalmış

Hışım ile çeker gamzesi peymane-i nâzı
Âşûb-ı cihân olsa n'ola her nigeh-i mest
Yan bakışı naz kadehini öfke ile ortaya sürer
Onun her sarhoş bakışı dünyayı birbirine katsa hayret edilmemelidir.

Bezm-i Ceme nevnak viremez olmayacak tâ
Cârûb-ı der-i mey-gede perr-i küleh-i mest
Sarhoşun kulağındaki damga meyhane kapısının süpürgesi olmadıkça Cem meclisine aydınlık vermez. Süs olamaz.

Mestâne niyâz eylese Nef'i n'ola yâra
Ma'zûr-ı kirâm-ı ukalâdur güneh-i mest
Nef'i sevgilisine sarhoş halde yalvarsa ne çıkar?
Kerem sahibi akıllıların katında sarhoşun günahları hoş görülür.

Almış ele Rüstem gibi şemşirini gamze
Olmış ana müjğânları saf saf sipeh-i mest
Yan bakışı Rüstem gibi, sanki kılıcını eline almış
Kirpikleri de onun saf saf ve sarhoş askeri olmuşlar.

GAZEL 12

Mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ûlün
İhyâ eden iden endîşe-i feyz-ı nefesümdür
Endîşe benüm tıfl-ı dil-i nev-hevesümdür
Düşünceyi canlandıran benim nefesimin feyzidir.
Düşünce benim yeni heveslerle dolu gönlümün çocuğudur.

Ben mest-i mey-gede-i aşk-ı Hudâyım
Tâkdir rikâbumda sebû-keş asesümdür
Ben Allah aşkının sarabının sarhoşuyum
Allah'ın takdıri yol boyunca yanımda yürüyen seyisim gibi.
Benim şarap testimin taşıyıcısıdır.

Oldum Güher-i feyz ile deryâ-yı me'ânî
İ'râb u hurûf-ı sühanum hâr ü hasümdür.
İncilerimin bolluğu ile manalar denizi olmuşum: Benim sözlerimin düzgünlüğü bu incilerin yanında
Çalı çırpıdan başka bir şey değildir.

Ol kâfile-sâlar-ı reh-i ka'be-i aşkam
Kim nâle-i uşşâk sadâ-yı ceresümdür
Ben aşk kâbesine giden yolların kervanbaşıyım
Aşıkların iniltisi bu kervanın can sesidir.
(Eskiden kervanlarınen önünde deveye çan asılırdı)

Olsam n' ola Nef' î gibi hallâk-ı ma' ânî
İhyâ iden endîşevi feyz–i nefesümdür.
Nef' î gibi manalar yaratan biri olsam şaşılacak ne var?
Düşünceyicanlandıran benim nefesimn feyzidir.

GAZEL13

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün
Gözi mey-hâne-i nâz u kaşı mihrâb-ı niyâz
Yaraşur he ne kadar itse niyâz ehline nâz
Gözleri naz meyhanesi, kaşları niyaz mihrabıdır:
Kendisine yalvaranlara ne kadar naz etse yeridir.

Sabra tâkatmi kor âh itmemege dillerde
O girişme o hırâm ol nigeh-i sabr-güdaz
O işve o yürüyüş o sabır tüketen bakış gönüllerde ah etmemek için Sabır göstermek için takat mi bırakır?

Görmedüm gamze-i fettâni gibi şûh-ı cihân
Sûret-i fitnede bir dil-ber-i uşâk-nevâz
O dünya güzeli gibi aşıkların gönlünü esir etmede ve fitneler çıkarmada O fettan gözlü gibisini görmedim.

Böyle pîrâste vü buklemon-ı hüsnolmaz.

Kendi gûyâ ki melek gamzeleri şa' beze-bâz

Güzelleğin böyle bukalemonu ve göz bağcısı görülmemiştir.

Kendi melek gibidir ama gamzeleri tam bir hokkabazdır.

Güft ü gûyi dili bilmez görünür gamzeleri

Şîvede her nigehi sâhir-i ma' ni-perdâz

Onun gamzeleri gönülden geçenleri bilmez görünür

Onun her bakışı söze istediği manayı veren bir büyücüdür.

Dil-i Cibrîli şikâr eylemek ister zülfi

N' ola eylerse hümâ gibi yukarudan pervâz

Zülfü gönlümüzü Cebrail' e bir av olacak düşünür.

Onun için hep hüma kuşu gibi yükseklerde uçar.

Sen de Nef' i dilüni kurtar eğer kâdir isen

Sözi ya silsile-i zülfi gibi itme dirâz

Ey Nef' i eğer gücün yetiyorsa gönlünü kurtarmaya bak

Sözü onun zülfü gibi uzatma.

GAZEL 14

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün

Olmış o şûh o mertebe mest-i şarâb-ı nâz

Kim bâde içre aksine eyler itâb-ı nâz

O şuh o derece naz şarabının sarhoşu olmuş ki

Kadehin içinde görünen kendi aksine bile naz ediyor.

Kalmazdı rüzgârda bir zinde âşık-ı

Ger olmayaydı gamzesi mest-i harâb-ı nâz

Eğer naz sarhoşu olan gözleri bu sarhoşlukla gücünü kaybetmeseydi Aşıklarından bir tanesi bile sağ kalmayacaktı.

Bir kahramân-ı şûhdur ol gamze gûyiyâ

Olmış müsâhibi nigehî pür-hicâb-ı nâz

O güzel gamzeleri ile sanki kan dökücü bir kahramandır

Gizli naz odasında sanki sohbet arkadaşı olmuş.

Çeşmi hadeng-i hışmı yine kıldı der-kemân

Ebrûlarına düşse n'ola pîç ü tâb-ı nâz

Gözlerinin öfkeli okları yine yaya yerleşmiş

Naz kıvrımları eğer onun kaşlarının içine düşerse hali nice olur?

Nef' i göreydi bu gazel-i pür-niyâzını

Tahsîn iderdi gamze-i hâzır-cevâb-ı nâz

O sevgili Nef' i'nin bu yalvarmalarla dolu bu gazelini görseydi mutlaka nazlı gamzeleriyle güzel bir cevab verirdi.

GAZEL 15

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün

Yâra derdüm diyemem bezm-i şerâb olmayıcak

Cürmüm ikrâr idemem mest-i harâb olmayıcak

İçki mezesi olmayınca sevgiliye derdimi açamam

Sarhoşluktan yıkılacak hale gelmeyince suçumu inkar edemem

Âfitâb ol rûh-ı pûr-tâba nazîr olsun mı

Bu yakar âlemi bir lahza nikâb olmayıcak

Güneş sevgilinin o parlak yanağına nasıl benzyebilir?

Eğer o sevgili bu parlak yanağının üzerindeki örtüyü kaldırsa bütün alem yanar.

Cezbe-i hüsni gönül hattına ta'lîk eyler

Niçe hallitmek olur anı kitâb olmayıcak.

Gönlü kendine çeken onun yüzündeki yazıya benzeyen tüyleridir elde ktap olmayınca bu yazıyı çözmek nasıl mümkün olur?

Tutalum rûz-i şümâr olsa kim eyler da'vâ

İtdüğün zulme senün hadd ü hisâb olmayıcak

Mahşer günü olsa da kim davacı olabilir, sana kim hesap sorabilir? Senin ettiğin zulmün haddi hesabı yokki.

Sen bu rüsvâlıgı ey Nef'î komazsın elden

Yârdan yine sana hışm u itâb olmayıcak

Ey Nef'î eğer sevgili sana kızıp da azarlamazsa

Sen bu rüsvalığı elden bırakmıyacaksın.

GAZEL 16

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün

O şeh cân u dile rahm eyleyüp dâd itdüğün görsek

Bir iki zâr u nâşâdı felek şâd itdüğün görsek

O sultânın can ve gönüle acıyıp insaf ettiğini görsek.

Feleğin bir iki mahzun ve meyûsu sevindirdiğini görsek

Gönül ma'mûresin cev ile vîrân itdi ol zâlim

Gelüp insâfa bir gün yine âbâd itdüğün görsek
O salim. gönül evini zulüm ve eziyetle virân etti. İnsafa gelerek günün birinde yine şenlendirdiğini görsek.

Kul itdi 'âlemi reftârına ol şerv-i âzâdım
Ne var bir bendesin lutfından âzâd itdügin görsek
O selvi boylu. yürüyüşüyle bütün âlemi kendisine kul etti: lütfedip de bir kölesini azâd ettiğini görsek ne olur?

Niçe bin hânümânı bâda virmüş bir felekdür bu
Anı âhiyle bir âşık da ber-bad itdüğin görsek
Bu. binlerce evi barkı yele vermiş. Yok etmiş bir felektir. Bu sefer de bir âşıkın. âhı ile onu berbâd ettiğini. perişan duruma düşürdüğünü görsek.

Ne mazmûnlar ne vâdîler bulur seyr eylesen Nef'î
Yine bir tarz-ı hâs u tâze îcâd itdügin görsek
Nef'î'nin ne mazmunlar ve ne üsluplar bulduğunu seyretsek de. yine nasıl yeni bir tarz icâd ettiğini görsek.

GAZEL 17

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün
Tûtî-i mu'cizegûyem ne disem lâf degül
Çarh ile söyleşemem âyînesi sâf degül
Mûcizeli sözler söyleyen bir papağanım. ne desem boş laf değildir: felek ile anlaşamıyorum. onun aynası temiz değildir. (papağan aynaya bakarak konuşur. ayna temiz değilse kendisini göremediği için konuşmaz Ayna gönüldür Şair diğer insanların gönlüne saf ve temiz bulmadığı için onlarla anlaşamıyor)

Ehl-i dildür diyemem sînesi sâf olmayana
Ehl-i dil bir birini bilmemek insâf degül
Gönlü temi olmayana gönül ehlidir diyemem. Gönül ehli insanların birbirini bilmemesi insafa sığan bir şey değildir.

Yine endîşe bilür kadr-i dür-i güftârum
Rûzigâr ise denî dehr ise sarrâf degül
Benim inci gibi sözlerimin değerini ancak düşünen insanlarbilir. Zaman alçak. dünya ise sarraf olmadığı için benim sözlerimden bir şey anlamaz.

Girdi miftâh-ı der-i genc-i ma'ânî elüme
Âleme bezi güher eylesem itlâf degül
Mânâ hazinesinin kapısının anahtarı artık benim elime geçti. O hazinedeki incileri dünyaya saçsam. boşa harcamış olmam.

Levh-ı mahfûz-ı sühandür dil-i pâk-i Nef'î
Tab'ı yârân gibi dükkânçe-i sahhâf degül
Nef'î'nin temiz gönlü gizli sözlerin yazıldığı bir levhadır: yoksa dostların gönlü gibi kitapçı dükkânı değil. (Levh-i Mahfûz âlemde olmuş ve olacak her şeyin yazılı olduğu levhadır ki bir anlayışa göre Takdir-i İlâhi'dir)

GAZEL 18

Mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ûlün
Yâr olmayıcak câm-ı safâyı çekemez dil
Her neyse çeker böyle belâyı çekemez dil
Gönül. yâr olmayınca mutluluk kaehini içemez. O, her belâya katlanır da bir tek bu belâyı çekemez.

Ne cür'a-i hasret yeter âşüfte-dimâgum
Peymâne-i leb-rîz-i vefâyı çekemez dil
Ne karışmış aklımı düzeltmek için bir yudum hasret şarabına, ne de vefâ ile ağzına kadar dolmuş bir kadehe ulaşamaz gönül.

Hûn-ı dili bir zevk ile nûş itmede gamze
Ol lezzet ile zehr-i cefâyı çekemez dil
Sevgilinin gamzeleri gönül kanını zevkle içiyor: o lezzetten sonra gönül. cefa zehrini içermez.

'Aşk âfet-i akl oldı 'aceb turfe belâdur
Hem silsile-i zülf-i dü-tâyı çekemez dil
Aşk. aklı baştan alan öyle tuhaf bir belâ oldu ki. artık gönül. iki kat olmuş zülfün zincirine dayanamıyor.

Mecnûn gibi yok silsile-cünbânlıga tâkat
Hem minnet-i imdâd-ı sabâyı çekemez dil
Artık. Mecnûn gibi boynunda zincirler taşımaya takat kalmadı. Gönül. sabah rüzgârının yardımına minnet etmiyor.

Düşdi nazarı âyîne-i gayba mukâbil
Asla keder-i çûn u çirâyı çekemez dil

Onun bakışı gayb aynasına düştü. onun için artık "neden. nasıl endişesi"ni bu gönül çekemez.

Nef'î gibi bir rind-i sebük-rûh ile hem-dem
Hem siklet-i yârân-ı safâyı çekemez dil
Gönül, artık Nef'î gibi rind yaradılışlı biriyle dost olduğu için. eğlence arkadaşlarının ağırlığını çekeme.

GAZEL 19

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün
Bezm-i hayâle nagme-i Şeh-nâzdur sözüm
Hüsn-i edâya gamze-i gammâzdur sözüm

Sözüm. hayâl meclisine giden Şehnaz makamında bir nağmedir. güzelliği tamamlayan. gammazlayıcı bir gamzedir sözüm.

Bir turfe rind-i şa'bede-bâz-ı tahayyülüm
Ma'nâ-yı sihr ü sûret-i i'câzdur sözüm
Ben yepyeni oyunlar icad eden hayâl hokkabazıyım: sözüm de öyledir, ovunlar eder, sihir yapar.

Sad-sâle mürde-i gama cân-bahş olur hemân
Gûyâ Mesîh-i mu'cize-perdâzdur sözüm
Gam çekmekten yüz yıl önce ölmüş birine bile can verir. *benim sözüm sanki mûcizeler gösteren İsa gibidir. (Hz. İsa'nın mucizelerinden birisi ölüleri diriltmektir)*

Tenhâ düşürmeyince dimem yâra derdümi
Ser-beste 'arz-ı hâl-i dil-i râzdur sözüm
Sevgiliyi tenha bir yerde görmeyince derdimi söyleyemem. Çünkü benim sözüm, gönüldeki gizli sırları ifade eder.

Meşk itse anı mutrıb-ı hâmem 'aceb midur
Bî-perde her terâneye dem-sâzdur sözüm
Benim beste yapar gibi âhenkli sözler yazan kalemim. yeni bir besteye başlasa ne çıkar. çünkü benim sözüm her nağmeye uyar. ona eşlik eder.

Rûh-ı revân-ı 'Urfîyi şâd eylesem n'ola
Reşk-i nevâ-yı Hâfız-ı Şîrâzdur sözüm
Urfî'nin ruhunu şâd etsem ne çıkar. Çünkü benim sözüm Şirazlı Hâfiz'ın şiirlerini bile kıskandırır.

Nef'î ne sö edâsına 'Urfî vü Hâfızun
Ammâ benüm ser-âmed ü mümtâzdur sözüm
Nef'î. Urfî'nin ve Hâfız-ı Şirâzî'nin üslûbuna kusur bulma. onlar seçkin şairlerdir. ama benim sözüm onlardan biraz daha ileridir.

Mümtâz-ı 'âlem olmamaga çâre var mıdur
Zîrâ senâ-yı şâh-ı ser-efrâzdur sözüm
Âlemin en seçkini olmamak için bir sebep mi var. Çünkü benim sözüm en yüce sultânın övgüsünü taşıyor.

Medh u senâ-yı Hazret-i Sultân Murâd ile
Şâyeste-i merâsim-i i'zâzdur sözüm
Sultan Murâd hazretlerinin övgüsü ile, benim sözüm onun yüceliğine yakışan bir mertebeye ulaşmıştır.

GAZEL 20

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün
Bahâr irse yine seyr-i gülistân oldugın görsem
Güzel seyr eylemek 'uşşâka âsân oldugın görsem
Bahar gelse de yine gül bahçelerinde dolaşsam: güzelleri seyretmenin. âşıklara artık kolaylaştığını görsem.

Letâfetden görünse âsumânın 'aksi her yerde
Çemende başka bir 'âlem nümâyân oldugın görsem
Yeryüzü o kadar letâfet kazansa ki gökyüzünün aksi orada görünebilse: ben de böylece bahçelerde bir başka âlemin görüntüsünü seyretsem.

Yine rez duhterin peydâ idüp 'azm-i kenâr itsem
Gamun hâtırda nâ-peydâ vü pinhân oldugın görsem
Yine üzümün kızını (şarabı) elde edip tenha bir sahile gitsem de. gönlümdeki tasanın kaçacak delik aradığını görsem.

Kızarsa gül gül olsa tâb-ı meyden rûyı hûbânun
Ruh-ı cânânı hem gül hem gülistân oldugın görsem
Güzellerin yüzü. şarabın harareti ile kızarıp güller gibi olsa. böylece sevgilinin yanağının hem gül. hem de gül bahçesi olduğunu görsem.

Safâdan bir birinün sînesin çâk itse dil-berler
Güzeller mest olup dest ü girîbân oldugın görsem

Neşeden güzeller birbirinin göğüslerini parçalasa. ben de onların sarhoş olup yaka paça olduklarını görsem.

Bakup geh sîne-i cânâna geh câm-ı mey-i nâba
Dil-i dîvâne berr ü bahra sultân oldugın görsem
Bazan sevgilinin göğsüne. bazan sat şarap kadehine bakıp. deli gönlün deniz ve karalara sultân olduğunu görsem.

Muhassal böyle bir gün görmedin ölürsem ey Nef'î
Felek ben ölmedin hâk ile yeksân olduğın görsem
Sözün kısası ey Nef'î, böyle bir gün görmeden öleceksem. ben ölmeden şu feleğin yerle bir olduğunu görsem.

GAZEL 21

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün
Gül gibi câm-ı meyi encümen-efrûz idelüm
İttifâk ile gelün bir yere Nev-rûz idelüm
Şarap kadehini, gül gibi, meclisin ışığı yapalım. Hep birlikte gelin de Nevrûz yapalım.

Mutrıb alsun eline ' ûdı yanınca biz de
Yanalum yakılalum bir dem-i dil-sûz idelüm
Çalgıcı, udunu eline alsın. Biz de onun yanında gönül yakıcı bir sohbete dalalım.

Giceyi gündüze katmak dinile himmet idün
Bir safâ eyleyelüm kim şebümüz rûz idelüm
Himmet edin de geceyi gündüze katalım. Öyle bir gönül şenliği içinde yaşayalım ki gecemiz gündüz olsun.

Kalbümüz bâde ile Matla'-ı Envâr olsun
Nice bir Mahzen-i Esrâr-ı gam-endûz idelüm
Kalbimiz şarabın harareti ile aydınlık saçsın, nur kaynağı olsun. Niçin onu gam biriktiren bir sırlar mahzeni haline bırakalım?

Bülbül olsun okusun tâze gazeller Nef'î
Gül gibi câm-ı meyi encümen efrûz idelüm
Nef'i bülbül olsun da taze gazeller okusun. Şarap kadehini, gül gibi, meclisin ışığı yapalım.

GAZEL 22

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fâ'ilün
Agyâra nigâh itmedügün nâz sanurdum
Çok lutf imiş ol 'âşıka ben az sanurdum
Başkalarına bakmadığını görünce bunu naz sanırdım. Ben bunu az sanırdım ama, meğer âşıka ne büyük lütûf imiş.

Gamzen dili rüsvâ-yı cihân eyledi âhır
Bi'llâhi ben ol âfeti hem-râz sanurdum
Gamzen, sonunda gönlümüzü âleme rezil etti, halbuki sen o âfeti gönlümün sırdaşı sanırdım.

Seyr eylemesem âyînede 'aks-i cemâlün
Hüsn ile seni meh gibi mümtâz sanurdum
Eğer aynada güzelliğinin aksine seyretmeseydim, seni, güzelliğin ile gökteki ay sanırdım.

Ma'mûr idügin bilmez idüm böyle harâbât
Mestâneleri hâne-ber-endâz sanurdum
Böyle yıkıntı yerlerin meğer nasıl mamûr olduğunu bilmez imişim. Sarhoşların meyhânelerden kovulduğunu sanırdım.

Sihr itdügüni senden işitdüm yine Nef'î
Yohsa sözüni hep senün i'câz sanurdum
Ben senin sözlerini, az sözle çok şey anlatır vasıfta bilirdim. Ey Nef'î meğer ondan da ileri imiş, sen büyü yapıyormuşsun.

GAZEL 23

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün
Âşıka ta'n itmek olmaz mübtelâdur n'eylesün
Âdeme mihr ü mahabbet bir belâdur n'eylesün
Âşıkı ayıplamak, onu kötülemek doğru değildir, ne yapsın o aşka tutulmuştur. İnsanoğlu aşk ve muhabbet bir tatlı belâdır ne yapsın?

Gönli dil-berden kesilmezse 'aceb mi ' âşıkun
Gamzesiyle tâ ezelden âşinâdur n'eylesün
Âşıkın gönlü güzel sevmekten vazgeçmezse hayret etmemelidir; âşık, onun yan bakışı ile ezelden beri dosttur, ne yapsın?

N'ola ta'yîn itse zabt-ı mülk-i hüsni gamzeye
Zülfi bir âşufte-i ser-der-hevâdur n'eylesün

Güzellik ülkesini zaptetmek için, gamzeye görev verirse şaşmamalı. Çünkü zülüf, başında kavak yelleri esen perişan bir derbederdir, ne yapsın?

Zülfine kalsa perîşân eylemezdi dilleri
Anı de tahrîk iden bâb-ı sabâdur n'eylesün
Zülfüne kalsa, gönülleri perişan eylemezdi. Fakat ne yapsın, onu da bahar rüzgârı böyle tahrik ediyor.

N'ola olsa muztarib hâl-i dil-i 'uşşâkdan
Sînesi âyîne-i 'âlem-nümâdur n'eylesün
Âşıkların gönlü, böyle kendi durumlarından şikâyetçi iseler ne çakar bundan? Onların göğsü, cihanı gösteren bir aynadır, ne yapsın?

Olmasa Nef'î n'ola dil-beste zülf-i dil-bere
Tab'-ı şûhî dâme düşmez bir hümâdur n'eylesün.
Nef'î güzelin zülfüne gönül bağlamazsa buna şaşmamalıdır. Çünkü onun şuh yaradılışı tuzağa düşmez bir devlet kuşudur ne yapsın?

GAZEL 24

Mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ûlün
Bend oldı o şûhun göricek zülf-i dü-tâsın
Âhır yele dek bâd-ı sabâ buldı balâsın
*O güzelin iki büklüm zülfünü görünce ona esir oldu***;** *böylece sabah rüzgârı da belâsını bulmuş oldu.*

Olsun ko sabâ da ham-ı zülfine giriftâr
Çeksün birez işkence-i kullâb-ı cefâsın
*Bırak sabah rüzgârı da onun zülfünün kıvrımlarına yakalansın***;** *onun cefa çengelinin işkencesini çeksin biraz.*

Görsün ne çekermiş dil-i erbâb-ı mahabbet
Başına belâ eylemesün zülfi hevâsın
Görsün ki muhabbet erbabının gönlü neler çekermiş. Onun zülfünün havasının başa belâ olması ne demekmiş anlasın.

Geçmezse bu sevdâdan eger ol yeler onmaz
Âvâreligün bilmez imiş zevk u safâsın
Eğer o bu sevdadan vazgeçmezse, o sabah rüzgârı artık iflâh olmaz. Demek ki serbest olmanın zevkini bilmiyormuş.

Mânendi mi var Nef'î-i pâkîze-kelâmun
Bir kımsede gördün mi dahi tarz-ı edâsın
Şu seçkin sözler söyleyen Nef'î'nin dünyada bir eşi daha var mı? Onun edâsını, üslûbunu bir başkasında gördün mü?

GAZEL 25

Mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ûlün
Gam cânuma kâr itdi bilmem ne belâdur bu
Dil derd ile âsûde bilmem ne safâdur bu
Gam, canıma işledi. Bu nasıl bir belâdır bilmiyorum. Gönül dert içinde rahat bir şekilde yaşıyor. Bu nasıl bir saadettir. Anlamıyorum.

Feryâdır mü'essirdür her perdede 'uşşâkun
Uymaz def ü tanbûra bir özge hevâdur bu
Âşıkların her perdeden çıkardığı feryâd sesleri öyle tesirlidir ki, ne tefe ne tanbura uyar. Değişik bir makamdır bu.

Gamzenden emîn olmak mümkin mi dil-i 'âşık
Gamze diyemem zîrâ şemşîr-i kazâdur bu
Âşıkların gönlünün senin kirpiğinin oklarından emin olması mümkün müdür? Hayır, onlar kirpiğinin değil, kaderin oklarıdır.

Birbirine düşdi hep zülfünde olan diller
Az fitne kıyâs itme tahrîk-i sabâdur bu
Zülfüne bağlanmış gönüller hep birbirine düştüler. Bunu fitne kabul etme, bu sabah rüzgârının tahrikidir.

Dil kapsa n'ola dâ'im şehbâz gibi zülfün
Şâhîn şikâr eyler bir turfe hümâdur bu
Zülfün avcı bir kuş gibi gönlü kapsa şaşılır mı? O körpe bir hüma kuşudur ki şahin onun üzerine saldırır.

Kalur mı ya 'Urfîden söz söylemede Nef'î
Hôş-lehce ise ger ol pâkîze-edâdur bu
Hiç Nef'î Urfî'den geri kalır mı? O da tatlı dilli, seçkin üslûpludur.

Bu nazm-ı dil-âvîze dahl eylemez hâsid
Eş'âr degül zîrâ ilhâm-ı Hudâdur bu

Kıskanç kimseler bu gönül aydınlatan şiiri anlayamazlar. Çünkü bu bir şiir değil. Cenâb-ı Hakk'ın ilhamıdır.

GAZEL 26

Mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ûlün

Kalmazsa ger ol kûşe-i dâmân elimizde
Elden ne gelür çâk-i girîbân elimizde

Eğer o eteğin ucu elimizde kalmazsa, ne yapalım: yakamızı yırtmak elimizde ya…

Zâhid bize peymâne yeter sanma tehî-dest
Lâzım mı hemân sübha-i mercân elimizde

Ey sofu, bizi eli boş sanma elimizdeki kadeh bize yeter. Mutlaka elimizde mercan tesbih bulunması mı gerekir?

Dil teşne beden aşk ile bir mertebe pür-tâb
Yah-pâre olur ahker-i sûzân elimizde

Gönül susamış, beden aşk ile yanıyor. Öyle ki elimize buz parçası alsak kor kesilir.

Biz nice toyunca kanalım câm-ı murâda
Bir lahza komaz sâkî-i devrân elimizde

Biz murat kadehinden nasıl içip de kanalım? Devrânın sâkîsi o kadehi bir an için olsun elimizde bırakmıyor.

Ruh-sâr-ı arak-rîzi yeter bakmağa yârun
N'eyler reşehâtiyle gülistân elimizde

Sevgilinin ter döken yanaklarına bakmak bize yeterlidir. Güllerinde çiğ taneleri olan gülbahçesi elimize geçse ne kıymeti var?

Hat gelse ruh-ı yâra yeter kâkül ü zülfi
Gül gitse n'ola sünbül ü reyhân elimizde

Sevgilinin yüzünde ayva tüyleri belirse ne çıkar; bize zülfü ve kâkülü yeter. Gül gitse ne çıkar, sünbül ve reyhan elimizde ya. .

Bir sünbüle benzer ki ola şeb-nemi vâfir
Nef'î yine bu kilk-i dür-efşân elimizde

Ey Nef'î, yine bu inciler döken kalem elimizdedir. Bu kalem, çiğ taneleriyle donanmış bir sünbüle benziyor.

GAZEL 27

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün

Âşık odur ki nâzı geçe dil-rübâsına

Sevgili odur ki âşığına yüz vermeye Âşık ona derler ki sevgilisine nazı geçe…

Bir güft u gûdayüz nigeh-i çeşm-i yâr ile
Aşk olsun ol mu'âmelenün âşinâsına

Sevgilinin gözlerinin sarhoş bakışından söz edip duruyoruz. O muameleye muhatap olana aşk olsun!

Ne tercümân-ı gamze gerek âşıka ne nâz
Dil- ber mukayyed olmayıcak müdde'âsına

Eğer sevgili iddiasında ısrarlı değilse, onun ne nazına ne de gamzelerine tercüman istemez.

Ne eşk-i dîde lâzım olur dil-bere ne âh
Âşık tahammül eylemeyince cefâsına

Eğer âşık sevgilisinin cefalarına dayanamıyorsa, sevgiliye ne göz yaşı ne de âh lâzım gelir

Nef'î bize ne gamze gerek ne nigâh-ı dost
Biz mâyilüz güzellerün en bî- vefâsına

Ey Nef'î bize ne sevgilinin bakışı ne de gamzesi gerekir. Biz, güzellerin en vefâsız olanına gönül vermişiz.

GAZEL 28

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün

Yakdı beni kül itdi o mâhun güneş yüzi
Oldı dil-i za'îf-i şikeste gül öksüzi

O ayın, güneşe benzeyen yüzü beni yaktı, kül etti. Kırık ve yaralı gönlümü gül öksüzü etti.

Bir gice yok ki çıkma tâ mâh u encüme
Âhumla âsumânun alışdı yüzi gözi

Bir gece geçmiyor ki âhım aya ve yıldızlara ulaşmasın. Âhımla gökyüzü artık yüz göz oldular.

Âşık odur ki şu'le-i dâgıyle hôş geçe
Gam âlemünde bir ola giceyle gündizi

Âşık ona derler ki yarasının parıltısıyla teselli bulsun ve gam âleminde o parıltı gecesini gündüz haline getirsin.

Rez duhterine sübhâ-i sad-dâneyi satup
Sûfî de yüzsüz oldı görünce o yüzsüzi
Artık sofu da yüz taneli tesbihini üzümün kızına(şaraba) sattı böylece o yüzsüzü görüp sofu da yüzsüz oldu.

Nef'î esîr-i bâde giriftâr-ı aşkdur
Sûz u safâdan olmasa hâlî n' ola sözi
Nef'î şaraba ve aşka esir olmuştur. Ateşten ve mutluluktan uzak olursa onun sözlerinin ne değeri kalır.

GAZEL 29

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün

Gider keyf-i şerâbun zevkı böyle yâda gelmez mi
Meger hiç mevsim-i gül devr-i câm-ı bâde gelmez mi
Hiç hatıra gelmez mi ki şarabın zevki ve keyfi gün olur gider, gül mevsimi gelir de şarap kadehinin zamanı gelmez mi?

N'olur ya îyd ü nevrûz irse yine âlemün hâli
Bu günler câm-ı mey gam def'ine imdâda gelmez mi
Bahar ve bayram günleri gelse de dünyanın hali değişse, gamı defetmek için şarap kadehi hiç imdâda gelmez mi?

Harâb oldı yıkıldı kalb-i âşık gibi mey-hâne
Harâbât ehli bilmem n'oldı kimse dâda gelmez mi
Aşığın kalbi meyhâne gibi yerle bir oldu, yıkıldı. Harâbât ehli nerede: kimse yardıma gelmez mi?

Görüp çarhun bu zulmin derd ile def sîne döğmez mi
Kadeh kan ağlamaz mı çeng ü ney feryâda gelmez mi
Feleğin bu zulmünü görüp de def sinesini döğmez. Kadeh kan ağlamaz rebab ve ney feryâd etmez mi?

Nice ülfet tutarsın zâhid ile bilmem ey Nef'î
İçüp mest oldugın hiç hâtır-ı nâ- şâda gelmez mi
Ey Nef''î sofu ile nasıl dostluk kurarsın anlamıyorum senin içip sarhoş olduğun hiç aklına gelmez mi?

Şeyhülislâm Yahyâ

GAZEL 1

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün

Aşkın odına ey gül yansa cihân-ı şeydâ
Her bir avuç külünden bir bülbül ola peydâ
Ey gül, bu çılgın cihan, aşkın ateşine yanarsa, her bir avuç külünden bir bülbül peydâ olur.

Mülk-i dile o lebden hakkâ ki korku vardır
Câiz ki bir şererden âlem yana serâpâ
O dilden doğrusu gönül mülküne korku vardır. Bir kıvılcım dan dünya baştan ayağa yanabilir.

Meyhâne-i mahabbet mestânelerle toldu
Peymâneler pür oldu ârif oturma tenhâ
Sevgi meyhânesi sarhoşlarla doldu. Kadehler doldu. Ey ârif sen bövle yalnız oturma!

Dil sâfdır kederden ammâ güler yüz ister
Hûb olmayana neyler âyîne-i mücellâ
Gönül, kederden (tozdan) sâftır ama güler yüz ister! Güzel olmayana cilâlı (parlak, temiz) ayna neyler?

Hâl-i ruhını gözler zülf-i ziyâhın özler
Yahyâ sevâd-ı çeşm ü kalbimdeki süveydâ
Ev Yahyâ, gözbebeğim ve kalbimin en gizli yeri onun yanağının benini gözler
ve kara saçını özler!

GAZEL 2

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün

Nikâb-ı gonçeden arz-ı cemâl itdi gül-i ra'nâ
Bir a'lâ perdeden sen de görün ey bülbül-i şeydâ
Latif gül gonca perdesinden yüzünü gösterdi
Ey çılgın bülbül, bir yüksek perdeden sen de görün!
Yüksek perdeden şarkı söylemeye başla!

Yakın itdi felek eyyâm-ı şekke rûz-ı nevrûzu
Bu takrîb ile bir kaç gün temâşâgâh olur sahrâ
Felek Nevrûz gününü, şüpheli güne (Ramazan avının başlangıcına) yaklaştırdı, Bu tahmin ile kırlar, birkaç gün seyrangâh olur.

Tutar bîbâk gül destinde sâgar bezm-i ayş eyler
İder mestâne feryâd bülbül-i şîde bîpervâ
Gül, korkusuzca elinde kadeh tutar ve yeme-içme meclisi kurar. Âşık bülbül, çekinmeden serhoşçasına feryâd eder!

Letâfetle açar göğsin çözer gûy-ı girîbânın
Gül-i r'nânın ohşar sinesin mihr-i cihân-ârâ
Cihanı süsleyen güneş, latif gülün sinesim okşar,
yakasının düğmelerini çözer ve letâfetle göğsünü açar.

Bulaydım câme- hvâbında açaydım lutf ile anı
Gireydim koynına ol gonçenin Yahyâ nesîm-âsâ
Ey Yahyâ, ben de o goncayı geceliği içinde bulaydım.
Hoş bir şekilde açıp, meltem gibi koynuna gireydim!

GAZEL 3

Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilun Müstef'ilün
Bir lâciverdî kâsede her subh mihr altun ezer
Vasf-ı cemâlin yazmağa cânâ gerekdir hall-i zer
Bir lâcivert kâsede güneş, her sabah altun ezer.
Ey can, senin yüzünün güzelliğini yazmağa da altın suyu karıştırmak gerekir.
Seni anlatabilmek için sararıp solmak gerekir.

Başı açık yalın ayak abdâlın olmuşdur güneş
Bir yerde ârâm eylemez şevkınla dünyâyı gezer
Güneş, başı açık, yalın ayak bir abdalın (derviş) olmuştur!
Bir yerde durup dinlenmez, senin şevkınla dünyayı gezer

Her gonçe dest-i şâhda bir nâme-i serbestedir.
Bülbül iver kim açıla zımnında maksûdm sezer
Her gonca, dalın elinde, kapalı bir mektuptur.
Bülbül, için de meramını sezdiği için açılmasında acele eder!

Bâğın mutarrâ sünbüli başlar açılmağa kaçan
Gördükçe anı san urum bir dilrübâ zülfin çözer
Bahçenin taze sünbüli açılmağa başladığı zaman,
onu gör dükçe, bir sevgilinin (gönül kapan)zülfünü çözdüğünü sanırım.

GAZEL 4

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün
Hem-râh idüp adûları hoşhâl ider yürür
Hâk-i reh-i mahabbeti pâmâl ider yürür
Düşmanları yoldaş edip eğlendirerek yürür.
Sevgi yolunun (Aşk yolunun) tozunu, toprağını ayaklar altına alır, yürür

Ümmîd-vâr-ı vaslın önünce kaçar müdâm
Sevr eylenüz o lâle-ruhı âl ider yürür
O gelincik yanaklı sevgiliyi seyr eyleyiniz!
Dâima hilelerle, kavuşmak isteyen âşıkının önünce kaçar yürür!

Ahd eylemişdi gelmeğe eğlendi gelmedi
Ol şâh-ı hüsn gelmede ihmâl ider yürür
Gelmeğe söz vermişti, eğlendi, gelmedi!
O güzellik şâhı gelmede ihmâl eder, yürür.

Ol şâhı âh u nâle yürütmez belâ budur
Varur rakîb yanma idlâl ider yürür
O şâhı âh ile inleme yürütmez, belâ bulur!
Rakîbin yanına varır yoldan çıkarır, yürür.

Hicriyle bîkarâr idüğin yâra arz içün
Yahyâ sirişk-i çeşmini irsâl ider yürür
Yahyâ da ayrılıktan huzursuzluğunu sevgiliye arzetmek için göz yaşını akıdır, yürür.

GAZEL 5

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün
Hemîşe merdüm-i çeşmim izâr-ı yâre bakar
Gözüm o pençereden sahn-ı lâlezâra bakar
Göz bebeğim daimâ sevgilinin yanağına bakar
Gözüm o pencereden gelincik bahçesine bakar.

Zamân gelür yine zerrîn kadeh alur eline
Çemende nergis-i şehlâ hemân bahâra bakar
Zamân gelir, eline yine altın kadeh alır!
Çemendeki şehlâ nergis. bahara bakar.

Nesîm-i lutfunadır intizârı fülk-i dilin
Çok oldu sâhil-i mihnetde rûzigâra bakar
Gönül sandalının beklediği senin lutfunun melteminedır.
Mihnet sahilinde, çoktandır rüzgâra bakar.

Seni gelür işidüp bâğa yâsemen cânâ
Çıkup o şevk ile divâra rehgüzâra bakar

Ey can, yasemen senin bahçeye geleceğini işidince
o şevk ile duvara çıkıp yola bakar

Seni gelür işidüp bâğa yâsemen cânâ
Çıkup o şevk ile divâra rehgüzâra bakar
Ey Yahyâ, merd olan bu hâllere itibâr eder mi? Ne zillete ne itibâra bakar!

GAZEL 6

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün
Ne meclisler kurulmuşdur ne sâğarlar sürülmüşdür
Mahabbet bâdesine benzer olmaz hep görülmüşdür
Ne meclisler kurulmuştur, ne bardaklar sürülmüştür ! ?
Sevgi, aşk şarabına benzer olmaz, hep görülmüştür!

Gönül mir'âtını sad-pâre gördüm râh-ı zilletde
Mukarrer bir cefâ-cû seng-dil yâra urulmuştur
Zillet yolunda gönül aynasını yüz parça olmuş gördüm
Besbelli, bir cefâkâr, taş kalbli sevgiliye vurulmuştur!

Senin bûy-ı dilâvîzinle bahse eylemez cür'et
Buhûr-ı Meryemin ey gonçe-fem gûşı burulmuşdur
Senin gönül çeken kokunla konuşmağa cesâret edemez.
Ey gonca ağızlı, ana elinin (buhur ı Meryem) kulağı burulmuştur.

Dilâ âlem yıkılmaz göklere âhın direk olsa
Bu çetr-i lâciverdî anın üstine kurulmuşdur
Ey gönül, senin âhın direk olsa dünya yıkılmaz!
Çünkü bi lâcivert çadır, onun üstüne kurulmuştur!

Dil-i meyyâl o servin hâk-i pâyinde karâr itmiş
Bulandı bir zamân Yahyâ hele şimdi turulmuşdur
Meyl eden gönül, o servi boylunun ayağının dibinde durmuştur! Yahyâ biraz bulandı, hele şimdi durulmuştur.

GAZEL 7

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün
Lisân-ı ehl-i dilde aşka gülzâr-ı belâ dirler
Cevânın kâmet-i bâlâsına nahl-i cefâ dirler
Gönül ehli olanların dilinde aşka "belâ bahçesi" derler!
Gencin uzun boyuna "cefâ fidanı" derler

Yakîn olmaz güzeller âşık-ı mehcûr u şeydâya
El öpmek ârzû etsen ırakdan merhabâ dirler
Güzeller, terkedilmiş ve çılgın âşıka yaklaşmaz!
El öpmek istesen uzaktan, "merhabâ" derler

Harâbâtı egerçi görmedik ammâ görenlerden
İşitdik bir neşât-efzâ makâm-ı dilküşâ dirler
Meyhâneleri gerçi görmedik ama görenlerden işittik:
"Neş'eyi arttıran ve gönül açıcı bir makam" derler.

Niyâz eyle cefâdan vaz gelsün cân-ı mahzûna
Seni ey dil gam-ı cânâne ile âşinâ dirler
Ey gönül, seni sevgilinin gamı ile âşinâ (bildik, tanıdık) derler. Yalvar da bu hüzünlü cana cefâdan vazgeçsin!

Halâs olmaya gibi aşk elinden bir zaman Yahyâ
Yine bîçâreyi bir dilrübâya mübtelâ dirler
Yahyâ, bir zaman aşk elinden kurtulamayacağa benzer.
O biçâreyi yine bir güzele (gönül kapanı) vurgundur, derler.

GAZEL 8

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün
Söz kim zebânıma gele gûyâ zebânedir
Ben âşıkım sözüm de benim âşıkânedir
Dilime gelen söz, sanki yalın gibidir.
Ben âşıkım, benim sözüm de âşıkanedir.

Âşık odur ki yâri eşiğinde cân vire
Mecnûn-ı gâfilin harekâtı yabânedir
Âşık sevgilisinin eşiğinde can verendir!
Gâfil Mecnûn'un (deli, Leylâ'nın sevgilisi) hareketleri yabana (çöle) doğrudur.

Her kişi nakd-i cânını âmâde eylesün
Yârân-ı aşk sohbetimiz ârifânedir
Her kişi canının değerini (kaç para ettiğini) hazırlasın!
Ey aşk dostları, bizim sohbetimiz ârifçesinedir!

Arz-ı niyâzı bülbül-i zârın figân iledir
Pervâne-i belâzedenin yana yanadır
İnleyen bülbülün yalvarışı, feryad u figândır!
Belâ vurgunu pervânenin ise yana yanadır!

Yâr eşiğine tühfe-i cân ile gelmeden
Mâksûd feyz-ı cûdûna Yahyâ bahânedir
Ey Yahyâ, sevgilinin eşiğine can hediyesiyle gelmeden maksat. Onun cömertliğinin bereketine bahânedir!

GAZEL 9

Mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ûlün
Sun sâgarı sâkî bana mestâne disünler
Uslanmadı gitdi gör o divâne disünler
Ey sâkî, kadeh sun, bana sarhoş desinler!
Uslanmadı gitti, gör, o divâne desinler!

Peymânesini her kişi toldurmada bunda
Şimden girü bu mescide meyhane disünler
Burada her kişi bardağını doldurmadadır!
Bundan sonra bu mescide, meyhâne desinler!

Dil hânesini yık koma taş üstüne taşın
Sen yap anı eller ana virâne disünler
Gönül evini yık! Taş üstünde koma!
Sen yap onu, eller, ona virâne desinler!

Gönlünde senin gayr ü sivâ sûreti neyler
Lâyık mı bu kim Ka'be'ye büthâne disünler
Senin gönlünde ondan başkasının sûreti neyler! ?
Lâyık mı, bu Kabe'ye, puthâne desinler? !

Yahyânın olup sözleri hep sırr-ı mahabbet
Yârân işidüp söyleme yâbâna disünler
Yahyâ'nın sözleri hep sevginin sırrına dârdir!
Dostlar işidip, "Yabana söyleme! " desinler!

GAZEL 10

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün
Hâcının maksûdı Ka'be bana kûyundur garaz
Fikri cennet zâhidin uşşâka rûyundur garaz
Hacının maksadı Ka'be, benimse senin bulunduğun yerdir!
Zâhidin (Allâha inanan ve onun yolunda yürüyen) düşüncesi cennettir. Âşıkın maksadı ise senin yüzünü görmektir.

Mülk-i Çîni etseler temlîk makbûlüm değil
Bana ancak çîn-i zülf-i müşk-bûyundur garaz
Çin mülkünü verseler makbulüm değildir.
Benim maksadım ancak misk kokulu zülfünün kıvrımıdır!

Dâ'imâ deşt-i beyâbân-ı talebde gezmeden
Ey gazâl-i turfe çık kim cüst ü cûyundur garaz
Ey gazâl yavrusu, daimâ yaban çöllerinden gezmekten maksadım.
Seni arayıp sormaktır! Çık !

Bir yere cem' olmadan her kûşede erbâb-ı dil
Bahs-i evsâf-ı cemâlin güft u gûyundur garaz
Her köşeden gönül ehlinin bir araya gelmesinden maksat.
Senin güzelliğinden bahsetmek ve dedikodunu yapmaktır.

Gonçeyi vasf eylese Yahyâ dehânındır murâd
Sünbüli hoş-bûyu medh eylerse mûyundur garaz
Yahyâ'nın goncayı anlatmasından murâdı, senin ağzındır!
Hoş kokulu sünbülü medhetmesinden maksadı da saçındır.

GAZEL 11

Mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ûlün
Mescidde riyâ-pîşeler etsün ko riyâyı
Meyhâneye gel kim ne riyâ var ne mürâyî
Koy, kendisine gösterişi sanat edinmiş olanlar, mescide gösteriş etsinler! Sen meyhâneye gel! Burada ne gösteriş, ne de gösterişçi var!

Ey câm-ı safâ tâlibi beyhûde uzatma
Cümle bile defn eylediler câm-ı safâyı
Ey sâf şarapla dolu kadeh arayan kimse, sâf şarapla dolu kadehi, hep bile defneylediler.

Redd etmiş iken yâr rakîbi eşiğinden
Gelmiş osiyeh-rû yine gördün mü belâyı
Sevgili, rakîbi eşiginden uzaklaştırmışken o kara yüzlü gene gelmiş! Belâyı gördün mü?

Def'edemedik çeyş –i gamı sa'y ede gördük
Tedbîr ne mümkin boza takdîr-i Hudâyı
Gam askerini, ne kadar çalıştıksa da def'edemedik. Tanrının takdirini bozmak mümkin?

Yahyâ nice âvâre-i aşk olmayayım ben
Dilberse güzel dilse nihayetde hevâyı

Ey Yahya, ben nasıl aşk âvâresi olmayayım? Gönül son derece havâyî, gönlümü kapanda güzel!

GAZEL 12

Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün

Urdun cefâ taşın sen divane mi sandın beni

Zencîr'ne bend eyledin uslana mı sandın beni

Cefâ taşını vurdun, beni divane mi sandın? Zencirine bağladın, beni uslanır mı sandın?

Ma'mur edip mülk-i dili yapmadın eski menzili

Tamîri kâbil olmayan virâne mi sandın beni

Gönül mülkünü onarıp, o eski konağı yapmadın! Beni onarılması mümkin olmayan virane mi sandın?

İhsâna derman yok dedin gayri güzeller çok dedin

Her şem'-i bezme tolaşur pervâne mi sandın beni

İhsâna derman yok dedin! Başka güzeller çok dedin! Beni her meclisin mumu etrafında dolaşan pervane mi sandın?

Feryâdımı işitmedin râh-ı vefâya gitmedin

Bir âşinalık etmedin bîgane mi sandın beni

Feryâdımı işitmedin! Vefâ yoluna gitmedin! Bir tanıdıklık etmedin? Beni yabancımı sandın?

Yahyadan eylersin ibâ feryâdın anlarsın hevâ

Sâkî mey-i engâr ile mestâne mi sandın beni

Yahyâ'dan sıkılırsın! Feryadını hava sanırsın! Ey sâki beni üzüm şarabiyle sarhoş mu sandın?

GAZEL 13

Mef'ulü Mefâ 'ilü Fe'ûlün

Çeşmimde hayâlin geleli h' âb mı kaldı

Ya hicrin ile ağlamadan âb mı kaldı

Gözümde, hayâlin geleli, uykumu kaldı? Ya ayrılığından dolayı ağlamaktan gözyaşı mı kaldı?

Aşk âteşi cânâ beni yandırdı kül etdi

Yanmağa sana sûz-ı dili tâb mı kaldı

Ey can. aşk ateşi beni yandırdı, kül etti. Gönlüm ateşini sana anlatmağa derman mı kaldı?

Aşkın beni âvâre edüp derbeder etdi

Kûyunda yüzüm sürmedüğüm bâb mı kaldı

Aşkın beni âvâre edip, derbeder etti. Köyünde, yüzümü sürmediğim kapı mı kaldı?

Çîn-i hat u çâh-ı zakanın hûb bilür dil

Bir yuyulmadık lücce vü girdâb mı kaldı

Gönül, saçını kıvrımını ve çene çukurunun derinliğini güzel bilir! Yuyulmadık bir dalga ve girdâb mı kaldı?

İhvân-ı zamandan seni Yahyâ bir anar yok

Nâz eyleyecek âdeme âdeme ahbâb mı kaldı

Ey Yahyâ, zamanın dostlarından seni bir anar yok! Naz eyleyecek adama bir ahbâb mı kaldı?

GAZEL 14

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün

Subh-demm beccellerine ki gıdâ vire hezâr

Benzer o mutrıba kim ala ele mûtrıba kim ala ele mûsîkâr

Bülbüller ağzına öyle gıda versin ki, eline sazını almış, bir çalgıya benzersin.

Âşiyan mahfedilür var ise gül cami'inün

Hem-zebân bir nice tıfl andan olur nagme –güzâr

Gülün mekânı bülbülün yuvasına yakın bir yerdedir. Bülbül ile aynı dili konuşan yavruları bu yuvada büyürler.

lâle dâg-ı siyehin saklayamaz bir hafta

Âşık elbette ider sûz-ı derûnın izhâr

Lâle, içindeki siyahlığı bir hafta bile saklayamaz. Elbette, aşık da gönüldeki sevdayı hemen açığa vurur.

Vakt-ı güldür gelünüz fursatu fevt itmeyelüm

Sanmanuz kim bize bâki ola eyyâm-ı bahâr

Gül mevsimdir, gelin bu fırsatı kaçırmayalım. Bu bahar günlerinin bize bâki kalacağını sanmayın.

Gül ü mül bezmine meyl itme sözün tut, Yahyâ

Ne cefâ-dîde-i hâr ol ne gam-âlûd-ı humâr

Ey Yahyâ, gel sözümü tut bu gül ve şarap meclisine fazla itibar etme, böylece dikenin cefasından ve şarabın gamına bulaşmaktan kurtulmuşsun olursun.

GAZEL 15

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün

Eyler nevâ hezâr nesîm-i bahâr eser

Hoşdur hevâ-yı bâg güzel rûzgâr eser

Bahar yelleri eser, bülbül öymeye başlar. Bahçelerin havası ne hoştur, ne güzel rüzgâr eser.

Yârun ayagı tozına ugrar meger sabâ

Gül-zâra armaganla gelür müşg-bâr eser

Sabah rüzgârı sevgilinin ayağının tozuna uğramıştır; gülbahçesine misk kokulu armağanlar getirir.

Bir hisse alı gör nefehât-ı cemâlden

Hakkun nesim-i rahmeti leyl ü nehâr eser

Gönül hep kararsız olsa da üzülecek bi şey yok. Gönülde aşk ve karasızlık yelleri eser.

Dil bî- karar olursa da hem-vâra gam degül

Dilde hevâ-yı aşk hele ber –karâr eser

Ey Yahyâ, şu fakir gönlümü yıkmak isteyen, bundan vazgeçsin, sakınsın. Çünkü eğer âhımın yelleri eserse, şimşeklerle birlikte eser.

GAZEL 16

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

Bir birine girdiler dûlâblarla âblar

Ablar gâlib olunca döndüler dûlâblar

Sularla dolablar birbirine girdi. Sular galip gelince dolaplar dönmeye başlar.

Ey melâhat bahrı nâfı sâba vasf itmese

Ugramazlardı göbek burmasına gird-âblar

Sabah rüzgarı bu güzellik denizinin göbeğine böyle değmeseydi, gırdablar böyle durmazdı.

Ârızı üzre ser-i zülfi düşer mıkrâzdan

Gûyiyâ dil-ber kitâb-ı hüsnini i'râblar

Zülfü, sanki makasla kesilmiş gibi yanağınınüzerine düşer. Öyle ki o sevgili, güzellik kitabının sayfalarını gösterir.

Kalmışuzdur bâdenün keyfiyyetin idrâkden

Aklumuz âlmışdur ey sâkî o la'l-i nâblar

Şarabın mahiyeti nedir, bunu anlamaktan aciz kalmışız ey sâki, sâf lâl. Aklımızı öyleyse, ne başımızdan almıştır.

Tertev-i ruh - sâr-ı sâkî şu'le-i câm-ı şerâb

Ayşa âgâz eyle Yahyâ geçmedin meh- tâblar

Bir yanda sâkinin yanağının aydınlığı, diğer yanda şarap kadehinin parlaklığı. Ey Yahyâ mehtâblar sona erden, sarhoş olmaya bak.

GAZEL 17

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün

Zühd ü riyâ metâ'ını yârâna satmanuz

Anlara ol kumâş çıkışmaz uzatmanuz

Dostlara, gönül ehli olanlara zahitlik ve iki yüzlülük malını sarmayınız. O kumaş onlara yakışmaz, boşuna ölçüp biçmeyiniz.

Az âb u tâb virmedi bezm-i muhabbete

Mecnûn-ı nâ-murâdı da yâbana atmanuz

Muhabbet meclisine az aydıklık vermedi o murâd alamamış mecnûn'u da yabana atmayınız.

Besdür ruh u lebi bize anman gül ü mülü

Bi'llâhi câm-ı ayşumuza zehr katmanuz

Sevgilinin yanağı ve dudağı bize yeterlidir. Gülü ve şarabı hatırlatıp da boşuna kadehimize zehir katmayınız.

Rez tuhterini sâkî-i devrâna buldurun

Böyle şeb-i dırâzda gussayla yatmanuz

Üzümün kızını, kadehten döndüren sâkiye buldurunuz ve bu uzun gecelerde gam ve keder içinde yatmayınız.

Ham itdünüzdi kâmet-i Yahyâyı yâ gibi

Lâzım mı tîr-veş anı yâbâna atmanuz

Şu Yahyâ boyunu yay gibi ettiniz, iki büklüm eylediniz. Onu böyle ok gibi yabana atmanız gerekli miydi?

GAZEL 18

Mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ûlün

Açulmadun incitdi seni zârı hezârun

Ey gonçe-i ter gönli misi bülbül-i zârun

Bülbülün inleyizi sen incitti de açılmadın, ey körpe gonca. Yoksa sen bülbülün gönlü müsün?

Bülbüller öter güller açık sâd gönül yok
Hiç böyleliliğin görmemişiz fasl-ı bahârun
Bülbüller öter, güller açılmış. Ama neşeli bir tek gönül yok.
Bahar mevsiminin
hiç böyleliliğini de görmemişiz.

Âgâzı güzel eyledik ey bülbül-i şeydâ
Hoş gelmedi ammâ dil-i pür -şevka karârun
Ateş içinde yanan gönüllere, bulduğumuz nağme makam pek hoş gelmese de, ey çılgın
bülbül biz yine de güzel ötüp durduk.

Hâlün ideli gamze-i hûn - hâra tekarrüp
Hûn itdi dilin nâfçe-i müşg-i Tatarûn
Senin benlerin gam dökücü gamzelerine yaklaştıkça. Tatar miskinin gönlünü kan içinde bıraktı.

Yahyâ ko dili pârelesün lâle - sıfat yâr
Gül-zâr-ı gamun revnakıdur kalb-i figârun
Ey Yahyâ, bırak sevgili gönlünü paralasın gül gibi. . . Senin o praça parça olmuş gönlün gam gülzarının süsüdür, aydınlığıdır.

GAZEL 19

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün
Âdem sayılmaz oldu kapunda gedâlarun
Yok mı hisâbı padîşehüm mübtelâlarun
Artık kapındaki dilencilerin adam yerine konulmaz old. Ey sultânım, sana müptelâ
olanların hesabı hiç sorulmayacak mı?

Dil gitti gerçi yirine kondu hezâr-ı gam
Bİri gider bini gelür oldu belâlarun
Gönül gitti amyerine gam bülbülü gelip kondu. Belâların biri gider biri gelir oldu.

Dil pûr-heves nesîm-i bahâr ise hoş-nefes
Çık bâga kim güzelliği vardur hevâlarun
Gönül arzular içinde, bahar rüzgarı esip duruyor. Bağa çık ki havaln doyulmaz güzleliği vardır.

Cân nakdini alup nudular revâ mıdur
Resn-i vefâyı bilmedügi dil-rübâlarun
Can akçelerini alıp da böyle boşa harcamaları reva mıdır? bu, dilberlerin vefa duygusunu bilmediklerinin kanıtdır.

Yahyâdan özge kimseye tekeyleme vefâ
Kâ'ildür ol ne denlü olursa cefâlarun
Yahya senin bütün cefaların katlanır yeter ki ondan başka kimseye vefa gösterme.

GAZEL 20

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün
İrdi bahâr sen dahi şâd olmadun gönül
Güllerle goncalarla küşâd olmadun gönül
Bahar oldu sen yine de neşelenmedin gönül. Güller, goncal açıldı sen açılıp ferahlamadın gönül.

Ol şâh-ı hüsn nice bilür kıymetün senün
Bâzâr-ı aşk içinde mezâd olmadun gönül
O güzeller sultanı senin mıymetini nasıl da biliyor. Aşk pazarında alınıp satılmadan gönül.

Fevt itme nâ-murâdlıgun bârî neşvesin
Çün bâde -nûş-ı bezm-i murâd olmadun gönül
Murat alamamış olmanın neşvesini de yabana atma. Hiç olmazsa arzular meclisinin kadehinden içmemiş oldun gönül.

Bîgânelikle yâd ider oldu râkîbi yâr
Şükr it cenâb-ı Hakka ki yâd olmadun gönül
Sevgili, rakibi ilgisizlikle suçlari onu böyle hatırlar. Cenab-ı Hakk'a şükürler et ki seni böyle hatırlamıyor.

Ol şâh-ı hüsnün iremedük pây-ı bûsına
Yahyâ gibi ki hâk - nihâd olmadun gönül
O güzellik sultanının ayağını öpmek nasib olmadı. Ey gönül sen de Yahya gibi toprak mizaçlı olamadın.

GAZEL 21

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün
Geyinüp sürh libâs içine âl üstine gül Jâleden câmesinün dizdi le'âl üstine gül -*Gül, kırmızı üstüne kırmızılar giyinmiş, elbisesinin üzerine de çiğ tanelerinden inciler dizmiş.* -

Nahl-bend oldı meger sahn-ı gülistânda nesîm
Turmadan dizmededür bu nice dâl üstine gül
Sabah rüzgârı, bahçede, fidanın hizmetkârı olmuş. Onun dallarının üstüne gül dizip duruyor.

Sahn-ı gül-zârda bir hûb kinârda cûda
Câmesin tâzeleyüp serdi nihâl üstine gül
Gül bahçesinde, bir köşede, o güzel, elbisesini değiştirdi fidanın üzerine güller serdi.

Sarınup şâl sokınmış gül o nahl-i mevzûn
Câmesin tâzeleyüp serdi nihâl üstine gül
O endamlı fidan, şala sarınmış, güller sokunmuş. Seyredin ki şal üstüne gül nasıl da yakışmış.

Hüsnine haylice magrûr göründi Yahyâ
İnledür bülbüli kalursa bu hâl üstine gül
Ey Yahyâ, o sevgili güzelliğine hayli mağrur görünüyor. Eğer o gül böyle devam ederse bülbülü çok inletecek.

GAZEL 22

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün

Mümkin mi mest-i gamze-i cânâne olmayam
Mest olanı sevem yine mestâne olmayam -Sevgilinin *gamzesinin sarhoşu olmamam mümkün mü? Sarhoş olanı sevip de sarhoş olmamak mümkün mü?*

Hep rûy-ı lutfdur görinen ehl-i meclise
Ben şem'-i hüsnüne nice pervâne olmayam
Mecliste görünen hep lütf dolu yüzüdür. Ben onun güzel yüzünün aydınlığına nasıl pervâne olmayayım?

Kasdım bu âşinâlık idem ehl-i zevk ile
Erbâb-ı şevkdan yine bigâne olmayam
Benim maksadım zevk ehli ile bir arada bulunmaktır. Aşk ehlinden uzak kalmamaktır.

Re'yim bu bend-i zülfe çekerse gönül beni
Uymayam ana ben dahi dîvâne olmayam
Bu gönül, beni çekip onun zülfüne esir etmeye çalışırsa, ona uymayayım ki deli olmayayım.

Kendüm bilelden oldum esîri güzellerün
Yahyâ olur mı ol şeh-i hûbâna olmayam
Ben kendimi bildim bileli güzellerin esiriyim. Ey Yahyâ, hâl böyle iken o güzeller sultânına nasıl esir olmayayım.

GAZEL 23

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

Mey midür sâki midür mest-i harâbı inleden
Sen misin ya aşk mı mutrıb rebâbı inleden
Yıkılasıya içmiş sarhoşu inleten sâki mi yoksa şarap mıdır? Be rebabı inleten çalgıcı mı aşk mı yoksa sen misin?

Aglamazdı sîh-i mihnet dildüginden bağrını
Âteş-i sûzân-ı aşkundur kebâbı inleden
Mihnet şişi onun bağrını deldiğinde ağlamamıştı. O kebabı inleten senin aşkının yakıcı ateşidir.

Mûrı gör gendümle ayş eyler şikâyet eylemez
Ârzû-yışehd ü şekkerdür zübâbı inleden
Karıncayı gör ki buğday ile yetinir de şikâyet eylemez. Sineği inleten, bal ve şeker arzusudur.

Seng-diller doymaya çarh-ı sitem-ger cevrine
Gussa-i devrân degül mi âsiyâbı inleden
Sitem dolu feleğin cevrine gönlü taş olanlar doymazlar çünkü değirmeni döndüren, onu inleten devranın dertleri, sıkıntılarıdır.

Bir gözi bîmârun ey Yahyâ teb-i hicrânıdur
Bister-i gamda dil-i pür-ıztırâbı inleden -Yahyâ, bir baygın *bakışlının ayrılığının hastasıdır. Gönlü ızdırapla dolu olan âşığı gam yataklarında inleten odur.*

GAZEL 24

Mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ûlün

Hercâ'îye dil virme ki âvâre olursun
Dermân bulımazsın kati bî-çâre olursın -Hercâî olana gönül *verme, kararsız olursun*; *derdine derman bulamaz, bîçâre olursun.*

Bir pâre safâ üzre ol âyîne-i dil
Her seng-dile düşme ki bin pâre olursın

Ey gönül aynası, bir parça saadet için, sakın taş kalplilere düşme, düşer parça parça olursun.

Dirsin ki nice vâsıl olur dil-bere âşık
Gam çekme gönül yalvara yalvara olursın
Âşık, sevgiliye nasıl kavuşur diye soruyorsun. Ey gönül gam çekme, yalvara yalvara kavuşursun.

Her gün ki görünsen olur ol gün bize bayram
Cânâ ne aceb dil-ber-i meh-pâre olursın
Ne zaman görünürsen, bizim için bayram olur. Ey sevgili, sen ne tuhaf bir ay parçasısın. (Ramazanın sona erip, bayramın başlayabilmesi için yeni ayın görünmesi lâzımdır.)

Hûnî gözi kim hançer-i tîg ile oynar
Yahyâ ana ulaşma ki pür-yâre olursın
Onun kanlı gözleri kılıç ve hançerle oynar. Ey Yahyâ, sakın ona yaklaşayım deme, baştan ayağa yaralanırsın. -

GAZEL 25

Mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ûlün
Sevdâ-yı ser-i zülfüni elden komam ey mâh
Ser-rişte-i aşk eldedür el-minnetü li'llâh
Ey ay yüzlü, zülfüne sevdalanmaktan vazgeçmem. Çok şükür Allah'a ki aşk ipinin ucu benim elimdedir.

Aşkun nice düşvâr idügin her kişi bilmez
Bir ben bilürin çekdügimi bir de bir Allâh -Aşkın insanı ne *hallere düşürdüğünü her insan bilemez. Benim çektiğimi bir ben bilirim, bir de Allah bilir.*

Her gice neler çekdügimi künc-i belâda
Dünyâlara her subh yayar âh-ı seher-gâh
Belâ köşelerinde, her gece neler çektiğimi, seher vaktinin âhı bilir ve bunu bütün dünyaya yayar. (Sabah vaktinin âhı ile güneşin doğuşu kastediliyor.)

İncinmez idüm çıkdugına hâne-i tenden
Cân olsa eger nâvek-i cânân ile hem-râh
Eğer can, sevgili ile onun okları ile yoldaş olabilseydi, bedenimden çıkıp gitmesine asla üzülmezdim.

Hem âh iderin kaçdugına ben o mâhun
Hem havf iderin anı Yahyâ tuta ol âh
Ben hem o ay yüzlünün kaçıp gittiğine âh ederim hem de bu âhın onu tutmasından korkarım.

GAZEL 26

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün
Bir dil-rübâya düşdü gönül mübtelâsı çok
Aşkın safâsı yok değil ammâ cefâsı çok
Gönül vurgunu olan bir sevgiliye (gönül kapana) düştü. Aşkın safâsı yok değil ama cefâsıda çok

Şehr-i cemâl o gamze vü ebrû vü hâl ile
Hakkâ ne rây-ı dilkeş olur dilrübâsı çok
O yan bakış o kaş o ben ile güzellik şehri doğrusu sevgilisi çok ne kadar gönül acısı bir yer olur

Bin câna vermeye nolâ bir bûsesini yâr
Az olıcak metâ olur anın bahâsı çok
Sevgili(dost) bir öpücüğünü bin cana vermezse nolur? Bir mal az olunca değeri fazla olur

Hiçbir belâ mı var ki gönül anı bilmeye
Seyyâh-ı bî karârın olur âşinâsı çok
Gönülün bilmediği hiçbir bela var mıdır? Elbette yerinde duramayan yok onun tanıdığıda çok olur

Zülf-i siyâh-ı yârda var sâd-hezâr çîn
El çek tolaşmadan ana Yahyâ hatâsı çok
Sevgilinin siyah zülfünde yüzbin kıvrım vardır. Ey Yahyâ ona dolaşmadan el çek, bu sözün hatası çoktur

GAZEL 27

Mefâ'ilün / fe'ilâtün / mefâ'ilün / fe'ilün
Reh-i taleb tutalım kûyğı dilrübâ diyerek
Safâ vü mihnete yâ hû vü merhabâ diyerek
Safâ ile mihnetine bazen yâ hû ve merhabâ diyerek gönlümüzü kapan sevgilinin köyüne doğru yolu tutalım

Getürdük ey dil-i âvare sineye bir bir
Ne denlü gussa vü gam varsa âşinâ diyerek
Ne denli gam ve keder varsa tanıdık diyerek ey âvâre gönül bir bir sineye getirdik

Şikenc-i turra-i müşkînine esîr oldu
Belâya uğradı dil zülfine belâ diyerek
Gönül zülfüne evet deyerek belâya uğradı. Misk kokulu saçının kıvrımına esir oldu

Hudâ kerimdir elbette eylemez mahrum
Murâdına erişür her kişi hudâ diyerek
Allak kerimdir elbette mahrum eylemez! Her kişi Allah deyerek muradına erişir

Açılmadıysa gönül günc-i hücrede Yahyâ
Kenâr-ı gülşene çık şi'r-i dilküşâ diyerek
Ey Yahyâ gönül odanın köşesinde açılmadıysa gönül açıcı şiir söyleyerek bahçeye doğru çık!

GAZEL 28

Mefâ'ilün / fe'ilâtün / mefâ'ilün / fe'ilün
Safâ-yı hâtırım oldur seni safâda görem
Bu ben belâ-keşi hicrânına vefâ da görem
Bu belâ çeken ben senden ayrı kalmakta vefâlı seni ya safâda görsem hatırım hoştur

Hemîşe hurrem ü handân u şâdumân olasın
Hemîşe gonçe-i ikbâlini küşâde görem
Daima mutlu güleç ve neşeli olasın! Bahtının goncasını daima açık görem

Hilâl gibi terakkide mâh-ı tâbân ol
Fürûğ-ı hüsnüni günden güne ziyâde görem
Hilal gibi gelişerek ay ol! Güzelliğinin parlaklığını günden güne artmış görem

Ne zevkdır ne safâdır ne hazdır ey sâkî
Seher humârdan açup gözümü bâde görem
Ey saki eğer seher vakti gözümü açıpta şarabı görürsem ne zevktir he hazdır ne safâdır

GAZEL 29

Mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ûlün
Sâkîye dinüz bezme yine bâde getürsün
Bir bir hep unutduklarımız yâda getürsün
Sâkîye deyiniz meclise yine şarap getirsin! Hep unuttuklarımızı bir bir hatırlasın

Gül gibi sunup her birine câm-ı lebâleb
Bezm ehlini bülbül gibi feryâda getürsün
Her birine gül gibi ağzına kadar dolu kadeh sunarak meclistekileri bülbül gibi feryada getirsin

Mecnûn gibi yabana giden bu'l-heves-i aşk
Hall etmedüğı müşkili üstâda getürsün
Aşka hevesli çocuğu mecnun gibi çöle giderse çözemediği müşkülü ustaya getirsin

Cevr okları delsün der ise bağrını âşık
Kirpiklerini hâtır-ı nâşâda getürsün
Âşık eziyyet okları neşesiz bağrını delsin derse neşesiz gönlünün hatırına onun kirpiklerini getirsin

Makta'da edüp medh-i ser-i zülfini Yahyâ
Vasf-ı kad-i mevzûnını bâlâdâ getürsün
Yahyâ onun saçını son beyitte öğüp düzgün ve güzel boyunun vasfını yukarıya getirsin

GAZEL 30

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün
Ney gibi bir âşık-ı demsâz buldum kendime
Sırr-ı aşkı söylerem hemrâz buldum kendime
Kendime ney gibi dem çeken aşık buldum. Aşkın sırrını söylerim kendime bir sırdaş buldum

Her kişi bir kebk-reftârı şikâr etmek diler
Bende bir sayd idecek şeybâz buldum kendime
Her kişi bir keklik yürüyüşlü güzeli avlamak diler, kendime avlayacak doğan buldum

Ârzû eylerdi bir mahbûb-ı müstesnâyı dil
Bir münasip dilber-i mümtâz buldum kendime
gönül müstesna bir güzeli arzu eylerdi, kendime uygun seçkin bir dilber buldum

Çok görürler bir iki peymâne meynûş eylesen
Ben bu nüh hummun serâbın az buldum kendime
bir iki kadeh şarap içsen çok görürler ben bu dokuz küpün şarabını kendime az buldum

Günc-i gamda eğlenilmez gördüm ey Yahyâ bu şeb
Nâlemi tahrik edüp bir sâz buldum kendime
Ey Yahyâ bu gece gam köşesinde eğlenilmez gördüm iniltimi harekete geçirip kendime bir saz buldum

Şeyhülislâm Bahâyî

GAZEL

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün
Nâlân iden beni hat-ı sebz-i izârdır
Feryâd-ı andelîbe sebeb nevbâhardır
Beni inleten, yanağın üzerinde tâze biten sarı tüylerdir.
Bülbülün feryadına sebep ise ilkbahardır.

Azm itdi kişver-i ademe cân-ı mübtelâ
Aşkın ilâcı gördi ki terk-i diyârdır
Tutkun can, yokluk mülküne doğru yola çıktı.
Gördü ki aşkın ilâcı, memleketi terketmektir.

Şol câme-i belâ k'ola berdûş-ı ehl-i derd
Bu âşık-ı belâ-zedenen müsteârdır
Dertlilerin omuzundaki "belâ" elbisesi: bu belâya uğramış âşıkın ödünç aldığı şeylerdir! "Belâ" kelimesi hem dert, hem de Elest Meclisindeki "Belâ"= Evet sözü mânâsında kullanıldığından mânâsını bir de o şekilde düşünmelidir.

Yârın, tecelliyâtın sad-gûne eyleyen
Âyîne-i dilimde olan inkisârdır
Sevgilinin tecellîlerini yüzlerce çeşit eyleyen, gönül aynasın daki kırıklıktır.

Âhır bu cism-i zerd ü nizârı tebâh iden
Mânend-i şem' girye-i bî-ihtiyârdır
Sonunda, mum gibi, bu sarı ve zayıf cismi telef eden, yok eden, istemeden ağlayışımdır. Elimde olmaksızın ağlayışımdır.

İ'câz-ı aşkdır bu ki âyîne-i dilim
Pâmâl-i cevr iken de yine gubârdır
Bu aşkın mucizesidir: gönlümün aynası zulmün ayakları altında ezilirken bile tozdur. Toz-toprak içindedir.

Vâr olsa eşk-i çeşm-i Bahâyı aceb değil
Bisyâr olan güherse de bî-i'tibârdır
Bahâyfî'nin gözünün yaşı yere düşüp hakaret görse şaşılmaz! Elbette cevher çok olursa, değersizdir!

GAZEL

Müft'ilün Mefâ'ilün Müft'ilün Mefâ'ilün
Gelse nesîm-i subh ile müjde şeh-i bahardan
İtse halâs bülbüli mihnet-i intizârdan
Baharın şahından sabahın meltemi ile müjde gelse de bülbülü bekleme eziyetinden kurtarsa!

Kırmızı dest-mâlini alsa ele arûs-ı gül
Silmege eşk-i bülbüli zahm-ı cefâ-yı hârdan
Gül gelini, dikenin eziyet yarasından dolayı bülbülün gözyaşını silmek için kırmızı mendilini ele alsa!

İrdi kemâle sâkıyâ cûş-ı mey-i hum murâd
Kurtulamaz mı dil dahı keşmekeş-i humârdan
Ey sâkî, murâd (arzu) küpünün coşması tamamlandı!
*Gönül mahmurluğun karışıklığından da kur*tulama

Harman-ı hüsni eyleme mâye-i cevr-i bî-dilân
Ey gül-i ter sakın sakın sûz-ı dil-i hezârdan
Güzellik harmanını âşıkların sıkıntısının mayası eyleme!
Ey taze gül, bülbülün gönlünün yakışından sakın sakın!

Merhem-i lutfın itmesün yâr Bahâyiyâ dırîğ
Geçmeye tâ ki riş-i gam câna dil-figârdan
Ey Bahâyî, sevgili lütuf merhemini esirgemesin!
Böylelikle yaralı gönülden câna gam ipliği geçmesin!

GAZEL

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün
Tağıtdın hvâb-ı nâz-ı yârı ey feryâd neylersin
İdüp fitneyle dünyâyı harâb-âbâd neylersin
Ey feryâd sevgilinin nâz uykusunu dağıttın neylersin?
Dünyayı fitneyle harâbeye çevirip neylersin?

Dil-i mecrûhuma rahm eyle kalsun dâm-ı zülfünde
Şikeste-bâl olan murğı idüp âzâd neylersin
Yaralı gönlüme acı zülfünün tuzağında kalsın!
Kanadı kırılmış kuşu serbest bırakıp neylersin! ?

İdersin gerçi her derde tabîbim bir devâ ammâ

Cünûn-ı ehl-i aşk olunca mâder-zâd neylersin
Ey tabibim, her derde bir deva eylersin gerçektir ama
aşk ehlinin deliliği anadan doğma var ise neylersin! ?

Varup gîsü vü zülf-i yân biri birine katdın
Yine bir fitne tahrik eyledin ey bâd neylersin
Ey rüzgâr, yine bir fitne harekete geçirdin!
Varıp sevgilinin saçını ve örüğünü birbirine kattın!
Neylersin! ?

Şehîd-i tîğ-ı aşk-ı yâr dirse cümle-i âlem
Urup şemşîre dest ey gamze-i cellâd neylersin
Cümle âlem, "sevgilinin aşk kılıcıyla şehid olmuştur"
derse ey cellâdın yanbakışı kılıca er vurup da neylersin! ?

Güzel tasvir idersin hâl ü hatt-ı dilberi ammâ
Füsun u fitneye geldikde ey Bihzâd neylersin
Ey Bihzâd (ey ressam) gönlü kapan sevgilinin yüzündeki
tüyleri ve benini güzel tasvir eylersin ama büyü ile fitneye
sıra gelince neylersin! ?

Bahâyi-veş değilsin kâbil-i feyz-ı safâ sen de
Tekellüf ber-taraf ey hâtır-ı nâşâd neylersin
Ey neş'esiz olan hâtır sen de Bahâyî gibi rahatlığın
bereketine kabiliyeti olmayan birisin teklifi resmiyeti bir
yana bırakalım neylersin! ?

GAZEL

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün
Ruhından dûr idüp bâd-ı sabâ züifün duhân-âsâ
Füzûn eyler fürûg-ı şem'i hüsnün şem'i cân-âsâ
Sabah rüzgârı, yanağının üzerindeki zülfünü, bir dumanı
dağıtır gibi dağıtıyor.
Ve böylece güzelliğinin mumunun parıltısını can mumunun
yanışı gibi artırıyor.

Erersin devlet-i pâbûs-ı yâra ey gönül bir gün
Hemân sen dergehinde hâk-sâr ol âsitâne-âsâ
Ey gönül, sevgilinin ayağını öpme saadetine belki bir gün
ulaşırsın: yeter ki sen onun kapısının eşiğinin toprağı ol.

Nihâi-i tâzesin neşv ü nemâ hengâmıdur şimdi
Ko rû-mâl eylesin dil pâyine âb-ı revân-âsâ
Sen körpe bir fidansın ve bu günler senin gelişip büyüme
çağındır. İzin ver de gönül bir akarsu gibi gelip ayağına yüz
sürsün.

Senin tîr-i hadeng-i cân-sitân-ı dil-şikâfındır
Ten-i zârımda yer yer sayılan hep üstünhâ-âsâ
Zayıf ve bitkin tenimde yer yer görülüp de sayılan şeyler,
kemiklerim değil, senin can alan, gönül paralayan
oklarındır.

Mahabbet kâr-zârında Bahâyî cân-sipâr ol kim
Hayât-ı tâze-bahş-ı cân ü dildür aşk cân-âsa
Ey Bahâyî, muhabbet savaşında canını feda et.
Çünkü aşk da can gibi insana yeniden hayat verir.

GAZEL

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün
Dilimde bulmadı cây-ı karâr cûy-ı ümîd
Gülüp açılmadı mânend-i gonce rûy-ı ümîd
Ümit ırmağı, gönlümde karar kılacak bir yer bulamadı
Ümidin yüzü, gonca gibi gülüp açılmadı.

Misâl-i nefha-i gül mâye-i zükâm oldı
Meşâm-i cânıma ol dem ki erdi bûy-ı ümîd
Ümidin kokusu, gül kokusu gibi canımın burnuna ulaşınca,
(şifa olacak yerde), nezle olmama yol açtı.

Olursa cilve-ger-i câm bezm-i istiğnâ
Garîb neş'e verir bâde-i sebû-yı ümîd
Ümit testisinin şarabı, dünyaya değer vermeyenlerin
meclisinde alışılmadık bir lezzet kazanır, değişik bir neşe
verir.

Olursa hıtta-i mülk-i dilümde şehrâyîn
Yine açılmaya dükkân-ı çarsû-yı ümîd
Gönül mülkünün ülkesinde şehrâyîn olursa,
ümîd çarşısının dükkânları yine açılmasın.

Eder gürîz tutan nâ-murâdlık semtin
O râhtan ki ola müntehâ-yı kûy-ı ümîd
Muradını alamamış isteklerine kavuşamamış insanlar,
ümit köyüne giden yola girmekten kaçınırlar

Bahâyî gam yeme çevgân-ı âhın anı kapar
Kıbâb-ı çerhe de âvîze olsa gûy-ı ümîd
Bahâyî üzülme, gam yeme. Ümidin topu, feleğin kubbesine asılmış bile olsa, senin âhının çevgânı onu bulup kapacaktır.

GAZEL

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün
Nükhet-i zülfü ki bir şeb ola mihmân-ı nesîm
Yeniden rûh bulur kâleb-i bî-cân-ı nesîm

Sevgilinin zülfü, bir gececik sabah rüzgârının misafiri olsa, bu rüzgârın cansız bedeni, yeniden ruh ve hayat bulur.

Uğrasa gülşene bî-tuhfe-î hâk-i reh-î yâr
Hâr elinden ola sad çâk girîbân-ı nesîm
Eğer sabah rüzgâr, sevgilinin ayağının tozundan bir armağan almadan gül bahçesine girerse, o bahçedeki güllerin dikenleri onun yakasını parça parça eder.

Var ise hâk-i reh-i yâra cebîn-sây olmuş
Müşg-rîz oldı yine zülf-i perişân-ı nesîm
Sabah rüzgârının perişan saçları yine misk kokuları saçmaya başladı. Öyle anlaşılıyor ki o, sevgilinin yolunun tozuna toprağına alnını sürmüş.

Güzer ettikçe senün turra-i pür-çîninden
Pür olur nâfe-i Tâtâr ile dâmân-ı nesîm
Ey sevgili, eğer senin kıvrım kıvrım zülfünün tellerinin arasından geçerse, o sabah rüzgârının eteği Tatar miskiyle dolar.

Ey Bahâyî dil-i bülbülde komuştur sûzu
Gülşene tâb veren âteş-i pinhân-nesîm
Ey Bahâyî, şu sabah rüzgârında gizli bir ateş var. O, bu ateşin aydınlığını gül bahçesine, yakıcılığını da bülbülün gönlünü vermiş.

GAZEL

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün
Ol melek-tal'at ki zîbâlıkda yeğdür hûrdan
Sanki dest-i kudret anı yaradıpdur nûrdan
O melek yüzlü, hûriden üstündür. Sanki Kudret Eli, onu nurdan yaratmış gibidir.

Şerbet-i la'l-i lebiyle câm-ı Cem'den fâriğüm
Sunma sâki mey ki mestüm ol gözi mahmûrdan
Onun dudağının lâl renkli şarabına kavuştuğumdan beri Cem'in kadehinden el çektim Ey saki, bana artık içki sunma: ben o baygın gözlü güzelden mest olmuşum.

Tûtî-i râz-ı dili şevk ile gûya ettirir
Ol mücellâ sîne bir âyînedür billûrdan
O parlak sîne sanki billûr bir aynadır. Onun için gönlüm, içindeki sırları dile getiren bir papağan oldu.

Perteviyle ehl-i aşkı yandırur pervâne-veş
Görünen gerden değil bir şem'dür kâfûrdan
Bu gördüğün gerdan değil, kâfurdan yapılmış bir mumdur. Çünkü ışığı ve aydınlığı ile aşk ehlini pervane gibi ateşe yakıyor.

Çıkdı cân tenden Bahâyî yâd-ı vasl-ı yâr ile
Ah kim çıkmaz hayâli hâtır-ı mehcûrdan

Ey Bahâyî, vuslat ümidi ile bu can bu tenden çıkıp gitti. Ama ne yazık ki onun hayâli bu yaralı gönlümden bir türlü çıkmıyor.

GAZEL

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün
Dil-i pür-âteş-i uşşâkdur çünkim harîdar
N'ola ol Yûsuf-ı hüsnüm olursa germ bâzârı
O güzellik Yusufunun pazarı böyle hararetli olursa şaşacak ne var? Çünkü onun müşterileri gönülleri yanan âşıklardır.

Bitürmez şûre-zâr-ı sînesinde âşık-ı zârın
Gül-i dâğ-ı belâdan gayri eşk-i çeşm-i hûn-bârı
Bu ağlayıp sızlayan âşığın kanlı gözyaşları, onun çorak bir toprağa benzeyen sinesinde ancak belâ yarasından ibaret bir gül bitirebilir.

Acep mi şerhalardan sînem üzre dallar salsa
Dıraht-ı gam ki hûn-âb-ı ciger nûşetmedir kârı
İşi gücü ciğerin kanlı suyunu içmek olan gam fidanının, gönlümdeki yarık ve dilimlerden dal budak salmasına şaşılır mı?

Sadâsın kûh dinlerdi figân ettikçe inlerdi
Benûm gibi değildi kûhken var idi gam hârı
Dağ deviren Ferhâd benim gibi değildi. Onun dert ortağı vardı. Dağ onun sesini dinler, feryadına cevap verirdi.

Ruh-ı rengîn ü la'l-i şekkerin vasfeder dâim
Bahâyî'nin nola rengîn ü şîrîn olsa eş'arı
Bahâyî'nin şiiri göz alıcı ve tatlı olursa buna hiç şaşırmayınız. Çünkü onun şiiri hep sevgilinin rengârenk yanağı ile şeker gibi dudağından söz eder.

GAZEL

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün
Sakın hâkisterim çiğnetme esb-i nâza bı-pervâ
Komaz elbette hâli aşk ocağım bu dil-i şeydâ
(Ey sevgili, aşkınla yanıp kül oldum), nâz atma sakın küllerimi pervâsızca çiğnetme: zira bu çılgın gönül, elbette aşk ocağını boş bırakmayacaktır.

O mürg-i âşiyân-sûz-ı belâdır dil ki yandıkça
Teni hâkisterinden mürg-i 'âlem-sûz olur peydâ
Gönül, öyle bir kuşa benzemektedir ki, o kuş bekâ içerisinde yuvasını ve kendisini yakmakta. Yandıktan sonra da, küllerinden (nağme ve feryatlarıyla) bütün dünyayı inleten (bir başka) kuş meydana gelmektedir.
(Burada 'Kaknüs' adlı bir masal kuşundan söz edilmektedir.)

Dil-i sûzânı zülf-i pür-hamında bî-karâr etme
Hazer kıl âteş-i has-pûşu tahrîk etmeden cânâ
Ey sevgili yanan gönülü o büklümlü saçlarında huzursuz edip hareketlendirme; üzeri çalı çırpı örtülü ateşle oynamaktan sakın!

Duhân-ı âh ile şem-i ruhundan tâzeler tâbın
Sönerse gam değil bâd-ı fenâdan dil çerâg-âsâ
Gönülün, yokluk rüzgârıyla bir kandil gibi sönmesi hiç de dert değil: çünkü o, ışığını âh'ının dumanıyla senin yanağının mumundan tazelemektedir.

Bahâyî âdeme gam sûretin göstermese gâhi
'Aceb mir'ât idi mir'ât-ı câm-ı pür-safâ hakka
Ey Bahâyî, bu parlak kadeh insana ara sıra neşe yerine gam görüntüleri vermemiş olsaydı, gerçekten harikulâde bir ayna olacaktı.

GAZEL

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün
Ruhından şem'-i meclis var ise şerm ü hicâb eyler
Ki pervâne perin ruhsârına daim nikâb eyler
(Ey sevgili) meclisin mumu her halde senin yanağının (parıltısından) utanmaktadır. Çünkü dâimi pervânenin kanadını yüzüne perde yapıyor.

Hücûm-ı cân-fürûşan-ı gam-ı dil-dârı görmüştür
Anınçün tîri cân almakta çâk böyle şitâb eyler
Sevgiliden gelen acı ve ızdırâba ca feda edenlerin acelesini gördüğü içindir ki, (onun) ok'a benzeyen bakışları da can almakta böylesine acele etmektedirler.

Giderse cûş-ı seylab-ı sirişkim bir zaman böyle
Esâsından bu deyr-i saht-bünyâdı harâb eyler
Eğer gözyaşı sel'imdeki coşup taşma böyle bir müddet sürecek olursa bu sağlam yapılı kiliseyi temelinden yıkıp harâb eder.
(Burada ki 'kilise'den maksat dünyadır)

Ham-ı zülfünde yârın dil o mürg-ı çâre-cûdur kim
Kemend-i dâm-ı sayyâd içre durmaz ızdırâb eyler
Gönül, sevgilinin saç büklümleri arasındaki görünümüyle avcının kemend halindeki tuzağına yakalanıp durmadan çırpınarak kurtuluş arayan bir kuşa benzer.

Bahâyî hâne-i ümmid kalmaz böyle der-beste
Nesîm-î lûtf eser elbette bir gün feth-i bâb eyler
Bâhâyî, ümit evi'nin kapısı böyle kapalı kalmakta devam etmez: bir gün elbette iyilik ve yardım rüzgârı esecek ve kapıyı açacaktır.

GAZEL

Ruhsâr-ı yârda hat-ı anber-şiken biter
İ'câz-ı hüsndür ki gül üzre çemen biter
Sevgilinin yanağında anbere benzeyen ayva tüyleri bitiyor.
Bu bir güzellik mucizesidir. Gül üzerinde yeşillik bitmektedir.

Düştükçe pâyine nem-i eşkimle hûn-ı dil
Bâğ-ı ruhında geh gül ü geh yâsemen biter
Onun ayağına gözyaşlarımla birlikte gönlümün kanı döküldükçe sanki yanağının bahçesinde bazen gül Bazen yasemin bitiyor.

Tûbâ sıfat hacâlet ile ser fürû eder
Nahl-i emel ki hâk-i dil-i zârdan biter
İnleyip duran gönül toprağında bitmiş şu emel fidanı sonunda utancından Tûbâ gibi başını eğecek baş aşağı olacaktır.

Gittikçe nefha-i dem-i üstâd-ı feyzile
Sahn-ı dilimde tâze nihâl-i Sühan biter
Bir üstad nefesi gibi bana esen bu feyiz rüzgarı gönül bahçemde taze bir şiir fidanı yetiştirmeye başladı.

Ser-sebz ü hurrem etti cihânı nesîm-i lutf
Bilmem Bahâyî tohm-ı ümîdüm kaçan biter
Lütûf fidanı dünyayı yemyeşil etti ona can verdi. Bahâyî senin ümit tohumun ne zaman yeşerecek?

GAZEL

Dünyâyı harâb etti o mestâne bakışlar
Ol çeşm süzüşler o gazâlâne bakışlar
O ceylan ve mestane bakışlar, o göz süzmeler dünyayı birbirine kattı, yerle bir etti.

Tâkat mı kor âdemde yerinden o kopuşlar
Ol rahş sürüşler o levendâne bakışlar
O yerinden kalkıp yürüyüşler, o at sürüşler, o levent bakışlar, insanda takat mı bırakır?

Âdemde tahammül mi kor ey gözleri âhû
Düzdîde nigâh ile o yâbâne bakışlar
Ey ceylan gözlü güzel o kaçamak gözlerle yabancılara bakışın insanda sabır ve dayanma gücü bırakır mı?

Bîgâne nazar dostlara elde de var mı
Hep sende midür yohsa bu bîgâne bakışlar
Başkaları da doslarına hep böyle kayıtsızca mı bakar, yoksa bu umursamaz bakışlar yalnız sana mı mahsustur?

Âlemde nazîrin yoğiken ey şeh-i hûbân
Bilsem kimedür yine bu hasmâne bakışlar
Ey güzeller sultanı senin şu yer yüzüzünde ne eşin ne de bir benzerin vardır. Yinede bu kavga arayan bakışlarının kime karşı olduğunu bilmiyorum

Nahcîre dokundu gibi çeşmin yine ey şûh
Bîhûde değildür o beyâbâne bakışlar
Ey nazlı güzel gözün yine bir av görmüşe benziyor. Çünkü o çöllere doğru bakışın boşuna değildir.

Hûn-ı dil-i pürhûn-ı Bahâyî'yi tüketti
Çeşminden o câdû-yı tatârâne bakışlar
Senin gözlerinin bir Tatar sihirbazı gibi bakışı Bahâyî'nin yaralı gönlünün kanını döktü, tüketti.

GAZEL

İtâb-ı la'l-i nâbından gönül pür-pîç ü tâb olmaz
Bilir kim kân-ı âteşten çıkan hançerde âb olmaz
Ey sevgili senin saf lâl'e benzeyen dudaklarından çıkan acı sözlerden gönül alınıp kırılmaz. Çünkü ateş madeninden çıkan hançerde su olmadığını bilir.

Yıkılmaz dil pey-ender-pey çekerken câm-ı âzârın
Bu bezmün bâde-nûşı mest olur ammâ harâb olmaz
Senin azarlamalarla dolu kadehinden gönül yıkılmaz. Çünkü bu meclisin sarhoşları ne kadar İçerlerse içsinler kendilerini kaybetmezler.

Aceb mi küştegân-ı kûy-ı dilber bî-şümâr olsa
Şehîdân-ı bela-yı aşka mahşerde hisâb olmaz
Sevgilinin evinin civarında hayatını kaybedenler sayılamayacak kadar çok olsada bunda şaşacak ne var? Çünkü aşk belâsına düşüp şehit olanlara mahşerde sorgu sual yoktur.

Sakınsın seng-diller pertev-i nûr-ı cemâlinden
Ki zûr-ı tâb-ı hüsne dil değil dağlarda tâb olmaz
Senin güzelliğinin nurundan etrafa yayılan parıltıdan taş kalülüler sakınmalıdır. Çünkü güzelliğinin ateşine gönüller değil dağlar bile dayanmaz

Bahâyî her ne emreylerse ol şâhenşeh-i hûbân
Ser-i teslîm-ü hâk-iaczden gayri cevâb olmaz
Ey Bahâyî o güzeller sultanı ne emrederse baş eğmek gerekir. Bunu kabul etmekten başka yapacak bir şey yoktur.

GAZEL
Bî-niyâz-ı tâc-ı devletdür ser-i abdâl-i aşk
Fark-ı ehl-i derde besdür sâye-i ikbâl-i aşk
Aşk ehlinin başı, maddî âlemin tacına muhtaç değildir. Onun başına aşk derdiyle gelen saadetin gölgesi yeterlidir.

Nâlesün âşık niçin eyler hem-âheng-i niyâz
Arz-ı hâl-i zâra yetmez mi lisân-ı hâl-i aşk
Âşık niçin feryâd eder, yalvarır, bir şeyler ister? Halbuki ağlayıp inleyenin durumunu anlatmaya 'hâl dili yetmez mi?

Mahrem-i bezm-i visâl olsa yine pervâne-veş
Vâkıf-ı âz-ı niyâz etmez zebânın lâl-i aşk
Aşk ile dilsiz hâle gelmiş insan vuslat meclisine girince tıpkı pervâne gibi bildiği sırları dile getirmez. Bu sırları dilinden bile saklar.

Lâne-i dilde aceb bilsem nice eyler karâr
Âteş-i dil-sûzdan yanmaz mı perr ü bâl-i aşk
Acaba aşk (kuşu) gönül yuvasında nasıl karar kılar nasıl barınır? Gönlü yakıp kavuran ateşten onun kolu kanadı yanmaz mı?

Hiçe satmışken metâ'-ı cânını oldun yine
Ey Bahâyî şerm-sâr-ı hıdmdet-i dellâl-ı aşk
Ey Bahâyî aşk tellalı can malını yok pahasına sattı. Ama yinede sen bu yaptığı hizmetten ötürü ona borçlu durumdasın.

GAZEL
Mübtelâ-yıaşk o resme derd-nâk olmak gerek
Kim dem-i cân-bâhş-ı İsâ'dan helâk olmak gerek
Aşka düşmüş kimse öylesine dertli olmalıdır ki İsa peygamberin can bahşeden nefesi bile ona şifa ulaştıramaz.

Olmağa meclâ-yı envâr-ı tecellâ-yı cemâl
Levh-i dil âyîne-i idrâk pâk olmak gerek
İnsanın gönül ve idrak aynası tertemiz olmalıdır. ancak o zaman güzellik o aynada tecelli eder, ortaya çıkar.

Etmeden semşîrine dahi nigâh-ı iltifat
Sîne-i ehl-i mahabbet çâk çâk olmak gerek
Sevgilinin iltifatına mazhar olup onun kılıcıyla yaralanmadan çok önce âşık sinesini parça parça etmelidir.

Dil-pesend-i rüzgâr olsun benüm kârum deyen
Şâhrâh-ı semt-i teslîm içre hâk olmak gerek
"Benim yaptığım her şey zamanın hükümlerine uysun hoş karşılansın" diyen kimse Tanrı iradesine boyun eğip o yolda toprak olmalıdır.

Defter-i şi'r olmağa mânend-i nahlistân-ı Tûr
Ey Bahâyî söz bu resme derd-nâk olmak gerek
Ey Bahâyî şiir defterinin Tur dağındaki ağaç gibi mucize dolu olmasını istiyorsan baştan başa derd ile dolu olması gerekir.

Cevrî

GAZEL
Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün
Her gözi cellâd-ı bî-rahmın helâkidir gönül
Râh-ı aşkın sâlik-i bî-vehm ü bâkidir gönül
Gönül, her gözü merhametsiz cellâdın helâkine sebep olur. Gönül, aşk yolunun vehimsiz ve korkusuz sâlikidir.

Âsuman-ı himmetin geh âfitâb-ı enveri
Geh zemin-i hayretin bir zerre hâkidir gönül
Gönül bazen himmet göğünün aydın güneşi, bâzen hayret yerinin bir zerre toprağıdır.

Her sehî-kadd ü semenberler nola meyl etseler
Bâğ-ı aşkın cûybâr-ı sâf u pâkidir gönül
Servi boylular ve yasemen göğüslüler gönül verseler nolur? Gönül, aşk bahçesinin saf ve temiz deresidir.

Halvet-i zühdün gehî bir şeyh-ı dâmen-çidesi
Bezm-i şevkın gâh mest-i câme-çakidir gönül
Gönül, bâzan zühdün halvet köşesi, bâzan bir eteğini dermiş şeyh, bâzan da şevk meclisinin elbisesini yırtan sarhoştur.

Nâtüvân u bî-mecâl olsa nola Cevrî gibi
Bir gözü bîmâr şûhun derd-nâkidir gönül
Gönül, Cevrî gibi güçsüz ve mecalsiz olsa nolur? Çünkü bir gözü hasta şûh sevgilinin derdlisidir.

GAZEL

Mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ûlün

Câm aldık ele gül gibi handânlığımız var
Bülbül gibi şevk ile gazel-h'ânlığımız var
Elimize bardak aldık, gül gibi gülmekliğimiz var. Bülbül gibi, şevk ile gazel okuyuculuğumuz var.

Âzâdeyiz endîşe-i esbâb-ı hevesden
Derviş'i mücerred gibi sultânlığımız var
Hevese ait şeylerin düşüncesinden kendimizi kurtarmışız. Her şeyden el etek çekmiş derviş gibi sultanlığımız var.

Arz etme bize bûy-ı ser-i zülf-i ümÎdİ
Ey bâd-ı heves şimdi perîşânlığımız var
Ey heves rüzgarı, bize ümid zülfünün ucunun kokusunu bile arz etme, bizim şimdi perişanlığımız var.

Meyhâne vü mescidde ibâdet eder olduk
Sûfî bize ta'n etme Müselmânlığımız var
Sufî bize ta'n etme, meyhane ve mescidde kulluk etmekteyiz, bizim de müslümanlığımız var.

Tahsîl-i murâd-ı dil içün yok yere Cevrî
Sarf etdiğimiz ömrü peşîmanlığımız var
Ey Cevrî, gönlün muradını elde etmek için harcadığımız ömre pişmanlığımız var.

GAZEL

Mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ûlün

Bir sencileyin mest-i mey-i nâz ele girmez
Bir bencileyin âşık-ı serbâz ele girmez
Bir sencileyin, nâz şarabının serhoşu ele girmez. Bir bencileyin, başıyla oynayan âşık ele girmez.

Bir sencileyin fitne-i mestûr bulunmaz
Bir bencileyin âyÎne-i râz ele girmez
Bir sencileyin örtülü fitne bulunmaz. Bir bencileyin sır aynası ele gelmez.

Bir sencileyin hüsn ile yektâ güzel olmaz
Bir bencileyin aşk ile mümtâz ele girmez
Bir sencileyin güzellik içinde tek kalan güzel bulunmaz. Bir bencileyin aşk ile seçilmiş kimse ele girmez.

Bir sencileyin gonçe-lebin vasfına kâdir
Bir bencileyin nâdire-perdâz ele girmez
Bir sencileyin gonçe dudaklının vasıflarını söylemeye gücü yeten, bir bencileyin eşine rastlanmayan söz söyleyen ele girmez.

Bir sencileyin yok dil-i Cevrî ile hemdem
Bir bencileyin mahrem ü demsâz ele girmez
Bir sencileyin Cevrî'nin gönlü ile beraber olan yok! Bir bencileyin mahrem ve uygun ele girmez.

GAZEL

Mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ûlün

Hâl-i dili ol gamze-i fettân ile söyleş
Esrâr sözin nükte-şinâsân ile söyleş
Gönlün hâlini o fitneci yan bakışla söyleş! Sırlar sözünü nükteyi bilenlerle söyleş!

Oldunsa rumûz-ı nigeh-i şûhuna vâkıf
Ma'nâsını tenhâ dil ü cân ile söyleş
Onun şuh bakışının işâretini anladınsa, mânâsını tenhâca gönül ve cân ile söyleş.

Keşf eyleme nâdâna sakın nükte-i çeşmin
Mestâne-i ney zümre-i rindân ile söyleş
Gözünün nüktesini sakın câhillere açma! Neyin serhoşu rindler topluluğu ile söyleş!

Âdâbı gözet dilberi gördükde hamûş ol
Ne âh ile ne çâk-i girîbân ile söyleş
Yolu yordamı gözet, dilberi görünce sus! Ne âh ile ne de yaka yırtma ile söyleş!

Kem-mâyelere bahş-ı me'ânîde söz açma
Cevrî gibi üstâd-ı sühandan ile söyleş
Mayasızlara, asâleti olmayanlara, mânâları behşetmekten söz açma! Cevrî gibi söz bilen üstâdla söyleş!

GAZEL

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

Lebleri güftâra gelse hem-zebâni nâz olur
Bildürür lutf-ı kelâmın tercemânı nâz olur
Dudakları söze gelse, onunla nâz aynı dili konuşur. Sözünün lutfunu bildirir, tercümanı nâz olur.

Gamzesi bir şîveye bin minnet isterken yine
Zümre-i ehl-i niyâza imtinânı nâz olur
Yan bakışı bir cilveye bin minnet isterken yine yalvarmayı bilenlerin topluluğuna minneti nâz olur.

Çeşmine bâb-ı kitâb-ı işveden kılsan süâl
Başlasa takrîre hep şerh u beyânı nâz olur
Gözüne işve kitabının bölümünden sorsan, o da anlatmaya başlasa açıklaması ve ifadesi hep nâz olur.

Fitne-engîz olmağa etdikçe tedbîr ol nigâh
Mahrem-i halvet-geh-i râz-ı nihânı nâz olur
O bakış fitne gizleyici olmaya çare aradıkça, gizli sırrının gizli köşesini bilen yine nâz olur.

Nâzdan hâlî değil bir lahza Cevrî çeşm-i yâr
Mest ü pür-h'ab olsa lâbüd pâsbânı nâz olur
Ey Cevrî sevgilinin gözü, bir lahza nâzdan uzak değil, serhoş ve uyku dolu olsa mutlaka bekçisi nâz olur.

GAZEL

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün

Ne ele sâğar alur çeşmi ne meyhâne bilür
Sorsan ammâ yine âlem anı mestâne bilür
*(Gözü ne ele bardak alır ne de meyhane bilir!
Sorsan ama yine âlem onu serhoşça bilir.)*

Gamzesiyle o perînin nice söyleşmek olur
Dil-i dem-beste ne efsûn u ne efsâne bilür
(O peri gibi güzel sevgilinin yan bakışıyla nasıl söyleşmek olur? Nefesi kesilmiş gönül, ne büyü bilir ne de efsâne bilir?)

Nâz eder çeşmi ne uşşâka ne ağyâra bakar
Öldürür gamzesi ne yâr u ne bîgâne bilür
*(Gözü ne âşıklara bakar, ne başkalarına bakar, nâz eder!
Yan bakışı öldürür: ne dost ne yabancı bilir !)*

Yakdı yandırdı mahabbet beni bir âteş ile
Ki tef ü tâbım ne şem' u ne pervâne bilür
*(Mahabbet beni bir ateş ile yaktı yandırdı.
Benim ateşimi ve hararetimi ne mum, ne pervane bilir!)*

Komasa genc-i gamı gayr-i mahalde nola aşk
Dil-i Cevrî gibi bir hâne-i vîrâne bilür
*(Aşk, gam hazinesini başka yerde koymasa nolur?
Cevrî'nin gönlü gibi bir viran hâne bilir.)*

GAZEL

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

Mest eder hüşyârı aşkın dâstânı böyledür
Âşıkın keyfiyet-i râz-ı nihanı böyledür
*(Aklı başında olanı serhoş eder, aşkın hikâyesi böyledir.
Âşıkın gizli sırrının niceliği böyledir.)*

Dâğ-ı ümmîd-i temennâdan tehîdür sînesi
Merd-i sâhib-himmet-i fakrun nişânı böyledür
*(İhtiyaçsızlık gibi himmet sahibi adamın sînesi.
Dilek ümîdi ile yaralanmaktan boş olma gibi nişânı olur.)*

Zehre şeker hâre gül cevre vefâ ol dâyimâ
Âlem-i fânide resm-i zindegânî böyledür
*(Dâima zehre şeker, dikene gül, eziyete vefâ eyle!
Fâni dünyâda yaşamanın yolu böyledir.)*

Telh olur âhır humârından dimâğ-ı cân u dil
Lezzet-i sahbâ-yı zevk-ı dehr-i fâni böyledür
(Can ile gönülün dimâğı, sonunda onun mahmurluğundan acı duyar. Fânî zamanın zevkının surâhisinin tadı böyledir.)

Nükte-i eş'âr-ı Cevrî aklı deng ü lâl ider
Âşinâ-yı râz-ı irfânın lisânı böyledür
(Cevrî'nin şiirlerinin nüktesi aklı hayrete ve suskunluğa götürür. İrfânın sırrını bilenlerin dili böyledir.)

GAZEL

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün

Çarha baş eğmek ise rütbe-i ulyâya sebeb.

Ya nedir secde-i mihrâb- ı temennâya sebeb
(Yüksek rütbeye sebeb feleğe baş eğmek ise,
dilek mihrâbına secde etmenin sebebi nedir?)

Olmasa devr-i felek vâsıta-ı lutf-ı kazâ
Her deni bulmaz idi devlet-i dünyayâ sebeb
(Kazânın lutfuna vâsıta, feleğin devretmesi olmasa,
Her alçak dünyâ devletine sebep bulmaz.)

Ehline çünki olur bâ'is-i noksân-ı ma'âş
Ya nedir kesb-i kemâl itmede gavgâya sebeb
(Ehline, geçimini sağlamasının azlığna sebep olacaksa,
olgunluk kazanmak için gavgaya sebep nedir?)

Ehl-i dil sanma zarûretden olur müstağnî
İstese bulmaya mı pâye-i a'laya sebeb
(Gönül ehli sıkıntıdan müstağni olur sanma!
İstese yüksek pâye için sebeb bulamaz mı?)

Alınur gerçi bu bâzârda kâlâ-yı murâd
Olur ammâ yine Cevrî ana sermâye sebeb
(Gerçi bu pazarda arzu kumaşı alınır.
Ey Cevrî, ama yine de ona sermaye sebep olur!)

GAZEL

Mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ûlün
Bir sînede mestûr olamaz râz-ı mahabbet
Her perdede bir nağme eder sâz-ı mahabbet
(Mahabbet sırrı, bir sînede örtülü olamaz.
Mahabbet sazı, her perdede bir nağme söyler.)

Uşşâkın olur gamze-i pür-işve gamından
Her zemzeme-i nâlesi şehnâz-ı mahabbet
(İşve dolu yan bakışın gamından âşıkların her iniltisinin sesi
Mahabbetin şehnâz makamında olur.)

Berk olsa eğer şu'lesi şemşîr-i cefânın
Olmaz yine âşık siper-endâz-ı mahabbet
(Cefâ kılıcının parıltısı şimşek bile olsa,
Âşık yine mahabbetin siper araştırmada olmaz.)

Cânın sakınur sîne geren tîr-i belâya
İtmez sipere rağbeti serbâz-ı mahabbet
(Belâ okuna sînesini gören, canı mesâbesinde olan
sevgilisini sakınır.
Mahabbetin başı ile oynayan kişi, sipere rağbet etmez.)

Dil cânı değil dilberi de aşka değişdi
Cevrî gibi olsa nola mümtâz-ı mahabbet
(Gönül, can değil, gönlü kapan sevgiliyi de aşk ile değişti.
Cevrî gibi, mahabbetin seçkini olsa nolur?)

GAZEL

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün
Gamzesi kan dökmede müjgâna çekmez ihtiyâc
Öyle hûnî hançer-i bürrâna çekmez ihtiyâc
(Onun yan bakışı kan dökmekte kirpiklere ihtiyaç duymaz!
Öyle kan dökücü, keskin hançere ihtiyaç duymaz!)

Çeşm-i şûhı meclis-ârâ-yi nezaket olmağa
Güft u gûy-ı gamze-i fettâna çekmez ihtiyâc
(Şuh gözü, nezâket meclisini süsleyici olmağa,
Fitneci yan bakışının dedikodusuna ihtiyaç çekmez.)

Gamzesi nûş etse çeşmi ana rağmen kan içer
Bir birine ol iki mestâne çekmez ihtiyâc
(Yan bakışı içse, gözü ona rağmen kan içer.
Birbirine o iki serhoş ihtiyaç çekmez.)

Şöyle virmiş nakd-ı cân u dil gınâ ol şûha kim
Sîm-i eşk-i âşık-ı giryâna çekmez ihtiyâc
(O şûha, can ile gönül yöle gınâ vermiş ki,
Ağlayan âşıkın gözyaşının gümüşüne ihtiyâç çekmez.)

Eşk-i dîde hûn-ı dil Cevrîye sermâye yeter
Dürr-i deryâya akîk-ı kâna çakmez ihtiyâc
(Cevrî'ye sermâye olarak gözyaşı ile gönül kanı yeter.
Denizin incisine, ocağın akîk taşına ihtiyâç çekmez.)

Vecdî

GAZEL

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün
Lûtf-ı felek ki ellere âbı şarâb eder
Dil-teşne-i mahabbete bahri serâb eder
(Feleğin lütfu, başkalarına suyu şarap eder de, muhabbete
su sarmış gönüllere, denizi bir serap haline getirir.)

Gamdan eğerçi herkes alır hisse lîk çerh
Hep bana cân-güdâz olanı intihâb eder
(Herkes gamdan hissesine düşeni alır, ama felek bana gamın can alıcı olanını seçer)

Ger âh edersem âhımı gerdûn-ı şîve-kâr
Ser-matla'-ı sitâreme ayrı hicâb eder
(Halimden şikâyetle âh edersem, kahpe felek, tam doğmak üzere olan yıldızıma, âhımı perde eder.)

Sad-âferîn sehâ-yı galat- bahş-ı dehre kim
Ağyâra lûtfu cevri bana bî-hesâb eder
(Şu, hep yanlış işler yapan feleğe yüzlerce aferin. O, başkalarına hesapsız iyilik, bana da hesapsız zulüm eder.)

Vecdî tahammül eyle sipihrin cefâsına
Bir gün olur ki eylediğinden hicâb eder
(Ey Vecdi, feleğin cefasına dayanmaya çalış. Ola ki bir gün bu ettiklerinden utanır.)

GAZEL

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün

Şebistân-ı gamım bezmimde şem'-i enverim yoktur
Fenâ dünyada ya'ni bir müsellem dilberim yoktur
(Gecem gamla dolu, odamı aydınlatacak bir mum yoktur. Şu fâni dünyada sâdık bir sevgilim yoktur.)

Serinde herkesin bir gonca-i sîrâbı var şimdi
Benim bâğ-ı cihân içinde bir berg-i terim yoktur
(Herkesin başında yeni açmış bir goncası var ama, benim şu koskoca dünya bahçelerinde bir tek gülüm yoktur.)

Ne pür-zahm-ı nigâh ü ne esîr-i zülf-i müşgînim
Anınçün saff-ı ser-bâzân-ı aşk içre yerim yoktur
(Aşk iksiri, gönlümü som altın gibi tertemiz etti. Ama, onu eline alacak değer verecek gümüş bedenli bir sevgilim yoktur.)

Zer-i hâlis ayâr etti dili iksîr-i aşk ammâ
Ele alır anı bir dilber-i sîmînberim yoktur
(Ne sevgilinin bakışıyla yaralı, ne de onun misk kokulu zülfünün eseriyim. Onun için, aşk ordusu içinde benim bir yerim yoktur. .

Yanıp hicrân ile şem-i gam oldum valsı yâd etmem
Metâ-ı şeb-pesendim subha lâyık gevherim yoktur
(Aşk ateşiyle yanıp, gam gecesinin mumu gib oldum. Sevgiliye kavuşmak aklımdan bile geçmez. Çünkü sabaha lâyık bir malım, mücevherim yoktur.)

Nice feryâd edip çâk-i giribân etmeyen ben kim
Yanımda sâkî-i gül-ruh elimde sâgarım yokdur.
(Nasıl feryat etmeyeyim, yaramı yırtmamayım. Benim gül yüzlü bir şarap sunucum ve elimde şarap kadehim yoktur.)

Sitanbûl'a o denlü ârzu var dilde ey Vecdî
Uçardım bulsam ammâ neyleyim bâl ü perim yokdur.
(Ey Vecdi, gönlümde İstanbul'a o derece büyük bir hasret varki, eğer kanatlarım olsaydı uçar giderdim.)

GAZEL

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün

Dil-i çeşm-âşinâ sâmân ile bîgâne olmaz mı
Hemîşe mest ile ülfet eden mestâne olmaz mı
(Gönül ile aşinalığı olan, dünya varlığına yabancı olmaz mı? Hep sarhoşla düşüp kalkan, sonunda kendisi de sarhoş olmaz mı?

Hevâ hoş her taraf gülzâr u bülbül-zâr ü gül handân
Bu esbâb-ı cünûnu seyr eden dîvâne olmaz mı
(Hava güzel her yer gül bahçesi gibi… Bülbüller ötüyor, güller açılmış. Bütün bu çıldırtıcı güzellikleri gören insan, divane olmaz mı?

Kenâr-ı âb ü sâki taze vü mey köhne dil pür-şevk
Bu bezme tevbeler nukl u vera-ı peymâne olmaz mı
(Şarap orda, güzeller orada, bütün dostlar hep orada toplanmış. İnsan nasıl olurda cenneti terk edip bu meyhanenin müdavimi olamaz.)

Mey anda dilber anda cümle yârân-ı safâ anda
Geçip cennetden âdem sâkin-i meyhâne olmaz mı

(Su kenarı körpe saki yıllanmış şarap ve neşeli gönül insan böyle bir meclise bu meclisin içkisine nasıl tövbe edilir.)

Sebû zânûda sâgar elde yâr âgûş-ı vuslatda
Bu tarz-ı hâs ile meclis acep rindâne olmaz mı
(Şarap testisi dizimizde, kadeh elimizde, sevgili vuslat kucağında. Böyle ender bulunan bir mecliste insan nasıl kendinden geçmez.)

Açılmış gül gibi pehlû ruh âteş-bâr olup meyden
Gönül hem bülbül-i şûrîde hem pervâne olmaz mı
(İçtiği şarabın tesiriyle yanakları gül gibi açılmış ve ateş gibi kızarmış. İnsan, sevgiliyi bu halde görürde nasıl hem bülbül hem pervane olmaz.)

Bu mahsûd-ı tıbâyi sözleri kande bulursun sen
Küdûret vermesin Vecdî dil-i yârâne olmaz mı
(Ey Vecdi, bu herkes tarafından kıskanılan güzel sözleri nereden buluyorsun? Dostlarını üzme, güzel sözlere ara ver.)

GAZEL

Mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ûlün

Bir lahza beni bî-gamı yâr eyleme yâ Rab
Bî-şevk-ı mahabbet dil-i târ eyleme yâ Rab
(Ya Râb beni bir an bile sevgilinin gamından ayırma muhabbet ateşinden ayırıpda gönlümü karartma sıkıntıya düşürme ya Rab)

Bu sînemi kim mahzen-i derd-i dil ü cândır
Dünyâ gamına cây-ı karâr eyleme yâ Rab
(Bu sinem ki can ve gönül derdinin mahzenidir: onu dünya gamının karar kıldığı bir eyleme ya Rab. !)

Nevreste gül-i âl gibi eyle şüküfte
Dâğ-ı dilimi köhne bahâr eyleme yâ Râb
(Gönlümün yarısını yeni açmış bir gül eyle. Onu zamanı geçmiş bir çiçek eyleme ya Rab!)

Hâlet-dih-iaşk olmıyacak cür'ası kalbe
Rıtl-ı mey-i zevkı dile bâr eyleme ya Rab
(*Eğer bir yudumu, aşkın zevkini vermeyecekse, şarap kadehinin zevkini, gönlümüze boşuna yük eyleme ya Rab!)*

Vecdîye nasîb itmez isen derd-i visâlin
Her dem anı âzürde-i hâr eyleme yâ Râb
(Eğer vuslatının derdini Vecdi'ye nasip etmeyeceksen, onu boşuna incitme, gönlümü kırma ya Rab!)

GAZEL

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün

La'lin tebessüm ile pür-âb u tâb göster
Yâkût-ı sürh içinde dürr-i hoş-âb göster
(Tebessümler ederek, dudağını daha güzel, daha parlak göster. Yakut sürahi içinde parlayan inciler göster.)

Aks-i ruhunla eyle âyîne-i münevver
Âğûş-ı mihr-i rahşân bir âfitâb göster
(Yanağının ateşiyle dünyayı aydınlat. Parlayan ayın kucağında bir güneş göster.)

İtme lebün küşâde ehl-i niyâza ammâ
Her bir sü'âle gamzen hâzır cevab göster
(Sana yalvaranlara karşı ağzını açmasan da olur: ama hiç olmazsa gamzen ile, onların sorularına bir cevap ver.)

Âb-ı hayât-ı vaslın h'âb içre câna arz it
Dil-teşne-i ümîde bârî serâb göster
(Ey sevgili seni sevenler vuslatını, hiç olmazsa uykuda göster: gönlü bu ümitle yananlara bir serab göster.)

Mey iç ki rûy-ı âlin olsun yine cûy-efşân
Âb içre âteşi gör âteşde âb göster.
(Şarap içki kıpkırmızı yanağın ırmaklar gibi olsun böylece ateş içinde suyu su içinde ateşi göster.)

Küstâh-çeşme itme rûy- dili nümâyân
Âyîne-i ruhunda reng-i hicâb göster
(Gönlündekileri açıklama, gözler önüne serme. Onları yanağının aynasında biraz örülü göster.)

Sermest ü dil-şikeste düş pây-ı çeşm-i meste
Mi'mâr-ı lutfa kendin hâne-harâb göster
(Başı dönmüş ve gönlü kırılmış olarak, sarhoşun gözü önüne düş. Lütuf sahibine kendini biraz yıkılmış, perişan olmuş göster.)

Sundukça câm-ı zevk ol mest-i nâza sâkî
Sad-çeşm-i mübtelâyı anda habâb göster.
(Ey saki o naz sarhoşuna zevk kadehini sunarken, o gözlere vurgun yüzlerce aşığı bir su kabarcığı göster.)

Var mı cevâb söyler bu nev-zemîne Vecdî
Şi'rinde ehl-i nazma tâze hitâb göster
(Ey Vecdi, bu yeni ve güzel sözlerine cevap verecek birisi var mı? Sen, şiirden anlayanlara şiir nasıl yazılırmış onu göster.)

GAZEL

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün
Gönül sûzân iden cism-i nizârın tâze dağındır
Seni pervâne-i aşk eyleyen kendi çerâğındır.
Senin gönlünü yakan, bu zayıf bedeninle bu taze yaralarındır. Seni aşk pervanesi eyleyen kendi gönlünün ateşidir.

Elin öpmekle sâkî ehl-i meclis ser-firâz olsun
Beni üftâde-i hâk-i niyâz iden ayağındır.
Ey sâkî. Meclisde senin elini öpenlerin itibarı artsın. Beni sana yalvartan, ayağının toprağına kurban olur hale getiren senin ayağındır. (Ayak kelimesi tevriyeli olarak kullanılmıştır. Hem sâkinin ayağı hem de kadeh mânâsındadır.)

Hayâl-i rûy-ı âlinle nola her dem bâhar olsa
Derûn-ı dağ dağ-ı sîne ey gül-gonçe bağındır.
Senin al yanağının hayaliyle her an bahar olsa ne çıkar? Gönlümüzün yarası da o bahar bahçelerinin gonca gülleri olur.

Değildir gird-bâd-ı hasret ey dil deşt-i hayretde
Senin sergeşte peyk-i âh-ı güm-kerde sürâğındır
*Ey gönül, senin o âh haberlerini getiren rüzgar hayret çöllerinde hasret kasırgası değildir***;** *o, senin adı sanı kaybolmuş izlerindir.*

N'ola bülbül gibgi zâr itse ol gonçe seni
Günâhın fasl-ı gülde nûş-ı sahbâdan ferâğındır
O, goncaya benzeyen sevgili, seni hep böyle ağlatsa ne çıkar? Senin bütün günahın bu gül mevsiminde şarap içmekten vazgeçmendir.

GAZEL

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün
Düşüp ayağına gönlüm ki'mest olup kalmış
Piyâledir ki bezmde şikest olup kalmış
Gönlüm, kendinden geçip senin ayağına düşmüş. O bir billûr kadehdir ki, içki meclisinde kırılır kalmış.

Nişân-ı sümm-i semendi değil meh-ı nevdir
Ki pay-bûs ümîdiyle pest olup kalmış
Gönlüm, çevik bir atın nalı değil, yeni doğmuş bir aydır ki belki ayağını öperim ümidiye böyle yere inmiş, toprağa düşmüştür.

Olırdı zühd ile ma'mur dil dahı ammâ
Harâb-ı neşve-i câm Elest olup kalmış
Gönül, belki ibadetle mamur olurdu ama, o, Elest Bezmi'nin kadehi ile kendinden geçip, harab olmayı tercih etmiştir.

Hayâl-i rûyı ile zülfi içre dil gûyâ
Diyâr-ı Hindde âteş-perest olup kalmış
Gönül zülfünün ortasında duran yüzünün hayali ile, sanki Hind diyarında bir ateş-perest olup kalmış. (Hind ile saçın siyahlığı, ateş ile sevgilinin yüzünün kırmızılığı kastediliyor.)

Ne nûş- bâdeye kâdir ne gitmeğe
Vecdî Hücûm-ı keyf ile sağar be-dest olup kalmış
Vecdî'nin ne gitmeğe, ne de bâde içmeye takati var. O, elinde kadeh, öyle zevk içinde kalakalmış.

GAZEL

Mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ûlün
Mestâne dili meclis-i rindâna getürdüm
Bir bülbül-i şûride gülistâna getürdüm
O sarhoş gönlü, rindlerin meclisine getirdim. Böylece perişan bir bülbülü, gül bahçesine getirmiş oldum.

Efsûn ile şimşîrin alup gamze-i mestin
Hıfz etmek içün sîne-i uryâna getürdüm

Sarhoş gözlerinin kılıcını büyü yaparak elinden alıp, saklamak maksadıyla gönlümün içine koydum.

Bî-minnet Hızr u güzer vâdî-i zulmet
Ser-çeşme-i hayvânı leb-i cânâna getürdüm.
Zulmet vâdisinde gezen Hızır'a minnet etmemek için âb-ı hayatı sevgilinin dudaklarına getirdim. (Vâdi Zulmet ile âb-ı hayât arasında münasebet vardır. Âb-ı hayatın bu vadide olduğuna inanılır. Hızır aleyhisselâm bu suyu bulup içmiştir kıyamete kadar bitmeyecektir. Sevgilinin dudağı, aşığa can verdiği için Âb-ı hayattır.)

Erbâb-ı safâyile idüp, işrete âğâz
Dest-i emeli çâk-ı girîbâna getürdüm
Dostlarla içki ve eğlenceye başlamak için yakamı bağrımı yırttım: kendimi o eğlenceye hazırladım.

Bir dürr-i girân-mâye gazel bahr-ı beyândan
Hâk-i kadem-i kadr-şinâsânâ getürdüm
Söz deryasından paha biçilmez inciler bulup bunu gazel yaptım ve onu kıymet bilenlerin ayağının tozu olsun diye getirdim.

İtlâf-ı güher eylemedüm nazm ile Vecdî
Bir kândan alup gevheri bir kâna getürdüm
Ey Vecdî, bu incileri-nazm ederek- boşuna harcamış değilim. Ben onları bir madenden alıp bir başka madene getirdim.

GAZEL

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün
arz-ı cemâl it lâle-veş aşkınla dağ olsun
Zamân-ı devlet-i hüsnünde ol dahı çerâğ olsun
Güle güzelliğini göster: lale gibi aşkınla yansın, yaralansın güzelliğinin bu saltanatlı döneminde o da bir çerağ olsun. (Lâle kendi kırmızı ortası siyah olduğu için gönül yarasına benzetilir.)

Görüp aks-ı müjem encümine rûy-ı tâb-dârında
O hâr-ı ter gül-i ruhsarına dîvâr-ı bâğ olsun
Islanmış kirpiklerim, o parlak yüzünde yıldızlar gibi aksetsin o, ıslak dikenler, gül yanağının çevresinde bir bahçe duvarı olsun.

Dem-i gülgeştdür kûşe-nişînânı ayaklandur
Meded imdâd-ı reftâr ile sâkî bir ayağ olsun
Gül mevsimidir, güle benzeyen sevgilinin gezip dolaşma zamanıdır. Ey sâkî, köşesinde oturanları ayaklandır: belki o salınan etekler sayesinde elimize bir kadeh geçer.

Şeb-i işretde yaksun şem'-i zevkı şu'le-i sâğar
Elimde câm-ı dâğ-ı cân eyyâm-ı ferâğ olsun
İçki ve sohbet gecesinde kadehin parıltısı bir zevk mumu gibi yansın, elimdeki can yarasının kadehi, saadet günlerinin habercisi olsun.

Nola Bâkî vü Nef'î gitdiğin yâd itmese yârân
Zarûret mi çekerler tâze şi'r-i Vecdî sağ olsun
Dostla, Bâkî ve Nef'î-yi yâdetmeseler, onları hatırlamasalar ne olur? Bir yokluk mu çekerler? Böyle güzel şiirler söyleyen Vecdî sağ olsun.

GAZEL

Mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ûlün
Tekmîl-i cünûn itmeğe hâmûn ele girse
Âvâreliğe vâdî-i Mecnûn ele girsE
Divaneliği tamamlamak için o büyük sahralar ele geçse: başıboş dolaşabilmek için Mecnûn'un yaşadığı vadiler ele geçse.

Çâk-i dil-i Mecnûna ilâc itmek olurdu
Bir kere girîbân-ı Felâtûn ele girse
Eğer Eflâtun'un yakası bir defa ele geçse idi, o, yaralı Mecnûn'a ilaç etmek mümkün olurdu.

Ser-tâ-be-kadem hâr gibi pençe olurdum
Çâk eylemeğe dâmen-i gerdûn ele girse
O feleğin yakası bir elime geçseydi, onu baştan ayağa yırtmak için pençe olurdum.

El vırmedi çün subha be-dest olmağa tâli'
Bârî bir ayağ-ı mey-i gülgûn ele girse
Talih, aydınlığa çıkmamız için elimizden tutmadı. Ama hiç olmazsa bir gül renkli şarap kadehi vermeliydi.

Mestâne iken zülf-i girih-gîre sarılsam

Ser-rişte-i zevk-ı dil-i mahzûn ele girse.
Sarhoş iken, sevgilinin düğüm düğüm zülfüne dolaşsam; böylece o mahzun gönlümün bağlı olduğu ipin ucunu yakalasam.

El çekdi o şûh eşkimi silmekden usandı
Kan ağlamağa dîde-i pür-hun ele girse.
O sevgili benden el çekti, gözyaşlarımı silmekten usandı. Ama hiç olmazsa, kan ağlamak için, o kanlı yaş dolu gözlerim ele geçse…

Hûbân-ı Sıtânbula yetişmez yine Vecdî
Bezl itmeğe sermâye-i Kârûn ele girse.
İstanbul'un güzellerine harcamak üzere Karun'un hazineleri bizim olsa, ey Vecdî, yine de yetmez, kâfi gelmez.

Nâilî-i Kadîm

GAZEL

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün
Yem-i âteş-hurûş-ı dilde oldukça sükûn peydâ
Eder her dâğ-ı hasret tende bir girdâb-ı hûn peydâ
Gönlün ateşler çoşturan denizi duruldukça. Her hasret yarası. Bedende bir kan girdâbı meydana getirir.

Bu âlem pây-tâ-şer kûh kûh-ı mihnet ü gamdur
Eder her tîşekâr-ı ârzû bir Bîsütûn peydâ
Bu dünya baştan başa dert ve gam dağlarıyla doludur. Üstelik her arzu kazmacısı(Ferhad). Yeni bir Bîsütûn dağı meydana getirir.

Girân etsin ko diller târ târ-ı zülfün olsun tek
Ruhun bâğında nice müşk-i bîd-i ser-nigûn peydâ
Bırak gönüller. iplik iplik saçlarına ağırlaştırsın! Öyle ki. yanağının baçesinde başaşağı dönmüş birçok salkımsöğüt ortaya çıksın!

Leb-i şûh-ı nigâh-ı çeşmün oldukça terennüm-sâz
Eder her cünbiş-i müjgânı bir nakş-ı füsûn peydâ
Gözünün bakışının şuh dudağı. şarkı söylemeğe başladıkça. kirpiklerinin her hareketi sihirli bir nakış(sihirli bir beste)meydana getirir

Bu lu'bet-gâhda ey Nâ'ilî bilmekdedür hikmet
Ne zîr-i hırkadandur heft-tâs-ı nîlgûn peydâ
Ey! Nâ'ilî. bu panayırında hikmet. bu yedi mavi renkli gök kubbesinin hangi hırkanın altından çıktığını bilmektir!

GAZEL

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün
Bîgâne-i mahabbetün olmaz gam-âşinâ
Ey dâğ-ı derdün eylemeyen merhem âşinâ
Ey derdinin yarasını merheme âşinâ etmeyen(tanıtmayan). Açtığı yaraya merhem sürmeyen sevgili! Aşkının yabancısı olan. Gamı tanımaz!
(Ey derdinin yarasını merheme aşina etmeyen. açtığı yaraya merhem sürmeyen sevgili! Gama aşina olan. Gam çekmesini bilen. Aşkının yabancısı olmaz!)

Rûyun ki Ka'be-i dil ü cândur olur mi hîç
Leb-teşnne-i zülâl-igamun zemzem-âşinâ
Senin yüzün gönüllerin ve canların Ka'besidir. Hiç senin gamının temiz berrak suyuna dudağı susamış olan Zemzem ister

Sûr-ı safâ-yı vuslata olmaz firîfte
Halvet-güzîn-i hecrûn olan mâtem-âşinâ
Ayrılığınla yalnız kalıp oturan. kedere alışkın kimse. kederle âşinâ olan kişi, kavuşma eğlencesinin neş'esine aldanmaz!

Bîgânedir nigâhı gibi lutfı da dile
Olmış o şûh ile tutalım âlem âşinâ
O şuh sevgili ile bütün dünyanın tanıdık. dost olduğunu tutalım, bakışı gibi lutfu da gönüle yabancıdır!

Ermez mi Nâ'ilî dem-i subh-ı hidâyete
Olmaz mı gonce-zâr-ı emel şebnem-âşinâ
Nâ'ilî, hak yolunun sabahının o anına ermeyecek mi? Onun arzu goncalarının bahçesi hiç şebnem(çiğ) tanımayacak mı?

GAZEL

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün
Şâdi-i vuslat niçün tahmîl-i nâz eyler bana
Rind-i şâdî-düşmenim ben gam niyâz eyler bana
Kavuşma neş'esi. neden bana naz yükünü yükler? Ben neş'enin düşmanı bir rindim ! Gam. bana yalvarıyor!

Nâ-ümîd ol haste-i cân-der gülûyum kim kazâ
Baht-ı bîmân tabî-i çâre-sâz eyler sana
Canı boğazında. öyle umutsuz bir hastayım ki. Kazâ-yı ilâhî, hasta bahtı bana. Derdime çâre olsun diye, tabib(hekim) tâyin etmiş!

Bir dil-i bî-tâb ile bin gamzeye âmâdeyim
Ey diyen hükm-i kazâdan ihtirâz eyler bana
Ey bana kazâyı ilahinin hükmünden kaçıyorsun diyen sevgili, ben zayıf takatsız bir gönülle binlerce yan bakışına hazırım!

Baht-ı pür-âzârun eylerse telâfîsin yine
İltifât-ı gamze-i hâtır-nevâz eyler bana
Benim incitme dolu bahtımım kaybının yerini, yine sevgilinin gönül okşayıcı bakışının güler yüz göstermesi doldurur.

Eylemem mazmûnına Cibrîli mahrem Nâ'ilî
Gamzeler kim fitneden ifşâ-yı râz eyler bana
Ey Nâ'ilî. Gamzelerin(yan bakışların) karışıklık sebebiyle bana açtıkları sırrın mânâsına. Cebraili bile ortak etmem!

GAZEL

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün
Edeli zevk-i tahayyür gamı tiryâk bana
Oldı vâ-suhtegî mâye-i idrâk bana
Hayretten duyduğum zevk bana gamı panzehir yapalı. her yeni yanış bana idrak mayası oldu. (Hayretten duyduğum zevk bana gamı panzehir yapalı idrakın mayası beni yeniden yaktı!)

Dâmen-âlüdeliğim aşka ederim ta'lîk
Verse âlâyişe ruhsat nazar-ı pâk bana
Temiz bakış(müşidin mürşid üzerine bakışı) eğer gösterişe izin verseydi eteğimin bulaşıklığını aşka bağlardım!

Etdürür servet-i sermâye-i gayret bilürin
Telef-i nakd-ı niyâz etmede imsâk bana
Bilirim namusluluk sermayesinin serveti(kazancı)bana yalvarıp yakarma parasını bol bol harcamama engel olur!

Havfım oldur sebeb-i renciş-i hicrânun olur
Dil-i şûrîde ile baht-ı heves-nâk bana
Bu deli, divane gönülle bu hevesli havyi baht kavuşmayı isteyerek senin ayrılığını incetmeme sebep olacaktır diye korkuyorum.

Eger olmazsa perîşânî-i zülfün rûzî
Haşre-dek bâr-ı girândır biravuç hâk bana
Eğer saçının dağınıklığını görmek bana kısmet olursa bu bir avuç toprak bana. kıyamete kadar ağır bir yük olur!

Kızarup bâdeden ol çeşm-i siyeh Nâ'ilîyâ
Görünür câme-i surh ile gazab-nâk bana
Ey Nâ'ilî ! O kara göz içkiden kızarınca bana kırmızı elbiseleriyle ökelenmiş(öfke dolu, öfke içinde) görünür!

GAZEL

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün
Sen verürsin âriyet bu cân-ı mâhzûnı bana
Senden ayrılmak hemân ölmekdir ey hûnî
Ey katil sevgili! Bu hüzünlü canı sen bana ödünç vermişsin! Senden ayrılmak benim için hemen ölmek demektir.

Gösterür sergeşte-hâl-i vâdî-i hayret henüz
Girdibâd-ı deşt ü sahrâ rûh-ı Mecnûnı bana
Sahranın ve çölün hortumları şimdi bana Mecnun'un ruhunu hayret vadisinde başı dönmüş bir hâlde dolaşırken gösterir.

Ben özümden bî-haber mecnûn iken verdi hırâş
Akl edüp şâgird-i nâ-kâbil Felâtûnı bana
Ben kendimden habersiz bir bir deli iken akıl Eflatun'u bana kabiliyetsiz bir öğrenci olarak vermekle beni incitti. Zahmete soktu!

İ'tibâr etme revâc-ı kâr içün Bercîş-i carh
Çeşmüne derse sen öğretdün bu efsûnı bana
Eğer gök kubbesinin Müşteri yıldızı gözüne "bu efsunu bana sen öğrettin" derse inanma: kârını artırmak kazancını çoğaltmak kendini meşhur etmek öğünmek için böyle söylüyor!

Nâ'ilî dâğım bu hasretden ki âhım gösterür
Reng-i hâkisterde pâ-ber-câ bu gerdûnı bana
Ey Nâ'ilî bu hasretten öyle yaralıyım ki. ahım bu gök kubbeyi bana ayağı yerde kül renginde gösterir.

GAZEL

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün

Ey tâb-ı hüsnün âfet-i nîrûy-ı âfitâb

Haclet-pezîr -i reng-i ruhun ruy-ı âfitâb

Ey güzelliğinin parlaklığı güneşin ışığının gücünü kıran sevgili senin yanağının rengi utançtan güneşin yüzünü kızartır.

Feyz-âşinây-ı dâğ-ı dil olmak muhâldir

Reng-i şikeste-i gül-i hod-rûy-ı âfitâb

Güneşin kendi kendine yetişmiş yaban gülünün soluk rengi gönül yarasından feyz alamaz, yararlanamaz: buna imkan yoktur.

Mânend-i zerre mahv-ı vücûd eyler uğrayan

Ol mâhun oldı kuyı meğer gûy-ı âfitâb

O ay yüzlü sevgilinin bulunduğu yer sanki ateşten bir güneş topuna döndü. Buraya uğrayan zerre gibi varlığını kaybeder.

Sahrâ-neverd-i âlem olaldan o hâl-veş

Bir nâfe hâsıl etmedi âhûy-ı âfitâb

Güneş âhusu dünyanın çöllerinin dolaşıp durduğu halde sevgilinin yüzündeki ben gibi bir misk kokusu meydana getiremedi.

Aks-i ruhûn o bâdeye bir kerre kim düşer

Tâ haşr lây-ı hummı verir bûy-ı âfitâb

Ey sevgili! Senin yanağın aksi hangi şaraba bir kerecik düşse güneşin kokusu tâ kıyâmet gününe kadar bu şarabın alındığı küpün tortusunun kokusunu verir.

Ey nahl-i tâze uğrasa gülzâr-ı kûyuna

Gülbün-firâz-ı dûzah olur cûy-ı âfitâb Ey taze fidana *benzeyen sevgili! Güneş ırmağı senin bulunduğun gül bahçesine benzeyen yerlere uğrasa cehennemde gül fidanları yetiştirir.*

Ey Nâ'ilî o turra ki cevgân-i fitnedir

Pâmâl iken rubûdesidir gûy-ı âfitâb Ey Nâ'ilî! Sevgilinin *alnına dökülen o büklüm büklüm saç bir fitne cevgânıdır. Ayaklar altında sürünürken bile yine güneş topunu yakalar.*

GAZEL

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün

Semt-i hırmâne düşer teşne-leb-i cûy-ı taleb

Tîh-i hayretde kalur germ-rev-i sûy-ı taleb

Arzu ırmağına susamış olan ayrılık semtine düşer. Arzu yönüne doğru acele giden hayret çölünde kalır.

Sen hemân aşkda ol Kûhkene hem-vâdi

Tîşesüz kârın eder kuvvet-i bâzû-yı taleb

Sen yeter ki Ferhada meslekdaş ol. Arzu bazusunun gücü izini kazmasız görür.

N'eylesün bü'l-heves-i aşk olunca derkâr

Nigeh-i çeşm-i emel gûşe-i ebrû-yı taleb

Arzu gözünün bakışı ile istek kaşının köşesi birleşince aşk heveslisi ne yapsın artık.

Vâdî-i aşkda girmez mi dahi dest-i dile

Gûşe-i dâmen-i nev-şâhid-i dilcûy-ı taleb

Arzunun gönüller arayıcı taze dilberinin eteğinin köşesi aşk vadisinde hâlâ gönlün eline geçmeyecek mi?

Eyledi murg-ı dil-i Nâ'ilî-i zârı hevâ

Beste-i dâm-ı şikene-i ham-ı gîsû-yı taleb

Aşk, ağlayıp inleyen Nâ'ilî'nin gönül kuşunu istek saçının kıvrım kıvrım tuzağına bağladı.

GAZEL

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün

Kâküllerün ki çîn-i cebîn üzre buldı tâb

Gösterdi cezr ü meddini deryâ-yı ıztırâb

Kâküllerin çatılmış alnına büklüm büklüm dökülünce gönüldeki ıztırab denizi çoşup kabarmağâ, yatışıp çekilmeğe başladı.

Dünyâya berk-ı tîğ nigâhunla tâb ver

Düşsün sipâh-ı fitneye teb-lerze-i kıbâb

Dünyayı yanbakış kılıcının şimşeğiyle aydınlat, hareketlendir. Fitne askerine de, gök kubbelerini sıtma nöbetine tutulmuş gibi titretmek düşsün.

Âlem harâb olur nigehünden ger eylese

Ser-cûş-ı câm-ı işve şikest-i humâr-ı h'âb
Naz, işve kadehi köpük köpük coşup taşarak gözün uyku mahmurluğunu dağıtırsa yan bakışından bütün dünya harabeye döner.
Deyr-i cihânda bir sânem-i şivekâr ile Zünnâr bend-i 'âşk olalı hâlimiz harâb Bu dünya kilisesinde işveli bir güzelle aşk zünnarını kuşanalı beri halimiz harap oldu.
Fart-ı hücum-ı nâzdan ol şuha Nâ'ilî Reng-i şarâb-ı işve olur per-i hicâb Ey Nâ'ilî! Nazının hücumunun çokluğundan o şuh güzele işve şarabının rengi utanma perdesi olur yüzünü kızartır

GAZEL

Mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ûlün

stâneligüm bir büt-i sîmîn-ten içündür
Kan ağladuğum bir gül-i ter-dâmen içündür
Sarhoşluğum gümüş bedenli bir güzel içindir. Kan ağladığım da eteği bulaşık bir gül yüzündendir.

Gerdûn ile gavgâ bu güzergâh-ı fenâda
Bir gûşe-i bî-minnet olan külnen içündür. Bu ölümlülük *geçidinde felekle kavgamız, iyiliğini başa kakmayan bir köşe olan külhan içindir.*

Meyl etmediğim sûr-ı safâ-bahşına dehrün
Mâtem-gede-i dilde olan şiven içündür
Dünyanın safâ veren şenliğine meyletmediğim, gönlün yaslı evindeki feryâd ve iniltidendir

Ol âşık-ı güm-geşte-murâdım ki figânım
Ne Yûsuf u ne nefha-ı pîrâhen içündür.
Ben murâdını yitirmiş o âşıkım ki, feryâdım ne Yûsuf için ne de gömleğin kokusu(Yusuf'un gömleğinin kokusu) içindir.

Sâhir dediğim Nâ'ilî'yâ tab'una her bâr
Destünde olan hâme-i mu'ciz-fen içündür.
Ey Nâ'ilî tabiatına, her defasında, sihir yapıcı(büyücü)deyişim elinde olan mucize yapıcı kaleminden dolayıdır.

GAZEL

Mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ûlün

Mâruz ki 'asâ-yı kef-i Mûsada nihanız
Mâr anlama mûruz ki teh-i pâda nihanız
Biz yılanız(biz yılan olmasına yılanız)ama, Mûsa'nın avucundaki asâda gizli olan yılanız. Bizi yılan sanma! Biz ayak altında ezilen bir karıncayız!

Görmez bizi âyînede ger aks-dih olsak
Pîş-i nazar-ı akl-ı hôd-ârâda nihanız
Biz, aynada kendini süsleyen aklın bakışı önünde gizliyiz! Aynada aksetsek bizi gözmez!

Güncâyişiniz dide-i mecnunadır ancak
Nireng-i cemâliz ruh-ı Leylâda nihanız
Biz yalnız Mecnûn'un gözüne yerleşmişiz, ona görünürüz! Güzelliğin tılsımıyız. Leylâ'nın yanağında gizliyiz!

Elmâs ise de kâr-ger olmaz bize merhem
Ol dâğ-ı cünûnuz ki süveydâda nihânız
Merhem elmas kadar değerli ve şifâ verici de olsa, bize tesir edip iyileştirmez. Biz"süveydâ "da gizlenmiş bir delilik yarasıyız! (Merhem içine elmas zerreleri karıştırılmış da olsa bize tesir edip azdıramaz. Çünkü biz "süveyda"da gizlenmiş delilik yarasıyız!)

Mûsa göremez tûr u şecerde bizi bi'l-lah
Biz şu'le-i sîmây-ı tecellâda nihânız
Mûsa, bi'llâhi(Allah'a yemin ederek söylüyorum) bizi Tur dağında ve ağaçta göremez! Biz, tecelli yüzünün ışığında gizliyiz!

Derdiz ki devâ şîfte-i sıhhatimizdir
Aşkız ki nihân-hâne-i sevdâda nihânız
Biz öyle bir hastalığız ki ilâç bizim sağlığımıza şaşar. Biz, sevdânın gizli evinde gizlenmiş olan aşkız!

Destünde dağal-mühreyiz ey çarh-ı müşa'bid
Her lahzada bin çeşm-i temâşâda nihânız Ey hokkabaz felek, *senin elinde şekilden şekile giren bir hokkabaz topuyuz. Her an bin bakan (temâşâ eden) gözde gizliyiz.*

Biz Nâ'ilî'yâ sözde füsun-kâr-ı hayâliz
Elfâzda peydâ dil-i ma'nâda nihânız
Ey Nâ'ilî, biz sözde hayâl büyücüsüyüz! Şiirin sözünde görünüyoruz ama mânânın gönlünde gizliyiz!

GAZEL

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün

Dîde-i cân ile hüsnün ki temâşa ederüz

Çeşmümüz mazhar-ı envâr- tecellâ ederüz

Can gözümüzle güzelliğini seyrettiğimiz zaman gözümüzü tecelli nurlarıyla şereflendiririz.

Feyz-i tevfik-i mahabbetle murâd etsek eger

Kaysı dâmen be-kef-i mahmih-i Leylâ ederüz

Aşkın bize ettiği yardımın bereketiyle eğer istesek Leyla'nın mahmilinin eteğini Kays'ın eline veririz.

Bizüz ol âşık-ı kullâb-nazar kim dilesek

Yûsuf-i dest-be-dâmân-ı Züleyhâ ederüz

Biz o her şeyi değiştiren bakış sahibi âşıkız ki, istesek Yusuf'un eline Züleyha'nın eteğini veririz.

Bizüz ol mastaba-i feyz ki sahbâmuz ile

Aşkı sâgar be-kef-i kûçe-i sevdâ ederüz

Biz öyle bereket saçan bir meyhane peykesiyiz ki şarabımızla aşkı bile sevda pazarında kadeh elde sarhoş ederiz.

O hikem-sene-i hayâtız bu şifâ-hânede kim

Derd-i aşkı reviş-âmûz-ı Mesîhâ ederüz

Biz dünya hastanesinde hayatın hikmetlerini ölçüp tartıp değerlendiririz. Aşk derdini, Mesih'e hareket tarzını öğreten hoca yaparız!

Elümüzden ne gelür eyleme gamzen bî-dâd

Şâh-ı iklîm-i kazâdan kime şekvâ ederüz

Yan bakışını bu kadar zalim yapma! Elimizden bir şey gelmez, kaza ülkesinin sultanından kime şikayet edebiliriz.

Nâ'ilî neşve-i pür-zûr-ı suhanla dehrün

Haşre-dek bezmini mustagnî-i sahbâ ederüz

Ey Naili, sözümüzün gücünün verdiği keyifle dünya meclisini kıyamete kadar şaraba isteksiz ederiz.

GAZEL

Mefâ'ilün / fe'ilâtün / mefâ'ilün / fe'ilün

Nisâr-ı nakd-i niyâz etmeğe hitâbım var

Benim o âfet ile başka bir hesâbım var

Yalvarış akçesini saçmaya acelem vardır. Benim o afet (sevgili) ile başka bir hesabım vardır.

Cihân-ı bî-keder ü pür-fürûğ-ı ışkım ben

Ne ebr-i tîrede mâhım ne âfitâbım var

Ben aşkın ışık dolu ve tozsuz cihanıyım. Karanlık bulutta ne ayım ne de güneşim vardır.

Dahi mecâz u hakîkat ne olduğun bilmez

Hevâyı ışk sanur bir dil-i harâbım var

Bir de mecaz ile hakikatın ne olduğunu bilmeyen, hevesi aşk sanan, harab olmuş gönlüm vardır.

Benim o bâde-gedâ-yı harîm-i meyl kim

Elimde gül gibi bir câm-ı şu'le tâbım var

Ben elinde gül gibi ışıldayan kadehi ve meyli haremde şarab dilenmek olan kişiyim.

Piyâle tutmağa yok elde Nâ'ilî kudret

Elimde ra'şe derûnumda ızdırâbım var

Ey Na'ili, elde kadeh tutmaya güç, kudret yok! Elimde *titreme ve içinde (gönlümde) ızdırabım var.*

GAZEL

Mefâ'ilün / fe'ilâtün / mefâ'ilün / fe'ilün

Hevâ-yı ışka uyup kûy-ı yâre dek gideriz

Nesîm-i subha refîkiz bahâra dek gideriz

Aşk hevesine uyup sevgilinin bulunduğu yere kadar gideriz. Sabah meltemine arkadaşız, bahara kadar gideriz.

Palâs-pâre-i rindi be-dûş u kâse be-kef

Zekât- mey verilir bir diyâre dek gideriz

Rindliğin yırtık pırtık palas elbisesi omuzda, kase elde, olduğu halde şarabın zekatı verilen diyara kadar gideriz.

Verip tenezzül-i Mansûr'u sâk-ı arşa tamâm

Hudâ Hudâ diyerek pây-ı dâra dek gideriz

Mansur'un sallanışını arşın direğine verip, Allah Allah diyerek dar ağacının ayağına kadar gideriz.

Ederse kand-ı lebin hâtır-ı mezâka hutûr

Diyâr-ı Mısr'a değil Kandehâr'a dek gideriz

Senin dudağının şekeri (tadı) damağımızın hatırına gelirse
Mısır diyarına değil, Kandehar'a kadar gideriz.

Tarîk-i fâkada hem-keşf olup Senâîye
Cenâb-ı Külhânî-i Lâyh'âr'a dek gideriz
Sıkıntılı yolda Senâî'ye ayakdaş (yan yana) olup Külhâni-i Layh'ar'ın yanına kadar gideriz.

Felek girerse kef-i Nâ'ilî'ye dâmânın
Seninle mahkeme-i kirdgâra dek gideriz
Ey felek, eteğin Naili'nin avucuna girerse, seninle Tanrı'nın mahkemesine kadar gideriz.

GAZEL
Mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ûlün
Kûyundan o şûhun dil-i sevdâ ile geçtik
Her hatvede bir şevke-i bî-câ ile geçtik
O şuh sevgilinin mahallesinden sevda gönülü ile geçtik. Her adımda yersiz bir şikayetle geçtik.

Cemşîd-i Sikender-menişiz câm ile gûyâ
Kim bahr-ı gamı hücre-i mînâ ile geçtik
Güya söz, kadehten açılınca, İskender tabiatlı Cem'iz. Gam denizini sırçadan yapılmış hücreyle geçtik.

Dil verdiğimiz yâre nigâh-ı gazâbından
Tasrîhe mecâl olmadı îmâ ile geçtik
Sevgiliye öfkeli bakışından dolayı gönül verdiğimizi açıklamaya gücümüz yetmedi. Şöyle bir işaretle geçtik.

Mestâne nukûş-ı suver-i âleme baktık
Her birini bir özge temâşa ile geçtik
Kainatin görünen şekillerinin nakışlarına sarhoşçasına baktık. Her birini bir başka seyir ile geçtik.

Çok fâris-i mülk-i suhanı Nâ'ilî'yâ biz
Rehvâr-ı girân-cünbiş-i ma'nâ ile geçtik
Ey Naili biz söz mülkünün atına binen çok kişiyi mananın yavaş yürüyen atıyla geçtik.

GAZEL
Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün

Yârın ki fikr-i kadd ü izârındasın gönül
Bâğın ne gülbün ü ne bahârındasın gönül
Ey gönül sen sevgilinin boyu ile yanağını düşündükçe bahçenin ne gül fidanındasın, ne de baharındasın!

Başından aştı cûy-ı sirişk-i cefâ yine
Ol servün arzû-yı kenârındasın gönül
Cefa gözyaşının deresi yine başından aştı. Ey gönül, sen o selvi boylunun yanını arzu etmektesin!

Meylin o zülf-i ham-be-ham müşg-bûyadır
Ne sünbül ü ne zülf-i nigârındasın gönül
Senin meylin o misk kokulu kıvrım kıvrım saçtan yanadır. Ey gönül sen ne sünbüldesin ne de sevgilinin zülfündesin!

Aksin düşürdün âba nezâketle kaddinin
Durmaz sirişk-i dîde nisârındasın gönül
Ey gönül suya incelikle boynun aksini düşürdün! Durmaz, hala gözyaşı saçılmasını istemektesin!

Mahbûb u meyle eğlene gör Nâ'ilî
Gam âleminde gussa diyârındasın gönül
Ey gönül Naili gibi mahbub ve şarib ile eğlenegör! Sen ise hala gam aleminde ve gussa diyarındasın.

GAZEL
Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün
Oldu eşkim gülşen-ârâ-yı heves cûlar gibi
Aktı gönlüm bir nihâl-i işveye sular gibi
Gözyaşım, heves bahçesini süsleyen ırmaklar gibi oldu. Gönlüm, bir işve fidanına sular gibi aktı.

Turfa mecnûnum ki peyderpey hayâl – i çeşm – i yâr
Tolanur etrafımı ser-geşte âhûlar gibi
Yeni, acemi bir deliyim, sevgilinin gözünün hayali etrafımı başı dönmüş ceylanlar gibi birbiri ardınca dolanır.

Hep siyeh- pûş oldular kasd-ı şebîhûn-ı dile
Girdiler müjgânların bir renge câdulâr gibi
Kirpiklerin cadılar gibi bir şekle girerek, gönüle baskın yapmak niyetiyle kara örtüye büründüler.

Bir nihâl-i âhdır kaddin hevâsıyla gönül

Sahn- ı gülşende hırâmân serv –i dil- cûlar gibi
Gönül senin boyunun havasıyla, gül bahçesinde salınan, gönül çekici serviler gibi bir âh fidandır.

Âb ü tâb-ı ta'at-ı ebkâr-ı nazmım Nâ'îlî
Ta'n eder âyine-i hurşîde meh-rûlar gibi
Ey Nâ'îlî benim nazmımım el değmemiş, bâkir yüzünün parlaklığı, ayyüzlüler gibi güneşin aynasına ta'n eder.

GAZEL

Mefâ'îlün / fe'ilâtün / mefâ'îlün / fe'ilün
Yakar mı nâme-berin yohsa yâra değmez mi
Niyâz – nâmemiz ol gam – güsâra değmez mi
Yalvarışımızı bildiren mektubumuz, götürenini yakar mı? O, bizim kederimizi defeden sevgiliyi ulaşmaz mı? (mektup götürenini mi yakar? Yoksa sevgiliye erişmez mi? Yalvarışımızı bildiren mektubumuz o teselli verene değmez mi?)

Bizi unutdu mu yohsa peyâm-ı sıhhat-ı yâr
Bu memleketde garîbü'd- diyara değmez mi
Sevgilinin (dostun) sağlık haberi bizi unuttu mu? yoksa bu memlekette garip olana erişmez mi?

Bir âşinâlığı ol mâh-ı çâr – ebrûnun
İki cihânda da ömr-i dü-bâra değmez mi
O ayın ondördüncü (dört kaşlı ay) gibi güzelin âşinâ yüzle bakışı, iki cihanda, iki ömre de değmez mi?

Bahârı neyleriz ol gül-izâr-ı gonca – femin
Gelip açılması bin nev- bahâra değmez mi
O gonca ağızlı, gül yanaklının gelip açılması bin ilk bahara değmez mi? baharı neyleriz?

Ne denlü saklasan ey köhne pîr-i nâ-bâlig
Tecemmülün yine mîrâs hâra değmez mi
Ey eskimiş ve olgunlaşmış ihtiyar, ne denli saklasan, bu süslenmen o mîrâsyediye değmez mi?

Kadem kadem gice teşrîfi Nâ'ilî o mehin
Cihân cihân e'em-i intizâra değmez mi
Ey Nâ'ilî, o ay gibi güzel sevgilinin, adım adım gelişi, cihan cihan bekleyiş acısına değmez mi?

GAZEL

Mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ûlün
Âşüfte idüp dillere nazzârelerin hep
Bir bir tuyar esrârın o bî-çarelerin hep
Bakışların çılgın gönülleri kendine hayran eder sonra da o bîçârelerin ne kadar gizli sırrı varsa hepsini ortaya döker.

Her subh tavâf eyleyerek ka'be-i kûyun
Bir yire gelür âşık-ı âvârelerin hep
Evinin çevresinde dolaşıp seni tavâf etmek için kararsız âşıkların her sabah bir araya gelirler.

La'lin ki olur meclis-i ervâhda mezkûr
Bir renge girer neşvesi mestânelerin hep
Ruhlar meclisinde hep dudağından söz edilir. Şaraba benzeyen dudağından sarhoş olanların neşesi de renkten renge girer.

Yâd itse gönül bûs-ı leb-i tîg-ı nigâhın
Hamyâze çeker sînedeki yârelerin hep
Gönül bakışlarının kılıcının temasını duysa içindeki yaralar hemen esnemeye başlar uykuya dalar.

Bir âh görür kârını ey Nâ'ilî-i zâr
Ferhâda hırâş-ı dil olan hârelerin hep
Ey ağlayıp inleyen Nailî eğer bir âh edersen onun gönülleri tırmalayan sesi Ferhâd'ın hesabını görür işini bitirir.

GAZEL

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün
Gül hâre düşdi sîne – figâr oldı ' andelîb
Bir hâre bakdı bir güle zâr oldı 'andelîb
*Gül, dikene nasip oldu***;** *bülbülün sinesi yaralandı. Bülbül, bir güle, bir de dikene baktı, ağlamaya başladı.*

Şeh-nâme- h^ânlık eyledi Keyhusrev-i güle
Destan-serâ-yı sebze bahâr oldı 'andelîb
*Bülbül, gül sultanının şehnâmecisi oldu***;** *onun için şiirler okudu. Baharın yeşilliğine destanlar söyledi.*

Feryâda başladı yine her biri hârdan
Dîvân – sarây-ı gülde hezâr oldı 'andelib

Gülün sarayının divanında yüzlerce bülbül toplandı, ama her biri dikenin yüzünden yine feryada başladılar.

Gül gördi pâre pâre ciger gonce gark-ı hûn
Memnûn-ı zahm-ı hançer-i hâr oldı ‘andelib
Bülbül, gülün ciğerini parça parça olmuş ve goncayı da kanlar içinde görünce ilk defa dikenin hançerinden ve onun açtığı yaralardan memnun oldu.

Ey Nâ’îlî vedâ-ı gül ü bâğ u rağ idüp
Mehcûr-ı yâr u dâr u diyâr oldı ‘ andelîb
Ey Nailî, sonunda bülbül güle, bahçeye, çemene veda etti. Sevgiliden, yurdundan, yuvasından ayrı düştü.

GAZEL

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün
Derûn-ı tîre-i zühhâd pür-jeng-i sivâdur hep
Aceb âyînelerdür cilve-ger rûy-ı riyâdur hep
Zâhidin içinin karanlığı, hep dünya temayülünün pasıdır. Onun iki yüzlülüğü öyle acayip bir aynadır ki, hep içindeki karanlığı gösterir.

Şerâbın şîre-i cân oldığına şübhe yok sâkî
Ne söz kim meclisinde söylenir rûh âşinâdur hep
Ey sâkî, şarabın can üzümünün suyu olduğuna şüphe yok! Onun böyle ruhun yakın dostu olduğu her mecliste söylenir.

Cihân-ı vâj-gûn- nâ’l-i mahabbet özge ‘ âlemdür
Gedâdur şâhlar cümle gedâlar pâdışâdur hep
Şu uğursuz dünya insana pabucunu ters giydirir. Bir bakarsın yoksullar sultanı, sultanlar dilenci olmuş.

Rıbât-ı dehr-ı fânî turfe-menzil-gâhdur anda
Emel pâ-der-rikâb-ı ârzû pâ-der – hevâdur hep
Şu fâni dünya yapısı öyle acayip bir konak yeridir ki, insanın istekleri için ayağı üzengide, arzuların ayağı havadadır. (şâir, emeller uçar gider, istekler gerçekleşmez demek istiyor)

Bizüz ey Nâ’ilî rû-siyâh-ı şerm ü haclet kim
Sevâd-ı nâme-i amâlümüz sehv ü hatâdur hep
Ey Nailî, utançtan yüzü kararmış olan biziz. Çünkü bizim amel defterimiz de yanlış ve hatalı işlerimizden dolayı kararmıştır.

GAZEL

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün
Müjgânlar âfet-i dil-i âşık nigâh mest
Kişver harâb-ı şûr-ı sipeh pâdışâh mest
Âşığın rübâ gönlünü yağmalayan kirpikler, sarhoş. Ülke haraboldu, ordu dağılmış, padişah sarhoş.

Nâz ü girişme hûş-rübâ ’işve dil-firîb
Dil şîfte-nigâh-ı serâsîme âh mest
Naz ve eda akıl alıyor, gönül yağmalıyor. Gönül aklını kaçırmış bir sersem, âh sarhoş.

Bir mâh-ı âfîtâb-cebîn mübtelâsıyuz
Her şeb piyâle der-kef ü her subh-gâh mest
Öyle güneş alınlı bir ayın müptelâsı olmuşuz ki, her akşam kadeh elinde, her sabah sarhoş.

Ditrer nezâre üstine mânend-i âfitâb
Vardukça hâb-ı ’işveye ol gurra mâh mest
O güneş benzeri, bakılınca titrer de naz uykusuna varınca görürsün ki o parlak ay sarhoş.

Mahşerde olsa çâre mi var söyleşilmeğe
Geh ser-girân-ı nâzdur ol gonçe gâh mest
Mahşerde bile olsa onunla sohbet imkân mı var? O gonca ya nazdan kendinden geçmiştir ya da sarhoş.

Ser-germ’aşka h^âhiş-i la’lûn değil ba’îd
Meclisde varlığınca bulur bâde-hâh mest
Aşktan başı kızmış olanlara dudağın uzak değil. Çünkü meclise varınca o içki esirini sarhoş olmuş görürsün.

Ey Nâ’ilî terâne-i kilkinden oldılar
Rûhîniyân-ı mastaba-i intibâh mest
Ey Nailî senin kaleminden çıkan ahenkli sözlerle, meyhane sedirinde uyanmaya başlayan ruhlar yeniden sarhoş olurlar.

GAZEL

Mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ûlün

Aldıkça ele câm-ı mey ol keç-küleh-i mest
Bin fitneye âmâde olur her nigah-i mest
O keçe külahlı eline bir kadeh alınca sarhoş olur. onun her mestane bakışı, binlerce fitne çıkarmaya hazırdır.

Va'iz ne bilür mertebe-i pîr-i mugânı
Tâ olmıyacak cür'a gibi hak-i reh-i mest
Vaiz, meyhanecinin derecesinin yüksekliğini nereden bilecek. O kadehin son yudumu gibi, sarhoşların ayağının toprağı olamaz ki.

Zâhid ne bilür mezheb-i rindânı ki anda
Hüş-yârî-i Âzînedür ancak güneh-i mest
Zâhid, rindlerin mezhebini ne bilir. O, günahlarıyla sarhoştur, aklı fikri Cuma namazının sevabındadır.

Âyîne-i sâgarda olan 'âlemi gözler
Gül-zâr-ı bihişt olsa da nazzâre-geh-i mest
Cennet bahçelerini seyredip kendimden geçse bile, rindlerin gözü yine ayna gibi parlak olan kadehtedir.

Ârâm-ı dil-i Nâ'ilî-i bî-ser ü pâdur
Ol gamze-i mahmûr u o çeşm-i siyeh mest
Naili 'nin gönlünün huzuru, o kara ve sarhoş gözlerinin yolunda dünya alâkalarından vazgeçmesindedir.

GAZEL

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün
Eylemiş h^âb-ı tegâfül nigeh-i şûhunu mest
Çeşmin âşûb-ı nazar gamzelerin nâz-perest
Naz uykusu, o güzelin bakışlarını sarhoş ve baygın hale getirmiş, bakışlarını bulandırmış, gamzelerinş naz eder hale getirmiş.

Sakın ey şûh sakın sûziş-i dilden ki ider
Dâmen-i nâzını bir cünbiş-i âh ile şikest
Ey şûh, gönlümüzün ateşinden sakın ki, bir âh kasırgası ile naz eteklerini darmadağın eder.

Cân virür yanmağa dil neylesün ammâ güzelim
Bulamaz dûzah-ı hicrinde de bir cây-ı nişest
Gönül senin aşkınla yanmaya can atar, fakat ne yapsın güzelim, o ayrılığın cehenneminde karar kılacak başka bir yer bulamaz.

Hased ol 'âşıka kim sen büt-i nâzende ile
İde gülgeşt hıyâbân-ı çemen dest-be-dest
Seninle, senin gibi nazlı bir put ile elele verip de bahçelerde, gezinen o âşıkı nasıl olup da kıskanmayalım.

Rif 'at el virse yine Nâ'ilî-i zâr gibi
Yüz sürüp pâyine olsak ser-i zülfün gibi pest
Şu ağlayıp inleyen Naili 'ye izin verilirse de, ayağına yüz sürse, böylece, başından ayağına dökülen saçların gibi itibar bulsa.

GAZEL

Mef'ûlü / Fâilâtü / Mefâîlü / Fâilün
Âşkın ki zîr-i pâda muhakkar türâbıyuz
Hüsnün hamîr-ı mâye-i nâz u 'itâbıyuz
Murakabeye dalan dervişler gibi başımızı önümüze eğmiş, dünyadan vazgeçmişiz. Dünya nimetleri karşısında ayağımız üzengidedir. (Bırakıp gitmeye hazırız)

Abdâl-ı ser-be-ceyb-i ferağuz ki 'âlemin
Hayrân-ı nâz u ni 'met-i pâ-der-rikâbıyuz
Aşkın ayağının altında zavallı ve bakîr bir toprak parçasıyız. Güzelliğin, naz ve eziyet mayasının hamurundan yoğrulmuşuz.

Çarhın fenâ-pezîr idügin gösterür bize
Câmın rübûde hâtır-ı resm-i hıbâbıyuz
Kadehteki şarabın içindeki hava kabarcıkları, dünyanın gelip geçici olduğunu bize nasıl da gösteriyor.

Dervîş-i bî-nevâ-yı nemend-pûş u sîne-sâf
Ebr-i siyehde çarh-ı fenâ âfitâbuyuz
Keçe giyinmiş, temiz kalpli, yoksul ve nasipsiz dervişleriz ama, kara bulutların arasından doğan güneş gibiyiz.

Olduk dür-i hakîkate ey Nâ 'ilî sadef
Kân-ı cevâhşr-i sühanün la 'l-i nâbıyuz
Ey Naili, biz hakikat incisinin sadefiyiz. Bu inci bizim içimizdedir. Biz, söz cevheri madeninin saf lâkiyiz.

GAZEL

Mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ûlün

Elmâs-ı gam olsak da nemek-dâna dökülsek
Nâsûr-ı leb-i zahm-i dil ü câna dökülsek

Gam elması olsak da tuzluğa girsek, oradan da can ve gönül yarasının dudağından içeriye dökülsek. (Şair, yaraya tuz basmak âdetini kastediyor. Acı verir, fakat yarayı tedavi eder.)

Bir şîşe mey olsak dökülüp sâgara evvel
Sonra ciger-i bâde-perestâna dökülsek

Bir şişe şarap olup, önce kadehe: sonra da şaraba tapanların içine dökülsek.

Çıksak ser-i tâk-i çemene berk-i rez-âsâ
Bâd-ı seher esdikçe hıyâbâna dökülsek

Asma yaprağı gibi, bahçede, ağacın yüksek dallarına çıksak da, sabah rüzgârıyla birlikte yolları toprağına dökülsek.

Düşsek dehen-i yâra sadeften hele geçdik
Tek katre-i Nîsân gibi 'ummâna dökülsek

İnci meydana getiren nisan yağmurunun sadefe ve ummana düşüsü gibi, sevgilinin dudağına dökülsek.

Bin katre-i hûn-âb-ı ciger bir yere gelsek
Âşkın gibi bir âteş-i sûzâna dökülsek

Parça parça ve yaralı gönlümüzü bir araya getirsek de, senin aşkına benzeyen yakıp kavurucu bir ateşe dökülsek.

Eczâmızı hep rîk-i beyâbân-ı gam itsek
Cânâna giden nâme-i hicrâna dökülsek

Zerrelerimizi gam çölünün kumları haline getirsek ve sevgiliye giden ayrılık mektubunun üzerine dökülsek. (Eskiden mektuplarını mürekkebini kurutmak için üzerine ince kum dökerlerdi.)

GAZEL

Mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ûlün

Elmâs-ı gam olsak da nemek-dâna dökülsek
Nâsûr-ı leb-izahm-i diil ü câna dökülsek

Gem elması olsak datuzağa düşsek. Oradan da can ve gönül yarasının dudağından içeriye düşsek.

Bir şîşe mey olsak dökülüp sâgara evvel
Sonra ciğer-i bâde-perestâne dökülsek

Bir şişe şarap olup, önce kadehe: sonra da şaraba tapanların içine dökülsek.

Çıksak ser-i tâk-i çemene berk-i rez-âsâ
Bâd-ı seher esdikçe hıyabana dökülsek

Asma yaprağı gibi, bahçede, ağacın yüksek dallarına çıksak da sabah rüzgarıyla birlikte yolların toprağına dökülsek.

Düşsek dehen-i yâra sadefden hele geçdik
Tek katre-i Nîsân gibi 'ummâna dökülsek

İnci meydanagetiren nisan yağmurunun sedefe ve ummana düşüşü gibi, sevgilinin dudağına dökülsek.

Bin katre-i hûn-âb-ı ciğer bir yere gelsek
Aşkın gibi bir âteş-i sûzâna dökülsek

Parça parça ve yaralı gönlümüzü bir araya getirsek de senin aşkına benzeyen yakıp kavurucu bir ateşe dökülsek.

Eczâmızı hep rîk-i beyâbân-ı gam itsek
Cânâna giden nâme-i hicrana dökülsek

Zerrelerimizi gam çölünün kumları haline getirsek ve sevgiliye giden ayrılık mektubunun üzerine dökülsek.

GAZEL

Mefâ'ilün / fe'ilâtün / mefâ'ilün / fe'ilün

Gamınla ülfetimiz var süruru n'eyleyeyim
Safâ-yı hâtırımız yok huzuru 'neyleyeyim

Senin gamınla sarhoş olmuşuz, saadeti neyleyeyim. Gönlümüzün rahatı yok ki huzuru neyleyeyim.

Bize hacâlet-i 'ukbâ kusûru yetmez mi
Bu hâk-dân-ı feâda kusûru n'eyleyelim

Dünyaya bağlı olmanın utancı bize yeter. Artık şu fâni dünyada başka kusuru neyleyelim.

Neşât-ı yek-demedirmüdde'â bu 'âlemden
Melâl-i hâtıra bâdî umuru n'eyleyelim

Şu alemin aslı bir anlık neşedir, onun saadeti öyle gelip geçicidir. Şu kırık gönlümüzle bu gelip geçici saadeti neyleyelim.

Bu âh u eşk ile âyîne-i dil olsa da sâf
Gubâr-ı hâtırı jeng-i füturu n'eyleyelim
Âh rüzgârı gözyaşı seli ile gönlümüzün aynası temizlense bile, gönlümüzün aynasını kaplamış bu tozu ve kiri neyleyelim.

Rêfî' itmiş tutalım Nâ'ilî bu heft-evreng
Zevâl-i devlet-i Behrâm-ı Gûru n'eyleyelim
Şu dünya, Naili'nin tahtını yüceltti diyelim. Sonunda Behram-ı Gur'un devletinin encamı söz konusu olduğuna göre bu ikbali neyleyelim.

GAZEL

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün
Cemâl-i sâkîye bak âfitâbı n'eylersin
Temâm-ı neş'e-i şevk ol şerâbı n'eylersin
Sâkînin yüzüne, onun yüzündeki güzelliğe baktıktan sonra, artık güneşi napacaksın. Aşk neşesi ile kendinden geçtikten sonra şarabı ne yapacaksın?

Varak-şumâr-ı gül-i 'işret ol gel ey vâ'iz
Zamân-ı 'ayş u tarabdur kitâbı n'eylersin
Ey vâiz, gel içki meclisindeki gülün sayfalarını oku. Şimdi yeme içme, eğlenme zamanıdır, başka kitabı ne yapacaksın?

Hâyali olsa gül-i şîşe-zîb-i çeşm-i pür-âb
Nigâh-ı germdeki sûz u tâbı n'eylersin
Şişe içindeki gül suyunu andıran göz yaşını hâyali yeterli değil mi? Artık, sevgilinin öfkeli bakışındaki yakıcılığı ne yapacaksın?

Ferâg-ı dil-ber ü mey pend-i pîr imiş tutalım
Gönülde şûriş-i 'ahd-ı şebâbı neylersin
Büyüklerin "şaraptan ve güzel sevmekten vazgeç" diye verdiği öğüdü tuttu diyelim. Ama gönül, bu karışıklıktan kurtulmak için ne yapacak?

Sebâtı olmayıcak Nâilî bu merhalede
Du-rûze devlet-i pâ-der-rikâbı n'eylersin
Ey Nailî, şu konak yerinde karar kılmak madem mümkün değil, o halde iki günlük gelip geçici dünyayı ne yapacaksın?

GAZEL

Mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ûlün
Nâyın ki çıkar zemzeme sûrâhlarından
Bülbüller öter sanki gülün şâhlarından
Neyin deliklerinden çıkan sesler, sanki gülün dalına konmuş öten bülbülleri andırıyor.

Bezm-i edebin bana mu'âşirleri yeğdir
Bî-rûy-ı rüyâ savma'a-küstâhlarından
Edep meclisinin yoldaşlarını ben, ibadet yerlerinin iki yüzlü mensuplarına tercih ederim.

Hâli ni'am-ı feyzdan âgende-şikemdir
Mestân-ı hevâ mey-gede tabbâhlarından
Nimetlerin bolluğuyla karınları doymuş olanlar, şarap içmiş rahavete dalmış aşçılardan farksızdırlar.

Huld içre şehîdân- mahabbet ser-i kuyun
Seyr itmeğe revzenler açar kâhlarından
Senin köyünde aşkından şehit olanlar, cennettedirler. Onlar şimdi oturdukları köşkte, cenneti seyretmek için köşklerine pencereler açıyorlar.

Te'sîri yürekler derler ey Nâ'ilî-i zâr
Nâyın ki çıkar zemzeme sûrahlarından
Ey ağlayıp inleyen Nailî, neyin deliklerinden çıkan o âhenkli sesler öyle tesir eder ki dinleyenlerin yüreğini deler.

GAZEL

Mütefâ'ilün Fe'ûlün Mütefâ'ilün Fe'ûlün
Dil-i zârı hasta kıldı: ne yaman nazâredür bu
Şeb-i gamda koydu hâlin ne siyeh sitâredür bu
Ağlayan gönlü hasta etti: bu ne yaman bakıştır. Halimi gam gecesi gibi karattı bu ne uğursuz yıldızdır.

Açılup gül-i terinden mey içerdi sâgarından
Ele al ki hançerinden dil-i pâre pâredür bu
Güller gibi açar, kadehinden şarap içerdi. Şu parça parça olmuş gönül, ki senin hançerinden bu hale geldi.

O perîyi âh-şeb-gîr ide câme h'âba teshîr
Olunur mı lutfı ta'bîr ne hoş ietihâredür bu

O peri, geceleri uykusuz geçiren âşığın aşkıyla, büyüsü bozulup da elbiseye girse bu ne hoş rüya olur: bu rüyaacaba gerçekleşir mi?

Felekâ tokuz sefinen kim ider habâb-veş dil
Hazereyle cünbişinden yem-i bî-kenâredür bu
Ey felek, dokuz gemin gönlü bir hava kabarcığı haline getiri. Dikkat et onun kasırgası fena olur, çünkü o doğru bir denizdir.

Dir imiş görüp ol âfet bu tahammülün cefaya
Dil-i Nâ'ilî değildür koya seng-i hâredür bu
O afet, Naili'nin bu cefaya tahammülünü görünce "bu Naili'nin gönlü değil, sanki, bir taş parçası"der imiş.

GAZEL

Mefâ'ilün / fe'ilâtün / mefâ'ilün / fe'ilün
Bu neşveden sana ey dil kelâl gelmedi mi
Cihâna geldüğine infi'âl gelmedi mi
Ey gönül, artık neşeden sıkılmadın mı: dünyaya heldiğin için isyan etmiyor musun?

Bu köhne mastabanın bâde-i neşâtı gönül
Riyâyı ko sana zehr-i melâl gelmedi mi
İki yüzlülüğü bırak da söyle: Bu köhne meyhane köşesinde neşe veren kadeh, sana üzüntü zehri gibi gelmedi mi?

Tabîb-i müşfikı yok bu ribât-ı hayretde
Mizâc-ı himmetine ihtilâl gelmedi mi
Şu hayret diyarında şefkat dolu bir tabibi yok. iyilik dolu tabiatındaki bu değişiklik nedendir?

Ne anladın bu senâ' u bu nâydan sûfî
Bu tekyede sana hiç vecd ü hâl gelmedi mi
Ey sûfî bu semâ' dan bu ney sesinden ne anladın? Sana bu tekkeden hiç heyecen ve başka bir hal gelmedi mi?

Varınca bezm-i Felâtûn-ı 'aşka 'akl-ı fuzûl
Hezâr-şerm ü haceletle lâl gelmedi mi
Aşk, akıl ve fazilet Felâtûnun meclisine varınca, durumundan utanıp da susmayı hiç düşünmedin mi?

Yine neticesi hayret degül mi Nâ'iliyâ
Bu rüzgâra Nasîr ü Celâl gelmedi mi
Ey Nailî, ne hayret ediyorsun? Şimdi Celâli ile muamele etse de, neticesinde yardımcı olan Allah, sana yardım etmeyecek mi?

Neşâtî

GAZEL

Mefâ'ilün / fe'ilâtün / mefâ'ilün / fe'ilün
Zihî safâ diyecek âlemin nesin gördük
Sitemden özge dahi hem-demin nesin gördük

Ne hoş safâ deyecek, dünyanın nesini gördük? Zulümden başka da bizimle beraber olan nesini gördük?

Humârı derd-i ser ü neşvesi bükâ-engiz
Bu bezm-gâhda câm-ı Cem'in nesün gördük
Mahmurluğu baş ağrısıdır. Neş'esi ağlamakla karışıktır. Bu toplantı yerinde, bu dünyada Cem'in nesini gördük?

Nişân-ı tîr-i sitem olduğundan özge meğer
Derûn-i sînede dâğ-ı gamın nesün gördük
Meğer zulüm okunun hedefi olduğundan başka, göğsün içinde gam yarasının nesini gördük?

Hemişe hâl-i ruhun dâmeniyle setr eyler
Biz ol dü zülf-i ham-ender-hamın nesin gördük
Yanağının benini, daima eteğiyle örter! Biz o kıvrım kıvrım iki zülfün nesini gördük?

Neşâtiyâ keder-i keşf-i râzdan gayrı
Akan bu dide-i terden demin nesin gördük
Ey Neşâti, sırrı açmanın kaderinden başka, bu taze gözden akan kanın nesini gördük?

GAZEL

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün
Gitdin ammâ ki kodun hasret ile cânı bile
İstemem sensiz olan sohbet-i yârânı bile
Gittin, ama hasretle, özlemle, canı bile koydun! Dostların sensiz olan sohbetini bile istemem!

Devr-i meclis bana gird-âb-ı belâdır sensiz
Mey-i rahşânı değil sâgar-ı gerdânı bile

Sensiz, meclisin devri, zamanı. Orada devredenler bana bela girdabıdır. Hatta zulmün zehirli şarabı ile dolaşan bardağı bile!

Bağa sensiz varamam çeşmime âteş görünün
Gül-i handânı değil serv-i hırâmânı bile
Bahçeye sensiz bakamam! Gözüme ateş gibi görünür.
Sadece gülen gülü değil salınan selviyi bile.

Sineden derd ile bir âh edeyin kim dönsün
Aksine çerh-i felek mihr-i dırahşânı bile
Sineden derd ile öyle bir ah edeyim ki, feleğin çarkı ve parlak güneşi bile tersine dönsün.

Hâr-ı firkatle Neşâtî-i hazînin vâ hayf
Dâmen-i ülfeti çâk oldu girîbanı bile
Ayrılık dikeniyle bu hüzünlü Neşati'nin ne yazık ki, dostluk eteği, yakasıyle beraber yırtıldı.

GAZEL

Mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ûlün
Bülbül öter şevkile ezhâr-ı güşâde
Peymâne be-kef olsa n'ola yâr güşâde
Bülbüller, şevk ve heyecanla öter, çiçekler açılmıştır!
Sevgilinin gönlü açıkken kadeh elde olsa nolur?

Gör lütfunu sâkî-i safâ bahş-i bahârıñ
Bir câm ile olmuş gül gül-zâr-ı güşâde
Baharın safa bağışlayan sakisinin lütfunu gör! Bir kadeh ile gül bahçesinin gülü açılmış.

Seyr it beden nâzıñı çâk-ı kabâdan
Mestâne o şeh tükme-i zer-târ güşâde
Elbisesinin yırttığından nazik bedenini seyret! O şah, sarhoş altın iplikle dikilmiş düğmesi de açık!

Çöz bend-i ser zülfini ey şâne ki olsun
Dillerde olan 'ukde-i efkâr güşâde
Ey tarak, saçının ucundaki bağı çöz ki gönüllerde olan düşünce düğümü açık olsun!

Olsa yaraşur bülbül bir şevk-i neşâtî
Olmakda yine gül gibi dil-dâr güşâde
Neşati yine şevk ve heyecan dolu bülbül olsa yaraşır! Çünkü gönlün sahibi gül gibi açılmış!

GAZEL

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün
Hatt-i rûyin başladı yer yer nümâyân olmağa
Fitneler çün kalmadı gâret-ger-i cân olmağa
Yüzünün tüyleri yer yer görünmeğe başladı fitneler can yağmalyıcısı gibi olmağa kalmadı.

Seyr-i şemistan-ı hüsnün eylemezdi dil heves
Olmasa pervâne-veş âmâde sûzan olmağa
Gönül pervane gibi yanmağa hazır olmasa güzelliğinin mumu yanmağa heves eylemezdi.

Tir-i bârân itmede her bir müjen sad hışm ile
Başlasa gamzen aceb mi hançer-efşân olmağa
Her kirpiğin yüzlerce kızgınlıkla, ok yağmuru yağdırmadadır. Gamzen bu durumda hançer saçmağa başlasa şaşılır mı?

Germden Kays'ın murâdı kûfsendân olmağa
Cân atardı şevk ile bî-çâre kurbân olmağa
Sıcaktan Kays'ın muradı koyun olmaktı. Çaresiz kurban olmağa şevk ile can atardı.

Behreyâb-ı feyz-i irfânım ki ol feyzdür
Şi'irime bâis Neşâti reşk-bâzân olmağa
Ey Neşâti şiirime haset etmelerimin sebebi, irfan kaynağından nasibimiz oluşudur. Sebep o feyzdir.

GAZEL

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün
Dide-i ibretle bak ol dil-i sitârın nakşına
Ey dem-â dem eyleyen inkâr cânın nakşına
Canın nakşını ey zaman zaman inkâr eden kişi. O gönül alan sevgilinin eserine ibret gözüyle bak.

Âlemi gözden geçir hem-dîde ol hurşîd ile
Olma dil-beste yine amma cihanın nakşına
Dünyayı gözden geçir. Güneşin gözüyle birlikte bak. Ama yine de cihanın şekillerine gönlünü bağlama. Cihanın cicili biçili rengine gönlünü kaptırma.

Ser-nigûn bir çâh-ı pür-hûn olduğun bilmez gibi
Dil veren reng-i şafakla âsmânın nakşına
Başaşağı çevrilmiş, kan dolu bir çukur olduğunu bilmez gibi şafak rengiyle göklerin suretine gönül veren olma.

Sünbülü dûd-ı kebûd u verdi ahker pâredür
Çeşm-i hayretle nazar kıl gülsitânun nakşına
Sünbülü bir mavi dumandır. Gülü bir ateş korudur. Bu gül bahçesinin şekline hayret gözüyle bak.

Resm-i şâdiden Neşâti bir eser kalmış mı gör
Sende insâf eyle şimdi zamânın nakşına
Ey Neşâti sende neşeye benzer bir iz kalmış mı gör. İnsaf eyle şimdi zamanın oyununa bir bak.

GAZEL

Bî-safâ-yi aşk olup bî-derd-i yâr olmak da güç
Bir sitemger âfetin cevriyle zâr olmak da güç
Aşkın safâsına sevgilinin derdine olmamak da güç!
Zulmetmeyi âdet edinmiş bir âfetin ile inlemek de güç

Evc-i istiğnâda pervâz etmedikçe murg-i dil
Pây-bend-i aşk ile âşüfte-kâr olmak da güç!
Gönül kuşu, istiğnanın doruğunda, ihtiyaçsızlığın tepesinde uçmadıkça aşka ayağından bağlı olarak perişan olmak da güç!

Bir nigâh-ı gamzeye tâkat getürmezken gönül
Günde bin tîr-i cefaya sînedâr olmak da güç
Gönül, bir yan bakışa dayanamazken, günde bin kez cefa okuna göğüs gelmekte güç!

Va'de-i ferdâsına gâhî iderdim i'timât
Hayret-âlûd-i belâ-yı intizâr olmak da güç
''Yarın'' diyerek verdiği söze, bâzen itimat ederdim.
''Belâ'' şaşkınlığına bulaşıp beklemek de güç

Gerçi yok tâkat Neşâtî seyr-i dîdâr itmeğe
Gûşegîr-i hasret-i dîdâr-ı yâr olmak da güç
Ey Neşâtî, gerçi sevgilinin yüzünü seyretmeye gücün yok; sevgilinin yüzünün hasretiyle bir köşeye çekilmek de güç!

GAZEL

Cünun-ı aşkımızı hatt-ı yârdan biliriz
Küşâyiş-i dili seyr-i bahardan biliriz
Aşkımızın deliliğini, sevgilinin yüzünden biliriz!
Gönlümüzün açıklığını, neş'esini baharı seyr etmekten biliriz.

Sebât-i derd-i dili ızdırâp-ı hatırdan
Karâr-ı aşkı dil-i bî-karârdan biliriz
Gönülden derdin muttasıl, devamlı olarak kalışını; hatırımızın içimizin sıkıntısından: aşkın derecesi ise kararsız gönlümüzden biliriz.

Çemende bülbül-i şeydâ-yı âteşîn-i name
Fürûğ-ı câm-ı gül-i şu'le-bârdan biliriz
Çemende, yeşillikler üzerindeki ateşli şarkılar söyleyen çılgın bülbülün, halini ateş yağdıran gülün bardağının parlaklığından biliriz.

Ne şûr saldığını bâğa neş'e-i aşkın
Figân-ı bülbül-i âşufte-kârdan biliriz
Aşkın neş'esinin bahçeye ne karışıklıklar saldığını, perişan bülbülün çığlığından biliriz

Şikâyet eylemesiz çerten Neşâtî biz
Ne gelse cânib-i Perverdigârdan biliriz
Ey Neşâtî, biz felekten, çarhtan şikâyet eylemesiz! Bize ne gelse, Allah tarafından geldiğini biliriz

GAZEL

Ciğerkani ile etmiş şöyle rengîn lânesin bülbül
Ki gâhî gül sanıp eğler dil-i dîvânesin bülbül
Bülbül, ciğer kanı ile, yuvasını öyle renkli etmiş ki, bâzen bunu gül sanıp, deli gönlünü eğler!

Sunarken bir dolu peymâne her gül bezm-i gülşende
Nice zabt eylesin yâ nâle-i mestânesin bülbül
Her gül, gül bahçesinin meclisinde, dolu bir kadeh sunarken, bülbül sarhoşcasına inleyişini nice zabteylesin!

Semender-meşreb olmak şu'le-nûş olmak gerek âşık
Aceb mi eylese dâim şererden dânesin bülbül

Âşık, semender yaratılışlı olmak ve ateş içmek gerek. Bülbül yiyeceğini kıvılcımlardan seçerse, şaşılır mı?

Şarâb-ı bezm-gâh-ı hasretin hûnâbe-i dildir
Ne'ola eylerse dâim şu'leden peymânesin bülbül
Hasret meclisinin şarabı, gönlün kanlı karaşık derdidir!
Bülbül, daimâ ateşten yaparsa nolur? !

Boyanmış hûn-i dilden tâb düşmüş verd-i râ'naya
Sanır fânus-i âl olmuş Neşâtî lânesin bülbül
Kendini beğenen güle gönül kanından parlaklık düşerek kana boyanmış! Gülün rengin, gönlün kanındandır! Bunu gören bülbül, ey Neşâtî, yuvasını al renkli bir fener olmuş sanır!

GAZEL

Âşıkın kim aşk ile dîvâne dirler gönlüne
Şevk-i la'l-i yâr ile mestâne dirler gönlüne
Sevenin gönlüne sevgiden dolayı deli olmuş derler!
Gönlüne, sevgilinin dudağının heyecanıyla sarhoş olmuş derler!

Mahrem ol bir bezm-i şevk-efzâya kim erbâbın
Aşk ile hem şem' ü hem pervâne dirler gönlüne
Bir tortusunu içinen noksanlığını, mutlaka tamam olur derler! İrfan sahibinin gönlüne, bir kırık kadeh derler

Cur'asın nûş eylesen nâkıs, olur lâbûd tamâm
Ârifin işkeste bir peymâne dirler gönlüne
Sevginin kuralı yırtanı, temizliği artırır! Sevenin gönlüne hem ayna hem de tarak derler.

Çâk-sâz-ı mahabbet saf ve tim eyler ziyât
Âşıkın hem âyine hem şâne dirler gönlüne
Sevginin kuralı yırtanı, temizliğini artırır! Sevenin gönlüne hem ayna, hem de tarak derler.

Feyz-i te'sîr-i safâdır kim Neşâtî âşıkın
Hem kadeh hem bâde hem meyhâne dirler gönlüne
Ey Neşâtî, temizliğin tesirinin bereketi ile sevenin gönlüne: hem kadeh hem şarap hem de meyhane derler!

GAZEL

Gönül hevâya uyup ârzû-yi gurbete düşmüş
Reh-i safâ diyerek hârzâr-ı hayrete düşmüş
Gönül, hevese uyup gurbet arzusuna düşmüş! Temizlik yolu diyerek hayretin dikenliğine düşmüş!

Hat-ı lebinden değil hâl-i sebz-i şevk ile tekrâr
Ümît-i âb-ı hayât ile Hızr zulmete düşmüş
Dudağının çizgisinde değil, şevk veren yeşil beninle Hızır tekrar hayat suyunu bulmak ümidiyle zulmete düşmüş.

Görüp arakları yer yer ruhinde tâbiş-i meyden
Çemende jâle seher nevk-i hâr-ı hasrete düşmüş
Jale şarabın parıltısından yanağında yer yer meydana gelen telleri görüp seher vakti, hasret dikeninin ucuna düşmüş

Nedir letâfet-i endâm ile o gûy-i giribân
Tamâm-ı câme-i işve o serv kamete düşmüş
Vücûdunun, endamının hoşluğu ile o yaka düğmesi nedir?
İşve, nâz elbisesinin tamamı o selvi boyluya düşmüş

Bahâr hattınişitmiş gibi Neşâtî sabâdan
Benefşe ser be-zemîn pîç ü tâb-ı haclete düşmüş

Ey Neşâtî, bahar, sabâ melteminden senin yüzündeki tüylerin çıktığını işitmiş gibiye benzer! Menekşe, başını yere koyup utancından kıvrılıp yere düşmüş!

Mezâkî

GAZEL

Sâkî gül ü mül mevsimi bir hoş deme benzer
Bu âlem-i âb âb-ı ruh-ı âleme benzer
(*Sâkî bu gül ve şarap mevsimi hoş bir zamana benzer. Bu sahil eğlenceleri dünyanın yüz suyuna benzer)*
Kuyunda gönül hasretî-i la'l-i lebindir
Ol ka'be-nişîn teşne-leb-i Zemzeme benzer
(Gönül, mahallende dudağının lâl'e benzeyen hasretidir.
Sanki Kâbe'deki Zemzem suyuna susamış gibidir.

Gör câzibe-i mihr-i ruhun bak dil-i sâfa
Ol mihr-i cihân-tâba ve bu şebneme benzer
(*Yanağının parlaklığının gönülleri cezbetmesi, dünyayı aydınlatan güneşin, yapraklar üzerindeki çiğ tanelerini buharlaştırması gıbıdir)*

Mecrûh-dile şive-i lutf-ı sitem-âmîz
Zehrâb ile perverde olan merheme benzer
(*Yaralı gönüle sitem ve naz ile muamele etmen, zehirle hazırlanmış merheme benzer)*

Sad hayf ki bünyâd-kün-i sabr u sükûndur
Seylâb-ı sirişkim ki hurûşân yeme benzer
(*Ne yzaık ki, sabır ve sükûn olan gözyaşlarımın seli, durmadan dalgalanan bir denize benzer)*

Bu nâle-i cansuz ile bu âh-ı hazÎnin
Âmuziş-î âvâze-i zîr u bama benzer
(*Bu cansız iniltim ile bu hüzün verici âhım, sazın tellerinden dökülen seslere benzer)*

Ser halka-ı irfânda dil-i sâf-ı Mezâkî
Bir meclis-i şâhânede câm-ı ceme benzer
(İrfan sahiplerinin arasında gönülü temiz Mezâkî, bir seçkin insanlar meclisinde Cem kadehine benzer)

GAZEL

Hiç makdem-i dilberden yollarda eser yok mu
Ey bâd-ı sabâ sende bir tâze haber yok mu
(Ey sabah rüzgârı, o güzelin, ayak tozundan yollarda bir eser yok mu? Sende sevgiliye dair bir taze haber yok mu?)

Yûsufla o mehrûnun farkı katı zâhirdir
Erbâb-ı mahabbetde bir ehl-i nazar yok mu?
(Yusuf ile ay yüzlünün arasındaki fark çok bellidir. Sevmesini bilenler arasında görmesini bilen yok mu?)

Bu bâğ-ı mahabbet kim bir tâze gülistandır
Zîb-i ser-i ümmide bir gonçe-i ter yok mu
(Bu sevgi bağı ki yeni bir gül bahçesidir. Orada bizi ümitlendirecek bir gül goncası yok mu?)

Bu nâle-i şeb-gîrin âsârı görülmez mi
Bu şâm-ı garîbâna bir vakt-i seher yok mu
(*Bu geceleri dolduran iniltilerimiz görülmez mi? Bu garipler akşamının bir seheri yok mu?)*

Bu sûziş ile andan zâhir mi olur derdim
Pinhân yine sînemde sad-dâğ-ı ciğer yok mu
(Bu yanan gönlümün derdini nasıl görmezlikten gelir. Ondan saklasam bile, sinem yarılmamış mı, parça parça olmamış mıdır?)

Ey hızr-ı huceste-pey kim gümnâm-ı reh-i aşkız
Bu vâdî-i hayretde bir râhgüzâr yok mu
(Ey ayağı uğurlu Hızır, biz aşk yolunun adı sanı bilinmez yolcularıyız. Bu hayret vadisine giden bir yol yok mu?)

Âlemde Mezâkî-veş bir sâhib-i irfânız
Erbâb-ı dile mâ'il bir ehl-i hüner yok mu
(Biz dünyada Mezakî gibi, irfan sahibiyiz. Gönül ehlinin halinden anlayacak kimseler yok mu?)

GAZEL

Sunar bin câm-ı memlû tehî peymâneden sonra
Döner vefk-ı murâd üzre felek ammâ neden sonra
(*Felek, boş kadeh sunduktan sonra binlerce dolu bardak sunar, ama neden sonra muradımız üzere arzu ettiğimiz gibi de döner)*

Bu meclisde gulû-yı şahne-i gamdan kim ağlardı
Eğer handân olaydık girye-i mestâneden sonra
(*Eğer sarhoşçasına ağlamadan sonra gülebilseydik! Bu toplantıda, gam ve keder bekçisinin hücumundan kim ağlardı?)*

Tuyup zevk-ı harâbâtı ele câm-ı şerâb alsa
Ayak basmazdı zâhid mescide mey-hâneden sonra
(*Zâhit, meyhanedeki zevki duyup eline şarap bardağını alsa, meyhaneyi gördükten sonra mescide ayak basmazdı)*

Gedâ şeklinde şâh-ı mülk-i tecrîd olmak istersen
Nemed-pûş-ı ferâğ ol hil'at-ı şâhâneden sonra
(Eğer yalnızlık mülkinin dilenci şeklinde şahı olmak istersen şahlara lâyık hil'atı giydikten sonra bunlardan vazgeçme alâmeti olan keçeyi örtün!)

Nice memnûn olur genç-i güherle ehl-i dil andan
Bu denlü renc-i bâzû kâviş-i vîrâneden sonra

(Virâneyi araştırmak için bu kadar el, kol yorduktan sonra, gönül ehli, cevher hazinesini bulmaktan nasıl memnun olur?)

Anı bî-reng idüp yazmış beni bir turfe sûretde
Yazanlar peykerim. Mecnûn gibi dîvâneden sonra
(Mecnûn gibi bir deli, divaneden sonra benim şeklimi çizenler onu renksiz beni ise tâze bir sûrette yazmışlar.)

Felek har-mühre-i güftâr-ı a'dâya kulak tutmaz
Mezâkî gevher-ı nazmın gibi dür-dâneden sonra
(Ey Mezâkî, senin nazmının cevheri gibi inci dânesini, felek gördüten sonra, düşmanların sözlerinin iri katır boncuğuna kulak tutmaz! Senin sözlerin inci dânesi düşmanlarınınkiler ise katır boncuğudur. Bunlara da kimse kulak asmaz!)

GAZEL

Gönül âşüfte ben âşüfte dimâg âşüfte
Oldı hep hâne-harâbân dimâg âşüfte
(Gönül sevdalı ben sevdalıyım. Dimağım karma karışıktır. Zâten evi yıkılmışların kafası, beyni karma karışıktır)

Bu kadar silsile-cünbân-ı cünûn olmaz idi
İtmese Kaysı eğer serdeki dâğ âşüfte
(Eğer Kays'ı, başındaki teessürü perişan etmeseydi deliliğin zincirini bu kadar oynatmazdı.)

Ugradum sohbet-i uşşâkı temâşâ itdüm
Meclis âşüfte mey âşüfte dimâg âşüfte
(Uğrayarak, âşıkların sohbetini seyreyledim, meclisi karma karışık, şarâbı çalkantılı, zihinleri perişân gördüm)

Nev-bahâr oldı n'ola olsa çemende şimdi
Lâlede dâg-ı derûn sünbül-i bâğ âşüfte
(İlkbahar oldu. Şimdi çemenlikteki gelinciğin içi dağlanmış bahçedeki sünbül perişan olsa ne olur? !)

Yoklasan 'âlemi mecnun-ı mahabbet olmış
Kays-veş 'ışk ile hep hasta dimâg âşüfte
(*Âlemi şöyle yoklasan, hepsi sevgi delisi olmuş. Hepsi Kays gibi, aşk yüzünden hasta hepsi zihni perişan haldedir.)*

Dil-i şûrîde-i güm-geşte ne güne bulunur
Kim ol âşüfte sebük-pây-ı surâg âşüfte
(Kaybolmuş zâyı olmuş karma karışık gönül ne güne vardır. Gönül perişan! Hâlini soran o ayağına çabuk haberci perişân olur)

Ey Mezâkî ne 'aceb şîfte-i 'ışk olsam
Kim olur şem ile fânûs-ı çerâg âşüfte
(Ey mezâkî aşkın divanesi olsam şaşılır mı? Işık lambası bile içinde mum yakıldığı zaman perişan olur!)

GAZEL

Şeh-i aşkun ki biz gencîne-i pinhânıyüz cânâ
Ne var kılsan nazar görsen ne gevher kânıyüz cânâ
(Ey cân biz aşk padişahının gizli hazinesiyiz! Ey cân, ne var bir baksan da görsen ne cevher ocağıyız! ?)

Ne denlü dest-i lütfun bâdî-i cem'-i havâs olsa
Dem-i vaslun perîşân hâtır-ı hicrânıyüz cânâ
(Senin lütf elin ne denli seçkinlerin toplanmasına sebep olsa da biz, ey can, ey sevgili, kavuşma ânının yokluğundan hâtırı perişân olmuş kişiyiz!)

İlâcı var ise Îsâ leb-i cân-perverin eyler
Aceb aşkun esîr-i derd-i bî-dermânıyüz cânâ
(*İlâcı varsa. Hz. Îsâ senin can besleyen dudağını eyler! Ey sevgili biz acayip bir aşkın dermansız derdinin esîriyiz)*

Karâr itmez gönül zencîr-i zülfünden cüdâ olsa
Bu deştün biz de bir Mecnûn-ı ser-gerdânıyüz cânâ
(Gönül senin saçının zincirinden uzak olsa, yerinde duramaz! Ey sevgili, bu çölün bizde başıboş dolaşan bir Mecnûn'uyuz!)

Nigâh itdük meğer âyîne-i rûy-ı münîrinde
Gubâr-ı hatt ıyân olmış anun hayrânıyüz cânâ
(Baktık da, meğer senin nurlu yüzünün aynasında tüy belirtileri görünür olmuş! Ey sevgili biz onun hayranıyız!)

N'ola bir dôst-gânî-i nevâziş birle yâd itsen
Bu bezmün bir gedâ-yı bî-ser ü sâmânıyüz cânâ
(Nolur, bir okşayış gibi olan dostluk kadehi ile hatırlasan, bizi ansan! Ey sevgili, biz bu meclisin fakir ve başsız badrıksız bir dilencisiyiz!)

Mezâkî-veş n'ola makbul-i erbâb-ı kemâl olsan
Bu asrun biz dahi bir Örfî-i devrânıyüz cânâ
(*Sende Mezâkî gibi olgun kimselerin hoşuna gider olsan ne olur? ! Ey sevgili, bu çağın biz de bir, zamanın Örfî'siyiz!)*

GAZEL

Eger âh eylesem sad şu'le –i pür-tâb olur peydâ
Bu sûzişten sirişki didede hûn-âb olur peydâ
Eğer âh eylesem, kıvrım dolu yüz yalın ortaya çıkar! Bu uyanıştan gözyaşında kanlı su peydâ olur!

Girup vire tahayyük eylesem ebrû-yı dildârı
Beher cânib nigâh itdükçe bir mihrâb olur peydâ
Girip, gönül sahibinin kaşını verir, hayâl etsem, her yanda baktıkça bir mihrâb ortaya çıkar.

Ne hikmettür güher germ-i ümîd-i vasl-ı yâr olsam
Gönülde ızdırab-ı fıtrat-ı sîm-âb olur peydâ
Ne hikmettür, sevgilinin kavuşma ümidiyle ısınmış olsam, gönülde cıvanın fitratındaki ızdırap ortaya çıkar!

Girih-gîr olsa zülfi bâğ-ı ruhsârında dil-dârun
Anun her bir hamundan bir gül-i sîr-âb olur peydâ
Gönlün sahibinin yanağıonın bahçesinde saçı kıvrım kıvrım olsa: onun her bir kıvrımından suya doymuş bir gül peydâ olur

Dil-i uşşâkı cezb itse ne'ola gîsû-yı pür-tâbi
Ki her târından anun her bir kâvi küllâb olur peydâ
Onun kıvrım dolu örükleri âşıkların gönlünü cezbetse nolur? Çünkü onun her telinden bir kavî çengel peydâ olur !

Mezâkî bahr-ı endişe aceb deryâ-yı irfândür
Ki anda böyle sad-silk-ı dür-i nâ-yâb olur peydâ
Ey Mezâkî, düşünce denizi, acayip bir irfan denizidir! Çünkü orada öyle, yüzlerce bulunmaz inci dizisi peydâ olur!

GAZEL

Elde çün câm- zer nigârum var
Hân-kâhda benüm ne kârum var
Mâdemki elde altın nakışlı kadehim var! Tekkede benim ne işim var

N'ola hûn-âb akarsa çeşmümden
Dilde zahm-ı hadeng-i yârum var
Gözümden kanlı yaş akarsa nr olur? Gönülde sevgilimin okunun yarası var?

Ne acab şöhre-i cihân olsam
Aşk-ı yâr ile iştihârun var
Cihanın meşhuru olsam şaşılır mı? Sevgilinin aşkı ile şöhretim var

Seldeki tâze dâğ ile cânâ
Ehl-i ışk içre iftihârun var
Ey can, ey sevgili, başdaki bu tâze işâret ile âşıklar arasında iftiharum var!

Ey Mezâkî sezâ-yı la'l bustân
Yine bir nazm-ı âb-dârun var
Ey Mezâkî bahçe yâkûta lâyık benim yine taze bir nazmım var

GAZEL

Gönül ki sinede cây-ı kararı âteşdür
Sakın sakın nefes-i şu'le-bâri âteşdür
Gönlün sînede, durduğu yer ateşdir! Sakın sakın ! Yalın yağdıran nefesi ateşdir!

N'ola bu sûziş ile şevk-ı dil-ziyât olsa
Medar-ı nüket-i 'ûd-ı Kimârî âteşdür
Bu yanış ile gönlün şevki artsa nolur? Kımar ülkesinin öd ağacının kokusun a sebep ateşdir!

Biz ol şinâver-i bahr-i muhit-ı 'ışkuz kim
Miyânı şu'le-feşân u kenârı âteşdür
Biz aşk okyanusunun o yüzücüsüyüz ki denizin ortası yalın fışkırır kenarı ise ateşdir

Müdâm mest-i harâb-ı şarâb nâb olı gör
Ki keyfi. âb-ı hayât u humârı âteşdür
Sen, daima keyfî âb-ı hayât mahmurluğu ise ateş olan sâf şarâb ile harâb bir sarhoş ol da gör

Mezâkî fasl-ı şitâyı riyâz-ı 'ıyş idelüm

Bu mevsümün güli sâgar bahârı âteşdür
Ey Mezâkî, kış mevsimini yeme içme bahçeleri edelim! Bu mevsimin gülü kadeh, baharı ise ateşdir

GAZEL

Bâd-ı seher ki zülfüni her subh-gâh açar
Bir hâcedür ki nâfe-i müşk-i siyâh açar
Saçını her sabah açan seher yeli, siyah misk bağını açan efendi gibidir!

Zülfün küşâde eyledi müjgân-ı kîne-sâz
Saf beste olsa böyle livâsın siyâh açar
Kindar kirpiklerin saçını açtı! Saf bağlamış olsalar, bayrağını işte böyle siyâh açar!

Dünyâyı rûşen itse n'ola böyle ruhlarun
Zulmet-serâ-yı 'âlemi hurşît ü mâh açar
Yanakların dünyâyı böyle aydınlatsa ne olur? Cihanın bu karanlık evini güneş ile ay aydınlatır!

'Aşkunla oldı mahrem ü bî-gâne tâze rûy
Feyz-ı bahâr hem gül-i ter hem giyâh açar
Tâze yüz senin aşkın hem sırdaş hem de yabancı oldu! Elbette, baharın bereketi le hem tâze gül açılır hem de otlar yeşillenir

Gerd-i sitemle didemi pür eylemek ne gam
Çeşm-i ümidi bir nigeh-i 'özr-hâh açar
Azarlarmakla gözümü ağlatmandan ne gam var? Ümid gözünü, özür dilemeyi arzu eden bir bakış açar

Aç dîde-i basireti ko gafleti gönül
Mir'ât-ı kalbi mıslaka-i intibâh açar
Bâsiret gözünü aç, gafleti koy, ey gönül! Kalb gözünü, uyanıklık cilâlaması açar

Tâ kim kılîd-i kilk-i Mezâkî elündedür
Gencîne-i hakâyıkı bî-iştibâh açar
Mezâkînin kaleminin kilidi elinde oldukça, gerçekler hazinesini hiç şüphe yok bir gün açar

GAZEL

Gîsû ki fark-ı yâr-ı ser-ı efrâza bestedür
Ol şıkkadür ki ser 'âlem-i nâza bestedür
Saç örüğü, başı dik olan sevgilinin başına bağlıdır. İşte o bölüktür ki baş, nâz âlemine bağlıdır

Ol 'ukdeler ki turre-i pür pîç ü hamdedür
Dâm-ı firîb-i gamze-i gammaza bestedür
Kıvrım kıvrım saçındaki düğümler, yanbakıcının yanbakışlarının aldatıcı tuzağına bağlıdır

Ol perdeler ki name-nevâz-ı riyâzdür
Kânûn-ı nâz-ı dilber-i dem-sâza bestedür
Yalvarışın nameler okşayan perdeleri dem çeken sevgilinin nâzının kanununa bağlıdır

Hırz-ı amân-ı âfet-i terk-i tarik-i 'ışk
Bâzû-yı şevk-i 'âşık ser-bâza bestedür
Aşk yolunun bırakılmasından doğan âfetin güvencesi cesûr âşıkın arzusunun kuvvetine bağlıdır

Meyl itmez ehl-i himmet o nakd-i visâle ki*m*
Ser kîse-i ta'alluk-ı enbâza bestedür
Himmetli kimseler başınıı, ortak ilişkiler kesesine bağlı olan parasına meyletmezler!

Gûş it Mezâkî bu gazel-i nev-terâneyi
Tâze zebân tâze edâ bestedür
Ey Mezâkî bu yeni nameli gazeli duy! Dil tâze üslûb tâze, beste tâzedir

GAZEL

Mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ûlün
Biz kim bir alay rind-i tarab-hâne-i 'ışkuz
Çak bezm-i ezelden beri mestâne-i 'ışkuz
(Biz ki aşk meclisinin bir alay rindiyiz: çak ezel meclisinden beri aşkın.)

Hiç eylemezüz neşve-i sahbâya tenezzül
Biz mest-i harâb-ı mey-i peyhâne-i 'ışkuz
(Şarabın neş'esine hiç tenezzül etmeyiz. Biz aşk bardağının şarabının harab olmuş sarhoşuyuz.)

Bizde bulunur gevher-i nâ-yâb-ı muhabbet
Biz hâzin-i gencine-i virâne-i 'ışkuz

(Sevginin görünmeyen cevheri bizde bulunur. Biz aşk viranesinin definesinin hazinedarıyız.)

Ol ‘âriz-ı rahşân ile sen şem’-i hüsünsün
Biz bu dil-i sûzan ile pervâne-i ‘ışkuz
(Sen o parlayan yanağınla yanan mumsun. Biz bu yanan gönülle aşk pervanesiyiz.)

Biz çekmezüz aslâ gâm-ı devrân-ı Mezâkî
Çak bezm-i ezelden beri mestâne-i ‘ışkuz
(Ey Mezâkî! Biz bu zamanın gamını asla çekmeyiz! Çünkü biz çak ezel meclisinden beri sarhoşuz.)

GAZEL

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün
Hoş gelür rindâna sâkî meclis-i sahbâda raks
Eylesün şimden girû gül-gûn-kümeyt-i bâde raks
(Ey saki, şarap meclisinde oynamak, raksetmek, rindlere hoş gelir! Bundan böyle, şarabın gül renkli adı rakseylesin!)

Zâhidâ gel cübbe vü destâr ile gir meclise
Eylesün ma’nâ-yı rindî suret-i takvâda raks
(Ey zahit, gel, cübbe ve sarıkla meclise gir! Rindliğin manası allah korkusu şeklinde rakseylesin!)

Dil yine ser-geşte-hâl-i şeb-çerâğ-ı ‘ışk idi
İtmedin pervâne gerd-i şem’-i bezm-ârâda raks
(Gönül yine aşkın geceyi aydınlatan ışığından başı dönmüş halde idi. Sen onun meclisi süsleyen mumunun etrafında pervane etmedin!)

Bir gül-i nev-hîze meftun olmayan bülbül gibi
Eylemez pirâmen-i her gönce-i ra’nâda raks
(Bir yeni çıkan güle vurgun olmayan, bülbül gibi, her güzel goncanın çevresinde rakseylemez!)

Cezbe-i ‘ışkıyla gâhî eylese ma’zûrdur
Râhib-i deyr-i muhabbet kâ’be-i ‘ülyâda raks
(Yüce Kâbe’de, sevgi kilisesinin rahibi aşkın cezbesiyle bazan rakseylese mazur görülmelidir!)

Feyz-ı sahbâ ile dest-efşân olur şâh u gedâ
Neşve-i mey ile ider bende vü âzâde raks
(Şah ile dilenci, şarabın bereketiyle el açarlar! Köle de hür olan da şarabın verdiği neş’eyle rakseder.)

Ey Mezâkî pây-mâl olur ‘adû-yı nâ-bekâr
Esb-i tab’um eyledükçe ‘arsa-i ma’nâda raks
(Ey Mezaki, benim tabiatım atı mana meydanında rakseyledikçe iş bozan düşman ayaklar altında kalır.)

GAZEL

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün
Bağ-ı ‘aşkun bülbül-i âşüfte-halidür gönül
Bir gülün dil-dâde-i hüsn ü cemâlidür gönül
(Gönül, aşk bahçesinin perişan halli bülbülüdür. Gönül bir gülün güzelliği ile yüzüne gönlünü kaptırmıştır.)

Sâye-veş hâk ile yeksân olmadan hâlî degül
Bir sehî-serv-i revânun pây-malidür gönül
(Gönül gölge gibi yerle bir olmaktan hali değildir. Gönül bir servi boylunun ayakları altındadır.)

Her zemân ser-der-hevâ-yı vasl-ı yâr idi velî
Şimdi ancak hem-dem-i tayf-ı hayâlidür gönül
(Gönül her zaman sevgilinin kavuşma havasıyla idi. Lakin şimdi ancak uykuda havaliyle beraberdir.

Her ne denlü nâz ü istiğnâ da itse ol perî
Neylesün hû-kerde-i ganc u delâlidür gönül
(O peri her ne denli naz ve aldırışsızlık etse de, gönül neylesin onun naz ve aldanışına alışmıştır.)

Ey Mezâkî hem-zebân-ı ehl-i di olsa n’ola
Şûh mevşreb bir nedîm-i lâ-ubâlidür gönül
(Ey Mezâkî, gönül gönülden anlayanlarla aynı dili konuşsa ne olur? Çünkü gönül hareketlerinde serbest ve aldırışsız bir yadımcısıdır.)

GAZEL

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün
Varalum cem olalum mey-gedede bir yire hep
Virelüm varumuzu bade –i can-pervere he
(Varalım bir meyhanede bir yere toplanalım. Can besleyen şaraba varımızı verelim)

Zevrak-ı mey sürelüm bir nice sîmîn-berle
Cem gibi hükm idelüm biz dahi bahr u bere hep
(Bir nice gümüş göğüslü ile şarap kayığı sürelim! Biz de Cem gibi denize ve karaya hükmedelim)

Ne turur sâkî hemân sâgarı gerdân itsün
Geldi erbâb-ı safâ bezm-i sürûr-âvere hep
(Saki ne durur? Heman bardağı dolaştırsın! Sefadan anlayanlar, sevinç getiren meclise hep geldiler.)

Böyle nâz itse n'ola muğbeçe-i bâde-fürûş
Cân vire halk-ı cihân ol büt-i meh-peykere hep
(Şarap satan meyhaneci böyle nazlansa ne olur? Cihan aşkı halkının hepsi o ay yüzlü güzele can verse yeridir.)

Ey Mezâkî demidür da'vî-i irfân idelüm
Es-salâ nâdire-gûyân-ı Sühan güstere hep
(*Ey Mezaki artık zamanıdır, irfan sahibi olduğumuzu iddia edelim. İşte söz söylemede işitilmemişleri ve eşine rastlanmayanları söyleyenlere meydan okuyoruz! "Es-sala! " Haydi meydana*!

GAZEL

Mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ûlün

Bir mekteb imiş sîne gönül pîr-i mahabbet
Olsam n'ola şâkird-i sebâk-gîr-i mahabbet
(*Göğüs bir mekteb im, iş! Gönül, sevginin mahabbetin piri imiş! O halde ben sevgi dersi alan öğrenci olsam ne olur?)*

Âh eylesem âfâkı yakar sûz-derûnum
Zahir mi degül sînedete'sir-i mahabbet
(*Bir ah eylesem, içimin ateşi, ufukları yakar! Göğüste sevginin etkisi görünmüyor mu?)*

Cânâ seni her yüzden ider şimdi temâşâ
Sad-pâre idelden dili şemşîr-i mahabbet
(Ey can, ey sevgili, sevgi kılıcı, gönülü yüz parça edeliden beri, şimdi seni her yüzden temaşa eder!)

Kaddim gam-ı ebrûn ile dönmezdi kemâna
Çak cânuma kâr itmese ger tîr-i mahabbet
(Sevgi oku çak canıma değmeseydi, boyum, senin kaşının gamı ile yaya dönmezdi. Yaya gibi eğilmezdi.)

Altun gibi zerd eyledi âhir ten-i hâkî
Hakkâ 'aceb iksîr imiş iksir-mahabbet
(Toprak rengindeki tenimi sevgi iksiri altın sararttı! Doğrusu sevgi iksiri ne acayip iksir imiş!)

Her tûtî-i hâme olamaz böyle Mezâkî
Şekker-şiken-i lezzet-i takrir-i mahabbet
(Ey Mezaki! Kalem papağanı böyle, sevgi dersinin tadındaki şekeri ortadan kaldırıcı olamaz! Benim kalemimden dökülen sözlerin tadı, sevgi, mahabbet dersinin tadındaki şekeri bile ortadan kaldırır!)

Nâbî

GAZEL 1

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün

Ne sendendür ne bendendür ne çarh-ı kîne-verdendür
Bu derd-i ser humâr-ı neşve-i câm-ı kederdendür
Ne sendendir, ne bendendir; *ne de şu kin dolu felektendir. Bu geçmek bilmeyen baş ağrısı kaderin sunduğu şarabın neşvesinin sonucudur.*

Dehân-âlûde olmaz ni'met-i elvân-ı âlemle
Dimâğ-ı dilde lezzethân-ı yağmâ-yı seherdendür
Âlemin şu renk renk nimetlerinden ağzımıza bir lokma bir şey değmez. Gönül, şu devranın yağma edilen sofrasının lezzetini arar.

Düşen sana tegûfüldür bana âh-ı tegâfül-sûz
Degil senden şikâyet şevke âh-ı bî-eserdendür
Sen görmemezlikten gelirsin; *ben bu görmemezlikten gelişine yanarım, âh ederim. Şikâyetim senden değil bu bir türlü tesir etmeyen âhımdandır.*

Sana isbât-ı taksîr eylemek bî-vechdür ey dil
Bu taksîr-i eser senden degüldür çeşm-i terdendür
Ey gönül, senin kusurlarını sayıp dökmek için bir sebep yok! Bu kusurlar senden değil, benim ağlayan gözümdendir.

Bu ta'birât vüs'unda degüldür kuvvet-i tab'un
Bu feyz-i ma'nevî Nâbiye mecrâ-yı digerdendür
Bu sözler, Nâbî'nin yaradılışının çok üstündedir, onun gücünü aşıyor. Bu manevî feyz, bir başka mecrâdandır.

GAZEL 2

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün

Gönül ne arzû-yı câh ider ne tâc u taht ister
Reh-i himmetde ancak kalb-i nerm ü pâ-yı saht ister

Gönül, ne rütbe ne tac, ne de taht ister. O gayret yolunda yumuşak bir kalb ile sebat eden bir ayak ister.

Güşâyiş-hâh olan diller nesîm-i kâm-ı âlemden
Bu gülşende misâl-i gönce ol laht laht ister

Şu dünyanın ılık rüzgârı ile gönüllere ferahlık bulanlar, yaprakları parça parça açılmış, gül goncası isterler.

Kenâr-ı dideden dûr olmasun aks-i kadd-i cânân
Leb-i ser çeşme-i gam sâye-i güster bir dıraht ister

Sevgilinin boyunun gölgesi, gözden ırak olmasın. Çünkü dudak onun gam çeşmesi ile gölge veren ağacını ister.

Ne himmet kâr-gerdür ne taleb ne hüsn-i isti'dâd
Sezâ'yı bezm-i yâr olmağa da âdemde baht ister

Güzelliğe ulaşmak için ne gayret etmek ne de istemek yeterlidir. Sevgilinin meclisine ulaşmak için şu âlemde bahtın gülmesi lâzımdır.

Umar boynunda yârün sâ'id-sîmînini Nâbî
Semend-i meşreb-i rehvârına bir sîm raht iste

Nâbî, sevgilinin boynundaki gümüş gerdanlığı umar. O, rahvan giden atına, gümüş bir eğer takımı ister.

GAZEL 3

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

Pâ-yı yâre düşmege agyârdan nevbet mi var
Sâyesinde nahl-i ümmîdün meger râhat mı var

Sevgilinin ayağına kapanmak için başkalarından sıra geliyor mu? O ümit fidanının gölgesinde bir rahatlık bulmak mümkün mü?

Geh kemân-ı hicr ü geh zehr-i sitem geh bâr-ı gam
Âşık-ı fersûde-bâzû çekmedük zahmet mi var

Bazan ayrılık okunun yayı, bazan sitem zehri, bazan da gam yükü... Şu âşığın güçsüz kollarının çekmediği zahmet kaldı mı?

Cilve eyler câme-i yek-renk ile ye-s ü ümîd
Tab'-ı istîlâ-yı hayret gibi bir makkat mı var

Keder ile ümit tek renk bir elbise gibi görünür. Şaşkınlığa uğramış insanın bunları birbirinden ayırması mümkün müdür?

Vasldan maksûdumuz memnun-ı cânân olmadur
Yoksa vasla âlem-i endişede minnet mi var

Bizim vuslattan maksadımız sevgiliden memnun kalmaktır. Yoksa şu dünyada sevgilinin vuslatına ermek için kimseye minnet etmeyiz.

Bir nefes kâşâne-i kalbinden olmazsın cüdâ
Çokdan ey gam Nâbî-i nâ-şâd ile ülfet mi var

Bir an onun kalbinin sarayından eksik olmuyorsun! Ey gam, yoksa şu bedbaht Nâbî ile eskiden beri dost musunuz?

Nâbîyâ tâze metâ ile pür itdün âlemi
Çarşû-yı âlem-i endişede zînet mi var

Ey Nâbî taze mal ile (yeni sözlerle) âlemi doldurdun, süsledin. Yoksa düşünce âleminin çarşısında altın eşya mı vardı?

GAZEL 4

Mefâ'ilün / fe'ilâtün / mefâ'ilün / fe'ilün

Cem'ün tamâma irüp devri câm kalmamışdur
O câmdan da bu meclisde nâm kalmamışdur

Cem'in devri de, kadehi de sona erdi. Bu meclisde onun kadehinden eser bile kalmadı.

Rüsûn-ı lütf u kerem halk içünde mensîdür
Fakat alup virülür bir selâm kalmamışdur

İyilik ve cömertlik göstermek halk arasında unutuldu gitti. Fakat alıp verilen bir selâm bile kalmadı.

Rakîb sâye-i lütfunda oldı perverde
Anınçün ey gül-i ter böyle hâm kalmuşdur

Ey gül goncası, rakip senin zülfünün gölgesinde beslendiği için böyle ham kalmış, olgunlaşamamış.

Cihân içinde murâdum ne ise virdi kazâ
Hemân bir almadugum intikâm kalmışdur

Kader, şu cihanda ne istediysem hepsini verdi, yalnızca almak istediğim bir intikam kaldı.

Ümîd kâtib-i takdirden müsâ'adedür
Cerîde-i emelüm nâ-tamâm kalmışdur
Kaderinin kâtibi ümit etmeye izin vermiyor. Emellerimin sayfası böyle tamamlanmamış duruyor.

GAZEL 5
Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün

Bezm-i safâya sâgar-ı sahbâ gelür gider
Güya ki cezr ü med ile deryâ gelür gider
Zevk ve safa meclisine şarap kadehi gelir gider. Sanki med ve cezir ile derya gelir, gider.

Açıldıgın haber virür agyâra gül gibi
Dâim bize nesîm-i sebük-pâ gelür gider
Ayağına çabuk sabah rüzgârı durmadan bize gelir gider ve senin güller gibi açıldığını başkalarına haber verir.

Olmaz yine mariz-ı mahabbet şifâ-pezîr
Rû-yı zemîne bir dahı İsâ gelür gider
İsa peygamber yeryüzüne bir daha gelir gider ama aşk hastası yine de şifa bulamaz.

Sultân-ı gam nişîmen idelden derûnumı
Sahrâ-yı kalbe leşker-i sevdâ gelür gider
Gam sultanı bağrıma karargâhını kurduğundan beri, sevda askeri kalb ovasına gelir gider.

Bir gün dimez o şûh ki ayâ murâdı ne
Çokdan bu kûye Nâbî-i şeydâ gelür gider
O güzel sevgili bir gün bile '' Benim mahalleme aşktan çılgına dönmüş Nâbî, çoktandır gidip geliyor, acaba bunun muradı nedir '' demez.

GAZEL 6
Sevâd-ı mümkinât âsâr-ı sun'ı bî-sühan söyler
Kitâb-ı k'ainât esrâr-ı Hakkı bî-dehen söyler
Yaradılmışlar. Yaradanın eserlerini söze hâcet kalmadan söyler; kaînat kitabı Hakk'ın sırlarını ağıza hâcet kalmadan söyler.

Senün gûşunda isti'dâd yok idrâkine yoksa
Leb-i cevde kemâl-ı sun'ı her berk-i çemen söyler
Senin idrak edebilmen için kulağında istidat olmalı yoksa yaradılışın ne mükemmel bir şey olduğunu bahçedeki yapraklar bile söyler.

Şuhûd-ı nüsha-i sun'a nev-â-nev bulmayan kudret
İdüp tazyî'-i evkâtın hikâyât-ı kühen söyler.
Yaradanın eserlerini dile getirmekten âciz olanlar, geçmiş devirlerin eskimiş hikayelerini söyler durur.

Kibâra sû-i kasdın oldugın yâd-âver-i âteş
Kılâ' üzre lisân-ı top ile burc u beden söyler
Bazı ileri gelenlerin kötü niyetli olduğunu, kalelerin burcuna ve bedenine atılan toplar gibi ateşi hatırlatan dil ile söyler.

O şûh âyinede aks ile eyler güft u gû Nâbî
Bilen söyler nikât-ı râz-ı hüsni bilmeyen söyler
O güzel, aynada kendi görüntüsü ile konuşur durur. Güzelliğin sırlarının ince noktalarını, ey Nâbî bilen söyler, bilmeyen söyler.

GAZEL 7
Dili ne nâ'il-i zevk-i visâl idebildük
Ne kâ'il-i elem künc-i intizâr idebildük
Gönlümüzü ne vuslat zevkine ulaştırabildik,
ne de bekleyip elem çekmeye razı edebildik.

Recâ-yı vasl ile ol şâha arz-ı hâller itdük
Ne bir mahalli didürdük ne der-kenâr idebildük
Vuslat ricaları ile sultana halimizi arz ettik ama ne buluşma yerine söyletebildik,
ne de tamamen gözden çıkarabildik.

Bizi miyâne-i havf u recâya atdı mahabbet
Ne sabladuk gam-ı aşkı âşkâr idebildük
Muhabbet bizi korku ve yalvarışın tam ortasına attı.
Onun için aşkımızın kederini ne salkıyabildik ne de açıklayabildik.

Bir âfet ile ne ser-germ olup ne bûsesin alduk
Ne bir nih'al bitirdük ne meyve-dâr idebildük

Ne bu güzel ile baş başa verip de bir busesini alabildik;
ne de bir fidan yetiştirip meyvasından istifade edebildik.

Gehî visâlin anup gâhî bîm-i hicrini Nâbî
Ne yârdan geçebildük ne ihtiyâr idebildük
Bazan vuslatını andık, bazen ayrılığın korkusunu yaşadık.
*Ey Nâbî, ne sevgiliye kavuşabildik ne de onda*n
vazgeçebildik.

GAZEL 8
Gâh olur emvâc-ı çarhı gark ider yemmdür gönül
Gâh olur bir katre-i naçızden kemdür gönül
Gönül, bazen feleğin dalgalarını aşan deniz olur;
bazen da küçük bir damladan daha zavallı olur.

Dil-Nişîn-i âlem olmuşken yine merdûd olur
Derd-i bî-dermân-ı eyyâm ile tev'emdür günül
Bazan âlemin gönlünde yer tutar, bazen kovulur.
Gönül, dünyanın şifası olmayan dertlerine eş olmuştur.

Nakş-ı nâm-ı yârden hâlî ger elmâs olsa da
Sinede bî-kıymet ü bî-kadr-î hâtemdür gönü
Gönül elmas bile olsa, sevgilinin uzağında ise,
sinede kadri kıymeti olmayan bir yüzükten başka bir şey
değildir.

Zîver-i kâlâ-yı aşk u nakş-ı tamgâ-yı kesâd
Resm-i ây'ini diger-gûn başka âlemdür gönül
Bazan aşk kumaşının süsü, bazen satılmayan malın
damgasıdır.
Gönül her gün bir başka âlemdir.

Gûşe-i ebrûsunun agyâr imâsın görüp
Nâbiyâ bAr-ı girân-ı reşk ile hamdur gönül
Sevgilinin başkalarına imalı bakışlarını görünce,
ey Nâbî, gönül kıskançlık gözyaşları döker. Acılar çeker.

GAZEL 9
Benümle rûy-be-rûy ol sözümde sâdık isem
Dem-i visâlde döndür yüzün münâfık isem
Eğer sözümde sâdık isem benimle yüz yüze ol;
ama eğer münafik isem, vuslat anında yüzünü benden çevir.

Tecerrüd üzereyim âlâyiş-i 'âlâyış-i alâyıkdan
Ne denlü cürm ile âlûde-i ta'alluk isem
Her ne kadar dünya sevgisiyle günahkâr isem de
her türlü alakadan kurtulmak üzereyim.

Behişt ü nâr miyanında ıztırâb itmem
Bilür hakîm işini her ne semte lâyık isem
Cennet ve Cehennem arasında mıyım diye acı çekmem,
endişe etmem. Allah, nereye lâyıksam oraya koyacağını
bilir.

Makâm-ı hidmete de nâ-sezâ mıyım ey çarh
Duhûl-ı meclis-i dî-dâra nâ- muvâfık isem
Ey felek, sevgilinin meclisine girmeğe uygun değilsem de,
onun hizmetinde bulunmaya da lâyık değilim.

O şûh-ı râst-reviş nâbiyâ kabûl itmez
Ne denlü kadr ile akrân içinde faîk isem
Akranlarımın içinde kıymet bakımından ne kadar üstün isem
de o doğru yolu tutmuş sevgili bir türl bunu kabul etmez.

Sukâta-çînî-i enfâs-ı 'arifîndendür
Ne denlü nâ'il-i sermâye-i hakâyık isem
Hakiketler sermayesinde ne derece ulaşmışsam,
bu, âriflerin nefesinden topladığım artıklardandır.

GAZEL 10
Kim düşer dâmenime katre-i hûndan gayrı
Kim öper pâyımı zincir-i cünûndan gayrı
Eteğime kan damlasından başka ne düşer;
ayağımı delilik zincirinden başka kim öper?

Hep şikâyetdeyüz ammâ ki yine başımıza
Kimimiz var dönecek çarh-ı nigûndan gayrı
Hep şikâyet ediyoruz ama, başımızın etrafında
Şu tersine dönen felekten başka kimimiz var?

Hayf o bî-çâre-î ber-geçde-dilin hâline kim
Olmaya çâre-geri baht-ı zebûndan gayrı
Ne yazık, o derdine çare arayan gönülün haline ki,
Ona şu kara bahtından başka çare arayan olmaya…

Nice tefhîm ideyim halimi çeşm-i pâre

Gördügi bildiği yok mekr ü füsûndan gayrı
Halimi, sevgilimin gözlerine nasıl anlatayım?
Ki onun gözleri büyücülükten, aldatmaktan, hileden başka bir şey bilmiyor.

Nesi var cümbüş-i kânun-ı cihânun Nâbî
Bî-nemek zemzeme-i perde-birûndan gayrı Dünya
kanununun(sazının) ne cümbüşü var. Ey Nâbî, hariçten gelen tatsız seslerinden, iniltilerinden başka.

18. YÜZYIL

Osmanzâde Tâib

GAZEL 1

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün
Yandı dil sûziş-i tâb-ı ruh-ı yâr ile bu şeb
Sîne pür-dağ derûn nâliş-i âh ile bu şeb
Gönül bu gece sevgilinin yanağı parıltısı hararetiyle yandı, göğüs yaralarla, içim ahımın feryatlarıyla dolu bu gece.

Eyledi fikr zuhûr-ı hatt-ı rûyum âşık
Sanı kim girdi o meh hâleye nâz ile bu şeb
Âşık, bu gece sevgilinin yüzünün ayva tüylerinin çıkışını düşününce sandı ki o ay yüzlü sevgili salınarak haleye girdi. (Hale, ay ve güneşin etrafında bazan görülen parlak daire.)

Ne yaman müşkil imiş da'vî-yi hengâm-ı visâl
Yürü gel hâne-i uşşâka hırâm ile bu şeb
Kavuşma anının davası ne zor şeymiş, ey sevgili evimize salınarak yürü gel bu gece.

Gül-i ruhsâarın ile gülşen-i hüsnünde hezâr
Bülbül-i dil şudenin kârı enîn ile bu şeb
Gül yanağın ile güzellik bahçendeki binlere vurgun bülbülün işi bu gece ağlayıp inleme.

O mehin perçemi kaydı ne belâ başına Tâib
Târumâr oldu gönül âh-ı siyâh ile bu şeb
Taib, o ay yüzlü güzelin perçeminin düşüncesi başına ne belalar açtı; *bu gece de kapkara âhlarıyla gönül perişan oldu.*

GAZEL 2

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün
Sevâd-ı çeşm-i mestinkimdeler bir dâğ-ı hasrettir
Geçerse gamzê-i tîrin cigerden câna minettir
Bir hasret yarası olan sarhoş gözünün karası delip geçer.
Eğer bakışının oku ciğeri geçerse bu cana minnettir.

Müheyyâ meclis-i Cemdir surâhî kulkul-i mînâ
Gül-i ruhsâr-ı sâkî o da mest-i câm-ı işrettir
Cem'in içki meclisi, sürahi ve sürahinin lıkırtısıc tamam, sakinin yanağının gülü, o da işret kadehinin sarhoşudur.

Nişân vermez mi ebrûlar kemân-ı destimi fikret
Kazâ-yı sehm-i meydân-ı fezâ-yı dâm-ı hayrettir
Hele bir elimdeki elimdeki yayı düşün; *o kaşlar hayret rüzgarının geniş meydanında ilâhi kazanın oklarını hatırlamıyor mu?*

Küsâyiş-bahşdır hâl u hayâl-i tâb-ı ruhsârın
Olursa hey'et-i vaslı o mihrin bana devlettir
Yanağının parıltısı hayalıyla benlerğn insanın içini ferahlatır; *o güneşe benzeyen sevgiliyle kavuşma hayali benim için mutlukların en büyüğüdür.*

Ki pîçapîç olup zülfün dil-i uşşâka dâm olmuş
Tutulmuş dâne-i ruhsârın üzre haylı san'attır
Saçların kıvrım kıvrım olup yanağındaki benlerin daneleri üzerine aşıkların gönüllerini yakalayan bir tuzak kurmuş, ne ustaca bir iş!

Hat-ı müşkîn-i yâri sen güzel vasf eyledin Tâib
Yazılmış safha-i rihsâra âyât-ı muhabbettir.
Tâib, sevgilinin yanağı üzerine yazılmış sevgi ayetleri olan misk kokulu yazıyı, oğrusu çok güzel övüp anlattın.

GAZEL 3

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün
Hayâl etmem lebin ol çeşme giryân olduğum yerdir
Siyah çeşmin benim sermest ü hayrân olduğum yerdir
Ben dudağını hayal etmem, o çeşme benim ağladığım yerdir.
Kara gözün benim sarhoş ve hayran olduğum yerdir.

Zuhûr-ı hatt-ı şîrînine delîl subh-ı vuslattır
Beyâz-ı gerdine çâk-i girîbân olduğum yerdir

Bu güzellik ve çekiciliği seyr et de bak bakalım Çin güzellerine benziyor mu; bu yüzdendir ki bütün güzellerin aşkı için ağlar inletirim.

Tehî sanma teveccühten garaz mihrâb-ı ebrûya
Perestişler hermân mahsûd-ı yârân olduğum yerdir
Kaşları bihrabına yönelme niyetimi boşuna sanma; bu tapınmalar sevgiliyi başkalarından kıskanmam yüzündendir.

Hadeng-i gamzen iy meh-rû dil-i Tâib'de mihmândır
Siyeh çeşmin benim sermest ü hayrân olduğum yerdir
Ey ay yüzlü sevgili, bakışının oku Tâ'ib'in gönlünde misafirdir, kara gözlerin benim sarhoş ve şaşkın olduğum yerdir'ib'in gönlünde misafirdir, kara gözlerin benim sarhoş ve şaşkın olduğum yerdir.

GAZEL 4

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün

O tıfl-ı nâz-perverdin cefâsı artar eksilmez
Velî pek şûhdur kim mübtelâsı artar eksilmez
O nazlı yavrunun cefası artar eksilmez. O öylesine neşeli ve cilvelidir ki tutkunları artar eksilmez.

Gönül deyr içre bir tersây ile zünnâr-bend oldu
O kâfir-mâcerâdır mâcerâsı artar eksilmez
Gönül kilise içinde bir hıristiyan güzeline bağlandı, o kâfirin işi gücü maceradır, macerası artar eksilmez.

Harâbât-ı elestin mesti olmak hayli müşkildir
Egerçe bâde-i kâlû belâsı artar eksilmez
Her ne kadar kâlu belâ şarabı artıp eksilmezse de Elest meyhanesinin sarhoşu olmak hayli zordur.

Belî bezm-i visâlin nağme-i şevkı de var ammâ
Ne çâre sûziş-i vâ-hasretâsı artar eksilmez
Her ne kadar kavuşma meclisinin şevki nağmesi varsa da âhları, ayrılık yanıp yakılmaları da ne çare ki artar eksilmez.

Nice vakt oldu Tâib biz ki mehcûr-ı Sıtânbûluz
Hayâl-i dîdede âb u havâsı artar eksilmez
Tâib, epey oldu ki biz İstanbul'dan uzaklardayız, oranın hava ve suyunun hayali gözümde artar eksilmez.

GAZEL 5

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

Gerçi etmez dil metâ-ı râzını ifşâya meyl
Bir nefes ârâmı yoktur giryeden mânend-i seyl
Her ne kadar gönül sır sermayesini açıklamak istemezse de seli andıran gözyaşlarıyla bir an durmamacasına ağlayıp inler.

Baht-ı vâjgûn tâlii bîgâne âşık nişlesin
Şöyle bî-tâb oldu çeşmi nidügin bilmez Süheyl
Baht ters talihi yardım etmiyor zavallı âşık ne yapsın? Gözü öylesine bitâb düştü ki, Süheyl ne olduğunu bilmez.

Âh-ı âteş-gûn-ı ruhsârında şöyle tâb var
Sûzişinden dil hermân destinde bir nevres tufeyl
Yanağının ateş kırmızısı âhında öylesine bir parıltı var ki gönül hararetinden hemen onun elinde yeni yetişen bir çocukcağızdır.

Bir mehin sorma lebinde buldı em kendüye dil
Ser-fütâde kadre erdi âşıkân cümle bu leyl
Gönül bir ay yüzlü güzelin emilecek dudağında kendine bir ilaç buldu. Böylece bütün mahçup aşıklar bu gece kadre erdiler.

Şimdi meydân-ı suhanda esb-i hâmem Tâiba
Yekke-tâzâne salâdır ber dem eylerse sahîl
Ey Tâib, şimdi söz meydanında kalemimin atı eğer bir kere kişnerse usta at binicilerine (şairlere)seslenmelidir.

Râşid

GAZEL 1

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün

Mecnûn-ı lâubâlî-i aşk ol reviş budur
Kâr-âzmûde-i âkıl isen işte iş budur
Aşkın laübali Mecnun'uu ol, geçerli yol budur. Be denenmiş bir şeydir, eğer aklın varsa işte iş budur.

Uşşâka kasd-ı lutf iledir bezme avdeti
Gitmek berâ-yı nâz idi ammâ geliş budur

Sevgilinin toplantıya geri dönüşü aşıklara iyiyilik yapma amacıyladır; gitmek nazlanmak içindir, ama geliş sebebi budur.

Mihmân-nevâz-ı mastaba-i aşk isen eğer
Hûn-ı ciğerle besle gamı perveriş budur
Benim arzularımı gösterecek dilek aynası üzüntü pasıyla kaplıdır, işte görünen durum budur.

Pür-jeng-i ye'stir bana âyîne-i emel
Sûret-nümâ-yı hâhiş olur gösteriş budur
Benim arzularını gösterecek dilek aynası üzüntü pasıyla kaplıdır, işte görünen durum budur.

Sen cân ver ol perî vericek ruhsat-ı visâl
Râşid cihân-ı aşkda dâd ı dihiş budur
Râşid, o periyi andıran güzel sana buluşma izni verince sen karşılık olarak canını ver, aşk aleminde bağışta bulunmak demek böyle olur.

GAZEL 2

Mefâ'ilün / fe'ilâtün / mefâ'ilün / fe'ilün
Ne bahttan ne felekten şîkâyetim vardır
Tamâm gûşe-i uzlette râhatım vardır
Yalnızlık köşesinde tam bir rahata erdim. Benim, ne talihimden ne felekten şikayetim var.

Nevâl-i bûse-i rûyun n'ola edersen ümîd
Şikest-i rûze-i hicrâna niyyetim vardır
Yüzünü öpebilme mutluluğunu umuyorsam buna şaşılmamalı, benim ayrılık orucunu bozmaya niyetim var.

Netîce cânıma da geçse ta'ne-i ağyâr
O şûhdan geçebilmem mahabbetim vardır
Düşmanların kınaması sonuçta canıma tak etse de ben o güzelden geçememi ona aşırı sevgi besliyorum.

Cefâ-perest-i bütânım muhâlid-i uşşâk
Tarîk-ı aşkda bir başka âdetim vardır
Put gibi güzellerin cefâsına başka âşıkların aksine tapıyorum. Kısacası aşk yolunda benim başka âdetim var.

Ne mümkün ola müdâvâ-pezîr hiç Râşid
Benim ki derd-i sühan gibi illetim vardır
Râşid, benim şiir söyleme derdi gibi bir rahatsızlığım var; hiç bunun tedavi edilmesi mümkün müdür?

GAZEL 3

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün
Ne ise kısmetin rûz-ı ezel takdîr olunmuşdur
Hemân emr-i teayyünde abes tedbîr olunmuşdur
Kısmetin ne ise ezelde kararlaştırılmıştır, fakat iş yapılmaya kalkışıldığında alınan tedbirler faydasızdır.

Meâl-i kîmya iksî-i horsendîdir idrâk et
Kanâat kenz-i lâ yefnâ ile tefsîr olunmuşdur
Kimyanın anlamı yok tok gözlülük iksiridir, bunu anla. Kanaat tükenmeyen bir hazine olarak yorumlanmıştır.

Bulur te'sîrini darb-ı asâdan dahi efzûnter
Ana kim çûb-ı harf-i tünd ile ta'zîr olunmuşdur
Sert söz çubuğu ile azarlanan, sopayla dövülenden daha çok etkilenir.

Taharrî kıl cezâda kim mücazâtı dahhi küfrün
Yine rûz-ı va'îd-i mahşere te'hîr olunmuşdur
Ceza verme konusunda meseleyi iyice araştır; unutma ki küfürün cezâsı bile mahşer gününe bırakılmıştır.

Libâs-ı şöhrete meyl eyleyip dünyâ-perest olma
Ki bunlar câme-i elvân ile teşhîr olunmuşdur
Şöhret elbisesine meyl edip dünyaya tapma; bunlar rengârenk elbiseler şeklinde sergilenmiştir.

Meâl-i gaflet-i erbâb-ı dünyâ hep nedâmetdir
Bu rü'yâ hâbdan evvel dahi ta'bîr olunmuşdur
Dünya ehlinin gaflet kavramı hep pişmanlıktır; bu rüya daha uykudan önce yorumlanmıştı.

Nice inkâr olunsun hüsn-i vakt-i nev bahârî kim
Leb-i şîrîn-beyân cûy ile takrîr olunmuşdur
İlkbaharın güzelliği nasıl inkar edilebilir; güzel şeyler anlatan dudaklar ırmakla ifade edilmiştir.

Hemân meydâna gelsin yekke-tâzân-ı suhan Râşid
Ki zîrâ sâ'id-i endişemiz teşmîr olunmuşdur

Râşid, şiirin düşmana tek başına saldıran binicisi hemen meydana çıkan; çünkü düşünce kolumuz sıvanmıştır.

GAZEL 4

Mefâ'ilün / fe'ilâtün / mefâ'ilün / fe'ilün

Hulûs-ı âlemi nakş-ı ber-âbdır derler
Vefâ zamânede aynı serâbdır derler
Dünyanın insana iyi niyet göstermesine yüz vermesine su üstüne yazılan yazı, suya yapılmış resim derler. Zamânede vefâya da serâbın tâ kendisi derler.

Cihânda devlet eder aybın âdemin mestûr
Günâh ederse de farzâ sevâbdır derler
Dünyada adamın ayıbını makam i mevki örter İ devletli kişi, meselâ günah bile yapsa günahına sevap derler.

Çıkınca nâmı mey-âşâmlıkda bir rindin
Elinde âb görülse şarâbdır derler
Bir rindin adı sarhoşa çıkınca elinde su bile görülse şarap derler o suya.

Ümîd-i vuslat ederken firâk-cânânı
Egerçi çekmedik ammâ azâbdır derler
Biz vuslat umarken, çekmedik ama, sevgiliden ayrılışa azaptır derler.

Ol âfetin ham-ı zülfünde nâle kıl Râşid
Duâ-yı nîm-şebi müstecâbdır derler
Ey Râşid, o afetin saçlarının büklümünde feryat et; çünkü gece yarısında edilen dua, kabul edilir derler.

GAZEL 5

Mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ûlün

Hem-râz aramak kaydına düş râzdan evvel
Encâmını fikr et işin âgâzdan evvel
Kendine sırdan önce sırdaş aramak endişesine düş, işe başlamadan önce de sonunu düşün.

Meydân-ı tena'umda tevekkül-menişândır
Menzil-res olan ehl-i tek ü tâzdan evvel
Yiyip içme meydanında tevekküle yatkın yaradılıştakiler, öteye beriye koşanlardan önce hedefe ulaşırlar.

Ey zâhid-i dûn-mertebe çün beçče-i murgân
Bâl açmağı ko kudret-i pervâzdan evvel
Ey derecesi aşağıda olan kaba sofu, kuş yavrusu gibi iyice uçmayı öğrenmeden önce kanat açmaya kalkışmayı bırak.

Bir müşterî-i kâle-râz eyle tedârik
Sandûka-i esrârını açmazdan evvel
Sır sandıklarını açmadan önce sır kumaşı müşterisi ile işini görüp, anlaş.

Dildâde olursam ne kadar âfete Râşid
Eyler bana elbet sitemi nâzdan evvel
Râşid, ne kadar güzele gönül verirsem mutlaka bana nazdan önce sitem eder.

Seyyid Vehbî

GAZEL 1

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün

Beni bir hâle kodu hicri ki ağyâr ağlar
Hâlime dost değil düşmen-i gaddâr ağlar
Ayrılığı beni öyle bir hale koydu ki dost değil gaddar düşman benim halime ağlar oldu.

Ra'd feryâda gelir berk gamıyla tutuşur
Dûd-ı âhım görüp ol ebr-i güher-bâr ağlar
Gök gürlemesi feryad eder, şimşek gamıyla tutuşur. Âhımın dumanını görüp inci saçan yağmur ağlar.

Çağlayan dağda ırmak değil gözyaşıdır
Yüreği taştan iken derdime kûhsâr ağlar
Dağdaki çağlayan ırmak değil, göz yaşıdır, yüreği taştan olan dağlar bile halime ağlar.

Katre-i eşke döner nağme-i ter n'âlemden
Sâz-ı meclisteki zîr ü bam-ı evtâr ağlar
Ağlayıp inlememden taze nağmeler göz yaşı damlaları gibi dökülür, meclisteki sazların en ince ve en kalın tellleri buna ağlar.

Çeşm-i yârin o da Vehbî gibi dil-hastasıdır
Eşkdir jâle değil nergis-i bîmâr ağlar
O da sevgilinin gözü için Vehbî gibi gönül hastasıdır, hasta nergisin döktüğü çiğ tanesi değil, gözyaşlarıdır.

GAZEL 2

Mefâ'ilün / fe'ilâtün / mefâ'ilün / fe'ilün

Yanıp yakılmaz isem hâl pek müşevveş olur
Niyâza başlasam ol şem'-i hüsnüm âteş olur
Eğer yanıp yakılmazsam hal karmakarışık olur; yalvarmaya başlarsam güzellik mumum kızgın ateş olur.

Hayâl-i zülfün ile olsa âşıkın ber-dâr
Felekte hâle-i meh ana resîmân olur
Zülfünün hayali ile âşıkın asılsa gökyüzündeki ayın hâlesi ona ip olur.

Gelince câzibe feryâdı sîneye biliriz
Ki beynimizde rakîb ile çok keşâkeş olur
Câzibe feryâdı sîneye gelince rakip ile aramızda çok çekişme olduğunu anlarız.

Görünmez âdeme olmaz karîn insâna
O şûh-ı vahşî ne aceb perî-veş olur
O yabanî güzel öylesine periyi andırır biri oldu ki ne insanlara yakın olur ne de göze görünür.

Yazarsa bu gazeli kilk-i hâver ey Vehbî
Sahîfe-i meh-i tâbân aceb münakkaş
Vehbî, bu gazeli güneşin kalemi yazarsa parlak ay yüzü acayip süslü olur.

GAZEL 3

Mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ûlün

Düşmüş yere mestim diyu meyhâne derinde
Bu bâbda akl u dil-i üftâde yerinde
Zavallı âşık sarhoşum diye meyhane kapısında düşüp kalmış. Bu bâbda düşkün aklı da gönlüde yerinde.

Vermez girih-i bend-i miyânın hazer eyler
Kesb ettiği nakd-i dili saklar kemerinde
Belinin uçkurunun düğümünü ele vermekte sakınır, kazdığı gönül semayesini kemerinde saklar.

Derkâr olıcak girye-i tûfân-ı hurûşa
Bir katre değil kulzüm ü ummân nazarında
Çoşkunluk tufanının ağlayışından haberdar olunca gözünde deniz ve okyanus bir damla bile değil.

Âzâde-ser âbdal-ı âbdâl-ı muhabbet ana derler
Destâra bedel penbe-i dâğ ola serinde
Başına buyruk sevgi dervişi diye ona derler ki başında sarık yerine yaraya basılmış pamuklar olsun.

Mey neş'esini verdi mezâk-ı dile Vehbî
Rengîn suhanım vasf-ı leb-i la'l-i terinde
Vehbî, şarap gönül damağına neşe verdi, böylece renkli sözlerim sevgilinin yakut dudağını övmededir.

GAZEL 4

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün

Uşşâkının çıkarsa da çarha figânları
Gûşına almaz ol meh-i nâ-mihribânları
Âşıklarının ağlayıp inlemeleri göğe de çıksa, onların o ay yüzlü vefasız sevgilileri kulak vermez.

Ol mihr sür'at ile geçip râh-güzârdan
Bî-tâb kaldı sâye gibi bî-devânları
O güneşi andıran sevgili yoldan sür'atle geçince ona yetişemeyenler gölge gibi güçsüz kaldılar

Uşşâka rahm etmez o hançer be-dest-i nâz
Eflâka çıksa zemzeme-i el-amânları
Elaman feryatları göklere de çıksa naz hançerini eline alan sevgili aşıklara acımaz.

Ettikçe azm-i bâğ edip bâd-ı âh gûş
Ham-geşte kadd eder sana serv-i revânları
Âhımın rüzgârını duyup bağa bahçeye yöneldikçe servi boylular senin için iki büklüm olurlar.

Vehbî müdâm el üzre tutar câm-ı nazmımı
Bezm-i kemâl-i ma'rifetin mey-keşânları
Vehbî, olgunlar meclisinde içki içenler, benim şiir kadehimi dâima el üstünde tutarlar.

GAZEL 5

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

Kâkülünde fitne pâ-beste dil-i şeydâ gibi

İşve çeşminden nümâyân neşve-i sahbâ gibi
Fitne, kâküllerinde çılgın gönül gibi bağlı, gönlü çelen naz ve edâ ise içki mahmurluğu gibi açıkça görülmektedir.

Zahm-ı şemşîr-i tegâfülden sakın ey dil yine
Gamze hançer der-kef olmuş mest-i istignâ gibi
Gönül, aldırmazlık kılıcının yarasından sakın! Bakış yine nazlanma sarhoşluğu gibi hançeri eline almış.

Zabt-ı mülk-i hüsne hüccettir hat-ı rûyun senin
Ebruvân üstünde satr-ı evvel-i imza gibi
Senin yüzündeki tüyler, güzellik ülkesinin ele geçirilmesi için izindir; onun üstündeki kaşlarınsa imzadan önceki satırlara benzer.

Zîr-i müjgânında nigâh lutfû olmuş der-kemîn
Perde-i elfâzda pinhân olan ma'nâ gibi
Kirpiklerinin altındaki lutuf bakış tıpkı söz perdesi altındaki mana gibi pusuya yatmış.

Pençe-i fermân gibi etmiş perîşân kâkülün
Kûşe salmış giysuvânın zülfüne tuğrâ gibi
Ferman pençesi gibi kâkülünü perişan etmiş, uzun saçları zülfüne tuğra gibi köşeler olmuş.

Vehbiyâ ben gayre etmem ilticâ şimdengerü
Bir efendim var cihânda ol perî-sîmâ gibi
Vehbî, ben bundan böyle, cihanda o peri yüzlü gibi bir efendim varken, başkasına sığınmam artık.

Şeyhülislâm Esad Efendi

GAZEL 1

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün
Görüp gül-safha-i rûyunda hatt-ı müşkter kâğıd
Adın mektûb edip levn-i sefîdin karalar kâğıd
Kâğıt, gül yaprağına benzeyen yüzünde misk kokulu tüyleri görünce sevgilinin adını yazıp bembeyaz rengini karalar

Vücûdın böyle vakf-ı dâğ- sûz-ı möhre kılmazdı
Ruh-ı berrâkına olmasa ey meh gıbta ger kâğıt
Ey ay yüzlü sevgili, kâğıt, senin parlak yanağına imrenmemiş olsaydı, vücudunu möhre ateşine böyle yara için vakf etmezdi. (Möhre: kağıdı parlatmak için üzerinde gezdirilen top)

Açılmaz herkese râz-i derûnun âşikâr etmez
Verir uşşâka ammâ mû-be-mû hatdan haber kâğıd
Kağıt, herkese içinin sırrını açıp âşikar etmez ama âşıklara inceden inceye sevgilinin yanağının tüyünden haber verir.

Cemîl olsa aceb mi tîr-i kilk-i tîre-peykâne
Hedef-veş sîne germiş dâğ-ı derde sabr eder kâğıd
Kara yazan kalemin okunu beğense, kâğıt kalem oklarına hedef olmuş gibi sinesini gerip derdinin yarasına sabr eder.

Eder mi Es'adâ mihr-i ruh-ı cânâne reşk âyâ
Ki urmış sîne-i sâfına tamga bir kamer kâğıt
Esâd! Hiç kâğıt sevgilinin yanağını kıskanır mı? Ama temiz yüzüne ay şeklinde bir damga vurmuş.

GAZEL 2

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün
Dâğ-ı derûn şöhret ü şâna medâr olur
Fass-ı nigîn hakk ile gör nâmdâr olur
Sinenin yarası şöhret ve şana sebep olur; elmas yüzük de oyulup işlenerek değerlenir, şanlanır.

Hüsn ü cemâl ehlini pür-ızdırâb eder
Bak arsa-i felekte mehe bî-karâr olur
Güzellik, sahibini dertli eder, baksana dünyadaki ay nekadar kararsız.

Firkat kişiyi sanma ki bî-hânmân eder
Sarf-ı nükûd-ı eşk ile sâhib-akâr olur
Ayrılık sıkıntısı sanma ki kişiyi evsiz barksız eder; göz yaşı paralarını harcayarak akar sahibi olur.

Füshat-sarây-ı âleme güncîde olmayan
Âhır füru-nihâde-i çâh-ı tebâr olur
Geniş dünya alanına sığmamış olan, sonunda yokluk kuyusunun en aşağısına iner.

Tazmîn edip bu mısra'ı olma suhan-dırâz
"Bisyâr olan güherse de bî-itibâr olur"

Bu mısraı tazmin edip dil uzunluğu yapma, "çok olan şey mücevher de olsa değersiz olur. "
(Tazmîn, başkasına ait bir beyti ya da mısraı isim belirterek ya da belirtmeyerek kendi şiirine alma sanatı)

Es'ad penâhı dergeh-i vâlâ-yı Hakk olan
Elbet sezâ-yı rahmet-i perverdgâr olur
Esad, sığınağı Hakk'ın yüce dergâhı olan, elbette Allah'ın rahmetine kavuşmaya layık olur.

GAZEL 3

Mefâ'ilün / fe'ilâtün / mefâ'ilün / fe'ilün
Ne baht-ı kec-revişimden ne dil-rübâdandır
Şikâyetim dil-i âlûde ibtilâdandır
Şikâyetim ne kötü giden talihimden ne de gönülalan sevgilidendir, sadece aşka bulaşmış tutkun gönlümdendir.

Nevâziş-i dili bigâne eyler eylerse
Ne denlü cevr ü sitem görsem âşinâdandır
Gönlümü okşasa ancak yabancılar oklar, ne kadar ezâ ve cefâ gördümse hep yakınlarımdandır.

Şeb-i hayâlimi mehtâb ederse nola ruhı
Şuâı ol kamerin neyyir-i bahâdandır
*Hayal gecemi o güzein yanağı aydınlatırsa şaşılmaz**;** çünkü o ay yanağın parıltısı Sühâ yıldızının ışığındandır (Sühâ, büyük ayı yıldız kümesinden en küçük yıldız. Eskiden, gözlerin görüş derecesi bu yıldızla denenirmiş)*

O hâli anbere teşbih hâm sevdâdır
O zülfe müşk demek kuvvet-i hatâdandır
O beni, anbere benzetmek boş sevda, o zülfe misk demekse tamamen hatadır.

İnanma zühdüne sâlûs-ı hey'etin Es'ad
Taaffüf etmesi de cümle-i riyadandır
Esad, Zâhid'in ikiyüzlü görünüşüne aldanma, ahlâklı görünmesi de riyakârlığının bir parçasıdır.

GAZEL 4

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün
Sûzişin sanma dilâ nâr-ı cünunundandır
Bu teb ü tâb senin sûz-ı derûnundandır
*Ey gönül bu hararetin delilik ateşinden olduğunu sanma**;** yanıp yakılışım senin yüreğinin yanmasındandır.*

Surhi-i dîde-i Ya'kub-ı dil ey Yûsuf-ı hüsn
Fikr-i pîrâhen-i âlûde be-hûnundandır
Ey güzellik Yusuf'u, gönül Yakub'unun gözlerinin kızarıklığı kana bulanmış gömleği düşünmesindendir.

Hâne-i sabr u şikîbin bu kadar târâcı
Dilde sevdâ-yı hat-ı fitne nümûnundandır
Tahammül ve sabır evinin bu kadar yağmalanması, gönülde fitneci tüylerin sevdası yüzündendir.

S'ine pür dâğ-ı ce^fa olduğum ey âfet-i cân
Eser-i gamze-i pür-sihr ü füsunundandır
Ey can âfeti, göğsümün cefa yaralarıyla dolu olması, büyülü bakışlarının eseridir.

Hükmün icrâda yine ahter-i nahs-ı bahtın
Es'adâ var ise bu tâl'-i dunundandır
Esad, kötü kader yıldızının hükmünü icra etmesi, eğer varsa, bu alçak talihinin yüzündendir.

GAZEL 5

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün
Sevdâ-yı aşkı şâm-ı garîbân sanır gören
Dâğ-ı derûnu şem'-i fürûzan sanır gören
Gören aşk sevdasını yas gecesi, yürek yarasını yanan bir mum sanır.

Fikr-i izâr-ı âli ile girye eylesem
Her katre-i sirişkimi mercân sanır gören
Al yanağı düşüncesi ile ağladığımda, görenler her damla gözyaşımı mercân sanırlar.

Bilmez hakikat üzre muhabbet ne olduğunun
Sırr-ı nihân-ı aşkı nümâyân sanır gören
Dışardan bakanlar gerçek anlamda sevginin ne olduğunu bilmediklerinden aşkın gizli sırrını açıkça görünür sanırlar.

Firkat deminde ol kaşı yânın hevâsına
Âşık ne çilleler çeker âsân sanır gören

Ayrılık zamanı o yay kaşlı güzelin aşkı uğruna, aşığın nasıl çileler çektiğini seyredenler kolay sanırlar.

Şehnâme-i ruhında hat-ı yârı Es'adâ
Dîbâce-i melâhate ünvân sanır gören
Esad, sevgilinin Şehnâme kitabını andıran yüzündeki tüyleri görenler, bunları güzellik önsözüne başlık olmuş sanırlar.

Mehmed Emin Belîğ

GAZEL

Mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ûlün

Rûyun ki senin mihr-i dırahşân gibi parlar
Mercân lebin la'l-i Bedahşân gibi parlar
(Senin yüzün aydınlık bir güneş gibi parlar. Mercan dudağın Bedahşan yakutu gibi parlar.)

Ey meh ne zamân sîne-i billûrunu açsan
Nezzârede âyine-i tâbân gibi parlar
(Ey ay yüzlü sevgili! Ne zaman billura benzeye göğsünü açsan seni seyrederken ışıl ışıl ayna gibi parlar.)

Âlûde-i hûn eyleyeli eşk demâdem
Çeşmimde müje pençe-i mercân gibi parlar
(Gözyaşı sürekli kanla karıştığından beri gözümdeki kirpik mercan bir pençe gibi parlar.)

Arz eylesem ol şûha ne dem sûz-ı derûnu
Serkeşlik edip âteş-i sûzân gibi parlar
(İçimin ateşini o nazlı sevgiliye ne zaman anlatmağa kalksam dikbaşlılık edip birden yakıcı ateş gibi parlar.)

Seyr eyle saf-ender-saf olup kâşı kemanım
Her bir müjesi nâvek-i peykân gibi parlar
(Sevgilinin yay kaşını dikkatle seyret; Sıra sıra dizilmiş her bir kirpiği okun ucundaki temren gibi parlar.)

Ol fitne gerek pertev-i hurşîd-i ruhundan
Ebrû-yı siyeh hançer-i bürrân gibi parlar
(O fitne, gerek yanağının parlaklığının yalımından gerekse karakaşından keskin hançer gibi parlar.)

Rûyu olıcak mihr-i cihân-tâbe mukâbil
Tîg-ı nigeh-i gamzesi yalman gibi parlar
(Onun yüzü cihanı aydınlatan güneşin karşısına gelince yan bakışının kılıcı yalman gibi parlar.)

Söz yok hele rengînî-i mazmûna Belîgâ
Her beyti birer şem'-i fürûzân gibi parlar
(Ey Belîğ, mazmûnunungüzelliğine doğrusu söz yok. Şiirinin her beyti birer apaydınlık mum gibi parlar.)

GAZEL

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün

Müje çeşmimde gûyâ âteşîn mismârdır sensiz
Reh-i nezzâreye nevg-i nigâhım hârdır sensiz
(Sensiz gözümdeki kirpik sanki kızgın bir çivi, bakışımın oku gözlenen yola dikendir.)

Hayâlin düşte görmek ârzû-yı dîde-i cândır
Göz açmak hâbdan her subhdem duşvârdır sensiz
(Senin hayâlini düşte görmek can gözünün dileğidir; her sabah uykudan sensiz uyanmak çok güç.)

Reh-i kûyunda hemrâh olsa da geh pes gider geh piş
Ki benden gâlibâ sâyem dahi bîzârdır sensiz
(Senin bulunduğun yere giderken bana arkadaş olsa da bazan önde bazan arkada oluşuyla galiba gölgem de sensiz olmaktan benden şikâyetçidir.)

Kıyâmetler kopar her göz yumup açınca çeşmimde
İki cânibde müjgânım saf-ı peygârdır sensiz
(Her göz yumup açışımda gözümde kıyametler kopuyor. Sensiz, kirpiklerim karşı karşıya savaşmaya hazır pergel saflarıdır.)

Havâsa âb ü tâbı nükhet-i rûyun verir yohsa
Şemîm-i bûy-ı gül dûş-ı dimâğa bârdır sensiz
(Hislere güzellik ve parlaklığı, senin yüzünün kokusu veriyor. Yoksa sensiz gülün kokusunun zerresi dimağın omzuna ağır yük olur.)

Belîğ'e nûş-ı câmı dest-i lûtfun hoşgüvâr eyler
Güzergâh-ı gelûya mevc-i bâde hârdır sensiz
(Beliğ'e, lutuf elin kadehinin şarabını lezzetli yapar. Sensiz şarap kabarcığı boğazımın yoluna diken olur.)

GAZEL

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

Ehl-i dil kadrin bilir erbâb-ı himmet bulmadık
Aradık dünyâyı bir sâhib-mürüvvet bulmadık
(Bütün dünyayı dolaştık insanlık sahibi, gönül ehlinin kıymetini bilen yardım edecek birini bulamadık.)

Asrımızda eylemiş her sadra bir nâkes kuûd
Arz-ı hâcât edecek ehl-i sahâvet bulmadık
(Çağımızda her makama pinti biri oturmuş. Bu yüzden hacet sahiplerinin durumlarını açıklayacakları cömert birini bulamadık.)

Derdimiz besdir bize incitme ey gerdûn-i dûn
Biz bu mihnethâneye geldikse râhat bulmadık
(Biz bu sıkıntı evine geldiğimizden beri rahat bulamadık. Ey sefil dünya, bizim derdimiz bize yetiyor, birde sen incitme.)

Şimdicek dillerde bir efsânedir mihr ü vefâ
Âşık u ma'şûku söylettik sadâkat bulmadık
(Âşık ve mâşuku söylettik sadâkat bulamadık: Şimdilerde sözünde durma, vefa gösterme dillerde dolaşan bir efsandir.)

Lâle pür-hûn gül füsürde bülbül-i hayrân hamûş
Gülsitân-ı âleme geldik tarâvet bulmadık
(*Lalenin bağrı kan dolu, gül pörsümüş, şaşkın bülbül suskun. Bu dünya bahçesine geldik ama bir tâzelik bulamadık.)*

Bî-niyâz olduk kibârın lûtf u kahrından Belîğ
Biz bu âlemde kanâat gibi devlet bulmadık
(Ey Beliğ, büyüklerin iyiliğinden ve kötülüğünden dolayı yalvarmayı bıraktık. Biz bu dünyada kanaat gibi devlet bulamadık.)

GAZEL

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün

Ahvâl-ı ehl-i dânişe ibretle nâzır ol
Dünyâda zillet ister isen şâir ol
(*Bilgin kişilerin hâline ibretle bak. Eğer dünyâda aşağılanmak istiyorsan şâir ol, yeter.)*

Ey âşinâ-yı gamze-i dildâr olan gönül
Gâfil bulunma tîr-i kazâ geldi hâzır ol
(*Ey gönül alan sevgilinin yan bakışına âşinâ olan gönül, gâfil bulunma, ilahî Kazâ'nın oku geldi hazır ol.*)

Olma firîb-i hurde-i ârâyiş-i cihan
Şebnem gibi bu bâg-ı fenâda misâfir ol
(*Dünya süslerinin değersiz aldatıcılığına kanma. Çiğ taneleri gibi bu geçici dünya bahçesinde konuk olarak kal.*)

Mir'ât-i Cem'de âlemi görmek murâd ise
Âyîne-i cemâl-i dil-ârâya nâzır ol
(*Cem'in aynasında âlemi görmediği diliyorsan, gönlü süsleyen güzellik aynasına dikkatle bak.)*

Gülzâra gel selâse-i gassâle nûş edip
Çirkâb-ı gamdan ey dil-âlûde tâhir ol
(*Üç kadeh atıp gül bahçesine gel. Ey kederin pis suyuyla eteği bulaşık gönül, böylece temizlen.*)

Pervâne gibi bâl ü per-i âteşîn ile
Cevvâle ol da şem'-i dil-ârâyı dâ'ir ol
(*Pervâne gibi ateşli kanatlarla uçmağa başla da gönlü süsleyen mumun çevresinde dolaş.)*

Âciz cihânda derdine dermân bulur Beliğ
Zinhâr şükûh eyleme bir ferde sâbir ol
(*Ey Beliğ, âciz olan dünyada derdine çâre bulur. Sabret, sakın kimseye ululanma.)*

GAZEL–

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün

Bezm-i âlemde nice mânî-i rengin buldum
Kadeh-i mey gibi bin kere boşaldım doldum
(*Bu kâinât içinde nice renkli manalar buldum; içki kadehi gibi bin kere boşalıp doldum.)*

Ten-i bîmârımı gam öyle zaîf eyledi kim
Kendimi görmek için gözlüğe muhtâc oldum
(*Hasta vücudumu gam öylesine zayıf düşürdü ki kendimi görmek için gözlüğe muhtaç oldum.)*

Gelmeden dağdağa-i âfet-i hengâm-ı zübûl
Çehre-i berg-i hazân gibi sarardım soldum
(Sararıp solma vakti âfetinin telaşı gelmeden sonbahar yaprağının çehresi gibi sararıp soldum.)

Geldi ol dem ki diye sâlik-i iklîm-i adem
Nakd-i ömr ile bu dünyâdan ucuz kurtuldum
(*Yokluk ülkesinin yolcusunun ömür sermayesi vererek bu dünyadan ucuz kurtuldum diyeceği an geldi.)*

Hâm bir meyve idim gülşen-i âlemde Beliğ
Zahm-ı seng-i sitem-i ehl-i hasedle oldum
(Ey Beliğ! Kâinât bahçesinde ham bir meyveydim, kıskanç kişilerin sitem taşlarının yaralarıyla olgunlaştım.)

Nevres-i Kadîm

GAZEL

Mefâ'ilün / fe'ilâtün / mefâ'ilün / fe'ilün

Ne safveti ne neşâtı ne kârı kalmıştır
Mey-i muhabbetin ancak humârı kalmıştır
(Sevgi şarabının ne temizliği ne neşesi ne de bir etkisi kaldı. Kala kala geriye ancak içtikten sonra duyulan baş ağrısı kaldı.)

Küşâyiş-i gül-i maksûdı görmedik hergiz
Bize bu gülşen-i derhin hezârı kalmıştır
(İstek gülümüzün açılışını hiçbir zaman görmedik. Bize bu gül bahçesinin sadece bülbülü kaldı.)

Fedâ-yı gayret-i pervâneyim âlemde
Ne bir alâmeti var ne mezârı kalmıştır
(Bu dünyada ne bir eseri, ne de mezarı kalmış olan pervanenin gayretine kurban olayım.)

Şikest-i şîşeye ey muhtesib harîs olma
Cemin bu bezmde bir yâdigârı kalmıştır
(*Ey görevli, şişemizi kırmağa bu kadar hırs besleme. Cemin bu mecliste armağanıdır o, ondan bize bu kalmıştır. (Muhtesib; polis ve belediye işlerine bakan görevli)*

Yolunda bezl edecek nevresin fakat şimdi
Bir eşki birde ten-i dâğdârı kalmıştır
(Nevres'in, senin yoluna harcayacak şimdi sadece gözyaşıyla, yaralı vücudu kaldı.)

GAZEL

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün

Dil feyz-mend-i luft-ı kibâr olmak istiyor
Pây-ı ümîd-i âb ile dâr olmak istiyor
(Gönül büyüklerin lutfundan yararlanmak istiyor. Su bulma umuduyla kendi ayağıyla asılmağa gidiyor.)

Şebneb gülün kulağına bilmem ne söyledi
Dâğ-ı derûn-ı bülbül-i zâr olmak istiyor
(Şebnem kulağına ne söyledi bilmem ama gül, inleyen bülbülün içinde yara olmak istiyor.)

Fikr-i lebinle derd-i serim olmada füzûn
Mey mâye-i hurûş-ı humâr olmak istiyor
(Dudağının düşüncesiyle başımdaki dertler giderek artıyor; içkiyse sarhoşluk şamatasının mayası olmak istiyor.)

Gavgâ-yı andelîb tahammü-güdâz iken
Şebnem de dûş-ı goncaya bâr olmak istiyor
(*Bülbülün bağırıp çağırması tahammülümüzü zaten alıp götürürken şebnem de goncanın omzuna yük olmak istiyor.)*

Çeşmin kemend-i nazre ile tuttu gamzeni
Âhûyu gör ki şîr-şikâr olmak istiyor
(Gözün bakış kemendiyle gamzeni tuttu; ceylana bak ki aslan avlamağa kalkmış.)

Ferzâne depren ey felek pâ-piyâdesin
Ol şehlevend nâz-süvâr olmak istiyor
(*Ey felek, sen yayasın akıllı davran; o boylu boslu güzel naz atına binmek istiyor.)*

Cây-ı karâr kalmadı dünyâda Nevresâ
Cânım revân-ı dâr-ı karâr olmak istiyor
(Ey Nevres, bu dünyâda rahat edecek bir yer kalmadı. Canım karar evine, yani âhirete gitmek istiyor.)

GAZEL

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün

Me’vâ-yı aşktır dil-i âgâhımız bizim
Bî-câ değildir âh-ı sehergâhımız bizim
(Bizim uyanık gönlümüz aşkın sığınağıdır. Seher vaktinde çektiğimiz âhlarsa yersiz değildir.)

Dôlâb-ı aşka düştüğü günden dil-i nizâr
Döndükçe döndürür feleği âhımız bizim
(Bu zavallı gönlümüz aşk dolabına düştüğü günden beri âhımız feleği döndükçe döndürmektedir.)

Çekti ayak ayak basalı râh-ı aşka biz
Çok Hızrı çok Sikenderi kim âhımız bizim
(Biz aşk yoluna ayak batığımız andan beri ahımız yüzünden aşk yolundan çok Hızı, çok İskender el ayak çekti, uzaklaştı.)

Yûsuf-likâ-yı âlem-i mânâlarız k’olur
Çâh-ı adem makdeme-i câhımız bizim
(Biz mana âleminin Yusuf’u andıran kişileriyiz; yokluk kuyusu, bizim yüce makamlara yükselmemizin başlangıcıdır. (Yusuf kıssasına telmih yapılmış.)

Biz Nevresâ gedâlarız ammâ niyâzsız
Eyler niyâz-ı lutf bize şâhımız bizim
(Ey Nevres, biz dilenci olmasına dilenciyiz ama kimseye yalvarıp yakarmayız; aksine bizim sultanımız bizden lutuf niyaz eder.)

GAZEL
Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün
Ma’nâ-yı âb-ı zindegîyi rûşen eyledim
Kandîl-i bezm-i pîr-i meye revgan eyledim
(Dirilik, canlılık suyunun anlamını parlatıp onu meyhanecinin meclisinin kandiline yağ yaptım.)

Verdim öz ihtiyârım ile her civâna dil
Yok kimsenin günâhı bana hep ben eyledim
(Her gence kendi isteğimle gönül verdim; bu konuda kimsenin günahı yok, bana ne yaptımsa ben yaptım.)

Hâl-i siyâh-ı yâri öpülmüş görüp rakîb
Gayre kararma hîç anı işte ben eyledim
(Ey rakîb, sevgilinin kara benini öpülmüş görüp kimseye kızma; o işi ben yaptım.)

Te’sîr edeydi elbet ederdi o kâfire
Kûyunda dün gece ne kadar şîven eyledim
(Eğer o kâfire ağlayıp inlemenin tesiri olsaydı, kuşkusuz benimki olurdu; onun bulunduğu yerde dün gece öylesine çok inleyip sızlandım ki.)

Terk-i vatan ferâgat-ı mâl u menâl edip
Nevres Sitânbulu giderek mesken eyledim
(Ey Nevres, varımı yoğumu harcayıp, vatanımı terk edip giderek İstanbul’u kendime mesken yaptım.)

GAZEL
Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün

Sanma hemân esîr ben oldum duzagına
Bağlandı çok benim gibiler saç bağına
(Senin tuzağına yalnız benim yakalandığımı sanma. Benim durumumda olanların pek çoğu senin saçının bağlarına yakalanıp tutsak oldular.)

Reftârına bu neş’e hınâdan mıdır nedir
Kâfir kızı şarâb mı koydun ayağına
(Kâfir kızı! böyle neşeyle salınarak gidiyorsun. Bunun sebebi kına mıdır? Yoksa ayağına şarap mı koydun?)

Gör kim firâkın ile ne âteş içindeyim
Kurbânı olduğum hele bir bak çerâğına
(Yoluna kurban olduğum, alevlerine bir bak da ayrılığın yüzünden nasıl ateşler içinde olduğumu gör.)

Hem-râz-ı la’l-i yâr olamazsın piyâle-veş
Mînâ o penbeyi koma artık kulağına
(Şarap şişesi, sen kadeh gibi sevgilinin dudağıyla sırdaş olamazsın, o pamuğu artık kulağına koymaktan vazgeç.)

Cânâ helâlin ise de kıl valsını harâm
Koyma meded rakîbi bu gece yatağına
(Ey sevgili, her ne kadar helalin ise de rakibimi bu gece yatağına almayarak kavuşmayı ona haram kıl.)

Reng-i meye tekellüm-i tûtîye ta’n eder
Serler fedâ yanağına cânlar dudağına

(Şarabın rengine, papağanın konuşmasına kızar; Senin o yanağına baş, dudağına canlar fade olsun.)

Göz yaşı döktü acıdı zahmım görüp o mâh
Nevres tahammül eyle nemek kondu dâğına
(O ay yüzlü sevgili yaramı görünce acıyıp göz yaşı döktü; ey Nevres dayan, yarana tuz basıldı.)

Ey gül kızardın âteşe uydun bu bâğı hep
Bilmem ne söyledi yine bülbül kulağına
(Ey gül, kulağına bülbül yine ne söyledi bilmem; kızardın, bağı baştan başa ateşe verdin.)

Nevres safâsı isretin ancak bu gecedir
K'ol sâki başlı başına geldi ayağına
(Nevres, yiyip içip eğlenmenin safası bu gecedir; çünkü o içki sunucu güzel başlı başına senin ayağına kadar geldi. (Ayak kelimesi kadeh anlamınıda çağrıştıracak şekilde tevriye kullanılmış.)

Koca Râğıb Paşa

GAZEL 1

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün
Cevher-i tîg-i tegâfül pîç ü olmuş sana
Aks-ı hûn-ı âşıkân reng-î hicâb olmuş sana
Aldırmazlık okunun cevheri sana sıkıntı olmuş, aşıkların kanının aksi sana utanma rengi olmuş.

Sevdiğim şâyestedir olsan yine mest-i gurûr
Ma'ni-i rengînî-i hüsnün şarâb olmuş sana
Sevdiğim, gurur sarhoşu olsan da sana yakışır; Güzellik renkliliğinin anlamı sana şarap olmuş.

Sürme-i âvâz-ı bîdârî-i bahtımdır benim
Ol siyehkârî-i müjgânın ki hâb olmuş sana
Kirpiklerinin kara düşünceli işi seni uyutan şeydir ki O benim bahtımı uyandıran çığlığın gözündeki sürmedir.

Safha-i diller olup şîrâze-bend-i ittifâk
Fenni pür-nûr-ı nezâketde kitâb olmuş sana
Gönül sayfaları birleşerek şiraze bağı olup sana kitap olmuşlar

Berk-i âteşgûn-ı ruhsârin değildir hûn-çekan
Tâb-ı rûyından gül-i hayret nikâb olmuş sana
Kan damlayan kırmızı şimşeği andıran yanağın değildir; Yüzünün parıltısından şaşkınlık gülü sana peçe olmuş.

Âb u nâbın dem-bedem içtikçe efzûn eyledın
Hûn-ı râgıb gûyiya sahbâ-yı nâb olmuş sana
Suyu ve saf şarabı zaman zaman içtikçe arttırdın: Râğıb'ın kanı sanki sana saf şarap olmuş.

GAZEL 2

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün
Elinden çektiğim sâkî-yi dehrin nîş ü semdir hep
Benim sahbâ diyü nûş etdiğim zehrâb-ı gamdır hep
Dünya içki sunucusunun elinden çektiğim hep zehir, şarap diye içtiğim hep acı sudur

Sevâd-ı leşker-i sevdâ serinde dûd-ı dil çetri
Gedâyân-ı ser-i kûy-ı muhabbet muhteşemdir hep
Başında sevda askerinin karası, gönül dumanı çadırıdır; Sevgi semtinin dilencileri bütünüyle muhteşemdirler

Ne keyfiyyetle sersâr-ı muhabbet olduğum bilmem
Bana eshâb-ı şâdîden nasîb ü behre kemdir hep
Nasıl sevgiyle dolup taştığımı bilmem; Halbuki bu çoşkunluk sebeblerinden nasibim hep azdır

Gehi nâz u tegâfül gâh bâr-ı derd-i hicrânın
Benim çektiklerim ey bîvefâ senden sitemdir hep
Bazen naz ve aldırmazlık, bazansa ayrılık derdi yükü, Ey vefasız sevgili benim senden çektiklerim hep sitemdir.

Sen etdikçe teveccüh oldılar agyâr rû-gerdân
Derinden dûr eden şâhım beni lutf u keremdir hep
Sen onlara yöneldikçe onlar yüz çevirdiler. Sultanım beni kapından uzaklaştıran hep lutuf ve keremindir.

Kemâlinden değildir dâğ ber-dil kimseye kimse
Medâr-ı hıkd u kîn gavgâ-yı dînâr ü diremdir hep
Öc olmanıkin gütmenin sebebi hep para puldur; Kimse bir diğerinin gönlünü olgunluğu yüzünden yaralamaz.

Beni hem-şu'le-i âvâz-ı bülbül eyleyen râgıb

Sükût-ı cân-güdâz-ı naz ile ol gonce-femdir hep
Râgıb, beni bülbül feryadı yakıcılığıyla beraber kılan, Naz canını mahv eden suskunluğu ile gonca ağızlığı sevgilidir.

GAZEL 3

Mütefâ'ilün fa'ûlün Mütefâ'ilün fa'ûlün
Nedir ey gönül bu hayret neden âh ü vâha ruhsat
Meğer eylemiş bir âfet seni vakf-ı derd-i hasret
Ey gönül bu hayret ve bu ağlayıp inlemeye izin neden?
Yoksa seni bir afet hasret derdine mi düşürdü?

Nice âfet âfet-i cân sitem-âferin fettân
Nigehi belâ-nigehbân müjeler kazâ-niyâbet
Bu nasıl âfet, canın felâketi sitem üreten bir fettan … Bakışı belâ bekçisi kirpikleri ilahi kazanın vekili

O nigâh-ı çeşmi pür-gû o remîde tarz-ı âhû
O dü ebruvan-ı dil cû dili etmesün mi gâret
O çalçene gözlerin bakışı, o ürkek ceylan tavırları, Gönül çeken iki kaş, gönlü yağma etmesin mi?

Ruh-ı âli gülgül olmuş hâm-ı zülfi sünbül olmuş
Leb-i sorma bir mül olmuş ki verir cemâda hâlet.
Al yanağı gül, kıvrık zülfü sünbül olmuş. Dudağını ise hiç sorma, cansızı gül dirilten bir şarap olmuş.

Ala destine piyâle vere bûseden nevâle
Bakılır mı kîyl u kâle getürür mi tevbe tâkat
Eline kadeh alsa, biraz öpücük verse hiç dedikoduya bakılır mı? Buna tövbe dayanır mı?

Leb-i nâz-ı dür-feşânı ede nükteler zebânı
Dahi handeler nihânî vere ihtimâl-i vuslat
İnciler saçan nazlı dudağı, nükte yapan dili. Ayrıca gizli gülüşleri bir buluşma umudu vermez mi?

Külehin edip şikeste ola çeşmi mest-i haste
Ala tiğ-ı nâzı deste vere bezme şûr ü dehşet
Külahını yana eğip sarhoş gözünü hasta ederek Naz kılıcınıda eline alırsa meclise dehşet ve karışıklık verir.

Tarabın olup hıtâmı vee kaddine hırâmı
Ede raks için kıyâmı o zaman kopar kıyâmet
Bu mutluluğun çoşkusuyla salınıp dans için ayağa kalktığında kıyamet kopar

Ne hayâl-i sâib ister ne kemâl-i tâlib ister
Buna tab-ı râgıb ister vere böyle hüsn-i zînet
Ne sâib'in hayali ne tâlib'in olgunluğu; bu şiire güzellik katacak olan ancak ragıb'ın yeteneğidir.

GAZEL 4

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün
seni âgûşa çeken hâle-veş ey mâh tal'at
feleğin yakdı dil-i sahrına dâğ-ı hasret
ey ay yüzlü güzel, seni hale gibi kucağına alan, feleğin taş bağrına hasret yaraları açtı.

Hasta-ı aşkına bir nîm-nigâh eylemedin
Çeşm-i bîmârın ebed görmeye rûy-ı sohbet
Aşkının hastasına bir yarım bakuş lutf ettin, Hasta gözün ebediyen sohbet yüzü görmesin…

Yâ lutufdur ya itâb u ya tegâfül ya sitem
Söyle derd-i dilini her ne çıkarsa kısmet
Ya kutuf ya azarlama ya aldırmazlık ya sitem; Gönlündeki sıkıntıyı söyle ne çıkarsa bahtına.

Seni tahfîf eder ağırlıyamaz rıtl-ı girân
Zâhidâ gel kerem et meclise verme sıklet
Zâhid, gel kerem et meclise yük olma; Büyük kadeh seni hafife alır, ağırlayamaz

Görmedik hîç peşimân olup avdet edeni
Eylenür kim var imiş mülk-i ademde râhat
Hiç pişman olup geri döneni görmedik Demek yokluk âleminde rahat var ki orada eğlenip kalıyorlar.

Çekerim kûh-ı girân-ı gamı kâf olsa velî
Tâk ider tâkatimiz zerrece bâr-ı minnet
Gam yükünü kaf dağı olsa çekerim ama, Minnet yükü bir zerrede olsa takatimi yerle bir eder.

Ola izzetde edâni vü eâli pâmâl
Anlamam neydüğüni bundaki sırr-ı hikmet

Alçak, değersiz kişiler yüce makamlarda, değerli olanlarsa ayaklar altında; Bundaki sırrın ne olduğunu anlamadım gitti.

Şâh-ı pür-bâr gibi etdi şikeste kaddim
Oldı harmânımı müsmir hüner ü ehliyet
Meyve yüklü dal gibi belimi büktü; Hüner ve ehliyet harmanımı verimli yaptı.

Gâliba yâr ile mâbeyne bürûdet girmiş
Râgıba yok gibi evvelki olan germiyet
Râgıb evvelki sıcaklık yok, Galiba yar ile aramıza soğukluk girmiş.

GAZEL 5

Mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ûlün
Dil hastelerün bilmei sıhhat neye derler
Dârû-yı ifâkatla inâyet neye derler
Gönlü hasta âşıklar sağlık neye derler. Lütuf ile iyileşme ilacı nedir bilmediler

Ser-tâ-be-kadem gül gibi ol gûş-ı hakîkat
Bülbül den işit nâliş-i hasret neye derler
Baştan ayağa kadar gül gibi gerçeğin kulağı olda, Hasret feryadı neye derler bülbülden işit

Hem sînesi pür-dâğ u hem âvâzesi muhrîk
Neyden bilinir sûz-ı muhabbet neye derler
Aşkın yakıcılığının ne olduğu neyden bilinir. Çünkü, hem göğsü yarayla doludur, hemde sesi yanıktır.

Bir sâgar ile yapdı hemân pîr-i harâbât
Gösterdi bu gün şeyhe kerâmet neye derler
Meyhanenin piri bir kadehle hemen gönlümü yaptı Şeyhe bugün keramet neye derler gösterdi

Ma'lum olunur nokta-i esrâr-ı feminden
Gül-gonca-i gülzâr-ı letâfet neye derler
Letâfet bahçesinin gül goncası neye derler, Ağzının gizli noktasından bilinir

Tâ olmaya zehr-âbe-keş-i firkatin âşık
Derk eyleyemez lezzet-i vuslat neye derler
Âşık, ayrılığının zehirini içmedikçe, vuslat Lezzeti neye derler anlayamaz.

Sûratde eğer râgıbız ammâ ki cihânda
Fehm eylemedik ma'ni-i rağbet neye derler
Görünüşte ragıb isek de, dünyaya rağbetin anlamı nedir anlamadık gitti.

GAZEL 6

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün
Pîç u tâb-ı sîneden efkâr kendin gösterir.
Cevher-i âyîneden jengâr kendin gösterir
(Yüreğin sıkıntı ve kederinden düşünceler tıpkı aynanın aslında pasının kendini göstermesi gibi gösterir.)

Iztırâb-ı nâbehengâm istemez tahsîl-i kâm
Mevki'inde bî-tekellüf kâr kendin gösterir.
(Kâr yerinde zahmetsizce kendini gösterir. Mutluluğa erişmek için zamansız ıztırabın olmaması gerekir.)

Hûb u zişt âsârıdır âyîne-i girdâr-ı halk
Her ne sûret çarh eder sehhâr kendin gösterir.
(Halkın yürüyüş aynası güzellik ve çirkinlik eseridir; felek ne tür bir şekil gösterirse büyücü kendini gösterir.)

Perde-i nâmûsa sığmaz berk-i âlem-sûz-ı aşk
Bî-muhâbâ teşne-i serşâr kendin gösterir.
(aşkın dünyayı yakan yıldızı namus perdesine sığmaz, çok susamış olan bu isteğini korkmadan gösterir.)

Kimseyi mahrûm-ı feyz etmek tecellî-zâr-ı hüsn
Cünbiş-i kûhsârdan dîdâr kendin gösterir.
(Güzelliğin tecelli yeri kimseyi feyzden yoksun bırakmaz; dağın hareketinden sevgilinin yüzü kendini gösterir.)

Cilve-i hüsne mezâyâ-yı mezâhirdür nüfûs
Her kime etse işâret yâr kendin gösterir.
(Güzelliğin görünüşüne ortadaki meziyetler candır; sevgili kime işaret etse kendini gösterir.)

Böyledir Râgıb mükâfât-ı amel kim fil-mesel
Sorsalar mağdûrunu gaddâr kendin gösterir.

(Râgıb, yapılanların mükâfatı hep böyledir; mesela zulme uğramış kimdir diye sorsalar gaddar kendini gösterir.)

GAZEL 7

Mefâ'îlün/ mefâ'îlün/ mefâ'îlün/ mefâ'îlün
Harâbâtı görenler her biri bir hâletin söyler
Safâsın nakl eder rindân u zâhid sıkletin söyler.
(Meyhaneyi görenlerin her biri onun başka bir özelliğini söyler; rindler safâsından ham sofular sıkıcılığından bahsederler.)

Ser-âgâz eyledikçe bahse bülbül revnaj-ı gülden
Bezmde kulkul-i mînâ mülin keyfiyetin söyler.
(Bülbül gülün tazeliğinden söz etmeye başlayınca şarap şişesinin lıkırtısı da mecliste şarabın özelliklerini anlatır.)

Tecellî neş'esin ehl-i şikem idrâka kâbil mi
Behişt andıkça zâhid ekl ü şürbün lezzetin söyler.
(Tecelli neşesini mide düşkünlerinin anlaması kabil mi? Zahid cenneti andıkça yeme ve içmenin lezzetini anlatır.)

Ne zabt-ı hâkim-i şer'i ne hükm-i zâbit-ı aklı
Cünûn iklîmini seyr eyleyenler râhatın söyler.
(Ne şer'i hâkimin zebtı ne akıl zâbitinin hükmü! Delilik iklimini seyr eyleyenler sadece oranın rahatından söz ediyorlar.)

Miyân-ı güft ü gûda bed-meniş îhâm eder kubhun
Şecâ'at arz ederken merd-i kıbtî sirkatin söyler.
(Dedikodu sırasında kötü huylu kişiler çirkinliklerini ortaya koyarlar; yiğit çingene kahramanlığını anlatırken hırsızlığını söyler.)

Muvâfıkdır yine elbet mizâca şîve-i hikmet
Tabîbin olsa da kizbi mârizin sıhhatin söyler.
(Hekimliğin usûlü mizaca tabiatıyla uygun olmalıdır. Yalan söylerse doktor hastaya iyi olduğunu söyleyerek yalan söyler.)

Perîşân hâtırımda nükte-i serbeste-veş kaldı
Ne kimse hikmetin anlar ne Râgıb illetin söyler.
(Perişan gönlümde nükte düğümlenmiş gibi kaldı; ne kimse hikmetini anlar ne de Râgıb sebenini söyler.)

GAZEL 8

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün
Nigâhım gül be-çeşm-i hasret-i dîdardır sensiz
Saf-ı müjgânlarım hâr-ı ser-i dîvardır sensiz
(Sensiz bakışım, yüzünün hasretini çeken gözün gülüdür. Kirpiklerimin safları sensiz duvarın üstündeki dikenlerdir.)

Şeb-i firkat tecellî-zâr-ı hasrettür hayâlinle
Nihâl-i kadd-ı âhım nahl-ı âteş-bârdır sensiz
(Sensiz ayrılık gecesi, hayalinle hasret iniltisinin tecellisi, âhımın iki kat olmuş fidanı, ateş yüklü bir ağaçtır.)

Şerer şebnem gül âteş ser-i serkeş şu'le sünbül dûd
Serâpây-ı gülsitân ayn-ı âteş-zârdır sensiz
(Çiğ tanesi kıvılcım, gül ateş, dik başlı servi alev, sünbül ise duman; kısacası bahçe baştan ayağa bir ateş dolu ocak gibidir sensiz.)

Eder hûn girye dâğ-ı câme-i nîlîde mâtem âh
Aceb tâb u teb-i firkatde dil bîmârdır sensiz.
(Gönül ayrılık sıkıntısı ve sıcağında sensiz hastadır; kanlı gözyaşları döker, mavi yas elbisesinin yaralarında matem ahları eder.)

Serâser şöyle sîr-i âheng-i feryâd-ı nevâ-sâzım
Gelû ney üstühân-ı sîne mûsîkârdır sensiz.
(Baştan ayağa öylesine iniltilerimin sesinin ahengiyle dolmuşum ki boğazım ney, göğsümün kemikleri de sensiz mûsîkârdır.)

Degül ârâm u râhat zindegî düşvâr olur cânâ
Ten-i bîtâbıma rûh-ı revânım bârdır sensiz.
(Ey sevgili! Rahat edip dinlenmek şöyle dursun, sensiz güçsüz vücuduma ruhum bile yüktür.)

Nigeh çeşmimde neşter her nefes sînemde bir hançer
Muhassal Râgıba ömrüm hayât-ı âzârdır sensiz.
(Bakışım gözümde neşter, her nefesim göğsümde bir hançerdir. Râgıb! Kısacası ömrüm sen olmayınca sıkıntılı bir yaşayıştır.)

GAZEL 9

Mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ûlün

Bezm-i taraba câm-ı mey-i işve-nümâyız
Dest-i edebe subha-i ezkâr-ı Hudâyız.
(Biz neşe ve eğlence meclisine nazlanan şarabın kadehi,
edeb eline Allah'ın zikir tesbihiyiz.)

Olsak ne kadar kîse tehî nakd-ı gınâdan
İrfân ile mâhsud-ı kirâm-ı vüzerâyız.
(Mal mülk bakımından her ne kadar kesemiz boş da olsa
irfan bakımından ulu vezirleri kıskandıran biriyiz.)

Meşhûdumuz ahbâbdan endûh u kederdür
Bak hikmete kim nüsha-i ihvân-ı safâyız.
(Dostlardan gördüğümüz sürekli dert ve sıkıntıdır; biz içi
tertemiz olan kardeşlerin nüshasıyız. Şu hikmete bak!)

Âvâzemizin revnakıdır şöhret-i Gülşen
Bülbül gibi her çend ki bî-berk ü nevâyız.
(Bülbül gibi her ne kadar elinde avucunda hiçbirşeyi
olmayan kişilersek de bahçenin şöhreti çığlığımızın
güzelliğidir.)

Teklîf ü tekellüfle değül meşrebi tasdî'
Bir bûseye kâni' olur âlüfte gedâyız.
(Biz teklif ve tekellüfle baş ağırtıcı biri değiliz; sevgilinin
bir öpücüğüyle yetinen, perişan kullarız.)

Bir gûne bizi eyledin ey şûh ferâmûş
Gûyâ ki hayâlinde senin harf-ı vefâyız.
(Ey nazlı sevgili, bizi de bir başka şekilde hatırından
çıkardın, sanki senin hayalinde biz vefa harfiyiz.

İhlâsımızın görmedik âsârını aslâ
Âgûş-ı tereddüde meger hayr-du'âyız.
(Tereddüt kucağında her ne kadar hayır duacı isek de temiz
düşüncelerimizin eserlerini hiç görmedik.)

Demsâz-ı sabâ oldı Ruhâvî bize Râgıb
Dilbeste-i zencîr-i ser-i zülf-i Ruhâyız.
(Râgıb, Urfalı bize seher yeli gibi eşlik etti, biz Urfa'nın saçı
zincirine saçımızı bağlamışız.)

GAZEL 10

Mefâ'ilün / fe'ilâtün / mefâ'ilün / fe'ilün

Ne kasr-ı dil keş-i Gülşen ne sahn-ı bâğ ararız
Şu tengnâda hemân kûşe-i ferâğ ararız.
*(Ne bahçenin gönül çeken bir sarayını ne de meydanını
ararız. Tek aradığımız şu daracık dünya hapishanesinde
sadece serin bir köşedir.)*

Olup meşâm-ı hezâr-arzû zükâm-ı visâl
Henüz ki şemm-i gül-i kâme bir dimâğ ararız.
(*Binlerce, arzunun burnu kavuşma nezlesi olup şimdi istek
gülünü koklamaya bir dimağ arar.)*

Rızâya hükm-i kazâda muvâfıkız ammâ
Biraz da mezheb-i insâf da mesâg ararız.
*(Kaza hükmüne rıza göstermeye muvafakat ederiz ama biraz
da insaf mezhebinde izin ararız.)*

Delîl-i aklı edüp rehnümâyı hazret-i dost
Fürûg-ı mihri yakıp mâhdan çerâg ararız.
*(Dost hazretlerine akıl delilini klavuz edip güneşin ışığını
aydan yakıp çıra ararız.)*

Zemîn-i sîne-i kâvişde nevk-i sîne-i ah
Sezâ-yı kâse-i tahsîn-i nakdı dâğ ararız.
(*ah sînesinin oku, oyulmuş gönlün zemininde iken âferin
kesesine layık olacak yara parası ararız*.)

Vüfûr –ı himmet ile Hızr-ı güm rehân olalım
Niçün bu vâdi-i hayretde bir sürâğ ararız.
*(Niçin bu hayret vadisinde bir iz arayıp pek çok himmet ile
yolunu kaybetmiş duruyoruz; Hızır olalım.)*

Haşmet

GAZEL 1

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün

Ne dem tîrin eşi'a hâlesim zih-gîr eder mehtâb
Sevâd-ı şâmı hep der-kabza-i teshîr eder mehtâb
*Ay ışıkları ok, haleyi ok atanların parmaklarına geçirdikleri
halka yapar. O zaman ay ışığı, akşamın karanlığına
tamamen egemen olup elinde tutar.*

Mey- âşâmâne câm-ı işreti göstermeye şebde

Felekde sâ'id-i sîm-i ferin teşmîr eder mehtâb
Ay ışığı, gece vakti, içki içenlere içki kadehini göstermek için, gökyüzünde gümüş gibi parlak kollarını sıvar.

Miyân-ı çarha hurşîdi edince paleheng-âsâ
Semâda mevlevî devrânını tanzir eder mehtâb
Ay ışığı, güneşi göğün ortasına kemendle asınca, gökyüzünde mevlevî gibi dönmeye başlar.

Çeker âyât-ı envârı beyaza levh-i nîlîde
Şu'â'ın hâme-i zerrîn edip tahrîr eder mehtâb
Ay ışığı, nurlu âyetleri mavi tabakada beyaza çeker. Işınlarını altın kalem yapıp yazar.

Safâ-yı bezm-i leylî gösterip erbâb-ı sevdâya
Gece Mecnûn gibi uşşâkı sahrâ-gîr eder mehtâb
Ay ışığı, sevda çekenlere, gece meclisinin zevkini gösterip âşıkları Mecnun gibi gece çöle düşürdü.

Izâr-ı nev-tırâş eyler dili sevdâ-yı hatdan dûr
Siyeh-kârî-i düzd-i şeb-revi teşhir eder mehtâb
Yeni tıraş olmuş yanak; gönülü, ayva tüylerinin sevdasından uzaklaştırır. Ay ışığı, gece giden hırsızın kötü işlerini gösterir.

Yed-i beyzâ-yı şöhretdir felekde Haşmetâ çarha
Ne dem ser-pençe-i envârını tenvir eder mehtâb
Ey Haşmet! Ay ışığı, ne zaman gökyüzüne güçlü ışınlarını salıp aydınlatsa, gökyüzünde ünlü yed-i beyzâ oluşur.
(Yed-i beyzâ Beyaz el demektir. Hz Musa'nın parlayan eli, ilk mucizesiydi.)

GAZEL 2

Mefâ'ilün / fe'ilâtün / mefâ'ilün / fe'ilün
Verince la'l-ı leb-i yâre âb u tâb şarâb
Bu hânumân-ı dili eyledi harâb şarâb
Şarap, sevgilinin yakut gibi kırmızı dudağına güzellik ve parlalık verip, gönül evini harap etti.

Çerâğ-ı âha ne hâcet göründü sub-ı visâl
Edince ruhları hem-reng-i âfitâb şarâb
Şarap, yanakları güneş rengine döndürünce, kavuşma sabahı göründü. Artık âhın mumuna gerek kalmadı.

Suda'-ı rnc-i humâr-ı firâkı def' etdim
Öpünce la'lini dedim zihî şarâb şarâb
Sevgilinin kırmızı dudağını öpünce, ayrılık sarhoşluğunun rahatsız edici baş ağrısından kurtuldum. Bu şarap ne güzel şarap dedim.

Fürûğ-ı âteş-i terdür zemîn-i âlem-i âb
Bu âb u tâbı anunçün bulur kebâb şarâb
İçki meclisinin tabanı, yeni ateşle parlamıştır. Onur için şarap ve kebabda bu güzellik ve parlaklık bulunuyor.

Nümâyişinde tefâvüt zuhûr eder Haşmet
Ne vech perde-i rengîn eder nikâb şarâb
Haşmet, şarap sevgilinin yüzünü nasıl renkli bir perdeyle örttü ki görünüşünde farlılık ortaya çıktı.

GAZEL 3

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün
Şitâb-ı pây-ı himmetle tarîk-i ilticâdan geç
Sebük-seyr-i tevekkül ol gönül bâb-ı recâdân geç
Sığınma yolundan himmet ayağıyla koşarak geç. Gönül, tevekkülde çabuk yürü, dileme kapısından gç.

Yeter ey merdüm-i dîde sirişki eyledin pür-cûş
Bu deryâyı peyâpey mevc-i mihnetde şinadân geç
Ey göz bebeği, yeter gözyaşlarını coşturduğun. Bu denizi sıkıntı dalgasında durmadan yüzerek geç.

Alâyık sedd-i râhıdır sebük-pâyân-ı tecrîdin
Gidersin dergeh-i Hakk'a güzergâh-ı fenâdan geç
Dünya ilişkileri, Tanrı'ya yönelmede ayağı çabuk olanın yolunda engel teşkil eder. Tanrı'nın katına varmak istiyorsan, yok olma geçicidinden geç.

Bize teşrîfe mâni' va'dine incâz zor ammâ
Behey zâlim hele bir kerecik semt-i vefâdan geç
Bizi onurlandırmaya engel, sözünü yerine getirmek zor amma, behey zalim hele bir kez de vefâ semtinden geç.

Görünce seyl-i ekşim meyl edip Haşme dedi ol şûh
Bu seylâb-ı firâkı cisr-i vasl-ı dilrübâdan geç

O oynak güzeş, sel gibi gözyaşlarımı görünce hoşlanıp, ''Haşmet, sevgilinin kavuşma köprüsünden geç, ayrılık gözyaşlarını terket''. dedi.

GAZEL 4

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

Râzdân-ı aşa hâlin âşıkân söyler yatur
Derdini nabz-âşinâya hastegah söyler yatar
Aşıklar durumlarını, aşk sırrını bilene söyleyip dururlar. Hastalar, dertlerini doktora söyleyip yatarlar.

Gelse bir şeb bî-tekellüf der-firâş olup o şûh
Leb-be-leb dil-hâhını bana nihân söyler yatar
O oynak güzel, bir gece teklifsiz gelip yatakta, dudak dudağa gönlünün isteğini bana gizlice söylese yatsa.

Zahm-dârı her dem iskât edemez şîrîn-edâ
Kıssa-ı zahmından etfâl-ı hitân söyler yatar
Tatlı edâ, yaralıyı her an susturamaz. Yarasının hikâyesinden sünnet edilmiş çocuklar bahsedip yatarlar.

Sîne ser-âheng-i nâlişdir gülû dem-saz-ı âh
Hâlimi santur ü nây-ı pür-figân söyler yatar
Kalp, inleyişin baş ahengidir, boğaz onun arkadışıdır. Durumumu yalnızca inleyen ney ve santur anlıyorlar.

Vak-i hicrân bâis-i efzâyiş-i efgân olur
Her şebân ki subh olunca bülbülân söyler yatar
Ayrılık zamanı, inleyişin çoğalmasına sebeb olur. Her gece ta sabah oluncaya kadar bülbüller ötüp duruyorlar.

Haşmetâ kimm- nutk eder bu nev-zemîni yâ meger
Ziver-i âgûş-ı ta'lîmim olan söyler yatar
Ey Haşmet, bu yeni tarzı kim söylüyor? Herhalde dersimin kucağının süsü olan söyleyip yatıyor.

GAZEL 5

Mefâ'ilün / fe'ilâtün / mefâ'ilün / fe'ilün

Ne dem ki câm-ı tarab-zâ dolar taşar boşalır
Sebû-yı bezm-i ehibbâ dolar taşar boşalır
Neşe veren kadehin dolup, taşıp boşaldığı zaman dostların meclisinin şarap destisi de dolup, taşar, boşalır.

Bu bezm-i neş'e-fürûzun usûl-ı devriyle
Şarâb u sâgar u mînâ dolartaşar boşalır
Neşesi parlak olan bu meclisin devir usulüyle şarabı, kadehi ve şişesi dolar, taşar, boşalır.

Dolunca dîde-i ter çeşme-sâr-ı ekşimden
Misâl-ı kırba-ı sakkâ dolar taşar boşalır
Gözyaşlarımın boş çeşmesindn, nemli gözlerim dolunca, sakanın su kabı gibi dolar, taşar, boşalır.

Edince halvet o şûh ile kulleteyn-âsâ
Dü-çeşm-i âşık-ı şeydâ dolar taşar boşalır
Olayların coşkun tufanının dalgasının ortaya çıkmasından dünyanın su içme yerinin uzayı dolar, taşar, boşalır.

Bu âb u tâb-ı zekanla derûn-ı dil Haşmet
Hulâsa dev-i çeh âsâ dolar taşar boşalır
Haşmet! Sevgilinin çenesinin bu güzellik ve parlaklığıyla, gönlünün içi, kısaca, kuyu kovası gibi dolar, taşar, boşalır.

GAZEL 6

Mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ûlün

Ruhsat bulunur dâmen-i cânân ele girmez
Cânân bulunur kûşe-i imkan ele girmez
İmkan ele geçtiğinde sevgilinin eteği ele geçmez, o bulunduğu zamansa bir fırsat yakalamak ne mümkün!

Her dânesin ârâyiş-i târ-ı nazar eyler
Eşkim gibi bir subha-i mercân ele girmez
Her tanesini bakış ipliğine dizerek süsler, benim göz yaşım gibi mercan bir tesbih ele geçmez.

Ruhsârını âzürde-i dest-i talep etme
Efsürde olur ol gül-i handân ele girmez
Yanağını istek eliyle incitme, açılmış gül ele alınmaz, solar.

Arz etme abes çâk-i girîbân-ı niyâzı
Feryâd ile ser-rişte-i ihsân ele girmez
Bağırıp çağırmayla bağış ipi düğümü ele geçmez; boş yere yalvarıp yakarma örneği olan yırtık yakanı sevgiliye gösterme.

Koynundan ayırma bil anın kadrini ey şûh

Haşmet gibi bir nüsha-i irfân ele girmez
Ey şen şakrak sevgili, Haşmet gibi bir irfan kitabı kolay ele geçmez, onun değerini bil, koynundan ayırma.

GAZEL 7

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün
Hâb-ı huzûru âh u bükâdan uçurumuşuz
Biz reng-i rûyu âb u hevâdan uçurmuşuz
Ah edip ağlayarak rahatlık uykusunu uçurmuşuz. Biz yüzün rengini su ile havadan uçurmuşuz.

Ey dil hevâ-yı nefs ile bu rûzgârda
Evrâk-ı zühdü dest-i riyâdan uçurmuşuz
Ey gönül, bu zamanda nefsin isteğiyle zühd yapraklarını iki yüzlülük elinden uçurmuşuz.

Ey nâzenîn sanma gönül pür-çemendendir
Şehbâz-ı şevkı biz o yuvadan uçurmuşuz
Ey nazlı, gönülün bol çimenlikte olduğunu sanma! Arzunun doğan kuşunu biz o yuvadan uçurmuşuz.

Etdi eser o seng-dil-i şîrîne giryemiz
Biz cûybâr-ı aşkı kayadan uçurmuşuz
Gözyaşlarımız, merhametsiz olan o güzele etki etti. Biz aşkın ırmağını kayadan akıtmışız.

Dest-i zebân olunca asâ-gîr-i medd-i âh
Mürgân-ı sabrı bâm-ı hayâdan uçurmuşuz
Dilin eli, uzun uzun çekilen ahın bastonunu tutunca, sabır kuşlarını, utanma bacasından uçurmuşuz.

Bu bâd-perr-i nazmı çü tıfl-ı hevâ-perest
Haşmet bu nev-zemîn-i edâdan uçurmuşuz
Haşmet, bu nazm uçurtmasını tıpkı aklı havalarda küçük çocuklar gibi yeni bir üslup ile uçutmuşuz.

Eyyâm-ı devletinde eyâ kulzüm-ı himem
Keşti-i ye'si mevc-i safâdan uçurmuşuz
Ey himmet denizi, senin o mutlu günlerinde ümitsizlik gemisini safa dalgalarının üstünden uçurmuşuz.

GAZEL 8

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün
Bir nev-nihâl-i bâğ-ı bahâya dayanmışız
Ham-geşte-i hevâyız asâya dayanmışız
Değerli bağın bir taze fidanına dayanmışız. İstek ve arzulardan belimiz bükülmüş, bastona dayanmışız.

Sen müttekî-i bâliş-i zer-kâr-ı câh isen
Biz âsitân-ı bâb-ı Hüdâya dayanmışız
Sen, yüksek makamın altın işlemeli yastığına dayanmışsan, biz de Tanrı'nın kapısının eşiğine dayanmışız.

Emdikçe la'lin ohşadım ebrû-yı hançerin
Sermest olup oraya buraya dayanmışız
Kırmızı dudağını emdikçe, hançere benzeyen kaşını da okşadım. Sarhoş olup oraya buraya dayanmışız.

Bilmem safâ-yı pister ü bâlîn-i râhatı
Râh-ı hevesde seng-i cefâya dayanmışız
Rahatın yastık ve yatağın zevkini bilmem. Çünkü istek yolunda eziyet taşına dayanmışız.

Korkmam hücûm-ı mâr-ı zebân-ı zamâneden
Haşmet asâ-yı kilk-i edâya dayanmışız
Devrin dilinin yılanının saldırısından korkmam. Haşmet, biz edâ kaleminin bastonuna dayanmışız.

Bâb-ı refî'-i âsaf-ı asrı penâh edip
Dağlar gibi o sadr-ı atâya dayanmışız
Çağın vezirinin yüce kapısını sığınak edip, dağlar gibi o bağış göğsüne dayanmışız.

GAZEL 9

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün
Bezm-i câhın nice câm-ı zer-nigârın görmüşüz
Der-akab dest-i ferahda inkısârın görmüşüz
Biz makam, mevki toplantılarının pek çok altın işlemeli kadehini gördük; ama hemen ardından mutluluğun elinde kırılıp parçalandıklarına şahit oldum.

Oldu dâğ-ı mâsivâ hem-pertev-i mihr-ı Hudâ
Biz tecelli-zâr-ı aşkın nûr u nârın görmüşüz
Masiva yarası ilahi nurun parıltısıyla bir oldu; biz aşkın tecelli ettiği yerin hem ateşini hem de nurunu görmüş kişileriz.

Gerçi pertev-riz olur ammâ yanar mânend-i mûm
İbn-i vaktin çok çerağ-ı şu'le-dârın görmüşüz
Her ne kadar ışık saçarsa da yanışı mum gibidir, biz zaman çocuğunun çok ışık veren çıralarını gördük. (İbn-i vakt, tasavvuf terimlerindendir. Zamana uyan, gereklerini yerine getiren, geçmiş ve geleceği düşünmeden Tanrı buyruğuna uyan sofi anlamında kullanılır.)

Geh hat-âver gâh sâde-rûya dildâde gönül
Âlem-i aşkın dahi leyl ü nehârın görmüşüz
Bazan parlak yüzlülere bazansa tüyleri çıkmış olanlara gönül verdik; biz aşk âleminin gecesini de gündüzünü de gördük.

Bûse-hâh olsam o mehrûdan eder ibrâz-ı hat
Nahl-i ümmîdin bu yüzden berk ü barın görmüşüz
O ay yüzlü sevgiliden bir öpücük istesem o karşılık olarak yanağından sunar; bu yüzden biz umut fidanının hem yaprağını hem de meyvasını gördük.

Kâse-i gerdûnu kim uydurdu devr-i hâhişe
Biz bir ednâ sâgarın hayli humarın görmüşüz
Dönen felek kadehini arzu dönüşüne kim uydurabildi; biz bir değersiz kadehin epeyce sarhoşluğunu gördük.

Her birinden Haşmetâ ma'nâ-yı âher fehm olur
Nüsha-i dehrin hemân nakş ü nigârın görmüşüz
Dünya nüshasının biz sadece resim ve süslemelerini gördük; Haşmet, onların her birinden başka başka anlamlar çıkar.

GAZEL 10

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

İktisâb-ı safvet et bir kâmil-i rûşen-dil ol
Mihr-i âlem gibi pertev-bahş-ı vâlâ-menzil ol
Kalp temizliğini edin, gönlü aydın bir olgun kişi ol. Dünyayı aydınlatan güneş gibi yüce konak yerlerine ışık bağışla.

Geldi hat erdi zevâle âfitâb-ı ta'lâtın
Gündüz olmazsa gece bir yol kenâra mâ-il ol
Sakalın geldi, yüzünün güneşini battı. Gündüz olmazsa gece bir yol kucağıma gel.

Düşme vâdî-i niyâza etme ifnâ-yı vücûd
Âb-ı rûyun hıfz edip âb-ı hayâta nâ'il ol
Yalvarma vadisine düşüp vücudunu yok etme. Şeref ve haysiyetini koru, âb-ı hayât ulaş.

Hâksâr ol sürme-âsâ çeşmine gir âlemin
Nûr-ı ayn-ı ibret ol sırr-ı şu'ûna vâsıl ol
Sürme gibi toprağa karış, dünyanın gözüne gir. İbret gözünün nuru ol, önemli olayların sırrını anla.

Pertev-i hûrşîdmânend olma dil-hûn-ı zevâl
Neş'e-i feyz-i bahâr ol her giyâha şâmil ol
Güneşin ışığı gibi, batmadan dolayı dertli olma. Bahar feyzinin neşesi ol, her ota değiş.

Keff-i yedd et kâbiliyetden derûne Haşmetâ
Dest-res olmak dilersen devlete nâ-kâbil ol
Haşmet! İçini yetenekten temizle, devlete ulaşmak istersen cahil ol.

Fıtnat Hanım

GAZEL 1

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

Bağda güller ruhun seyriyle hayr'an oldu hep
Kâkülün reşkiyle sünbüller perîşân oldu hep
Bahçedeki güller yanağını seyr edip hayran oldular, sünbüllerse kâküllerini kıskanmaktan büsbütün perişan bir hale geldiler.

Bir nigâh-ı nâza şâyân olduk ammâ neyleyim
Sînemiz âmâcgâh-ı tîr-i müjgân oldu hep
Bir nazlı bakışa lâyık olduk ama ne yapalım, göğüsümüz kirpikleri okunun nişan tahtası oldu.

Ârız-ı âlin senin ey gonca –leb ettim hayâl
Hâne –i hâtırına reşk-i gülistân oldu hep
Ey gonca dudaklı sevgili, senin al yanağını hayal edince gönül evini bütün gül bahçesi kıskandı.

Çâşnî-bahş oldu ol kân-ı melâhat bezme çün
Sâgar-ı mey aks-ı la'liyle nemekdân oldu hep
O güzellik ocağı meclise tad, tuz verince kırmızı dudağı yansımasından şarap kadehi lezzet veren tuzluk oldu.

Fıtnat ol şîrîn-dehen nutka gelince nâz ile
Feyz-i güftâr ile âlem şekkeristân oldu hep
Fıtnat, o tatlı dilli sevgili konuşmaya başlayınca sözleri bereketinden bütün dünya şeker ülkesi oldu.

GAZEL 2

Mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ûlün
Cellâd-ı gamze gerçi kim eyler ezâ-yı rûh
Uşşâka lîk gelmedi andan safâ-yı rûh
Her ne kadar gamze cellâdı işkence yaparsa da aşıkiar bundan hiç zevk alamadı.

Ver nakd-ı cânı bûs-ı le-bi la'line gönül
Gel eyle şevk-i aşkda bey ü şirây-ı rûh
Gönül, can değerini, kırmızı dudağı öpmeye ver; gel aşk şevkinde ruh alış verişinde bulun.

Ölmez misâl-i Hızr kalır zinde haşre dek
La'lin hayâli ile edenler fedâ-yı rûh
Kırmızı dudağın hayâlile ruhlarını feda edenler, Hızır gibi ölmezler, kıyamete kadar hayatta kalırlar.

Cânâ gönül geçer mi bu bigâne vaz' ile
Âşık seninle rûz-ı elest âşinâ-yı rûh
Ey sevgili, gönül! Bu ilgisiz tavırlarla geçer mi? Aşık, sana elest gününden beri ruhen âşinadır.

Düşnâmı telh etse nola Fıtnat ol âfetin
Ammâ ki bûse-i leb-i la'li gıdâ-yı rûh
Fıtnat, o âfetin sövüp sayması acı gelse de ne yapalım; kırmızı dudağının öpülmesi âdeta ruhun gıdası.

GAZEL 3

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün
Yok nazîri mülk-i hüsn içre cemâl-i yâr bir
Kim olur âlemde zîrâ mihr-i pür- envâr bir
Sevgilinin güzellik ülkesi içinde eşi benzeri yok, onun güzelliği yegâne. Çünkü dünyâda ışık saçan güneş bir tane olur.

Tek ferâmûş etme hâtırdan hemân eyle cefâ
Âşık-ı küstâha cânâ lutf ile âzâr bir
Ey sevgili, küstah âşık için iyive kötü davranış arasında fark yoktur. Tek sen bizi hatırdan çıkarma da istersen cefâ et.

Dedi dilber eylemezdim bûse-i la'lim dirîg
Kand ile beslerdim olsaydı eğer cerrâr bir
Dilber, eğer dilenci bir olsaydı onu şekerle besler, dudağımın öpücüğünü ondan esirgemezdim, dedi.

Gûş ederdi nâle-i uşşâkı ol gül neylesin
Bâğ-ı kûyunda değildir andelîb-i zâr bir
Bulunduğu bahçede ağlayıp inleyen bülbül bir tane olsaydı o gül yüzlü sevgili aşıklarının feryatlarını duyardı.

Gerçi çok dîvâne cânâ Kays ile Ferhâd-veş
Vâdi-i aşk içre ammâ Fıtnat-ı gam-hâr bir
Her ne kadar Kays ve Ferhad gibi deli divane çoksa da vâdisi içinde dertli tek kişi Fitnat'tır.

GAZEL 4

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün
Nedir ey dil sebep cevre o yâr-ı bî-vefâdan sor
Tegâfül âşıka gayre nigâh âşinâdan sor
Ey gönül bu işkenceye sebep ne, bunu o vefasız sevgiliden sor: âşıka aldırmama başkalarına bakışları yine ondan sor.

Anın yazmaz ilacîn ey tabîb enmûzec ü kânûn
Şifâsın hasta-i aşkın o la'l-i cân-fezâdan sor
Doktor onun ilacını hiç bir yerde ve kitapta bulamazsın: aşk hastasının dermanını o cana can katan sevgilinin dudağından sor.

Bilinmez kadri mahmûr olmadıkça neşve-i câmın
Şebâb eyyâmının keyfiyyetin pîr-i dûtâdan sor
Kadeh neşesinin kıymeti mahmur olmadan bilinmez: gençlik günlerinin tadını iki kat olmuş ihtiyardan sor.

Ser-i kûy-ı dil-ârâya varırsan ey sabâ lutf et
Nedir hâli o mahbûsî-i zâr u mübtelâdan sor
Ey seher yeli, gönlü süsleyen sevgilinin bulunduğu yere uğrarsan lutf et o tutkun ve ağlayıp inleyenin hapislik hali nedir diye sor.

Harîdâr ol gönül ver nakd-ı cânı kâle-i vasla

Ne ister üstüne ol hâce-i hüsn ü bahâdan sor
Gönül can değerini verip kavuşma kumaşı almaya istekli ol: değer ve güzellik tüccarı üste ne ister, sen onu sor.

Ele almış değildir nüsha-i mihr ü vefâyı yâr
O bî-rahme sorarsan Fıtnatâ fenn-i cefâdan sor
Sevgili, vefa ve sevgi kitabını eline almış değildir: Fıtnat eğer o zâlime soracaksan işkence alanından bir şeyler sor.

GAZEL 5

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün
Her gönülde tâb-ı rûy-ı yâr kendin gösterir
Kande varsan mihr-i pür-envâr kendin gösterir
Nereye gitsen parlak güneşin kendisi gibi, her gönülde sevgilinin yüzünün parlaklığı kendini belli eder.

Arzû-yı la'l-i yâr olsun mu hîç dilden nihân
Câm-ı mînâdan mey-i serşâr kendin gösterir
Sevgilinin dudağı arzusu hiç gönülden gizlenir mi? Taşmak üzere olan şarap, şişesinden anlaşılır.

Bûseye minnet mi var geldikde hatt-ı sebz-i yâr
Nevbahâr eyyâmı elbet yâr kendin gösterir
Sevgilin tüyleri yeni bitmeye başladıkça öpücüğe minnet mi var. İlkbahar günlerinde sevgili elbette kendini gösterecektir.

Gırre olma hüsne kim bir gün zuhûr-ı hat ile
Dûd-ı âh-ı âşık-ı gam-hâr kendin gösterir
Güzelliğine güvenme, bir gün tüylerin çıkmasıyla aşığın âhı dumanı kendini gösterir.

Söyler elbet hâlini Fıtnat meseldir ehl-i derd
Aşk ola bir sînede eş'âr kendin gösterir
Ey Fıtnat dert sahibi olanlar tabiatıyla hallerin söylerler. Bir sinede aşk olunca şiirin kendini gösterdiği söylenegelmiştir.

Esrâr Dede

GAZEL 1

Mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ûlün
Yapmak da yapılmak da meyhânede kalmıştır
Âsâr-ı imâret hep virânede kalmıştır
Yapmak da meyhanede kalmıştır, yapılma da artık bayındır eserler hep yıkık dökük yerlerde kalmıştır.

Girdâb-ı şuur içre ser-geştedir âkiller
Âzâdeliğin zevki dîvânede kalmıştır
Akıllı kişiler şuur girdabına düşmüşler, başları dönüp durmada; özgürlük zevki ancak delide kaldı.

Sûfî arayıp gezme bîhûde mesâcidde
Feyzin eseri şimdi hum-hânede kalmıştır
Ey sofu, mescidde boş yere dolanıp durma, şimdi feyiz eseri ancak meyhanede bulunabilir.

Ol çeşm hamûş olmuş hem-sâye-i küfr-i zülf
Îsâ bu gece gûyâ büthânede kalmıştır
Zülfün kara gölgesiyle birlikte o göz susmuş. Sanki İsa peygamber bu gece putlar evinde kalmış.

Da'vâsını terk etsin bülbülde fedâ yoktur
Bir nükteciği aşkın pervânede kalmıştır
Bülbül canını fedâ etmeyi göze almaz, davasından vazgeçmezsin. Aşkın pek küçük bir eseri, ancak kendini yakmaktan çekinmeyen pervânede kalmıştır.

Derd-i dilim arzettim güldü dedi ol kâfir
Nolmuş yine Esrâra efsânede kalmıştır
Gönlümün derdini söyleyince o kâfir gülüp şöyle dedi: Esrâr'a gene neler olmuş da masallar anlatıyor.

GAZEL 2

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün
Her dem ki meclise o büt-i bî-bedel gelir
Ol dem şarâb-ı telh bize pek güzel gelir
Her ne zaman meclise o eşsiz gelirse o an acı şarap bize pek güzel gelir.

Bî-kaydlık da kayddır ehl-i tekellüfe
Terk-i emel o bahsde ayn-ı emel gelir
Gösteriş sahiplerine kayıtsız olmak da ayrı bir sıkıntıdır. Bu konuda istek ve arzuları terk etmek dileğin kendisi gibi gelir.

Bir derd-nâk söz var ise söyle zâhidâ
Efsâne açma revnak-ı bezme kesel gelir

Ey zâhid eğer dokunaklı bir sözün varsa söyle, efsane açıp meclisimizin güzelliğinin tadını tuzunu kaçırma.

Cism-i nizâr cândan usandırdı hod beni
Ya Rab o gün olur mı peyk-i ecel gelir
Zayıf vücudum beni de candan usandırdı. Tanrım acaba ecel habercisinin geldiği günü görecek miyim?

Cism-i harâb kâbil-i süknâ-yı gam değil
Bilmem ne dem bu köhne binaya halel gelir
Harab vücudum gamın oturmasına elverişli değil. Bu köhne binaya bilmem ki ne zaman yıkılıp gidecek?

Hüsn elde iken eyle cefâ bî-nevâlara
Kâfir seninle söyleşecek bir mahall gelir
Güzellik elde iken bu zavallılara zulm etmeye devam et. Ey kâfir, seninle konuşulacak, görüşülecek bir yer olacak elbet.

Takrîre muktedir değilim derd-i sinemi
Hûn-ı derûnum ağzıma nokta bedel gelir
Derdimi anlatmaya gücüm yetmez. İçimdeki kan noktaya benzeyen ağzıma gelir kalır.

Besdir melâmetim bana sâkî şarâb ver
Kayd etme neyse başıma hükm-i ezel gelir
Ey içki sunucu, rezilliğin bana yeter. Sen şarap ver, gerisini de düşünme. Ezelde ne takdir edilmişe başıma o gelir.

Esrâr bezm-i meyde düşüp mest-i bî-şuûr
Geh âh u nâle geh lebime bir gazel gelir
Esrâr içki meclisinde kendini bilmez sarhoş olarak düşüp kalmış. Dudağında bazen ağlayıp inleme, bazen da bir gazel dökülür.

GAZEL 3
Mef'ûlü Mefâ'ilün Fe'ûlün
Dil çâker-i şâh-ı mevlevîdir
Üftâde-i râh-ı mevlevîdir
Gönül mevleviler sultanının kulu kölesi, onların yolunun zavallı yolcusudur.

Dervîş ki şâh-ı âlem olsa
Muhtâc-ı nigâh-ı mevlevîdir
Derviş, bütün dünyanın sultanı da olsa mevlevi bakışına, ilgisine muhtaçtır.

Her subh felekde mihr-i cevvâl
Yek şu'le-i âh-ı mevlevîdir
Her sabah gökyüzünde hareket eden güneş mevlevi âhının sadece küçük bir parıltısıdır.

Ruhsârı o nev-resîde mihrin
Bedr olmada mâh-ı mevlevîdir
O yeni yetişen güneş yüzlü mevlevi ayının yanağı bedr olmadadır.

Bu izzet ü bu şerâfet-i dos
Şâyeste-i câh-ı mevlevîdir
Bu saygınlık, bu yücelik ve ululuk mevlevîlerin makamına layıktır

Ne çağrışır on sekiz bin âlem
Hep tâle bekâah-ı mevlevîdir
Bu on sekiz bin âlemin niçin çığrıştığını sanıyorsun? Hep Mevlevilerin ebediliği içindir bu.

Tennûre açıp semâ eder çarh
Ser-geşte-i râh-ı mevlevîdir
Gök kubbeleri, Mevlevilerin yolunda kendilerinden geçtikleri için tennure açıp sema ediyorlar
(Tennûre: Mevlevi dervişlerinin sema sırasında giydikleri geniş eteklik)

Dervîşidir âsumân o şemsin
Me'mûn-ı penâh-ı mevlevîdir
Mevlevilerin güvenli sığınağı olan gökyüzü o güneşin dervişidir

Esrârı şâhâne ettiren nâz
Başında külâh-ı mevlevîdir
Esrâr Dede'yi sultanlara yakışır nâza ulaştıran başındaki Mevlevi külahıdır

GAZEL 4
Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün
Ne Süleymân ne Selîm'in kuluyuz

Hazret-i Rabb-i Rahîmin kuluyuz
Biz ne Süleyman'ın ne de Selim'in kuluyuz ancak Rahman olan Hazret-i Allah'ın kuluyuz.

Hurev-i âleme yok minnetimiz
Öyle bir şâh-ı kerîmin kuluyuz
Biz öylesine cömert bir padişahın kuluyuz ki bu yüzden dünya sultanlarına minnetimiz yoktur.

Arîf-i ehl-i fenâ çâkeriyiz
Sâlik-i merd-i adîmin kuluyuz
Dünyadan elini eteğini çekmiş ârif kişilerin kulu, yokluk isteyenlerin yolundan gidenlerin kölesiyiz.

Bendelik eyler isen kendinedir
Sanma biz hûr u naîmin kuluyuz
Birine kul olacaksan kendine kul ol, bizi cennet hurilerinin ve nimetlerinin kulu zannetme

Gevher-i kâbiliyyet âşıkıyız
Anlama kim zer ü sîmin kuluyuz
Sen bizi altın ve gümüşün kulu, kölesi sanma, biz sadece yetenek cevherinin tutkunuyuz.

Câhil-i münkire dersen har u hûk
Ârif-i sırr-ı alîmin kuluyuz
İnkarcı câhile eşek ya da domuz denirse biz de bütün ilâhi sırlara vâkıf olan ârifin kuluyuz

Pâdişâhâne edâyız Esrâr
Ya'ni Hünkâr-ı azîmin kuluyuz
Ey Esrâr, bizim sultanlara mahsus bir tavrımız var: yani ulu Hünkâr'ın kuluyuz

GAZEL 5

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün
Geldi dehre etti gitti hazret-i Monla semâ
Ol zamânın vâlih ü hayrânıdır hâlâ semâ
Hazret-i Mevlâna bu dünyaya gelip semâ edip gitti; semâ hâlâ, o anın şaşkınlık ve hayranlığı içindedir.
(Semâ: Mevlevilerin âyin sırasında cezbe haliyle ayakta dönmesi, zikretmesi)

Halkı sermest-i tegâfül eyleyip tenhâ gelip
Âhir-ı mecliste etti yâr-ı bî-pervâ semâ
Korkusuz sevgili halkı gaflet sarhoşluğuna düşürüp ve tek başına gelip meclisin sonunda semâ etti

Sûfi-i pîçîde-dâmen zâhid-i pâ-der-gili
Râh-ı cânda eylemez kendisine hem-pâ semâ
Kıvrılmış etekli sofu ile ayağına toprak bulaşmış zâhid, can yolunda semaya ayak uyduramaz

Şûle-i âh-ı derûn-ı mevlevîden bâl açıp
Oldu bir şehbâz-ı kuds-i âsümân peymâ semâ
Semâ Mevlevinin içinden gelen âhın kıvılcımlarından kanat açıp kutsal göğü aşıp geçen iri bir doğan oldu

Şeş cihetten zimmetin ibrâ için sermest olup
Tâ huzûr-ı yâra çıkdı bî-ser ü bî-pâ semâ
Semâ, altı yönden aklanıp temize çıkmak için sarhoş olup başsız, ayaksız tâ sevgilinin huzuruna kadar çıktı

Hükmüi bişnevdir sened destinde hâlâ mutribin
Hallini Monlâ-yı Rûm'dan etti istiftâ semâ
''Dinle''hükmü çalgıcının elinde hâlâ senettir; semâ bunun çözümünü Mevlânâ'dan sordu

Nâydan emr-i ecûbû dâ'iyu'llâh gelmese
Etmez idi enfüs ü âfâka istîlâ semâ
Neyden Allah'ı çağırana katılınız emri gelmeseydi semâ nefsi ve dışını kuşatamazdı

Şûle-i âvâz-ı ney âvâze-i inî ene
Mûsî-i hayret-zede dil vâdi-i Sînâ semâ
Neyin inleme şulesi, ''ben Allah'ım''yankısı şaşkına dönmüş Musa gönül. Sina vâdisi ise semâdır.
(Taha sûresinin Hz. Musa ile ilgili. Ayetine telmih yapılmıştır)

Müjde-i teşrîf-i Monlâ vahy olup mîrâcda
Farz oldu ehl-i derde ol gece gûyâ semâ
Mirac sırasında Hz. Mevlânâ'nın geleceği müjdesi vahy edildiğinden dolayı derd ehli olan âşıklara o gece sanki semâ farz oldu

(*Mirac gecesi Müslümanlara beş vakit namaz farz olmuştur. Beyitte bu olaya telmih var.)*

Oldu envâr-ı tecellî meclise Esrâr bu şeb
Şübhe yokdur etti rûh-ı pâk-ı Mevlânâ semâ
Ey Esrâr, bu gece meclise tecelli nurları yağdı; mutlaka Mevlânâ'nın temiz ruhu semâ etmiştir.

GAZEL 6
Gittin ammâ aman ey şâhlevendim tez gel
Beni çok yollara baktırma efendim tez gel
Ey sevgili gitmesine gittin ama bari tez gel, beni çok yollara baktırma. Aman efendim çabuk gel.

Gel gel ey rûh-ı revân-bahş-ı dil-i nâçârım
Hasteyim pister-i hicrâna döşendim tez gel
Ey çâresiz gönlümün hayat veren ruhu! Hastayım ayrılık üzüntüsünden düştüm tez gel.

Seni görmeyeli bu dîde-i hûn-efşânım
O kadar ağladı kim ben de beğendim tez gel
Bu kanlar saçan gözüm seni görmeyeli beri öylesine çok ağladı ki ben bile beğendim

Belimi büktü beni hâke düşürdü firkat
Destgîr ol meded ey serv-i bülendim tez gel
Ayrılık benim belimi büktü, yere düşürdü; ey ulu servim bana yardımcı ol, acı da çabuk gel.

Bilirim va'de vefâ eylediğin gerçektir
Lîk yok sabra-mecâl işve-pesendim tez gel
Senin verdiğin sözü tutacağını bilirim; velâkin ey edâ ve nazı beğenilen sevgili bende sabra takat kalmadı. çabuk gel

Yakmadan bahr ü beri âteş-i Esrâr
Keştî-i nâza süvâr ol da efendim tez gel
Esrâr'ın âhı ateşi yeri göğü yakmadan ey efendim naz gemisine bin de hemen gel

GAZEL 7
Bilmem bu dil-i rüsvâ dîvâne midir bilmem
Ümmîd visâl eyler mestâne midir bilmem
Bu alçak gönül deli divane midir, bilemiyorum. Kavuşma hayaline kendini kaptırmış sarhoş mudur anlayamıyorum.

Sermest-ü harâb ettin ey gamze beni hâlâ
Her mevc-i nigâhın bir peymâne midir bilmem
Ey bakış beni sarhoş ve perişan ettin. hala her bakışının kabarcığı bir büyük kadeh midir, bilmem

Sen işvede yektâsın mislin hele yok ammâ
Ol fitnede hâlin de bir dâne midir bilmem
Sen naz ve işvede bir tanesin; eşin benzerin yok ama fitne alanında benin de bir tane midir, bilemiyorum

Her kûşede sad-mestân sad-gulgule sad-destân
Yâ Rab dil-i âşuftem meyhâne midir bilmem
Her köşede yüzlerce sarhoş, yüzlerce bağırtı, çağırtı, yüzlerce hikâye: Ey Allahım, bu deli gönlüm meyhane midir nedir?

Her günc-i harâbında bir genc-i mutalsam var
Bu sîne pür-şûrum virâne midir bilmem
Her yıkık köşende bir tılsımlı hazine var. Bu kargaşa içindekigönlüm virane midir, nedir?

Lutf etgame ahd etmiş Esrâra o kâfir-hû
Yohsa yine maksûdu efsâne midir bilmem
Okâfir Esrâr'aacıyacağına söz vermiş. Tanrım! yoksa onun amacı yine asılsız hikâyeler söylemek midir?

GAZEL 8
Bilmem bu ızdırâb nedendir neden neden
Gönlüm neden harâb nedendir neden neden
Gönlüm neden harab? Bu acı, bu sıkıntı bilmem ki nereden kaynaklanmaktadır?

Aşk etti gitti şîşe-i ümmîdimi şikest
Çeşmimde kanlı âb nedendir neden neden
Aşk ümit şişemi kırdı: gözümdeki bu kanlı su bilmem ki nedendir?

Ol yâre kalmışiken umîdim ne hâldir
Andan da bu cevâp nedendir neden neden

Bütün ümidim o yarin cevâbına kalmışken bu ne hâl, ondan böylesi bir cevâp nedendir, neden?

Matlûb zib-i hüsn ise sedd etme kâkülün
Hurşîd içün hicâb nedndir neden neden
Amaç gözelliğine güzellik katmaksa kakülünü perde yapma: güneş için utanmak da ne oluyor, söyler misin?

Kat'-ı alâka mı ya tegâfül mü kasdın
Hem işve hem itâb nedendir neden neden
Amaç tüm ilişkiyi kesmek mi yoksa aldırmazlık gösterip nazlanmak mı? Hem naz, hem azarlama da ne demek oluyor?

La'l-ı lebin karışmadı çünkim piyâleye
Bu neş'e bu şarâb nedendir neden neden
Mademki kadehe dudağının kızıllığı karışmadı bu şaraptaki keyif, bu mutluluk niçin?

Kâtil nigâhın açmadı çün şerha sîneme
Bu zahm-ı zehr-i nâb nedendir neden neden
Eğer göğsüme yaraları, öldüren bakışın açmadıysa bu katıksız zehir yarası nedendir?

Erbâb-ı aşka bunca garaz böyle tavr-ı şûh
Ver ey felek cevâp nedendir neden neden
Ey felek, âşıklara bu kadar garaz, böyle şuh tavırlar niçin? Gel cevap ver.

Esrâr ile tükenmedi gitti husûmetin
Ey çarh bu azâb nedendir neden neden
Esrâr ile düşmanlığın tükenmedi gitti. Ey felek bu azabın sebebi nedir?

GAZEL 9

Azm-i sefer ettin dil-i nâçârı unutma
Gittin güzel ammâ bu dil-efgârı unutma
Yola koyulmuşsun, fakat bu çâresiz gönlü unutma. Gidiyorsun, iyi güzel ama bari bu gönlü yaralı âşığı hatırdan çıkarma

Gâhice uyandıkça şebistân-ı safâda
Şol gece olan sohbet-i hemvârı unutma
Zevk safa gecesinde zaman zaman uyandıkça o geceki güzel sohbeti unutma.

Vardıkça şeker-hâbâ girip pister-i nâza
Ne zehr içer içer dîde-i bîdârı unutma
Sen naz döşeğine girip tatlı uykuya varınca, bu yediği üzüntü. içtiği zehir olan sarhoşu unutma.

Nûş eylediğin demler efendim mey-i gül-reng
Bu mest-i zehir-nûş u elem-hârı unutma
Seher vakit saçlarını taradığında bu yaralı gönlü de aklına getir unutma.

Âyînede gördükçe kaçan haste nigâhın
Lûtf eyle tabibâ men-i bîmârı unutma
Aynada hasta gözlerini her görüşünde, ey derdimin doktoru, merhamet et hastayı da unutma.

Ahvâlimi yazdım bütün evrâk-ı dilimde
Destindeki mecmûa-i nâçârı unutma
Bütün durumumu gönül yapraklarına yazdım, elindeki bu zavallı mecmuayı unutma.

Ben sabr edeyim derd ü gam-ı hecrine ammâ
Sen de güzelim ettiğn ikrârı unutma
Ben ayrılığının gamına ve derdine sabr edeyim ama, güzelim. sen de verdiğin sözü unutma

Ağlatmayacaktın yola baktırmayacaktın
Ol va'de-i tekrâr be-tekrârı unutma
Hani ağlatmayacak, yola baktırmayacaktın. Bu konuda tekrar verdiğin sözü unutma.

Hicrârın ile çektiğini sen de bilirsin
Her vech ile dîdâra sezâvârı unutma
Ayrılığınla ne tür sıkıntılar çektiğimi sen de bilirsin. Her yönden görüşmeye lâyık olan âşıkı unutma

Yok tâkatı hicrânına lûtf eyle efendim
Dil-haste-i aşkın olan Esrârı unutma
Efendim ayrılığına dayanma gücü olmayan, aşkınla gönlü hasta Esrâr'ını lütf et, unutma

GAZEL 10

Kâküllerine ol mehin ey şâne dokunma
Zencîri kırar bu dil-i divâne dokunma
Ey tarak o ay yüzlü güzelin kâkülüne dokunma. Zincirlerini parçalayan bu deli gönlüme ne olur el vurma.

Gül-berg misâli ciğerim pâreliyorsun
Ey bâd-ı seher ol gül-i handâna dokunma
Gül yaprağı gibi ciğerimi parçalıyorsun, seher yeli, lütfen açılmış gülüme dokunma.

Feryâd-ı ene'l-Hak eder âvâz-ı tanîni
Fâş etmesün esrârını peymâne dokunma
Çınçın öten sesi "ben Allah'ım" feryâdıdır; Aman, kadehe dokunma benim sırlarıma ortaya dökmesin.

Bünyân-ı nizâm-ı felek ol kûy-ı belâdur
Âlem yıkılır bu dil-i divâne dokunma
Feleğin düzenini sağlayan direk o bela köyüdür, bu deli gönlüme müdahele etme yoksa bütün dünya yıkılır.

İçtikleri hep hûn-ıcigerdir fukârânın
Şeyhâ kerem et hâtır-ı rindâna dokunma
Fukaranın içtikleri hep ciğer kanıdır. Şeyhim kerem et rintlerin hatırlarını kırma.

Eğlenceleri zülf-i dil-ârâm-ı elemdir
Dinle ne siyeh-gûndur o efsâne dokunma
Onların eğlenceleri keder sevgilisinin zülfünde gönül dinlendirmektir: hikaye ne kadar da karadır, aman, ona dokunma

Şahım senin Esrar sadâkatli kulundur
Lutfeyle o dervîş-i perÎşâna dokunma
Sultanım, Esrar senin sadık kulundur, lutf et o perişan dervişine dokunma.

Nedim

GAZEL 1

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün

Sâkıyâ hûşum alan zemzeme-i çeng midir
Yoksa destindeki peymâne-i gül-reng midir
Şarap sunan güzel! Aklımı başımdan alan çengin nağmeleri midir, yoksa elindeki gül renkli kadeh mi

Nağmene tîr-i nigeh pişrev olmakta meğer
Mutrıb ebrû da kemânınla hem-âheng midir
Çalgıcı! Bakışlarının oku nağmelerine öncü oluyor. Yoksa kaşın yayı da kemanınla aynı nağmeyi mi çalıyor?

La'l-i handân mı yâhûd kûçe-i verd-i terde
Dest-i târâc-ı sabâdan çözülen deng midir
Bu yakut renginde gülen bir ağız mı?
Yoksa taze gülün sokağında sabah yelinin yağmalayıcı eliyle dağılan denk midir?

Perde-i şermi giderdin ruh-ı pür-tâbından
Kasd o gül-çehreye ey duhter-i ineb reng midir
Parlak yanağından utanma perdesini kaldırdın. Ey üzüm kızı, amacın o gülyüzlü güzelin yüzünü renklendirmek mi?

Bir nihânice tebessüm de mi sığmaz cânâ
Söyle billâh dehenin tâ o kadar teng midir
Sevgilim! Allah'ını seversen söyle; ağzın o kadar dar mı? Belli belirsiz bir gülümseme de mi sığmıyor?

Lezzetinden nice âb olmadın ol la'l-i terin
Meded ey sâgar-ı yâkût dilin seng midir
O taze dudağa dokununca lezzetinden nasıl eriyip de su olmadın? Ey yakut renkli kadeh! Bağışla, gönlün o kadar taş gibi mi

Ne bu nev nakş-ı tırâzende nedîmâ yoksa
Üstâd-ı kalemin hâme-i erjeng midir
Nedim! bu yeni, süslü işlemeler nedir? Yoksa kaleminin ustası Erjeng'in kalemi midir?

GAZEL 2

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün

Tahammül mülkünü yıktın hülâgû hân mısın/kâfir
Amân dünyâyı yaktın âteş-i sûzân mısın kâfir
Tahammül ülkesini yıktın, yerle bir ettin. Kâfir hulâgû han mısın sen? Aman bütün dünyayı yaktın. Kâfir, yakıp yandıran bir ateş misin?

Kız oğlan nâzı nâzın şehlevend âvâzı âvâzın
Belâsın ben de bilmem kız mısın oğlan mısın kâfir
Nazın kızoğlankız nazı, haykırışın yiğit haykırışı. Kâfir! Belli belasın, ama kız mısın, oğlan mısın ben de bilemiyorum.

Ne ma'nî gösterir dûşundaki ol âteşîn atlas
Ki ya'nî şu'le-i cân-sûz-ı hüsn ü ân mısın kâfir
Omuzundaki o ateş renkli atlas, acaba ne anlama geliyor? Kâfir, yani sen güzelliğin ve çekiciliğin canları yakan alevi misin?

Nedir bu gizli gizli âhlar çâk-i girîbânlar
Aceb bir şûha sen de âşık-ı nâlân mısın kâfir
Bu gizli gizli ah çekmeler, bu yaka yırtmalar nedir böyle? kâfir! sen de bir oynak güzelin ağlayıp inleyen âşığı mısın?

Sana kimisi cânım kimi cânânım deyü söyler
Nesin sen doğru söyle cân mısın cânân mısın kâfir
Sana kimisi "canım", kimi "sevgilim" diye seslenir. Kâfir! Doğru söyle: sen nesin? Âşığın canı mısın, yoksa sevgili misin?

Şerâb-ı âteşînin keyfi rûyun şu'lelendirmiş
Bu hâletle çerâğ-ı meclis-i mestân mısın kâfir
Ateş renkli şarabın neşesi yüzünü alev alev yakmış, yanaklarını kızartmış. Sen bu halinle sarhoşlar toplantısının ışığı mısın, kâfir?

Niçin sık sık bakarsın böyle mir'ât-ı mücellâya
Meğer sen dahi kendi hüsnüne hayrân mısın kâfir
Niçin bu parlak aynaya böyle sık sık bakıp duruyorsun? Kâfir, yoksa kendi güzeliğine sen de hayran mısın?

Nedîm-i zârı bir kâfir esîr etmiş işitmiştim
Sen ol cellâd-ı dîn ol düşmen-i îmân mısın kâfir
Ağlayıp inleyen zavallı Nedim'i bir kâfirin tutsak ettiğini işitmiştim. Kâfir! Yoksa o din cellâdı, iman düşmanı güzel sen misin?

GAZEL 3

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün
O zâlimde yine dildâde-küşlükten nişân vardır
Görürsün hançer-i ebrûsunun mevkinde kan vardır
O zalimde yine aşıkları öldürmeğe hazırlanan belirtiler var: bak, kaşının hançerinin ucunda kan görülüyor.

Serâpâ şöyle pürdür nâz ü îmâ vü işâretten
Sanırsın her ser-i mûyunda çeşm ü ebruvân vardır
O sevgili başından ayağına kadar nâz, îmâ ve işâretle öylesine dolu ki, sanırsın her kılının ucunda bir gözü, bir bakışı var.

Dımâğım tuttu bûy-ı sünbül âgûşumda döndükçe
Meğer kim dûşunun üstünde bir sünbülsitan vardır
O güzel kucağımda döndükçe beynimi sünbül kokusu kapladı; meğerse omuzunun üstünde bir sünbül bahçesi varmış.

Amân sabr u karârım eyledi yağmâ o kâfirde
Kırık bir ter zebân berceste nutk-ı bî-amân vardır
Aman! o kâfir güzelin kırık dökük, acemice bir dille öyle seçkin ve güzel; ama acımasız bir konuşması var ki, bütün rahatım, huzurumu yağmaladı

Nigâhın ebruvânın görmeden evvel inanmazdım
Ki derler nâzdan hançer tegâfülden kemân vardır
Nazdan hançer, aldırmazlıktan yay vardır derlerdi de, bu sözlere senin nazlı bakışını ve kaşlarını görmeden önce inanmazdım.

Meğer fevvâreden âb-ı letâfet sıçramış çıkmış
O rütbe kâmet-i bercesten ey şûh-ı cihân vardır
Ey dünyanın en oynak güzeli! Boyun öyle uzun ve düzgün ki, sanki fıskiyeden incelik ve güzellik suyu sıçrayıp çıkmış gibi.

Aceb kim nermdir sînen a zâlim neyleyim ammâ
İçinde senge benzer bir dil-i nâ-mihribân vardır
Zalim! Göğsün şaşılacak kadar yumuşak ama, ne yapayım içinde taş gibi sert, acımasız bir gönlün var.

Nedîmâ hançer-i hûn-rîzine sarılmadım derse
Açıp gör kim kef-i destinde zahm-ı hûn-çeğân vardır
Ey güzel! Nedim senin çektiğin kan dökücü hançerine sarılmadım derse, inanma; aç bak, avucunda hâlâ kan damlayan bir yarası var.

GAZEL 4

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün

Yazanlar peykerim destimde kâşî bir sebû yazmış
Aceb meşrebde tahrîr eylemiş elhak nikû yazmış
Resmimi çizenler elimde bir kâşân sürahisiyle çizmişler. Tuhaf bir yaradılışta göstermiş, ama güzel yapmışlar.

Miyân-ı yârı dilcûdur demek kasdeylemiş ammâ
Yanılmış hâme-i mutlak-inân dilcûyu mû yazmış
Dizgini boşalmış başıboş kalem sevgilinin beli için "gönül çekicidir" diye yazmağa niyetlenmiş ama, yanılmış, "dil-cû" yu "mû" diye yazmış.

Cevânım bir lûgat gördüm lisânü'l-aşk nâmında
Belin adın murâd âğûşum adın ârzû yazmış
Civanım! Aşkın dili adında bir sözlük gördüm. Orada belinin anlamını "dilek", kucağımın anlamını da "istek" diye yazmış.

Edip hû hû deyü feryâdına telmîh uşşâkın
Celî hatla cevân-ı nâzenînim çifte hû yazmış
Nazlı civanım aşıkların hû hû diye ağlamalarını anımsatmak için celî yazıyla çifte hû yazmış.

Nedim'in hak bu kim bu nazmı şevk-âmîz düşmüştür
Sanırsın kim durup bir dilber ile rû-be-rû yazmış
Doğrusu nedim'in bu şiiri pek neşeli, pek canlı düştü. Sanki bir güzelle karşı karşıya oturup da ona bakarak yazmış sanırsın.

GAZEL 5

Mefâ'ilün / fe'ilâtün / mefâ'ilün / fe'ilün

Yine bu gün acabâ kaç cihân harâb olmuş
Ki gûşe-i nigehin mahşer-i itâb olmuş
Bugün yine kim bilir kaç dünya yıkılıp gitmiştir; çünkü azarlama, paylama, tersleme hep senin bakışının köşesinde toplanmış.

Murâdı fitnenin ancak bir intisâbındır
Ya kâkülünde şıken yâ hatında tâb olmuş
Karışıklığın, kargaşalığın bütün isteği sana bir kapılanabilmektir; kâkülünde halka, ya da yüzünün Tüylerinde kıvrım olmuş, fark etmez.

Miyân hayâl gibi ince kâmeti mevzûn
Aceb nişânlayacak beyt-i intihâb olmuş
Beli hayal gibi ince, boyu düzgün, ölçülü. Bu haliyle tam işaretlenecek seçme bir beyit olmuş.

Dahi geçen aya dek bir hilâl idi bârık
Bu gün sabâh ile gördüm ki âftâb olmuş
Daha geçen aya kadar incecik bir hilaldi. Bugün seher vakti gördüm; dolunay olmuş.

O ser kalır mı hevâsız ki mutrıb-ı aşkın
Elinde bir nice yıl kâse-i şarâb olmuş
Yıllar boyu aşk çalgıcısının elinde şarap kadehi olmuş o baş hiç aşksız kalabilir mi?

GAZEL 6

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün

Âfet-i cân dediler gamze-i cellâdın için
Nahl-i gül söylediler kâmet-i şimşâdın için
Cellat yanbakışın için canın felaketidir, dediler. Uzun şimşir boyun için de gül fidanıdır dediler.

Yazdı çün kilk-i kazâ fitne vü âşûb emrin
Ara yerini açık koydu senin adın için
İlahî Kazânın kalemi karışıklık ve kargaşa işlerini yazdığında ara yerini senin adını yazmak için boş bıraktı.

Çeşm ü ebrûya kafâdârsın ey zülf-i siyâh
Sende kâfirsin o kâfirlere imdâdın için
Kara saç! Sevgilinin gözü ve kaşıyla iyi anlaşıyorsun. O kâfirlere yardım ettiğin için sen de kâfirsin.

Sen ki bülbül gül içün nâle edersin bî-derd
Seni gülden ayırır nâle vü feryâdın için
Bülbül, sen gül için ağlayıp inlersin. Dertten anlamayan, bu ağlayış ve haykırışların seni gülden ayırır.

Hey nesin sen ki duyup handeni kuhsârda kebk
Katı âvâz ile tahsîn okur üstâdın için
Sen nesin böyle? Keklik dağlardan yansıyan kahkahanı duyup senin ustan için yüksek sesle övgüler okur.

Çoktan ey kilk-i Nedîmâ niçin oldun hâmûş
Bizi hasrette kodun nazm-ı nev-îcâdın için
Nedîm'in kalemi! Çoktan beri neden suskunsun? Yeni, taze şiirlerini bekleyerek bizi özleyiş içinde bıraktın.

GAZEL 7

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün
Âkıbet gönlüm esîr ettin o giysûlarla sen
Hey ne câdûsun ki âteş bağladın mûlarla sen
O uzun saçlarla sonunda gönlümüde tutsak yaptın. Sen ne güçlü sihir yapan bir cadıymışsın; saç telleriyle ateşi bağladın.

Gamze-i fettânını koydun ki yıktı âlemi
Bahse dalmışken çeh-i Bâbil'de câdûlarla sen
Sen Babil'in kuyusunda cadılarla büyü tartışmasına dalmışken, herhalde fitneci yanbakışını kendi haline bıraktın; o da bütün dünyayı yaktı, mahvetti.

Böyle çâpük geldin ey hatt-ı siyeh ruhsârına
Var ise pervâza meşkettin piristûlarla sen
Ey sevgilinin kara tüyleri, yanağına böyle ne kadar çabuk geldin. Yoksa uçmayı kırlangıçlardan mı öğrendin?

Ben mi sâkî olayım bezme dururken sevdiğim
Böyle sîmîn sâklar billûr bâzûlarla sen
Sevgilim! Böyle gümüşten bacaklar, billur kolların varken, toplantıya şarap sunucu ben mi olayım?

Görmeden mecnûnların sahrâdaki cem'iyyetin
Sevdiğim meşk-ı nigâh eylerdin âhûlarla sen
Sevdiğim! Henüz mecnunların çöldeki toplanmalarını görmeden sen ahularla karşılıklı bakış dersi yapardın.

Serv-i dil-cûyumdan ayrı geşt-i gülşen istemem
Var yürü istersen ey eşk-i revân cûlarla sen
Ben selvi boylu sevgilimden ayrı gülbahçesini gezmek istemem. Dereler gibi akan gözyaşım! Sen istersen ırmaklarla git, dolaş.

Nâzdan hâmûşsun yoksa zebânın duymadan
İstesen bin dâstân söylersin ebrûlarla sen
Sevdiğim! Nazlanmak için susuyorsun. Yoksa istesen dilin duymadan o kaşlarla binlerce destan söyleyebilirsin.

Şûhtur tâ şöyle reftârın ki farketmez bakan
Şöyle gitsen serv-i âzâdım akan sularla sen
Uzun selvi boylu sevgilim! Yürüyüşün öyle oynak, öyle salıntılı ki bakan yürüyüşünü akan sulardan ayırdedemez.

Bül-aceb ayyyâr-ı efsûn-gersin ey kilk-i Nedîm
Çok tabî'at sarhoş eylersin bu dârûlarla sen
Ey Nedîm'in kalemi! Öyle kurnaz bir büyücüsün ki bu ilaçlarla sen çok yaradılışın başını döndürürsün.

GAZEL 8

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün
Nigeh-i gamze değil berk-ı cehân ancak bu
Âfet-i hırmen-i sâmân-ı cihân ancak bu
Bu yanbakışın bakış değil; olsa olsa çakan şimşek olabilir. Bu dünyanın bereketli harmanını yakan ateştir mutlaka.

Der görüp cünbişin ol kaddin ehâlî-i çemen
Bâğda gördüğümüz serv-i çemân ancak bu
Çimenlik halkı, o uzun boyun yürüyüşünü görünce "bu bahçede gördüğümüz salınan selvi ağacının ta kendisi" dediler.

Va'de-i vasl değil râbıta-i şevk değil
Dil-i nâkâma hırâş u halecân ancak bu
Bu, verilen kavuşma sözü değil, aşk ilişkisi de değil; bu, mutsuz, kederli gönüle yalnızca üzüntü ve yürek çarpıntısı.

Dil değil tende ümîd-i çemen-i kûyun ile
Bir giriftâr-ı kafes murg-ı tapân ancak bu
Bedenimdeki bu gönül değil; senin bulunduğun yerin gül bahçesine uçmaya umutlanan kafeste tutsak olmuş çırpınan bir kuş.

Yine serlevha-i mecmû'a-i i'câza Nedîm
Tâze tarh-ı kalem-i çîre-zebân ancak bu
Nedîm! Bu, gördüğün becerikli dil kaleminin mucize gibi şiirleri toplayan kitabın başlığına yaptığı yeni süslemelerdir.

GAZEL 9

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün

Ben olsam bir de mutrıb bir de tarf-ı cûybâr olsa
Hoş imdi bir de farzâ bir cevân-ı şîvekâr olsa
Ben olsam, bir çalgıcı, bir de su kenarı olsa.Tam böyle bir durumda ola ki, bir de şiveli taze bir güzel olsa, ne hoş olurdu.

Yeter geçti bu gûne mâlihulyâlarla evkâtım
Amân bir gün mukaddem âh fasl-ı nevbehâr olsa
Yeter! Bütün ömrüm bu türlü kuruntular, hayaller içinde geçti. Ah! Aman! Bir gün önce ilkbahar mevsimi gelse artık.

Bize geldikte inkâr eyleme ıkrârını zâlim
Demişsin yok demezdim bâde-i şîrîn-güvâr olsa
Zâlim! Başka yerlerde "Tatlı içimli şarap olsa içmem demezdim" demişsin. Biz şarap verince bu sözlerini inkar etme.

Aceb pistânına benzer mi dikkat üzre bir baksam
Sen açsan sîneni içre birkaç da enâr olsa
Bahçede sen göğüslerini açsan. . . Birkaç nar olsa da "acaba göğüslerine benziyorlar mı" diye şöyle dikkatle bir bakıp incelesem.

O şûhun hasretinden çâr-çeşm-i intizâr olduk
Bize nevbet erişse bâri ebrûsa çıhâr olsa
O güzelin özlemiyle, gelişini dört gözle bekler olduk. Kaşları dört de olsa sıra bize gelse bari.
*(Dudak üzerinde kıllar belirlenmeye başladıktan sonra sevgiliye /çâr-ebrû**;** Türkçe'de dört kaşlı civan denir.)*

Senin vasfında cânâ bir neşât-âver gazel gördüm
Olursa tâze eş'âr öyle pâk ü âb-dâr olsa
Sevgilim! Seni anlatan neşeli bir gazel gördüm. Taze şiir olunca işte böyle saf ve parlak olur.

GAZEL 10

Mefâ'ilün / fe'ilâtün / mefâ'ilün / fe'ilün

Tarâb ne gûne olur tâli' u sitâre göre
Sunarsa câm-ı lebin çektiğim humâra göre
Sevgili dudağının kadehini çektiğim baş ağrısına göre sunsa, bahtım da talih yıldızım da neşe, mutluluk nasıl olurmuş görürler.

Kanı sabâ gibi bir dilnüvâz kim gâhi
Dil-i nizârımı kûy-ı nigâra vara göre
Zayıf gönlümü arada bir sevgilinin yanına ulaştıracak sabah yeli gibi bir gönül okşayıcı nerede?

Seherden eyledi yağmâ şemîm-i giysûsun
Nesîm bir dahi uğrar mı bu diyâra göre
Sabah yeli seher vakti sevgilinin saçının kokusunu yağmalayıp gitti. Bakalım bu diyara bir daha uğrar mı artık?

Hased o rinde ki hâb-ı ademden açsa gözün
Kabâ-yı sabrı çü nergis hezâr-pâre göre
Gözünü yokluk uykusundan açıp da sabır elbisesinin nergis çiçeği gibi yüz parça olduğunu gören o rindi kıskanıyorum.

Başında hurd edeyim şöyle kim asâsını şeyh
Elinde mutrıb-ı bezmin çıhâr-pâre göre
Asasını şeyhin başında öyle param parça edeyim ki, toplantının çalgıcısının elinde çalpara var sansın.
(Çıhâr-pâre, çârpâre Türkçe'de çalpara denilen, oyuncuların iki ellerinin parmaklarına taktıkları dört küçük zildir. Beyitte hem asanın dört parça olduğu, hem de kafasında paralanınca şeyhin beyninde ziller çalacağı söylenmek istenmiş.)

Görün bu derdi ki tıryâk-ı erbâ'ayla tabîb
Diler ki zahm-ı çıhâr-ebrüvâna çâre göre
Şu derdimize bakın! Doktor dört parça ilaçla dört kaşlı güzelin açtığı yarayı iyileştireceğini sanıyor.

Seninle terk-i riyâ denlü güçtür ey vâ'iz
Şarâba tevbe Nedîm-i günâhkâra göre
Ey ham sofu! Senin iki yüzlülüğü bırakman ne kadar güçse, günahkâr Nedîm'in de şaraba tövbe etmesi o kadar güçtür.

GAZEL 11

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün

Zülf ü külâhı verdi halel Mağrıb u Fas'a

Çeşm-i kebûdu saldı akın mülk-i Çerkes'e
Saçı ve külahı Mağrıbı ve Fas'ı bozguna verdi. Mavi gözü Çerkes ülkesine akın saldı.

Gelmiş hat-ı siyen ruhuna âh ey gönül
Semmûr hôş yakışmış ol gül penbe atlasa
Sevgilinin yanağına kara tüyler gelmiş. Âh gönül! O gül penbe atlas üstüne samur ne kadar yakışmış.

Çâk etmesin mi câme-i sebzin görünce gül
Bak şol yeşil mukaddeme ol kırmızı fese
Şu yeşil sarığa, o kırmızı fese bak! Gül bunları görünce yeşil giysisini parçalamaz mı?

Neyzen bezmde mutrıba hemvâre keç bakar
Bilmem miyânlarında nedir bu münâfese
Toplantıda neyzen çalgıcıya hep eğri bakar. Bilmem, aralarındaki bu çekişme nedir?
(Ney çalan ney çalarken başını eğdiği için çevresine hep yan yan bakma durumudadır. Şair bu doğal halini düşmanlık biçiminde yorumlamış).

Ebrûlar üstüne dökülüp kâkülü Nedim
Tasvîr-i Çîni yazmış o tâk-ı mukarnese
Nedim! Güzelin saçları kaşlarının üstüne dökülmüş, sanki o yuvarlak kemer üzerine Çin resimleri yapılmış gibi…

GAZEL 12
Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün
Bin zebân söylersin ol çeşm-i sühan-perdâz ile
Dâstânlar şerhedersin bir nigâh-ı nâz ile
O parlak sözler söyleyen gözünle binlerce dil konuşursun. Bir nazlı bakışla nice destanlar anlatırsın.

Dün gece cûş-ı safâdan oldu bir deyâ-yı nûr
Kûçe-i ney mâhitâb-ı şu'le-i âvâz ile
Dün gece eğlencenin çoşkunluğundan neyin daracık sokağı haykırışların ay aydınlığının parıltısıyla bir nur denizi halinde aktı. (Kûçe, dar sokak ve pazarlar sokaklarda kurulduğu için çarşı Pazar anlamında kullanılır. Beyitte yanık sesler çıkaran neyin içinin ince, uzun boşluğu eski dar sokaklara benzetilmiş).

Kâr-ı aşka şol gönül bel bağlasın kim geçmeye
Lezzet-i encâm-ı meyden telhi-i âgâz ile
Şu gönül aşk işine iyice sarılsın; ilk yudumun acılığını tadıp şarabın sonundaki lezzetinden vazgeçmesin.

Sen itâb-ı nâz kasdetsen dahi ol çeşm-i şûh
Âşıkın memnûn eder bir şîve-i mümtâz ile
Sen nazından azarlıyorsan da o oynak göz seçkin, edalı bir bakışla âşıkını memnun eder.

Dilkeş eyler çeşm-i gûyâsın kemân-ı ebruvân
Şûhterdir nağme-i mutrıb muvâfık sâz ile
Kaşlarının yayı konuşan gözünü daha da gönül çekici yapar; şarkıcının nağmeleri uygun sazla daha hoş olur.

Ben gam-ı imrûzu fikretmekte ferdalâr geçer
Sen salınca va'deni ferdâya yüz bin nâz ile
Sen verdiğin sözü yüz bin nazla yarına erteledikçe, ben bugünü düşüne düşüne çok yarınlar geçer.

Çeşmini hâbîde zanneyler gören ammâ Nedîm
Keşf-i râz etmektedir her lâhza bin gammaz ile
Nedim! Görenler sevgilinin gözünü uykuda sanır ama, o aslında her an binlerce münafıkla karşılıklı sırları açıklamakta, dedikodu yapmaktadır.
(Beyitteki binlerce fitneci, münafık birbir içine giren kirpiklerdir).

GAZEL 13
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûli
Bir söz dedi cânân ki kerâmet var içinde
Dün geceye dâ'ir bir işâret var içinde
Sevgili öyle sözler söyledi ki, içinde gizli anlamlar var, dün geceye ait bazı işaretler var.

Meyhâne mukassî görünür taşradan ammâ
Bir başka ferah başka letâfet var içinde
Meyhane dışarıdan sıkıntılı, kasvetli görünür. Ama içinde başka bir aydınlık, başka güzellikler var.

Eyvâh o üç çifte kayık aldı karârım
Şarkı okuyup geçti bir âfet var içinde

Eyvah! O üç çift kürekli kayık aklımı, rahatımı aldı götürdü, içinde şarkılar okuyan bir güzelle geçti, gitti.

Olmakta derûnunda hevâ âteş-i Sûzân
Nâyın diyebilmem ki ne hâlet var içinde
Neyin içinde nasıl bir haller oluyor, bilip anlatamıyorum: İçinde nefes yakıcı bir ateş olup çıkıyor.

Ey şûh Nedîmâ ile bir seyrin işittik
Tebhâca varıp Göksu'ya işret var içinde
Ey oynak güzel! Nedim'le bir gezintiye çıktığınızı işittik; yalnız başınıza Göksu'ya gitmişsiniz, içki içip eğlenmişsiniz.

GAZEL14

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün
Tâ kemer-gâhına dek gamzesi hâb-âlûde
Tâ girîbânına dek çeşmi şarâb-âlûde
Yanbakışı tâ beline kadar uykuya bulaşmış. Gözü boğazına kadar şaraba batmış.

Kangı ıklîmi harâb eyledin ey düşmen-i dîn
Ki yine hûn ile zinpûş ü rîkâb âlûde
Ey din düşmanı! Yine hangi ülkeyi böyle yıktın, mahvettin? Atının eğer örtüsü ile üzengin kana bulanmış.

Çekesin sîneye ol şûhu keşâkeşler ile
Alasın bûsesin ammâ ki itâb-âlûde
O oynak güzeli zar zor göğsüne çekersin. Azarla, paylamayla karışık da olsa bir öpücüğünü alasın.

Sen dil-i rîşini hûnâb ile rengîn edegör
Zâhid-i hâma gerek rîş-i hizâb-âlûde
Sen yaralı gönlünü kanlı sularla renklendiredur, hamsofuya kınalı sakal gerek.

Mîr-i zîşâna Nedîmâ meğer olmuş peyrev
Ki siyen-zânû-yı kilk oldu şitâb-âlûde
Nedim herhalde şanlı Emir'in yolundan gitmiş olacak. Dizlerine kadar karalara bulanmış kalemi koşup duruyor.

GAZEL 15

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün
Bûs-ı la'lin şöyle sîrâb-ı zülâl eyler beni
Kim gören âb-ı hayât içmiş hayâl eder beni
Dudağını öpmek beni saf ve lezzetli suya öylesine kandırdı ki gören benim âb-ı hayat içtiğimi sanır.

Şâire söz bulmağa minnet ne ammâ neyleyim
Âh kim hayret seni gördükçe lâl eyler beni
Şair için söz bulmak kolay. Ah, ne yapayım ki seni görünce şaşkınlığımdan dilim tutuluyor.

Sevdiğim câm-ı meye hâcet nedir la'l-i lebin
Bir şeker-handeyle mest-i bî-mecâl eyler beni
Sevdiğim! İçki kadehine ne gerek var? Kırmızı dudağın şeker gibi bir gülüşle beni bitkin bir sarhoş yapıyor.

Bâğda zülf ü ruhun andıkça bu kimdir deyü
Sünbül ü gül biri birinden su'âl eyler beni
Bahçede saçından ve yanağından gözettikçe sünbül ve gül birbirine"bu da kim? " diye beni soruyorlar.

Nükhêt-i zülfünle geldikçe nesîm-i nevbehâr
Turra-i sünbül-sıfat âşüfte-hâl eyler beni
İlkbahar yeli saçının kokusuyla geldikçe, sünbül kokulu perçemlerin gibi aklımı darmadağın eder.

Nâ-tüvânım şöyle çeşmin hasretinden kim gehî
Sâye-i müjgân-ı âhû pâymâl eyler beni
Gözünün özlemiyle öyle halsiz kaldım ki bazan ahuların kirpiklerinin gölgesi bile beni ayaklarının altında ezer.

Gerdişin gördükçe sâkî-i mülâyim-meşrebin
"Arzû sergeşte-i fikr-i muhâl eyler beni"
Yumuşak davranışlı şarap sunan güzelin toplantıda dolaşmasını gördükçe"arzular olmayacak düşüncelerle benim başımı döndürüyor".
(Fuzulî'ye nazire olan bu gazelin bu mısra'ıFuzulî'e tazmindir).

Hasret-i çeşminle ben hâk-i siyâh olsam dahi
Baht âhır sürme-i çeşm-i gazâl eyler beni
Gözünün özlemiyle ben kara toprak da olsam, bahtım sonunda beni ceylanların gözünün sürmesi yapar.

Arz-ı hâlim çok efendim hâk-i pây-ı devlete

Lûtfun ammâ bî-niyâz-i arz-ı hâl eyler beni
Efendim yüce ayağının toprağına sunacağım çok isteklerim var. Ama lutfettiklerin isteklerimi söyleyip yalvarmaya gerek bırakmıyor.

Ben kulun lâyık değildir vaslına ammâ yine
İltifâtın ârzû-mend-i visâl eyler beni
Ben kulun sana kavuşmaya layık değilim; ama bana karşı iyi davranışların beni kavuşma arzularına düşürüyor.

Güldürür yâ ağlatır yâ lûtfeder yâhud itâb
Hâsılı neylerse ol ruhsâr-ı âl eyler beni
Beni ya güldürür, ya ağlatır, ya da bana iyilikle davranır, bazan da azarlar… Kısacası bana ne yaparsa o kırmızı yanak yapar.

Yâridir ol kadd ü haddin kim müdâmâ bâğda
Vâlih-i gül-gonce hayrân-ı nihâl eyler beni
Gülgoncası sevgilinin yanağı, fidan da boyunun doştlarıdır. Bahçede onları ne zaman görsem beni şaşırtır, hayran bırakırlar.

Gûyiyâ bilmez efendim bende-i dîrînesin
Kim Nedîmâ bu mudur deyü su'âl eyler beni
Efendim, sanki eski kulunu tanımazmış gibi, beni görünce "Nedim dedikleri bu mu? " diye beni sorar.

GAZEL 16

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün
Sînede evvel ne muhrık ârzûlar var idi
Lebde serkeş âhlar âteşli hûlar var idi
İçimde eskiden ne yakıcı arzular vardı.
Dudağımda uzun ahalar, ateşli hûlar vardı.

Böyle bî-hâlet değildi gördüğüm sahrâ-yı aşk
Anda mecnûn bîdler dîvâne cûlar var idi
Bu gördüğüm aşk sahrası eskiden böyle sakin ve hareketsiz değildi.
Orada çılgın salkım söğütler, deli deli akan akarsular vardı.

Ben bugün bir nevbehâr-ı hüsn ü ân seyreylediğim
Tarf-ı destârında sünbül gibi mûlar var idi
Ben bugün bir güzellik ve çekicilik ilkbaharı gördüm; sarığının bir kenarından sünbül gibi saçları dökülmüştü.

Sen yine bir nev-niyâz âşık mı peydâ eyledin
Kûyuna yer yer dökülmüş âb-ı rûlar var idi
Sen yine yalvarıp yakarmağa yeni başlamış genç bir âşık mı buldun?
Oturduğun yerin çevresinde yer yer dökülmüş yüzsuları vardı.

Ey Nedîm ey bülbül-şeydâ da ne için hâmûşsun
Sende evvel çok nevâlar güft ü gûlar var idi
Ey Nedîm! Ey aşıktan çılgına dönmüş bülbül! Niçin suskunsun?
Eskiden sen de çok sözler değişik makamlar vardı.

GAZEL 17

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün
Gamzen füsûn ile sühan eyler nezâketi
Çeşmin nigâh şekline kor nâz ü nahveti
Yanbakışın büyüyle nezaketi söz haline koyar.
Gözün de nazı ve gururu bakış haline getirir.

Aldın hadeng-i cevrini sînemde koymadın
Ey kaşları kemân katı cevreyledin katı
Ey yay kaşlı güzel! Yüreğime saplanan cefa okunu çekip aldın. Bana çok kötülük ettin, çok!

Geh sürme gâh vesme vü gâhî piyâlede çek
Ey serv-i nâz çekme yeter gayrı kâmeti
Ey nazı selvi ! İster sürme, ister rastık, ister şarap kadehini çek. Ama yeter gayrı, boyunu uzatıp, başını dikip inatçılığı bırak artık.

Deryâ-yı aşka dün beni baştarda eyledi
Bir dâne âl fesli Cezâyir'li âfeti
Dün alfesli bir Cezayirli güzel beni aşk denizinde çalkalanan bir gemi yaptı.

Sînemde aşkını tutalım etmişim nihân
Ammâ ki kande salkıyalım âh-ı hasreti
Diyelim ki senin aşkını göğsümün içinde gizledim ama.
Ama bu ayrılık ahlarını nerede, nasıl saklayalım.

Aldum kuçup miyânını bir tatlı bûsesin
Ammâ ki yaktı ağzını kaybetti sandım harâreti
Belini kucaklayıp tatlı bir öpücüğünü aldım.
Ama onun sıcaklığı ağzımı yaktı sandım.

Hep kullarını etti o kân-kerem çerâğ
Zannım budur ki geldi Nedîm'in de nevbeti
O iyilik ocağı bütün kullarını âzâd etti
Sanıyorum Nedîm'in de sırası geldi

Destûr-ı Cem- şükuh kerem-kâr-ı rüzgâr
Zâtiyle buldu sadr-ı şeref ziyb ü ziyneti
Devrin iyilik sahibi cemşit gibi yüce sadrazamı.
Onun kişiliğiyle sebepli sadaret makamı süslendi ve güzelleşti.

Sadr-ı bülend –rütbe ki ben yalnız değil
Hâk olmadır derinde sipihrin de niyyeti
O derecesi yüce sadrazamın kapısında yalnız benim değil gök kubbenin de isteği toprak olmaktır.

Lûtfiyle sîrim öyle ki her mûyumu benim
Ettikçe cüst ü cû bulunur nân ü nimeti
Onun iyilikleriyle öyle doymuşum ki aranınca benim her kılımda onun ekmeği, onun iyiliği bulunur.

Hakkâ budur ki gökteki hurşîd bulmadı
Ben sâyesinde bulduğum ılkbâl ü rif'ati
Doğrusu, onun gölgesi altında benim bulduğum yüceliği, büyüklüğü gökteki güneş bile bulamadı.

Âvîze kıl du'âsını tâ arş tâkın
Ey âh-ı nîm-şeb sana Allâh emâneti
Ey gece yarıları çektiğim âh, sana Allah'ın emaneti olarak veriyorum; ona ettiğin duaları ta arşı
âlâ'nın kubbesine as.

GAZEL 18

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

Mes-ti nâzım kim büyüttü böyle bî-pervâ seni
Kim yetiştirdi gûne servden bâlâ seni
Nazdan sarhoş olmuş sevgili! Senin böyle serbest, sere serpe kim büyüttü? Öyle selviden daha yüksel kim yetiştirdi seni?

Bûydan hôş rengden pâkîzedir nâzük tenin
Beslemiş koynunda gûyâ kim gül-i ra'na seni
Senin nazik tenin en güzel kokulardan daha hoş kokulu bütün renklerden daha temizdir. Sanki gül-i ra'na seni koynunda beslemiş sana rengini kokusunu vermiş

Güllü dîbâ giydin ammâ korkarım âzâr eder
Nâzenînim sâye-i hâr-ı gül-i dîbâ seni
Nazlı sevgilim gül resimli ipekli kuşakdan bir giysi giymişsin ama, o ipekli kumaşın üstündeki gülün dikeninin gölgesi seni inciltecek diye korkuyorum.

Bir elinde gül bir elde câm geldin sâkıyâ
Kangısın alsam gülü yâhud ki câmı yâ seni
Ey içki sunan güzel! Bir elinde gül, bir elinde kadehle geldin karşımda duruyorsun. Hangisini alsam gülü mü, kadehi mi yoksa seni mi?

Sandım olmuş cetsi bir fevvâre- i âb-ı hayât
Böyle gösterdi bana ol kadd-i müstesnâ seni
Bir âb-ı hayat fıskıyesinin fışkırdığını sandım; *o uzun, benzersiz boyun seni bana böyle gösterdi.*

Sâf iken âyine –i endâmdan sînem dîrîg
Almadın bir kerecik âgûşa ser-tâ-pâ seni
Göğsüm boy aynasında daha saf lekesiz olduğu halde yazık ki, ben seni baştan ayağa dek bir kerecik kucaklayamadım.

Ben dedikçe böyle kim kıldı Nedîm'i nâtüvân
Gösterir engüşt ile meclisteki mînâ seni
Ben"Nedîm 'i böyle perişan, bitkin hale kim düşürdü? " dedikçe, içki toplantısındaki şarap sürahisi parmağı ile hep seni gösterir.

GAZEL 19

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün

Uşşâkın olsa ola fedâ nakdı-ı cânları
Seyretmedin mi dünkü fedâyî cevânları
Âşıkların canlarının varı yoğu fedâ olsa ne olur?
Dünkü fedâyî gençleri görmedin mi?

Şevk âteşine sen de tutuştun mu ey gönül
Gördün mü dün güreş tutuşan pehlevanları
Gönül, sen de arzu ateşiyle tutuştun mu? Dün güreş tutan pehlivanları gördün mü?

Ol perçemin nazîrini hâtırda mı gönül
Görmüş idin geçen sene sünbül zâmanları
Ey gönül! Sevgilinin perçeminin benzeyeni geçen yıl sünbül zamanlarında görmüşsün; hatırlıyor musun?

Çeng ü çegâne zevkı biraz dursun el- amân
Seyredelim bu seyre gelen dilsi tânları
Aman bu çeng ve çegâne zevki biraz dursun, şu gezmege çıkan güzelleri seyredelim.

Ma'lûmdur benim sühanım mahlas istemez
Fark eyler anı şehrimizin nüktedânları
Benim şiirim herkesce bellidir; mahlas istemez. Şehrimizin güzel sözden anlayanları onu fark ederler.

GAZEL 20

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün
Ey kaşı yâ yüzün beri dönmez misin dahi
Ey gurre-i ümîd görünmez misin dahi
Ey yay gibi kaşlı güzel! Yüzünü hala bizden yana döndürmeyecek misin?
Ey umudumun hilali, hâlâ görünmeyecek misin?

Billâh ne saht âteş imisin gönül meğer
Gark oldum eşk- i hûna söyünmez misin dahi
Ey gönül! Vallahi sen güçlü ne harlı bir ateş imisin; kanlı gözyaşlarıma boğuldun, daha hâlâ sönmeyecek misin?

Kanı o geceler o tarablar terâneler
Ey def anıp o zevkı dögünmez misin dahi
Hani nerede o geceler, o cuşkunluklar, o şarkılar...Ey def! O günlerin zevkini anarak hâlâ döğünme başlamıyacak mısın?

Kâfir kızı tükenmedi mi mâtem-i peder
Sâgar çekip kızılca sürünmez misin dahi
Kâfirin kızı! Baban için tuttuğun yas hâlâ bitmedi mi? Hâlâ kadeh çekip yanaklarına allık sürünmeyecek misin?

Dilberle mâcerânı yeter sakladın be Nedîm
Nakleyleyip biraz da öğünmez misin dahi
Nedim! O güzelle maceranı sakladığın yeter. Artık o macerayı anlatıp biraz da öğünmeyecek misin?

Hoca Neş'et

GAZEL

Mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ûlün
Bîmâr-ı mahabbet olana derd devâdır
Hûnâb-ı şirişk-i dem-i ayn-ı şifadır
(Sevgi hastası olana dert devadır, aşkın kanlı gözyaşlarını akıtanlar şifa bulmuş gibidirler.)

Derd-i serinin sandalı hûn-ı ciğer olsun
Bîmar-ı gam-ı aşk ki muhtâc-ı devâdır
(Başının derdinin sandalı ciğer kanı olsun, aşk gamının hastası tedaviye muhtaçtır.)

Dermân-pezir olmadı gitdi dil-i bîmâr
Yâ çekdiğimiz nâz-ı tabîbân ne belâdır
(Hasta gönül tedavi olmadan gitti, ya bu çektiğimiz hekimlerin nazlanışı ne belâdır.)

İhvanda bir bûy-ı hakikatle gelir yok
Peygâm-res-i gülbün-i ahzân-ı sabâdır
(*Dostlardan hakikat kokusuyla gelen tek bir kişi bile yok, seher yelinin hüzün fidanının haberidir ulaşan.*)

Germ-ülfet olan Neş'et ile şimdi teb ancak
Âmed-şüd eden dergehine subh u mesâdır
(Neş'et ile yakın dost olan şimdi sadece hararettir, dergahına ise uğrayan sadece sabah ile akşamdır.)

GAZEL

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün
Bir dil almağa gelir leşker-i müjgân saf saf
Elde şemşîr nigeh-i arbede cûyân saf saf
(Kılıçları ellerinde, kavga arayan bir bölük bakış, kirğik ordusu saf saf bie gönlü almağa gelirler.)

İltifat eyleyemem gayriye ey gayret-i hûr
Cennet içre dizelerkarşuma gılmân saf saf
(Ey hurîleri kıskandıran güzel, cennet içindeki gılmanları sıra sıra karşıma dizseler senden başkasına iltifat etmem.)

Dil-i uşşâkı gören Kâ'be-i kuyunda sanır
Hâcıyân vakfededircümleten uryan saf saf
(Senin bulunduğun Kâ'beye benzer yerde âşıkların gönüllerini görenler bölük bölük çıplak hacılar vakfeye durmuş sanırlar.)

Sen şeh-i memleket-i hüsn ü bahâsın zahir
Ceyş-i hûbân durur bezmine dîvân saf saf
(Açıkçası sen değer ve güzellik ülkesi sultanı olmalısın ki güzeller ordusu senin meclisinde saf saf divan durmuşlar.)

Neş'etâ kadrini ol demde bilir ahbâbın
Himmet için geleler kabrine rindân saf saf
(Neş'et, dostların ancak büyün rintlerin himmet dilemek için bölük bölük kabrine geldiği zaman senin değerini anlarlar.)

Mefâ'ilün / fe'ilâtün / mefâ'ilün / fe'ilün

GAZEL

İzâle-i gam ü emdûhuma bahâne mi yok
Fîgân u âh-ı ciğer-sûz-ı âşıkâne mi yok
(Derdimi ve üzüntümü giderecek bahane mi yok. Ciğer yakan aşıkça ah ve inleme mi yok?)

Telâş-ı va'd-ı visâle sebeb nedir bilmem
Yalan mı yok güzelim özr-i ârifâne mi yok
(Kavuşma sözü telâşına sebep ne anlamıyorum; yalan mı yok güzelim, ustaca bir mazeret mi yok?)

Şarâb-ı derd-i firakın sirişk-i hûnînim
Hûmar-ı subh-ı safâdamey-i şebâne mi yok
(Ayrılık derdi şarabının kanlı gözyaşıyım, mutluluk sabahı mahmurluğunda gece şarabı mı yok?)

Remîde mi acaba âhuvân-ı Çîn-i cünun
Güzel mi yok bilemem nâz-ı nâzıkâne mi yok
(Acaba delilik Çin'inin ceylanları ürkmüş mü? Acaba güzel mi yok, yoksa nazikâne nâz mı yok, anlayamıyorum.)

Bu murgzâra tenezzül muhâldir yohsa
Hümây-ı ta'bıma Neş'et bir âşiyâne mi yok
(Bu kuş yatağına tenezzül etmem imkânsız: Neş'et yoksa yeteneğimin hümâ kuşuna bir yuva mı yok?)

GAZEL

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün

Kılıcı kanlı eli kanlı delikanlı güzel
Çeşm-i cellâdı yaman cân alıcı kanlı güzel
(Kılıcı kanlı, eli kanlı, delikanlı güzel: celladı andıran gözü yaman can alıcı güzel.)

Kahramân-ı nigehi gibi Celâlî-meşreb
Bir levendâne revişlü keleş Osmanlı güzel
(Kahraman'ı andıran bakışı ve isyancı yaradışıyla levent tavırlı çok yakışıklı Osmanlı güzeli.)

Şehr-âşûb-ı zamân şöhre-i âfâk-ı cihân
Mâh-ı Ke'nân gibi şöhreti var şanlı güzel
(Şöhreti dünyayı tutmuş. Şehri birbirine katan Ke'nan ülkesinin ayı gibi tanınmış şanlı güzel.)

Çeşm ü ebrû ve leb ü hâl-i ruhunda söz yok
Vasf-ı hüsnün diyemem câzibeli anlı güzel
(Gözüne, başına, dudağına ve yanağındaki benine söz yok. Güzelliğininvasıflarını anlatamam: cazibeli anlı şanlı bir güzel.)

Ceyş-i hûbânun odur şimdi sipehsâlârı
Neş'et ol devlet ü ikbâl ile ünvânlı güzel
(Neş'et, o devlet ve ikbal ünvanına sahip güzel şimdi güzeller ordusuna sultandır.)

GAZEL

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

Gamzeler kan dökmede şîr-i siyehdir her biri
Deşt-i sevdâda sefîd âhû- niğehdir her biri
(Bakışlarının her biri kan dökmede kara birer aslandır. Sevda çölünde ise beyaz bir ceylan bakışlıdırlar.)

Her habâb-ı hûn-ı dil bir meşhed-i sultân-ı gam
Kerbelâ-yı derd-i aşka hayme-gehdir her biri

(Gönül kanının her bir kabarcığı, gam sultanının şehit olduğu yer ve aşk derdi Kerbelâ'sı'na bir çadır yeridir.)

Öyle bir mihr-i cihân-tâb-ı sipihr-i cânsın
Kemterin zerrâtının mihriyle mehdir her biri
(Can göğünü aydınlatan öyle bir güneşsin ki en değersiz parçalarının her biri güneş ve aydır.)

Râstdır tâ âsumân-ı nâza hep âhım yolu
Şehsüvârân-ı niyâza şâh-rehdir her biri
(Âhımın yolu hep naz göğüne doğrudur: onun her biri niyaz binicisine ana yoldur.)

Kirm-i şeb-tâb-ı hevâ-yı tab' zannetme görüp
Âlem-i ulvî şehi zerrîn-külehdir her biri
(Gördüklerini yetenek havasının ateş böcekleri sanma, onların her biri yücelikler âleminin altın külahlı sultanıdır.)

Hep esîr-i aşk olan âzâdeler Neş'et gibi
Devlet-i dîdâr ile Edhem-sipihrdir her biri
(Neş'et gibi aşk tutsağı olan özgür kişilerin her biri sevgilinin yüzünü görme talihi ile göğün Edhem'idir.)

Şâd- zâd-ı tab'ıma bu heft beytim pây-i taht
Heft-iklim-i suhanda pâdişehdir her biri
(Yeteneğimin şahından doğmuş olan bu yedi beytimin her biri yedi söz ülkesinin başkentinde sultandır.)

Neylî

GAZEL

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün
Merdüm-i çeşm-i gazâl-i Çîn hâl olmuş sana
Aks-i gül mir'âta düşmüş rûy-ı Âl olmuş sana
Çin ülkesindeki ahuların göz bebeği, yanağına ben olmuş; gül, aynaya vurmuş, al yüzün, betin benzin meydana gelmiş.

Âb-ı tâb-ı naz ile tahmîr olunmuş âftâb
Âb ü tâb-ı gevher-i hüsn ü cemâl olmuş sana
Güneş, naz parlaklığıyla, letafetle yoğrulmuş, sendeki güzellik ve alım mayasındaki parlaklık ve letafet olmuş.

Vechi var cânâ sipihr-i hüsn dersem rûyuna
Cebhe meh ruhsâr mihr ebrû hilâl olmuş sana
Sevgili, yüzüne güzellik kâinatı, güzellik göğü dersem yeri var; çünkü alın, sana ay olmuş, yanak, güneş, kaş da yeni ay.

Nakşı çıkmış ser-nüvişti eylemiş şimdi zuhûr
Hüsnü Leylâ'nın siyeh bir destmâl olmuş sana
Leylânın güzelliğinin süsü püsü, alımı bozulmuş da şimdi, alın Yazısı meydana çıkmış; o güzellik, sana, siyah bir mendil olmuş.

Neyliyâ çıkmaz hayâlinden miyân-ı dilrübâ
Ma'ni-i nâzik hayâl-ender-hayâl olmuş sana
Ey Neylî, gönül alan sevgilinin beli, hayalinden çıkmaz; o incecik mâna, sana hayal içinde hayal olmuş.

GAZEL

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün
Ey dil-i şeydâ ne gül ne gülistân lâzım sana
Âşık-ı dil-dâdesin bir dilsitân lâzım sana
Çılgın gönül, sana ne gül gerek ne gül bahçesi. Sen, sevgiliye gönül vermiş bir âşıksın, sana gönül alan bir sevgili lâzım.

Sevdiğin bir tıfl-ı şehr-âşûbdur efsâne-dost
Sergüzeştin söyle ey dil dâsıtân lâzım sana
Sevdiğin, masal seven, güzelliğiyle şehri birbirine katan bir çocuk; ey gönül, başından geçeni söyle, sana bir destân, bir masal gerek.

Sorma tîg-ı gamzesin leb-teşne misin kanına
Lâ'lin em ey âşık-ı dil-haste cân lâzım sana
Kılıca benzeyen bakışını sorma, kendi kanına mı susadın yoksa? A gönlü yorgun, bitkin âşık, lâ'l dudaklarını em, sana can gerek (Lâ'l, yakut cinsinden kırmızı ve değerli bir taştır. Divan şairleri, sevgilinin dudaklarını lâ'le benzetirler. Eski bir inanışa göre bazı taşlar, güneş ışığıyla lâ'l haline gelirmiş. Sormak, emmek demektir. Tevriyeli kullanılmış.)

Şeyh-i şehre minnet etme ey taleb-kârı visâl
Bir kadehle himmet-i pîr-i mugân lâzım sana
Sevgiliyle buluşmak isteyen, muradına ermek istiyorsan şehrin şeyhine minnet etme; sana bir kadehle bir Pir-i

mugan lâzım. (Muğ, ateşe tapanların dinindeki rahiplerdir. Bunların büyüğüne Pir-i mugân derler. Şarap ateşe. ateşe tapılan yere. Meyhaneci de Pir-i mugana benztilmiştir.)

Çek licâm-ı rahş-ı kikli geçmesin i-câzı da
Sâha-i ma'nâda Neylî hem-inân lâzım sana
Ey Neylî, soy bir ata benziyen şâirlik kaleminin dizginini çek de şiirinle mucizeler gösterme menzilini geçmesin, mâna alanında, seninle at başı beraber gidecek bir süvari gerek.

GAZEL

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

Hâlet-i la'lin hat-ı sebz âşikâr olsun da gör
Neşvesin sahbâ-yı nâbın nev- bahâr olsun da gör
Kırmızı dudağının keyfiyetini yeşil tüyler ortaya çıksın da öyle gör; saf şarabın neşesini hele bir ilkbahar olsun da öyle gör.

Çîn-i nâz-ı ârız-ı cânâneyi mânend-i gül
Âşıkân gülzârı kûyunda hezâr olsun da gör
Sevgilinin yanağında gül gibi nazlanan saç kıvrımlarını, âşıkları onun çevresinde binlere ulaşsın da öyle gör.

Bâde görsün neşvesi pür-tâb kılsın ruhların
Ol mehin mir'ât-ı hüsnü tâbdâr olsun da gör
Sevgili şarabı bulsun, içince neşesi yanaklarını parlatsın; o ay yüzlü sevgilinin böylece güzellik aynası parıldasın da seyr et.

Dide nergis gamze sûsen kadd serv gerden semen
Sahn-ı bağı bir ser-âmed gül-izâr olsun da gör
Gözleri nergis, bakışları süsen, boyu servi, gerdanı ise yasemin; bahçenin ortası gül yanaklı, herkesin beğendiği birine dönsün de gör.

Neyliyâ seyr et zümürrüd-zîb-i yâkût olduğun
Hâtem-i la'lin hat-ı sebz âşikâr olsun da gör
Neylî, sevgilinin dudağının mühüründe taze tüyleri belirsin de Zümrüdün nasıl yakutu süslediğini gör.

GAZEL

Mefâ'ilün / fe'ilâtün / mefâ'ilün / fe'ilün

Figân ü nâleyi âşık zamân zamân eyler
Tef-i derûn-ı dilinden figân eyler
Âşık, zaman zaman feryat eder, ağlar; gönlünün içindeki ateşten, Feryat feryada söyler.

İki cihânda da uşşâka yoktur âsâyiş
Cefâyı şimdi güzeller cihân cihân eyler
Âşıklara, iki dünyada da rahat ve huzur yoktur, çünkü güzeller, Şimdi, dünyalar kadar cefa etmedeler

Çekîde olmada bir bir zemîne katre-i eşk
Beyân-ı râz-ı derûnum yegân yegân eyler
Göz yaşı katreleri, yeryüzüne bir bir sızıp damlamada; gönlümdeki Sırrı, birer birer söyleyip anlatmada.

Edip hayâlin ile günc-i dilde halvet-i hâs
O zevk-ı sohbeti âşık nihân nihân eyler
Âşık, gönül bucağında hayalinle hususî bir sohbet kurar da O sohbet zevkini gizli gizli tadar.

Şikâyet-i gama Neylî tenimde her mûyum
Cefâsı ile o şîrin-zebân zebân eyler
Ey Neylî, o tatlı dilli güzelin cefâsını bedenimdeki her tüy, Bir dil haline gelip söyler.

GAZEL

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

Âhir olmuş meclis-i Cem câm-ı işret kalmamış
Devri sönmüş sâgarın sahbâda hâlet kalmamış
Cem'in içki meclisleri sona ermiş içki kadehi ortadan çekilmiş; kadehin devri sona ermiş, şarapta bir özellik kalmamış.

Pâyına cûy-ı sirişki etmege her sû revân
Gülsitân-ı dehrde bir serv kâmet kalmamış
Dünya bahçesinde senin ayağına her an gözyaşlarını akmağa hazır bir servi boylu da kalmamış.

Cümle târâc eylemiş gâretger-i endûh u gam
Şehr-bend-i dilde esbâb-ı meserret kalmamış
Gam ve keder yağmacısı, her şeyi yağmalamış, gönül surlarının içinde sevinmemize sebep olacak hiçbir şey kalmamış.

Âhır olmuş güft ü gûy-ı meclis-i erbâb-ı ayş
Hâsılı bu âlem-i fânîde sıhhat kalmamış
Yiyip içip eğlenmeyi sevenlerin meclislerindeki dedikodular da susmuş; kısacası bu geçici dünyada hayat kalmamış.

Kadrini kim bilsin ey Neylî dür-i eş'ârımın
Âşinâ-yı lücce-i deryâ-yı fikret kalmamış
Neylî, şiir incilerinin değerini kim bilsin; geniş düşünce denizini iyi tanıyan kimse kalmamış.

İlhâmî

GAZEL

Ol peri bakdı bana nîm-nigeh etti aceb
Hükmünü bugün adâletle o şâh etti aceb
O peri yüzlü sevgili bana yarım bir bakışla baktı, tuhaftır o sultan bugün hükmünü acayib bir tarzda yerine getirdi.

Nâr-ı aşkıyla çıkan dûd-ı siyâh-ı âhımı
Felegin âyînesin vardı sîyeh etti aceb
Sevgilinin aşkı ateşiyle çıkan âhımın kara dumanı, feleğin aynasını varıp iyice siyahlaştırdı.

Ben işitdim ki o meh zülfü dağılmış da demiş
Aceb ol âşık-ı bî-çâre mi âh etti aceb
O ay yüzlü sevgili, zülfü darmadağın olunca, o çaresiz âşık âh mı etti dediğini duydum.

Dem-be-dem âh ile feryâdı duyurdum yâre
Da'vi-i aşka gönül anı güvâh etti aceb
Zaman zaman âh çekerek feryadımı sevgiliye duyurdum, gönül böylece onu aş davasına acayip şâhid gösterdi.

Bâde içmiş yine İlhâmî işittim zâhir
Hayflar böyle kebâirde günâh etti aceb
Duydum ki İlhamîyine ulu orta içki içmiş, yazıklar olsun böyle şaşılacak büyük bir günah işlemiş.
(fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün)

GAZEL

Mefâ'ilün / fe'ilâtün / mefâ'ilün / fe'ilün

Sen oldun ey peri böyle melâmete bâis
Bu rütbe ey gül-i ra'nâ felâkete bâis
Ey periyi andıran sevgili, böylesine kınanmama sebep sensin, ey güzel gül, bu kadar felakete düşüşüm de senin yüzündendir.

Dü-dîde eşkile giryân ciger hemân biryân
Revâ mıdır bize bu def-i râhata bâis
İki gözüm yaş dökerek ağlamada, ciğarimse sürekli kebap, ey sevgili rahatımızı kaçırtan bu hal bize lâyik midir?

O mâh bende-i dil âşıkânda mâhirdir
Edâ-yı işvesidir bunca hâlete bâis
O ay yüzlü sevgili aşıkların gönlünü köle etme konusunda çok yeteneklidir, bütün bu durumlara sebep olansa nazlı tavrındır.

Masâl-i sünbül-i şûrîde zülfünü dökmüş
Budur o rütbe ruhında letâfete bâis
Saçını perişan sünbül gibi dökmüş, yanağındaki bu derece güzelliğin sebebi budur.

Cihânı tutdu bütün sanki fitne vü âşûb
Miyân-ı âşıkân içre kıyâmete bâis
Sanki kargaşa ve gürültü bütün dünyayı tutmuş, âşıklar arasında böylesine kavgaya o sebep olmuş.

Hemîşe Hazret-i Hakka niyaz etti İlhâmî
Hdâ olur bize ancak selâmete bâis
İlhâmi, sürekli Allah'a yalvar, bizim selamete ulaşmamıza vesile ancak Tanrı olur

GAZEL

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün

Agyâre yâr olmuş bî-şekk mi bu havâdis
Gûşuma girdi bilmem gerçek mi bu havâdis
Sevgilinin rakibe yar olması gerçekten doğru mu? Kulağıma geldi ama bu haber doğru mu bilemiyorum.

Hûn oldu kalb-i mahzûn hâlim olup diger-gûn
Agyârı ede memnûn gerçek mi bu havâdis
Duyunca mahzun kalbimi kan eden, durumumu değiştiren, buna karşılık düşmanları sevindiren bu haber doğru mu?

Agyâr ile demâdem olur mu yâr mahrem

Gûşuma girdi bilmem gerçek mi bu havâdis
Sevgilinin rakible süreklü başbaşa kaldığı haberi kulağıma geldi, acaba bu haber doğru mu?

Lâyık mıdır bu denlü yâd ile âşinâlık
İlhâmî ile ülfet etmez mi bu aralık
Sevgilim, yabancılarla bu denli dostluk uygun mu? Bu kadar soğukluk yetmez mi? İlhâmî ile dostluk etmez mi?

Yoksa aceb araya girdi mi bir münâfık
Gûşuma girdi bilmem gerçek mi bu havâdis
Yoksa aramıza bir münâfık mı girdi? Böyle bir haber kulağıma geldi, bilmem doğru mu?

GAZEL
Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün
Hayli demdir ki dönüp kulbe-i ahzâna kafes
Bâis oldu bize bu mertebe ahzâna kafes
Uzun bir süreden beri kafes bir hüzün kulübesine döndü, bu yüzdendir ki bu kadar çok üzülüyoruz.

Nola rahm etse felek bana feryâdımdan
Oldu bülbül gibi murg-ı dilime lâne kafes
Kafes, gönül kuşuna bülbüle oldupu gibi yuva oldu, bu ağlayıp inlememden dolayı felek bana acısa ne olur.

Şimdi şehbâz-ı dil ister adûsuyla cidâl
Fırsat elvermiyor ammâ bize meydâna kafes
Şimdi gönül kahramanı düşmanıyla savaşmak istiyor ama bizim er meydanına çıkmamıza kafes elvermiyor.

Şimdi İlhâmî nola şi'rin olursa mahfî
Görmeğe vermez amân nazmını yârâna kafes
İlhâmî! Şiirinin şu anda ortaya çıkmamış olmasına şaşılmaz, çünkü dostların onu görmesine kafes imkân vermiyor.

GAZEL
Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün
Ol peri bakdı bana nîm-nigeh etti aceb
Hükmünü bugün adâletle o şâh etti aceb
O peri yüzlü sevgili bana yarım bir bakışla baktı, tuhaftır o sultan bugün hükmünü acayib bir tarzda yerine getirdi.

Nâr-ı aşkıyla çıkan dûd-ı siyâh-ı âhımı
Felegin âyînesin vardı sîyeh etti aceb
Sevgilinin aşkı ateşiyle çıkan âhımın kara dumanı, feleğin aynasını varıp iyice siyahlaştırdı.

Ben işitdim ki o meh zülfü dağılmış da demiş
Aceb ol âşık-ı bî-çâre mi âh etti aceb
O ay yüzlü sevgili, zülfü darmadağın olunca, o çaresiz âşık âh mı etti dediğini duydum.

Dem-be-dem âh ile feryâdı duyurdum yâre
Da'vi-i aşka gönül anı güvâh etti aceb
Zaman zaman âh çekerek feryadımı sevgiliye duyurdum, gönül böylece onu aş davasına acayip şâhid gösterdi.

Bâde içmiş yine İlhâmî işittim zâhir
Hayflar böyle kebâirde günâh etti aceb
Duydum ki İlhamîyine ulu orta içki içmiş, yazıklar olsun böyle şaşılacak büyük bir günah işlemiş.

GAZEL
Mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ûlün
Sen oldun ey peri böyle melâmete bâis
Bu rütbe ey gül-i ra'nâ felâkete bâis
Ey periyi andıran sevgili, böylesine kınanmama sebep sensin, ey güzel gül, bu kadar felakete düşüşüm de senin yüzündendir.

Dü-dîde eşkile giryân ciger hemân biryân
Revâ mıdır bize bu def-i râhata bâis
İki gözüm yaş dökerek ağlamada, ciğarimse sürekli kebap, ey sevgili rahatımızı kaçırtan bu hal bize lâyik midir?

O mâh bende-i dil âşıkânda mâhirdir
Edâ-yı işvesidir bunca hâlete bâis
O ay yüzlü sevgili aşıkların gönlünü köle etme konusunda çok yeteneklidir, bütün bu durumlara sebep olansa nazlı tavrındır.

Masâl-i sünbül-i şûrîde zülfünü dökmüş
Budur o rütbe ruhında letâfete bâis
Saçını perişan sünbül gibi dökmüş, yanağındaki bu derece güzelliğin sebebi budur.

Cihânı tutdu bütün sanki fitne vü âşûb
Miyân-ı âşıkân içre kıyâmete bâis
Sanki kargaşa ve gürültü bütün dünyayı tutmuş, âşıklar arasında böylesine kavgaya o sebep olmuş.

Hemîşe Hazret-i Hakka niyaz etti İlhâmî
Hudâ olur bize ancak selâmete bâis
İlhâmi, sürekli Allah'a yalvar, bizim selamete ulaşmamıza vesile ancak Tanrı olur

GAZEL

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün
Agyâre yâr olmuş bî-şekk mi bu havâdis
Gûşuma girdi bilmem gerçek mi bu havâdis
Sevgilinin rakibe yar olması gerçekten doğru mu? Kulağıma geldi ama bu haber doğru mu bilemiyorum.

Hûn oldu kalb-i mahzûn hâlim olup diger-gûn
Agyârı ede memnûn gerçek mi bu havâdis
Duyunca mahzun kalbimi kan eden, durumumu değiştiren, buna karşılık düşmanları sevindiren bu haber doğru mu?

Agyâr ile demâdem olur mu yâr mahrem
Gûşuma girdi bilmem gerçek mi bu havâdis
Sevgilinin rakible süreklü başbaşa kaldığı haberi kulağıma geldi, acaba bu haber doğru mu?

Lâyık mıdır bu denlü yâd ile âşinâlık
İlhâmî ile ülfet etmez mi bu aralık
Sevgilim, yabancılarla bu denli dostluk uygun mu? Bu kadar soğukluk yetmez mi? İlhâmî ile dostluk etmez mi?

Yoksa aceb araya girdi mi bir münâfık
Gûşuma girdi bilmem gerçek mi bu havâdis
Yoksa aramıza bir münâfık mı girdi? Böyle bir haber kulağıma geldi, bilmem doğru mu?

GAZEL

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün
Hayli demdir ki dönüp kulbe-i ahzâna kafes
Bâis oldu bize bu mertebe ahzâna kafes
Uzun bir süreden beri kafes bir hüzün kulübesine döndü, bu yüzdendir ki bu kadar çok üzülüyoruz.

Nola rahm etse felek bana feryâdımdan
Oldu bülbül gibi murg-ı dilime lâne kafes
Kafes, gönül kuşuna bülbüle oldupu gibi yuva oldu, bu ağlayıp inlememden dolayı felek bana acısa ne olur.

Şimdi şehbâz-ı dil ister adûsuyla cidâl
Fırsat elvermiyor ammâ bize meydâna kafes
Şimdi gönül kahramanı düşmanıyla savaşmak istiyor ama bizim er meydanına çıkmamıza kafes elvermiyor.

Şimdi İlhâmî nola şi'rin olursa mahfî
Görmeğe vermez amân nazmını yârâna kafes
İlhâmî! Şiirinin şu anda ortaya çıkmamış olmasına şaşılmaz, çünkü dostların onu görmesine kafes imkân vermiyor.

Şeyh Gâlib

GAZEL 1

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün
Nigeh-i çeşmi çü şehbâz-nümûn oldu bana
Tâir-i rûh-ı kuds sayd-ı zebûn oldu bana
Sevgilin gözünün bakışı bana doğan kuşu biçiminde görününce kutsal ruh Cebrail kuşu bana aciz bir av oldu.

Eşk-i çeşmimle kızıl kana boyandı dünyâ
Meh ü mihri felegin çeşme-i hûn oldu bana
Gözyaşlarımla dünya kızıl kana boyandı. Gökyüzünün ayı ve güneşi bana kan çeşmesi halinde görünüyor.

Dest-i efsûs olalı bâl ü per-i pervânem
Lâ mekân mevki'-i arâm u sükûn oldu bana
Pervanenin kanatları "yazık yazık" diye dövünen eller gibi çırpınalı, yersizlik bana rahat ve huzur yeri oldu.

Zülf-i Leylîdeki zencîr-i belâsı Kaysın
Özge ser-rişte-i da'vâ-yı cünûn oldu bana
Kays'ın Leyla'nın saçındaki belâ zincirine bağlanması, bana delilik davasınınçözümünde başka bir ipucu oldu.

Çeşm-i câdûsına dîvâne olam ol şûhun
Deşt-i endîşede âhû-yı füsûn oldu bana

O şuh güzelin cadı gözüne deli divane olayım. Bana düşünce çölünde büyülenmiş bir âhû oldu.

Zevk-ı derdin de dirîg eyledi şimdi dilden
Hasret-i dâğ-ı derûn oldu bana
Sevgili şimdi gönlümden derdinin zevkini de esirgedi.
Yarasının özlemi bana garip bir iç sancısı oldu.

Gireli halvet-i ma'nâya lafzdan Gâlib
Bu zuhûrât kamu ayn-ı butün oldu bana
Gâlib sözden anlamın gizli âlemine girelidenberi bu ortaya çıkan şeyler benim içimin aynısı oldu.

GAZEL 2

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün
Sâgar habâb-ı mevce-i mehtâbdır bu şeb
Fânûs bahr-ı nûrda girdâbdır bu şeb
Kadeh bu gece mehtap dalgalarının üzerindeki su kabarcıklarına benzemekte. Kandilin fanusu da nur denizindeki girdab gibidir.

Rindân yâd-ı çeşm-i siyeh mest-i yâr ile
Peygûle-gîr-i gûşe-i mihrâbdır bu şeb
Rindler sevgilinin aşırı sarhoş gözünü düşünüp bu gece mihrap köşesine sığındılar.

Yek-reng feyz-i sâkî ile bezm-i gülsitân
Her câm-ı bâde bir gül-i sîrâbdır bu şeb
Bu gece gülbahçesinin toplantısı baştanbaşa aynı renkte, kıpkırmızıdır. Her şarap kadehi taze, canlı bir güle benziyor.

Rûşen-dilân-ı akd-ı güherden nişân verir
Pervîn sirişk-i meclis-i ahbâbdır bu şeb
İnci dizisi gibi dizilip oturan aydınlık gönülleri andıran Süreyya, bu gece dostlar toplantısında dökülen gözyaşları gibidir.

Çeşm ıztırab-ı lerziş-i endâm-ı yârda
Her katre eşk dâne-i sîmâbdır bu şeb
Sevgilinin endamını seyredip titreyerek acı içinde kıvranan gözün döktüğü gözyaşlarının her damlası bu gece gümüşten su damlalarına benziyor.

Etdim zebân-ı şu'leyi hâmûş-ı harf-ı aşk
Dil güft-gûy-ı şevk ile bîtâbdır bu şeb
Mumun alevinin dilini sustur; aşk sözünü konuşturmadım. Çünkü gönül bu gece aşk coşkunluğunun konuşulmasıyla kendinden geçmiştir.

Seng-i nişân-ı hâbda tîz eyler el-hazer
Tîg-i nigâhı sanma girân-hâbdır bu şeb
Sevgilinin bakış kılıcının ağır uykuda olduğunu sanma. Aman dikkatli ol, bu gece onu uykunun nişan taşında bilemektedir.

Gâlib nigâh vasfını tesvîd eder meger
Kâğıd siyeh bahâr-ı mey-i nâbdır bu şeb
Gâlib herhalde sevgilinin bakışlarının özelliklerini karalamada. . . Bu gece kâğıt saf şarabın kara çiçekleriyle dolu.

GAZEL 3

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün
Ol gamze- gurûr ne âlemdedir aceb
Hiç etmedi zuhûr ne âlemdedir aceb
O gururlu yan bakış şimdi ne âlemdedir acaba? Çoktanberi ortaya çıkmıyor acaba ne âlemlerdedir?

Olmaz bedîd âyîne-i câm-ı Cemde hîç
Ol sîne-i bittûr ne âlemdedir aceb
Cemşîd'in kadeh aynasında çoktan görünmüyor; o billur göğüs ne âlemdedir acaba?

Sormaz safâ-yı âlem-i âb içre gamzesi
Rindân-ı bî-hûzûr ne âlemdedşr aceb
Sevgilinin yanbakışı deniz âlemi eğlencesinde huzursuz rintlerinin ne durumda olduklarını hiç sormaz.

Nevbet deger mi meclis-i uşşâka gelmege
Ol neş'e vü sürûr ne âlemdedir aceb
O neşe, sevinç nerelerdedir şimdi? Acaba âşıkların toplantısına gelmeğe de sıra gelecek mi?

Oldu hevâ-yı zülf ile dil târ u mâr-ı gam
Cem'iyyet-i şu'ûr ne âlemdedir aceb

Gönül sevgilinin saçının arzusuyla gamdan karmakarışık, perişan oldu. Aklını toplayıp kendine gelmesi ne zaman olacak?

Fikr-i kadinle fitne salaydı kıyâmete
Hengâme-i sürûr ne âlemdedir aceb
Kötülüklerin gürültü patırtısı şimdi nerelerde? Boyunu düşünerek kıyamet gününü karmakarışık ederdi.

Çoktan sevâd-ı kalb-i harâbına Gâlibin
Etmez neşât ubûr ne âlemdedir aceb
Neşe, sevinç şimdi nerelerdedir? Gâlib'in yıkık gönlünün karanlığına çoktan uğramıyor.

GAZEL 4

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün
-ı gülle değil nûr-ı çerâğ-ı yâkût
Bâde-i reng-i hınâ tutmaz ayâğ-ı yâkût
Yakutun kandilinin parlaklığı gülyağından değildir. Yakutun kadehi kına renkli şarabı tutmaz.

Mey değil âteş-i ruhsârdadır gözlerimiz
Ceyş-i pervâneye cây olmaz ocağ-ı yâkût
Gözlerimiz şarapta değil, yanağın ateşindedir. Yakut ocağı pervane askerine yer olmaz.

Olamaz sünbül-i bâğ-ı ruhunun kandîli
Yansa da âb-ı zümürrüdle çerâğ-ı yâkût
Yakutun kandili zümrüt suyu ile yansa da yine yanağının sünbül gibi saçlarının kandiline benzemez.

Hatt-ı lebindeki esrâr-ı şerîfe eremez
Rûh-ı Hızr olsa eger dûd-ı çerâğ-ı yâkût
Yakut kandilinin dumanı Hızr'ın ruhu olsa, senin dudağının çevresindeki şerefli sırlara eremez.

Nazm-ı bî-sûzişe murgân-ı ma'ânî konmaz
Gülşen olsun mu semenderlere bâğ-ı yâkût
Yakıcı olmayan nazma anlam kuşları konmaz. Yakutun bağı semenderlere gülbahçesi olur mu?

Şemsdir çeşme-i hurşîd-i tecelli Gâlib
Nazar-ı feyzi eder dûzahı bâğ-ı yâkût
Gâlib! Tecelli güneşinin çeşmesi Şems'dir. Onun bereketli bakışı cehennemi yakut bahçesi haline getirir.

Mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ûlün

GAZEL 5

Dil Mânî-i Erjeng-i temâşa mı değildir
Sâgar sadef-i temennâ mı değildir
Gönül hep beğenilerek seyredilen Erjeng kitabının resimlerini yapan Mâni'ye benzemiyor mu? Kadeh arzu renginin doğduğu sadefin aynı değil mi?

Hoş nağmelerin saff-ı güleng-i nakarâttı
Nev-Kâfile-i âlem-i bâlâ mı değildir
Sürekli tekrar edilen hoş nağme turnalarının diziler halindeki uçuşları, yüce aleme giden yeni kafilelere benzemiyor mu?

Bu deyr-i alâyıkda ten-i ehl-i tecerrüd
Hâmûş olıcak sûret-i İsâ mı değildir
Bu hayhuy dünyasından elini eteğini çekenlerin vücutları suskun oldukları zaman tıpkı Hz. İsa'nın resimlerine benzemez mi?

Taş atma girân mestlerinin cürmünü afv et
Ol bârı çeken gerden-i mînâ mı değildir
Koca kadehlerle sarhoş olanların suçunu bağışla, taşlama. O ağır günahın yükü sürahinin boynuna değil mi?

G'isûsun anıp silsile-i hicri uzatma
Sîmîn beri subh-ı şeb-i yeldâ mı değildir
Omuzlara kadar dökülen uzun saçlarını anarak ayrılık zincirini uzatma; sevgilinin gümüş gibi bembeyaz göğsü, uzun ve acı gecelerin sabahında doğan güneşe benzemez mi?

Murgân-ı hayâlât ile Gâlib bu neşîden
Her beyti perîhâne-i ma'nâ mı değildir
Gâlib! Bu şiirinin her beyti uçuşan hayal kuşlarıyla, anlam perilerinin toplandığı bir eve benzemiyor mu?

GAZEL 6

Mefâ'ilün / fe'ilâtün / mefâ'ilün / fe'ilün
O bahr-ı cezbede kim gönlüm ıztırâba gelir

Güher derûn-ı sadefden çıkıp habâba gelir
Gönlümün acıdan çırpınıp dalgalandığı o cezbe denizinde inci, sedefinden çıkıp su kabarcağı gibi yuvarlak dane haline gelir. (Cezbe, cezbetullah yani Tanrı'nın kulu kendine çekmesidir. Mutasavvıflara göre Tanrı kula önce bir nazar atar ve aşkına yeterli görürse onu kendine çeker. Cezbeye tutulana meczûb denir. Meczûb, kendi varlığından sıyrılmış, ilahî aşkta yok olmuş kişidir.)

Döner sahîfe-i Erjenge bâliş-i hıştım
Gehî ki cilve-i nâzı hayâl-i hâba gelir
Sevgilinin nazlı cilvesi ne zaman uykumda hayalime gelse, başımı koyduğum kerpiçten yastık. Erjeng'in resimli sahifesi ne döner. (Erjeng ya da Erteng. Manihaizmin kurucusu Mani, yahut onun minyatürlü kitabı veya resimlerin yapıldığı atelyenin adıdır.)

Safâ-yı nûr-ı sabûhı bulan siyeh-mestin
Gözüne hâne-i hurşîd bir harâbe gelir
Kendinden geçmiş sarhoşun sabah şarabının nuruyla arınan gözüne güneşin evi yıkık dökük görünür.

Riyâz-ı reng-i cemâle gider bu hûn-ı sirişk
O râhdan ki geçip bûy-ı gül-i gülâba gelir
Bu kanlı gözyaşlarım gülün kokusunun gülsuyu haline geldiği o yoldan geçerek güzellik renginin bahçesine gider.

Hat-ı fireng gibi zülf ü ebruvân keç u mec
Ne anlanır rakam-ı mekri ne hesâba gelir
Sevgilinin saçı ve kaşları Frenk yazısı gibi ters ve eğri büğrüdür. Hilesinin rakamı ne anlaşılır ne de bir hesaba gelir. (Arap yazısı sağdan sola, Latin yazısı soldan sağa yazılır. Bu yüzden ters denmiş. Ayrıca Latin yazısını bilmeyen için bu yazı eğri büğrü, karmakarışık, anlamsız gelir. Ayrıca rakam, asıl anlamıyla demektir.)

Edeble dâmen-i zülfün öper gelip bir bir
O fitneler ki şeh-i hüsne intisâba gelir
Güzellik sultanına sığınmağa gelen, saçın ucundaki o karışıklık çıkaran halkalar bir bir gelip saygıyla saçının eteğini öperler. (Güzellik sultanı, yüzdür. Fitne de saçın ucundaki kıvrım kıvrım, birbirine dolaşan halkalardır.)

Olur ne mısra'-ı bercestelerde sekte bedîd
O dem ki nabz-ı suhen dest-i intihâba gelir
Seçip değerlendirme eli şiirin nabzını eline aldığı zaman nice berceste mısrâlarda duraklamalar olduğu ortaya çıkar. (Sekt, durdurma, duraklama demektir. Şiirde vezindeki bir bozukluk sekt meydana getirirse bu mısraın ahengini ve güzelliğini bozar. Mısrâ berceste olmaktan çıkar).

Hatı ki kâfile-i müşkdür anın Gâlib
Diyâr-ı Çîn ü Hatâdan reh-i sevâba gelir
Gâlib! Onun yüzündeki ayva tüyleri misk kervanıdır. Çin ve Hıta ülkelerinden çıkıp doğru yolu bulmağa gelir. (Çin, Hıta, Hotan misk ve güzelleriyle tanınmış ülkelerdir. Hat, saç, kaş, kirpik daima misk kokuludur. Hıta ve hatâ kelimeleriyle tevriye ve cinas yapılır. Beyitte hatâ ve sevâb tezadı yapılmış).

Bu gün sabâh ile seyr eyledim ki baht-ı cevân
Tavâf-ı dergeh-i Pîr-i felek-cenâba gelir
Bugün sabah erkenden baktım; genç bahtımı Pîr'in eşiği gökler kadar yüce olan dergahını tavaf etmeğe geldiğini gördüm. (Beyitteki Pîr sözüyle Mevlânâ Celâleddin Rûmî anlatılmış).

GAZEL 7

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün
Efendimsin cihânda i'tibârım varsa sendendir
Miyân-ı âşıkânda iştihârım varsa sendendir
Efendimsin, dünyada bir saygınlığım varsa sendendir. Âşıklar arasında bir ünüm varsa senin yüzündendir. (Bu gazel nazım şekliyle söylenmiş bir münâcâttır. Şiirin sonuna kadar seslenilen Tanrı'dır. İlahî sevgili olan Tanrı'ya içten bir teslimiyet dile getirilmiş).

Benim feyz-i hayâtım hâsıl-ı rûh-ı revânımsın
Eğer sermâye-i ömrümde kârım varsa sendendir
Benim hayatımın bereketi, akıp giden ruhumu ortaya çıkaran sensin. Eğer ömrümde bir kazancım varsa senin sâyendedir.

Veren bu sûret-i mevhûme revnak reng-i hüsnündür
Gülistân-ı hayâlim nevbâharım varsa sendendir

Bu kuruntuya dayanan, hayal ürünü olan şekle parlaklık ve canlılık veren senin güzelliğinin rengidir Hayalimin bir gülbahçesi, ilkbaharım varsa senden gelmektedir. (Mutasavvıflara göre dünya ve bütün yaratıklar bir hayalden ibarettir. Ayrıca varlıkları yoktur. Beyitteki güzellik de Cemâli mutlak yerine kullanılmış).

Felekten zerre mikdâr olmadım devrinde rencîde
Ger ey mihr-i münîr âh u zârım varsa sendendir
Devrinde felekten bir zerre kadar incinmedim. Ey aydınlık güneş! Eğer ah edip ağlıyorsam senin için ağlıyorum. (Beyitteki "sendendir" sözünü "senin yüzünden sana kavuşma özleminden ve sen bana yaptırdığın için"şeklinde anlamalıdır).

Senin pervâne-i hicrânınam sen şem'-i vuslatsın
Be-her şeb hâhiş-i bûs u kenârım varsa sendendir
Sen kavuşma mumusun. Ben senden ayrı bir pervaneyim. Her gece öpüp kucaklama arzum varsa senin içindir.

Şehîd-i aşkın oldum lâle-zâr-ı dâğdır sînem
Çerâğ-ı türbetim şem'-i mezârım varsa sendendir
Aşkının şehidi oldum. Göğsüm yaralarla lale bahçesine döndü. Eğer türbemin bir kandili varsa mezarımda mum yanıyorsa senin sayendedir. (Şehitlik din uğruna yapılan gazada ölenlere verilen bir pâyedir. Yüce bir makamdır. Her mezarda mum yanmaz. Ancak ermişlerin, evliyânın türbelerinde mum yakılır).

Gören sergeştelikde girdâb-ı deşt zann eyler
Fenâ-ender-fenâyım her ne varım varsa sendendir
Beni başı dönmüş, başıboş dolaşır gören çölün hortumu sanır. Yokluk içinde yok olmuşum. Eğer bir varlığım varsa senden gelmektedir. (Çölün hortumu çölde döner dolaşır; maddesi yoktur, ruhtur. Beyitte vahdet vücud düşüncesi anlatılmış).

Niçün âvâre kıldın gevher-i galtânın olmışken
Gönül âyînesinde bir gubârım varsa sendendir
Senin yuvarlanan incin olmuşken beni niçin başı boş bıraktın? Gönlümün aynasında bir toz parçası varsa senin ayrılığındandır. (İnsan değerli bir incidir. Tanrı istiridye gibi inciyi meydana getirmiş, bu inci istiridyeden ayrılıp dünyaya gelmiş, yani avare olmuştur. Toz aynayı bulandırır. Keder toz, bulanık demektir. Saf gönül aynasının tozu Tanrı'dan ayrılığın üzüntüsüdür).

Şafak-tâb eyledin peymânemi hûnâb ile sâkî
Sabâh-ı sohbet-i meyde humârım varsa sendendir
Sâkî! Kanlı gözyaşlarıyla kadehimi şarap renginde yaptın. İçki sohbetinin sabahından başım ağrıyorsa senin yüzündendir. (Sohbet toplantısı Elest toplantısıdır. Bu toplantının sabahı da insanın dünyaya gelmesidir. Elest toplantısındaki sarhoşluk aşk şarabının sarhoşluğudur).

Sanadır ilticâsı Gâlibin yâ Hazret-i Mevlâ
Başımda bir külâh-ı iftihârım varsa sendendir
Ey Mevla hazretleri! Gâlib sana sığınmıştır. Başımda öğündüğüm bir külahım varsa sendendir. (Mevlâ, efendi, Tanrı, velî anlamlarındadır. Beyitteki külah mevlevî külahıdır. Mevlâ, monla şeklinde Mevlânâ'yı da anlatmaktadır).

GAZEL 8

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün
Şerha-i sîne benim mülk-i dile râhımdır
Dâğlar revzene-i hâtır-ı âgâhımdır
Göğsümün yarığı benim gönlümün ülkesine giden yolumdur. Göğsümdeki yaralar uyanık gönlüme bakan pencerelerdir.

Jengdâr-ı hat eden âyîne-i ruhsârın
Pîç ü tâb-ı nefesimdir eser-i âhımdır
Yanağının parlak aynasını çizgilerle, tüylerle kaplatıp kirleten ahımın kapkara dumanın eseri olan nefesimin verdiği sıkıntıdır.

Tîğ-ı hicrân ile fasl etme hemân da'vâmız
Katlin ey şûh benim matlab-ı dil-hâhımdır
Sevgilim! Aramızdaki aşk davasını ayrılık kılıcıyla hemen kesip atarak çözme. Bunu beni öldürerek çözmen gönülden istediğim arzumdur.

Tîregî-i şeb-i baht-ı siyehimden korkmam
O meh-i hüsn ki bir şâh-ı felek-câhımdır
Kara bahtımın gecesinin karanlığından korkmam. O güzellik ayı benim göğün yüceliğindeki sultanımdır.

Es'adâ kâdir iken mu'cize Hârût-ı kalem
Râh-ı eş'ârda sihr etme büyük câhımdır
Es'ad! Hârût'a benzeyen kalemimin mucize söylemeğe gücü varken şiir yolunda sihir yapmak benim için büyük bir makamdır.

GAZEL 9

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün
Tâb-ı hüsnü çeşmimiz âteş-feşân olsun da gör
Cennet-i ruhsârını dûzah-nişân olsun da gör
Sen güzelliğinin parlaklığını hele gözümüz ateş saçmağa başlasın da gör. Yanağının cennetini cehennemi göstermeğe başlasın da gör.

Lâl-i aşka kuvvet-i güftâr-ı hâmûşî nedir
Hayret-i vaslınla her mûyum zebân olsun da gör
Sana kavuşunca şaşkınlıktan vücudumun her kılının nasıl konuşan bir dil haline geldiğini gör de, aşktan dili tutulmuş olan için susarak söylemenin gücünün ne olduğunu anla.

Hep geçer zahm-ı nigâh-ı çeşmin ey nûr-ı basar
Za'f ile cismim hele gözden nihân olsun da gör
Ey gözümün nuru sevgili! Hele vücudum zayıflıktan gözden kaybolsun da, gözünün bakışının yaralarının nasıl hep iyileştiğini görürsün.

Bâl-i aczin ferş-i râh eyler talebde Cebra'îl
Murg-ı dil ankâ-yı kâf lâ-mekân olsun da gör
Gönül kuşu yeri yurdu olmayan Kâf'ın ankası olsun da istenince Cebrâ'il'in aciz`kanatlarını nasıl yoluna halı gibi döşediğini görürsün. (Lâmekân Kâf'ının ankası Tanrı'dır. Beyitte Tanrı'nın âşığının gönlünde tecellisi, yani fenâfillah anlatılmış).

Hâne-perverd-i kemân-ı ebruvândır gamzesi
Gâlibin gönlünde bir kez mihmân olsun da gör
Sevgilinin kaşlarının yayının evinde nazlandırılarak büyütülmüş yan bakışı bir kez Gâlib'in gönlünde misafir olsun da gör.

GAZEL 10

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün

Ben söyledikçe aşkımı Mecnûn hâmûş olur
Râz-ı cünûna halka-i zencîri gûş olur
Ben aşkımı söylemeğe başlayınca Mecnun sesini keser. Bağlandığı zincirlerin halkaları benim açıkladığım delilik sırlarını dinlemeğe kulak kesilir.

Bir dilrübâya düştü ki dil rûy-ı pâkinin
Yâdıyla seyl-i eşk-i revân şu'le-pûş olur
Gönül öyle bir güzele düştü ki, tertemiz yüzünü andıkça akan gözyaşlarımın sellerini ateşler kaplar.

Bâz-ı nigâha kâkülü kim bâl ü per verir
Şâhîn-i çeşmi düşmen-i cân-ı sürûş olur
Sevgilinin saçı doğan kuşu gibi yırtıcı bakışına kanatlar verip uçurunca gözünün şahini meleklerin bile canlarına düşmanı olur. (Doğan ve şahin yırtıcı kuşlardandır ve kuş avında kullanılır. Melek kudret demektir; cismi yoktur ve ölmez. Sevgilinin gözü o kadar öldürücü ki meleklerin bile canını alıyor. Tanrı'nın "kahbar" sıfatı anlatılmış).

Lal'l-i lebi ki âteş-i kevser-nijâddır
Hızr-ı hayât aşkı ile mey-fürûş olur
Yakut dudakları kevser suyunun özelliğini veren bir ateştir. Ölümsüz hayat suyunu dağıtan Hızır onun aşkıyla şarap satmağa başlar.

Nutku ki mağz-ı rûh-ı tecellî-zârdır
Îsî hayâl-i zevkı ile bâde-nûş olur
Konuşması, ortaya çıktığı yerin ruhunun özüdür. İsâ onun zevkini hayal ederek şarap içmeğe başlar. (Söz ağızdan, dudaklardan çıkar. Ağız ve dudak kırmızıdır ve aşığı sarhoş eder. Bu yüzden şaraba benzetilir. Aynı zamanda söze can verirler. İnsanın konuşması mucizedir. Hz. İsa'nın da mucizesi konuşmak ve dokunmakla ölüyü diriltmek, hastaları iyileştirmektedir).

Gâhî ki âfitâb-ı cemâl-i münevveri
Tâb-ı şarâb-ı şerm ile deryâ-hûrûş olur
Aydınlık yüzünün güzelliğinin güneşi utangaçlık şarabının parlaklığıyla denizler gibi coştukça.

Envâr-ı cûş-ı feyz ile ummân-ı sînemin
Asdâf-ı çarh u gevheri tûfân be-dûş olur

Çağıl çağıl taşan coşkunluk nurlarıyla gönlümün engin denizinin sadefleri gökkubbeleri olur; incileri de tufanı omuzlar. (Gönül denize, sadef gökkubbesine benzetilmiş. Cemâl. Cemâl-i mutlaktır. Tanrı güzelliği gönülde tecellî edince, gönül bütün kâinatı içine alacak kadar genişler. Bu durumda istiridye kabukları gökler haline gelir. Tufanı omuzlayan Nuh'un gemisidir. Engin deniz içindeki gözyaşı incileri insanları tufandan koruyan Nuh'un gemisine benzetilmiş).

Gâlib hulâsâ başlasam evsâf-ı hüsnüne
Gâret-ger-i memâlik-i ârâm u hûş olur
Gâlib! Kısacası, sevgilinin güzelliğini anlatmağa başlarsam, övgülerim akıl ve rahatlık ülkelerini yağma edip gider.

GAZEL 11

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün
Bezmde câme-veş bu cüst u cûlar hep seninçindir
Miyân-ı mutrıbânda güft u gûlar hep seninçindir
İçki toplantısında sürahi gibi dolaşıp arayıp taramalar hep senin için. Çalgıcıların aralarındaki dedikodular yine senin için; hep seni söyleşiyorlar.

Gül-i maksûda eyle bir nazar ey mihr-i âlem-tâb
Müheyyâ şebnem-âsâ âb-ı rûlar hep seninçindir
Ey dünyayı aydınlatan güneş! Yetişmesi istenilen güle bir bak, onunla ilgilen biraz. Çiğ taneleri gibi yüz suları hep senin için dökülüyor.

Tenezzül eyle dervîşâna teşrîf et ne var şâhâ
Olan bu hânkâhda hây u hûlar hep seninçindir
Sultanım! Dervişlere alçak gönüllü davran. Bu tekkeye gel de şeref ver. Buradaki bütün hây ve hûylar hep senin için çekilmektedir.

Sadef-veş dürr-i şâdâb-ı kelâmın etmeğe ısgâ
Küşâd olmakda gûş-ı arzular hep seninçindir
Senin sadef gibi parlak inciye benzeyen sözlerini dinlemeğe arzulu kulaklar hep açılmış, hazır beklemekteler.

Ne mümkün dâmen-i matlûba tenhâ dest-res bulmak
Bana müjgân-ı hançerden adûlar hep seninçindir
Hep erişmek istediğim eteğine tenhada sarılabilmek ne mümkün. Bana hançere benzeyen kirpiklerin düşmanlıkları hep senin yüzünden.

Sifâl-i tâk olup geh gâh mey-hôr olma fikreyle
Şikestî ü dürüstî-i sebûlar hep seninçindir
Zaman zaman asma suyunun testisi olup kendinden geçme. Testilerin kırılması ya da kırılmaması hep sana bağlıdır.

Sülûkunda egerçi şübhe yoktur Gâlibin ammâ
Hemân pîr-i mugâna ser-fürûlar hep seninçindir
Gâlib'in senin yolunda olduğunda şüphe yok ama yine de meyhaneciye baş eğip yalvarmaları hep seninçindir. (Pîr-i mugan meyhaneci, tasavvufta tekke şeyhidir. Sâlikin sülükte ilerlemesi için bir mürşide bağlanması gereklidir)

GAZEL 12

Mefâ'ilün / fe'ilâtün / mefâ'ilün / fe'ilün
Açıldı bâğçe-i reng ü bûda bâr-ı bahâr
Pür etti gülşeni hep tuhfe-i diyâr –ı bahâr
Renk ve koku bahçesinde baharın dengi açıldı; bahar ülkesinden gelen armağanlar gül bahçesini doldurdu.

Nihâlin ağzı köpürdü şükûfe zannetme
Cihânı eyledi dîvâne cûybâr-ı bahâr
Gördüklerini çiçek sanma; fidanın ağzı köpürdü. Bahar ırmağı dünyayı coşkunlukla deli divane etti. (Irmağın akması zincire vurulan delilerin zincir şakırtılarına benzetilir)
Sadef değildir eder çâk zehre-i bahrı
Figân-ı aşk ile ebr-i güher –nisâr-ı bahâr
Sedef değildir gördüklerin; inciler saçan bahar bulutu aşk yüzünden feryad edip denizin ödünü patlattı. (Bahar yağmuru bereketlidir; bir damlası istiridyenin içine düşünce inci, yılanın ağzına düşünce zehir olacağına inanılır)

Esûrdî cûş-ı mahabbetle ehl-i sevdâ hep
Dimâga bûy-ı cünûn verdi rûzgâr-ı bahâr
Bahar rüzgarları beyinlerine delilik kokusu verince bütün aşıklar sevgilinin coşkunluğuyla kendilerinden geçip deli divane oldular. (Esrümek, coşmak, kendinden geçmek, delirmek demektir. Azgın deveye 'esrük' denir. Beyitte 'esürdi' sözü hem bu anlamda hem de esmek anlamında

kullanılmış)

Nigâh-ı dîde-i hûn-bâr-ı aşk kîmyâdır
Fuyûz menba'ıdır subh-ı pür-nigâr-ı bahâr
Aşk gözyaşları akıtan gözün bakışı kimya gibidir. Güzellikler dolu bahar sabahı coşkunluk ve bereket kaynağıdır.

Çemen bir allı yeşilli kumâş-ı dîbâdır
Ki târ u pûdı rek-i ebr-i dest-kâr-ı bahâr
Çimenlik allı yeşilli bir ipekli kumaştır; onun çözgü ve atkıları baharın çevik elli bulutunun sicim gibi yağdırdığı yağmurlardır.

Değil mukâbil-i gül-bûs-ı hatt-ı la'li bana
Ger olsa gonca-i hurşîd yâdigâr-ı bahâr
Eğer baharın yadigarı güneşin goncası bile olsa, yine de bana sevgilinin dudağının tüylerinin gül öpüşünü andıran zevkini veremez.

Geçer bu devr-i gül ü mül hemân güler yüzdür
Çemende meclis-i işretde bergüzâr-ı bahâr
Bu gül mevsimi, şarap içip eğlenme çağı çabucak geçer gider. Çimenlikte, içki toplantılarında kalacak olan yalnızca güler yüzdür.

Zemîni tazeledi feyz-i hâme-i Gâlib
Egerçi köhnedir eş'âr-ı âbdâr-ı bahâr
Baharın parlak, taze şiirleri gerçi eskidir ama Gâlib'in kalemindeki coşkunluk bu üslubu taptaze yaptı.

GAZEL 13

Mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ûlün

Nev-sâlik-i nev tarh-ı cünûn-ı digeriz biz
Çün tirkeş-i pür-tîr vatan der-seferiz biz
Biz bambaşka bir delilik yolunun yepyeni yolcularıyız. Oklarla dolu okluk gibi kendi yurdumuzda yolculuk ediyoruz.

Bî-sûziş-i aşk istemeziz tûl-ı hayâtı
Mânend-i şerer böyle ölünce gideriz biz
Aşk içinde yanmadıkça uzun bir ömür istemeyiz. Biz kıvılcım gibi böyle ölünceye kadar yanarak gideriz.

Murg-ı kafes-âmûz-ı şifâhâne-i mevciz
Zincîr-be-gerden nice dîvâneleriz biz
Biz dalga tımarhanesinin kafeste yetiştirilmiş kuşlarıyız. Boğazımızda zincir bir sürü delileriz.

Mir'âtıyız ol mâh-ı perî-sûretin ammâ
Gamhânemize gelse dahi bî-haberiz biz
Biz o peri görünüşlü ay yüzlü güzelin göründüğü aynayız ama, gam çektiğimiz evimize gelse bile haberimiz olmaz.

Müjgânlarımız gevher-i mir'ât-ı kadehtir
Hayrân-ı nazar-bâde o mahmûr-seriz biz
Kirpiklerimiz kadeh aynasının cevheridir. Biz şaraba gözünü dikip öylece bakakalmış başı sarhoşlarız.

Bir germ nigâhıyle geçirmekteyiz ömrü
Şem'iz bu safâ bezmine mahv-ı nazarız biz
Sevgilinin bir sıcak bakışıyla ömrümüzü geçirmekteyiz. Bu tertemiz zevk ve safâ toplantısında onun bakışıyla eriyip yok olmadayız.

Bir reng-i nümâyiş ten ibârettir edâmız
Bî-sûd u ziyân şu'le-i yâkut-ı teriz biz
Tavrımız yanıltıcı bir görünüşten ibarettir. Aslında ne yararımız ne zararımız olan temiz yakutun bir parıltısıyız biz.

Ma'nâ gibi bir beytte güncîdeyiz ammâ
Gezmekte ağızdan ağıza derbederiz biz
Anlam gibi bir beyte sığmışız biz ama biz ağızdan ağıza dolaşan başıboşlarız.

Yâkût-ı sirişkiz yerimiz dîde vü dildir
Ateşle sudan hâsıl olur bir güheriz biz
Biz gözyaşı yakutuyuz. Yerimiz göz ve gönüldür. Ateşle sudan meydana gelen bir mücevheriz. (Beyitte gönül ateş, göz de sudur)

Tıfl-ı dilimiz kâğıd-ı bâd oynu dilerse
Târ-ı nazarı çetr-i felekten keseriz biz

Gönlümüzün çocuğu kâğıttan uçurtmalarla oynamak isterse, bakış ipini gök kubbesi çadırından kesiveririz biz. (Uçurtma ipi yapmak üzere çadırın ipi kesilirse çadır yıkılır)

İskendere zehrâb-ı fenâdan veririz câm
Hızrız velî râh-ı ademe râhberiz biz
İskender'e yokluğun zehirli suyu ile dolu kadehi veririz. Biz Hızır'ız ama yokluk yolunun kılavuzuyuz. (Zehirli yokluk suyu öldürür. İkinci mısradaki yokluk ise Fenâfillahtır. İskender hayat suyunu bulup içememiş ve ölümsüzlüğe erememiştir)
Bî-pâ vü ser uyduk reviş-i mürşid-i Rûma
Döndükçe bu gerdûn ile Gâlib döneriz biz
Baştan ve ayaktan geçip Anadolu mürşidinin yoluna uyduk…Gâlib! Bu gökkubesi döndüğü sürece biz de döneriz. (Rum ülkesinin mürşidi Mevlânâ Celâddin'dir. Dünya durdukça yani gökler döndükçe biz de semâ ederiz denmiş)

Yâd eylemez olduk haber-i Yûsuf-ı Mısrı
Südlücede bir mâh ile şîr ü şekeriz biz
Artık Mısır'ın Yusuf'unun haberini beklemez olduk. Biz şimdi Sütlüce'de ay yüzlü bir güzelle sütle şeker gibi karışıp kaynaşmışız. (Hz. Yûsuf güzelliğiyle tanınmıştır. Mâh-ı Ken'ân'dır. Hz. Yâ'kub onun haberini beklemiştir. Südlüce'de mevlevî büyüklerinden Yûsuf-ı Sîneçâk'ın mezarı vardır. Gâlib Galata mevlevîhanesinden önce Sütlüce tekkesi yanında bir ev almış ve burada oturmuştur)

GAZEL 14

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün
Şâ'irleriz alâka-i dildir kelâmımız
Yek rişte üzredir güher-i intizâmımız
Biz şairleriz; sözümüz gönül ilişkileridir. Söz incimiz tek iplik üzerine dizilmiştir.

Kâf'ı bekâdayız yine sayd-ı fenâdayız
Ankâ gibi tutarsa da âfâkı nâmımız
Adımız Anka gibi ufuklara yayılsa da ölümsüzlük Kaf'ında yine ölümlü avındayız.

Zevkı kederde mihneti râhatta görmüşüz
Âyînedir biribirine subh u şâmımız
Zevki kederde, üzüntüyü rahatta görmüşüz. Sabahımız ve akşamımız aynıdır; ayna karşısında olduğu gibi birbirini gösterirler.

Şûrîde bülbülüz ki nemed-pûş-ı ma'niyiz
Tâvûs-ı nevbahârî değildir nizâmımız
Mânâ hırkasını örtünen çılgın bülbülüz. Usulümüz ilkbaharın süslü tavusuna benzemez.

Gevher-misâl etmedeyiz pâş-ı âb-ı rû
Olmaz çekîde katresi hurd olsa câmımız
Cevher gibi yüzsuyu dökmedeyiz. Kadehimiz parçalansa da bir zerresi yere damlamaz.

Biz kim hatîb-i minber-i dâra cemâ'atiz
Mecnûn olur namâz u niyâza imâmımız
Biz darağacı minberinin hatibinin cemaatiyiz. Namaz ve niyazda bizim imamımız Mecnûn'dur. (Darağacı minberinin hatibi sözüyle Hallâc-ı Mansur anlatılmıştır. Mecnun'u imam bilmekle biz de ilahi aşkla kendimizden geçtik denilmiş)

Kurduk o rütbelerde şikâr-ı merâmı kim
Yekpâre çeşm ü desttir endâm-ı dâmımız
Güzel sözler söyleme niyetimizin tuzağını öyle yüksek derecelerde kurduk ki, bu tuzağın yapısı yalnızca gözümüz ve elimizdir.

Günden güne bülend ederiz medd-i âh-ı biz
Çektikçe nâza serv-i kıyâmet-hırâmımız
Kıyamet salınışlı selvi boylu sevgilimiz kendini naza çektikçe günden güne daha uzun ahlar çekeriz.

Nûr-ı celâl-i Şems ile âfâka Gâlibiz
Şemşîr-i âfitâbtır elhak hüsâmımız
Şems'in ululuğunun nuruyla bütün göklere galibiz. Doğrusu keskin kılıcımız güneşin kılıcıdır. (Şems Mevlânâ'nın mürşidi olan Şems-i Tebrizî ve güneş. Gâlib sözü de hem mahlas hem de üstün egemen anlamlarında tevriyeli kullanılmış)

GAZEL 15

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün

Hayâl-i yârdan dûr olsa bir dem cânım eğlenmez
Ne çâre hâtırım vîrânedir sultânım eğlenmez
Dostun hayalinden uzak olduğumda canım bir an bile yerinde duramaz. Ne çare gönlüm dökük olduğu için sultanım orada kalmaz.

Olur dil gâh tîr-i âha geh şîr-i gama menzil
Benimle yek nefes hoşnûd olup mihmânım eğlenmez
Gönül bazen ah okur bazan da gam aslanının yeri olur. Konuğum bir soluk süresi bile rahat edip orada duramaz.

Nedir kasdı o bî-insâfın ey peyk-i ecel söyle
Demez mi böylelikle hasta-i hicrânım eğlenmez
Ecelin habercisi! Söyle o insafısızın niyeti nedir? Ben böyle acımasız davranmakla ayrılığımdan hasta olan aşığım dünyada kalamaz, demez mi? (Ecel habercisi Azrâ'il'dir. Sevgilinin ayrılığının üzüntüsüyle öleceği söylenmiş)

Demâdem gözlerimden la'l-i yâkût eylerim peydâ
Cevâhir-pâresiz tıfl-ı dil-i giryânım eğlenmez
Durmadan gözlerimden yakutlar, lâ'l taşları çıkarırım. Çünkü ağlayan gözümün çocuğu değerli taşlarla oynamadan avunamaz.

Serencâmı pul-i şemşîrden geçmek midir bilmem
Bekâ iklimin özler cân-ı bî-sâmânım eğlenmez
Huzursuz canım senin ölümsüzlük ülkene gitmeyi özler; bilmem yaşamanın sonu kılıcın demirinden geçip ölmek midir?

Anınçün cilvegâh-ı âh u nâlen arşdır Gâlib
Dil-i Cibrîl eger gûş etmese efgânım eğlenmez
Gâlib! Cebrâ'il'in gönlü iniltilerimi duymazsa rahat etmez; bu yüzden ahım ve feryatlarımın dolaştığı yer Arş-ı âlâdır.

GAZEL 16

Gül âteş gülbün âteş gülşen âteş cûybar âteş
Semender-tıynetân-ı aşka besdir lâlezâr âteş
Gül ateş, gülfidanı ateş, gülbahçe ateş, ırmak ateştir, Aşkın semender yaradılışlarına ateş olarak lale bahçesi yeter

Herman ey saki bir sagar tutuşdur des-i dildara
Gazabla bezme geldi şem-i meclis-veş yanar ateş
Saki! Sevgilinin eline hemen kadeh tutuşturur. Toplantının mumu gibi kor halinde, yanar ateş olarak öfkeyle toplantıya gelir

Nesim ateş çıkardı gonce-i bağ-ı ümidimden
Bırakdı gülşen-i amâlime berk-i bahar ateş
Sabah rüzgarı umudumun bahçesinin goncasından ateş çıkardı İlkbahar yıldırımı emellerimin gülbahçesini ateşe verdi

Hayal-i hasret-i halinle ah etdikçe uşşakın
Şeb-i firükatde her dem ahteran eyler nisar ateş
Aşkların yüzündeki beninin özleminin haliyle ah çektikçe Ayrılık gecesinde yıldızlar her an ateş saçar

Bana düzehdan ey meh dem urur gülzarlar sensiz
Dıraht ateş nihal ateş gül ateş berk ü bar ateş
Ey ay yüzlü güzel! Bana bahçeleri sen olmayınca cehnnemden dem vurur; ağaçlar, fidanlar, yapraklar, meyveler gözüme ateş olarak görünür

Mürekkebdir vücûdı ta ezel yekpâre sûzişten
Anâsırdan meger uşşâka olmuştur duçâr ateş
Aşıkların vücutları ta ezelden beri yanmaktan meydana gelmiştir. Herhalde onların payına dört unsurdan yalnızca ateş düşmüştür

Çerağ-ı bezm-i hicri olduğum yapmış yakışdırmış
Gönül pervanesine vuslat ateş intizar ateş
Ayrılığının toplantısının mumu olduğum güzel yapmış yakıştırmış, gönül pervanesine kavuşmayı ateş, beklemeyi ateş yapmış

Beyân-ı sûziş eyler herkes istidâd-ı fıtriden
Eder berceste âşık mısra-ı rengin çenar ateş
Herkes yaradılışındakı yeteneğine göre yanışını anlatır Aşık renkli mısranı, çınar ağacı da ateş meydana getirir

Meğer kilk-i sebük-cevlânın olmuş germ-rev Gâlip
Zemîn âteş zamân âteş bütün nakş u nigâr âteş

Galip! Herhalde hafif, oynak kelemin daha da hararetlenmiş: yer ateş, zaman, ateş, bütün seüsler güzellikler ateş olmuş

GAZEL 17

Yokmuş bir aha ey gül-i ra'na tahammülün
Bağrın ne yaktın ateş-i hasretle bülbülün
Ey gül yüzlü güzel, mademki bir aha tahammülün yokmuş o halde bülbülün bağrını ayrılık ateşiyle niye yaktın?

Yek-rengdir zeban-ı hakikatte hüsn ü aşk
Bang-i hazar şu'lesidir ateş-i gülün
Gerçek dilinde güzellik ve aşk bir renktedir: Bülbülün haykırışı gülün ateşinin yalımıdır

Düzah-nişin-i ateş-i fakr olduğun kalır
Ey ahiret-harap tehidir tevekkülün
Ey ahreti yıkılmış kişi! Sadece her işi Tanrı'ya bırakıp tevekkül etmen yetmez; yoksa yokluk ateşinin cehenneminde oturup kalırsın

Tekrarlarla şübheleri daniş anlama
Gel arif ol ki ma'rifet olsun tecahülün
Bilinenleri tekrarlamanın ve şüpheleri çözmeğe uğraşmanın Bilgi olduğunu sanma! Gel arif ol da Tanrı bilgisini bilmen senin cahilliğin olsun.

Yıkmaz bina-yı hane-i şatrancı zelzele
Zahid şikest-i dilde abestir ta'ammülün
Hamsofu! Deprem satranç hanesinin binasını nasıl yıkamaz-sa, senin de gönül kırmaktaki bı çaban boşunadır

Merdanelik asaleti meydanda bellidir
Hayber günü babasını kim sordu Düldülün
Yiğitliğin soyluluğu er meydanında belli olur. 'hayber'savaşı gününde Düldül'ün babasının kim olduğunu soran oldu mu?

Galib ma'arifin de safası değer veli
Canan vasfıdır hele aslı tegazzülün
Galip maarif üzerine sözler söylemeninde sevki eğlencesi Var ama, doğrusu gazel söylemenın asıl sevgiliyi öğmektir

GAZEL 18

Alem-i baladan uşşaka beladır kametin
Secde-ferma-yı ser fikr-i resadır kametin
Boyun yüce alemden aşıklara inen beladır. Yetişip büyüme Fikrini başına eğilip secde etmeyi emreder

Naza meyl etmez ki şerkeşlik tenezzüldür ana
Came-i ta! Bire gelmez nev-edadır kametin
Boyun ifade elbisesi biçilemeyen yeni bir edadır. Nazlanmayı düşünmez; onun için başını yükseltmek bile tenezzüldür

Bağban-ı aşk su vermiş şarab-ı işveden
Tohm-ı gülden bitme bir servi-i safadır kametin
Boyun gül tohumundan bitme bir saflık selvesidir. Onu aşk bahıvanı işve şarabıyla sulamış

Ab-ı gevherle pür eyler damen-i nezzaremiz
Öyle bir fevvare-i mü! Ciz-nümadır kametin
Bakışımız eteğini parlak ince suyuyla doldurur. Boyun böyle Mucize gesteren bir fiskiyedir

Rütbe-i nazınla güya lafzı-ı ma'nadır herman
Medd-i ihsan zannolur medd-i hatadır kametin
boyun sanki anlamı nazının derecesine göre anlatan sözdür. İyiliğin uzaması sanılır ama, aslında büyük yalnıştır

Fark yok biri muhayyeldir anın biri dürüğ
Ser-beraber dadedir-i va'd-ı vefadır kametin
Vefa vadiyle sözün ikiz kardeştirler. Aralarında hiç fark yok; Bunların biri hayaldır, öteki yalan

Feyz-bahş olmuş rek-i ebr-i ezel cuy-ı edeb
Cevher-i can nahl-i pür-neşv ü nemadır kametin
Ezel bulutunun yağmurları ve edeb ırmağının bereketlendir-diği boyun canlılığn cevheri, büyüyüp gelişmiş bir fidandır

Düşman-ı bedkama afet galıb-i bi-cana can
Arşa dek peyveste bir nur-ı du'adır kametin
Boyun kötü niyetli düşmana felaket, cansız Galib'e candır. Arşa kadar yükselen bir dua nurudur

GAZEL 19

Vardık der-i sa'adetine yarı görmedik
Girdik bihişte hayf ki didarı göremedik
Sevgilinin mutluluğunun kapısına kadar eriştik, ama sevgiliyi göremedik. Cennete girdik ama, ne yazık ki sevgilinin yüzünü göremedik

Gitdik sipihr-i çaruma-dek çare-hah olup
Derda ki İsi-i dil-i bimarı görmedik
Derdimize çare arıyarak dördüncü gökkubbesine kadar gittik. Ne büyük dert gönlü hasta olan İsa'yı göremedik

Bak devr-i vajgune –felek neyledi bize
Cem meclisinde sagar-ı şer-şarı görmedik
Bu ters feleğin devri bak bize neler etti? Cem'in toplantısın-Da ağzına kadar dolu kadehi göremedik

Olduk harim-i Ka'beye mecnun-veş revan
Geçdi du'a-yı hatrımız asarı görmedik
Mecnunun gibi Ka'be nin içine kadar girdik tavaf ettik. Hayır duamız kabul edildi ama, bir etkisni göremedik

Mir'ata girdi aks gibi mahv olup gönül
Hayretdeyim ki süret-i dildar görmedik
Gönül kendini yok edip görüntü olarak aynaya girdi, ama sevgilinin yüzünü göremediğimize şaşıyorum

Bu tali'ile hahiş-i feyz etmeyiz dahi
Haveri zaminde m, hr-i pür-envarı görmedik
bu kötü talihle feyz isyeğinde bulunamayız artık. Çünkü dünyanın doğusunda aydınlık, parlak güneşi göremedik.

Galip nehande kaldı bizim arz-ı halimiz
Divan-aşka geldik o hünkarı görmedik
Galip, bizim diekçemiz okunmadan kaldı. Aşk divanında geldik ama sultanı göremedik

GAZEL 20

Düzah bahar-ı hüsnüne bir gülistan senin
Kulzüm şerar-ı aşkına bir katre kan senin
Cehennem senin güzelliğinin baharına göre bir gül bahçesi. Engin deniz aşkının kıvılcımına göre bir damla kan

Bir gevherim ver eşk midir dil midir desem
Peyda benimdir ol dür-i yekta nihan senin
Gözyaşı mıdır, gönül müdür bilemediğim bir inancım var. O tek inci görünüşte benimdir ama, aslında senindir

Ateş içinde sebze bitirmiş harirden
Bag-ı ruhunda kimdir aceb bağban senin
Senin yanağının bahçesinde ateş içinde ipekten bitkiler yetiştirmiş. Senin bu bahçıvan acaba kimdir?

Bir Mihriban güşederiz adı mihr ü dad
Gelmez mi subh-ı sinene ol mihman senin
Adı şefkat ve adalet olan merhametli bir güzel olduğunu işitmeyiz. Acaba sabah gibi beyaz göğsüne konuk olarak hiç gelmez mi?

Canan mısın bela mısın aşub-ı can mısın
Ey bi-aman gayrı elinden aman senin
Sevgili misin, bela mısın, canımın felaketi misin? Ey aman vermeyen, acımasız güzel! Yeter artık senin elinden çektiklerim

Galib dürüg imiş tutalım va'dı ol bütün
İman getir ki dinine sığmaz yalan senin
Galip ! tutalım ki, dediğin gibi o güzelin verdiği bütün sözler yalandır. İmana gel, senin dinine yalan sığmaz

GAZEL 21

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

Halka halka kâkülünde dâğ dâğ oldu gönül
Hoş gelip dîvânelik dâğ üstü bâğ oldu gönül
Gönül halka halka saçında yara üstüne yara aldı. Delilik ona hoş gelip dağ üstünde bağ buldu.

Gerçi râhı râst etvâr-ı sülûkı müstakîm
Râhberler kesretinden güm-sürâğ oldu gönül
Her ne kadar gönlün yolu düzgün, yoldaki hareketleri doğru ama, yol göstericiler çok olunca yolunu şaşırıp kaldı.

Gevher eyler jâle-i gülzârını mehtâb-ı aşk
Kirm-i şebtâb idi şimdi şebçerâğ oldu gönül
Aşk mehtabı gönlün bahçesindeki çiğ tanesini inci haline getirir. Gönül ateşböceği idi, şimdi şebçerağ oldu. (Ay

ışığının çiğ tanesini inci yaptığına inanılır. Şebçerağ, deniz öküzünün ağzından çıkardığı ışık saçan ve az bulunan bir taştır. Çiğ tanesinin değerlenip inci olduğu gibi, gönül de şebçerağ olmakla değerlenip ışıklı hale gelmiş).

Âşinâ-yı sûret olmaz ma'nî-i ankâ gibi
Uzlet etti işidenlerden ırağ oldu gönül
Gönül, resimler ve şekillerle tanışıklığı olmayan mânâ ankası gibi, kendisini işitip tanıyanlardan kaçıp uzaklaştı.

Geçdi şem'i sîneye mânende-i fânûs-ı nûr
Mihr ü mehden kâni-i günc-i ferâğ oldu gönül
Gönül nur fanusuna benzeyen göğsün mumuna geçti. Güneş ve aydan sakin bir köşe bulup sığındı.

Tâ erince Gâlib'e feyz-i dem-i Monlâ-yı Rûm
Ney gibi râh-ı nefeste göz kulağ oldu gönül
Anadolu efendisi Mevlânâ'nın nefesinin feyzi Gâlib'e kadar gelince, gönül ney gibi nefesin yolunda göz kulak oldu.

GAZEL 22

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün

Bilmem o la'le rûh-ı Mesîha mıdır desem
Yoksa hayât lafzına ma'nâ mıdır desem
Bilmem, o yakut dudağa İsâ'nın ruhu mu diyeyim? Yoksa hayat sözünün anlamıdır, desem mi?

Gülberg-i âteşîn ruhı hatt-ı benefşe-ter
Cennet mi bâğ-ı hüsn mü sîmyâ mıdır desem
Ateş kırmızısı gül yaprağına benzeyen yanağı, taze menekşeden mi yazılmış; cennet midir, güzellik bağı mıdır, simya mıdır; bilmem ne diyeyim?

Şemşîr-i dest-i nâzı o cellâd gamzenin
Kurbâniyâna ebrû-yı îmâ mıdır desem
O cellat yan bakışının elindeki naz kılıcı, kurbanları için işaret kaşı mıdır, diyebilir miyim? (İşaret kaşı, umut verme, çağırma anlamına gelen kaş işaretidir).

Pür-nûr gerden üzre o gîsû-yı sebz-gûn
Cibrîl-i arş-sâye mi Tûbâ mıdır desem
Bembeyaz, nurlu boynu üstündeki o uzun, taze saçları, acaba Arş'a gölge salan Cebrâ'il in kanatları mı, yoksa Tuba ağacı mıdır, diyebilir miyim?

Takrîr-i sûz-ı gamda hele lâldir bu dil
Bilmem zebân-ı şu'leye gûyâ mıdır desem
Çektiğim gamın ateşini anlatmada dilim tutulur, kalır. Bilmem alevin diliyle konuşur mu?

Pervâzı evc-i füshat-ı çarhın verâsıdır
Gâlib hümâ-yı tab'ıma ankâ mıdır desem
Uçtuğu yer gök kubbeleri genişliklerinin tepesinin arkasındadır. Gâlip! Şâir yaradılışımın hümâ kuşuna ankadır desem, nasıl olur?

GAZEL 23

Mefâ'ilün / fe'ilâtün / mefâ'ilün / fe'ilün

Dil-i za'îfe bir âfet güzel beğendiremem
O hasta-i gam-ı aşka ecel beğendiremem
Mecalsiz gönlüme afet de olsa bir güzel beğendiremem. O gam hastasına bir ölüm biçimi beğendiremem.

Niyâz u nâzda sihr-i helâl bilsem de
Nigâh-ı pür-fene etmem cedel beğendiremem
Yalvarma ve nazlanmada sihirler yapacak kadar bilgili de olsam, bunları o çok hünerli bakışa beğendiremem; bunun için boşuna tartışıp, kavgaya da girmem.

Hatâ o nergis-i şehlâdadır sözümde değil
Egerçi her suhenim bî-bedel beğendiremem
Her ne kadar her şiirim eşsiz, benzersiz de olsa beğendiremem. Çünkü yanlışlık sözümde değil, eğri bakan gözdedir.

Tasavvuruma dahi himmetim olup mâni'
Sezâ-yı hâhiş olur bir emel beğendiremem
Hayaller kurmama gayretim bile engel olur; beğenebileceği bir istek beğendiremem.

Kemend-i nazmım ederken gazâl-i ma'nâ müdâm
Yine o şûhuma Gâlib gazel beğendiremem
Gâlip! Nazmımın kemendi sürekli anlam ceylanları avlarken, o çapkın sevgilime yine gazel beğendiremem.

GAZEL 24

Müstef'ilâtün/Müstef'ilâtün

Gencînen olsam vîrân edersin

Âyînen olsam hayrân edersin

Hazinen olsam dağıtır yok edersin. Aynan olsam hayran, şaşkın bırakırsın.

Tîr-i nigehden dâğ-ı derûna

Baksan ne işler seyrân edersin

Ok gibi bakışınla içimdeki yaralara bir baksan, ne işler yaptığını görür, seyredersin.

Sâkî kerâmet sende yâ bende

Bahrı habâba mihmân edersin

Şarap sunan güzel! Bilmem keramet sende midir, bende mi? Koca denizi bir su kabarcığına sığdırır, konuk edersin.

Nezzâre-i germ etdikçe ey çeşm

Âteşle âbı yeksân edersin

Ey göz! Ateşli bakışınla baktıkça, ateşle suyu birbiriyle eşitlersin. (Ateşle suyun birbirine benzetilmesi, suyun da yanmasıdır).

Ey huşk zâhid dem urma meyden

Dest-i du'âyı mercân edersin

Ey kuru hamsofu! Sakın şaraptan söz etme. Dua için açılan elleri kızartır, kurutursun. (Mercan kırmızı renkli ve taşlaşmış deniz hayvanlarının kabuklarıdır. Beyitte elin taşlaşması, kuruması yani inme inmesidir. Ayrıca duaya açılan ellerin kırmızı şarapla dolar, denilmiş).

Zâhid o mehveş pür-nûrdur kim

Bütdür demezsin îmân edersin

Hamsofu! O ay yüzlü güzel öyle nurlarla doludur ki, sen bile put olduğuna bakmaz imana gelirsin.

Mâdâm uçarsın gözlerde ammâ

Rûyun perî-veş pinhân edersin

Gözlerde sürekli uçarsın ama, periler gibi yüzünü de saklarsın.

Tabl-ı tehîden gümdür suhenler

Bîhûde Gâlib efgân edersin

Boş davuldan çıkan sözler kaybolup gitmekte; dinleyen anlayan yok. Gâlip! Boşuna inleyip haykırıyorsun.

Etvâr-ı çarha uy Mevlevî ol

Seyrân edersin devrân edersin

Feleğin hareketine uyup Mevlevi ol; döner durursun, her şeyi seyreder, anlarsın.

GAZEL 25

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

Gamzeni kıldın nihân müjgân-ı dilcûlarla sen

Ver ne Rüstemsin ki câdû bağladın mûlarla sen

Sen gönül avlayan kirpiklerinle yan bakışını gizledin. Sen nasıl bir Rüstem'sin ki kıllarla cadıyı bağladın. (Kılla cadı bağlanmaz. Bu ancak büyü sayesinde olur. Büyüyü de cadılar yapar. Rüstem, gücü yanında hilesiyle de tanınmıştır. Bu yüzden Rüstem-i dâstân diye anılır).

Hâtem-i lebden cudâ düşme gönül zülfün görüp

Meşk-i pervâz etme ey hüdhüd piristûlarla sen

Gönül! Sevgilinin saçını görüp dudağın mühründen uzaklaşma, Ey hüdhüd! Kırlangıçlarla uçuş tâlimleri yapmağa kalkma. (Hüdhüd, Hz. Süleyman'ın habercisi olan kuştur. Kırlangıçtan uçmayı öğrenmesine de ihtiyacı yoktur. Dudak mühre, saç uçuşan kırlangıçlara benzetilmiş. Hz. Süleyman mührü ile her şeye egemen olmuştur. Beyitte vahdeti bırakıp kesrete düşme, denmiş).

La'li nâbından sor etme çeşm ü ebrûya haber

Hâl-i ehl-i derdi söyleşme o bed-hûlarla sen

Göze ve kaşa haber vermeden âşıkların durumunu kırmızı dudağından sor. Dertlilerin halini o kötü huylularla söyleşme.

Küfrüne fetvâ verirken düşmenin hatt-ı siyâh

İ'tikâdına halel verdin bu gîsûlarla sen

Kara tüyler düşmanın kâfirliğine fetva verirken, sen bu uzun saçlarla onun inanışını sakatladın.

Sâlik-i tavr-ı Nedîm oldun bu düşmezdi sana

Hem-zebân olmaz mısın Gâlib suhen-gûlarla sen

Gâlip! Nedim tarzının yolunun yolcusu oldun; bu sana yakışmazdı. Böylece sen, çok konuşanlarla konuşmuş olmuyor musun?

GAZEL 26

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün

Hat değil rîze -i bûy-ı hoş-ı sümbüldür bu
Leb değil mevce-i reng-i tarab-ı müldür bu
Bu yanağındakiler tüy değil, sümbülün hoş kokusunun kırıntılarıdır. Bu dudak değil, şarap neşesinin renginin dalgasıdır.

Sâye-i zülfüne medd-i nigeh-i tâze düşer
Sanırım anber-i deryâ-yı tahayyüldür bu
Saçının gölgesine düşen taze bakışın uzaması, sanırım hayal deryasından çıkan anberdir. (Miskle birlikte güzel kokunun simgesi olan anber, kaşarot balığının denize bıraktığı safra artığıdır. Anber su üstünden toplanır.)

Şerer-i hasret olur şebnem-i şerm-i gülzâr
Şu'le-i hüsne desem hûn-ı dil-i güldür bu
Güzelliğin alevine, bu gülün gönlünün kanıdır desem, gül bahçesinin utanmasından olan çiğ tanesi özlem ateşi haline gelir.

Neş'e-i nâz değil serhoşî-i hâb değil
Nergis-i şûhdaki bûy-ı tegafüldür bu
Bu nergise benzeyen şuh gözdeki naz neşesi değil, uyku sersemliği de değildir. Bu sevgilinin aldırmazlığının kokusudur.

Kasr-ı firdevs-i mu'allâ-yı suhenden Gâlib
Bâğ-ı endîşeye sad pâye tenezzüldür bu
Galip! Bu, şiirin yüce cennet bahçesinin köşkünden düşünce bahçesine yüz kat bir düşüştür.

GAZEL 27

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

Bağlanıp zülfünde bozdum ahdi de peymânı da
Çeşmini gördüm unuttum derdi de dermânı da
Saçına bağlanıp verdiğim sözü de yemini de bozdum. Gözünü gördüm, derdi de dermanı da unuttum.

Ey hoş ol mest-i mahabbet kim humâr-ı aşkdan
Bir kadeh meyle değişmiş küfrü de îmânı da
Ey aşk sarhoşu, sen çok e mi? Aşkın sersemliğinden bir kadeh şarapla kafirliği de imanı da değiştirmişsin.

Merd-i bî-kayda belâ-keşliktedir ârâm-ı dil
Yoksa çokdan terk ederdim cânı da cânânı da
Kayıtsız yiğit için gönül rahatlığı bela çekmektir. Yoksa canımı da sevgiliyi de çoktan bırakırdım.

Bende-i pîr-i harâbâtım ki yoktur sıkleti
Zâhid-i zerrâkun olsun ilmi de irfânı da
Meyhanecinin kulu, kölesiyim; bana hiçbir yükü yok. Dini de imanı da ikiyüzlü hamsofunun olsun.

Âteş-i cân-sûz-ı dil fikr-i dehân-ı dil-rübâ
Âşıkın ma'lûmudur peydâsı da pinhânı da
Gönlün canlar yakan ateşi, sevgilinin ağzının düşüncesi. Âşık, görüneni de gizli olanı da, hepsini bilmekte.

Çünki derd ehline hep bigânelerdir çâre ne
Sen dahi yâd etme Gâlib sabrı da sâmânı da
Sabır ve rahat mademki hep dertlilerin yabancısıdır. Gâlip! Başka çare yok, sen de artık bunları anma hiç.

GAZEL 28

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün

Serâser dâğ cismim sînem âteş âh var dilde
Bilmeziz neydügi bir illet-i cângâh var dilde
Vücudum baştanbaşa yaralarla kaplı. Göğsüm ateş dolu, gönlümde feryatlar var. Gönülde canı kemiren, ne olduğunu bilmediğimiz bir illet var.

Cünûn iklîminin yektâsı aklın kâr-fermâsı
Ana sultân-ı aşk ıtlak olur bir şâh var dilde
Gönülde delilik ülkesinin biriciği, aklın âmiri olan, adını aşk sultanı denilen bir şah var.

Gezip dünyâları gam leşkeri teng etmesin câyın
Fezâ-yı vüs' derler bir nişîmengâh var dilde
Gam askeri dünyaları gezip yerini daraltmasın. Gönülde engin boşluk denen bir toplantı yeri var.

Nice gümgeşte olmaz sâlikân-ı deşt-i vahşet kim
Serâ-yı âlem-i gayba çıkar şehrâr var dilde
Issızlık çölünün yolcuları yollarını nasıl kaybetmesinler? Gönülde gizli âlem sarayına çıkan geniş bir yol var.

Ne var rûz u şebim yek-reng olursa berk-i âhımdan
Furûgundan güneş bir zerre olmaz mâh var dilde
Gönlümde parlaklığı karşısında güneşin bir zerre bile olamayacağı ay yüzlü bir güzel var. Ahımın şimşeğinden gecem ve gündüzüm aynı renkte olsa şaşılır mı?

Dimâğım lezzet almış şerbet-i şehd-i kanâ'atten
Nevâl-i lutf u câm-ı ayşdan ikrâh var dilde
Damağım bir kere kanaat balının şerbetinin tadını almış, gönülde artık hayat kadehinden ve iyilik bağışından ikrah gelmiş.

Vukûfum yok bu rütbe hâhişin hayranıyım Gâlib
Gönülden de nihân bir matlab-ı dil-hâh var dilde
Gâlip! Hiç haberim olmadan bu derece arzunun hayranıyım: Gönülden de gizli bir gönül arzusu var.

GAZEL 29
Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün
Nûr-ı şems-i bâdeye mir'ât-ı câm ettin beni
Kalmadı noksanım ey meh-rû tamâm ettin beni
Beni şarap güneşinin nuruna kadeh aynası yaptın. Ey ay yüzlü güzel! Eksiğim kalmadı, beni kendimden geçirdin.

Tohm-ı dûzahtır şerâr-ı eşkim ol gülşende kim
Sen harâb-ı cilve-i berk-ı hırâm ettin beni
Gözyaşlarımın kıvılcımları o gülbahçesinde cehennemin tohumudur. Sen beni yürüyen şimşeğin görünüşüyle yıktın, harab ettin.

Mûy-ı âteş-dîdedir müjgân nigâh-ı germden
Ey hat-ı gülberk-hîz âşüfte-kâm ettin beni
Kirpikler ateşli bakışlardan ateş görmüş kıllardır. Gülyaprakları bitiren tüyler! Benim aklımı başımdan aldınız.

Gerçi aldım cümleyi âgûşuma nezzâremin
Hayret-i hüsnünle lîk âyîne-fâm ettin beni
Her ne kadar herşeyi bakışlarımın kucağına aldım ama, güzelliğinin şaşkınlığıyla beni ayna gibi donup kalmış bıraktın.

Nev-cevânken oldu Gâlib neş'e-dâr-ı pîr-i câm
Kalmadı noksânım ey meh-rû tamâm ettin beni
Gâlip, daha gençken kadehin yaşlı neşelisi oldu. Ey ay yüzlü güzel! Eksiğim kalmadı, tamamladın beni.

Mahv-ı nûr-ı Şems olup erdim sabâh-ı vuslata
Âferîn ey kevkeb-i tâli' bekâm ettin beni
Şems-i Tebrîzî'nin nuruyla yok olup kavuşma sabahına erdim. Ey bahtımın yıldızı, çok yaşa! Beni mutlu ettin.

GAZEL 30
Mütefâ'ilün Fa'ûlün Mütefâ'ilün Fa'ûlün
Yine zevrak-ı derûnum kırılıp kenara düşdü
Dayanır mı şişedir bu reh-i sengsâre düşdü
Yine gönül kayığım bir kıyıya vurup parçalandı. Bu camdan yapılmıştır. Taşlık bir yola düştü, dayanır mı? (Zevrak aynı zamanda küçük zemzem şişesidir. Taşa vurulunca kırılıp parçaları bir kenara düşer.)

O zamân ki bezm-i cânda bölüşüldü kâle-i kâm
Bize hısse-i mahabbat dil-i pâre pâre düşdü
Canların toplantısında istek sermayesi bölüşüldüğü zaman bize sevgiden pay olarak parça parça bir gönül düştü. (Can meclisi. Allah'ın ruhları toplayıp ''ben sizin rabbiniz değil miyim? '' diye sorduğu Elest toplantısıdır. İnsanların kaderi de Allah tarafından belirlenmiştir. Elest, ezel, kâlu belâ, çok eski, en eski anlamlarında da kullanılır.)
Gehi zîr-i serde destî geh ayağı koltuğunda
Düşe kalka hasta-i gam der-i lutf-ı yâre düşdü
Bazan eli başının altında, bazan ayağı koltuğuna sıkışmış, gam hastası düşe kalka sevgilinin iyilik kapısına erişti; orada düşüp kaldı. (Beyitte desti, şarap testisi, ayak, kadeh anlamlarında tevriye yapılarak, düşe kalka ilerlemeğe çalışan bir sarhoşun durumu anlatılmış. Günahlarının bağışlanması için sevgilinin kapısına gidiyor.)

Erişip bahâra bülbül yeniledi sohbet-i gül
Yine nevbet-i tahammül dil-i bî-karâre düşdü

Bülbül bahara erişti. Gül ile görüşüp konuşması yenilendi. Sabır sırası yine bir yerlerde duramayan huzursuz gönüle geldi.

Meh-i burc-ı ârızında gönül oldu hâle mâ'il
Bana kendi tâli'imden bu siyeh sitâre düşdü
Gönül, ay gibi yüzünde yanağının burcundaki bene tutuldu. *Ne yapayım, kendi talihimden bana bu kara yıldız düştü. (Burç, yıldızların kümelenmiş biçimleridir. Burçlar ve gezegenlerin değişen durumlarının insanların doğdukları vakte göre uğurlu ya da uğursuz etkileri olduğuna inanılır. Beyitte yüz aya, benler de yıldızlara benzetilmiştir. Ben karadır.)*

Süzülüp o çeşm-i âhû dedi zevk-i vasla yâ Hû
Bu değildi neyleyim bu yolum intizâre düşdü
*O ahu göz süzülüp kavuşma zevkine yâ Hû dedi. Bu değildi, neyleyim, beklediğim bu değildi***;** *yolum yine bekleyişe düştü. (Yâ Hû ey O! Allah'ım!* demektir. *Yâ Hû, ''artık her şey bitti, yalnız o, Allah kaldı'', ''allahaısmarladık'' anlamlarında kullanılır. Tarikatlarda birlikte ve yüksek sesle okunan dualardan ve yemeklerden sonra ''yâ Hû'' denir.)*

Reh-i Mevlevîde Gâlib bu sıfatla kaldı hayrân
Kimi terk-i nâm u şâne kimi i'tibâre düşdü
Gâlip, Mevlevilik yolundaki bu haline şaşıp kaldı: Bazen adından, sanından vazgeçip unutulma, bazen de yükselip tanınma düşüncesine kapıldı.

GAZEL 31
Müfte'ilün Müfte'ilün Fâ'ilün
Döktü omuzdan pûşu saçağını
Açtı gönüller delil bayrağını
Başındaki puşusunun saçağını omuzundan dökünce gönül-ler çıldırıp deli bayrağını açtılar.
(Puşu, giyilen başlığın üstüne sarılan saçaklı yemenidir. Deli bayrağını açmak deyimi, deliliğini ilan etmek anlamına gelir. Gönüller bu güzellik karşısında çılgına döndüler denmiş. Ayrıca bu deyim terbiyesizliği ele aldı. Kavgaya girişti anlamında da kullanılır. Gönüller daima sevgilinin saçında asılır. Puşu saçakları sarkınca, gönüller onları kıskanarak kavgaya girişmişler).

Ay yenisi gökte ne Ülker satar
Değmeyicek kestiği tırnağını
Yeni ay gökte neden kendini ülker yıldızları gibi göstermeye çalışır? Ülker onun kestiği tırnağına bile değmez.
(Ülker, Süreyya ve Pervîn de denilen yedi yıldızdan oluşan bir kümedir. Hîlal. Ülkerden parlak olduğu halde yeni ve acemi olduğu için bu işe kalkışmış. Ayrıca hilal biçimindeki ay kesilmiş tırnağa benzer)

Gözceğizim boyamak ister benim
Al boyayıp kan ile dudağını
Sevgili dudağını kanla ala boyayıp benim zavallı gözlerimi boyamak, kandırmak ister.

Saldı gönül illerine âfeti
Kurdu göz ırmağına otağını
Sevgili, gözümün ırmak gibi akan yaşları üzerine otağını kurup gönüller iline felaket getirdi. (Sözü edilen sel felaketidir)

Nice tâbur dağıtır ol yosmanın
Saç dağıtıp eğmesi kalpağını
O yosmanın saçlarını dağıtıp kalpağını eğmesi nice asker taburunu dağıtır.

İçip içip kendi elinden anın
Duramayıp öpmüşüm ayağını
Onun elinden içip içip kendinden geçmiş, dayanamayıp ayağını öpüvermişim. (Ayag kelimesinin aynı zamanda kadeh anlamına geldiği de düşünülmelidir)

Çok sürünüp gözlemişim özleyip
Ayağını izini toprağını
Onun ayağının izini, bastığı toprağı öpmeyi özleyerek yerlerde çok sürünüp gözlemişim.

Vermedi bir kimseye Gâlib geçit
Kanda çevirdiyse söz ırmağını
Gâlip, söz ırmağını nereye çevirdiyse çevirdi, kimseye bir geçit vermedi.

Hazret-i Monlâyı bilenler bilir

Bilmeyenin kim çeke kulağını

Mevlânâ hazretlerini bilenler bilir. Bilmeyenin kulağını kim çekip de uyaracak?

GAZEL 32

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün

Geçti o dem ki meclis-i mey pür-hurûş idi
Sâgar sadâ-yı kulkul-ı mînâya gûş idi

İçki toplantısının coşkunlukla dolu olduğu, kadehin sürahinin boğazındaki lıkırtı sesine kulak kesildiği o demler geçip gitti.

Müstagrak-ı tecellî-i envâr-ı hüsn olup
Âteş-rûhuna bezm-i kadeh şu'le-nûş idi

Kadeh toplantısı, güzellik nurlarının ortaya çıkmasıyla boğulup alev alev yanan kırmızı yanaklılara yalımlar içirirdi.

Hep güftgûy-ı çeşm ü leb-i gül-izârdan
Ben söyledikçe şevk ile bülbül hamûş idi

Ben hep gülyanaklı sevgilinin hararetle gözünden ve dudağından söz ettikçe bülbül susar dinlerdi.

Ol bezme meh ki şem'-i şebistân-ı çarhtır
Bir âteşin gül ruh-ı kâkûl be-dûş idi

Gökkubbesi gecelerinin mumu olan ay, o toplantının saçları omuzlarına dökülmüş, gül yanaklı ateşli bir güzeliydi.

Arz-ı visâl ederdi Züleyhâ-yı hâhişe
Yûsufları harîm-i gülün hôd-furûş idi

Gül hareminin Yusufları arzu Züleyha'sına kavuşmayı sunarlar, kendilerini satarlardı. (Kur'ân'ın ahsenü'l-kasas olan XII. Yûsuf süresinde, güzelliğiyle ünlü Yûsuf önce bir tacire, sonra Mısır azizine satılmış onu arzulayan azizin karısı Züleyha'yı reddettiği için iftiraya uğrayıp zindana atılmıştır)

Bir bî-emân şûh-ı perîzâd idi o kim
Müjgân-ı çeşmi âfet-i saff-ı sürûş idi

O periden doğma şuh güzel öyle amansız bir dilberdi ki gözlerinin kirpikleri meleklerin bile saflarına felaket getirirdi.

Var ise gamzen etti cihâna bu sırrı fâş
Gâlib hamûş tab' ise bî-akl u hûş idi

Gâlip suskun, şairlik yaradılışının ne aklı ne bilinci yerindeydi. Bu sırrı dünyaya eğer varsa senin yanbakışın açıklamıştır.

GAZEL 33

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

Kâkülünde halkalar çeşm-i siyehtir her biri
Ârızında hâller nûr-ı nigehtir her biri

Kâkülündeki halkaların her biri kara gözlerdir. Yanağındaki benlerin her biri bakışın nûrudur.

Şu'ledir zerrîn-taht-ı saltanat pervâneye
Beste-i zencîr-i aşkın pâdişehtir her biri

Saltanatın altın tahtı pervaneye ateştir. Aşk zincirine bağlanmış olanların her biri padişahtır.

Ol şererler kim dil-i sûzândan etmişti zuhûr
Şimdi gerdûn-ı belâda mihr ü mehtir her biri

Yanan gönülden ortaya çıkan o kıvılcımların her biri şimdi belâ göğünde ay ve güneştir.

Tengnâ-yı hâne-i sûz u güdâza girmege
Târ-ı tanbûr-ı sürûdun şâh-rehtir her biri

Yanıp yok olmanın daracık evine girmeğe şarkılar söyleyen tanburun her bir teli geniş bir caddedir.

Şîşe-i elfâzımız sahbâ-yı tahkîk istemez
Bir perîzâd-ı hayâle cilve-gehdir her biri

Sözümüzün şişesi inceleme şarabına gerek duymaz: her biri *bir hayal perisinin göründüğü yerdir.*

Yâd-ı çeşm-i yâr Gâlib eylemiş mestânı mest
Gûyiyâ bir Kahramân-ı Cem-sipehtir her biri

Gâlip! Sevgilinin gözünü anmak sarhoşları kendinden geçirmiş. Her biri sanki Cem gibi askeri olan bir kahramandır.

GAZEL 34

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

Aşk bir şem'-i ilâhîdir benim pervânesi
Şevk bir zencîrdir gönlüm anın dîvânesi

Aşk kutsal bir mumdur; Pervanesi benim. Arzu bir zincirdir; gönlüm ona bağlanan delidir.

Mahrem-i râz olalı gamzenle oldı hâtırım
Âşinânun âşinâ bîgânenin bîgânesi
Gönlüm yan bakışının sırlarına ortak olalı, bildikle bildik, yabancıyla yabancı oldu.

Zühd-i huşkı bezm-i nûşânûşdan fark eylemez
Böyledir erbâb-ı hâlin meşreb-i rindânesi
Kuru ibadeti, içildikçe içilen içki toplantısından ayırdetmezler Sofîlerin rintçe yaradılışları böyledir. (Erbâb-ı hâl, erbâb-ı bâtın, dış görünüşe aldanmayıp kâinatın aslını, gerçeğini araştırıp bilenlerdir. Bunlara Erbâb-ı tasavvuf, sofi de denir. Erbâb-ı kâl veya Erbâb-ı zâhir karşıtıdır.)

Âlem-i âbın sevâd-ı hâki hep pür-feyz olur
Çeşme-i hurşîd-i hikmetdir hum-ı meyhânesi
Su dünyasının toprağının karalığından hep bereket fışkırır.
Bu dünyanın meyhanesinin küpü hikmet güneşinin kaynağıdır.

Ol nigâh-ı çeşm-i zehr-âlûddan mey-nûş-ı nâz
Ben humâr-ı nergis-i şehlâsının mestânesi
O, zehir bulaşmış gözün bakışından naz şarabını içmede. Ben şehlâ nergis gözlerinin mahmurluğunun sarhoşuyum.

El-hazer gâfil bulunma hançer-i hâbîdeden
Guft-gûy-ı katldir dâ'im anın efsânesi
Sakın, uyuyan hançerden habersiz olma; Onun sürekli söylediği efsane öldürme dedikodusudur.

Mahrem-i halvet-serây-ı zevki ol Gâlib de gör
Başkadır rez duhterinin meşreb-i ferzânesi
Gâlip! Onun yalnızlık sarayına gir de gör; üzüm kızının erkekçe yaradılışı bir başkadır.

19. YÜZYIL

Vâsıf

GAZEL

Kime mecbûrum o sîmîn-bere sor bana
Derdim ol şûh-ı perî-peykere sor sorma bana
Kime gönül verdiğimi bana değil, o beyaz göğüslü güzele sor; dedimi de yine o peri yüzlüye sor.

Âşıkın kaametini cevr ile kim dâl itdi
Şu duran dil-ber-i dal hançere sor sorma bana
Eziyet ederek âşığın boyunu kimin büktüğünü bana sorma, kınından çıkmış hançer gibi duran şu güzele sor.

Doğrusu âşıkı sevmez mi sever mi bilemem
Onu sen var o kadi ar'ada sor sorma bana
Âşığı sevip sevmediğini bilemem doğrusu, sen git de bunu boyu serviye benzeyen güzele sor.

Ben kesâkes veremem sana cevâb ol şûhun
Geldi mi hatt-ı ruhu berbere sor sorma bana
O güzelin yüzünde ergenlik tüyleri çıkıp çıkmadığını bana değil, berbere sor. Ben kesin bir cevap veremem.

Seni sayd eyleme mümkin mi dedim dil-dâra
Dedi bin nâz ile sîm ü zere sor sorma bana
Sevgiliye: "Seni elde etmek mümkün mü" dedim, bin nazla: "Bana değil, altına gümüşe sor" dedi.

Dehenin dün gece kim öpdü uyurken bilemem
Âşıkın ağzın ara âhara sor sorma bana
Dün gece uyurken dudağını kimin öptüğünü bilemem, âşığın ağzını ara, başkalarına sor, bana sorma.

Geldi mi âleme Vâsıf gibi erbâb-ı suhan
Oku Dîvân'ını şâ'irlere sor sorma bana
Dünyaya Vâsıf gibi bir söz ustası geldi mi? Dîvânını oku, şairlere sor, bana sorma.

GAZEL

Ey şûh işine âşık-ı zârın yaramazsın
Gâyetle güzel tâzesin ammâ yaramazsın
Ey güzel! İnleyen âşığın işine yaramazsın, son derece genç ve güzelsin ama çapkınsın.

Yüz bin dil-i işkeste yatur bir ser-i mûda
Ey şâne niçün zülfün arayıp taramazsın
Saçının her telinin ucunda bin kırık gönül yatar. Ey tarak! Neden o güzelin saçını arayıp taramazsın?

Sende bu denâ'et var iken sûfî o şûhun
Bel bel beline nâfile bakma saramazsın
Ey kaba sofu! Boşuna aptal aptal o güzelin beline bakma. Sende bu adilik varken onu kucaklayamazsın.

Ol tâze nihâlin bu yazın mîve-i vaslın
Bîhûde talab etme gönül koparamazsın
Ey gönül! Bu yaz o taze fidana kavuşup da meyvesini koparamazsın, boşuna isteyip durma.

Var yok ne ise sohbet-i zâhid kulak asma
Söz remz-i mu'ammâ-yı dehendir varamazsın
Zahid var dersin, yok desin kulak asma. Söz konusu olan, (varlığı yokluğu belirsiz) ağız gibi bir muammanın rumuzudur. Bu sırrı anlayamazsın.

Bel bağlama ser-rişte-i gîsû-yı ümîde
Gavgâ-yı elemden başım kurtaramazsın
Bir güzele benzeyen umudun, saçının ucuna bel bağlama. Üzüntülerinden başın kurtaramazsın.

Pek inceden ince arama Vâsıf o şûhun
Sen bahs-i miyânında kılı kırk yaramazsın
Vâsıf! O kadar da inceden inceye araştırma. Sen o güzelin belini ifade etme konusunda kılı kırk yaramazsın.

GAZEL

Her bir merâm yâra tamâm söylenilmiyor
Olmazsa yâr âşıka râm söylenilmiyor
Sevgili âşığın isteklerine boyun eğmedikçe, her istek ona tam söylenilmiyor.

Muhtâc büs-ı la'line yârın recâ-yı vasl
Mest olmadıkça asl-ı merâm söylenilmiyor
Kavuşma isteği, sevgilinin kırmızı dudağını öpme ihtiyacındandır.
Sarhoş olmadıkça, bu açıkça söylenilmiyor.

Tenhâda bulsam ol perî-zâdı telâşdan
Lüknet gelip zebâna kelâm söylenilmiyor
O peri kızını tenhada bulsam, telâştan dilim tutulur, söz söyleyemem.

Dahl etme bana derd-i dilin söylemez diye
Âşık ne yapsın âh a paşam söylenilmiyor
Gönlündeki derdi söylemiyor diye beni suçlama. A paşam, âşık ne yapsın, bu dert söylenilmiyor.

Vâsıf bezimde böyle gazel dest-i yârdan
Nûş etmedikçe bir iki câm söylenilmiyor
Ey Vâsıf. ! İçki meclisinde sevgilinin elinden bir iki kadeh içmedikçe, böyle bir gazel söylenilmiyor.

GAZEL

Senin hâl-i izârından nişân anberde kalmışdır
Benim dâğ-i derûnumdan eser micmerde kalmışdır
Senin yanağındaki benin nişanı(belirtisi) anberde, benim içindeki yanık yarasının izi tütsü kabında kalmıştır.

Aralar nüsha-i adli gezerler câ-be-câ ammâ
O nüsha var ise sandûk-i İskender'de kalmışdır
Diyar diyar gezip adalet örneği ararlar, öyle sanıyorum ki, o örnek İskender'in sandukasında kalmıştır.

Denîler bozdular bikr-i nizâm-ı âlemi şimdi
Nizâm ancak efendi sûret-i defterde kalmışdır
Alçaklar, şimdi dünyanın el değmemiş düzenini bozdular. Efendi! Artık düzen denilen şey defterde(yazıda) kalmıştır.

Müheyyâ bezm-i işret bir kadehle al elim sâkî
Benimle yâr beyninde hemân bir perde kalmışdır
İçki meclisi hazır, ey sâkî ! bir kadeh sunarak bana yardım et(elimden tut). Benimle sevgili arasında ancak bir perde (engel) kalmıştır.

N'ola hayrân olursam rûz u şeb âyîneveş Vâsıf
Hayâl-i akl u fikrim sûret-i dil-berde kalmışdır
Ben Vâsıf, gece gündüz ayna gibi şaşkınlık içinde olursam şaşılır mı? Aklım fikrim sevgilinin görüntüsünde kalmıştır.

Sünbülzâde Vehbî

GAZEL

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün
Gehî ebrû yı geh ruhun tasvîr eder mehtâp
Hilâlî şekl edip resmin döner tedvîr eder mehtâp

Ay ışığı, sevgilinin kaşını, bazan de yanağını tasvir eder. Ay ışığı, resmini önce hilal şeklinde yapar, sonra döner degirmi şekle sokar.

O tıfl-ı nâzı süt lîmân deyü zevrak-süvâr etsem
Yem-i pür-şûru ol şeb reşk-i cûy-ı şîr eder mehtâb
O naz çocuğunu deniz süt limandır, sakindir diyerek kayığa bindirsem, ay ışığı o gece, coşkun denizi süt isteyen çocuğu imrendirecek hale getirir.

Ziyâ kesb eyleyip mihr-i ruh-ı dildârdan her dem
Bu mâhiyyetle çeşm-i encümü tenvîr eder mehtâb
Ay ışığı, her an sevgilinin güneşe benzeyen yanağından ışık alıp, bu şekilde yıldızların gözünü parlatır.

O meh-rûyun görüp dîvânegân-ı zülf-i şeb-gûnın
Felekte hâlesin ser-halka-i zencîr eder mehtâb
Ay ışığı, o ay yüzün, siyah saçının deliliklerini görünce, gökyüzünde halesini zincirinin halkası yapar.

Şeb-i vaslında yârın germî-i mey derd-i ser vermez
Tebâşîr ile dürd-i bâdeyi tahmîr eder mehtâb
Sevgilinin kavuşma gecesinde içkinin harareti baş ağrısı yapmaz. Çünkü ay ışığı, şarabın tortusunu tebeşir ile mayalandırmıştır.

Nakîsa verdiğin ehl-i kemâle gevr-i gerdûnun
Dîrâyetle dehân-ı gurreden takrîr eder mehtab
Ay ışığı, dönen talihin insanlara noksanlık verdiğini zekâsıyla parlak ağızdan öğrenir.

Dil-i Vehbî olur fersûde görse sîne-i yârı
Ketân-ı nâ-tüvâna dûrdan te'sîr eder mehtâb
Vehbî'nin gönlü, sevgilinin göğsünü görse yıpranır. Çünkü ay ışığı zayıf ketene uzaktan etki eder.

GAZEL

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün
Kilk-i kudret hat-ı reyhânını nâgâh yazar
Safha-i sîneme medd-i elif-i âh yazar
Kudret kalemi, senin ince ayva tüylerini ansızın yazar. Ahın uzun elifini de göğsümün üzerine çeker.

Vasf-ı rûyunda gazeller yazan ehl-i sühanın
Matla'ında kimi hurşîd kimi mâh yazar
Senin yüzünü öven gazeller yazan şâirler, matlaında kimi güneş, kimi ay yazarlar.

Görse bu sûret ile münşi-i Şehnâme seni
Mülket-i işvede hûbâna şehinşâh yazar
Şehnâme yazarı seni bu şekilde görse, naz ülkesinden güzellere padişahlar padişahı yapar.

İkisinin etse de bir yerde musavvir tahrîr
Serv-i bâlâyı kadinden yine kûtâh yazar
Ressam, ikisinin resmini bir yere yapsa, yüksek selviyi senin boyundan kısa gösterir.

Levh-i mihr ü kamere İbn-i Nüceym-i gerdûn
Kalem-i gurre ile rûyunda eşbâh yazar
Dünyanın İbn-i Nüceymi, parlak kalemi ile senin yüzünün benzerini ay ve güneşin yüzeyine yazar.

Hemser-i şîr yazıp aşkı Hayâtü'l-hayvân
Akl-ı pür-hîleyi dünbâle-i rûbâh yazar
Hayâtü'l hayvan'da aşkı aslanın eşi olarak, çok hile dolu aklı da tilkinin kuyruğu olarak gösterir.

Okudum metn-i usûlü kütüb-i devlette
Kayd-ı haysiyyet-i cehli sebeb-i câh yazar
Devlet kitaplığında usul metnini okudum. yüksek mevkinin bilgisizlik şerefine bağlandığına sebep olduğunu yazıyor.

Sînedir kâğıd-ı tesvîdi debîr-i çarhın
Anda nakş-ı emeli gâh bozar gâh yazar
Göğüs, felek kâtibinin karalama kağıdıdır. Bazen oraya istekleri yazar bazen de bozar.

Kâtib-i mahkeme-i hükm-i kazâ ey Vehbî
Kısmetim sehmini er-rızku al'Allah yazar
Ey Vehbî, kazâ hükmünün mahkemesinin kâtibi, kısmetimin okuna "Rızkı veren Allah'dır" yazıyor.

GAZEL

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün
Ne tîr-i gamzeden ne dîde-i câdûlarındandır

Benim çektiklerim ancak kemân ebrûlarındandır
Ne yanbakış okundan ne de cadû gözlerin, yüzünden, ancak benim çektiklerim yaya benzeyen kaşların yüzündendir.

Sıfâhan'da görüp bir çâr-ebrûyu hatın sordum
Dedi bu Çâr-bâğın sünbül ü şebbûlarındandır
Isfanda, bıyıkları terlemiş, dört kaşı olmuş bir genç gördüm. Yüzündeki ayva tüylerini sordum. Bu Çâr-bağın sünbül ve şebboy çiçeğidir, dedi.

Gam -ı mûy-ı miyânı nâl eder ammâ dil-i zârı
Bur rütbe pîç ü tâbım halka-i gîsûlarındandır
Amma, kıl gibi ince beli, zavallı gönlümü inletiyor. Bu derece ıztırap çekmem de, saçının kıvrımı dolayısıyladır.

Girîzândır gazâl-ı müşk-veş vahşetle âşıkdan
Hat-âverler ki sahrâ-yı Hıtâ âhûlarındandır
Misk gibi kokan ahular, korkarak âşıktan kaçarlar. Ynakları tüylenmeye başlamış gençleri Hıta ovası ahularındandır.

Kafes-bend-i gam-ı eyyâmdır hayretle lâl olmış
Bu bâğın gerçi Vehbî bülbül-i hoş-gûlarındandır
Vehbî, gerçi bu bağın tatlı dilli bülbüllerindendir amma, günlerin gamının kafesine kapatıldığından dolayı şaşkınlıkla dili tutulmuştur.

GAZEL

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün
Çeşm-i bîmârı süzülmüş acabâ hasta mıdır
Yohsa şâhin gibi sayd almadığıçün beste midir
Baygın gözü süzülmüş acaba hasta mıdır ? Yoksa şahin gibi av yakalması için bağlanmış mıdır ?

Alma der istesem ol nahl-ı vefâ şeftâli
Meyve-i hüsnünü bilmem dahi nâ reste midir
O vefa ağacından şeftali istesem vermez. Güzellik meyvesini bilmiyorum daha yetişmemiş midir?

Kimi gördümse felekte bulunur bir derdi
Nabz-ı Îsâ acabâ sıhhate peyveste midir
Dünyada kimi gördümse derdi bulunuyor. Acaba Îsa'nın nabzı, sağlığa kavuşmuş mudur?

Görmedik devrini çoktan hele ber-vefk-ı merâm
Şimdi âyâ harekât-ı felek âheste midir
Çoktan beri, gönlün isteğine uygun döndüğünü hele görmedik. Acaba şimdi feleğin hareketleri yavaş mıdır?

Tûtî-i tab'ı şeker rîz-i makâl etmezsin
Vehbi'yâ âyîne-i hâtırın işkeste midir
Ey Vehbî, yaradılıştan tatlı dili olan papağanı sormuyorsun. Yoksa gönül aynan kırılmış mıdır?

GAZEL

Mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ûlün
Aşkınla hevâlandım bî-lâneliğim gel gör
Yanmakda firâkınla pervâneliğim gel gör
Aşkınla uçuyorum yuvasız olduğumu gel gör. Ayrılığınla yanmaktayım, pervane olduğumu gel gör.

Ben böyle tek ü tenhâ sen gayr ile ülfetde
Akl u dil ü cânımla bîgâneliğim gel gör
Ben böyle yalnız ve kimsesizim, sen başkalarıyla dost olmadasın. Akıl, can ve gönlümle yabancı olduğumu gel gör.

Yıkdınsa da cevrinle ma'mûr edegör yap yap
Ey künc-i dilin genci vîrâneliğim gel gör
Eziyetle yıkdınsa da yavaş yavaş bayındır ede gör. A gönül köşemin hazinesi, virane olduğumu gel gör.

Peymâne-be-kef sâkî bu bezme ayağın bas
Câm-ı mey-i aşkınla mestâneliğim gel gör
Sâki, elde kadeh meclise ayak bas. Aşk içkisinin kadehiyle sarhoş olduğumu gel gör.

Ben Vehbî-i pâmâlim hayret-zede vü lâlim
Bâzîçe-i etfâlim dîvâneliğim gel gör
Ben ayak altında çiğnenmiş Vehbî'yim. Şaşa kalmışım ve dilsizim. Çocukların oyuncağıyım. Çılgınlığımı gel gör.

Keçecizâde İzzet Molla

GAZEL 1

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün
Meşhûrdur ki fısk ile olmaz cihân harâb
Eyler onu müdâhene-i âilmân harâb

Cihanın, kulun işleyeceği günahlarla harap olmayacağı onunbilginlerin dalkavukluğuile yıkılacağı herkesçe bilinir.

Bilmez ki iki kat yıkılır kendi halaktan
İster cihân yıkıldığını hânumân-harâb
Evi barkı yıkılan kişi, cihanın yıkılmasını ister de kendisinin herkesten çok etkileneceğini düşünemez.

Â'mâl-i hayr sülemidir kasr-i cennetin
Mümki mi çıkma olsa eğer nerdübân harâb
Yararlı işler cennet köşkünün merdivenidir. Merdiven yıkık olursa, oraya çıkılabilir mi?

Bir mevsim-i bahârına geldik ki âlemin
Bülbül hamûş havz tehl gülsitân harâb
Âlemin öyle alışılmamış bir baharına geldik ki, bülbül susmuş havuz boş ve gül bahçesi darmadağın

Çıkmaz bahâra değmede bî-çâre andelip
Pejmürde-bâl vakt-i şitâ âşiyân –harâb
Zavallı bülbül, yuvası yıkık ve kanadı kırık olarak, kolay kolay kiştan bahara çikamaz.

Elbette bir sütûnu olurdu bu kubbenin
İzzet nihâyet olmasa kevn ü mekân harâb
İzzet, valıklar âlemi sonunda harâp olmayacak olsa, bu kubbenin bir sütunu bulunurdu.

Teslim olursa Pir'e medeng-i idâresi
Olmaz diyâr-ı Rûm'da bir hânedân harâb
Anadolu'da iradesinin anahtarı Mevlânâ'ya teslim olmuş hanedân yıkılmaz.

GAZEL 2

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

Seyl ü âteşten emin olmaz yapılmış hâneler
Rahat isterlerse ma'mûr olmasın viraneler
Yapılmış evler ateş, sel gibi felâketlere karşı emin değildir. Yıkık yerler, rahat kalmak isterlerse bayındır duruma gelmesinler.

Bir gelen bir dahi gelmez bak sana ey dehr-i dûn
Böyle takdir eylemez mihmânı sâhib-hâneler
Ey aşağılık dünya! Bak, ev sahibi konuğu huzursuzluk etmez.Yoksa sana gelen bir daha gelmez.

Sahn-ı teng-i akla sığsa tevsen-ı hâlât-ı aşk
Aşkın dik başlı ata benzeyen nitelikleri, dar akıl alanına sığsa, aşıklar delirmezlerdi.

Hüsn ü aşkın şu'lesi birdir nigâh-i vahdete
Yandı bilmezlikle kendi nârına pervâneler
Vahdet-i vücûd varlığın birliği görüşüne göre, güzelliğin ve aşkın ışığı birdir. Pervaneler hiç bilmeden kendi ateşlerine yanarlar.

Bôy-ı dâmdân-ı şarap- âlûdum eyler halkı mest
Ben o ser-hôşum ki gezdim buncu yıl meyhâneler
Ben, bunca yıl meyhane meyhane dolaşmış bir sarhoşum Şaraba bulaşmış eteğimin kokusu herkesi sarhoş eder.

Pâre pâre olmayınca ermedi maksûduna
Tesliyetdir sâne-i sad- çâke İzzet şâneler
İzzet parça parça olmadan istediğine kavuşamayan tarakların durumu, senin paramparça olmuş gönlüne tesellidir.

Matbahı hâkisteri Monlâ-yı Rum'un var ola
Bir de yanmış nâr-ı gamdan hâneler kâşâneler
Mevlana'nın mutfağının külü, bir de gam ateşiyle yanmış evleri saraylar var olsun

GAZEL 3

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün

Gonce-i dâğ-ı dâ-i zârım ile eğlenirim
Kendi üşkûfe-i gülzârım ile eğlenirim
İnleyen gönlümde, goncaya benzeyen yanak yarasıyla, kendi gül bahçemin çiçekleriyle eğlenir avunurum.

Geh miyânın sararım gâh alırım âğûşe
Künc-i hülyâda bile yârim ile eğlenirim
Bazen belini sararak, bazen de kucağıma alarak hayal köşemde bile sevgilimle oyalanırım.

Her birin târ-ı hayâle geçirip külbemde
Cevher-i çeşm-i dürer-bârım ile eğlenirim

Yalnızlık köşemde, inciler yağdıran gözümün mücevherlerini hayal ipine düzerek oyalanırım.

Va'de-i vaslına ma'nâ veririm gönlümce
Geceler bî-hûde efkârım ile eğlenirim
Geceleri sevgilinin kavuşma konusunda verdiği sözü gönlümden geçirip, boşuna düşüncelerle avunurum.

Bir uzun söz açarım kâkül-i yâra dolayıp
Çâre var mı dil-i nâ-çârım ile eğlerim
Sevgilinin kâkülü ile ilgili uzun bir söz açıp, zavallı gönlüm ile eğlenirim. Başka çare var mı?

Gönül eğlencesidir yâr sitem-kâr ise de
Mihnet-i şuh-ı dil-âzârım ile eğlenirim
Sevgili ne kadar zalim olsa da gönlümün eğlencesidir. Gönül incitem sevgilinin verdiği eziyetle avunurum.

Günde bin kerre eder câm-ı dilim işkeste
Günde bin kere gönlümü kırdığı halde, ziyankâr bir çocuğa benzeyen sevgilimle oyalanırım.

Vâsıf'ın bir gazel-i tâzesi varsa okurum
Yohsa mecmû'a-ı eş'ârım ile eğlenirim
Vâsıf'ın yeni bir şiiri varsa onu okurum. Yoksa, kendi şiirlerimle oyalanırım.

Feleği hiçe sayıp sâye-i M evlânâ'da
Nakd-i gencîne-i âsârım ile eğlenirim
Mevlânâ sayesinde feleği hiçe sayıp, her zaman elimin altında bulunan hazine kadar değerli eserlerim ile vakit geçiririm.

GAZEL 4

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün
Bu kadar nâlelerim etmedi âgâh seni
Kime şekvâ edeyim âh seni âh seni
Bunca inleyişim seni uyarmadı. Ah seni kime şikâyet edeyim? Ah seni

Âhdan nâleden ümmîdimi çoktan kesdim
Mahrem etsin bu dil-i zarıma Allâh seni
Ağlayıp inlemekle umudum kalmadı. Feryad eden gönlüme seni Tanrı sarhoş etsin.

Sanki koynumda imişsin hele ta'bir edemem
Bir güzel görmüş idim dün gece ey mâh seni
Ey yay yüzlü sevgili! Dün gece seni bir güzel görmüşüm ki anlatamam neye yarayacağımı bilemem. Sanki koyunumdaymışsın.

İstemem görmeği kim derde giriftâr olurum
Derde bak sabr edemem görmez isem gâh seni
Dertlenirim diye seni görmek istemem. Derde bak ki, ara sıra seni göremessem sabredemem.

Şu'le-i mûy-ı sefîdim görünür neyleyeyim
Müm eder bir gün olur âh-ı sehergâh seni
Ne çare, sanki ağarmış saçlarım parıldamakta bir gün olur seher vakti ettiğim ah, seni mum gibi yakar.

Bâb-ı Monlâ'da çerâğ olmağa bak ey İzzet
Ne durursun kul ederse o şehinşâh seni
Ey İzzet! O padişahı Mevlânâ, seni kulluğa kabul ederse, hiç bakma kapısında çırak ol

GAZEL 5

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün
Tâb-ı dilden halka halka olmada ejder gibi
Dûd-ı âhım eyledi heft âsmânı yer gibi
Gönül ateşinden ejderha gibi halka halka olup yükselen ah dumanı, yedi feleği yeryüzüne döndürdü.

Sûz-ı diklem dûd-ı âhımdan haber-dâr olmadan
Sînemi sûrâh sûrâh eyledim micmer gibi
Göğsümü tütsü kabı gibi delik deşik ettim de, gönül ateşinden ve duman gibi yükselen ahımdan haberin olmadı.

Kokladım öptüm sarıldım ohşadım zülfün bu şeb
Saklamam her kim sorarsa söylerim anber gibi
Bu gece sarılıp öptüm, saçını okşadım. Kim sorarsa saklamam anber gibi korktuğunu söylerim.

Gösterir Hûdhûd Süleymân'ın ne zahmet çektiğini
Derd-i ser yokmuş cihanda çıklet-i efser gibi

Dünyada tacın ağırlığı kadar baş belâsı bişey yokmuş
Hüdhât, Süleyman'ın ne zahmetler cektigini gösterir.

Sonradan mâ'lûm olur şîrîn-i pend-i hâkim
Gerçi kim evvel lisânı acıdır nîşter gibi
Her ne kadar, sözü başlangıçta neşret gibi incitici olsa da,
bilge kişilerin öğütlerinin tatlılığı sonradan anlaşılır.

Zulmünü ol pâdişâh-ı hüsne i'lâm etmeğe
Dâğ dâğ etdim gam ile sinemi mâzhar gibi
Bana verdiği eziyeti, o güzellik padişahına bildirmek için
göğsümü birkaç imzalı dilekçe gibi gamla dağladım.

Genc-i zâhir kenz-i bâtım İzzetâ destinde bol
Var mı bir bakan aceb Pîr-i kerem –güster gibi
Ey İzzet! Acaba, Mevlânâ gibi elinde görünen görünmeyen
hazineler bulunan, lütuf ve ihsan sahibi başka bir padişah
var.